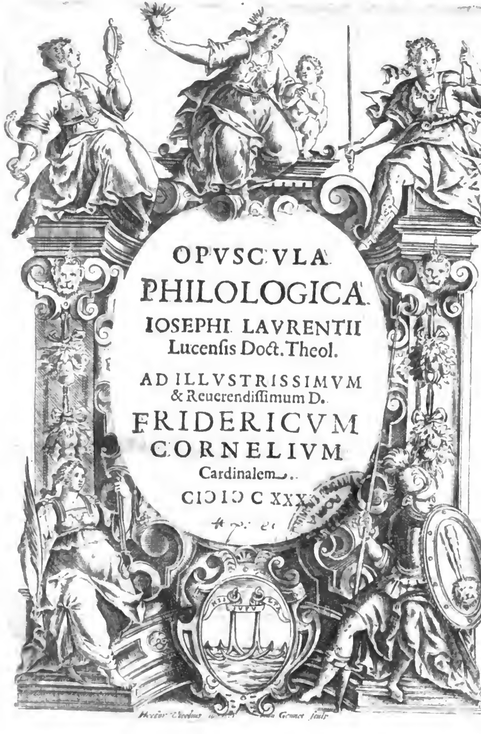

OPVSCVLA PHILOLOGICA

IOSEPHI LAVRENTII
Lucenſis Doct. Theol.

AD ILLVSTRISSIMVM
& Reuerendiſſimum D.

FRIDERICVM CORNELIVM
Cardinalem.

CIƆIƆC XXX.

Digitized by Google

PANTHEON

HOCCE:

SACROSANCTVM . VENERANDVM

IDOLIS . ARIS . RELIGIONE.

NOMINIBVS. ILLVSTRISSIMIS. AVSPICATVM.

NVMINIBVS . SANCTISSIMIS. INAVGVRATVM.

TIBI.

FRIDERICE. CORNELI.

CARDINALIS . AMPLISSIME.

ORE . AVGVSTISSIMO . MORE . PIISSIMO.

PVRPVRATORVM . PVRPVRATISSIMO.

PROBAE. PIETATIS . PIÆ . PROBITATIS.

VNICO . PROTOTYPO.

RITV. PRISCO . RELIGIONIS.

PVRA . MANV:

Digitized by Google

POSTEM . TENENS . VTRVMQVE.

AD . ÆDEM . HANC . SACRAM.

IMMORTALITATIS . FASTIS . ÆTERNANDAM

HINC . AMORIS . INDE . HONORIS.

SIGNIS . COLLOCATIS.

AMORIS . FRIDERICI

CORNELIORVM . HONORIS

SEMPITERNI.

ACROAMATE . THEAMATE . THYMIAMATE.

VIRTVTIS . PROBITATIS . RELIGIONIS.

RECINENTE . RENIDENTE . REDOLENTE.

VNIVERSVM . PER ORBEM.

FRIDERICI PIETATI.

DEVOTISSIMVS.

CORNELIORVM . GLORIAE . ADDICTISSIMVS.

EX . VOTO.

JOSEPHVS . LAVRENTIVS . LVCENSIS.

DEDICABAT.

CIϽ IϽ C XXX.

Digitized by Google

AD LECTOREM.

EN tibi (candidiſſime, amiciſſime Lector) Opuſculorum Synopſim Philologicorum, ſubſeciuis horis, in gratiam Philologiæ ſtudioſorum, quibus Auctor mancipatus viuit, conſarcinatam. Animum cenſe non vires, genium, non ingenium. Vnus quippe illi ſcopus Polymathiæ candidatis prodeſſe, atque è tenebris in lucem, eruditionum abdita eruere, illuſtrare; aut per viarum compendia eos manuducere, ad ritus priſcos indagandos, digitovè innuere indagatos. Multa, nec inficiatur, ne plagij reus audiat, compilauit, in Enchiridion, ſeu Synopſim contulit, longis enucleata voluminibus. Quid faceret? Sterilius Agrippo illius ingenium, alibi Pactoli gazas rimatur, vt ſibi cõpendium faciat tibiq́;. Hæc tamẽ qualiacumq; ad iuuenilem luſum ſcripta, non ad virilem vſum. Quid ſi ad vſum? non id ex Auctoris mente. Quòd ſi fortè Venereus illi talus ceciderit, Bonum Factum, exclamabit, ſibiq́ue Fatum ſatis fauſtum exiſtimabit. Noctuæ in luce cæcutiunt, in tenebris cernunt. Faces noctu luceſcunt; ad Solis exortum hebeſcunt. Ita huiuſmodi ſchedia in vmbratili puluere, berilli, deliciæ; ſub dio verò cum adamante, propudia, ſordeſcunt, vileſcunt. Syphonibus capacioribus tuos hortos è fontibus perennibus irrigabis, ad luſum, ad luxum. Sed ad vſum, ſitimq; extinguendam, quam tibi Auctor aquam, manu cauà, ex illis hauſtam propinat, delibandam, ſatis ſuperq́ue, ſi fronte ſerenà, exporrectàq; potaueris, non à Muſis auerſus, Muſarumq́ue cultoribus, quas

tibi

tibi propitias vovet, quiſquis æra meres ſub auſpiciis Apollineis. A cuius numine, mentem, animumquè tam bonum apprecatur, quàm eſt ipſa Bonitas. Tumultuario delectu hæc ſcripta, nec dum exſcripta. Menda hic plurima, benignè emenda, perhumanusquè hominem eſſe puta Auctorem. Dabit fortaſſe meliora, ſi ocium, occaſio, tempus magis oportunum. Si huiuſmodi ad tuum guſtum, cui hæc condita. Ordo hic nullus; tuæ duntaxat Prudentiæ permittendus. Audiſtin? In rem tuam felix abi, omnibusq; calculis fortunatiſſimus.

Lemma illud, in antiquis donariis adſcribi ſolitum, ſubſcribit, ἄλλο ἔχει οὐδὲν, *Aliud præterea non habet.*

Æternùm ſalue.

ELENCHVS
SYNOPSIVM NOMINVM
OPVSCVLORVM.

1 De Religione, & Sacerd.	*Io* Theupolo *Patriarchæ Venet.*
2 De Templis.	*Auguſtino Priolo Epiſcopo Bergom.*
3 De Sacrificijs.	*Marco Zeno Epiſcopo Torcell.*
4 De Magiſtratibus.	*Marco Iuſtiniano Epiſcopo* Ceneten.
5 De Veſtimentis.	*Vincentio Iuſtiniano Epiſcopo Taruiſ.*
6 De Luſtrationibus.	*Marco Ant. Bragadeno Epiſcopo Cremen.*
7 De Coloribus.	*Matthæo Sanuto Epiſcopo Concord.*
8 De Sponſalibus.	*Vbertino Papiſauio Epiſcopo Adrien.*
9 De Funeribus.	*M. Ant.* Cornelio *Primicerio D. Marci.*
10 De Tormentis.	*M. Ant. Franciotto Clerico Apoſt.*
11 De Triumpho.	*Hieronymo Bonuiſio Clerico Apoſt.*
12 De Conuiuijs.	*Tegrimo Tegrimio à* Cubiculis *D. N.*
13 De Ludis Funebribus.	*Alberto Baduario Abbati.*
14 De Sepulcralibus	*Victori Grimano Abbati.*
15 De Nuptialibus.	*Io. Baptiſta Spada.*
17. 16 De Teſſeris.	*Claudio Tegrimio Archid.*
16. 17 De Tempore.	*Io. Baptiſta* Contareno *Philoſ.*
18 De Gymnaſticà.	*Antonio Ciurano Senatori.*
19 De Aquilà militari.	*Franciſco Calydonio Iuriſconſ. Eq.*
20 De Suffragijs, & Comitijs.	*Franciſco Calydonio Iuriſconſ. Eq.*
21 De Iride.	*Scipioni Ottolinio.*
22 De Rebus publicis.	*Lælio Altogradio Iuriſconſ.*
23 De Mane.	*Friderico Lucchеſino*
24 De Melle.	*Bernardino Vecol̄io* Medico.
25 De Sale.	*Io.* Contio Medico.

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE RELIGIONE
Priſcâ Romanorum, & aliorum.

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.

IO. THEVPOLVM
PATRIARCHAM VENET.
Dalmatiæq; Primatem.

CIƆ IↃ C XXX.

*De licentia Superiorum,
& Priuilegio.*

Digitized by Google

Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo

IO. THEVPOLO
PATRIARCHÆ

Venet. meritiſsimo

Cui. Vix. Nato. Vrbi. Vrbium. Orbi. Noto.
Numen. Arriſit. Cœleſtibus. Vniuerſis. Fauentibus.
Fauſtum. Omen. Genethliacum. Fauſtitatem. Omnem. Immiſit.
Gentile. Nomen. Dei. Vrbem. Supernam. Promiſit.
Stemma. Patrium. Cornu. Aureum. Bonorum. Omnium. Copiâ.
Refertiſſimum. Supernè. Demiſit.
Cum. Sacro. Lituo. Sacrâque. Tiarâ.
Cui. Vix. Antiſtiti. Cooptato.
Patri. Patrum. Patriæ. Parenti. Pupillorum. Patrono.
Ab. Vniuerſis. Acclamato.
Ab. Auguſtiſſimo. Veneto. Areopago. Prytaneo. Digno. Iudicato.
Roſcida. Virtutum. Mella. Cœlum. Inſtillauit.
Cui. Vix. Præſuli. Inaugurato.
A. Sanctiſſimo. Antiſtitum. Antiſtite. Supremo.
Summis. Honoribus. Euecto. Innumeris. Opibus. Aucto.
Ne. Intumeſceret. Ne. Diteſceret.
Modeſtam. Paupertatem. Pauperem. Modeſtiam.
Vouenti. Profitenti.

Diui-

Digitized by Google

Diuinus. Sapientiæ. Pietatiſque. Radius. Præluxit.
Vt. Pauper. De. Diuitijs. Sapienter. Victoriam. Reportaret.
Diues. In. Paupertate. Indigens. In. Diuitijs.
Prudenter. Glorioſè. Triumpharet.
Lautuſque. Pauperibus. Semper. Viueret. Sibi. Verò. Pauper.
Lautitias. Omnes. Illis. Cedendo.
Cui. Demum.
Mortali. Licet. Mortalia. Peſſundanti.
Vt. Humana. Deſpiceret. Diuina. Suſpicienti.
Baſilicas. Auguſtiſſimas. Ædeſque. Ampliſſimas. Extruenti.
Ad. Cultum. Diuinum. Auguſtè.
Ad. Humanum. Magnificè. Obeundum.
Solo. Mapalia. Aequanti.
E. Cloacis. Profanis. Sacras. Operoſas. Arces. Erigenti.
Pædagogia. Xenodochia. Brephotrophia.
A. Fundamentis. Excitanti.
Ad. Vrbis. Ornamentum, Ad. Virtutum. Coronamentum.
Ad. Pietatis. Incrementum.
Lemniſcatum. Hocce. Donariolum.
Sui. Obſequij. Pignus. Et. Monumentum.
Ioſephus. Laurentius. Lucenſis.
D. D. D.
CIƆ IƆ C XXX.

SYNOPSIS
DE RELIGIONE
PRISCA ROMANORVM, ET ALIORVM.

De Auguribus, Haruſpicibus, Veſtalibus, & alijs Sacerdotibus; & potiſſimum, De Pontifice Maximo, *eiuſq; dignitate, & iure. Item de alijs Pontificibus, & Miniſtris ſacris.*

ELoquentia, probitas, religio tua in famæ campo adeo debacchatur; Tuorum facinorum æs Corinthiaco precioſius Dædaleo opere celatum in orbis theatro adeò reſonat, vt obſurdeſcant, obmuteſcant, obruteſcant, aures, ora, pectora cæterorum: Campanica periſtromata non æquè picturata; Campanæ deliciæ non æque lautæ, opiparæ, vt tuæ dicendi, faciẽdiq; artes eximię, lenocinijs ſacris, pigmentis eruditis, myrothecijs fragrantibus interſtinctæ redolent ſuauiſſimè. *Benè eſt. Feliciter.* Honoris limen, gloriæ lumen ſubijſti, non tamen vt ſiſtas, ſed gradum grallatorium protollas. Facilem, felicem aleam percurris ad felicitatis metam nauibus, atque quadrigis anhelans, verbis tam diuinis, virtutibus, tam Heroicis; cuius mores, & doctrina optimi optimam ſibi famã iamdiu paſſim con-

Digitized by Google

ciliarunt; pietaſq;, vt nubes Cæcias, ad ſe rapit eximios honores. Tu verus animorum Aeſculapius, cui non gallus debitur, ſed tota Hecatombe; dignuſque cuius imaginem iambant ederæ ſequaces. In tuo ore Pitho ſeſſitat, ſuada in linguâ, in pectore ſophia. Campeſtres riuuli viam ad mare ſibi per amnes quęrunt, ſic meum in te obſequium, & affectus, per tuæ in omnęs, & in me potiſſimum benignitatis gratiam ad te allapſus in tuæ gratiæ laxo ſinu, tâquam fluuius in Oceano, acquieſcit ſui ipſius tributum Decumanū perſoluens hinc inde collectis aquis ſacris, è profanis fontibus emanantibus; tumidiora, ditiora, aliunde in te flumina: nullâ certe puriora (amoris ergò) redundabunt. De Religione & Sacerdotibus antiquis vniuerſim, & ſigillatim vndique decerptum tibi Protomiſtæ, ac Patriarchę pientiſſimo, hoc necto ſtemma, vnâ cum Pontificiâ inſulâ.

Saturnus primus religionis ſator. *Fanum à Fauno dictū eſt.* *Numa religioſiſſimus.*

Vt Saturnus vitæ ciuilis primus inſtitutor in Italiâ fertur, ita primus religionis ſator cenſetur, cuius filius Faunus, à quo Fana dicta, ius ſacrificiorum aſſignauit. Poſt Faunum, Picus, Latinus, Euander, & alij, qui in Latio regnauerunt: nouiſſimè auxit Aeneas, ſacris Phrygijs in Italiam tranſportatis; quem deinceps cæteri Reges Albani imitati; Demum Romani, vſque ad Numam, à quo ſacrorum ius ordinatum.

Numa inſtitutio religionis. *Fornacalia Numa inſtitutum ſeia, Segeſta.* *Libatum quicquid.*

Numa inſtituit, Deos fruge colere, & molâ ſalſâ ſupplicare, atque (vt auctor eſt Hemina) far torrere, quoniam toſtum cibo ſalubrius eſſet. Is & Fornacalia inſtituit, farris torrendi ferias, & æquè religioſas terminis agrorum. Hos enim Deos tunc maximè nouerant, Sciamque à ſerendo, Segeſtam à ſegetibus appellabant, quarum ſimulacra in Circo videmus. Tertiam ex ijs nominare ſub tecto religio eſt. Ac ne deguſtabant quidem nouas fruges, aut vina, antequā ſacerdotes primitias libaſſent. Plinius lib. xvı ıı. cap. ıı. Videtur idem, cùm cætera ſacrorum ſapientiſſimus præcepiſſe, tùm præclarè ſanè ad religionem

hoc conſtituiſſe, vt, cùm magiſtratus, & ſacerdotes rei diuinæ faciunt, antecedens Præco, magnâ voce, clamat: *Hoc age*: quâ voce rebus diuinis iubent, intentos eſſe, neque vllo opere eas, vel negotio interpellare: quod pleraque mortalium coactu quodammodo, & vi efficiantur. Plut. in Coriolano. *Præconis vox in ſacris*

Idem Romanos prohibuit exiſtimare, imaginem Dei, aut hominis ſpeciem, aut animalis habere formam. Nec fuit apud eos, neque picta, neque ficta Dei prius ſpecies: ſed prioribus, centum, & ſeptuaginta annis templa quidem ædificabant, ſacraq; tuguria erigebant, ſimulacrum verò nullum corporeũ dicabant. Perinde atque nefas eſſet, deterioribus meliora aſſimilare, neque aliter, atque intelligentiâ Deus percipi poſſet. Plut. in Numâ. Eadem apud Clementem, vt Euſebeus Cęſarienſis refert, & Dionyſium Halicarnaſſæum. qui ait, templa eſſe à Numa Dijs erecta. Negat tamen ſimulacra in his fuiſſe vlla, quod Deum nullâ ſpecie, formâuè effingi poſſe crederet. Perſæ quoque, quia nullam Deorum ſtatuam, templum, aut aram habent, Ioui imolaturi, montes aſcendunt. Herod. *Imago, aut ſimulacrum nullum ſub Numa.* *Perſarum adoratio in monte.*

Tarquinius Priſcus, vanitate, & ſtultitiâ Grecarum religionum, Ethruſcarumq; domi imbutus. Romanos edocuit ſimulacra Dijs ponere, quod Tertullianus ſubſignificat, inquiens, Age iam rebus religio profecerit. Nam & ſi à Numa concepta eſt curioſitas ſuperſtitioſa, nondum tamen aut ſimulacris, aut templis res diuina apud Romanos conſtabat: frugi religio, & pauperes ritus, & nulla Capitolia certantia Cœlo, ſed temeraria de ceſpite altaria, & vaſa adhuc ſamia, & nidor ex illis, & Deus ipſe nuſquam. Nondum enim tunc ingenia Græcorum, atque Thuſcorum fingendis ſimulacris vrbem inundauerant. Viues in lib. IV. de Ciuitate Dei, cap. XXI. Scythæ nulli Deorum ſimulacra, aras templa faciunt præter Marti. Herod. IV. Aras dedicaturi, aut ſimulacra, legnmina elixa pro primitijs offerebant, dicata ob memoriam *Tarquinij religio ſimulacra, & imagines Romæ ex Ethruria* *Scytharum adoratio.*

grati animi de primo victu humano.

Sacerdotia quæ.

Sacerdotia vocabantur curationes eorum, qui res ſacras, & diuinas tractarent, vt docet Sigonius de antiquo Iure Rom. lib. 1. Hos verò, aut ſingulis Dijs operatos eſſe inuenimus, aut ſingulas eorum res curaſſe, aut promiſcuè omnium Deorum, & omnium ceremoniarum colendarum rationem tenuiſſe. Singulorum Deorum ſacra curarunt Luperci, qui Panis: Potitij, qui Herculis; Sodales Titij, qui Sabinorum Deorum; Salij, qui Martis; Flamines, qui ſigillatim, Iouis, Martis, Quirini; Veſtales Virgines, quæ Veſtæ ſacra peregerunt. Singulis de rebus, vt Fratres Aruales, qui pro aruorum frugibus, Curiones, qui pro Curijs ſacrificarunt. Augures qui auſpiciorum, Haruſpices, qui extorum, Feciales, qui belli, paciſque diſciplinam tenuerunt. Duum viri Sibyllini, qui ſacra librorum Sibyllinorum. Rex ſacrificulus, qui ſacra regia, Epulones, qui ludorum epulare ſacrificium adornarunt. Quo factum eſt, vt Pontifices ſoli, ſacra omnia promiſcuè commendata habuerint. Ex his autem Augurum, Flaminum, Pontificum, Veſtaliũ, III. Virum, & Epulonum numerus procedente tempore auctus. Augures enim III. fact. IX. Flamines III Iouis, Martis, Quirini facti XII. Additi Volcanalis, Volturnalis, Palatualis, Furinalis, Floralis, Falcer, Carmentalis, Portumnalis, Virbialis, Laurentalis, Lauinalis Pomonalis. Veſtalibus additæ duæ à Tarquinio Priſco, vt eſſent VI. cum Virgine Veſtali Maximâ. Pontifices quatuor, vt eſſent VIII. cum Pontifice Maximo. Augures XV. effecti. Duum viri ſacrorum XV. Epulones à tribus ad VII. aſcenderunt.

Sacerdotes ſingulorum Deorum.

Sacerdotes ſingularum rerum.

Pontificum cura omnia ſacra.

Numerus ſacerdotum auctus.

Sacerdotes ſine imperio.

Sacerdotes à quibus lecti.

Illud porrò ſacerdotum omnium proprium fuit, vt nec imperium, nec poteſtatem haberent: vt perpetui eſſent, & tam ex plebeijs, quàm ex patricijs fierent, & vt à Collegio cooptarentur. Rex tantùm ſacrorũ, Flamines maiores tres, & Salij Palatini patritij lecti. Põtifex Max. & Rex ſacrificulus, & Flamines à populo etiam creati. Pontifex tributis Comitijs, Rex Centuriatis,

Digitized by Google

riatis, Flamines Curiatis, tum, cum reliqui ſacerdotes à collegijs Coptarentur, quos omnes poſtea Cn. Domitius ad Comitia pop. Tributa tranſtulit.

Ceremonia vnde dicta.

Ceremoniæ verò prima ſacrorum fundamenta, & cura Sacerdotum, hæ ex quibuſdam dictæ ab oppido Cere. an à carendo? vt intelligatur addictos & intentos ſacris id vnum, quod eſt in manibus, agere oportere. an à, caritate? an dictæ cerimoniæ, quaſi gerimoniæ à gerendo, ſicut à gemendo Gemoniæ ſcalæ, vt indicentur ea, quæ in ſacris, ritu ſolenni, geri deberent? At quia varia erant ſacrorum genera, ideo varij etiam deſtinati cuique ſacerdotes, de quibus ſigillatim.

Luperci qui, à quo inſtituti.

Luperci omnium vetuſtiſſimi ab Euandro Arcadum Rege Pani Lyceo ſacrum facientes ex Arcadiâ tranſlati in monte Palatino inſtituti. hi per laſciuiam diſcurrentes pellibus obuios cædebant, & potiſſimum mulieres ob fœcunditatem. Canis ab ijs immolabatur, de his videndi alij.

Potitij Pinarij qui.

Potitij, & Pinarij ſacerdotes ab Hercule inſtituti, qui deſierunt A.V.C. cccclxi. lege Liuium, & Dionyſium.

Fratres Aruales qui quot.

Fratres Aruales dicti, qui ſacra publicè faciunt; propterea, vt fruges ferant. Aruales numero erant xii. ab Accâ Laurentiâ Romuli nutrice inſtituti cum xii. filios haberet, quorum vno mortuo, in eius locum ſuffectus Romulus. horum inſigne, ſpicea corona, & albæ infulæ; hi de finibus, & motis terminis cernebant.

Inſignia fratrum Arualium.

Augures vnde dicti.

Augures ab auium garritu dicti, antiquiſſimi à Chaldæis vſque, & Græcis exportati, & ab Etruſcis ad Latinos. Primi Augures à Romulo inſtituti tres, à tribubus educti, à Numâ deinde confirmati; his vnus additus, patricij omnes; deinde plebe contendente additi quinq; plebeij, ita nouem Augurum erat collegium.

Augures primi a Romulo.

Augures quot.

Magiſter collegij Augurum.

Hic numerus manſit ad Sullam vſque, qui auxit hoc collegium, vt eſſent xv. Augures, ac totidem Pontifices. Augurum ſenior, Magiſter collegii dictus.

Digitized by Google

Augures à quib. creati. Primi Augures creati Comitijs Curiatis. Poſtea more receptum, vt in defuncti locum vnus aliquis è duobus nominaretur, & à toto deinde collegio cooptaretur, & mox inauguratus captatis auſpicus in collegiũ admittebatur. Demum cooptatio collegio permiſſa; renunciatio tributis Comitiis; donec arbitrio Principum cooptatio omnis permiſſa. Collegium Augurum durauit ad Theodoſii vſque tempora. *Auguresquo vſq. durarũt.* Augurum dignitas perpetua, non ita aliorum ſacerdotum, nam crimen ob nullũ eo priuari vnquã poterant. *Auguratus perpetuus.*

Officium Augurum fuit ex auibus vaticinia obſeruare, obnunciare, addicere de prodigiis, ſomniis, oraculis, portentis reſponſa dare, tum procurationes, expiationeſq; Vatum libros, portentorum explanationes, & monita Deorum edicere, & alia huiuſmodi, lege Augurali, comprehenſa. *Augurum officia.* Etſi augurium ſpectaſſet ad quoduis omen, quod vel ſubitò, vel improuisò nobis obueniret, ſpeciatim tamen vſurpatur de eo genere diuinationum, quod ex cantu, volatuq; auium, ac tripudiis pullorum futura preſigiret.

Auguriorum alia erant proſpera, bonum prænunciantia ſucceſſum. *Auguriorũ diuiſiones* Alia aduerſa, infauſta & piacularia. Vtrorumque alia oblatiua, quæ non poſcebantur; *Oblatiua auguria.* alia impetratiua, quæ optata veniebant; quæ Augur captabat ab auibus, cœlo ſereno deſignato lituo, *Impetratiua auguria.* hoc eſt, baculo recuruo, precatus, in ortum conuerſus, togâ augurali amictus, defixis oculis in cœlum, vt auem obſeruaret. Ritum hunc alibi lege.

Auguriorum genera quinque. Primum è cœlo naſcebatur: Alterum ex auibus; Tertium e pullis; *Auguriorũ genere V.* Quartum ex quadrupedibus; Quintum ex diris, ideſt, tonitru, fulmine. De fulminibus vide Plinium.

Auium aliæ oſcines: aliæ præpetes; oſcines ore canentes auſpicium faciebant. *Auiũ diuiſio* *Oſcines aues* Præpetes quæ ſecundo volatu, ante eum, qui auſpicabatur volabãt. *Præpetes aues* Harum aliæ ſiniſtræ, quæ ſinebant aliquid fieri. Aliæ funebres, quę, auerſo omine, impediebant aliquid fieri, *Funebr aues* & hæ, aut arculæ dicebantur ab arcendo, quod ar- *Arculæ aues*

cerent,

Digitized by Google

cerent; aut cliuiæ; quia difficilia vocabant cliuia, aut remores, à remorando; aut inebræ, & tenebræ ab inhibendo, aut alteræ aues, cum alteræ ſuperuenirent, quæ felici auſpicio vitium facerent; aut volſgræ, quæ ſe vellendo malum auſpicium faciebant. Superuacaneæ, quæ ex ſummo acumine vocem emittebant; de his quoque legendus Plinius lib. x. Alex. ab Alex, & alij.

Cliuia aues. Remor aues. Inebra aues. Volſgia aues. Superuacanea aues.

Captata quoque auguria de pullis à pullarijs, qui pulli ſi ad oblatam eſcam è caueâ non proſilirent, at ſerius egreſſi; vel non eam attingerent; vel alarum planctu diſſiparent, mali ominis erat. Contrarium verò boni ominis. Quod ſi ex ore pulli eſca in terram caderet, & pauiret eam, dicebatur tripudium ſoliſtimum, quod erat boni ominis. Tripudium oſcinum erat, quod oris cantu ſignificabatur.

Pullariorum auguria. Tripudium ſoliſtimum. Tripudium oſcenum.

Haruſpices à victimis in arâ aſpiciendis dicti, qui, poſtquam hoſtia imolata eſt, inſpectis extis, futura prædicunt, vnde extiſpices appellantur. Hi primum à Romulo inſtituti, ex Hetruſcis deducti. Haruſpex conſiderabat, aut hoſtias, priuſquam iugularentur, aut earum, poſtquam diſſectæ erant, exta: aut flammam, quæ ex incertis, & ardentibus euolabat victimis aut farinas, vel farinæ materiam ex quibus liba pinſebantur, & molæ; aut thus, quod adolebatur, aut vina, aquas, & huiuſmodi.

Haruſpices qui. Extiſpices. Haruſpices à quo inſtituti. Haruſpicũ officium.

Curiones à Curijs dicti. Romulus in xxxv. Curias pop. Rom. diuiſit, ſingulis Curijs præpoſuit Curionem, qui ſacra pro Curiâ ſuâ curaret. & Curio Maximus dicebatur qui Comitijs Curiatis creabatur. Sacra hæc dicta Curionia, & Curionium æs, quod dabatur Curioni ob ſacerdotium curionatus.

Curiones qui. Curiona ſacra. Curionũ æs.

Flamines dicti à filo, quaſi Filamines, quod licio ſemper in capite velati erant, atq; caput filo cinctum habebant; qui cognomina habebant à Deo, cui ſacra faciebant. A Rege Numâ primi Flamines inſtituti tres, Dialis, Martialis, & Quirinalis: temporis proceſſu xii. & xv. tres priores patricij, & Flamines maiores

Flamines, qui, vnde dicti. Flamines à quo inſtituti.

dicti,

dicti. Reliqui ex plebeis, & minores Flamines creati à populo Comitijs Curiatis, & inaugurati à Pontifice Max. Flaminum vxores dicebantur Flaminicæ, quib. diuortium facere non licebat.

Flam en Dialis. Flamen Dialis dictus à Ioue, Numę inſtituto, vt aſſidua Iouis præſtò eſſet, eique ſacra faceret. Huius leges, & officia vide apud Agellium lib. x. cap. xv.

Leges Flaminis Dialis. Prima eſt, Dialem Flaminem equo vehi religio eſt.

II. Claſſem procinctam, ſeu exercitum armatum videre illi nefas.

III. Iurare nefas.

IV. Anulo vti niſi peruio, caſſoq; nefas.

V. Ignem è domo Flaminiâ, non niſi ſacrorum cauſâ, efferri nefas.

VI. Vinctum, ſi eius ædes introierit, ſolui neceſſum eſt, & vincula per impluuium in tegulas ſubduci, atque inde foras in viam demitti.

VII. Nodum in apice, neq; in cinctu, neq; in aliâ parte habeat.

VIII. Siquis ad verberandum ducatur, ſi ad pedes eius ſupplex procubuerit, eo die verberari piaculum.

IX. Capillum Dialis, niſi qui liber eſt, nemo detonſet.

X. Capram, & carnem incoctam, hederam, & fabam, neque tangere, neque nominare illi fas.

XI. Propaginem è vitibus altius prætentis non ſuccidet.

XII. Pedes lecti, in quo cubet, luto tenui circumlitos eſſe oportet, & in eo lecto cubare aliquem non fas.

XIII. Vngues Dialis, & capillorum præſegmina ſubter arborem filicem terrâ operiuntor.

XIV. Dialis quotidie Feſtalis eſt; ſine apice ſub dio eſſe non licet; ſub tecto vriliter etiam.

XV. Farinam fermento imbutam attingere ei nefas.

XVI. Tuni-

XVI. Tunicam intimam, niſi in locis tectis, non lexuit; ne ſub cœlo tanquam ſub oculis Iouis nudus ſit.

XVII. ſuper Flaminem Dialem in conuiuio, niſi Rex ſacrificulus, haudquiſquam alius accumbit.

XVIII. Vxorem ſi amiſit, Flaminio decedit.

XIX. Matrimonium Flaminis, niſi morte, dirimi nefas.

XX. Locum, vbi buſtum, nunquam ingreditur.

XXI. Mortuum nunquam attingit, funus tamen exequi religio non eſt. Harum cauſas affert Plutarchus. Quæſt. Rom.

Flamen Martialis dignitate ſecundus, ex patricijs lectus, Marti inſtitutus. *Flamen Martialis.*

Flamen Quirinalis in honorem Romuli, dicti, Quirini, patricius hic quoque. *Flamẽ Quirinalis.*

Deinde alij minores Flamines plebeij, Volcanalis, Volcano: Volturnalis Volturno: Palatualis, in cuius tutelâ Palatium: Furinalis Furinæ, Floralis Floræ: Falacer Falacri: Pomonalis Pomonæ: Carmentalis Carmentæ: Virbialis Virbiæ: Laurentialis Laurentiæ: Lucinalis Lucinæ, & huiuſmodi. *Flamines plebeij.*

Salii, à ſaltando dicti, ſacerdotes Martis XII. à Numâ rege inſtituti ex patricio ordine, & quia ſacra in Palatio celebrabant, Palatini dicti. Ad Curetum imitationem, Salii in publicis locis choreas ducebant, tunicâ pictâ inſigniti, deſuper æneo vmbone cum gladio, & ancylibus cœleſtibus, & ita tripudiantes, canentes Vrbem luſtrabant. Carmen ſaliare omnium antiquiſſimum à Numâ vſque inſtitutum. De ancylibus alibi, quæ tradita cuſtodiæ ſaliorum. *Salij qui, vnde dicti.* *Carmen ſaliare.*

Fœciales ſacerdotes, qui fidei publicæ inter populos præerant, & fœderibus ſanciendis inſtituti. Romani iuſtum aliquod bellum non cenſebant, niſi id per Fœcialem indictum. formam fœdus ſanciendi habet Liuius. Vnus Fœcialium dictus Pater patratus, ideſt, perfectus, cui pater, & filii eſſent. *Fœciales qui.* *Pater Patratus qui.*

Duumuiri libris Sibyllinis cuſtodiendis inſtituti, *Duumuiri libris Sibyl.*

quorum curæ commiſſi illi ſacri libri, & in rebus dubijs conſulti; poſtea aſſeruati à Decemuiris, incluſi arcâ lapideâ, vſque ad Bellum Marſicum in templi Capitolini cellâ ſubterraneâ, qui incenſi cum Capitolio incenſo. A Sullâ additi quinque ita vt eſſent xv. viri, qui & manſere vſque ad Theodoſij tempora.

Rex ſacrorũ

Rex ſacrorum, ſiue ſacrificulus in locum regis exacti lectus, multa enim ſacra Reges obibant; Comitijs Centuriatis ille legebatur, qui Pontifici Maximo ſub iectus.

Regis ſacrorum inſtitutio, & cur

Cum à principio vrbis multa, & magna ſecreta Reges obirent, ad quos de religione, deque ſacrificijs, & cęremoniis Deorum, ſacerdotes ſæpè conſultum ibant qui etiam rem diuinam facientibus aderant: ne bonis auſpiciis cœptum; confitmatumque regium nomen, poſt exterminatos reges aboleretur penitus, nenè derelictis ſacris, regium nomen expeterent, longè antiquiſſimum rati, ſacra quæ penes Rege, erant, alicui demandare, Regem ſacrificulum crearunt, qui ſacrorum Rex dictus, ſine regio imperio, ſolo nomine Rex ſacra, quæ penes reges erant, obiret, ac cęremonijs præeſſet, quem creatum, aut in locum decedentis ſuffectum, ſicut reliquos ſacerdotes, inaugurari oportebat. Eratque non annuum, ſed perpetuum ſacerdotium, immune ab omni belli tumultu. Neque enim Rex ſacrorum militare, ſtipendia nè facere, aut caſtris, & legionibus præeſſe poterat, propter ſuſpectum, inuiſumque Regium nomen, neque magiſtratum gerere, aut concionem habere, vel cum populo agere; namque eius poteſtas ſola religione, ac templis tenebatur. Primus quidem Manius Papyrius ex patritijs, Bruto conſule Rex creatus fuit, cui ius ſacrificandi, & de ſacris decernendi reliquerunt, eumque Pontifici maximo ſubiecerunt; idem in ſacris epulis poſt Maximum Pontificem, ſupra Flaminem Dialẽ, Martialem, & Quirinalem accumbebat. Atque licet à principio à populo crearetur ex patritiis, & multis honoribus functus, poſt aliquot ætates à minore parte popu-

Rex ſacrificulus quis.

Sacerdotiũ regis perpetuum.

Regis ſacrorum priuilegia.

Rex ſacrificulus primus

Regis ſacrificuli dignitas.

Rex ſacrificulus à quo creatus.

populi, ſelectis, Calatiſque comitijs (quibus fiunt ſacerdotes) ex plebe creari cœpit, tunc cum maximus Curio plebeius homo rex ſacrorum fuit. Cuius vxor Regina ſacrorum hoc habet proprium, vt quoties ſacra facit, ex malo punico vergulam, quam, *inarculum*, dicunt, pro infula deferat: quæ omnibus Calendis Iunoni ſacrum facere, eique porcum, vel agnum mactare debet in regia. Ad quem Veſtales Virgines, die conſtitutâ, annis ſingulis ventitare, & ne ſacra negligerentur, quæ ſuæ fidei, tutelæque credita erant, præmonere ſolebant. Erat ergo regis ſacrorum munus, quinto Idus Ianuarias Iano arietem immolare, dieſque faſtos prædicere, & nefaſtos, ſacra procurare, & quæ ſacrificio vſui eſſent, miniſtrare. Ideò ſacra facturi, lanam, farra, & fruges, lauros, & verbenas, quæque ſacrificio opportuna ſunt, regem poſcunt, ad eumque tam intra, quam extra pomœrium, populi, ciueſque, quique in agris agunt, imperiti morum ciuilium, atque vnâ agricolæ, de ſacris, feſtiſque diebus conſultum vadunt, & ſacra poſtulant. Ipſeque feriarum cauſas, & quid quoque menſe faciendum, à quibuſq; cauendum eſſet, prædicabat, præmonebatque, cui hoc proprium dicunt fuiſſe, vt ſacrificium in Comitio peragat; quo perfecto, nullâ cunctatione, vel morâ ſe, ex foro proripiat. Quando verò diuinis rebus perfectis, in comitium venit, in Faſtis notabatur: vtque Calendis Martiis, fores Regis ſacrorum, flaminis, Pontificis maximi noua exornentur lauro: ſicut Palatinæ ædes, & Auguſtæ quercus virides, nunquam lauros habuere. Cuius filiæ ad ſacerdotium Veſtæ inuitæ eligi nequeunt; nam priuilegio honoris ab hoc onere immunes erant: volentes verò, non vetantur. Alex. lib. III. cap. XXVII. ex Plut. in quæſt. Rom.

Regis ſacriculi vxor dignitas officium.

Regis ſacrorum munus.

Galli fuerunt ſacerdotes Deæ Cybeles, quorum præſes dictus Archigallus. De his auctores conſule.

Galli, Archigalli.

Epulonum collegium erat ſeptemuirum, vel plurium pro temporibus; Horum cura, epulæ publicæ,

Epulonum collegium.

ludi publici, & huiuſmodi: e ſacerdotibus plerumque
Duumviri ædis locãdæ. lecti. Duumuiri ædis locandæ, faciundæ, dicandæ cau
ſâ. Item Triumuiri ædibus ſacris incendio conſum-
ptis reſtaurandis.

Veſtaliũ origo, numerus Veſtalium origo ab Aeneâ vſque. Harum cura, aſ
ſeruare templum Veſtæ, ignemque perpetuum. Hæ
virgines numero xx. à Regibus lectæ, deinde à Pont.
Max. à quo eæ probatæ, aut improbatæ, quæ debe-
bant eſſe patrimæ, matrimæ ſine corporis, aut famæ
vitio. Hæ diuiſæ in claſſes tres, in diſcentes, docen-
Veſtal. ũ officia. tes, & miniſtrantes, lectæ ab anno VII. vſq; ad XXXVII.
poſt quod tempus nubere poterant, ſed hoc erat in-
fauſtum. Officia harum tria, vigilare ad ignem, ne
extingueretur, per vices, noctibus etiam excubantes:
quod ſi fortè extingueretur, piaculum maximum pu-
tabatur. Deinde aſſeruabant imperij pignus, ideſt,
Penates, aut Palladium. Demum ſacrificium perpe-
tuum, diu, noctuque curabant, & aquam ad lauatio-
nes quotidianas ſacrorum. Præmium harum primũ;
ius teſtandi. II. habebant ius trium liberorum. III.
Veſtalium priuilegia & honores. habebant lictorem, quibus Pret. & ipſi Coſſ. in viâ
cedebant. IV. Reo occurrenti, vita per eas donaba-
tur. V. qui earum lecticam ſubit morte id luit. VI. De-
mum vittas in capite geſtabant, & veſtes purpureas.
Semel tonſæ in ingreſſu, capilluſque Deæ Veſtæ ſu-
ſpenſus. Stipendia, opes publicæ, tabulæ teſtamen-
torum illis creditæ. In ludis certo, & honeſtiſſimo
loco ſpectabant. Inceſtarum pœnam lege in Liuio,
& aliis. Hæ deſierunt cum alijs ſacerdotibus temp.
Theodoſij. Vide Lypſium de Veſtalibus, & Fene-
ſtellam. At Pontificum ſyntagma reſtat, vt quod
Pontificatus dignitas. maximum, ita poſtremo loco tractandum. Pontifi-
catus aliorum ſacerdotum finis, qui primus dignita-
te putatur, at poſtremus tractatione explicandus. Rem
tamen altius indagare volo, vt clarius illuſtrare hanc
poſſim, mihi prælucentibus multis viris clariſſimis,
Relig. priſca diuiſio. Guthero in primis.

Religio veterum, vt refert Cicero. III. de Orat. in

ſacra, & auſpicia diſpertita fuit. Sacris Pontifices, ſeu ſacerdotes: Auſpicijs Augures præerant. Tertium adiunctum, ſi quid prædictionis cauſâ ex portentis, & monſtris, Sibyllæ interpretes, & Haruſpices monuerunt. Quare ex eodem, de Haruſp. reſp. Romani ſtatas, ſolemneſque cęremonias Pontificatu; rerum bene gerendarum auctoritates Augurio; Prædictiones Apollinis, vatum libris; Portentorum explanationes, Etruſcorum diſciplinâ contineri voluerunt. Haruſpicum collegio ſæpe ſenatus paruit. Hi acciti à patribus ex Etruriâ ad publica prodigia. At Pontificum, Augurum, Quindecim virorum arbitrio omnis omnino religio continebatur. Penes verò Pontifices, & Augures tantum ſacra erant.

Haruſpicũ auctoritas. *Haruſpices vnde.*

Pontificia dignitas vbique in maximo honore, & cultu apud priſcos. Delphis quinque Pontifices per omnem vitam ſacri erant, qui Oſij dicti. Quorum primus qui hoſtiam immolabat Oſiter: qui verò edebat oraculum Aphetor nuncupati ſunt: qui vnâ cum prophetis ſacra obibant, diuinaſq; prædictiones, & cęremonias, & quo cultu, quibuſque exemplis fierent ſacra, prædicebant.

Delphi Pontifices.

Apud Athenienſes Daduchus maximus erat ſacerdos. Palladis Eteobutades à Bute propagati, ex quâ familiâ longo tempore ſacerdotio præfuere: ſicut Bazygiti à Bazyche heroë, qui Athenis diu ſacerdotium tenuit.

Athen. Pontifex.

Clazomenijs Palladis ſacerdos Heſychia. Bacchi verò Thyas nomen habet. Polici Iouis ſacerdos Buphonus: in Træzene Hippolytus nuncupatur.

Clazomenij Pontifices.

Apud Cretenſes Matris magnæ ſacerdos Meliſſa. Alex. ab Alex. lib. I. cap. VIII. Timoleon Corinthius liberatâ tyrannide Dionyſii inſtituit magiſtratum quem Syracuſani dixere Iouis Olympij famulatum, à quo anni illorum numerati.

Cretenſes Pontifices.

Sacerdotij dignitas olim cum regiâ poteſtate iuncta, at quia bella à regibus adminiſtrata, diuiſum ſacerdotium à Regno. Numa primus Pontificem Ma-

Sacerdotij dignitas quãta.

ximum,

Por. primus à quo institutus. ximum, è patribus legit, cui ſacra omnia ſcripta, aſſignataque tradidit. Huic adiecti tres Pontifices Patricij, quibus magiſtratus, & ſacerdotia adipiſci licebat. dictus Pontifex à poſſe, & facere, & facit, quod potis eſt facere, an à potentia, quod hic res diuinas curat, vel à ponte faciendo, cuius duplex ratio, vel quòd antiquiſſima, & ſanctiſſima ſacra in ponte ſublicio ligneo conficere ſolerent: vel quia pontis illius, quaſi ſarti tecti præſtandi curatio penes illos erat, vt notat Ioach. Camer. in probl.

Pontificis etymon. *Pontificis nomen commune omnibus ſacerdotibus.* *Sacerdotes perpetui qui.* Pontificis nomen deinde omnibus ſacerdotibus commune, vt Pontifices ſacrorum, Cæſarum, Solis, Vulcani, Veſtæ, &c. Pontifices, ſeu ſacerdotes perpetui omnes; quod dupliciter intelligitur, vel per. διὰ βίου ad vitam: talis fuit Rex ſacrorum, Augures, quibus viuentibus ſacerdotium adimi non poteſt. Alij dicti perpetui, quod illorum miniſterium publice ſemper vſui; quales ſunt Flamines Diales, qui moti ſacerdotio, vel ob leuem cauſam, vel ſi vxorem amiſiſſent, item Quirinalis, Martialis. In prouinciis, Flamines Quinquennales.

Pont. Max. à Collegio cooptatus. Pont. Max. cum de Collegio Pontificum eſſet, ab illoque pridem cooptatus, ob eodem iterum in Sacerdotium ampliſſimum cooptabatur. Poſt legem Domitiam, quâ ius Sacerdotum ſubrogãdorũ à Collegijs ad pop. translatum eſt, Pontifices omnes Tributis Comitijs creati, quæ Tributa plebeia tantũ conſilia, patribus remotis. Ex Cic. verò colligimus pro Domo ſuâ, populum non creaſſe Pontifices propter religionem ſacrorum, ſed ſuis ſuffragijs deſignaſſe, poſteaque à Collegio cooptatos; Illud vocatum ius nominationis, hæc canonica inſtitutio. Pontificatus

Pontificatus apud patricios q̃ũdiu. *Pontificatus cõmunicatus exteris.* Maximus apud Patricios manſit vſque ad Coruncanium, qui è plebe primus ob ingenij præſtantiam, Ogulenio Trib. pl. ferente, adeptus eſt. Hic poſteà exteris patuit, donatis prius iure Quiritum, vt Cornelio Balbo primùm nato Gadibus, qui per Dn. Pompeium, Cos. maior & Pont. factus. Poſtquàm verò Impe-

Digitized by Google

Imperatores ſacerdotia ampliſſima ſibi arrogaca-runt, Sacerdotum, & cæterorum electio penes illos fuit legibus omnibus abrogatis.

Pontificatus dignitas maxima, hæc præcedebat ciuiles reliquos Magiſtratus, Pontifices enim perpetui Deorum Sacerdotes, qui religionibus, & ſummæ Reipublicæ præerant, & rebus conclamatis Pontifices, & Augures à pop. miſſi legati. Nullus Pontifex qui non ſediſſet in ſellâ Curuli. Huius erat Veſtaliũ electio curaque: Inauguratio Regis ſacrorum, & Flaminum; ille Cẽturiatis Comitijs fiebat ab ipſo Põt. Maximo habitis, cuius Sacerdotium Pont. Maximo ſubiectum eſt, ne additus nomini honos aliquid offi ceret libertati. Pontificis Max erant Tenſæ Curricula, præcentio, ludi, libationes, epulæque ludorum publicorum, Ancilia, Acus matris Deum, Quadriga fictilis, Veientorum cineres, Oreſtis ſceptrum, ſiue Priami, Ilionei, Palladiũ. De ceremonijs Pont. Max. edicebat; Pro Collegio reſpondebat, Cum populo agebat, Italiâ abeſſe nõ poterat. Põtifices olim Trib. pl. Augures Decemuiri erant, Imperatores. Coniux Pontificis Max. per confarreationem, vti & Flaminis Dialis, cui ſi vxor moriatur, cedit Flaminio & hoc matrimonium non niſi morte dirimi poteſt. Domus publica data *Põtifici* Maximo, quę dicta Regia, quod in eâ Rex ſacrificulus habitare conſueſſet. hęc domus laureata. In hac ſacrum Bonę Deæ.

Pontificatus dignitas.

Pontifices in rebus deſperatis Reip. ſummã tractabant.

Pont nullus niſi curulis.

Põtifices officia

Pontificis inſignia.

Domus publica Pont. Max. dicta Regia

Domus Põt. Max. laureata.

Sacra Bonæ Deæ Domi Pontificis.

Reliqui VII. Pontifices dicti minores, qui faſtos, & commentarios habebant, dictos Annales maximos. Ab his noua funa obſeruata, & indicti dies à Kal. ad Nonas Regi ſacrorũ. Ad hos de iureciuili reſpõdere, interpretari & de ſacris ceremonijs ſpectabat.

Pontifices minores. & eorũ munus.

Pontificum iura ex Dionyſ. circa lites inter priuatos pariter, & Magiſtratus, ſacrorumque miniſtros. Leges ferunt de ſacris, quæ nondum ſcripta ſunt, nec vſu recepta. In omnes Magiſtratus, quibus ſacrificia, & Deorum cultus commiſſus eſt, & in omnes Sacerdotes inquirunt; Miniſtros ſacrorum in officio continent,

Pontificis iura circa lites, leges nouas.

Inquiſitio Pontificis.

nent,

Digitized by Google

Pontifices cura circa religionem. nent, ne quid contra ſacras leges delinquant. Rudi vulgo, Deorum, ac Geniorum cultum præmonſtrant, & interpretantur. Fuit & Pontificum præcipua cura, vt circa religiones, cęremoniaſque verſarentur. Iidem de ſacris, de uotis, de ferijs decernebant, de ludis Maximis, de Deorum Penatum Veſtæq; matris cęremonijs De ſacro illo, quòd fiebat ſalute Pop. Rom. Quæ voluntas eſſet Deorum immortalium, interpretabantur certâ ſcientiâ.

Pontifices ſacris ſolẽnibus. Pontifices ſacris ſolemnibus præerant, ne ea ipſa, quæ ſuſcepta publicè erant, quiſquam extra collegiũ noſſet. In religionibus quoque domeſticis adhibebantur: nam ſine Pontifice religioni priuatæ ſatisfacere poterat nemo: & quod tres illorum ſtatuiſſent, id ſemper Senatui, & populo vniuerſo ſanctum.

Pontifices ſoli, & Veſtales penum, ſeu penetrale Veſtæ adibant. Pontifices Deos indigetabant ſtatis ſacrificijs, nomen videlicet eorum proprium deſignabant, coſque precabantur; fana ſacrabant. His non licebat equo vehi, ſed curru, nec per liberos iurare; ſed tamen per Deos. *Prodigia ꝑ Pontifices procurata.* Prodigia, quæ Deorum iras minabantur, cum videlicet contrà, vel præter naturam quicquam accidiſſet. v.g. ſigna ſi ſanguine humano ſudaſſent; Si pueri nati ſine oculis &c. ſi lapidibus pluuiſſet. *Piacula curata ꝑ Põt.* Piacula verò propter quę expiatio dabatur, vt ſi ludi non rectè facti, ſi Veſtalis inceſta, &c. De prodigiorum procuratione, & ſacris piacularibus erat in Pontificio iure, itẽ dę Vere ſacro, & ludorum inſtauratione, & ſi quid in eis prętermiſſum, aut commiſſum, Deos placari credebant inſtauratione.

Intercalationes facta ꝑ Pontif. &c. Intercalationes factæ à Pontificibus. Item Annales maximi, in quibus nomina Coſs. aliorũve Magiſtratuũ notata, & quæ domi, militiæque; terrâ, marique geſta per ſingulos dies. Faſti item, in quibus dies præſcripti, quibus fari, aut non fari liceret. Feriæ conceptæ. Lunæ, & Solis defectiones. Dies atri decreti: Pons ſublicius curatus.

Inauguratio quid. In Curia Calabra calati Inauguratio eſt certus quidam ritus, quo Sacerdo-

ces publici, eius numinis maieſtati deuouentur, ad cu-ius miniſterium cooptati ſunt. Hi iureiurando aſtringebantur, ſe nihil è ſacris enunciaturos.

dies feſti Pont.

In Curiâ Calabrâ (ad differentiam Curiæ Hoſtiliæ, vbi Senatus habebatur,) quæ erat in Capitolio, ratio ſacrorum habebatur, primiſq; mēſium diebus calabantur eius menſis Nonæ à Pontificibus: Quintanæ, ne, an Septimanæ eſſent futuræ hoc modò; *Dies te quinque Kalo Iuno nouella.* Erat & Pontificale pomeriū ager ponè murū, in quo Pont. ſua cōſtituebāt auſpicia.

Pontificale Pomerium.

Pontifices immunes erant à militiâ, alijſq; vrbanis moleſtijs, Sella curulis cum togâ prætextâ illis permiſſa in ſacris pompis, & feſtis Deorum.

Pontificum à militiâ immunitas, & priuilegia.

Pontificum erat Tutulus, ideſt pileus lanatus metæ figuræ. Galerus, ex pelle hoſtiæ, Ioui cæſæ, Flaminis Dialis proprius, cui ſine galero, & prætextâ nunquam licebat eſſe in publico. Apex, ideſt pileus ſubtilis, circa medium virgâ eminēte erat reliquorum Flaminum, & Sacerdotum. Collegio Pontificum aſcripti Rex ſacrorum, & Flamines; vt ſi quando res aliqua apud illos diſceptaretur, ipſi vnà cū Pōtificib. iudices ſederēt.

Tutulus Pōtificum.
Galerus Flaminis Dialis.
Apex quorū Sacerdotū.
Rex ſacrorū et Flamines aſcripti collegio Pont.

Etſi res ſacras, & ceremonias Senatus ad Pontificū collegium, ad virgines Veſtales reijciebat; aliquando tamen multa Senatus decernebat in religionibus. Et portentorum procurationes reiectæ ad Coſs. Ludorū inſtaurationes, Piacularia ſacra ex Senatuſconſulto, & dies Circenſibus additi. De externis verò religionibus, Magiſtratibus maioribus, minoribuſve negotium datum, vt Aedilibus. Ne qui, niſi Romani Dij, neu quo alio more, quàm patrio colerētur. Supplicationes prętereà Senatus decernebat, (nunquam tamen in ciuili bello) ſacrificium imperabat, formulamque precationis præſcribebat, quâ decernebat, quo Deorum honor augeretur.

Senatus aliquando decernebat de religionibus.
Dij nulli externi admiſſi, aut religiones Romæ.

Pontificum iuriſdictio quædam continet criminū perſecutionem, quædam ad ciuilia negotia trahitur: quæ crimina perſequitur, mulctam habet, & pęnam; quæ ciuilis eſt, adoptiones, teſtamenta, &c. complectitur.

Pontificū iuriſdictio.
Iuriſdictio criminalis Pontif.

Pœna, Mulcta quæ. ctitur. Pœna generale nomen, omnium delictorum coercitio, mulcta ſpecialis peccati, cuius animaduerſio pecuniaria eſt. Mulcta irrogata, vbi legibus conſtituta non erat. *Pœna quando irrogata. Mulcta quando irrogata.* Pœna ergo ſupplicium erat peccati legibus conſtitutum. *Peccatum publicum, aut priuatum.* Peccatum, vel publicum, vel priuatum: cuius pœna in quatuor partes diſtributa, capitalem, pecuniariam, aut exiſtimationis, aut corporis coercitionis. *Pœna peccati quadruplex.* Capitis pœna erat Veſtalium inceſtus, *Capitis pœna quando.* & eorum, qui eas inceſtauerant; Periurij, & fraudis ſcelera Pontifices quærebant, non ad vltionem, ſed ad expiationem hoſtijs, & libamentis, quæ ad Pontifices ſpectabant, qui modum præſcribebant, quibus hoſtijs hæc piacula reſoluerentur. *Periurium & fraus quatenus punita à Pontif.* Adoptiones lege Curiatâ apud Pont. factæ. *Adoptiones apud Pont.* Translationes reliquiarum ſine permiſſu illorum fieri non poterat, nec refici, aut moueri monumentum, & ſi ſine illis conſtrui poſſet, *Translationes reliquiarum penes Pontif.* Pontifices tamen cogi poterant à Tribb. pl. Cenſoriæ notæ obnoxij, & ab illis prouocatio ad pop. *Pont. quib. coacti.* Fiſcus quoque ſuus erat Pontificibus, ſeu arca, cui ſui curatores dicti Arcarij IIII. viri Pontificales, has pecunias cogebant ex ſuis prædijs, & reditibus, vt dictum à me alibi. *Pont. fiſcus. Arcarij qui.* Pontificalibus ludis, qui ob Pontificatum Max. fiebant, præerant Romæ, & in prouincijs, Pontifices, & ſacerdotes: vt priuati ijs, quos funeris cauſâ dediſſent. *Ludis qui præſidebant.* Aediles Ædilitijs; nam publicis ludis, qui ſumptibus Pop. Rom. fiebant, Prætor Vrbanus præerat, qui ſi morbo impediretur, Dictator dicebatur, qui in ludis ſignū mittendis quadrigis daret. *Prætor Vrbanus publicis ludis præerat.* Prætores ergo præerant illis, qui publico ſumptu fiebant. Aediles vero iis, qui priuatâ pecuniâ parabantur. *Aediles qui bus ludis præerant.* Publici ludi caueâ circoue ducti; priuati, ſeptis, foro, amphitheatro, & vicatim facti. *Ludi vbi facti.* Pontifices octo, è quibus vnus reliquis præeſt, & cæteris myſtis. *Pont. nu. & inſigni.* Pontificum inſigne erat galerus, ſti lituus Augurum, Imperatorum paludamentum, diadema Regum.

Miniſtri Pontificum nobiliores, Triumuiri epulonum, Virgines Saliæ, & Camilli. Triumuiri epulonum à Numâ, inſtituti ad epulare ſacrificium peragen-

gendum. Virgines Saliæ in regiâ ſacrificium faciebant cum Pontifice paludatæ. Camilli pueri erant ingenui patrimi, & matrimi, qui ſacerdotibus publicis ad ſacrificia prǣministrabant. Deinde alii minus nobiles; Scribæ, Lictores, Apparitores, Calatores, Decuria Curiata, quæ ſacris apparebat. Præcones, Tibicines, Ludii, Popæ, Victimarii, Haruſpices Pontificis, Fictores Pontificum, Incinerarii, diſcipuli Fictorum, Nomenclator Theſaurum, & huiuſmodi. Vide Gutherum, Roſinum, & alios.

Miniſtri Pontif. nobiliores. Triumuiri epulonum. Virgines ſaliæ. Camilliqui. Miniſtri minus nobiles.

Quod anus illa apud Plautum, id ego, hoc munuſculo, & de paulo, paululum hoc tibi do, & exoluo; non tamen me nexu, quo ego ibi deuinctus. Audiri, legi ab amicis beneficium ſummum puto, ab eruditis honorem; tu eruditorum amiciſſimus vtramque facis paginam. Hæc tibi à me, non prompta, & expenſa ad rationis lancem, ad Critolai libellam, ſed rudi Mineruâ ad amoris normam. Multa in pauca contuli, ex alieno agro, ſertum hoc tibi concinnaui. Scis mihi ſaxum, Siſyphi inſtar, perpetuò volutandum, ita in fatis. Imperatori ſupremo parendum; Vel in paluſtri ſtatione perdius, pernox gradu fixo excubabo; nec ſine imperio eam deſeram. Felices, exclamo, quibus eſt fortuna peracta iam ſua: nos ex aliis in alia fata vocamur. Sed in rem præſentem veniamus. Vt nullius rei iucunda poſſeſſio ſine ſocio, ita ſchedulæ meæ tunc gratæ, cum amicos compellant, illorum titulis, & minio exornatæ exultant, triumphant. Aurum coronarium de tuo adde: Gratias Muſis commiſce, Alcimedontis erit opus, cedroq; quàm maxime dignum, ò Vir immortalitatis ære æternande, cui naſcenti Gratiæ arriſere, lactentem Muſę vlnis admiſere, adoleſcenti cęlites inſtillarunt roſcida mella, at in virili togâ, curuli ſellâ decorato, Munificentiâ tibi viam ſternente, Pietate prælucente, ſupremos honorum apices in faſtis ęternitatis, Senatus, Populuſq; vniuerſus Patri ſuo, Patriarchę pientiſſimo, auguratur, apprecatur.

Digitized by Google

Digitized by Google

ROMA
VITTORIO EMANUELE

SYNOPSIS
DE RELIGIONE

Priſcâ Romanorum, & aliorum.

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM
& Reuerendiſſimum D.

AVGVSTINVM
PRIOLVM

Epiſcopum Bergomenſem.

CIƆ IƆ CXXX.

De licentia Superiorum,
e Priuilegio.

Digitized by Google

quorum curæ commiſſi illi ſacri libri, & in rebus dubijs conſulti; poſtea aſſeruati à Decemuiris, incluſi arcâ lapideâ, vſque ad Bellum Marſicum in templi Capitolini cellâ ſubterraneâ, qui incenſi cum Capitolio incenſo. A Sullâ additi quinque ita vt eſſent xv. viri, qui & manſere vſque ad Theodoſij tempora.

Rex ſacrorũ

Rex ſacrorum, ſiue ſacrificulus in locum regis exacti lectus, multa enim ſacra Reges obibant; Comitijs Centuriatis ille legebatur, qui Pontifici Maximo ſubiectus.

Regis ſacrorum inſtitutio, & cur

Rex ſacrificulus quis.

Sacerdotiũ regis perpetuum.

Regis ſacrorum priuilegia.

Rex ſacrificulus primus

Regis ſacrificuli dignitas.

Rex ſacrificulus à quo creatus.

Cum à principio vrbis multa, & magna ſecreta Reges obirent, ad quos de religione, deque ſacrificijs, & ceremonijs Deorum, ſacerdotes ſæpè conſultum ibant qui etiam rem diuinam facientibus aderant: ne bonis auſpiciis cœptum; confirmatumque regium nomen, poſt exterminatos reges aboleretur penitus, nenè derelictis ſacris, regium nomen expeterent, longè antiquiſſimum rati, ſacra quæ penes Rege, erant, alicui demandare, Regem ſacrificulum crearunt, qui ſacrorum Rex dictus, ſine regio imperio, ſolo nomine Rex ſacra, quæ penes reges erant, obiret, ac ceremonijs præeſſet, quem creatum, aut in locum decedentis ſuffectum, ſicut reliquos ſacerdotes, inaugurari oportebat. Eratque non annuum, ſed perpetuum ſacerdotium, immune ab omni belli tumultu. Neque enim Rex ſacrorum militare, ſtipendia uè facere, aut caſtris, & legionibus præeſſe poterat, propter ſuſpectum, inuiſumque Regium nomen, neque magiſtratum gerere, aut concionem habere, vel cum populo agere; namque eius poteſtas ſola religione, ac templis tenebatur. Primus quidem Manius Papyrius ex patritijs, Bruto conſule Rex creatus fuit, cui ius ſacrificandi, & de ſacris decernendi reliquerunt, eumque Pontifici maximo ſubiecerunt; idem in ſacris epulis poſt Maximum Pontificem, ſupra Flaminem Dialẽ, Martialem, & Quirinalem accumbebat. Atque licet à principio à populo crearetur ex patritiis, & multis honoribus functus, poſt aliquot ætates à minore parte

popu-

populi, ſelectis, Calatiſque comitijs (quibus fiunt ſacerdotes) ex plebe creari cœpit, tunc cum maximus Curio plebeius homo rex ſacrorum fuit. Cuius vxor Regina ſacrorum hoc habet proprium, vt quoties ſacra facit, ex malo punico vergulam, quam, *inarculum*, dicunt, pro infula deferat: quæ omnibus Calendis Iunoni ſacrum facere, eique porcum, vel agnum mactare debet in regia. Ad quem Veſtales Virgines, die conſtitutâ, annis ſingulis ventitare, & ne ſacra negligerentur, quæ ſuæ fidei, tutelæque credita erant, præmonere ſolebant. Erat ergo regis ſacrorum munus, quinto Idus Ianuarias Iano arietem immolare, dieſque faſtos prædicere, & nefaſtos, ſacra procurare, & quæ ſacrificio vſui eſſent, miniſtrare. Ideò ſacra facturi, lanam, farra, & fruges, lauros, & verbenas, quæque ſacrificio opportuna ſunt, regem poſcunt, ad eumque tam intra, quam extra pomœrium, populi, ciueſque, quique in agris agunt, imperiti morum ciuilium, atque vnâ agricolæ, de ſacris, feſtiſque diebus conſultum vadunt, & ſacra poſtulant. Ipſeque feriarum cauſas, & quid quoque menſe faciendum, à quibúſq; cauendum eſſet, prædicabat, premonebatque, cui hoc proprium dicunt fuiſſe, vt ſacrificium in Comitio peragat; quo perfecto, nullâ cunctatione, vel morâ ſe, ex foro proripiat. Quando verò diuinis rebus perfectis, in comitium venit, in Faſtis notabatur: vtque Calendis Martiis, fores Regis ſacrorum, flaminis, Pontificis maximi noua exornentur lauro: ſicut Palatinæ ædes, & Auguſtæ quercus virides, nunquam lauros habuere. Cuius filiæ ad ſacerdotium Veſtæ inuitæ eligi nequeunt; nam priuilegio honoris ab hoc onere immunes erant: volentes verò non vetantur. Alex. lib. III. cap. XXVII. ex Plut. in quæſt. Rom.

Regis ſacrificuli vxor dignitas officium.

Regis ſacrorum munus.

Galli fuerunt ſacerdotes Deæ Cybeles, quorum præſes dictus Archigallus. De his auctores conſule.

Galli, Archigalli.

Epulonum collegium erat ſeptemuirum, vel plurium pro temporibus; Horum cura, epulæ publicæ,

Epulonum collegium.

Digitized by Google

ludi publici,& huiuſmodi: e ſacerdotibus plerumque lecti. Duumuiri ædis locandæ, faciundæ, dicandæ cau ſâ. Item Triumuiri ædibus ſacris incendio conſumptis reſtaurandis.

Duumviri ædis locādæ.

Veſtaliū origo, numerus

Veſtalium origo ab Aeneâ vſque. Harum cura, aſſeruare templum Veſtæ, ignemque perpetuum. Hæ virgines numero xx. à Regibus lectæ, deinde à Pont. Max. à quo eæ probatæ, aut improbatæ, quæ debebant eſſe patrimæ, matrimæ ſine corporis, aut famæ vitio. Hæ diuiſæ in claſſes tres, in diſcentes, docentes, & miniſtrantes, lectæ ab anno VII. vſq; ad XXXVII. poſt quod tempus nubere poterant, ſed hoc erat infauſtum. Officia harum tria, vigilare ad ignem, ne extingueretur, per vices, noctibus etiam excubantes: quod ſi fortè extingueretur, piaculum maximum putabatur. Deinde aſſeruabant imperij pignus, ideſt, Penates, aut Palladium. Demum ſacrificium perpetuum, diu, noctuque curabant, & aquam ad lauationes quotidianas ſacrorum. Præmium harum primū, ius teſtandi. II. habebant ius trium liberorum. III. habebant lictorem, quibus Præt. & ipſi Coſſ. in viâ cedebant. IV. Reo occurrenti, vita per eas donabatur. V. qui earum lecticam ſubit morte id luit. VI. Demum vittas in capite geſtabant, & veſtes purpureas. Semel tonſæ in ingreſſu, capilluſque Deæ Veſtæ ſuſpenſus. Stipendia, opes publicæ, tabulæ teſtamentorum illis creditæ. In ludis certo, & honeſtiſſimo loco ſpectabant. Incoeſtarum pœnam lege in Liuio, & aliis. Hæ deſierunt cum alijs ſacerdotibus temp. Theodoſij. Vide Lypſium de Veſtalibus, & Feneſtellam.

Veſtal.ū officia.

Veſtalium priuilegia & honores.

At Pontificum ſyntagma reſtat, vt quod maximum, ita poſtremo loco tractandum. Pontificatus aliorum ſacerdotum finis, qui primus dignitate putatur, at poſtremus tractatione explicandus. Rem tamen altius indigare volo, vt clarius illuſtrare hanc poſſim, mihi prælucentibus multis viris clariſſimis, Guthero in primis.

Pontificatus dignitas.

Relig. priſca diuiſio.

Religio veterum, vt refert Cicero. III. de Orat. in

ſacra,

ſacra, & auſpicia diſpertita fuit. Sacris Pontifices, ſeu ſacerdotes: Auſpicijs Augures præerant. Tertium adiunctum, ſi quid prædictionis cauſâ ex portentis, & monſtris, Sibyllæ interpretes, & Haruſpices monuerunt. *Haruſpicũ auctoritas.* Quare ex eodem, de Haruſp. reſp. Romani ſtatas, ſolemneſque cęremonias Pontificatu; *Haruſpices vnde.* rerum bene gerendarum auctoritates Augurio; Prædictiones Apollinis, vatum libris; Portentorum explanationes, Etruſcorum diſciplinâ contineri voluerunt. Haruſpicum collegio ſæpe ſenatus paruit. Hi aucti à patribus ex Etruriâ ad publica prodigia. At Pontificum, Augurum, Quindecim virorum arbitrio omnis omnino religio continebatur. Penes verò Pontifices, & Augures tantum ſacra erant.

Pontificia dignitas vbique in maximo honore, & *Delphi Pontifices.* cultu apud priſcos. Delphis quinque Pontifices per omnem vitam ſacri erant, qui Oſij dicti. Quorum primus qui hoſtiam immolabat Oſiter: qui verò edebat oraculum Aphetor nuncupati ſunt: qui vnâ cum prophetis ſacra obibant, diuinaſq; prædictiones, & cęremonias, & quo cultu, quibuſque exemplis fierent ſacra, prædicebant.

Apud Athenienſes Daduchus maximus erat ſacer- *Athen. Pontifex.* dos. Palladis Eteobutades à Bute propagati, ex quâ familiâ longo tempore ſacerdotio præfuere: ſicut Bazygiti à Bazyge heroe, qui Athenis diu ſacerdotium tenuit.

Clazomenijs Palladis ſacerdos Heſychia. Bacchi *Clazomenij Pontifices.* verò Thyas nomen habet. Poliei Iouis ſacerdos Buphonus: in Træzene Hippolytus nuncupatur.

Cretenſes Pontifices. Apud Cretenſes Matris magnæ ſacerdos Meliſſa. Alex. ab Alex. lib. I I. cap. VIII. Timoleon Corinthius liberatâ tyrannide Dionyſii inſtituit magiſtratum quem Syracuſani dixere Iouis Olympij famulatum, à quo anni illorum numerati.

Sacerdotij dignitas olim cum regiâ poteſtate iun- *Sacerdotij dignitas iuncta.* cta, at quia bella à regibus adminiſtrata, diuiſum ſacerdotium à Regno. Numa primus Pontificem Ma-

ximum,

Imperatores ſacerdotia ampliſſima ſibi arrogarāt, Sacerdotum, & cæterorum electio penes illos fuit legibus omnibus abrogatis.

Pontificatus dignitas maxima, hæc præcedebat ciuiles reliquos Magiſtratus, Pontifices enim perpetui Deorum Sacerdotes, qui religionibus, & ſummæ Reipublicæ præerant, & rebus conclamatis Pontifices, & Augures à pop. miſſi legati. Nullus Pontifex qui non ſediſſet in ſellâ Curuli. Huius erat Veſtaliū electio curaque: Inauguratio Regis ſacrorum, & Flaminum; ille Cēturiatis Comitijs fiebat ab ipſo Pōt. Maximo habitis, cuius Sacerdotium Pont. Maximo ſubiectum eſt, ne additus nomini honos aliquid offi ceret libertati. Pontificis Max. erant Tenſæ Curricula, præcentio, ludi, libationes, epulæque ludorum publicorum, Ancilia, Acus matris Deum, Quadriga fictilis, Veientorum cineres, Oreſtis ſceptrum, ſiue Priami, Ilionei, Palladiū. De ceremonijs Pont. Max. edicebat; Pro Collegio reſpondebat, Cum populo agebat, Italiâ abeſſe nō poterat. Pōtifices olim Trib. pl. Augures Decemuiri erant, Imperatores. Coniux Pontificis Max. per confarreationem, vti & Flaminis Dialis, cui ſi vxor moriatur, cedit Flaminio & hoc matrimonium non niſi morte dirimi poteſt. Domus publica data Pōtifici Maximo, quę dicta Regia, quod in eâ Rex ſacrificulus habitare conſueſſet. hęc domus laureata. In hac ſacrum Bonę Deæ.

Pontificatus dignitas.

Pontifices in rebus deſperatis Reip. ſummā tractabant.

Pont nullus niſi curulis.

Pōtifices officia

Pontificis inſignia.

Domus publica Pont. Max. dicta Regia

Domus Pōt. Max. laureata.

Sacra Bonæ Deæ Domi Pontificis.

Reliqui VII. Pontifices dicti minores, qui faſtos, & commentarios habebant, dictos Annales maximos. Ab his noua luna obſeruata, & indicti dies à Kal. ad Nonas Regi ſacrorū. Ad hos de iureciuili reſpōdere, interpretari & de ſacris ceremonijs, ſpectabat.

Pontifices minores, & eorū munus.

Pontificum iura ex Dionyſ. circa lites inter priuatos pariter, & Magiſtratus, ſacrorumque miniſtros. Leges ferunt de ſacris, quæ nondum ſcripta ſunt, nec vſu recepta. In omnes Magiſtratus, quibus ſacrificia, & Deorum cultus commiſſus eſt, & in omnes Sacerdotes inquirunt; Miniſtros ſacrorum in officio conti

Pontificis iura circa lites, leges nouas.

Inquiſitio Pontificis.

nent,

Pontifices cura circa religionem. nent, ne quid contra ſacras leges delinquant. Rudi vulgo, Deorum, ac Geniorum cultum præmonſtrant, & interpretantur. Fuit & Pontificum præcipua cura, vt circa religiones, cęremoniaſque verſarentur. Iidem de ſacris, de uotis, de ferijs decernebant, de ludis Maximis, de Deorum Penatum Veſtæq; matris cęremonijs De ſacro illo, quòd fiebat ſalute Pop. Rom. Quæ voluntas eſſet Deorum immortalium, interpretabantur certâ ſcientiâ.

Pontifices ſacris ſolēnibus. Pontifices ſacris ſolemnibus præerant, ne ea ipſa, quæ ſuſcepta publicè erant, quiſquam extra collegiũ noſſet. In religionibus quoque domeſticis adhibebantur: nam ſine Pontifice religioni priuatæ ſatisfacere poterat nemo: & quod tres illorum ſtatuiſſent, id ſemper Senatui, & populo vniuerſo ſanctum.

Pontifices ſoli, & Veſtales penum, ſeu penetrale Veſtæ adibant. Pontifices Deos indigetabant ſtatis ſacriſicijs, nomen videlicet eorum proprium deſignabant, eoſque precabantur; fana ſacrabant. His non licebat equo vehi, ſed curru, nec per liberos iurare; ſed tamen per Deos. *Prodigia ꝑ Pontifices procurata.* Prodigia, quæ Deorum iras minabantur, cum videlicet contrà, vel præter naturam quicquam accidiſſet. v.g. ſigna ſi ſanguine humano ſudaſſent; Si pueri nati ſine oculis &c. ſi lapidibus pluuiſſet. *Piacula curata ꝑ Pōt.* Piacula verò propter quę expiatio dabatur, vt ſi ludi non rectè facti, ſi Veſtalis inceſta, &c. De prodigiorum procuratione, & ſacris piacularibus erat in Pontificio iure, itē dę Vere ſacro, & ludorum inſtauratione, & ſi quid in eis prętermiſſum, aut commiſſum, Deos placari credebant inſtauratione.

Intercalationes facta ꝑ Pontif. &c. Intercalationes factæ à Pontificibus. Item Annales maximi, in quibus nomina Coss. aliorũve Magiſtratuũ notata, & quæ domi, militiæque; terrâ, marique geſta per ſingulos dies. Faſti item, in quibus dies præſcripti, quibus fari, aut non fari liceret. Feriæ conceptæ. Lunæ, & Solis defectiones. Dies atri decreti: Pons ſublicius curatus.

Inauguratio quid. *In Curia Calabra calati* Inauguratio eſt certus quidam ritus, quo Sacerdote

ces publici, eius numinis maieſtati deuouentur, ad cuius miniſterium cooptati ſunt. Hi iureiurando aſtringebantur, ſe nihil è ſacris enunciaturos.

dies feſti à Pont.

In Curiâ Calabrâ (ad differentiam Curiæ Hoſtiliæ, vbi Senatus habebatur,) quæ erat in Capitolio, ratio ſacrorum habebatur, primiſq; mẽſium diebus calabantur eius menſis Nonæ à Pontificibus: Quintanæ ne, an Septimanæ eſſent futuræ hoc modò; *Dies te quinque Kalo Iuno nouella.* Erat & Pontificale pomeriũ ager ponè murũ, in quo Pont. ſua cõſtituebãt auſpicia.

Pontificale Pomerium.

Pontifices immunes erant à militiâ, alijsq; vrbanis moleſtijs, Sella curulis cum togâ prætextâ illis permiſſa in ſacris pompis, & feſtis Deorum.

Pontificum à militiâ immunitas, & priuilegia.

Pontificum erat Tutulus, ideſt pileus lanatus metæ figuræ. Galerus, ex pelle hoſtiæ, Ioui cæſæ, Flaminis Dialis proprius, cui ſine galero, & prætextâ nunquam licebat eſſe in publico. Apex, ideſt pileus ſubtilis, circa medium virgâ eminẽte erat reliquorum Flaminum, & Sacerdotum. Collegio Pontificum aſcripti Rex ſacrorum, & Flamines; vt ſi quando res aliqua apud illos diſceptaretur, ipſi vnà cũ Põtificib. iudices ſederẽt.

Tutulus Põtificum. *Galerus Flaminis Dialis.* *Apex quorũ Sacerdotũ.* *Rex ſacrorũ et Flamines aſcripti collegio Pont.*

Etſi res ſacras, & cęremonias Senatus ad Pontificũ collegium, ad virgines Veſtales reijciebat; aliquando tamen multa Senatus decernebat in religionibus. Et portentorum procurationes reiectæ ad Coſs. Ludorũ inſtaurationes, Piacularia ſacra ex Senatuſconſulto, & dies Circenſibus additi. De externis verò religionibus, Magiſtratibus maioribus, minoribuſve negotium datum, vt Aedilibus. Ne qui, niſi Romani Dij, neu quo alio more, quàm patrio colerẽtur. Supplicationes prętereâ Senatus decernebat, (nunquam tamen in ciuili bello) ſacrificium imperabat, formulamque precationis præſcribebat, quâ decernebat, quo Deorum honor augeretur.

Senatus aliquando decernebat de religionibus *Dij nulli externi admiſſi, aut religiones Romæ.*

Pontificum iuriſdictio quædam continet criminũ perſecutionem, quædam ad ciuilia negotia trahitur: quæ crimina perſequitur, mulctam habet, & pęnam; quæ ciuilis eſt, adoptiones, teſtamenta, &c. complectitur.

Pontificũ iuriſdictio. *Iuriſdictio criminalis Pontif.*

Digitized by Google

Pœna, Mulcta quæ.

Pœna quando irrogata. Mulcta quã do irrogata.

Peccatũ publicum, aut priuatum.

Pœna peccati quadruplex.

Capitis pœna quando.

Periuriũ & fraus quare nus pœnita à Pontif.

Adoptiones apud Pont.

Translationes reliquiarum penes Pontif.

Pont. à quib. coacti.

Pont. fiſcus.

Arcarij qui.

Ludis qui præſidebant.

Prætor Vrbanus publicis ludis præerat.

Aediles qui bus ludis præerant.

Ludi vbi facti.

Pont. nu. & inſigne.

ctitur. Pœna generale nomen, omnium delictorum coercitio, mulcta ſpecialis peccati, cuius animaduerſio pecuniaria eſt. Mulcta irrogata, vbi legibus conſtituta non erat. Pœna ergo ſupplicium erat peccati legibus conſtitutum. Peccatum, vel publicum, vel priuatum: cuius pęna in quatuor partes diſtributa, capitalem, pecuniariam, aut exiſtimationis, aut corporis coercitionis. Capitis pęna erat Veſtalium inceſtus, & eorum, qui eas inceſtauerant; Periurij, & fraudis ſcelera Pontifices quærebant, non ad vltionem, ſed ad expiationem hoſtijs, & libamentis, quæ ad Pontifices ſpectabant, qui modum præſcribebant, quibus hoſtijs hæc piacula reſoluerentur. Adoptiones lege Curiatâ apud Pont. factæ. Translationes reliquiarum ſine permiſſu illorum fieri non poterãt, nec refici, aut moueri monumentum, & ſi ſine illis conſtrui poſſet, Pontifices tamen cogi poterant à Tribb. pl. Cenſoriæ notæ obnoxij, & ab illis prouocatio ad pop. Fiſcus quoque ſuus erat Pontificibus, ſeu arca, cui ſui curatores dicti Arcarij IIII. viri Pontificales, has pecunias cogebant ex ſuis prædijs, & reditibus, vt dictum à me alibi. Pontificalibus ludis, qui ob Pontificatum Max. fiebant, præerant Romæ, & in prouincijs, Pontifices, & ſacerdotes: vt priuati ijs, quos funeris cauſâ dediſſent. Aediles Ædilitijs; nam publicis ludis, qui ſumptibus Pop. Rom. fiebant, Prætor Vrbanus præerat, qui ſi morbo impediretur, Dictator dicebatur, qui in ludis ſignũ mittendis quadrigis daret. Prętores ergo præerant illis, qui publico ſumptu fiebant. Aediles verò iis, qui priuatâ pecuniâ parabantur. Publici ludi in caueâ circenſi; priuati, ſeptis, foro, amphitheatro, & vicatim facti. Pontifices octo, è quibus vnus reliquis præeſt, & ceteris myſtis. Pontificum inſigne erat galerus, iſti lituus Augurum, Imperatorum paludamentum, diadema Regum.

Miniſtri Pontificum nobiliores, Triumuiri epulonum, Virgines Saliæ, & Camilli. Triumuiri epulonum à Numâ inſtituti ad epulare ſacrificium peragen-

gendum. Virgines Saliæ in regiâ ſacrificium faciebant cum Pontifice paludatæ. Camilli pueri erant ingenui patrimi, & matrimi, qui ſacerdotibus publicis ad ſacrificia præminiſtrabant. Deinde alij minus nobiles; Scribæ, Lictores, Apparitores, Calatores, Decuria Curiata, quæ ſacris apparebat. Præcones, Tibicines, Ludij, Popæ, Victimarij, Haruſpices Pontificis, Fictores Pontificum, Incinerarij, diſcipuli Fictorum, Nomenclator Thenſarum, & huiuſmodi. Vide Gutherum, Roſinum, & alios.

Miniſtri Pontif. nobiliores.
Triumuiri epulonum.
Virgines ſaliæ.
Camilli qui.
Miniſtri minus nobiles.

Quod anus illa apud Plautum, id ego, hoc munuſculo, & de paulo, paululum hoc tibi do, & exoluo; non tamen me nexu, quo ego ibi deuinctus. Audiri, legi ab amicis beneficium ſummum puto, ab eruditis honorem; tu eruditorum amiciſſimus vtramque facis paginam. Hæc tibi à me, non prompta, & expenſa ad rationis lancem, ad Critolai libellam, ſed rudi Mineruâ ad amoris normam. Multa in pauca contuli, ex alieno agro, ſertum hoc tibi concinnaui. Scis mihi ſaxum, Siſyphi inſtar, perpetuò volutandum, ita in fatis. Imperatori ſupremo parendum; Vel in paluſtri ſtatione perdius, pernox gradu fixo excubabo; nec ſine imperio eam deſeram. Felices, exclamo, quibus eſt fortuna peracta iam ſua; nos ex aliis in alia fata vocamur. Sed in rem præſentem veniamus. Vt nullius rei iucunda poſſeſſio ſine ſocio, ita ſchedulæ meæ nunc gratæ, cum amicos compellant, illorum titulis, & minio exornatæ exultant, triumphant. Aurum coronarium de tuo adde: Gratias Muſis commiſce, Alcimedontis erit opus, cedroq; quàm maxime dignum, ò Vir immortalitatis ære æternande, cui naſcenti Gratiæ arriſere, lactentem Muſę vlnis admiſere, adoleſcenti cęlites inſtillarunt roſcida mella, at in virili togâ, curuli ſellâ decorato, Munificentiâ tibi viam ſternente, Pietate prælucente, ſupremos honorum apices in faſtis ęternitatis, Senatus, Populuſq; vniuerſus Patri ſuo, Patriarchę pientiſſimo, auguratur, apprecatur.

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE RELIGIONE

Priſcâ Romanorum, & aliorum.

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

ADILLVSTRISSIMVM
& Reuerendiſſimum D.

AVGVSTINVM
PRIOLVM

Epiſcopum Bergomenſem.

CIↃ IↃ CXXX.

De licentia Superiorum,
e Priuilegio.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO

AVGVSTINO . PRIOLO

EPISCOPO . BERGOMENSI

REVERENDISSIMO.

Verè . Auguſto . In . Hoc . Orbe . Terrarum . Anguſto.

Opibus . Natalibus . Maieſtate . Dignitate.

Ad luxum . Ad Inuidiam . Ad Timorem . Ad horrorem.

Luxum . Tamen . Modeſtiâ . Inuidiam . Probitate.

Timorem . Humanitate . Horrorem . Eutrapeliâ.

Moderanti . Medicanti.

Vitia. Longè. Lateq; . Debacchantia. Extirpanti. Erreboq; . Releganti

Virtutes . Errantes . Afferenti . Cœloque . Addicenti.

Alexicaco . Magnanimo .

Augiæ . Tot . Errorum . Stabula . Perpurganti.

Hermæ . Paciferi . Palladis . Oliuiferæ.

Prodromo . Prænuncio .

Togam . Sago . Haſtæ . Caduceum . Laurum . Gladio. Præferenti.

Ferratas . Furiarum; Poſtes. Ianique. Limina. Præcludenti.

Vt.

Digitized by Google

Vt.

Sublatis. Militaribus. Signis. Lauru. Oleâque. Prælatis.

Aditus. Litibus. Obſtruatur. Adſtruatur. Tranquillitati.

Hinc. Meritò. Relucet.

Mãſuetus. In. Oẽs. Illius. Amor. Ab. Omnibus. In. Illũ. Obſequioſus;

Quòd. Amat. Pietatis. Quod. Amatur. Eſt. Humanitatis.

Ab. Illa. Non. Amari. Impium. Ab. Hac. Inhumanum.

Horum. Tamen. Obſequiũ. Illius. Clementiã. Vincere. Cũ. Conatur;

Illud. Victum. Huic. Victori. Cedit. In. Triumphum.

Hæc. Accedit. In. Trophœum.

Cui. *Paſtori.* Vigilantiſſimo. *Patri.* Amantiſſimo. Suſpiciendo

Ad. Bergomei. Gregis. Cuſtodiam. Colendo.

Ad. Bonorum. Exemplar. Imitando.

Ad. Improborum. Terrorem. Pertimeſcendo.

Diuinitus. Dato. Votis. Omnium. Expetito.

Ioſephus. Laurentius. Lucenſis.

Primigenius. Myſta. Sacris. Inauguratus.

Nexu. Mancipioque. Addictiſſimus.

Hoc. Munuſculum. Leuidenſe.

Sacrat.

Seque. Vnà. Cum. Suis. Omnibus.
D. D. D.

SYNOPSIS DE TEMPLIS ANTIQVORVM.

Quid Templum quotuplex:

Deq; eius partibus; altaribus; ornatu; imaginibus; ſignis; donarijs; dedicatione. Demum de ſacris miſcellaneis exterorum, & huiuſmodi.

VT corbita in mari tranquillo, ita ſtudia in hoc Muſarum curſu tarda nimis, niſi magnorum ſecunda aura aſpiret, Tu pro virili Zephyrus benignus ſemper afflaſti, ideò meam in te fidem tempeſtas nulla vnquam delibabit. Vere ille, Nullus bonas artes fouet, qui eas ignorat: tu, quia optimè calles, tanquā pro aris, & focis propugnans Achilles, haſtâ, clypeoq; Mineruæ candidatos δρόσῳ, καὶ ἀμβροσίᾳ τρεφομένους, nectare, & ambroſiâ alendos paſſim prædicas. Hæc, Præfiſcinè, dicta. Haud caput demulceo. Olim ſine fuco, doctus, modeſtus, candorisq; myſta apud omnes cenſeris, qui meritò te ambiunt, vel leuiter rore litterario aſperſi. quidni ego hunc numerum augerem? vt hæc mea malè cuſa, & impolita ad incudem, & limam tuā recuſa, limata prodeant: refinge, obſecro, cenſuræ tuæ malleo; Attere iudicij limâ. hæc enim ad vſum, non ad pompam, Delicias tuas, quæſò, mitte, hoſtimento, cùm potes, vince, nec ad lancem appende, ſed propenſiſſimæ tuæ voluntatis ſuper pondium adde, & Patrocinij interiore notâ luculentæ humanitatis.

D In

Digitized by Google

In his ſacris me Pythagoricum illud monet, *Ex itineris diuerticulo templum ne ingreditor, quod ingreſſus, reuerenter adorato.* Innuam ergo hæc tantum religioſè, neq; adyta profanis inuia perſcrutabor, myſtis tantum ineunda.

Templi ſignificatio triplex.

Templum non ſemper idem ſignauit. In Augurali diſciplinâ. Tēplum eſt cœli regio: vnde Lucretius ait, *Nec cœli lucida templa*. Deinde templum eſt quilibet locus clauſus, etiamſi profanus, & non augurio conſecratus. Varro de ling. lat. lib VI. *Curia Hoſtilia templum eſt, & tamen ſanctum non eſt*. Tertiò templi nomine ſignificabatur ſepulcrum: natâ inde ſuperſtitione, quod veteribus cippi, ſeu tumuli, amicorum vitâ functorum pro templis religiosè colerentur, vnde Virgil. IV. Æn. *Antiquo de marmore templum coniugis antiqui*. Deniq;

Templi definitio.

eſt ædificium Deo conſecratum. Nec verò omnibus gentibus templa Dijs dicare placuit. Sicyonij primùm nullum fanum nullamque ſtatuam Coronidi Deæ ſuæ erigebant, ex Pauſaniâ in Corinth. Nos imitati Athe-

Templa nulla apud quos

nienſes, qui ſuæ Clementiæ nullum ſimulacrum voluere. Perſæ etiam nulla fana admittebant, quod putarent maieſtatem Solis, quem venerabantur, nullis tectorum anguſtijs coercendam. At Romani, vt docet Dempſterus. CLXX. annis, (ritu Perſico) templis, ſimulacris, Deorumque ſtatuis caruerunt, ex Varrone.

Romani quā diu ſine templis.

quod, an ſit verum, tuteipſe dijudicato.

Tēpla quadrata ad orientem.

Templa olim quadrata ad Orientem ſpectantia. Vitruuius lib. IV. cap. V. *Aedes* (inquit) *Deorum immortalium ad regiones, quas ſpectare debent, ſic erant conſtituendæ, vti ſignum, quod erit in cellâ collocatum, ſpectet ad veſpertinam cœli regionem, vt qui adeant ad aram immolantes, aut ſacrificia facientes, ſpectent ad partē cœli Orientis.* Vvalfridus Strabo, lib. de Exordijs, & incrementis Eccleſiarum ita differit, *Priora autem, & anteriora templi, vel altaris, Orientem reſpiciebant, vnde & apud veteres Orientales templorum partes Antica, Occidentales Poſtica, Aquilonares ſiniſtra Meridianæ dextra*. Vnum tantum introitum habebāt. & quam-

Templa omnia ſacra nō ſancta.

uis templa omnia eſſent ſacra, non tamen ſancta: nam

Curia

Curia Hoſtilia, Pompeia, Iulia, Roſtra, per Augures fuere templa conſtituta, nec tamen erant ſancta, nam ad hoc requirebatur, vt per Augures effata eſſent, & à Pontificibus conſecrata, vt ſancta fierent. In his ſacra edicebantur; Augures enim templorum locum conſtituebant; Pontifices conſecrabant. *Effari*, Augurale verbum, ab Auguribus enim loca ſacra inaugurabantur, hinc, *effata*, ſunt Augurum preces. Quod ſi templum de cœlo tactum eſſet, pollutum credebatur, ſeu afflatum, quod piaculari ſacro procurari debebat.

Quid ſanctū efficeret templum.

Augures tēpla conſtituebant Pontifices conſecrabant.

Effari quid.

Effata quæ.

Templa rotunda pauca, Veſtæ duntaxat, Dianæ, Herculis, vel Mercurij. Aedium ſacrarum valuę, ac limina, vt templorum, ex aere factitata, atque in illis Lychnuchi penſiles, aut arborum modo mala ferentium, lucentes. Ædiculæ verò priuatæ, nec ſacræ, nec ſanctæ erant, ſed religioſæ. Ex Liuio lib. xxxx. colligo ſacella non in domo cuiuſquam fuiſſe, ſed populo ſemper patuiſſe, ita dicente de Lepido, & Fuluio Cenſoribus, *complura ſacella, publicaq; ſacra occupata à priuatis, vt paterent, eſſentque populi, curarunt.* Cælius autem, vt oſtenderet Appium Cenſorem officio ſuo deeſſe, petere cæpit ab eo, vt ſacellum in domo priuatâ ne relinqueretur. Cuius rei cura Appij, qui Cenſor erat, eſſe debuerat. Manutius in ſcholiis epiſt. Cic. Artemidorus, & Plutarchus ritum innuunt non iniucundum, loca omnia, in quibus portenta apparuiſſent, religioſa facta. Hinc illa Platonis querela de ſuperſtitioſis hominibus, præſertim mulieribus, quas, ait, leuiſſimas ob cauſas, & pauores inanes, impelli ſolitas, vt aras, & ſacella dijs ſtatuerent. Porrò ſerpentem vidiſſe in ædibus, aut in itinere, triſte auſpicium, ex Cic. de Diuin. Sacella igitur excitata à ſuperſtitioſis, quod iure Romano non licitum. Lex enim vetus Tribunitia vetat, iniuſſu plebis ædes, terram, aram conſecrare. Caſaub.

Pollutum tēplum quod.

Templa rotunda quæ.

Valuæ templorum quæ.

Sacella nulla priuata ædib

Loca vbi portenta, ſacra.

Serpens viſus mali ſominis

Ædiculæ priuatæ religioſæ.

Templorum hæ ſpecies. Delubrum, quod plura numina complectitur, vel locus, vbi aqua currit ante templum. Fanum, quod fando per Pontifices con-

Delubrum quod.

Fanū quod.

Siſtere fana. *Exaugurare.*

ſecratum,ſeu effatũ. Vel,locus ſacer ſine ædificio,hinc *ſiſtere fana*, eſt locũ futurorũ fanorũ conſtituere. Exaugurare fana ,eſt euocatis Dijs, & cæteris religionibus locum liberarẽ peculiariq; Deo templum conſtituere- Sacellum eſt locus paruus Deo ſac atus cum arâ. Cella pars templi,in quâ Deus,Deaque concluſa,quę duobus Dijs dicari non potuit. Teſqua loca ſancta agreſtia alicui Deo dicata. Templa ergo in vrbe, & agris. In vrbe auguria, in agris auſpicia captabantur. Luci nunquam ſine religione, in quibus pleriſq; Fana affabre facta, proceris, & vaſtis arboribus conſita.

Luci qui. *Templorũ ædificia vacca.* *Fortibus Dijs Doricæ ædes.* *Delicatis Dijs Corinthiæ.* *Medijs Dijs Ionicæ ædes.* *Area templorum.*

Templorum ædificandorum non vna, eademq; ratio fuit, ſed ex triplici naturâ Deorum petebatur, qui aut fortes ſunt, aut delicati, aut medij ex Vitruuio; Fortibus vt Marti,Herculi,Mineruæ ædes,Doricæ, ſeuerioris ſcilicet ſtructuræ cõſtitutæ. Delicatis vt Veneri,Proſerpinæ, Floræ Corinthio genere propter tenuitatem operis factæ. Medijs,vt Iunoni Dianæ,Baccho conſtructæ Ionicæ, nec floridâ ſtructurâ, nec ſeuerâ. Templis attributæ areæ,quæ appendices dicebantur,vbi hoſtiæ proponebantur venales, cæteraq; ad ſacrificium ſpectantia. Iuxta hanc piſcina ad ſacrificiorum vſum.

Piſcina ad templum. *Atrium tẽplorum.* *Atria tria Romæ.* *Templorum ornamenta interiora.*

Atrium erat ædificium ante ædem continens mediam areã ,in quam collecta ex omni tecto pluuia deſcendebat. Atria facta tria Romæ. Libertatis, Mineruæ, & Veſtæ. Templorum interiora picturis,aris, ſimulacris exornata.

Aræ ad oriẽtem verſæ. *Aræ quot in templis.* *Anclaris menſa quæ.* *Anclator.* *Altaria ſuperis tãtum.*

Aræ ad orientem verſæ ſemper inferiores ſimulacris. Excelſiſſimæ aræ Ioui, omnibuſq; cœleſtibus, Veſtæ, Terræ, Mariq; humiles in medijs ædibus. Tres aræ, ſeu impares ſuperis: pares inferis: prima in medio templi ſimulacro inferior. ſecunda proforibus,vbi victimę immolarentur: tertia, quæ fortè Anclabris, mẽſa, quę Dijs anclatur, quod eſt, hauritur, miniſtraturq; à quâ Anclator, ſeu miniſter.

Altaria, ab altitudine dicta ſuperis tantum erectæ,

Aræ quibus Dijs dicatæ. *Ignis in altaribus, non aris.* *Adolere quid.* *Hoſtiæ immolatæ circa aras.* *Aræ priuatæ.*

Aræ ſuperis, inferis, & terreſtribus. In altaribus ignis, ſeu thus adoletur, in aris nihil, ſed crematur, & conſumitur. Adolere enim eſt igne puro, thure, & precibus. Deos ad altaria placare, quod proprium ſacerdotum, ſacrificio ad aras peracto, cùm v otis, & ſupplicationibus, thure incenſo, numen auctius faciunt. Circa aras hoſtię immolatæ, quarum ſanguine illę tingerentur, extaq; cremarentur arę ipſius focis. Fuerunt & aræ priuatæ, quas quiſq; in ſuo ſtatuebat, vel funebres, vel honorarias, quarum nullæ religionem loco afferebant, niſi eſſent conſecratæ Comitijs curiatis.

In adytis tẽplorum ſoli ſacerdotes. *In penetralibus cadauera principũ.* *Somnia captata in delubris.*

In adytis templorum ſoli ſacerdotes admiſſi. In Penetralibus Principum cadauera recondita, victimæ immolatæ, precioſiſſima quæq; abdita: ſimulacra Deorum conſtituta. In delubris captata ſomnia à pernoctantibus in templis.

Aræ in ſepulcris. *Aræ duæ in Comœdijs, & Tragœdijs.* *Aræ Laribus dicatæ.*

Aræ in ſepulcris erectæ. Vnde Virgilius. Aen. III. *Stant Manibus aræ.* In Comœdijs, arę duæ ſtatutæ, Apollini dextra; ſiniſtra Heroi, Deoùe, cuius in honorem ludi celebrati. In Tragædiâ, dextra ara erat Bacchi. Aræ præterea dicatæ Laribus, Mari, Fluminibus, quæ humanâ effigie celebrabantur.

Menſæ dicatio. *Imagines Deorum priuatæ.* *Deorum imagines quæ vendi poſſẽt.* *Imagines Deorum ſacræ.* *Loca capta ab hoſtibus deſinunt eſſe ſacra.*

Menſæ etiam dicatæ eodem die, quo templa, ſuper quibus vinum libabatur, at ſuper aris victimæ libatio fiebat. Imagines Deorum, vti & Imperatorum, aut priuatæ, aut ſacræ erant, aut honorariæ. Priuatæ domui affixæ, domus portio ſunt, ad quarum ornatum inſtitutæ, atq; tanquam pars ædium vendi poterant, quia priuati iuris erant. Sacræ, aut honorariæ, ſine crimine maieſtatis vendi non poterant; quia priuati iuris non erant; quinimò publici iuris; nam proximum ſacrilegio maieſtatis crimen. Aliquando imagines, & ſtatuæ non ſacræ, quæ nempe ex hoſtibus captæ, quæ & venales, & vectigales dictæ; (loca namq; capta ab hoſtibus deſinebant eſſe religioſa, vel ſacra, meritòq; in fiſcum cogebantur) quas aliquando relinquebant, aliquando amouebant, & vſibus ſuis applicabant.

Si-

Digitized by Google

Simulacra lignea Romæ quando. Simulacra ante Aſiam deuictam Romæ lignea, aut fictilia, ex Plinio lib. xxxiv. cap. vii. *Imagines honorariæ.* Honorariæ ſtatuę, decreto ſenatus, Romæ poſitæ. In municipijs, decreto Decurionum. *Statua honos maximus.* Honos maximùs Romæ, ſtante Rep. ſtatua in Roſtris, aut foro poſita. Hæ ſtatuæ honorariæ nil religionis habebant, niſi à Pontificibus dedicarentur, quod fiebat pane, & vino epulantibus dato; vel ſi in templis collocarentur; vel in cubiculo Principis. *Statuæ dedicatio.*

Signa vbi locata. Signa non ſolum in templis, & lucis, ſed in ipſis portis vrbium locata, quæ veſtibus induta.

Sigilla quæ. Sigilla ſunt parua ſigna in ſuis ædiculis poſita; nos, Nichias, dicimus, quaſi parietum honeſtamenta.

Clypei templorum. Clypei etiã affixi tẽplis primùm ab Appio Claudio.

Sacrarium locus templi. Sacrariũ locus templi, in quo ſacra inſtrumẽta, effigieſq; ſacrę aſſeruatæ, vt Palladiũ, Penates, & huiuſm.

Donarium quod. Donarium erat locus vbi collocabantur oblata.

Tholus quid. Tholus erat veluti ſcutum breue, quod in medio tecti eſt, in quo trabes coeunt, ad quem dona ſuſpendi conſueuerunt.

Lectiſternia quæ. Lectiſternia erant cum in templo ſacrorum gratiâ, lecti ſtrati ad diſcumbendum, ſiue per nectandum, in Iouis epulo, quod factum in Capitolio tribus Dijs, Ioui, Iunoni, & Mineruæ; ille recubans in lectulo ſtatuebatur; Iuno, & Minerua ſedentes, vbi epulones vii. epulabantur. Hi lecti in ſacrario, vel donario erant incluſi. *Simulacra quò verſa.* Cęleſtibus (inquit Porphyrius, referente Rhodig. lib. xii. cap. i.) Dijs templa excitant, & aras terreſtribus ἐσχάρας, ideſt focos, ſic & heroibus. *Templa & aræ quò verſæ.* Subterraneis autem foſſas deprimebant; Mũdo & Nymphis antra. Subdit idem. Templorum ſtatuæ, & ingreſſus orientem ſpectabant, vt adeuntes in occaſum conuerſi Dijs preces effunderent, remque diuinam obirent. *Adorationis mutationes.* Et in Aſclepio Mercurius ſcribit, Deum ſummum adorantes, ſi medius affulſerit dies in Auſtrum conuertebantur: ſi occiduus in occaſum, ſi oriens in ortũ. Quidã ex Grammaticis ita prodũt. Si Heroibus rem diuinam obirent, occaſum ſolis ſpectabant, ſi Dijs, ortum, quod in Iſthmijs Pindarus innuit.

Roma-

Digitized by Google

Adorationis ſitus varius.

Romanũ verò fuit inſtitutũ, adorantes circũagi, vt à me alibi pluribus. cauſam pete ibidẽ, & in Plutarcho.

Templa quorum Deorũ extra vrbẽ

Rhodiginus lib. xxvii. cap ix. ait, Pythagoricis obſeruatum, vti & Chriſticolis, in adoratione orientem ſpectari. Triſmegiſtus meridiem. Moſes, Iudæique occidentem ſpectabant adorantes.

Venerem, Vulcanum, & Martem veteres, Hetruſcorum diſciplinâ moniti, intra mœnium ſepta collocandos non putarunt, quod libidini, voluptati, incendijs, iurgijs, & litibus præeſſent. Eos in vrbe coluerunt, qui frugi, id eſt, eis rebus præeſſent, vnde ad adoleſcentiam, & matronas mali nihil deriuari poſſet, neque tamen perpetuum hoc fuit. Nam Febris fanum in Palatio fuit, Martis vltoris, ad Auguſti forum, Veneris, in foro Cæſaris, Vulcani in Circo Flaminio, ex Vitruuio, lib. ii. cap. vii.

Lararia q.

Lararij magiſter.

Foci priuatorum Lararium.

Sacrificia Lariũ quæ.

Lararia erant priuata ſacraria domi, in quibus cubiculares imagines reponebantur. Horum præfectus dictus Magiſter Lararius. Hæc Lararia fuere apud principes, & priuatos homines. Tenuiores, loco ſacrarij, aut Lararij, habuere focos, in quibus Lares ſuos colerent. Quibus Laribus thure, vino, aut aliquo ſemper ſupplicabãt, eoſq; coronabãt. Hęc ſacraria priuata ſancta, & religioſa, non ſacra; vnde aræ, pro, Penatib. prou. *Pro aris, & focis pugnare*, id eſt, pro Penatib.

Dedicationes quibus permiſſa.

Dedicatio quæ.

In Dedicatione V. requiſita.

Dedicationes omnes Romæ Tributis Comitijs permiſſæ, & lectus Põtifex, qui in Dedicatione verba præiret, idq; maxime expeditâ linguâ. Poſtem templi ergo tenens Pont. Dicebãt, *Dare ſe, dedicareq; Numini*. In dedicatione verò templi V. requiſita, mens, vox, lex, manus, ſimulacrum. Mens pura, integraq; dedicantis, grata Dijs. Vox ad ſolemnia verba ſpectabat, ad religionem compoſita. Lex, vt ex Curiatâ lege fieret, quâ populus aliquem dedicationi præficiebat. Manus Pontificis poſtem tenentis Simulacrum erat neceſſarium: ſemper enim cum templo dicatum ſimulacrum Numinis, cui illud dicabatur, poſitum in medio templi. In Dedicatione ludi publici fa-

Ludi in dedicatione tẽpli.

cti,

Duum viri dedicationis

cti,& ſpectacula. Duũ viri Dedicationis à populo lecti ædi dicandę. Hę vel ſacrę, ſeu votiuę, vel honorariæ; publicę,aut priuatę.

Templa reſtaurata dedicata.

Dedicatio pracedit conſecrationem

Conſecratio religioſa.

Conſecratio dira.

Templa vetuſtate collapſa denuò dedicabantur, & conſecrabantur. Dedicatio pręcedebat conſecrationem; illa rei immobilis,hęc mobilis.

Conſecrationis duo genera,vnum religionis cauſâ,in Deorum honorem; alterum odij,aut contumelię hominum, vt cum bona damnatorum, hoſtium, vel captę ciuitatis conſecrantur. Animalia quoq; Dijs conſecrata,& arbores,vt in Iunonis, Lucinę templo lucus, & pecora. Hęc de templis Romanis innuiſſe ſatis. Ad extera pedem conuerto, tantum delibanda.

Perſarum opinio de Deo.

Innumera fuere apud innumeras gentes ſacrificiorum genera, & ritus pro Deorum varietate. Perſę putarunt Deos non ex hominibus eſſe ortos: ideo nec ſtatuas,nec templa,nec aras vllas habuere, alia quoq; de his gentibus ſic refert Herodotus lib. 1. Ritus,quibus vtuntur Perſę, tales eſſe comperi. Neq; ſtatuas, neq; templa,neq; aras extruere conſuetudo eſt, quin imo hoc facientibus inſanię tribuere, ob id, (vt mea fert opinio) quòd non quemadmodum Grĉci, ſentiunt, Deos ex hominibus eſſe ortos. Moris habent, editiſſimis quibuſq; conſcenſis montibus, Ioui hoſtias immolare; omnem gyrum cœli appellantes Iouem. Soli, Lunęq; ſacrificant, & Telluri, & igni ęquè,atq; ventis, hiſq; ſolis ſacra faciunt, iam inde ab initio.

Templa ſtatuę nullę Perſarum.

Sacrificium Perſarum.

Maſſagetarũ religio.

Maſſagetę vnum ſolem tantum venerantur, cui equos immolant. Hic autem eſt eis mos ſacrificandi,vt Deorum perniciſſimo è pecoribus omnibus perniciſſimum mactent.

Aegyptiorũ religio.

Aegyptij non ſigillatim cuiq; Deorum,ſed gregatim initiabantur. Animal ſigillari anulo non notatum immolare nefas, & hoc facientibus pœna mortis lege ſancita erat. Apud quos ſacrificandi ritum Herodotus lib. 11. hunc habet. Pecude,quę obſigna-

ta

Digitized by Google

ſa eſt, ad aram, vbi immolatur, adductâ; pyram incendunt; deinde ſupra pecudem libato contra templum vino, ac Deo inuocato, eam mactant, mactatę caput aſportant in forum, ſi Nundinę ſint, & ſi Gręci negotiatores affuerint, illis vendunt, qui ſi non affuerint, in flumen abijciunt. Execrantur autem capita in hęc verba. Si quid mali, aut ipſis immolantibus, aut vniuerſę Aegypto futurum ſit, id in caput hoc conuertatur, &c. Vaccas autem immolare Aegyptijs vetitum. Idem ibidem. Boues mares, eoſdemq; mundos, ac vitulos vniuerſi Aegyptij immolant. Fœminas eis immolare non licet, vt potè Iſidi conſecratas. Nam Iſidis ſimulacrum muliebre eſt, bubulis prędit um cornibus, quemadmodum Iò Gręci deſcribunt.

Imprecatio in caput victima.

Vaccas non immolant Aegyptij.

Thebani arietem immolare, piaculare duxerunt. Certo tantum die, quot annnis in feſto Iouis, vnum demum arietem cędebant, cuius pelle detractâ Iouis ſimulacrum induebant, ſacrâ deinde in vrnâ arietem verberatum ſepeliebant.

Thebanorũ ſacrificium.

Aegyptij, nulli Deorum pręterquam Lunę, & Libero, ſues immolabant; ſed cùm de hoc ſacrificio à me alibi, in hoc opere, ad alia tranſeo.

Sues quibus immolati.

Aegyptij, poſt ſacrificium, quod in vrbe Bubaſti peragebant, innumerâ hominum multitudine, verberabantur: & inſuper Cares Aegyptum incolentes gladijs frontem concidebant. Aliâ verò in vrbe ſacrificantes Aegyptij, pro foribus templi ſtatuebant ſacerdotes cum ligneis clauis, qui, conantibus alijs, qui Deum in plauſtro rotarum quatuor trahunt, ingredi templum, reſiſtunt, & ita fuſtuariâ pugnâ mutuò ſe verberantes multi pereunt ex vulneribus.

Aegyptij poſt ſacrificium quid.

Carum ſuperſtitio.

Verum Aegyptij non modò ſe ipſos in ſacrificijs verberabant, ſed & Deos ipſos aliquando ex Herodoto lib. II. & poſtquam Aegyptij verberarunt Deum quemdam, quem in tali negotio non puto nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aureę phialę à Pontificibus Regi dabãtur in ſacrificio quo-

Dij verberati ab Aegyptijs.

dam. Duodecim autem reges cum iu ſtè regerent, ac ſtato tempore in templo Vulcani ſacri ficaſſent, & vltimo die feſto libaturi eſſent, porrexit eis Pontifex aureas phialas, quibus libare conſueuera nt, aberrans numero, duodecim videlicet viris vndecim phialas. Ibi Pſamnitichus, qui poſtremus eorum ſtabat, cum non haberet phialam, detractam ſibi æream galeam tenuit, libauitq;

Sacrificati homin.s. Verberati Dij, ò impium facinus: Verberatos verò homines non modò, ſed ſacrificatos Dijs apud Scythas, refert Herodotus lib. iv. Idq; eſt Martis ſimulacrum, cui annuas hoſtias offerunt, cùm aliorum pecorum, tùm equorum, & plus huic Acinaci, quam cęteris Dijs. Ex captiuis centeſimum quemque immolant. Vide ineptias. Ride mecum, vel cum cachinno. Laciniam huic capiti ſubnecto ex aduerſarijs Cerdæ eruditiſſimi. Veteres gentiles ſerpentes appinxere ad conciliandam loco ſacro reuerentiam, quos myſtes ſuos interpretabantur quemadmodum Chriſtiani Crucem appingunt vnde illud ſatyrici,

Serpentes culti ab Ethnicis, vt à Chriſtianis Crux.

Pinge duos angues, pueri, ſacer eſt locus, extra
Meite.

Aliquid ad hanc rem Artemidorus locutus. Itaque illud Danielis, *& Draco magnus, & colebant eum Babylonij*, quid mirum ab hoc duceret exemplum; putabant enim Babylonij ſacrum eſſe locum, in quo erat ſerpens, vt Epidauri ſerpentem, & Romani Aeſculapium ſub formâ ſerpentis, & Aegyptii Crocodilum, & dracones Mineruæ Troiani, Draconem item Delii auctore Strabone, Aeneum etiam ſerpẽtem Iudęi. Adeo vt Ethnicorum plerique eos heroum ſuos patres agnoſcerent, Ariſtomenis Meſſenii, Alexandri Macedones, Ariſtodamæ Sicyonii, quin anguem,

In certus Genium ne loci, famulumnè parentis
Eſſe putet.

Formoſi in ſacrificijs adhibiti. Dubitabundus hæſit Aeneas. v. Aeneidos, an adoraret. Formæ ratio habita olim in ſacrificiis, ex Athenæo lib. xiii, docente, formoſiſſimos ſeligi, & inter primos

primos ferre aliquid. In Elide verò pulchritudinis etiam fit iudicium. Quem pulcherrimum Iudices pronunciarint, Dei vaſa illi ferenda traduntur. Proximus ab eo bouem victimam agit. Tertius liba, & fruges ſalſas hoſtiæ imponit. Quod autem antiquitus ſpectata ſit forma in ephebis iis, qui ad ſacrificiorum, ludorumvè cęremonias adhiberentur, certa, & nota res eſt. Atque eo referenda Cic. lib. 1. de Nat. Deorum, eſt enim vis tanta naturæ, vt homo velit, niſi homini ſimilis eſſe, vt quidem formica formicæ. Sed tamen cuius hominis? quotus enim quiſque formoſus eſt? Athenis cum eſſem è gregibus epheborum vix ſinguli reperiebantur. Caſaub. in Athęn. *Forma vis quanta.*

Vt ignis vberiores laceſſitus reddit ſtricturas, ſic mihi tua iuſſa Diſſertationem longiorem, & calidiorem. Tuus tamen cenſeri ſemper volo, loquentis, ac tacentis.

Dum memor ipſe mei, dum ſpiritus hos reget artus.

Et ſi, cum ſiles, nimis longa ariditas in meo pectore ineſt: cum iubes, ruunt in me de montibus amnes eruditiones. Iube igitur ſæpe, ſi me ſæpe beare cupis. Luce obſecro clariſſimâ ad me reflecte radium Imperij, & amoris; hic enim fruitione incitat non tamen ſatiat; illud meliore metallo recuſa ditat, aureumq; ſęculum meo animo reducit: ac licet magnis voluptatibus ſatietas plerumq; finitima; tua tamen verba citra ſatietatem delectant, tuus amor citra nauſeam ſatiat. Quare genium tuum Hebæ ſacrum cupio, & perenne pubeſcens in choro Libetridum,

Annuite optatis omnes ex ordine diui,
Et ſit pars Voti nulla caduca mei.

Digitized by Google

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE SACRIFICIIS
ANTIQVORVM

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM
&Reuerendiſſimum D.
MARCVM ZENVM
Torcell. Epiſcopum.

CIↃ IↃ CXXX.

De licentia Superiorum, e Priuilegio.

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO

MARCO · ZENO

EPISCOPO · ALTINATI

REVERENDISSIMO

Nobilitate . Munificentia . Pietate.

Nobiliſſimo . Munificentiſſimo. Pientiſſimo .

Triplicem. Tiaram. Triplicatū. Ob. Meritū. Quàm. Maximè. Meritò.

Nobilitate. Gentiles. *Munificentia.* Pauperes. *Pietate.* Chriſticolas.

Nobilitanti . Ditanti . Beanti.

Cuius. Inclyta . Virtus. Orbi . Nota.

Stemmatibus. Nobiliſſimis. Apicem. Supremum. Concinnare. Dum. Conatur.

Nobilitas. Virtute. Preſſa. Palmæ. Inſtar. Altius. Surgit.

Deq;. Virtute. Triumphante. *Nobilitas.* Ouans. Statuit. Trophœum.

Modeſtiâ. *Munificentiam.* Supplantare. Volente.

Amore. Alterius. Alterâ. Mirè. Captâ.

Vtraque. In. Mutuo. Stetit. Complexu. Oſculabunda.

Ne. Tamen. Arctiſſimum. Fata. Funiculum. Dirimerent.

Vtramq;. Sinu. Liberaliſſimo. Munificentiſsimus. Sanctiſsimus

VRBANVS VIII.

PONT. MAX.

Nodo. Iunxit. Herculeo. Nunquam. Enodando.

Vix.

Digitized by Google

Vix. Enim. Virũ. Nouit., Cum. Tanti. Præſulis. Meritũ. Agnouit,
In. Populis. Piè. Regendis. In. Pauperibus. Liberaliter. Alendis.
Promumq;. Sacri. Iuſſit. ærarij. Eleemoſynarium.
Quem. Olim. Condum. Proſpexit. Gazophylacij. Sacroſancti.
In. Errante. Suo. Grege. Reuocando.
In. Virtutibus. Poſtliminio. Recipiendis.
Dignatum. à. Teneris. Vſque. Vnguiculis.
A Phœbo. Sophiâ. à. Mercurio. Caduceo.
Vt. Antiſtes. Renunciatus. Fatis. Addicentibus.
Poſſet. Eloquio. Flexanimo. Sapienter. Prudenter.
Latebris. Merſum. Educere. Verum.
Dubijs. Et. Litibus. Addere. Finem.
Suoq;. Sacro. Lituo. *Pietatis*. Vittis. Candidis. Redimito.
Animas. Ex. Orco. Ad. Superos. Vindicatas. Referre. Glorioſiſſimè.
Huic. Aræ. Triplici,. Triplici. Numini. Dicatæ.
In. Sacrâ. *Zeniorum*. Æde.
Tabellam. Hancce. Ex. Voto. Appendens.
Perenne. Sui. Animi. Deuoti. Monumentum.

Ioſephus. Laurentius. Lucenſis.

D. D. D.

CIↃ IↃ CXXX.

Digitized by Google

SYNOPSIS DE SACRIFICIIS ANTIQVORVM.

Quâ publicis, quâ priuatis, De eorum priſcis ritibus; De victimis, votis; Precationibus; ſupplicationibus; Deuotionibus; Miniſtris ſacrorum, &c.

CVm Sol receſſit, in noctis præſidium noualumina cœlum accendit, nec illunem plerumque noctem relinquit, quæ rediuiuum diem humano generi reducat, ita ab occaſu clariſſimorum luminum eruditionis Varronianæ, elocutionis Tullianæ quem valde deploramus, quædam noua ſidera oriuntur, ad quæ in eruditionis, & elocutionis Oceano nauigantes reſpiciunt curſumque dirigunt. Tu Cynoſura, curſum dirigens. Tu Phœbus tenebras pellens eloquentiæ, tuâ face clariſſimâ, & ſapientiæ qui non vano ſchemate eloquium iactas, ſed ſtyli iure ab ipſo Lyceo donatus primum in tribu feres ſuffragium Spartano-Romanâ, vt Iſocrates, Demoſthenes, Tullios, Hortenſios ſuauitate, ornatu, grauitateque dicendi antecellas: Hæc ætas feraciſſima ingeniorũ. Quod ſi Mecœnates multi, innumeri florerent Varrones, Marones, Cicerones Cuiq; arti ſua hyems, & à vere ſua æſtas, barbarie ablegatâ, elagantiâ, & eruditione poſtliminio per vos Mecœnates reſtitutâ, quæ vigebit, florebit, dũ lumina, numina, in bonas artes benigna, artifices fouebunt, ſtudioſis fauebunt. Tu pro tuis viribus vtrumque præſtas, teque φιλόμυσον æque oſtendis, ac φιλόκαλον Virtuti na-

ti natus,& probitati; in quas tibi iam diu aſſertas nulla datur aliunde manus iniectio. Sed extra cancellos. ego,ne diutius in ſalebrâ fluitem, ſacram anchoram ſoluo (ſacra celeriùs abſoluēda,)& quędam innuo tantùm digito, ab alijs luculentâ oratione explicata, *De priſco ſacrorum ritu*, à Myſtarum Protomyſta, cui naſcenti Pitho mel in labris, Charites in ore, in verbis Veneres, in pectore Sophia ſapientiám indidère, ac Pietas te ſuo diuino nectare totum imbuit, ſupra quàm dici poteſt.

Sacrificium quid.

Sacrificium, inquit Iſidorus, eſt victima, & quæcumque in arâ cremantur, ſeù ponuntur. Victimæ verò, vt idem ait, ſunt ſacrificia, quæ poſt victoriam, de victis hoſtibus immolabantur: ſic dictæ, quod vi ictus percuſſæ caderent, aut quod vinctę ad aras ducerentur.

Victima qua.

Victima maior hoſtia.

Erant autem victimæ maiora ſacrificia, quàm hoſtiæ: plerumq; tamen confunduntur hæ voces. Feſtus, Hoſtia, inquit, Sacrificium, quod Laribus immolabatur, quod ab illis hoſtes arceri putabant. Alibi dicit hoſtias, ab antiquo verbo *hoſtio*, quod ferio ſignificat, dictas eſſe Ouidius.

Hoſtia quid.

Hoſtibus à victis hoſtia nomen habet.

Hoſtiarum differentiæ.

Hoſtiarum multæ erant differentiæ, aliæ enim Præcidaneæ, quæ ante ſolemnia ſacrificia pridie mactabantur. Feſtus.

Præcidanea hoſtia.

Præcidaneam porcam dicebant, quod immolare ante erant ſoliti, quàm nouam frugem inciderent. Idem. Præcidanea agna vocabatur, quæ ante alias cædebatur.

Succidanea hoſtia.

Succidaneæ dicebantur, ſi, primis hoſtijs litatum nō erat, aliæ poſt eaſdem ductæ cædebantur, quæ quaſi prioribus iam cæſis; luendi piaculi gratiâ ſubdebantur, & ſuccedebant, ob id ſuccidaneæ nominatæ.

Prodiga hoſtia.

Prodigæ hoſtiæ appellabātur, quæ cōſumebantur.

Bidentes.

Bidentes hoſtiæ erant, quæ, & cornigeræ eſſent, & duos dentes eminulos haberent.

Amburbales Hoſtiæ.

Ambuibiales hoſtiæ, quæ circum terminos vrbis Romæ ducebantur.

Am-

Digitized by Google

Ambaruales hoſtiæ appellabantur, quæ pro aruis à XII. fratribus ſacrificabantur, circum arua ductæ ab ijs, qui pro frugibus faciebant. *Ambaruales hoſtia.*

Iniuges hoſtiæ, quæ nunquam domitæ, ac iugo ſubditæ fuerant. *Iniuges hoſtia.*

Porrò ſuæ ſingulis Dijs victimæ etiam deputatæ erant: Superis albæ, & impares: Inferis, nigræ & pares mactabantur. Ioui prodigiali faciebant thure, & molâ ſalsâ. Ioui Flamini boue candido litabatur: Neptuno, Apollini, & Marti, tauro, verre, & ariete; Heroibus tauro, capro, & ariete. Cereri primùm lacte, vino, & fauis. poſteâ porcâ, Cybeli itidem porcâ: Aeſculapio capris, & gallinis: Laribus gallo, ſue: & Marti equo: Lunæ, tauro: Iunoni agnâ: Veneri columba: Pani, & Mineruæ caprâ: Dianæ ceruâ: Libero patri melle, vino, & lacte, interdum capro, & hirco: Syluano porco: Fauno agnâ, vel hædo, de quibus alibi. *Hoſtia ſuperum, & inferum qua, & quot.*

Sacrorum alia publica, alia priuata. Publica, quæ publico ſumptu pro pop. facta, vt pro montibus, dictum Septimontium; pro pagis dicta Paganalia; pro Curijs dicta Curionia. Item popularia, quæ omnes ciues faciebant, nec certis familijs attributa, vt Fornacalia, Palilia, Municipalia municipiorum. Peregrina, quæ aut euocatis Dijs in oppugnationibus Romam ſunt conlata, aut quæ ob quaſdam religiones per pacem ſunt petita, vt ex Phrygiâ Matris Magnæ, ex Græciâ Cereris; Epidauro Aeſculapij, quæ coluntur eorum more, â quibus ſunt accepta. In Vrbium oppugnationibus ſemper Dij euocati. Ne verò Romanorum Dij ab hoſtibus euocarentur, occultatum id ſacrum in Pontificum diſciplinâ, in cuius Dei tutelâ eſſet. Quare peritè Naſcimbenus ad verſum I. Aen. Virg. *Romanosque ſuo de nomine dicet*, non Romam, dixit Poeta, alludens ad illud priſcorum Romanorum decretum, ne quis nomẽ vrbis, ne in ſacris quidẽ, enuntiaret; quòd in apertum proferre audens Valerius Soranus, cruci affixus fuit. Proinde Angeronæ Deæ ſimulacrũ Romę colebatur, quòd ore obligato, de nomine vrbis ſilentium imperabat. *Sacrorum diuiſio.* *Sacra publica qua.* *Euocati Dij in oppugnatione cur.* *Nomen vrbis i ſacris occultatum.*

Idque factum fuiſſe legimus, ne Dij tutelares vrbis à b hoſtibus euocari poſſent. Hac de re Plin. Macrob. & alij.

Peregrina ſacra.

In peregrinis ſacris peregrini nō adhibiti, tanquam profani. Ius enim ſacrorum cum ciuitatis iure iunctū eſt. Communia etiam ſacra ſunt Latinę feriæ.

Sacra ſolemnia. *Stata ſacra.* *Imperatiua ſacra.*

Prætereâ quædam ſacra ſunt, aut ſolemnia, quæ certis temporibus, anniſque fieri ſolent, vt in ſæcularibus, & Actiacis ludis: Aut ſtata, ſeu ſolemnia anniuerſaria, quę certo die omnibus annis fiebant: Aut Imperatiua, ſeu indictiua ex S. Conſ. ob aliquid indicta.

Priuata ſacra quæ.

Alia prætereâ ſacra patrum, alia plebis fuerunt. Priuata verò erant, quæ ſinguli homines, familiæ, gentes, ſibi aſciſcebant peragenda.

Modi tres exorādi Deos.

Ex priſco ritu religionis, à Dijs aliquid impetraturi, quatuor modis Deos exorabant, vel ſacrificio, cùm ſolemni ritu peragendum; vel voto, cùm expoſcendum; vel Impetrito, cùm inquirendum; vel extis, vel ſortibus.

Sacrificia ſolemnia Pontificum. *Templa aperta media nocte.* *Templa quando aperta.* *Moueri ſacra quid.* *Templa perpetuò aperta quæ.* *Lumina in templis.* *Peruigilia quæ, quando.* *Reſponſa Deûm in peruigilijs.* *In templis diluculo ante.*

Solemnia ſacrificia ferè omnia Pōtificum fuerunt. Horum apparatus præmittebatur apertione templi, mediâ nocte, eius Dei, cui res diuina facienda: non enim paſſim aperta templa, niſi ob res præclarè geſtas gratiæ Dijs agerentur; vel ob cladem aliquam irati placarentur: at cum apertio fiebat, *Moueri ſacra* dicebantur. Templum verò Honoris (vt à me alibi dictū) Hortæque Deæ perpetuò apertum: quòd hæc Dea ad res præclaras perpetuò hortaretur, & ideo perpetuùm precibus fatiganda. Templum quoque Iani tempore belli ſemper apertum. Apertis templis accendebantur tedæ, adornabantur puluinaria, vt fierent matutinæ Vigiliæ. Peruigilia verò erant tantùm Cereris, Veneris, Apollinis, & Fortunæ, cùm nox tota vigilijs tranſigebatur. Deinde ſi accipienda Dei erant reſponſa, incubabant in templis (de his ritibus à me alibi). His ſacrorum ſolemnium vigilijs, populus ante lucem cum ad templa veniret, ignem in aram infe rebat. Hymni interea à ſacerdotibus publicis decantabantur, collatis ad tibiam.

tibiam vocibus. Pontifex inde ea puluinaria pertranſibat, his vocibus vtens, *Vigiliàsne Deum gens?* In hymnis intercalaris verſus à populo repetitus. His peractis ſacrificium parabatur.

Sacrum quid peractum.

Sacrificium eſt Diis ritè facta ſuper aris, aut focis oblatio, ſiue ſuperis, ſiue Inferis, ſiue Terreſtribus.

Sacrificium quid.

In ſolemnibus preces præuiæ. Populus cum ſacerdote veniam precabatur; at vero iratis Diis ſacra cum peragebantur, aut votiua in aduerſis, aut depulſoria in prodigiis.

Preces præuiæ ſac.

Orantes veniam templum clamore petebant.

Et crinibus paſſis mulieres aras, ac templa verrebant. Menſtrua ſacra Diis maximis celebrari ſolita Turnebus lib. III. cap. XIV. aſtruit, atque ea erant feriæ religioſiſſimæ, cùm ſolemnibus, & anniuerſariis non ſatis eſſe putarent defungi, ſed memoriam cultus quot Calendis, aut Idibus renouandam. ea ſacra Græci vocant ἔμμηνα menſtrua, vt patet ex Sophoclis Electrâ, & Virg. lij eclogâ primâ. *Bis ſenos cui noſtra dies altaria fumant*, veluti numini potentiſſimo, & præſentiſſimo.

Ara Deorum auertendam quid factum.

Menſtrua ſacra dijs maximis.

Sacrificia in aperto peracta, vt obſeruat Lactantius lib. II. Aræ ipſæ Verbenis, & laneâ coronâ cingebantur, eâque triplici. Has coronas vocat Tœnias Arnobius, quæ ſunt filamenta lanea; Feſtus, Infulas. Ceſpes aræ ſuperimponebatur ex more, ſuper quo ſacrificium fieret. Accedebant ad aras ſacra facturi aquâ, vino, oue luſtrati, qui Venere abſtinuiſſe debebant, quâ polluti, ſacris arcebantur.

Sacra in aperto peracta.

Aræ cinctæ quibus.

Tenia quid.

Ceſpes in aris.

Accedentibus ad ſacra religio preſſa.

Illos ſequebatur ſacris veſtibus amictus Pontifex, qui ad aras ſacrificij, lictore præeunte, ducebatur; hic virgâ populum ſubmouebat. Tum ſolemnia ſacrificia peracturo Pontifici exclamabat præco, *Hoc age.* Monebatur & populus, *vt linguis faueret.* Pontifex deinde ſacrum auſpicabatur: victimæ floribus coronatæ à magiſtratu offerebantur; a Pontifice profani arcebantur, hâc voce, *Procul eſte profani.* Pontifex poſteâ cum magiſtrátu.

Pontifex poſt ſacrificante,

Lictor ante Pontificem cur.

Præconis vox in ſacris.

Victima coronata.

Preces ad aras ante ſacrum.

giſtratu fundebat preces, pacem per aras exquirens: aras ipſas orantes manibus tenebant omnes, præeunte vbique verba Pontificè.

Victima ſolu ta. *Victimæ probatio.* *Hoſtiæ exploratio.*

Victima poſt hęc, quę ſoluta ſponte ad aras acceſſerat (nam piaculum in ſacrificio quidquid religatum) aquâ purâ antea luſtrata, primùm à Pontifice probabatur; & hæc dicebatur Hoſtię exploratio. Lego tamen, vino probatas hoſtias, illarumq; frontem ſale, & farre, ideſt, molâ à Pontifice ſparſim, vti & focum, & cultros cum hiſce verbis. *Mactus eſtò taurus, vino, molâque ſalſâ.* Tum ignis arę ſupponebatur. *Pontifexque ſummas carpens media inter cornua ſetas, ignibus imponit ſacris libamina prima.* Prius enim ſetæ tolluntur, & quaſi victima deſignatur. Hæc dicebantur libamina, nam in ſacris primùm erat libare, deinde immolare, tertio reddere, quarto litare.

Libamina quæ. *Sacri quot partes.* *Libatio duplèx in ſacris.* *Libatio vini.*

Duæ verò fuerunt libationes in ſacris. Prima, cum poſt victimæ probationem vinum ad aras funderetur. Altera, cum ſanguis hoſtiæ libaretur. Libatio ergo vini fiebat poſt immolationem, ideſt, poſtquam victima molam ſalſam accepiſſet. Poſt mactationem ſanguis victimæ fundebatur, aliaque libamenta Dijs offerebantur, inter cæſa, & porrecta. Cædebatur hoſtia Pontificis iuſſu: In Agonalibus princeps ciuitatis interrogabatur à ſacrificulis, *Agon'*? Iuſſu Pontificis accepto, ſupponebant cultros, tepidumque cruorem ſuſcipiebant pateris. A Pontifice victimâ percuſſâ; aut, cum cultrum teneret, altero impingente; conuerſo ad Orientem, ex templo ſanguis libabatur cum thure, vino, molâque ſalsâ. Interea tibicines concinebant. Pontifex thura iterum cum vino altaribus ingerebat, his verbis. *Mactus hoc thure eſto; Mactus hoc vino inferio eſto.* Vinum deinde Sacrificulus circumferebat, vt populus pariter libaret, ſibiq; inuicem ſummis labris deguſtandum præberent. Inter hæc pocula, libabatur Dijs etiã aliquo genere libamenti, vt placentâ de farre, melle, & oleo, quæ libamenta aris imponebantur, igneque eorum pars minuta cremabatur. Hæc libamina Dijs

Hoſtia cæſa iuſſu Pontificis *Agon in Agonalibus dictum.* *Pontifex conuerſus ad orietem in victimâ cedendâ.* *Libatio ſanguinis cum quibus* *Thuris iniectio in ſacris.* *Vini libatio à populo facta.*

oblata

Digitized by Google

oblata inter cæſa, quæ manè poſt hoſtiam cæſam, & porrecta exta, quæ veſperi, cum ea, vel in ollâ, vel in veru coquebantur. Intereâ Pontiſex ter aram cum Magiſtratu circum ibat, quo peracto, exta aræ imponebantur, Reddique dicebantur, quod à magiſtratu fiebat, Pontifice iubente, his verbis, *Da quod debes, de manu dextrâ aris.* Cumque exta reddebantur, & in foco aræ imponebantur, hoc erat, *Porricere.* Quæ verò magiſtratus in aram imponebat, & proiecta nō erāt, luſtralia vocabātur, quod fiebat, cum luſtrum conderetur. Exta illa porrecta, quæ ſola comburebātur dicta, *Proſiciæ.* Thus iterum dabatur, & vinum. Quæ exta cum nihil portendiſſent, iiſque cor, aut caput non defuiſſet, ſe litaſſe credebant: tum Deos ipſos demum adorabant dextram ad oſculum referentes, totumq; corpus circum agentes, circa incenſa altaria, hymnoſque concinentes. Pontiſex tandem, manibus in altum porrectis, Deos iterum precabatur, Ianum primò, reliquosque, quos neceſſe erat inuocare.

Libamin. inter cæſa. *Inter cæſa, & porrecta quid.* *Reddi exta quid.* *Porricere quid.* *Luſtral aqua.* *Proſiciæ.* *Exta fauſta quæ.* *Adoratio poſt ſacrum quomodo peracta.*

Peractis precibus Pontiſex ad dextram ſe ſe circumuertebat, admouensque oti ſuo dextram, primore digito in erectum pollicem reſidente, ſedens Deos venerabatur; tunc populo, (velut Dijs ipſis ratas preces habentibus) *Ilicet* pronunciabat, quo populum miſſum faciebat. Hoc ſacrificium publicum.

Adoratio Pōtificis quomodo peracta. *Sedens Pontifex adorabat quando.* *Ilicet in ſacris.*

Vt religioſè ſacra tractarentur, ſacerdotes non ſolum coronati accedebāt, vt docet Lipſius in Excurſu, ſed etiam lauabant manus prius; quem morem & nos adamuſſim ſeruamus. Plautus Aulul: *Niſi quid me vis, eo lauatum, vt ſacruficem.* Liuius lib. LV. *Cum omnis ſacrorum præfatio eos, quibus non ſunt puræ manus, ſacris arceat.* Seneca in Herc. fur. *Nate, manantes prius manus cruentâ cæde, & hoſtili expia.* Heſiodus in Erg. vetat, ne quis mane aut Ioui, aut alijs Dijs libet χερσὶν ἀνίπτοισι, illotis manibus. Sed ex aquâ, quæ ex ritu erat huic ablutioni neceſſaria, iugi, perenni, non pluuiâ ant ſtagnante, aut torrente, Virgilius Aen. XI.

Coronati ſacerdotes *Manus lotæ ante ſacra.*

Tu genitor cape ſacra manu, patriosque Penates

Attre-

Digitized by Google

Attrectare nefas donec me flumine viuo Abluerô.

Viuo rore, dixit Ouidius IV. Faſt. Viuâ lymphâ, Valerius Flac. Liuius lib. I. *Quin tu ante viuo flumine per funderis? infimâ valle præfluit Tibris.* Cerda in Virg. Aen. XI. Precaturi quoque manus lauabant, aquâ marinâ potiſſimùm, cui vis plurima expiatoria; ſic Telemachus Vlyſſis filius Palladi ad littus maris ſupplicaturus, manus prius aquâ perfundit, & legati à Neſtore miſſi.

Precaturi manus lauabant.

Sacrificij priuati, ſeu Paganalis ritũ pulcherimè deſcribit Cato de re ruſticâ cap. CXXXIV. Publici vero Dionyſius lib. VII. & Lucanus; Hic ritus ſolemnis ſacrorũ omnium. At alia ſacra alios ritus proprios habebant, abſque tot ceremonijs, vt Stata, Imperatiua, Repentina; nam quandoque vinum, ac thus ſolùm Diis offerebant; aliquãdo pultẽ. Caſtâ molâ Virgines Veſtales faciebãt. Vinũ ex imputatâ vite Dijs libari nefas. Dijs ſuperis impari numero, inferis pari ſacrificatum, & huiuſmodi. de quibus à me alibi, & ab alijs pereruditè.

Sacrificium priuatum, quod. Sacra varia.

Vinum ex imputatâ vite libari nefas.

Priuata ſacra, aut gentis vnius fuerunt, aut familię, aut ſingulorum, quæ, ſi ex inſtituto Pontificum ſtato die, aut certo loco fiebant, ſacrificia erant, & ſacra. Gentilitia in ſacello aliquo, ſtato loco, anniuerſaria fiebant, quibus tota gens intererat. Hæc ſacra hæredem ſequebantur. Hæc item, vel anniuerſaria ſtato die, vt Natalium, & funerum, quæ Parentalia dicta. Alia repentina, vt nuptiarum, &c. quæ aut ad aras certo loco fiebant, qui locus ſacer non erat, aut domi foculo ſuper menſam poſito, quæ eſſet arę loco. His ſacris priuatis adhibebatur Miniſter, Aruſpex, Fidicina, Popa.

Priuata ſacra quæ.

Gentilia ſacra.

Gentilia anniuerſaria. Gentilia repentina.

Natale ſacrum Genio factum ſine victimâ, ſed cum thure, & mero. Nuptialia ſacra facta, cum auſpicibus, captatis augurijs, votis ad aras, & domi conceptis; ſi per emptionem fierent, aut confarreationem; nam quæ vſu mulier dicebatur, parum à concubinâ differebat.

Natalitium ſacrum. Nuptiale ſacrum.

In auſpicijs nuptialibus Tellus vocabatur, quam nuptijs præeſſe tradunt. Captatis augurijs vxor duci in domum mariti non poterat, niſi ſacrificio peracto, quod quidem

Tellus inuocata in auſpicijs nuptialibus.

quidem ſacrificium ad aras,ideſt,in templis, & ædibus publicis, vbi victimæ immolabantur. In his ſacris farreum præferebatur à nouâ nuptâ, vnde confarreatio; farre enim conueniebat in manus viri certis verbis,& teſtibus decem præſentibus,ita vir,& mulier per Pontificem Max.coniungebatur per fruges,& molam ſalſam: hæc dicta confarreatio: ex his nuptijs patrimi, & matrimi naſcebantur. Coemptio fiebat per æs, & libram,his ſolemnibus verbis. *Vbi tu Caius,ego Caia.* haec dicebatur in manum conuentio;& vxor loco filiæ dabatur: & vir patris ius obtinebat: eâ lege, vt qui prior moreretur,hæredem alterum ſibi faceret.Igni,& aquâ coemptio perficiebatur. Vota deinceps fiebant. *Sacrum in nuptijs neceſſario.* *Confarreatio qua.* *Coemptio que.* *In manum conuentio.*

Solemni ſacrificio peracto domi priuatim, aliud repete batur,tam à parentibus,quàm ab ipſis viris.

Priuatorum ſacra per Curiones facta. Pauperiores, vel qui exhauſtis facultatibus nil haberent,quod ſacrificarent, manum adibant numinis oſculaturi:*hinc Adire manum veneris*,apud Plautum. *Priuata ſacra per Curiones.* *Pauperum ſacrū quod.* *Adire manum quid.*

Domi ſacra domeſtica peracta Dijs Laribus ob puerperium,vel ad placandos Deos in re difficili;vel ad gratias agendas in re lætâ.

Laribus ſacrificatum.Kal.Id. Non. coronâ in focū inditâ. Peregrinantes Dei alicuius imaginem geſtabant,vt illis facerent ſuis feſtis.In puerperio verbena adhibita,thus,bellaria,aqua præbita aduenientibus,vt puris manibus ſupplicarent,vino cum thure, focis iniecto. Ex inſtituto Numæ in pompis, & ſupplicationibus ſacerdotum Rom.incedebant per vrbem Preçones,feriasque & iuſtitium indicebāt.Siquidem,Pythagoreos,aiunt,non permittere,vt obiter quis adoret,& ſupplicet Dijs, verùm vt domo ſtatim mente ad id meditatus accedat,ita cenſuit Numa decere,nihil vt ciues rei diuinæ audirent,vel viderent perfunctoriè,vel ſolutè, ſed vacui curis alijs, veluti ſummo negotio religionis aduerterent animum,viaſque à ſtrepitu, crepitu,gemitu,& omnibus quę comitantur neceſſarias,& vulgares operas, ad ſacra præſtarent puras, quorum *Laribus quando ſacrificatum.* *Peregrinantium ſacrū.* *Sacrum in puerperio.* *Ante ſacrū quanta præparatio.* *Sacra,pura remota olim & ſine ſtrepitu.*

veſtigium nonnullum manere ſuo æuo Romæ teſtatur Plutarchus in Numâ. Hinc luſtrationes factæ, vt puri accederent ad ſacra, & Pręconis vox ante ſacrũ, & in ſacro prædicentis. *Hoc age, quod agis*; de quo alibi.

Sacra in abditis locis.

Ne verò ſacra à profanis inſpecta funeſtarentur, in publicum euulgata; in abditis, & adytis, quaſi velo occultata ad maiorem animi pietatẽ excitandam, videmus, vt antiqui auctores perhibent.

Velãdi vias ritus in ſacris portã. tis

Ritum ſacrum loca velãdi, & vias, cũ ſacroſancta myſteria ſolemniter, & publicè geſtãtur, lego ſeruatũ etiã apud priſcos, falſum licet Deum colentes. Cauſam reddit Flaccus apud Macrobium lib. I. ſat. cap. VI. qui ſcribit, cum Pop. Rom. peſtilentiâ laboraret, eſſetque reſponſum, id accidere, quod Dij deſpicerentur; anxiam vrbem fuiſſe, quia non intelligeretur oraculum:

Sacra deſpici quid.

eueniſſeque, vt Circenſium die puer de cęnaculo pompam ſuperne deſpexerit, & matri narrarit, quo ordine arcana pilenti, quod vehiculi quoddam genus eſt, compoſita vidiſſet. Quâ re ſenatui nũciatâ, tunc placuit loca velis contegi, quâ pompa ſequeretur. Ac itâ ex illo, peſte ſedatâ, puer, qui ambiguitatem ſortis abſoluerat, prætextæ geſtandę munus impetrauit. Ambiguitas autem oraculi fuit in verbo, *Deſpicerentur*; nam interpretabantur, Deos, & ceremonias negligi; quum tamen oraculum eſſet intelligendum, Deos deorſum verſus aſpici, quod nefas, & ad pollutiones ſacrorum ſpectabat. Vnde & Chriſtianis hodie in ſupplicationibus uiæ publice velatæ, cum ſcilicet ſocroſancta portantur myſteria, neque ex feneſtris in vias deſpicere permiſſum. Polyd. lib. VI. cap. XI.

Inſpectio è feneſtris in vias interdicta.

Vela prætenſa varijs locis religionis ergo.

Vela apud Ethnicos prætenſa lego ſepulcris, foribus, ad cubicula Imperatorum religionis ergo, item aris, ſtatuiſque, vt colligit Martinus de Roâ, Lipſius electorum lib II. cap. XVIII. quæ vela interdum pura, interdum picta.

Vmbellæ vſus

Hinc vmbellæ ſupra capita principum à priſcis vſque mutuatæ, & noſtris ſacris aris precioſiſſimæ ſuſpenſę.

Scaphiphori qui.

Inquilinorum apud Athenienſes pueri ſcaphas in pompis ferre, hinc σκαφηφόροι per contemptum dicti: puellę verò hydrias, & vmbellas geſtare cogeban

tur

tur. Hæc uelatio ſacra ad profana etiam vſurpata: hinc triclinia ſub velis expanſis, ſeu vmbraculis agitata, quorum loco ſub pergulâ epulabantur, &, quod fœdius, ſcortabantur, vt à me alibi indicatur: quare velamina, ſiue vmbracula Veneris occultandæ causâ, vt impij quæritabant, ita pij ſacrorum ergo myſteriorum.

Velatio pro profana.

A superum ſacris ad Inferum deſcendo, ne quid illibatum omittam. Dijs inferis ſacra facta in ſcrobilo, id eſt, in effoſsâ terrâ: diuerſo ritu, à ſuperum. Primo ararum numero; Superis altaribus tribus, Inferis duabus in aris ſacrificatum. Superis ſacrificantes abluebantur aquâ; Inferis, tantum aſpergebantur. ſuperis ſacrificantes thure, & vino, præfabantur; Inferis, *pocula bina nouo ſpumantiá lacte.* libabãtur ex Virg. Egl. V. Inferis pari numero, furuæ hoſtiæ; ſuperis, nigrantes nunquam; ſed, vt plurimùm, candidæ, & impares. Exploratio Hoſtiarum ſuperum fiebat ſupinâ manu vina fundendo; Inferùm conuersâ, in ſiniſtram manũ vina inuergebant: *frontique* (ait Virg. in VI.) *inuergit vina ſacerdos.* Dijs ſuperis libari vina licebat; Inferis non licebat. Superis libabant ſolùm; inferis verò ſacrificantes etiam vaſa in ignem conijciebant: vnde ſuperis libare, inferis delibare dicebantur. Inferos Deos ad terram manibus demiſſis, ſubmiſſiori voce, inuocabant; at ſuperos elatâ ad Cœlum precabantur. In ſuperis, litantia cum exta ſunt, læta promittuntur. Inferis contraria exta erant potiora. Dij ſuperi diurna ſacra, Inferi nocturna ſemper ritinuerunt; & ſi qua ſacra noctu, vt Bonæ Deæ, facta, ea ſex poſterioribus horis noctis, diei ſequenti adiectis. Diis ſuperis mactatæ ſolum victimę. Inferis homines etiã immolati; quod deinde S. Coſ. vetitum. A. V. C. DCLVII. quod genus ſacrificii renouatum ex fatalibus libris, cum Gallus, à Gallâ, Græcus à Græcâ in foro Boario ſub terrâ viui defoſſi ſunt, in locum ſaxo conſeptum.

Sacra inferorum vl Diſcrin ſacrorum ferorum ſacris ſuperum.

Exploratio diuerſa in victimis ſuperum, & inferum.

Manus diuiſa in precibus superum & Inferum.

Sacra diurna ſuperis nocturna Inferis.

Imolati hominis inferis.

Sacra magica Diis Manibus facta, nocturna, venefica, funeſta, Cocytia, arcana, opertanea dicta, in quibus ſceleratæ preces fuſæ, quorum ſacerdotes Magicis cœ

Sacra magica quando, & à quibus facta.

Digitized by Google

nis initiati, vel phyſiognomici, vel taloru m vates, vel ignium, vel circulorum, vel peluium, vel cribrorum, chiroſcopi, metopoſcopi; & Necyomantæ. Horum inſtrumenta, lucerna, peluis, aqua, pila, lapilli, ſurculi, & huiuſmodi; quibus inhalatis, ad carminum incantamenta, quæ dictæ epodæ, deſcendebant; tùm diræ preces concipiebantur. Digitis pectinatim inter ſe implexis precabantur, quod veteres in ſacris alijs omnibus, votiſque prohibuerunt. Mulieres his ſacris famoſæ. Illæ dictæ excantationes. Quibus additæ defixiones, & ſortes; quæ omnia plerumque per Euocationem facta.

Inſtrumenta ſacrorum Magicorū.

Digiti pectinatim iuncti in ſacris magicis.

Magica incantatio triplex.

Euocationes quæ. euocati qui.

Euocationes fiebant ad ſeplucra. Aduocabatur Luna, Triuiaque, Manium potens, Mercurius, carminum vector, Illexque animi Venus; omnes veris ſuis nominibus ciebantur. Quod certo, & tempeſtiuo tempore fiebat; quintâ decimâ Lunâ, & nouilunio, ſeu ſilente Lunâ.

Defixiones veneficiorū genus.

Defixiones, veneficiorum genus, hominum exitium portendens, cuius ritum innuit Tacitus, ſecundo Annalium. *Reperiebantur (inquit) ſolo, ac parietibus erutæ humanorum corporum reliquiæ. carmina, & deuotiones, & nomen Germanici plumbeis litteris inſculptum, ſemiuſti cineres, aliaque malefica, queis creditur animas numinibus infernis ſacrari.*

Sortes priuatæ.
Sortes per ſitulam.
Sortes publicæ
Deorum voluntas quomodo inueſtigata.
Impetrire quid.
Vota publica quibus nuncupata.

Sortes vel priuatę, vel publicæ: priuatæ, quibus inquirebant aliquid. In his potentes fuerunt, vates igniū, cribrorum, circulorum (verè pręſtigiatores) qui verbis nitebantur ſine ſacris. Per ſitulam ſortitio fiebat, quæ aquâ plena adferebatur, in eam conijciebantur ſortes, duriore aliquâ materiâ; quarum prima foras exiens vincebat. Sortes publicæ fuere, oracula: Aliæ verò ducebantur ex arcâ ad mentem Deorum indagandam, commoto alueolo, ſortitione factâ. Deorum voluntas, vt extis, & ſortibus impetrito (impetrire eſt Augurali diſciplinâ litare in ſacrificijs) inquirebatur; ſic voto illa expoſcebatur; cui tunc locus, cùm ſpes nulla. Votum publicum præeunte Pontifice

Max.

Max. Cõſul nuncupabat in maximo Reipub. diſcrimine. Ver ſacrum de ſenatus ſententiâ, populiq; iuſſu

Ver ſacrum.

vouebatur, vt quodcunq; pecus vere proximo naſceretur inter Kal. Martias, & Kal. Maias, ſe Dijs imolaturos vouerent. Pro ſalute Principis deinde vota concepta; cùm Kalendis ipſis in acta illius iurabatur in illius domo.

Vota pro ſalute Prĩcipis

Summa votorum hęc, *Imperatoribus vitá prolixa, Imperium ſecurum, domus tuta; exercitus fortis; ſenatus fidelis; populus probus; orbis quietus*. Hæc votorum nuncupatio vel in Principijs, vel in Capitolio: illa in caſtis: altera in vrbe: illa curante commilitonum pietate circa Principis ſalutem; hæc Pontifice præeunte. Libra auri probi excocti in votis ſolemnibus, ſtrenarum loco offerebatur.

Strena in ſacris.

Precatio in ſacris quæ.

Precatio, quæ in omnibus ſacris vſurpata, eſt oratio, quâ, quid Dijs commendabatur, quæ vel impetrita; vel depulſoria, vel commendatoria. Impetrita, quâ Deorum voluntas extis, vel ſortibus inquirebatur. Depulſoria, quâ Deos Auerruncos precabantur hac formulâ.

Depulſoria precatio.

Te precor, quæſoq; vti ſis volens, propitius mihi, familiæq; noſtræ, vt ita morbos viſos, inuiſoſq; viduertatẽ, vaſtitudinemq; calamitates, intemperantiaſq; prohibeſſis deſendas, auerruncesq;.

Commendatoria oratio.

Obſecratio quæ.

Commẽdatoria erat, in quâ Deorum numini Reipub. fortunam in aduerſis committebant, quod fiebat, vel obſecratione, vel precatione. Obſecratio certis precationibus à ſummis magiſtratibus fiebat, & ne quid verborum pręteriretur, aut prępoſtere diceretur, ſcripto præibat aliquis; alius præponebatur, qui fauere linguis iuberet: Tibicen canebat, nè quid aliud exaudiretur.

Obſecratio vbi facta.

Hæc obſecratio facta in templis, vt Dij exitium ab vrbe arcerent. Et quia obligabantur ijs, quos obſecrabant, ad id pręſtandum, quod petebatur, ideo petentes dicebantur obſecrare, obſecrati verò reſecrare,

Obſecrare, reſecrare quid.

vt ſoluerentur religione; ita populus obſecratus in comitijs iubebat, petentem reſecrare, ne liberum ſibi adimeretur ſuffragium.

Precationes quæ.

Precationes eæ dicuntur, quę in libris Sacerdotum habentur, quorum formulę varię, pro varietate Deorum.

Deo-

Digitized by Google

Deuotio quã duplex. *Deuotio coacta.* *Deuotio voluntaria.*

Deuotio duplex, coacta, & voluntaria coacta ex libris fatalibus, vel Aruſpicum reſponſis, vt cùm Senatus Cõſ. in foro Boario viui aliquãdo defoſſi ſunt. Voluntaria, Dijs expoſtulantibus, hominum in Remp. vel Principem obſequio. Harum exempla paſſim in hiſtorijs. Ex Liuio deuotionis ritum Curtij elicimus, Capitolium intuentis, manus nunc in cœlum, nunc in patentes terræ hiatus ad Deos Manes porrigentis, Pontifice precationem præeunte: huius formulam lege in Liuio lib. VIII.

Gratulatio quæ, & quomodo, et cur.

Gratulatio ἐυχαριϛία, eſt gratiarum actio, quâ Deos venerabantur, vel ob voti ſolutionem, vel publicam lætitiam, ob bellum proſperè geſtum. In gratulationibus (ex Tullio) mentum Herculis oſculari ſolebãt; Ob votum, cum redderetur, propriè Gratulatio: Ob liberalitatem, Primitiæ: Ob bellum proſperè geſtum, Supplicatio.

Vitulatio q. quando.

Vitulatio in ſolemnibus ludis, & inſperatâ priuatorum lætitiâ græce dicitur παιανίζειν Vitulatio propriæ in victoriâ partâ, dum non in bello ciuili.

Supplicatio, ad puluinaria quando, & cur.

Supplicatio ad puluinaria in rebus aduerſis edicebatur etiam cum lacrymis ad placandos Deos, aut ad prodigia procuranda, & morbos auertendos. Aliquando etiam in principijs bellorum hæc decreta. Ob prodigiorum ſupplicationem decreto Pontificũ ſupplicatio indicebatur, cuius ritum Liuius deſcripſit lib. III. & lib. XXVII. Ad morbos expellendos, procurante Collegio Decem virorum, ſi libros adijſſet, aut per compita, totâ vrbe, aut circa puluinaria, aut per omnia fora, concilia ſupplicatum per triduum, vel biduum. Atq; in his purè, caſtèq; à matronis ſacrificatum; hæ ſupplicabant quandoq; manibus amplexæ, & coronatæ, hymnos certis carminibus conceptis modulantes.

Adoratio quid.

Adoratio, eſt cum preſentia numina alloquimur. Adorare, eſt, ad os orare quæ geſtu aliquo deſignatur, vt oſculo, manus extenſione, corporis inuerſione dextrorſum, genu inflexione, capite operto, præter-

quam

quam Honori, & Saturno. In ſummis periculis, procumbere, ſupplicum fuit, limina oſculari, caput allidere, ad aram repere, crinibus templa verrere, & huiuſmodi.

Conſecratio omnis, aut ad honorem pertinet, aut ad contumeliam; vtraq; aut ad res, aut ad perſonas refertur. Quæ honoris fuit, reſpicit, aut ad Deos, aut ex hominibus ſacerdotes, principes, priuatos. In Deos relatio, ἀποθέωσις, principum erat Inauguratio, ſacerdotũ. Deuotio priuatorum. Quæ Deorum fuit, illa in ſtatuis, & imaginibus perficiebatur. Ad res ſpectat, mobilium, aut immobilium Dedicatio. Conſecratio, quæ contumeliam ad ferebat, rerum etiam eſt, aut hominum, qui in leges peccarũt.

Conſecratio duplex. Conſecratio honoris quæ. ἀποθέωσις. Inauguratio. Deuotio. Cõſecratio rerum. Cõſecratio contumelia. Idolorũ conſecratio quæ.

In Idolorum conſecratione tria exigebantur, ornatus conſecratio, & oratio. Primùm enim adornabant Idolum variâ ſuppellectile, & precioſâ, vt animum multitudinis pellicerent; ſic exornatum conſecrabant; vnde dies dedicationis celebris apud illos. Verba concepta illius periere cum libris Sibyllinis. Conſecratio ad contumeliã extendebatur ad hoſtes, & ad ciues, quæ à Trib. pl. fiebat, capite velato, aduocatâ concione, foculo poſito pro roſtris, Pontifice verba præeunte, adhibito tibicine, qui cum Trib. obteſtaretur. Tribunus preces, & priſca verba efferebat, bonaq; Deo alicui, Deæ vè addicebat. Atq; hoc eſt eſſe ſacroſanctum. Hominum conſecratio, ſeu potius execratio dicta Deuotio, quæ non ad priuatos ſolum, vel hoſtes, ſed ad impios quoq; Imperatores porrecta.

Conſecratio ad contumeliã ad quos. Hominum conſecratio Deuotio.

Sacrificio peracto, cœna ſemper parata, & ad exta familiares, aut conuiuas ſibi ſacrificãs quærebat. Epularũ celeberrimæ in Capitolio Ioui, in lectulo; Iunoni, Mineruæque in ſellis conſtitutis, & populo denuntiabantur a ſecerdotibus pridie, quàm celebrarentur. Hic locus dictus cœnatio, ad quam Triumuiri epulones inſtituti ad hoc ſacrificium epulare peragendũ. Aliud epulum Herculis celeberrimum, quod tibiâ publica-

Poſt ſacrificium quid. Cœnatio in ſacris.

Digitized by Google

blicabatur, vt Iouis; Hoc tanto ſumptu fiebat, vt Herculanarum decimarum, & polluctoru m impenſas ſuperaret. Hinc dictum Plauto, Pollucibiliter obſonare, ideſt, opiparè epulari. Pollucebant eſculenta, & poculenta omnibus Dijs, & potiſſimum Ioui Dapali, & Herculi; nam pollucere dapem, eſt illam ſine contagione profanare, ideſt, ſacro eximere, & populo exponere. Mercurio pollucebant mercatores, & ſæpius Herculi.

Pollucere cui datum.

Pollucere quid.

Miniſtri ſacrorum.

Sacrorum miniſtri Popæ, & victimarij. Popæ hoſtias mactabant, Victimarius illas apparabat, cultrum, aquam, ignem, molam, & huiuſmodi.

Sympulatrices fœminæ

Sympulatrices fœminæ dicebantur rebus diuinis deditæ, a Sympuuio vaſe, quo vinum in ſacrificijs libabatur, vt notat Roſin.

Scaphia

Scaphia dicebãtur ea inſtrumenta, quibus Soli appoſitis ignem concipiebant ad reſtaurandum eum, qui veſtalium in curiâ erat extinctus Roſin.

Vaſa ſacrorum.

Vaſa, & inſtrumenta ſacrorum nulla domus non habebat, quæ paulò locupletior. Hæc, Anclabrum, patella, Armillum Atanuuium, Calices, Præfericulum, &c. quæ dicuntur a Feſto Aquiminale. Item Simpuuium, Capedines Hydriæ, Crateres Canthari, Scyphi, Briæ, extarisolla.

Cætera ſupellex ſacrorum ad Pontifices ſpectabat, Acceres, Dolabra, vel ſecuris; Seceſpita, Mallei enim, cultrique Popæ fuerunt, & Victimarij. Aquiminarium vas luſtrale, Aſperſorium, quo populus luſtrabatur. Diſci, in quibus exta hoſtiarum recipiebantur, Magmentarium, in quo Proſiciæ referebantur. Infulæ hoſtiarum, & alia innumera, quibus ſuperſedeo.

Aquiminarium.
Aſperſoriũ
Diſcus
Magmentarium.

Ilicet a peracto ſacro dictum.

Re vero diuinâ, & ſacrificio peracto, ſacrificulus ſuclamabat, *Ilicet*, quâ voce illos, qui interfuerant, miſſos faciebat, quod & dictum ſemper in fine tranſactæ rei, ſic Iudices de conſilio dimittebantur, per præconem, dicto *Ilicet*, & *Senatores*, addendo, *Nemo vos moratur*. At rem diuinam auſpicaturi Græci præ-

fabantur

ſabantur, τῖς τῇ δὲ ideſt, *Quis hic?* Qui aderant, reſpondebant πολλοὶ κἀγαθοὶ ideſt, *multi boni*. Peractâ verò re diuinâ, conuerſus ad plebem ſacerdos aiebat λαοῖς ἄφεσις, id eſt, *populis miſſio*, vt eſt apud Apul. li. vi. hinc fortaſſe dicta noſtra Miſſa, in cuius fine Sacerdos præfatur, *Ite Miſſa eſt*, ideſt *Ilicet*, Ire licèt, & *Miſſa* dicitur pro, *Miſſio*, ideſt, dimiſſio; quod olim bis repetitum in ſacro, cui intererant Catechumeni, Deſerti, & Pœnitentes, ſemel ante conſecrationem, & fractionem, cum Diaconus ita proclamabat. *Si quis eſt Catechumenus, exeat, Ite Miſſa eſt*. Iterum in fine cũ cæteri dimittebãtur, quod hodie quoque vſu receptũ. & ego tibi exclamo, Ilicet. Miſſa eſt, Nemo te moratur.

Ante ſacrũ, & poſt ſacrũ quid dictum

Ite Miſſa eſt quid.

Denarias ceremonias, refert Feſtus, eas fuiſſe, quibus ſacra adituris decem diebus certis quibuſdam rebus carendum erat. Sic & Tricenariæ ceremoniæ dicebantur. Ne verò ſacra vitiarentur, priſcâ ſuperſtitione ſcęua verba non prolata. Hinc, *mactare*, pro occidere, *adolere*, pro incendere, *fuiſſe*, *obiſſe*, pro, mortuum eſſe. Mactare enim eſt augere. vnde ſacris operantes, vinũ libabant. *Macte hoc vino inferio eſto*, proferentes. Hæc, & alia alibi ego, leuiter. Alij melius, copioſius. Hymnorum genera, tria refert Rhodiginus lib. v i. cap. v. Proſodion, Hyporchema, Staſimon. Proſodion, ſiue λιτανεία ſupplicatio cum hymno, vbi Deos adirent, ac ſacrificarẽt. Hyporchemata à ſaltantibus cãtabantur in altaris ambitu, vbi iam igni admota eſſent ſacra. Staſima vocabant, cum quieſcentes canerent.

Denariæ ceremoniæ quæ

Scæua verba à ſacris remota.

hymnorũ genera tria. Proſodion. Hyporchema. Staſimon.

Oculus, qui variè ſe inflectit, intentè nihil videt; ſic mens, quæ auocatur. certa amittuntur, dum incerta inueſtigantur. Ego his ſacris non initiatus, myſtica huiuſmodi tantum per tranſennam inſpexi, quæ ex vſu magis, quam in vſu. O ego pepone inſulſior, qui hæc tibi inculco. trita magis, ac nota tuis digitis. Amor obſequioſus nimis me cicadâ reddit vocaliorem; Quænam verò conſpirantis Genij vir-

gula nos coniunxit? quæ non fortuna dicam, ſed ſympathia? iiſdem ſacris fermè operati, vt paria faceremus omnia. Ingenij aream ſubij, & fortunæ aleam, quam tumultuario tantum labore ſignaui, cui ſi tu tanquam propitius Augur addixeris; Attalicam mihi conditionem accidiſſe arbitrabor; meque tanti Herois patrocinio mactatum gloriabor. In cuius Pietatis templo ſacroſancto poſtem ritè tenens, me tibi totum dico, ſacroque, Amoris, Honoriſque imagine, more priſco, poſitâ, ad ſingularem tuum in bonas artes Amorem, artiumque bonarum ſacris initiatos, ad immortalem tuæ Pietatis, & Probitatis Honorem tabulis æreis perpetuò æternandos.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE MAGISTRATIBVS ROMANORVM.

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.

MARCVM
IVSTINIANVM
Epiſcopum Cenetenſem.

CIↃ IↃ C XXX.

De licentia Superiorum,
& Priuilegio.

Digitized by Google

Illuſtriſſimo . ac . Reuerendiſs.

MARCO : IVSTINIANO

EPISCOPO . CENETENSI.

Diuo : Religionis : Aſylo.

Viuo . Virtutum . Lyceo.

Cuius . In . Atrijs . Ordine . Longo . Maiorum . Stemmata.

Fumoſæ . Ceræ . Quamplurimæ . Cenſentur.

Laureæ . Palmæquè . Non . Tralaticiæ . Sed . Genuinæ.

Poſtes : Exornant.

Fama : Gloriæ . Limen . Vtrumque . Occupat.

Cuius.

In : Aulis . Encyclopædia , Seſsitat.

In . Adytis . Pietas . Religionis . Iura . Præſcribit.

Hinc . Meritò . Laurea . Succeſſit . Infula.

Vt . Quæ : Laureatus . Didiceras . Doceres . Infulatus.

Pontificiæquè . In . Te . Dicendi . Veneres.

Pontificios . Honores . Peperere.

Vt , Viola . Sic . Roſa . Succeſſura.

Roſas . Ore . Loquenti . Purpureas.

Purpuram . Futuram . In . Vaticano . Præſagientes.

Lilia . More . Spiranti . Candidiſſima.

Felicitatis . Candidatum . Te . Inauguratum . Portendentia.

Cui .

Coryphæo . Charitum . Muſarum . Choro . Stipato .

Humanitate . Quâ . Feris . Homo . Hominibus . Antecellenti.

Oues . Non . Opes . Curanti . Omnes . In . Corde . Ferenti.

In . Oculis . Omnium . Lato .

Modeſtiſſimo . Moderationis . Tamen . In . Munificentiâ . Experti.

Prudentiſſimo . Eutrapeliæ . Promocondo.

Sapientiſſimo . Sophiæ . Protomyſtæ.

Seruitutis . Hocce . Auctoramentum.

Tanto . Patrono . Debitae.

Ioſephus . Laurentius . Lucenſis.

D. D. D.

CIↃ IↃ C XXX.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUEL ROMA

SYNOPSIS DE MAGISTRATIBVS ROMANORVM.

Magiſtratus qui Maiores; Minores; Ordinarij; Extraordinarij; Vrbani; Prouinciales; atquè eorum Miniſtri.

VTi non omne metallum magnes: ita nequè omne ingenium Muſarum Genius attrahit; ſed quibus tacitus naturæ conſenſus cum Virtute; eorum animi ſine mortalitatis fæce, ætherei toti, toto impetu ad eam feruntur, arcaniſquè nodis nectuntur. At, quos Circes, Medea, faſcinauit, ò quàm toto aberrant cœlo? Præ Muſis in pretio illis Sirenes, fruſtra olim victæ. Mendacij ſcenam vbiquè ſipario nudant. Nebulas in pariete palpant: palpum paſſim obtrudentes. Ficta omnia, & ſimulata vident, mimos, moriones, ſcurras, balatrones, in delicijs, in amoribus videas haberi; fœdam plumbi ſcoriam puro, puto auro præponi ab humanæ ſapientiæ iſtis promocondis: In eâdem lance impudentiam, & imprudentiam reponi. O' amentiam non ferendam. Citharœdi, aulædi, hiſtriones, Socratibus præferun-

Digitized by Google

tur; primas in hoc theatro ferunt. Hæc illa cicuta violentior, virulentior, quæ maſculos homines, & calentes, euirat, refrigerat. Clodij in Catones inuehuntur. Cum inſano Menectate Iones: cum inſolente Alexandro Iouis filij; cum degenere Cōmodo Hercules, & Bacchi; cum vinoſo Antonio Sobrij quidam. è terrâ nati haberi volunt. Tu veluti è Cœlo miſſus alia ſapis, qui cum iſtis non deſipis, deſpicis humana, diuina tantùm ſuſpicis, ad quæ oculo inconniuente, remis, veliſquè feſtinas. Canant tibiâ Thebanorum filij, nam dicere neſciunt. Tu mihi Athenienſis Dux Minerua, & præſes Apollo. Tuae aedes domicilium Iouidare poſſunt, niſi Gratiæ, & Muſae occupaſſent. Ego tibi â ianuâ cum arundineo ſceptro, vt petulcaces, & petulantes abſterream. Interim dum hanc ſeruo; meo clauo in tuis poſtibus affigo Purpuras, & Curules ſellas Romanorum Magiſtratuū, à Roſini, Maioragij curru triumphali in pompam productas, vt vnico intuitu ſuſpicere poſſis.

Magiſtratus quid. Magiſtratus eſt ius, titulusquè ſupra caeteros, lege, aut more conceſſum.

Magiſtratuum Rom. diuiſio. Magiſtratuum Romanorum alij vrbani, alii prouinciales; Vrbanorum alii maiores, alii minores. Vtrorumquè alii ordinarii, alii extraordinarii.

Magiſtratus vrbani maiores ordinarij. Magiſtratus vrbani, maiores, ordinarii fuerūt. Rex, Præfectus, Conſules, Cēſores, Prætores, Imperatores, Caeſares donati Tribunitiâ poteſtate, Principes iuuentutis, & Praefectus Vrbis.

Magiſtratus vrbani maiores extra ordinem. Maiores extra ordinem, Praefectus vrbis, abſente ordinario Magiſtratu, Dictator, Magiſter equitum, Decemuiri legibus ſcribendis, Tribuni militum conſulari poteſtate, Triumuiriquè Reipublicæ conſtituendae.

Magiſtratus min. ordinarij. Minores ordinarii fuère, Quaeſtores Vrbani, vel Aerarii, Tribuni plebis, Aediles plebis, Aediles Curules. Cereales, Triumuiri, Praefecti, Magiſtri, Curatores, Aduocati, &c.

Minores extra ordinem, Duumuiri perduellionis,

menſarii,

Digitized by Google

menſarii, nauales, Praefectus annonae. Extra vrbem magiſtratus, ſeu prouinciales, ſunt Proconſules, Propraetores, Legati Proconſulum, Propraetorũ, Quaeſtores prouinciales, Praefectus Aegypti, Quinqueuiri, vii.viri.

Miniſtri Magiſtratuum erãt Scribae, Adcenſi, Praecones, Littores, Viatores, Carnifices, &c. *Miniſtri Magiſtratuum.*

Maiores dicebantur, quorum omnia erant auſpicia, quiquè comitijs Centuriatis creabãtur, & ius coercendi, & mulctandi habebant. *Maiores magiſtratus qui.*

Ordinarii dicebantur, qui ſingulis annis & legibus, inſtitutoquè ſolemni creabantur, quorum alii curules, hoc eſt, quibus ius ſellae: hi erant Dictator, Conſules, Cenſor, Praetor, Aedilis curulis. *Ordinarij magiſtratus qui.*

Prima dignitas Romae fuit Regia cum Vrbe nata, quæ per ſeptem Reges propagata annis CCXLIII. Defuncto Rege InterRex creabatur: deinde ſiue ciuis, ſiue aduena, per Senatum Rex legebatur, populo ſciſcente; Cujus inſignia erant purpura, ſella curulis. CCC lecti iuuenes dicti Celeres, cum duodecim littoribus praecedentibus cum faſcibus, & ſecuribus. Hi Celeres ſuffragiis Curiarum creati, miniſterio Regis, diuiſi in tres Centurias, quarum ſingulae ſuum Centurionem habebant; & omnium Celerum vnus Praefectus dictus Tribunus, ſeu Praefectus Celerum, qui ſecundum à Rege locum tenebat; vt Magiſter equitum à Dictatore. *Regia poteſtas prima dignitas. Interrex. Celeres qui. Tribunus Celerum.*

DE SENATV ROMANO.

SEnatus à ſenibus nomen habuit, in quibus ſummũ conſilium, ſummaq; prudentia reperitur; vt enim Lacedæmone Geruſia xxx. viris conſtans, Athenis Areopagus, ita Romæ Romulus primus Rex c. ex ſenioribus Senatum legit, quorum conſilio omnia egit, patreſq; vocauit; quorum filij patricij dicti maiorum gentium; plebem verò in Tribus diſpertiuit, Tribus *Senatus vnde dictus. Senatores C. inſtituti à Romulo.*

Plebeij commendati in clientelam ſenatoribus. Centum Senatores à Tarquinio Priſco lecti. Numerus ſenatorum trecentorum. Numerus incertus ſenatorum.

in Curias, quam centum illis ſenatoribus in clientelam commendauit, vt qui ſq; plebeius patronum ſuũ ſenatorem eligeret. Sine horum Senatorum auctoritate nil agebat Romulus; & in Interregno vrbẽ hi adminiſtrabant. Tarquinius Priſcus alios C. legit, qui vocati patricij minorum gentium. Brutus numerum auxit trecentorum, lectis è primoribus ordinis equeſtris; hique vocati Patres Conſcripti; & Patres minorum gentium. Hic numerus diu manſit, nulliſque niſi in demortui locum, ſubrogatus, quanto quoque anno, per Cẽſores. Demùm numerus incertus factus, auctuſque quàm maximè à I. Cæſare. Auguſtus, reiectis indignis, Senatorium ordinem in priſtinum redegit ſplendorem.

Senatorum genera IV. Patricij ſenatores qui Conſcripti ſenatores.

Senatorum genera quatuor recenſentur. Patriciorum, Conſcriptorum, Allectorum, Pedariorum.

Patricij dicti ij omnes, C. maiorum. At minorum gentium, qui poſt L. Bruti inſtitutionem, patricij generis à ſenatoribus oriebantur, quiquè Coſſ. Cenſorumuè decretis in ſenatum lecti, dicti, Conſcripti.

Allecti ſenatores.

Allecti ſenatores, ex Feſto, qui propter inopiam ex equeſtri ordine in ſenatum fuiſſent electi: cum bellorum ciuilium ſtrage exhauſtus eſſet Senatus.

Pedarij ſenatores.

Pedarij, qui non habebant ſententiæ dictionem in ſenatu, ſed in aliorum ſententiam pedibus ibant.

Senatorum ætas XLV. an.

Senatorum ætas olim ſenior, vt magis prudentiam præſeferret, anno ætatis XLV. apud Athenienſes anno L. ætatis, vt colligitur ex oratione Aeſchinis contra Cteſiphontem. illa enim ætas Conſularis. Hac lege ſoluti, vel qui Curulem magiſtratum geſſiſſent, vel Aedilis, vel Tribunus, vel Prætor, vel Quæſtor fuiſſet, vel qui ciuicã coronã recepiſſet, vel ob egregiam animi indolem id ſibi promeruiſſet. Nulli verò Imperium, aut exercitus datus, qui in albo Senatorum non fuiſſet aſcriptus. Sententiam dicebant primi Senatores ſeniores à Coſſ. vel Prætoribus, atque ita deinceps, vt rariſſimè iuniores dicerent, ſed in aliorum ſententiam diſcederent.

Ordo ſententiæ dicendæ in ſenatu.

Veſtis

Digitized by Google

Veſtis ſenatorum, & patriciorum fuit toga purpurea; hæc eadem fuit & magiſtratuum. dicebatur veſtis ſenatoria, latus clauus, ob tunicam latis clauis conſutam. cõtrà verò equitum erat anguſtis clauis. illam deponebãt Senatores in luctu publico, anulos verò equites. Togam purpurâ prætextam ferre poterant quinque hominum genera, Magiſtratus, pueri ſenatorum, ſenatores, ſacerdotes in ſacrificiis publicis, poſtremò triumphantes. Toga demum picta, & ſcipio eburneus maximis ſenatoribus olim permiſſus. Lunati calcei præterea erant patriciorum Romanorum; huius cauſam lege in Plutarchi problem.

Veſtis ſenatorum.

Togam prætextam qui ferre poſſent

Toga picta, & Scipio eburneus permiſſus egregijs ſenatoribus.

Lunati calcei patriciorum.

Puerorum patriciorum inſignia erant, toga prætexta, bulla aurea, collo appenſa ante pectus; quam anno XVII. ætatis Dijs Laribus dicabant, prætextamquè in togam mutabant.

Puerorũ patriciorum inſignia.

Cenſus ſenatorius olim nullus; deinde creſcente luxu, poſt Africam deuictam cum multi ad hanc dignitatem ſenatoriam aſpirarent, inſtitutum eſt, vt nequis deinceps in ſenatorum ordinem cooptaretur, niſi qui Romanus eques ante factus fuiſſet, cenſumquè equeſtrem duplicaſſet.

Cenſus ſenatorius.

Equeſter cenſus erant quadraginta millia ſeſtertia, id eſt, decem aureorũ millia: viginti verò ſenatorius. Auguſtus adhuc triplicauit.

Cenſus equeſtris.

Senatorum dignitas maxima, penes quos ſemper Reipub. ſumma erat, vt nec Reges quidem, aut Coſs. aut Dictatores, aut alius quiſpiam magiſtratus, inconſulto ſenatu, quippiam moliretur.

Senatorum dignitas.

Senatorum inſignia tria erant, veſtis, hoc eſt, tunica laticlaui, ius ſpectandi in orcheſtrâ, & publicè epulandi facultas in templis. Demum ſenatores ſoli gentilitatis ius, eorumque filij obtinebant. vt Cornelij, Fabij, Valerij, gentiles omnes erant. nos dicimus, ex eâdem familiâ.

Senatorum inſignia.

Gentilitatis ius ſenatorũ

Senatus auctoritas Romæ tanta fuit, vt omnis iuris publici poteſtas penes ſenatum fuerit; quamuis enim P. R. aut Tribb. pl. aliquid fortè decernerent; non tamen

Senatus auctoritas.

Digitized by Google

men illa prius rata habebantur, quàm ſenatus approbaſſet, vel ſenatus auctor fuiſſet. Quin etiam vltra publici iuris adminiſtrationem illa IV. grauiſſima penes ſenatum ſemper extitere, ſine interceſſione plebis, aut Tribb. Primum, vt legati ex huius ordinis auctoritate legerentur. Alterum, vt quibuſcumque vellet, prouincias adminiſtrandas præberet, idque ſenatoribus tantùm, ſiue ex eſſent Conſulares, ſiue Prætoriæ. Tertium, vt Imperatores ad bella gerenda deligeret, niſi fortè ſenatorum ſententiæ inter ſe diſcreparent; tunc enim ad popul. prouocabant; & quẽ populus, Trib. pl. ferente, Imperatorem popoſciſſet, Senatus confirmabat. Quartum, vt ærarij diſpenſationem haberet, ad quem Quæſtores, & vrbani, & prouinciales pecuniæ publicæ rationem ferebant. Aerarium verò in arce Capitolij erat in Aede Saturni, vbi non tantum pecuniæ, ſed & leges, ſenatuſconſulta, actaque pubica ſeruabantur. in cuius interiori parte templi erat ærarium ſanctius, ad vltimos Reipub. caſus reſeruatum.

Quatuor iura ſenatorũ.

Aerariũ Romanum vbi. Aerarium ſanctius vbi.

Princeps Senatus quinto quoque anno per Cenſores is legebatur, qui ampliſſimis honoribus eſſet perfunctus, & rerum geſtarum gloriâ magnopere floruiſſet. hic primus ſententiam dicebat in ſenatu. Officiũ autem ſenatoris erat ſtatuere de iure ciuitatis, & Reip. in prouincijs decernendis, in eligẽdis Imperatoribus, in mandandis exercitibus, in legationibus mittendis, & admittendis, in legibus ferendis, & abrogandis, in fœderibus faciendis, de bello, de pace, de ſupplicationibus, de triumphis decernendis.

Princeps ſenatus. Officium ſenatoris.

Senatores primò lecti à regibus: exactis regibus, à Coſſ. tum hoc munus ad Cenſores delatum, qui quinto quoque anno aut reijciebant indignos, aut in demortuorum locum ſubrogabãt. Interdum tamen per Dictatorem, aut Triumuiros lecti, vel per fauorem, & gratiam ex Equeſtri ordine, qui putabatur ſeminariũ ſenatorum. Multoq; ante ſenatores creabantur, quàm in ſenatum legerentur. Auguſtus verò ad priſtinam dignitatem hunc ordinem reuocauit.

Senatores à quibus lecti.

Senatores ante creati quàm in Senatum lecti

Sena-

Digitized by Google

Auguſtus ſenatoriam dignitatem reſtituit.

Senatum habere qui poterant.

Senatum habere poterant, more maiorum, Dictatores, Coſſ. Prætores, Tribb. pl. Interrex, Præfectus vrbis, Extraordinario iure Tribb. milit. & Decemuiri, Triumuiri Reipub. conſtituendæ.

Senatorum abſentium pœna.

Senatores quando cogi non poterant venire in ſenatum.

Ante ſenatũ ſacrum.

Loca habendi ſenatus.

Curia cur dicta.

Senaculum.

Senatori ſenatum non adeunti pignus capiebatur, mulcta irrogabatur, dum ſexageſimum non excederet annum. Duabus verò de cauſis cogi non poterant ſenatores venire in ſenatum: primò cum de triumpho alicui concedendo, vel denegando tractaretur. deindè cum ſupplicatio decernenda eſſet. Qui ſenatum habiturus eſſet prius hoſtiam immolabat, auſpiciumque capere conſueuerat. Auguſtus inſtituit, vt quiſque ſenator, cum in Curiam ingreſſus eſſet, antequam conſideret, thure, ac mero ſupplicaret, apud arã eius Dei, in cuius templo ſenatus haberetur; ſenatus enim habitus in loco per Augures cõſtituto, quod vocabatur templum, & Curia, à publicorum curâ. Hæc vel Hoſtilia, vel Pompeia, vel Iulia. Prætereà habebatur ſenatus in Capitolio, in Aedibus Iouis Statoris, Caſtoris, Apollinis, Telluris, Concordiæ, Bellonæ, & denique in ædibus omnibus auguratò conditis, quæ templa dicebantur. Senacula, hæc quoque dicta, vbi ſenatus habebantur. Proprius tamen Curiæ locus, & frequentior fuit Aedes Concordiæ, & Iouis Capitolini.

Tempus habendi ſenatum.

Ante Solis exortum, poſt eiuſdem occaſum ſenatus haberi non poterat, neque Feſtis diebus, neque Comitialibus, neque ludis publicis; ſed tantùm diebus faſtis; niſi forte res aliqua grauior accidiſſet. Vacabat prætereâ ſenatus ab Idibus Sextilibus per tres ferè menſes ad Nouembrem vſque, quod oſtendit Suetonius in Auguſto.

Rogati ſententiam qui priores.

Rogabantur ſententiam, qui priores in ſenatum à Cenſoribus lecti fuiſſent. Interdum etiam ætatis ratio habita; ſępe etiam deſignati Coſſ. prius à Coſſ. vel ab eo, qui ſenatum coegiſſet, veniâ impetrarâ. Primus igitur locus ſentẽtiæ dicẽdæ erat Conſularis. Secũdus Prætorius. Tertius Aedilitius. Quartus Quæſtorius.

Diuidere ſẽtẽtias quid.

Quòd ſi ſententia plures complecteretur partes, diuiden-

Digitized by Google

uidendam poſtulabāt. Quoties verò alicui rei ſenatus non aſſentiebatur, dicebatur. *Ite in alia omnia* idquè per publicum Præconem dicentem, *Qui hoc cenſetis, illuc tranſite; qui alia omnia, in hanc partem.* Ire enim in alia omnia, eſt, diſſentire, & alicuius ſententiam improbare.

Ire in alia omnia quid.

Senatuſ conſulta tribus modis condita.

Senatuſconſulta, hoc eſt, patrum decreta, tribus modis confirmata, vel per ſentētiæ dictionem, vel per diſceſſionem, vel per manus porrectionem; quod Vopiſcus, de Aureliano loquens, oſtendit, *Deinde alijs manum porrigentibus, alijs pedibus in ſententiam euntibus, pleriſque verbo conſentientibus, conditum eſt Senatuſconſultum.* Tribb. pl. aliquando intercedebant, ne Senatuſconſulta præſcriberentur, ante valuas poſitis ſubſellijs decreta patrum examinantes, quæ ſi approbaſſent. T. litterâ ſubſcribebant.

Senatuſconſulta tacita.

Fuere & quædam Senatuſconſulta tacita, facta, remotis omnibus miniſtris, atque ipſiſmet manibus Senatorum præſcripta. Capitolinus, ait, vno die duo Senatuſconſulta præſcribi non potuiſſe. Hæc in Aedem Cereris ad Aediles olim plebis delata: deinde ad Aerarium, vbi omnia acta publica aſſeruata. Finito Senatu dimittebatur illâ Formulâ, clarè elatâ, *Nemo vos moratur.* Senatum mitto, Magiſtratus adeo, ac primò Coſs.

Senatus conſulta vbi aſſeruata.

DE MAGISTRATIBVS Maioribus, ac primò

DE CONSVLIBVS.

POſt Reges exactos A. V. C. ccxliv. Conſularis dignitas inſtituta, à cōſulendo dicta. Primi Coſs. Brutus, & Collatinus Romæ creati annui, à quibus anni numerati, donec I. Caeſar hunc ordinem perturbauit.

Inſti-

Digitized by Google

Inſignia Conſulatus ſella curulis, in quâ ius dicebant, trabea, ſeu purpurea prætexta, Lictores faſces cũ ſecuri præferentes, initio XXIV; quòd cum ægrè ferret pop. tantùm XII. prælatæ, alternis menſibus, vt priori menſe prior Cos. hoc eſt, maior natu, poſteriori alter. *Conſulatus inſignia.*

Initio hæc dignitas non niſi in patricios collata, ſed anno CCCLXXXVII. plebeijs fuit communicata, & plerumquè ex conuentione alter plebeius, alter patricius. Anno tamen DLXXXI. vterquè plebeius. Ità reliqui Magiſtratus plebi communicati, contra Romuli inſtitutum, patricios eſſe Magiſtratus iubentis. *Conſulatus cuius ordinis.*

Creati Coss. Comitijs Centuriatis. *Coſſ quando creati.*

Aetas legitima Conſularis erat Ann. XLIII. more præcepto, gradatim per Quæſturam, per Tribunatũ, ſeu Aedilitatem, per Præturam datam anno XL. *Aetas conſularis.*

Conſulatum petere haud licebat abſenti, quia candidatus petere tenebatur. Et inter Conſulatũ, & Præturam biennium requirebatur, ſicuti inter Aedilitatem, & Præturam. Decennium verò inter eundem Magiſtratum. *Conſulatũ petere abſenti haud licitum.* *Tẽporis intercapedo inter dignitates quanta.*

Poteſtati Conſulũ cæteri Magiſtratus ſubiecti, præter Trib. pl. pacis, belliquè arbitrium, Regiam poteſtatem tenentium. Reſtricta tamen plurimùm, & ad Senatus arbitrium reuocata, & prouocatio permiſſa à Coss. ad plebem per Trib. pl. Ex conſularibus lecti Dictatores, & Magiſtri equitum. *Conſulũ poteſtas.* *Coss qui ſubiecti.*

Officia ergo Coss. hæc. I. quia ſunt Reip. capita præter Trib. pl. omnes ijs ſubditi. II. Militiæ ius ſummum habent. III. Imperium in prouincias habent. IV. Ius conuocandi pop. habent, cum eo agendi, leges ferẽdi. V. litteras omnes à Præſidibus prouinciarum, & populis recipiunt, legatos audiunt, & quicquid in Senatu eſt agendum, conficiunt. VI. vt Senatus res omnes tractabat, ita illi Senatum, eumquè vocabant, & dimittebant. *Officia Coss. quæ.*

Calendis Ianuarijs conſulatum Coss. inibant. Domum eorum pop. & Senatus conueniebat, eosquè ſalutabat, *Coss. ingreſſus quis, quãdo.*

Digitized by Google

Coſſ. pompa in ingreſſu. lutabat, deducebatquè in Capitolium ſolemni pōpâ, vt vota conciperent, & ſingulos boues Ioui immolarent. A Capitolio in Senatum deducebantur, gratias illi acturi. Sportulas deinde amicis mittebant: in leges iurabant, vt reliqui magiſtratus. A Conſulibus anni *Anni numerati à Coſſ.* numerabātur, vnde annuus fuit magiſtratus. A Cęſare hic numerus Coſſ. fuit perturbatus; qui verò Calēdis Ian. Cōſulatum inibant, Honorarij, ſiue ordinarij dicebantur, quorum nomē in faſtis, ac tabulis publicis *Coſſ. honorarij qui.* notati & ab his anni, qui dicti, Deſignati. Alij Suffecti Eo die munia omnia conſulatus delibabant, veluti *Auſpicalis dies qui.* auſpicij causâ; ideò hic dies dictus Auſpicalis. auctori- *Coſſ. auctoritas maxima.* tas Coſſ. maxima tunc, cum Regiae aequiparabatur, Senatuſconſulto, in haec verba, *Viderent Coſſ. ne quid Reſp. detrimenti caperet.* quod factum cum maximum Reip. imminebat periculū, quā auctoritate nulla maior illis permiſſa.

DE CENSORIBVS.

Cenſores qui & quando inſtituti. CENSORES à cenſendo dicti, quòd populū cēſerent. primùm inſtituti. A. V. C. ccc x. quòd Coſſ. negociorum mole obruti vacare cenſendis ciuibus non poſſent. Primi Cenſores creati, Papyrius, & Sempronius. Cenſura erat de magiſtratibus maioribus, & ſine prouocatione. Eligebantur ad hanc duo tantùm viri, virtute, & auctoritate inſignes, vt plurimùm conſulares; quòd ſi alteruter è vitâ deceſſiſſet; nullus in demortui locum arrogabatur (infauſtiſſimum enim id habitum) collegam potius abire è Cenſura cogebāt, vt gemini denuò eligerentur.

Cēſores quādo creati. Creabantur quinto quoquè anno. Mamertius tamē Dictator A. V. C. ccc x x. annuum reddidit, & ſemeſtrem: creati verò ſingulis quinquennijs, ſiue luſtris, & non in quinque annos.

Cenſorum inſignia. Praeter lictores, habebant eadem inſignia atquè Conſules.

Officium

Officium Cenſorum erat deſcribere facultates cuiuſquè ciuis, & obſeruare mores, & vitam ſingulorũ hominum, Senatorum etiam, & Equitum; illos loco ſenatorio mouebant, hos equo, & anulo priuabant; plebeij, ſi quid deliquiſſent, tribu mouebantur; aerarij fiebant, in Cæritum tabulas relati: quae infamiae nota non ſemper perpetua: interdum, vel à ſucceſſoribus: vel à populo (re cognitâ) abrogata.

Cenſorũ officia. *Cenſura in Senatores.* *Cenſura in equites quæ.* *Plebeij tribu mati, et ærarij facti.*

Cenſorum praetereà munus erat addere tribus, tueri vrbis templa, vota nuncupare, vias, pontes, & alia, publica curare aedificia, elocare vectigalia, & fundos publicanis, precia ſacrificiorum praeſcribere, leges condere, abrogare, cognoſcere de Matrimoniis, vacationibus militũ, & huiuſmodi; praecipuè luſtrũ condere. In campo Martio cenſebantur Ciues Romani. At in atrio Libertatis Cenſores conueniebant, ac iudicabant.

Cenſorũ munus. *Cenſus vbi factus.*

DE PRÆTORIBVS.

PRÆTORES iiſdem auſpiciis creati, quibus Coss. ita dicti, quòd praeeſſent, & praeirẽt: inſtituti A.V.C. ccclxxxvi. duplici de cauſsâ, vtilitatis, & aemulationis: Vtilitatis, quia, cum ſaepe Coss. bellis auocarentur, nequè eſſet in vrbe, qui ius diceret, ex vſu fuit, magiſtratum creare, qui huic muneri incumberet: Aemulationis, quia patricii nouum honorem quaeſiuere in locum erepti conſulatus. Vnus tantùm ab initio creatus. Inde anno DI. alter adiectus; ille inter ciues Praet. Vrbanus dictus, & Honoratus: alter inter ciues, & peregrinos controuerſias dirimebat, dictus Praet. Peregrinus. Creſcente verò Imperio, Sardiniae, Siciliae, additi duo, & duo Hiſpaniis, alius Galliae Narbonenſi; & vſque ad XVIII. excreuère. Duo tantùm primi in vrbe remanebant. Inter quos hoc diſcrimen intercedebat. primò: quia ſoli ciues Romani apud Vrbanum Praet. agere poterant: Peregrini non item.

Prætores qui, quando creati, & quomodo. *Prætores cur creati.* *Prætor Vrbanus.* *Prætor Peregrinus.* *Præt. xviij.* *Diſcrimẽ inter Prætorẽ Vrbanũ, & Peregrinum*

B 2 Dein-

Deinde,quia apud Vrbanum lege agitur, non autem apud Peregrinum. Demùm, quia Praetor Vrbanus edictum in albo proponebat, quibus de rebus ius ſuo anno eſſet dicturus: alter verò non; ſed ex Vrbano edicto ius dicebat. Ad haec Praetor Vrbanus, plus decem continuis diebus, Româ abeſſe non poterat, ipſiquè non XII. ſicuti Coſs. ſed, vt inferior magiſtratus notaretur, vt tantummodò littores cum faſcibus Romae. In Prouinciâ verò ſibi decretâ, pro maieſtate Imperii etiam cum ſecuribus praeibant VI. lictores.

Pratorũ inſignia.

Inſignia Praetorum erant, praetexta, ſella curulis, haſta, & VI. lictóres cum faſcibus, quae In Capitolio Calend. Iani. cum Coſs. votis nuncupatis, accipiebant. Propria autem Praetorum inſignia erant, haſta, & gladius, illá ad iuriſdictionem, hic ad quaeſtionem ſignificandam.

Officia Praetorum.

Pratores Vrbani ius.

Pratoris Peregrini ius.

Officia Praetorum potiſſima, ludi, ſacra, Iuriſdictio, quae duplex in priuatis, & publicis iudicijs. priuata iudicia, ideſt, res ciuiles, tractabant duo Praetores, Vrbanus, & Peregrinus. Publica, & res criminales, reliqui omnes. Hoc vnum tamen noto, Praetorem Vrbanum nullo de crimine publico quaeſiuiſſe; itaquè nequè Quaeſitorem dictum: ſolùm de controuerſijs ciuilibus ad eum delatis ius dixiſſe, hoc eſt, iudices, & iudicij fórmulam, quam ſequerentur, dediſſe. Ideò in omnibus fermè eorum edictis haec formula reperitur, *Iudicium dabo*; eiſquè nouum ius condere, & vetus abrogare licuit.

Iudicij formula.

DE DI-

DE DICTATORE, & Mag.equit.Decemuiris, Triumuiris, & Trib. Mil.

Dictator qui.

DIctator ſic dictus, quod à Cos.diceretur, & cuius dicto oẽs audientes eſſe deberent, & dictaret, quæ è Repub.eſſent, è Conſularibus legebatur à Cos. auſpicatò, non populi ſuffragio, ſed Senatu iubente.

Cauſſa Dictatores legendi.

Cauſſa eligendi Dictatores varia. Vel ſeditio, aut metus grauis ab hoſte; conſulare enim imperium non tam graue, quia ab eo prouocatio ad populũ, at non à Dictatore; Vel claui figendi gratiâ; Vel comitiorum, ludorum, ſenatus legendi.

Dictatoris poteſtas.

Poteſtas Dictatoris erat ampla domi, foriſquè, ſine prouocatione; pacis, belliquè arbitri: quo creato cæteri omnes magiſtratus ſe abdicabant, Tribb. tantùm exceptis. Præferebantur illi xxiv. faſces cum ſecurib. Imperium Dictatoris erat ſemeſtre ſolum, niſi vrgente neceſſitate in annum prorogaretur. *Dictatoris Imperium.* Deinde extra Italiam cum Imperio ire illi non licebat. Demum equum aſcendere illi interdictum, niſi in bellum ituro. Quæ dignitas per cccc. annos durauit, identidem permiſſa, donec ob Syllæ, tyrannidem, & C. Cæſaris, è Repub. ſublata.

Magiſter equitum.

Magiſter equitum Dictatori erat, perinde, ac Regi Trib. Celerum, ſiue Præfectus Prætorius Imperatoribus Cæſaribus. Magiſter equitum liberè à Dictatore legebatur è Conſularibus, aut Prætorijs, vt ſibi præſtò eſſet, & auxiliaretur; cuius inſignia erant, ſella curulis, prætexta, cum vi. lictoribus.

Decemuiri qui.

Decemuiri fuere ſummus Magiſtratus Romæ inſtitutus anno ccci. abrogatis cæteris magiſtratibus, imperio Conſulari, ac planè Regio, ſine prouocatione, vt ex patrijs moribus, & peregrinis legibus optima eligentes, iura populi Romani conſtituerent, Athenis, cæteriſquè ex Vrbibus Græciæ, & Italiæ adſcitis; quo-

rum

rum Imperium penes vnũ erat, cum faſcibus, reliquiſquè Conſularibus inſignibus, & ſic viciſſim certis qui buſdam diebus; illi decem tabulas æreas legibus inſcriptas, in foro affixere. Sequenti anno duas addidere tabulas, hinc ille XII. Tabulæ legum celeberrimæ. Tertio anno, ob Claudij ſcelus, & fœdus inter ſe pactum de Repub. opprimendâ abrogati illi, & Conſularis dignitas in priſtinum ſtatum reſtituta.

Decem tabulæ legum.

Tribb. mil. qui.

Tribuni militum, Conſulari poteſtate, anno CCCX. creati, ne conſularem dignitatem patricij communicarent cum plebe; qui poſt aliquot annos tres; mox, quatuor; tandem ſex creati, partim ex patribus, partim ex plebe. Eadem illis inſignia, & auctoritas, quæ & Conſulibus.

Triumuiri qui.

Triumuiri Reipub. conſtituendæ inſtituti. A. V. C. DCCX. poſt I. Cæſarem XXIII. vulneribus confoſſum. Triumuiri fuere Cæſar Auguſtus, M. Antonius, & M. Lepidus, conſpirantes de Repub. ordinandâ, in quinquennium inſtituuntur; donec Lepido exuto M. Antonio fugato, Auguſtus rerum potitus ſolus Monarchiam adminiſtrauit Romanam.

Triumuiratus qui.

DE MAGISTRATIBVS Minoribus.

Quæſtores qui.

QVÆSTORES dicti à quærenda pecuniâ publicâ, & maleficiorum, quam Triumuiri Capitales deinde quæſiuere; inſtituti primùm ſub Regibus. liberâ verò Repub. iſti erant pecuniarij ad ærarium augendum, aucto pop. A. V. C. CCLXIX.

Quæſtores quot.

Quæſtores duo fuere initio; alter, qui pecuniã vrbanã curabat, ærariũq; in æde Saturni cuſtodiebat. Alter qui externã. Alij deinde additi, qui peregrè pecuniã prouinciarum, & militarem adminiſtrarent, proficiſcentes cum Coss ad bellum. Hic numerus auctus vſque ad VIII. ad tractanda prouinciarum vectigalia. Demum ad XX.

Quæſtores prouinciarũ

Quę-

Quæſtura in ordine primus erat magiſtratus, qui petebatur à iuuenibus, poſt exacta (vt quidam volunt) xx. ſtipendia, non ante annum ætatis xxv. *Quæſtura primus magiſtratus.*

Ex patricijs primùm creati Comitijs Curiatis, deinde etiam ex plebe, Tributis. *Quæſtores ex quibus lecti.*

Officia Quæſtoris vrbani erant, curam gerere ærarij, & vectigalium: in tabulas accepti, & expenſi referre: ſigna militaria ex ærario depromere, atquè Conſules in expeditionem ituros mittere: Legatos hoſpitari, & munerari, ægrotos curare. Demortuis funus è publico facere. Apud Quæſtores vrbanos, Imperatores, triumphum petentes, iurabant, de veritate omnium ad Senatum ſcriptorum. Ad eos etiam ſpectabat prædas hoſtium vendere, pecuniamquè in ærariũ referre. Aſſeruare Senatus Conſulta. Nullum tamen Imperium, nequè inſignia habebant, vt lictores, & huiuſmodi; & ad Prætorem à priuato in ius poterant vocari. Alij verò Quæſtores parricidij, vel rerum capitalium: alij Prouincialium, de quibus infrà. *Quæſtorum officia. Officia Quæſtoris vrbani. Quæſtores varij.*

Tribb. Pl. dicti quod terni ex tribus tribubus Romanis, Lucerum, Ramniũ, & Tatientiũ olim ad exercitum mittebantur, ex Varrone: vel quod ex ſingulis ſinguli crearentur, quibus hi præeſſent. Vel à tributo pendendo. Tribb. ergò plebis dicti, quod plebem tuerentur, vt Ephori apud Lacedæmonios. Seditione enim factâ à plebe, & ſeceſſione, ob fœneratorum licentiam, & onera grauia, quibus plebs opprimebatur, hæc à patricijs extorſit, vt è plebeijs Trib. pl. auctore Siccio, contra Conſulum Imperium, crearentur. A. V. C. CCLX. Tribb. pl. v. lecti. Duplicatus deinde hic numerus A. C. V. CCDXXXVII. Ab his Tribb. pl. erat auxilij latio aduerſus Còſs. & erat Magiſtratus ſacroſanctus, vt hunc vel *vi*, vel verbis violare, capitale fuerit: & magis creati ad impediendum, quàm ad agendum, intercedebant enim decretis Senatus, plebi nocituris. Quòd ſi vnus Trib. à cęteris diſſenſiſſet, aliorũ conatus erat irritus. Hi poterant quemq; arreptum in concionem protrahere, cogebantq; ad interrogata reſpon- *Tribb. pl. qui. Trib. pl. cur inſtituti. Tribb. pl. quot. Tribb. pl. poteſtas.*

reſpondere. Intercedendi poteſtas illorum potiſſima; ſedebant enim ad Curiæ limen, & acta Senatus modò probabant, modò improbabant. Hiquè ſoli Conſulibus non parent, cum cæteri magiſtratus pareāt. quin imò in ipſos Coss. ius habuère, in carcerem detruſère. Demum cōtra omnes magiſtratus intercedebant, excepto Dictatore: & ex Gellio lib. XIII. Vocationem habent Coss. & cæteri, qui habent Imperiū; prehenſionem Tribb. pl. & alij, qui habent viatorem; nequè vocationem, nequè prehenſionem Quæſtores, & cæteri deſtituti lictore, & viatore; Tribb. enim pl. inſtituti non iuri dicundo, ſed intercedendo. & quia Trib. pl. domus, tanquam ara, omnibus peruia eſſe debebat, ideò eorum ædes ſemper apertæ. Non vltra mille paſſus ab vrbe ad Tribb. pl. prouocatio. Capitis diem dicebant Dictatori, vel Coss. poſtquam abière magiſtratu. Senatus conſulta, quæ admittebant, littera. T. ſubſcribebant, ideſt Trib. Inſignia illorum tantùm purpura, nequè illis ab vrbe abeſſe licebat, extra quam illis nullum Imperium. Sub Syllâ Dictatore hæc dignitas ceſſit, à Pompeio reſtituta, durauit vſquè ad Conſtantinum Imperatorem, Imperatoreſque Tribunitiâ hac poteſtate ad plebem tuendam ornabantur.

Tribb. pl. Coſſ. non parent.
Tribb pl. intercedebant.
Tribb. plebis inſignia
Vocationem habent Coss. Prehenſionē habēt Trib. pl.
Domus Tribb pl. ſemper aperta.
Subſcriptio Tribb. pl: T.
Inſignia Tribb. pl.

ÆDILES PLEBIS dicti ſunt ab ædiū curâ; ſiue quòd ædes ſacras, priuatas curarent, ſiue quòd ædibus præeſſent, in quibus ſcita ſua plebs tenebat, Inſtituti Romæ A. V. C. CCLXI. vnâ cum Tribb. pl. Plebs enim ſuos Tribunos macta, amplius à patribus petijt, vt duos è plebe creare ſibi liceret, qui Tribunorum vel adminiſtri, & adiutores eſſent, quiquè eas cauſſas cognoſcerent, quas illi commiſiſſent; itaquè hi primi Aediles plebis appellati. Additi poſtea anno CCCLXXIX. duo ex patribus, qui ludorum cauſâ præcipuè creati, & cum diſcrimine, Aediles Curules appellati, quoniam eâ ſellâ, honoris cauſâ, vtebantur: priores enim tantùm in ſubſellijs ſedebant, vt et Tribuni, & Quæſtores; fuerunt Aediles priùs creati Comitijs Curiatis, deinde Tributis.

Aediles plebs quando inſtituti.
Aediles pl. quot.

Offi

Officium Aedilium erat, tueri totam Vrbem, qui ea omnia curabant, quæ ad ornatum, aut ordinem Vrbis attinerent. *Aedilium pl. officia.*

Primùm enim opera publica inſpiciebant, ac tuebantur templa Deorum. *Officium 1.*

Secundò, incendiorum eis cura, & ne quod ab igne damnum. *Officium 2.*

Tertiò, funerum, matrimoniorum, ſcortationum regimen, balneorum, aquæ ductuum, cloacarum, platearum, viarum; tum æſtimatio annonæ, & omnium venalium in foro, & curatio ludorum ſolemnium (non autem priuatorum cuiuſq; familiæ) librorum, fabularumquè cenſura. Kal. Ian. quemadmodum Prætores, edictum proponebant, quomodo de ſingulis controuerſijs ius eſſent dicturi. *Officium 3.*

Tempus petendi hunc magiſtratum erat annus XXVII. *Tẽpus Aedilitatẽ petendi.*

Aedilium igitur triplex ordo, videlicet, Plebeiorum, Curulium, demum Cerealium, hoc eſt, rei frumentariæ, à Cæſare inſtitutorum. *Aedil pl. ordo triplex.*

DE ALIIS MAGISTRATIBVS urbanis.

CVratores Tribuum erant, qui Tribuum commoda procurabant, perinde atquè in vicis vicorum Magiſtri. *Curatores Tribuũ qui.*

Triumuiri Capitales, ſeu Treſuiri, ſeu Treuiri, erat Magiſtratus trium hominum, qui carceres cuſtodiebant, & ad columnam Mæuiam ius dicebant de furibus, & ſeruis nequam. Hi octo lictores habebant ſibi miniſtrantes; creabanturquè Comitijs Tributis. *Triumuiri Capitales qui.*

Triumuiri nocturni noctu excubabant arcendis incendijs; erat autem ſtatio publica circa portas, & muros diſpoſita, vnde (ſi opus) vocabãtur; Auguſtus tamen maluit Præfecto vigilum cum cohortibus vti. *Triumuiri nocturni qui.*

Triumuiri valetudinis, peſtis cauſsâ creati, nos dicimus, *Domini ſanitatis.* *Triumuiri valetudinis.*

Triumuiri monetales.

Triumuiri Monetales præerant cudendæ monetæ.

Quatuoruiri viarum.

Quatuoruiri viatum curandarum tuebantur vias, Cenſoribus, alijs in rebus, impeditis.

Item quinqueuiri cis. & vls Tiberim.

Decemuiri ſtlitibus.

Decemuiri ſtlitibus iudicandis haſtæ præerant; & Centumuiri litibus iudicandis iudicia exercebant de litibus, dicta, Centumuiralia.

Præfecti ærarij qui. *Præfecti ærarij cur inſtituti.*

Præfecti ærarij fuerunt etiam ab Auguſto inſtituti hac ratione. cum ad Vrbis præſidium, & imperij, plures legiones eſſent alendæ, ac tot ſumptus Auguſto ſuppeterent; conſuluit Senatum de reditu quodam perpetuo, vnde citra vllius iniuriam ſtipendia, ac præmia militibus ſufficerent; ærarium militare aperuit, & cum pecunia à Regibus, & populis miſſa non ſufficeret, inſtituit, vt ratio hæreditatum, ac legatorum eò referretur, exceptis ijs, quæ proximis cognatis, ac pauperibus relinquebantur. Huius ærarij tres Prætorij ſorte lecti ad triennium cuſtodes agebant, qui binis lictoribus, alijſquè miniſtris, vt opus eſſet, vterentur.

Ærarium militare quo modo inſtitutum.

Ærarij militaris cuſtodes,

Curatores operum. *Curatores varij.*

Curatores operum publicarum; Curatores aluei Tiberis, & cloacarum; Curatores viarum ſingularum extra Vrbem ab Auguſto fuere inſtituti. Horum officia nominis vis indicat.

Præfectus Prætorio à quo inſtitutus.

Præfectus Prætorio dicebatur is, qui militibus ijs præerat, quos Imperatores in ſui cuſtodiam allegerant. Inſtitutus & ab Auguſto hic in locum Magiſtri equitum, & primùm ex equitibus; deinde, quia ex Præfectis Imperatores creari cæperunt, etiam Conſulares aſſumebantur, à quorum ſententiâ appellare non licebat. Quamprimùm Præfectus Prætorio eligebatur, dabatur ei ab Imperatore cingulum cum gladio. Hinc illa Traiani celeberrima vox, in dando hoc enſe Præfecto Prætorio. *Accipe hunc enſem, &, ſi rectè, atquè è Repub. imperauero, pro me, ſin ſecùs, in me vtare.*

Cingulū datum ab Imperatore Præfecto Prætorio.

Præfectus frumenti & alij.

Præfectus frumenti populo diuidundi. Præfectus vigilum. Curatores regionum. Magiſtri vicorum Vrbis. Aduocati Fiſci. Duumuiri perduellionis. Quæſtores parricidij, vel rerum capitalium. Præfectus annonæ.

nonæ. Quinqueuiri menſarij. Triumuiri menſarij. Duumuiri nauales. Triumuiri, qui conquirerent iuuenes idoneos ad arma ferenda, militeſquè facerent. Quinqueuiri turribus, muriſquè conficiendis. Triumuiri legendi Senatus. Triumuiri recognoſcendi turmas equitum Romanorum. Fuerunt magiſtratus etiam alij ab Auguſto inſtituti, quorum officium nomen indicat; & hi erant magiſtratus extraordinarij, Comitijs Tributis creati. *Magiſtratus alij.*

DE MAGISTRATIBVS Prouincialibus.

DE PROCONSVLIBVS.

PRoconſules quatuor modis dicebantur; I. ij, quibus vltra legitimum, & annuum tempus prorogatus magiſtratus fuit. II. ij, qui ex priuatis, vel ad gerendum bellum miſſi ſunt. III. qui ex magiſtratu in prouincias ſunt profecti. IV. qui, conſtitutâ Monarchiâ, à Senatu in prouincias eas, quæ populi fuerunt, miſſi ſunt. Primo modo P. Philo, bello Græcorum; ſecundo modo P. Cor. Scipio fuit factus Proconſul: illi prorogatum Imperium: huic datum, antequam vrbanum geſſiſſet. Tertio, lege Sempronij, vſque ad tempora Auguſti, antequam noui Conſules, atquè Prætores deſignarentur. Prouinciæ duæ Conſulares; & ſex, vel octo, vel plures Prætoriæ à Senatu futuris Conſulibus, & Prætoribus decernebantur, quas illi deſignati ſortiebantur, ita vt, finito annuo Magiſtratu vrbano, in eas proficiſcerentur; Conſules, in Conſulares; vndè Proconſules; Prætores in Prætorias, vnde Proprætores. Quod ſiqui non proximo anno à Conſulatu in Vrbe geſto, vel à Præturâ quinto vel ſexto, vel alio, poſt, anno in prouincias proficiſcebantur, tum priuati ire dicebantur, nihil verò diſcrepabant ab ordinariis. De quarto dicemus paulò inferius.

Procoſſ quot modis. *Prouinciæ Conſulares quot.* *Prætoriæ Prouinciæ quot.* *Procoſſ. qui prouincias adirent priuati.*

Procoſſ. quãdo, & à quibus creati.

Creabantur igitur non à populo, vel plebe, Centuriatis, vel Tributis Comitiis, vt de Philone, & Scipione legimus: ſed quando Comitiis Centuriatis Conſules in annum ſequentem deſignati erant, tum alter Conſulum, qui magiſtratum gerebat, ad Senatum de Prouinciis referebat; quæ futuræ Conſulares erãt, Conſulibus deſignatis decernebantur, vt eas vel ſortirentur, vel inter ſe cõuenirent, vtram quiſq; ex Conſulatu obtineret. Quo facto Conſulatus ſui tempore, quem Romæ gerebat, legem ad populum ferebat, per curias congregatum de imperio militari (ſine quâ lege bellum gerere non poterat) tum prouinciæ S. C. ornabantur.

Ornamenta Procoſſ. & comitatus qualis. Viaticum quid. Comitatus quis.

Ornamenta erant latitudo Prouinciæ, magnitudo exercitus, ſtipendium in milites, viaticum in Legatos, & huiuſmodi. Ad viaticum pertinebat anulus aureus, qui magiſtratibus peregrè proficiſcentibus de publico dabatur, itẽ veſtes, vaſa, vehicula, tabernacula, &c.

Comitatus complectebatur, adiutores, miniſtros, & comites in vſum, & dignitatem: vt Legati Tribb. mil. Centuriones, miniſtri omnes, vt Præcones, Lictores, medici, &c.

Prouincias adituri regẽdas quid prius facerent.

In prouincias ituri paludati exibãt, Nũcupatis prius votis in Capitolio pro Repub. Vbi verò in prouincias erant ingreſſi, obuiam facti à Proconſule decedente, ab eodem de prouinciæ ſtatu admonebantur, & initiũ tunc muneris prouincialis capeſſebant.

Munus prouinciale duplex. Poteſtas, & Imperium, & quid vtrumquè.

Munus prouinciale erat diuiſum in poteſtatem, & imperium. Poteſtas fuit facultas cognoſcendi. Imperium exercitui imperandi, bellumquè gerendi, quorum alterum pacis, ſeu hyeme, deſtinatum Prætoriæ cognitioni: alterum belli, ſeu æſtati, reique militari habebat etiam curationem rei frumentariæ, Tributorum, &c.

Procoſſ. prouinciam ſucceſſori quomodo dabat.

De prouinciâ decedebat Proconſul anno terminato, non niſi Proconſule ſucceſſore veniente, cui occurrebat, præſenſquè præſenti prouinciam, atquè exercitum tradebat; ſin deceſſiſſet ante ſucceſſoris aduentũ,

Quæ-

Quæſtorem, aut Legatum relinquere tenebatur cum Imperio. Quod ſi triumphum repoſcebat, ad Vrbem manebat; vt in æde Bellonæ Senatui vocato res à ſe geſtas exponeret, triumphumquè peteret. In Vrbe verò rationes deferebat ad ærarium, dequè ſe benè meritos in beneficijs deferebat. Quod ſi malè prouinciã adminiſtraſſet, coercebatur legibus, & iudicijs, peculatus, aut repetundarum.

Procoſſ. triũphum petitu ri ritus & ratio reddita de adminiſtrata prouincia.

Auguſtus verò aliam prouinciarum adminiſtrationem inſtituit; potentiores enim, & perieuloſiores ſibi reſeruauit; populo verò infirmiores, & pacatiores tradidit adminiſtrandas.

Prouinciarũ diuiſio ab Auguſto facta.

Præfecti Prouinciarum olim Prætores erant, ius prouincialibus dicentes, & ſi res cogeret, bellum adminiſtrabant; quibus additi Coſs. & ita duo Rectores Prouinciarum erant Comitijs Centuriatis creati.

Præfecti prouinciarũ qui. eorum ius.

Prætorum inſignia, vt Vrbanorum, erãt VI. faſces cum ſecuribus. Tempus ordinarium annuum; ſin prorogabatur Imperium, dicebantur Proprætores, ita qui ex priuatis ad bellum gerendum mittebantur, nõ autem ad prouinciam gubernandam. Prætereà dicti Proprætores, qui Præturâ in vrbe geſtâ, ſub finem anni in prouincias profecti eis præfuerunt. Horum eadem poteſtas, quæ Coſs. ſed cum VI. tantùm Lictoribus, & minoribus prouinciis præerant. Auguſti tempore XV. Propræt. prouincias Imperatorias adminiſtrabant.

Prætorũ inſignia tẽpus.

Proprætores dicti qui.

Legati olim duplices, alij interpretes Senatus voluntatis, quam ad alios deferebant: alij Proceſs. & Proprætoribus à conſilio, & operâ aſſidebant, & pro Conſule abſente, aut pro Prætore, ius habebant omne. Quod ſi Procos. aut Propræt. ſine ſucceſſore è prouinciâ diſceſſiſſet, Legatis adminiſtrationem permittebat. Numerus legatorum ad minus erat trium, & in eo habita ratio Prouinciæ, & belli.

Legati dupli ces olim, eorũ numerus, & alia.

Erant prætereà alij Magiſtratus, vt Aegypti Præfectus, Præfectus Præfecturarum, Triũuiri, Quinqueuiri, Septemuiri Coloniæ deducẽdæ XX. agris diuidun dis;

Magiſtratus minores varij.

Digitized by Google

dis; & alij huiuſmodi.

Quæſtorum, & Proprætorũ dignitas, & officium. Quæſtores prouinciales, ſeu Proprætores (præter Vrbanos, & Parricidij, de quibus ſuprà) erant qui in prouincias cum Procoss.ibant ſinguli, præterquam in Siciliam, quò bini mittebantur, Lylibæi, & Syracuſarum. Poteſtas horum erat publica pecunia, quam ex ærario à Trib.ærarii accipiebant & curabant, & inde ſtipendia, viaticum, legatis, cohorti Prætoriae, & exercitui ſuppeditabãt, tum etiã tributa, portoria, &c. exigebant, Romamquè mittebant.

Quæſtorum Miniſtri. Miniſtri horum erant, Scribae ad conficiendas tabulas, lictores, viatores, quibus Vrbanus Quaeſtor carebat. *Quæſtorum inſignia.* Habebant Quaeſtores praetextam, & vocationem cum prehenſione; circumibant conuentus iuridicundo; & quia hi à Procos. aut Propraet. prouinciam accipiebant, videbantur eſſe gradus inferioris.

DE MINISTRIS *Magiſtratuum.*

Scriba qui. SCRIBAE fuerunt librarii, qui rationes publicas ſcribebant in tabulis; eo enim nomine magiſtratibus apparuerunt, vt rationes publicas, leges, actaquè omnia in tabulas referrent. hi à Quaeſtoribus mercedem apparitionis accipiebant. Cum verò multi in decuriâ eſſent Scribae, factum eſt, vt in decurias multas ſint translati, Quaeſtoriorũ, Aedilitiorum, Praetoriorum, prout ab iis eſſent lecti; hoc enim ius erat illorum Magiſtratuum.

Scriba qui. Scribae erant mercenarii homines: non tamen aditus ad maiores honores illis fuit interclusus: omnium verò infimae dignitatis fuere nauales ſcribae, quod periculis eſſent etiam obnoxii.

Apparitores qui. Apparitores Magiſtratuum erant, qui illorum imperio praeſtò erant, vt ſcribae, acceſi, interpretes, &c. haec autẽ munera libertis ferè ſuis Magiſtratus quiſque

què mandauit, ſcribarum tamen ordo ex ingenuis potius, quàm libertinis conſtabat, quia ex illis Praetores eligebantur, quod libertinis non licebat.

Accenſi erant miniſtri Magiſtratuum qui accirent. *Accēſi qui.*

Interpretes adhibebantur ad externorum populorum orationem interpretandam inter exteras gẽtes. *Interpretes qui.*

Praeconum in ciuitate varius vſus, in auctionibus, vt ad haſtam ſtarent, & precia oblata nunciarent; in concionibus, & audientiam facerent; in Comitiis magiſtratuum, vt tribus ad ineunda ſuffragia citarent, & eos qui renunciati erant, renunciarent; in legibus ferendis, vt, ſubiiciente ſcribâ, leges populo recitarent; in iudiciis, & quaeſtionibus, vt iudices, reos, accuſatores, & teſtes citarent. Hi à Coſs. ex ciuibus Romanis legebantur, eorumquè multae decuriae. *Praecones qui.*

Lictores dicebantur, quòd faſces virgarum ligatos ferrent. hi comprehendebant, magiſtratibus delinquẽtibus plagas ingerebant. Vſi ſunt lictoribus Coſs. Praetores, Interreges, Dictatores, & ſi qui alii magiſtratus, non poteſtatem ſolùm habuerunt, ſed & imperium. Viatoribus vſi ij, quorum poteſtas potius, quàm Imperium extitit. Eorum munus erat, vt populum ſubmouerent, ſontes virgis caederent, ſecuriquè ferirent. Hi omnes fuere Ciues Romani ex plebe, poſt Punicum bellum Bruttii. *Lictores qui* *Lictoresque rum Magiſtratuum.* *Viatoresque rum Magiſtratuum.*

Viatores appellabantur qui Magiſtratibus apparent, eò quòd initio, omnium Tribuum, cum agri in propinquo erant Vrbis, atquè aſſiduè homines ruſticabantur, crebrior opera eorum erat in viâ; hinc viatores dicti. eorum etiam multæ decuriæ. *Viatores qui* *Carnifex qui.*

Carnifex erat miniſter, per quem aliquis in crucem agebatur; at lictor, per quem ſecuri percutiebatur; carnifex non modo ciuis non fuit, ſed ne domicilium quidem in Vrbe habuit.

Erant etiam ſerui publici, quorum miniſterio magiſtratus ferè omnes vtebantur, de quibus paſſim loquuntur hiſtoriæ. Et hæc de magiſtratibus, eorumquè miniſtris, ex Roſino, & alijs.

In

Digitized by Google

In hoc ſcriptionis campo non floſculi tantùm, ſed ſpicae, flauaquè ſeges inſurgit, vnà cum paliuro, & lolio. Vno faſce multa ego complexus ex alienâ meſſe; nam varia ſcire, ſtyloquè Proteum eſſe, eum oportet, qui à multis auditur. Peruolitaui potius, quàm peruolutaui libros varios, de his Magiſtratibus, Roſetum Roſinianum multas mihi roſas eſt dilargitum. Alibi tibi viridaria amœniſſima; à me vnum puluillum tantùm, ſatis benè cultum habeto ſarculo meæ in te obſeruantiæ. Hortulus hic penſilis, vel plantula inter columnas tibi ſtatuenda, vt numerum augeat, tot inter Alcinoos hortos tibi ſatos, topiario, opere quàm maximè excultos. Tibi addixi, faſcibus laureatis deſtinato, parua quidem, ſed magno: Nec te præter illud, *οὔτο μέγα εὖ, ἀλλὰ τὸ εὖμέγα. Non quod magnum benè, ſed quod benè magnum.* Benè erit quicquid bono, benignoquè oculo, manibusquè, legeris, peruolutaris.

BONVM FACTVM.

Bonum dictum.

Digitized by Google

SYNOPSIS DE VESTIMENTIS

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.

VINCENTIVM
IVSTINIANVM
Epiſcopum Taruiſinum.
CIↃ IↃ C XXX.

*De licentia Superiorum,
& Priuilegio.*

Digitized by Google

In hoc ſcriptionis campo non floſculi tantùm, ſed ſpicae, flauaquè ſeges inſurgit, vnà cum paliuro, & lolio. Vno faſce multa ego complexus ex alienâ meſſe; nam varia ſcire, ſtyloquè Proteum eſſe, eum oportet, qui à multis auditur. Peruolitaui potius, quàm peruolutaui libros varios, de his Magiſtratibus, Roſetum Roſinianum multas mihi roſas eſt dilargitum. Alibi tibi viridaria amœniſſima; à me vnum puluillum tantùm, ſatis benè cultum habeto ſarculo meæ in te obſeruantiæ. Hortulus hic penſilis, vel plantula inter columnas tibi ſtatuenda, vt numerum augeat, tot inter Alcinoos hortos tibi ſatos, topiario, opere quàm maximè excultos. Tibi addixi, faſcibus laureatis deſtinato, parua quidem, ſed magno: Nec te præter illud, *οὔτο μέγα εὖ, ἀλλὰ τὸ εὖμέγα*. *Non quod magnum benè, ſed quod benè magnum*. Benè erit quicquid bono, benignoquè oculo, manibusquè, legeris, peruolutaris.

BONVM FACTVM.

Bonum dictum.

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE VESTIMENTIS

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.

VINCENTIVM
IVSTINIANVM
Epiſcopum Taruiſinum.

CIϽ IϽ C XXX.

*De licentia Superiorum,
& Priuilegio.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Illuſtriſſimo . ac . Reuerendiſs.

VINCENTIO . IVSTINIANO

EPISCOPO . TARVISINO.

Iuſtitiâ . Pietate . Quàm . Maximè . Admirando . Venerando.
Illam . Patria . Stemmata . Clariſſimi.
Hanc , Priua . Virtus . Conſummatiſſima:
Vtramquè . Genius. Æuiternus. Candidiſſimus.
Peperère . Nutriuère.
Adeoquè . Hæ . In . Vnum . Conſpirauère.
Vt. Vna. Videatur. Iuſta. Pietas. Et. Eadem. Pia. Iuſtitia.
Nobiliſſimæquè. Virtutis. Trunco. Genius. Tutelaris.
Inſitus . Coaleſcat.
Ad. Nouum. Lumen. Nouumquè. Numen:
In . Aris : Collocandum.
Pietate . Enim . Iuſtitiâquè. De . Suâ . Sede . Perturbatis,
Vtraquè . Vtramquè . Aſſerere . Dum . Studet.
Vtraquè . Simul . Vendicatur.
Infula . Cum . Lance . Gladius . Cum . Sacro . Lituo:
Ferruminati , Perpetuò , Inoleſcunt . Fœdere.

Digitized by Google

Virtutum . Verò . Tuarum . Fama . Buccinatrix.
Suæ . Verecundiæ . Prodiga . Tuæ . Modeſtiæ . Pudicitiam.
Orbi , Vniuerſo . Proſtituit .
Laudare . Enim . Tua . Præclara . Facinora . Tentans.
Lædere . Cogitur . Tam . Pudicam . Modeſtiam.
Clauſtris . Hæc . Incluſa . Sacris . Adytis , Gloriatur.
Illa . Theatris . Excluſa . Longè . Latèquè . Dominatur.
Nec . Sine . Vulnere . Laudatæ . Nec . Sine . Funere . Laudantis.
Geminum . Mutuò . Sibi . Statuunt . Trophæum.
Ea . Tamen . Sanatur . Ad . Gloriæ . Monumentum.
Hæc . Effertur . Ad . Immortalitatis . Apotheoſim.
Iuſtiſſimæ . Pietati . Modeſtiſſimæquè . Probitati . Præparatam.
Cui . Suo . Patrono . Patriquè . Patrato . Sanctiſſimo.
Symbolam . Hanc . Perpetuam.
Perpetui . Obſequij.
Obſeruantiſſimus.
Ioſephus . Laurentius . Lucenſis.

D. D. D.

CIƆ IƆ C XXX.

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE VESTIMENTIS, ET CALCEIS ANTIQVORVM.

Item de ornamentis, tam virorum, quàm fœminarum.

NOmen, & omen ſemper in omnibus quantiuis pretii. Imperator exercitũ, Cenſor populum cum luſtrarent, boni nominis victimarios, qui hoſtias ducerent, eligebãt. Ego iure in limine huius alloquii te Illuſtriſs. & Reuerẽdiſs. Vincenti, alloquor, tuũq; nomẽ, & omẽ imploro, quàm plurimos eruditione vincentis; quòd ſarcinatoris vice fungor in hoc ſyntagmate, De veſtimentis antiquis, quorum eſt de alieno ſumere, & ſuere. ex Lucilio, ſarcinatoris eſt ſummum ſuere centonem: idquè appoſitè, ad frigus, ignem, tela euitanda. Non te latet, quibus machinis oppugnentur, aut expugnentur vineæ noſtræ, vt vel vna catapulta eas funditus perdat. Tu altiſſimum, munitiſſimum propugnaculum, nullis machinis quatiendum, cuniculos, & muſculos deſpicis, quos non magis curas, quàm muſcam elephantus. Ingenium tuum ex Muſarum,

Digitized by Google

& Apollinis genio nihil non diuinum ſapit. In re litterariâ (cætera mitto) te Heroa quis (cui non mens liuida, aut auerſa) non ſuſpicit? Quare merito tuo factum, vt inter eruditiſſimos, atquè piiſſimos recenſearis, iamdiu cooptatus Choragus Muſarum, Choro didaſcalus Charitum, Phœbi Choroſtates inauguratus, Quod, FELICITER, factum tibi, tuiſquè gratulor. Quæ de Veſtimentis pluribus Bayfius, & alii, ego paucis hìc ſubtexo, in gratiam Polymathæ iuuentutis, cuius commodis inſudamus, quàm maximè fieri poteſt.

Veſtimētorū diuiſio. Veſtimentorū Synopſim primùm vniuersè, de inde ſigillatim explico. Vniuersè, ex Lazio eruditiſſimo, Veſtimentorum alia in pace, alia in bellis, & caſtris, aliâ ſacerdotum: & quæ domi, alia Senatorum, alia plebeiorum. Demùm alia publica, alia priuata: vtraquè vel ſuccincta, vel prælonga. *Veſtimenta ſacra.* Veſtimenta ſacra linea fuere, alba, atquè preciosa, nullo infecta colore. pura: tunica videlicet talaris, byſſina ex duplici ſindone facta, ſtola, zona in rotundum texta, inſtar marſupii; baltheus cum cingulo, longion, & tyara, ſiue mitra, aut etiam galerus.

Veſtimenta muliebria. Veſtimēta muliebria linea alba fuere, ſtola, cyclas, chlamys, prætexta, auro clauatæ, & blacteæ, atquè pallæ, quæ dicta mundus muliebris. *Coſmeta, veſtiſpices.* Coſmetæ, ſeu Veſtiſpices horum curatores.

Veſtimenta caſtrenſia. Veſtimenta caſtrenſia, & alba, fuere apud Romanos hæc, ſagum, chlamys, macrochira, paragaudæ, campeſtre, lacerna, penula, ocreæ, & calceamenta. Alba quoquè erant veſtimenta cœnatoria. cætera verò Romanorum veſtimenta lanea. *Prætexta, quotuplex.* Prætexta vel erat, puerilis, vel muliebris, vel ſacerdotalis, vel militaris. vel triumphalis, vel prætexta toga, & magiſtratuum.

Toga quotuplex. *Toga*, vel virilis, vel arcta, vel laxa, vel picta, vel candida, vel pura, vel pulla, vel muliebris, vel militaris, vel præſidiaria.

Latus clauus quotuplex. *Latus clauus* proprius Senatorum, & Præſidum, qui vel latus, vel anguſtus, vel coccineus, vel ſacerdotalis,

lis, vel muliebris. *Trabea*, vel ſacra ſacerdotum, vel regia, vel conſularis, vel ſenatoria, vel equeſtris, vel muliebris.

Trabea quotuplex.

Purpurarum alia coccinea, alia amethyſtina, alia cærulea, alia clariſſima, alia obſcura, alia picea, alia præſidialis, alia patricia, alia militaris, alia vulgaris.

Purpura quotuplex.

Sagum, vel erat trabeatum, vel virgatum, vel aureũ, vel purpureum, vel rubeum, vel fibulatum, vel candidum. *Chlamys*, vel Spartana, vel Mileſia, vel Sydonia, vel Phrygia, vel picea, vel purpurea, vel aurea, vel pura, vel Imperatoria, vel limbata, vel mantuelis, vel hirta, vel ſagochlamys.

Sagum quotuplex. *Chlamys quotuplex.*

Paludamentum, vel album, vel purpureum, vel aureum, vel pullum. *Lacerna*, vel coccinea, vel candida, vel pinguis, vel muliebris. *Penula* pluuiali tempore vſurpata, vel picta, vel oratoria, vel popularis, vel funebris, vel fœminea, vel gauſapina, vel ſcortea.

Paludamentum quotuplex. *Lacerna.* *Penula.*

Caliga, vel ſpiculatoria, vel clauata, vel faſciata, vel laxa, vel gemmata, vel ſacerdotalis, vel campeſtris.

Caliga quotuplex.

Ocrea, vel aurea vel coriacea, vel ferrea. *Calciamentum*, vel ſacerdotale, vel Imperatorium, vel ſenatorium, vel venatorium, vel eleuatum, vel ſeruile, vel barbarum. Adde crepidam. *Pileus*, vel ſacerdotalis, vel ſenatorius, vel hyemalis, vel militaris, vel ſeruilis.

Ocrea calciceamentũ. *Pileus quotuplex.*

Balteus etiam, vel auratus, vel argenteus, vel gemmatus, vel ſtellatus, vel coriaceus. Hæc ex Lazio: ex Bayſio autem aliter illa diuidũtur. Quædam ſunt capitis tegumenta, vt *Pileus, Galerus, Albogalerus, Tyara, Petaſus, Cuculio, Cyna, Cyrbaſia, Cidaris, Diadema, Cauſia, Mitra, Vitta, Reticulum, Reſtis, Rica, Capital, Capitium, Flameum, Carbaſus, Calantica*, & huiuſmodi. Alia dicuntur intima, vt *Tunica intima, Interula, Thorax, Poderis.* Alia tibiarum, & femorum ornamenta, vt *Feminalia, ſeu Femoralia, Subligaculum, Genualia, Tibialia, Sculponea.* Alia pedes calceant, vt *Calceus, Soccus, Crepida, Solea, Calipodia, Calceus lunatus, Calceus feneſtratus, Perones, Sandalium, Calcei Phoecaſæi, Sicyonij Embas.* Alia dicũtur media, vt *Tunica, Latus clauus, Exomides, Tunica arcta, La-*

Balteus. *Capitis tegumenta.* *Veſtim. intima* *Tibiarũ ornamenta.* *Calceamẽta pedum.*

xa, Claui lati, Claui anguſti, Aclaſſis, ſiue Adaſus; Verſicolor Phœnicia, Muliebris, Sagum, *Sagum cucullatum, Læna, Symballota, By'ſſina veſtis*.

Externa veſtimenta, & ornamenta.

Externa veſtimenta, & varia, vt *Toga, cinctura, Cinctus Gabinus, Toga*; mulierum impudicarũ, *Praetexta, Pura, Pulla, Pexa, Trita, Sordida, Picta, Palmata, Purpurea, Chlamys, Trabea, Paludamentũ, Sagum, Pallium, Penula, Lacerna, Endromis, Abolla, Patagium; Chirodota, Suffibulum, Stola, Palla*, Bardocucullus; *Syntheſis, Apex, Monile, Inaures*, Bulla, *Supparus, Perizonium, Inſtita, Orarium, Fimbria*, Baltheus, *Zona, Armillae, Ceſtus, Strophium, Faſcia, Epomis, Sudarium, Amphimalla, Aulaa, Mantile, Mappa, Ceruical, Culcitra*, & alia, de quibus ſigillatim ordine Alphabetico.

Mulierum calcei.

Mulierũ calcei recẽſẽtur à Poll. lib. VII. c. XXII. *Baucides, aphracta, opiſthocrepida, canabia, nudipedia, peribara, nyctipedes, meſoperſica, Phittades, Seleucides, noſides Ambracides, amphiſphyra, acroſphyra*. Ornamẽta mulierũ refert

Mulierum ornamenta.

nouaculam, ſpeculum, ſorfices, cerotam, nitrum, antias limbos, connexus, mitras, redimicula, anchuſas, ceruſſam vnguentum, pumicem, ſtrophium ſundam, tegmentum, fucum, monilia, picturationes, veſtem luxurioſam, gryphoma, laſirim, belleborum, vittam, zonam, mitram, fimbriam, xiſtidem, tunicam, barathrum circularem veſtem, pectinem, inaures, gemmatum trigaſtrem, plauſtra, mundum, botryculum, chlidona, fibulas, redimicula, torques, faſcias, ſigilla, catenas, anulos, vela, ampullas, mortariola ſardia, & huiuſmodi.

Abolla.

A *Abolla*, veſtis erat Tragica: & grauiorum perſonarum. Eâ vtebantur externi Reges; erat enim magni ſplendoris, & pretij. Martialis.

Adaſus. ſiue Aclaſſis.

Adaſus, tunica erat ab humeris non conſuta; dicta etiam Aclaſſis.

Agnapium.

Agnaptum, craſſum, & ruſticum indumentum. Poll.

Albagalerus.

Albogalerus Flaminis Dialis pileus erat.

Alix.

Alix, tunica chirodota, ideſt, manicata, vnde *Aliculæ*, togæ breues, pueriles grandioribus minus hirſutæ.

Amorgina. Amorginos

Amiculum, genus veſtimenti, auctore Feſto, à circumiectu dictum.

Amictorium, indumentum pectoris, quo dormientes

Digitized by Google

tes ſe integebant ne nocturno frigore offenderentur. *Amiculum*

Amorginos, tunica ex tenuiſſimo lini flore, & lanugine conteſta. Poll. *Amictoriũ.*

Amorgina veſtimenta biſſinis perſimilia.

Amphimalla, tunicæ gauſapinæ, & vtrâque parte pilos habentes, quæ & gauſapæ dicebantur Plin. *Amphimalla.*

Amphimaſchala, erant veſtes liberorum duas habentes manicas. Heteromaſchala verò ſeruorum vnius tantùm manicæ. *Amphimaſchala.*

Anaboladium indumentum amictoriũ lineum, quo fœminæ humeros velant *ſyndon* dictum Iſid. *Anaboladium.*

Anademata, capitum ornamenta muliebria aurea, redimicula. *Anademata.*

Anthina, ſiue, *Anthira*, vt vox Græca ſonat, veſtes pictæ, & floribus ornatæ, tam matronarum, quàm ſcortorum. *Anthias.*

Anaxirim, Cælius ait, eſſe indumentum Perſis peculiare, nobis pileum. *Anaxiris.*

Apiros, tunica exitu nullo, quaſi ſine fine. *Apiros*

Apauliſteria veſtis, quæ ſponſo à ſponsâ dono mittitur. Poll. *Apauliſteria.*

Aplegides, *Dibola* veſtes duplices. Poll. *Aplegides.*

Arbele calciamenti genus. Rhod. *Arbela.*

Arſineum, ex Feſto, ornamentum capitis muliebre. *Arſineum.*

Aſcera, calcei villoſi hyemi conuenientes. Poll.

Aulæi, ex Nonio, erat veſtis peregrina, nos aulæum, dicimus, velamen belluatis intextum picturis. *Aulea.*

Autapodium volunt eſſe *Anaxirim*, ſeu, *Ocream*. Poll. *Autapodiũ.*

B *Bata*, tunica prælonga. Poll. *Bata*

Balteus, militare cingulum, vel Zona bullis ornata. *Balteus.*

Bardocucullus Gallica erat veſtis, cuique tempori idonea, cum quâ milites imbrium tempore iacebant in caſtris, & in agris ruſtici. *Bardocucullus.*

Baſara, Bacchica veſtis talaris. *Baſara.*

Batrachides, veſtes erant viriles, & floridæ, quæ nomen traxerunt à colore ranæ, quæ Batrachos Græcè dicitur. *Batrachides.*

Baucides, calcei muliebres crocei, precioſi Poll. *Baucides.*

Baxea,

Digitized by Google

Baxea. *Baxea*, ſunt crepidæ, & calciamenta, & propriè calcei philoſophici. Apul.

Birri Burri. *Burri, Birri, Byrrhi, Ephestris* genus eſt veſtis lautæ, lacinioſæ, aliquando ſeruorum, vilioris, hirſutæ, quo capita teguntur; alij dicunt eſſe paludamentum, ſeu chlamidem militarem, alij dicunt eſſe ſimile Endromidæ. viliori, & pilis hirſutæ.

Blauta. *Blauta*, ſandalij ſpecies quædam. Poll.

Bombycina *Bombycina*, veſtes tenuiſſimæ ex bombyce confectæ.

Brachialia. *Brachialia*, brachiorum ornamenta Plin.

Bracha. *Bracha* à quibuſdam cenſentur veſtes fluxæ, intonſæquè, ac varij coloris, quibus vtebantur frigidioris plagæ gentes, ex Diodoro.

Burrhanicum *Burrhanicum* genus veſtis ex Feſto, nobis ignotum.

Byſſina veſtis *Byſſina* veſtis ex byſſo confecta.

Byſſus linum tenuiſſimum naſcens in Aegypto.

Calantica. C *Calantica*, tegmen erat capitis muliebre.

Caſitium. *Caſitium*, linteolum purum, & cādidum, ſic dictum, quòd oras haberet circumciſas, auctore Nonio.

Calaſſiris. *Calaſſiris*, Perſarum veſtis omnium pulcherrima, Herodotus.

Calaſſis. *Calaſſis*, tunicæ genus, quod & Græci χαλασιν vocāt à laxitate; vel, vt quidam volunt, erat nodus tunicæ muliebris, quæ connexa circa ceruicem ſubmittitur.

Calceus. *Calceus*, ſiue calciamentum fiebat olim è corio crudo bubulo: deinde ex hœdorum pellibus ad pedes tegendos. Demum ex alutâ coccineâ, hinc.

Calceolus. *Calceolus*, leuis erat calceus, ſimplicem tantùm ſoleam habens, qualem ſolebant olim geſtare milites leuis armaturæ.

Calceus lunatus. *Calceus lunatus*, ideſt, additâ lunulâ circa talum, inſigne erat nobilium, ſeu ſenatorum, Romanorum Imperatorum cum Aquilis purpureus, virorum niger, mulierum albus.

Calceus clauatus. *Calceus, Clauatus* militū, ruber meretricū. Deinde tēporis interuallo ſubere ſuppoſito altiores facti. ex ferro, demum ex ære, ex ligno ex corticibus arborum, ex papy-

papyro, quod familiare Aegyptijs, ex argento. Denique; aurum, gemmæ, & pretioſa quæque calceis appoſita.

Caleſtra genus, mytræ. Demp. *Calipera*. *Caleſtra.*

Caliendrum, muliebris capitis ornamentum, vel certe coma aſcititia. Acron. *Caliendrũ.*

Caliga, tegumentum tibiarum: hæc ſupra genua extenta, braccis alligata, gregariorum erat militum, quæ vel ſpeculatoria ad curſum deſtinata explorandum, vel clauata clauis inſuta, de quâ alibi, vel faſciata, vel laxa, vel gemmata, vel ſacerdotalis. *Caliga.*

Caligæ vel ſpiculatoriæ, vel clauatæ, faſciatæ, gemmatæ, ſacerdotales.

Calipodia, calcei ex corticibus arborum. *Calipodia.*

Calydia, barbaricum veſtimentum. *Calyptra.*

Calyptra, mulierum capitis integumentum. *Calydia.*

Camelaucum, *Camelaugum*, Cauſia, quâ Macedones caput velabant. *Camelaucũ.*

Campeſtre, dicitur lumbare, ſeu ſubligar, quo lumbi, & pudenda integuntur. hoc vſi milites in caſtris, & gymnaſtæ in campo Martio, eratque ſimilis noſtris braccis. quibus æſtate vtimur, hanc Horatius opponit penulæ, quâ hyeme vſi. *Campeſtre.*

Candys, indumentum erat Perſicum, & Regum, Haliporphyron dictum. Plutar. *Candys.*

Capidulum, indumentum capitis, vnde nomen deducit. *Capidulum.*

Capitium, item capitis tegumentum. *Capitium.*

Capital, ſacerdotale capitis pileum, ex Varrone. *Capital.*

Capyris tunica erat Perſarum manicata. *Capyris.*

Caracalla, indumentum ad talos vſque demiſſum, ità dictum à Caracallâ, qui huiuſmodi veſtem populo pro congiario donauit. *Caracalla.*

Carbaſus, inquit Nonius, pallium erat, quo Flaminiæ amiciuntur, aut opulentæ matronæ, ex ſerico, aut lino tenuiſſimo contextum. *Carbaſus.*

Carbatina, calciamenta ruſtica ex recentiore corio bubulo. *Carbatina.*

Carpiſculum, calceorum genus. Rhod. xx. cap. xxxiii. *Carpiſculũ.*

Caſia-

Digitized by Google

Caſiaca. *Caſiaca*, nomen eſt veſtis, quâ vtebantur Græci milites.

Caſtula. *Caſtula*, eſt palliolum, quo puellæ nudæ infrà papillas præcingebantur, vulgò, perizonium, præcinctoriũ.

Cauſia. *Cauſia*, pileus regum Macedoniæ, vel nauclericus, ex Plauto.

Caunacis. *Caunacis*, veſtis Babyloniorum. Poll.

Cenſo. *Cento*, veſtis erat craſſa, varijſquè pannis, & partibus conſuta.

Cernuus. *Cernuus*, calciamenti genus apud Verrium Flaccum.

Chimaſtrũ. *Chimaſtrum*, veſtis ruſticorum, quâ hyeme vtuntur: à Græco χυμαζειν, hyemare.

Chirodota. *Chirodota*, tunica prolixa vltra brachia manus operiens, dicta etiam Macrochira, & Manuleata.

Chiromaſtrum. *Chiromaſtrum* tergendis manibus linteum deſtinatum.

Chiton. *Chiton* veſtis erat pertenuis, & ſimplex, quæ ex lino fiebat. *Hypocamis*, dicta etiam. *Chiton* virorum erat, vt peplus mulierum veſtis.

Chlamyo. *Chlamydũ uariæ ſpecies* *Chlamys*, erat veſtis breuis, & ſuccincta, tam pace, quàm bello adhibita, quare nonnulli eam cum paludamento confundunt. Hæ chlamydes à locis nomen ſortitæ, Spartanæ, Sydoniæ, Phrygiæ; A coloribus, pictæ, purpureæ, aureæ, puræ, Imperatoriæ, Mileſiæ, Limbatæ, mantueles, hirtæ; gregariorum militum ex viliore panno, & ſuppâ confectæ. *Sagochlamydes*, militum etiam gregariorum, non multum ab hirtis diſſimiles.

Chortaus. *Chortaus* tunica denſa, quâ Sileni induebantur. Poll.

Chorta veſtis ſeruorum forenſis. Poll.

Cidaris. *Cidaris*, ſiue *Citheris* ornamentum capitis Regum Armeniæ, & inſigne regis Perſarum.

Cimbaricũ. *Cimbaricum*, tunica perſpicua. Poll.

Cinctus, ſiue cinctura, quâ cingebantur.

Cinctus Gabinus. *Cinctus Gabinus*, toga erat in tergum reiecta, & lacinia eius reuocata hominem cingebat. eâ vtebantur Romani Conſules bellum indicturi, ex Virg. vel victo

res.

res. Cinctus togæ, vel erat laxior, vel arctior. Laxior, qui togæ laciniâ trahebatur; Manutius verò exiſtimat diſcinctam togam maiorem habuiſſe dignitatem. Arctior, quo ſinus togæ in anteriore parte cōficiebatur, nec toga ad pedes peruenire permittebatur, vnde altè præcincti, pro, expeditis, dicti fuere.

Circumtextum, amictus genus, quod purpuram circum habeat. *Circūtextū.*

Clauus, ſiue latus clauus, erat veſtis ſine manicis in lateribus, tanquam ex duabus plagulis inſecta, aureis clauis coniuncta. Hæc ſenatorum propria, & Præſidum, cuius initium à Tullo Hoſtilio referunt ex Hetruſus. Hi claui vel lati, vel anguſti, hinc latus, vel anguſtus clauus. Præterea clauus non ſolùm aureus, verùm etiā coccineus, qui & ſacerdotalis, & muliebris, qui, ſi diſpoſiti in ſimilitudinem palmarum, palmatus dicebatur clauus, ſi verrucarum verrucatus, dicta aliquando hæc veſtis, Tunica palmata, quæ propria triumphantium inſigne, ſicut latus clauus ſimpliciter Senatorum, anguſtus equitum, vtraque pacis ſignum, vti ſagum belli. *Clauus. Latus clauus. Anguſtus clauus. Claui color. Tunica palmata.*

Coa, ſiue *Cia*, veſtis ſubtiliſſima ex bombyce, adeòut corpus pelluceret. *Coa Cia.*

Coclis capitis ornamentum ad ſimilitudinem ſcalarum, ſiue animalis cocleæ. *Coclis.*

Cœnatoria, ſiue, *Triclinaris* toga dictâ, quâ induebantur diſcumbentes in conuiuijs. *Cœnatoria.*

Colobium, tunicæ genus antiquorum ſine manicis, dicta à Græco κολόβον, mutilum, aliàs dicta hæc veſtis *Catacliſta*, &, *Leuitonarium*, Iſidoro; quæ poſtea mutata in Dalmaticas, quibus noſtri ſacerdotes vtuntur in ſacris, cum manicis. *Colobium.*

Coloria veſtes, quæ ex lanâ non tinctâ, hoc eſt, natiuo colore infectæ. Valla. *Coloria.*

Conchyliata veſtis, quæ murice tincta eſt. Plinius. *Conchyliata.*

Cora, veſtium manica prælonga. *Cora.*

Corymbus, ſiue, Coſymbe indumenti genus. Rhod. *Corymbus.*

Cothurnus, genus calciamenti ſubere quodammodò *Cothurnus.*

Digitized by Google

Illuſtriſſimo . ac . Reuerendiſs.

VINCENTIO . IVSTINIANO

EPISCOPO . TARVISINO.

Iuſtitiâ . Pietate . Quàm . Maximè . Admirando . Venerando.

Illam . Patria . Stemmata . Clariſſimi.

Hanc . Priua . Virtus . Conſummatiſſima:

Vtramquè . Genius . Æuiternus . Candidiſſimus:

Peperère . Nutriuère.

Adeoquè . Hæ . In . Vnum . Conſpirauère:

Vt . Vna . Videatur . Iuſta . Pietas . Et . Eadem . Pia . Iuſtitia.

Nobiliſſimæquè . Virtutis . Trunco . Genius . Tutelaris.

Inſitus . Coaleſcat.

Ad . Nouum . Lumen . Nouumquè . Numen:

In . Aris : Collocandum.

Pietate . Enim . Iuſtitiâquè . De . Suâ . Sede . Perturbatis,

Vtraquè . Vtramquè . Aſſerere . Dum . Studet.

Vtraquè . Simul . Vendicatur.

Infula . Cum . Lance . Gladius . Cum . Sacro . Lituo:

Ferruminati . Perpetuò . Inoleſcunt . Fœdere.

Digitized by Google

Virtutum . Verò . Tuarum. Fama . Buccinatrix.
Suæ . Verecundiæ . Prodiga . Tuæ . Modeſtiæ . Pudicitiam.
Orbi , Vniuerſo . Proſtituit .
Laudare . Enim · Tua . Præclara . Facinora . Tentans.
Lædere . Cogitur . Tam . Pudicam . Modeſtiam.
Clauſtris . Hæc . Incluſa . Sacris . Adytis , Gloriatur.
Illa . Theatris . Excluſa . Longè . Latèquè . Dominatur.
Nec . Sine . Vulnere . Laudatæ . Nec . Sine . Funere . Laudantis.
Geminum - Mutuò . Sibi . Statuunt . Trophæum.
Ea . Tamen. Sanatur . Ad . Gloriæ . Monumentum.
Hæc . Effertur . Ad . Immortalitatis . Apotheoſim,
Iuſtiſſimæ . Pietati . Modeſtiſſimæquè . Probitati . Præparatam.
Cui . Suo . Patrono . Patriquè . Patrato . Sanctiſſimo.
Symbolam . Hanc . Perpetuam,
Perpetui . Obſequij.
Obſeruantiſſimus.
Ioſephus . Laurentius . Lucenſis.

D. D. D.

CIƆ IƆ C XXX.

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE VESTIMENTIS, ET CALCEIS ANTIQVORVM.

Item de ornamentis, tam virorum, quàm fœminarum.

NOmen, & omen ſemper in omnibus quantiuis pretii. Imperator exercitū, Cenſor populum cum luſtrarent, boni nominis victimarios, qui hoſtias ducerent, eligebāt. Ego iure in limine huius alloquii te Illuſtriſs. & Reuerēdiſs. Vincenti, alloquor, tuūq; nomē, & omē imploro; quàm plurimos eruditione vincentis; quòd ſarcinatoris vice fungor in hoc ſyntagmate, De veſtimentis antiquis, quorum eſt de alieno ſumere, & ſuere. ex Lucilio, ſarcinatoris eſt ſummum ſuere centonem: idquè appoſitè, ad frigus, ignem, tela euitanda. Non te latet, quibus machinis oppugnentur, aut expugnentur vineæ noſtræ, vt vel vna catapulta eas funditus perdat. Tu altiſſimum, munitiſſimum propugnaculum, nullis machinis quatiendum, cuniculos, & muſculos deſpicis, quos non magis curas, quàm muſcam elephantus. Ingenium tuum ex Muſarum,

Digitized by Google

lis, vel muliebris. *Trabea*, vel ſacra ſacerdotum, vel regia, vel conſularis, vel ſenatoria, vel equeſtris, vel muliebris. *Trabea quotuplex.*

Purpurarum alia coccinea, alia amethyſtina, alia cærulea, alia clariſſima, alia obſcura, alia picea, alia præſidialis, alia patricia, alia militaris, alia vulgaris. *Purpura quotuplex.*

Sagum, vel erat trabeatum, vel virgatum, vel aureũ, vel purpureum, vel rubeum, vel fibulatum, vel candidum. *Chlamys*, vel Spartana, vel Mileſia, vel Sydonia, vel Phrygia, vel picea, vel purpurea, vel aurea, vel pura, vel Imperatoria, vel limbata, vel mantuelis, vel hirta, vel ſagochlamys. *Sagum quotuplex.* *Chlamys quotuplex.*

Paludamentum, vel album, vel purpureum, vel aureum, vel pullum. *Lacerna*, vel coccinea, vel candida, vel pinguls, vel muliebris. *Penula* pluuiali tempore vſurpata, vel picta, vel oratoria, vel popularis, vel funebris, vel fœminea, vel gauſapina, vel ſcortea. *Paludamentum quotuplex.* *Lacerna.* *Penula.*

Caliga, vel ſpiculatoria, vel clauata, vel faſciata, vel laxa, vel gemmata, vel ſacerdotalis, vel campeſtris. *Caliga quotuplex.*

Ocrea, vel aurea vel coriacea, vel ferrea. *Calciamentum*, vel ſacerdotale, vel Imperatorium, vel ſenatorium, vel venatorium, vel eleuatum, vel ſeruile, vel barbarum. Adde crepidam. *Pileus*, vel ſacerdotalis, vel ſenatorius, vel hyemalis, vel militaris, vel ſeruilis. *Ocrea calciceamentũ.* *Pileus quotuplex.*

Balteus etiam, vel auratus, vel argenteus, vel gemmatus, vel ſtellatus, vel coriaceus. Hæc ex Lazio: ex Bayſio autem aliter illa diuidũtur. Quædam ſunt capitis tegumenta, vt *Pileus, Galerus, Albogalerus, Tyara, Petaſus, Cuculio, Cyna, Cyrbaſia, Cidaris, Diadema, Cauſia, Mitra, Vitta, Reticulum, Reſtis, Rica, Capital, Capitium, Flameum, Carbaſus, Calantica*, & huiuſmodi. Alia dicuntur intima, vt *Tunica intima, Interula, Thorax, Poderis.* Alia tibiarum, & femorum ornamenta, vt *Fœminalia, ſeu Femoralia, Subligaculum, Genualia, Tibialia, Sculponea*, Alia pedes calceant, vt *Calceus, Soccus, Crepida, Solea, Calipodia, Calceus lunatus, Calceus feneſtratus, Perones, Sandalium, Calcei Phoecaſæi, Sicyonij Embas.* Alia dicũtur media, vt *Tunica, Latus clauus, Exomides, Tunica arcta, La-*

Balteus. *Capitis tegumenta.* *Veſtim. intima* *Tibiarũ ornamenta.* *Calceamẽta pedum.*

xa, Claui lati, Claui anguſti, Aclaſſis, ſiue Adaſus; Verſicolor Phœnicia, Muliebris, Sagum, Sagum cucullatum, Lana, Symballota, Byſſina veſtis. Externa veſtimenta, & varia, vt *Toga, cinctura, Cinctus Gabinus, Toga*; mulierum impudicarũ, *Praetexta, Pura, Pulla, Pexa, Trita, Sordida, Picta, Palmata, Purpurea, Chlamys, Trabea, Paludamentũ, Sagum, Pallium, Penula, Lacerna, Endromis, Abolla, Patagium, Chirodota, Suffibulum, Stola, Palla*, Bardocucullus, *Syntheſis, Apex, Monile, Inaures, Bulla, Supparus, Perizonium, Inſita, Orarium, Fimbria*, Baltheus, *Zona, Armillae, Ceſtus, Strophium, Faſcia, Epomis, Sudarium, Amphimalla, Aulaa, Mantile, Mappa, Ceruical, Culcitra*, & alia, de quibus ſigillatim ordine Alphabetico.

Externa veſtimenta, & ornamenta.

Mulierum calcei. Mulierũ calcei recẽſẽtur à Poll. lib. VII. c. XXII. *Baucides, aphracta, opiſthocrepidæ, canabia, nedipedia, peribara, nyctipedes, meſoperſica, Phittades, Seleucides, noſides Ambracides, amphiſphyra, acroſphyra*. Ornamẽta mulierũ refert *nouaculam, ſpeculum, forfices, cerotam, nitrum, antias limbos, connexus, mitras, redimicula, anchuſas, ceruſſam vnguentum, pumicem, ſtrophium fundam, tegmentum, fucum, monilia, pictturationes, veſtem luxurioſam, gryphoma, laſirim, belleborum, vittam, zonam, mitram, fimbriam, xiſtidem, tunicam, barathrum circularem veſtem, pectinem, inaures, gemmatum, trigaſtrem, plauſtra, mundum, botryculum, chlidona, fibulas, redimicula, torques, faſcias, ſigilla, catenas, anulos, vela, ampullas, mortariola ſardia, & huiuſmodi*.

Mulierum ornamenta.

A

Abolla. *Abolla*, veſtis erat Tragica; & grauiorum perſonarum. Eâ vtebantur externi Reges; erat enim magni ſplendoris, & pretij. Martialis.

Adaſus ſiue Aclaſſis. *Adaſus*, tunica erat ab humeris non conſuta, dicta etiam Aclaſſis.

Agnaptum. *Agnaptum*, craſſum, & ruſticum indumentum. Poll.

Albagalerus. *Albogalerus* Flaminis Dialis pileus erat.

Alix. *Alix*, tunica chirodota, id eſt, manicata, vnde *Aliculæ*, togæ breues, pueriles grandioribus minus hirſutæ.

Amorgina. *Amiculum*, genus veſtimenti, auctore Feſto, à circumiectu dictum.

Amorginos *Amictorium*, indumentum pectoris, quo dormientes

tes ſe integebant ne nocturno frigore offenderentur. *Amiculum*

Amorginos, tunica ex tenuiſſimo lini flore, & lanugine conteſta. Poll. *Amictoriũ.*

Amorgina veſtimenta biſſinis perſimilia.

Amphimalla, tunicæ gauſapinæ, & vtrâque parte pilos habentes, quæ & gauſapæ dicebantur Plin. *Amphimalla.*

Amphimaſchala, erant veſtes liberorum duas habentes manicas. Heteromaſchala verò ſeruorum vnius tantùm manicæ. *Amphimaſchala.*

Anaboladium indumentum amictoriũ lineum, quo fœminæ humeros velant *ſyndon* dictum Iſid. *Anaboladium.*

Anademata, capitum ornamenta muliebria aurea, redimicula. *Anademata.*

Anthina, ſiue, *Anthira*, vt vox Græca ſonat, veſtes pictæ, & floribus ornatæ, tam matronarum, quàm ſcortorum. *Anthias.*

Anaxirim, Cælius ait, eſſe indumentum Perſis peculiare, nobis pileum. *Anaxiris.*

Apiros, tunica exitu nullo, quaſi ſine fine. *Apiros*

Apauliſteria veſtis, quæ ſponſo à ſponſâ dono mittitur. Poll. *Apauliſteria.*

Aplegides, *Dibola* veſtes duplices. Poll. *Aplegides.*

Arbele calciamenti genus. Rhod. *Arbela.*

Arſineum, ex Feſto, ornamentum capitis muliebre. *Arſineum.*

Aſcera, calcei villoſi hyemi conuenientes. Poll.

Aulæa, ex Nonio, erat veſtis peregrina, nos aulæum, dicimus, velamen belluatis intextum picturis. *Aulæa.*

Autapodium volunt eſſe *Anaxirim*, ſeu, *Ocream*. Poll. *Autapodiũ.*

B *Bata*, tunica prælonga. Poll. *Bata*

Balteus, militare cingulum, vel Zona bullis ornata. *Balteus.*

Bardocucullus Gallica erat veſtis, cuique tempori idonea, cum quâ milites imbrium, tempore iacebant in caſtris, & in agris ruſtici. *Bardocucullus.*

Baſara, Bacchica veſtis talaris. *Baſara.*

Batrachides, veſtes erant viriles, & floridæ, quæ nomen traxerunt à colore ranæ, quæ Batrachos Græcè dicitur. *Batrachides.*

Baucides, calcei muliebres crocei, precioſi Poll. *Baucides.*

Digitized by Google

Baxea. *Baxea*, ſunt crepidæ, & calciamenta, & propriè calcei philoſophici. Apul.

Birri Burri. *Burri, Birri, Byrrhi, Ephestris* genus eſt veſtis lautæ, lacinioſæ, aliquando ſeruorum, vilioris, hirſutæ, quo capita teguntur; alij dicunt eſſe paludamentum, ſeu chlamidem militarem, alij dicunt eſſe ſimile Endromidæ. viliori, & pilis hirſutæ.

Blauta. *Blauta*, ſandalij ſpecies quædam. Poll.

Bombycina *Bombycina*, veſtes tenuiſſimæ ex bombyce confectæ.

Brachialia. *Brachialia*, brachiorum ornamenta Plin.

Bracha. *Bracha* à quibuſdam cenſentur veſtes fluxæ, intonſæquè, ac varij coloris, quibus vtebantur frigidioris plagæ gentes, ex Diodoro.

Burrhanicun *Burrhanicum* genus veſtis ex Feſto, nobis ignotum.

Byſſina veſtis *Byſſina* veſtis ex byſſo confecta.

Byſſus linum tenuiſſimum naſcens in Aegypto.

Calantica. C *Calantica*, tegmen erat capitis muliebre.

Caſitium. *Cæſitium*, linteolum purum, & cādidum, ſic dictum, quòd oras haberet circumciſas, auctore Nonio.

Calaſſiris. *Calaſſiris*, Perſarum veſtis omnium pulcherrima, Herodotus.

Calaſſis. *Calaſſis*, tunicæ genus, quod & Græci κάλασιν vocāt à laxitate; vel, vt quidam volunt, erat nodus tunicæ muliebris, quæ connexa circa ceruicem ſubmittitur.

Calceus. *Calceus*, ſiue calciamentum fiebat olim è corio crudo bubulo: deinde ex hœdorum pellibus ad pedes tegendos. Demum ex alutâ coccineâ, hinc,

Calceolus. *Calceolus*, leuis erat calceus, ſimplicem tantùm ſoleam habens, qualem ſolebant olim geſtare milites leuis armaturæ.

Calceus lunatus. *Calceus lunatus*, ideſt, additâ lunulâ circa talum, inſigne erat nobilium, ſeu ſenatorum, Romanorum Imperatorum cum Aquilis purpureus, virorum niger, mulierum albus.

Calceus clauatus. *Calceus, Clauatus* militū, ruber meretricū. Deinde tēporis interuallo ſubere ſuppoſito altiores facti. ex ferro, demum ex ære, ex ligno ex corticibus arborum, ex papy-

papyro, quod ſamiliare Aegyptijs, ex argento. Deniq; aurum, gemmæ, & pretioſa quæque calceis appoſita.

Caleſtra genus, mytræ. Demp. *Calipıra.* *Caleſtra.*

Caliendrum, muliebris capitis ornamentum, vel certe coma aſcititia. Acron. *Caliendrũ.*

Caliga, tegumentum tibiarum: hæc ſupra genua extenta, braccis alligata, gregariorum erat militum, quæ vel ſpeculatoria ad curſum deſtinata explorandum, vel clauata clauis inſuta, de quâ alibi, vel faſciata, vel laxa, vel gemmata, vel ſacerdotalis. *Caliga.*

Caligæ vel ſpiculatoriæ, vel clauatæ, faſciatæ, gemmatæ, ſacerdotales.

Calipodia, calcei ex corticibus arborum. *Calipodia.*

Calydia, barbaricum veſtimentum. *Calyptra.*

Calyptra, mulierum capitis integumentum. *Calydia.*

Camelaucum, *Camelaugum*, Cauſia, quâ Macedones caput velabant. *Camelaucũ.*

Campeſtre, dicitur lumbare, ſeu ſubligar, quo lumbi, & pudenda integuntur. hoc vſi milites in caſtris, & gymnaſtæ in campo Martio, eratque ſimilis noſtris braccis, quibus æſtate vtimur, hanc Horatius opponit penulæ, quâ hyeme vſi. *Campeſtre.*

Candys, indumentum erat Perſicum, & Regum, Haliporphyron dictum. Plutar. *Candys.*

Capidulum, indumentum capitis, vnde nomen deducit. *Capidulum.*

Capitium, item capitis tegumentum. *Capitium.*

Capital, ſacerdotale capitis pileum, ex Varrone. *Capital.*

Capyris tunica erat Perſarum manicata. *Capyris.*

Caracalla, indumentum ad talos vſque demiſſum, ità dictum à Caracallâ, qui huiuſmodi veſtem populo pro congiario donauit. *Caracalla.*

Carbaſus, inquit Nonius, pallium erat, quo Flaminiæ amiciuntur, aut opulentæ matronæ, ex ſerico, aut lino tenuiſſimo contextum. *Carbaſus.*

Carbatina, calciamenta ruſtica ex recentiore corio bubulo. *Carbatina.*

Carpiſculum, calceorum genus. Rhod. xx. cap. xxxiii. *Carpiſculũ.*

Caſia-

Digitized by Google

Caſiaca. *Caſiaca*, nomen eſt veſtis, quâ vtebantur Græci milites.

Caſula. *Caſula*, eſt palliolum, quo puellæ nudæ infrà papillas præcingebantur, vulgò, perizonium, præcinctoriũ.

Cauſia. *Cauſia*, pileus regum Macedoniæ, vel nauclericus, ex Plauto.

Caunacis. *Caunacis*, veſtis Babyloniorum. Poll.

Cenſo. *Cento*, veſtis erat craſſa, varijſquè pannis, & partibus conſuta.

Cernuus. *Cernuus*, calciamenti genus apud Verrium Flaccum.

Chimaſtrũ. *Chimaſtrum*, veſtis ruſticorum, quâ hyeme vtuntur: à Græco χειμάζειν, hyemare.

Chirodota. *Chirodota*, tunica prolixa vltra brachia manus operiens, dicta etiam Macrochira, & Manuleata.

Chiromactrum. *Chiromactrum* tergendis manibus linteum deſtinatum.

Chiton. *Chiton* veſtis erat pertenuis, & ſimplex, quæ ex lino fiebat. *Hypocamis*, dicta etiam. *Chiton* virorum erat, vt peplus mulierum veſtis.

Chlamyo. *Chlamydũ uariæ ſpecies* *Chlamys*, erat veſtis breuis, & ſuccincta, tam pace, quàm bello adhibita, quare nonnulli eam cum paludamento confundunt. Hæ chlamydes à locis nomen ſortitæ; Spartanæ, Sydoniæ, Phrygiæ; A coloribus, pictæ, purpureæ, aureæ, puræ, Imperatoriæ, Mileſiæ, Limbatæ, mantueles, hirtæ; gregariorum militum ex viliore panno, & ſuppâ confectæ. *Sagochlamydes*, militum etiam gregariorum, non multum ab hirtis diſſimiles.

Chortæus. *Chortæus* tunica denſa, quâ Sileni induebantur. Poll.

Chorta veſtis ſeruorum forenſis. Poll.

Cidaris. *Cidaris*, ſiue *Citheris* ornamentum capitis Regum Armeniæ, & inſigne regis Perſarum.

Cimbaricũ. *Cimbaricum*, tunica perſpicua. Poll.

Cinctus, ſiue cinctura, quâ cingebantur.

Cinctus Gabinus. *Cinctus Gabinus*, toga erat in tergum reiecta, & lacinia eius reuocata hominem cingebat. eâ vtebantur Romani Conſules bellum indicturi, ex Virg. vel victo

res.

res. Cinctus togæ, vel erat laxior, vel arctior. Laxior, qui togæ laciniâ trahebatur; Manutius verò exiſtimat diſcinctam togam maiorem habuiſſe dignitatem. Arctior, quo ſinus togæ in anteriore parte cõficiebatur, nec toga ad pedes peruenire permittebatur, vnde altè præcincti, pro, expeditis, dicti ſuere.

Circumtextum, amictus genus, quod purpuram circum habeat. *Circũtextũ.*

Clauus, ſiue latus clauus, erat veſtis ſine manicis in lateribus, tanquam ex duabus plagulis inſecta, aureis clauis coniuncta. Hæc ſenatorum propria, & Præſidum, cuius initium à Tullo Hoſtilio referunt ex Hetruſus. Hi claui vel lati, vel anguſti, hinc latus, vel anguſtus clauus. Præterea clauus non ſolùm aureus, verùm etiã coccineus, qui & ſacerdotalis, & muliebris, qui, ſi diſpoſiti in ſimilitudinem palmarum, palmatus dicebatur clauus, ſi verrucatum verrucatus, dicta aliquando hæc veſtis, Tunica palmata, quæ propria triumphantium insigne, ſicut latus clauus ſimpliciter Senatorum, anguſtus equitum, vtraque pacis ſignum; vti ſagum belli. *Clauus. Latus clauus. Anguſtus clauus. Claui color. Tunica palmata.*

Coa, ſiue *Cia*, veſtis ſubtiliſſima ex bombyce, adeòut corpus pelluceret. *Coa Cia.*

Coclis capitis ornamentum ad ſimilitudinem ſcalarum, ſiue animalis cocleæ. *Coclis.*

Cœnatoria, ſiue, *Triclinaris* toga dictâ, quâ induebantur diſcumbentes in conuiuijs. *Cœnatoria.*

Colobium, tunicæ genus antiquorum ſine manicis, dicta à Græco κολόβον, mutilum, aliàs dicta hæc veſtis *Catacliſta*, &, *Leuitonarium*, Iſidoro; quæ poſtea mutata in Dalmaticas, quibus noſtri ſacerdotes vtuntur in ſacris, cum manicis. *Colobium.*

Coloria veſtes, quæ ex lanâ non tinctâ, hoc eſt, natiuo colore infectæ. Valla. *Coloria.*

Conchyliata veſtis, quæ murice tincta eſt. Plinius. *Conchyliata.*

Cora, veſtium manica prælonga. *Cora.*

Corymbus, ſiue, Coſymbe indumenti genus. Rhod. *Corymbus.*

Cothurnus, genus calciamenti ſubere quodammodò *Cothurnus.*

Digitized by Google

ſubleuati, quo vtebantur Tragœdi, vt eminentiores apparerent, & viatoresq́, ne tam facilè in lutum impingerent; item virgines, vt longiores apparerent, ſub oblongâ ſtolâ, quo & Venetæ mulieres potiſſimùm calceantur. Hic de ſuris vinciri ſolebat, & vtrique pedi aptus, & altiſſimus, quod ſocco non conueniebat: illo in Tragœdijs, hoc in Comœdiis vtebantur: hic dictus etiam Rhodig. *Embaton*, hic, *Embades*.

Crepida. *Crepida*, à crepando dicta, quòd eius ſolea, breue ostragulum habens, inter incedendum ſubinde calcaneum feriens ſonitum crepet. Thuſcum erat, uel Graium Calciamentum priuſquàm ad Romanos perueniret. hac uſi philoſophi, conuiuæ, uiri què molles, unde crepidati malè audiebant.

Crepitulum *Crepitulum* capitis ornamentum, quòd in capitis motu crepitum faciat, Feſtus.

Crobylus. *Crobylus* Athenienſium capitis ornatus.

Crocota. *Crocota*, ueſtis muliebris, crocei coloris, huius diminutiuum *Crocotula*.

Crocoton. *Crocoton*, ueſtis rotunda, & fimbriata, quâ utebantur diuites matronæ. numeratur à Feſto inter delicatas ueſtes.

Cruſta. *Cruſta*, ueſtimentum, in quo purpureus color inardeſcit. Codex Theod.

Crupezia. *Crupezia*, tibicinum calciamenta.

Cubitale. *Cubitale* ueſtis alba, cubitum purpureum cõtextum habens. Poll.

Cucullio. *Cucullio*, genus eſt pilei, ex Capitolino, quo caput obtegentes uagabantur noctu.

Cuculla. *Cuculla Cucullia* ueſtis è ſcapulis pendens, uulgò, *ſcapolare*, monachorum, Cæſarius.

Cucullus. *Cucullus*, nauticum, & ruſticum tegmen ad arcendas pluuias. Item capitis in formam cuculli cyathi hinc Patres cucullati vulgò *Capuccini*.

Cultellata. *Cultellata* ueſtis, inciſa in modum cultelli, Cæſarius.

Cudo. *Cudo, Cudon, onis*, capitis tegmen coriaceum, quo, uice galeæ, olim uſi. Silius.

Cyclas. *Cyclas*, vt nominis ratio indicat, erat veſtis rotunda.

Cyma-

Cymatilis veſtis, dicta à Græco κύματα, ideſt, vndæ, quod vndarum colorem referat, & fluctuum, *Undatilis*, quoque nuncupata, & *vndulata*. *Cymatilis.*

Cyna, pilei genus, quo Lacedæmonij vti ſolebant, ex Bayſio. *Cyna.*

Cypaſſis, linea tunica parua, ad medium cruris demiſſa. Poll. *Cypaſſis.*

Cyrbaſia, pileus altus in ſpeciem con Deductus. *Cyrbaſia.*

D *Dalmatica*, eſt veſtis talaris, purpurea, clauata oblonga, cum manicis, χειρίδωτος, dicta, Græcis, manuleata Romanis; ſic dicta à Dalmatis populis, apud quos frequens eius vſus. *Dalmatica.*

Decotes, togæ attritæ, quaſi cotibus detritæ, atque conſumptæ. *Decotes.*

Diabathra, ſoleæ Grecæ virorum, & mulierum. vnde Diabathrarij. *Diabathra.*

Diadema, dictum παρὰ τοῦ διαδεῖν, ideſt, à vinciendo, eò quòd eſſet quædam faſcia, aut amiculum regij capitis candidum, pilei inſtar. *Diadema.*

Diphtera, etſi ſignificet pellem capræ Amaltheæ, eſt tamen paſtoritium ex pellibus veſtimentum, quod Rhenonem quidam vocarunt, eſt etiam ſtragula pellicea, quæ in ſuperiori nauis pauimento ſternebatur. *Diphtera.*

Diplois, dicitur pallium, ſeu veſtis dupla, vt nominis ratio innuit. *Diplois.*

Diploidion, Cælius enumerat inter veſtes mulierum proprias. *Diploidion.*

Dorſualia, dicuntur tegumenta, quibus equi integuntur. *Dorſualia.*

E *Eanus*, idem cum peplo. Poll. *Eanus.*

Embata, ex Cælio lib. v. cap. XIII. erant calciamenta Tragica apud Græcos, ſicuti Embades Comica. *Embata.*

Embades, Comici calcei vulgares, cothurno humiliores Thracum. Poll. *Embades.*

Encombomata, veſtes puellares, quemadmodum Parnacides, teſte Nonio. *Encombomata.*

Endromis, veſtis hirſuta, longioris villi, ad cœli iniurias arcendas, dicta à Græco, ἐν δρόμῳ, ideſt, in curſu, quòd eâ maximè in itinere vterentur. *Endromis.*

Digitized by Google

Ephestris. *Ephestris*, veſtis, quæ ſupra arma indui ſolet. Bayſius putat eamdem eſſe cum paludamento.

Epaptis. *Epaptis*, velamen Phœniceum, purpureumuè, quod manibus circumuoluebant milites, venatoresuè. Poll.

Epitogium. *Epitogium*, pallium erat ſupra togam.

Eumarides. *Eumarides*, calciamenta dicta ab induendi facilitate.

Exomides. *Exomides*, veſtes, ſeu tunicæ ſubſtrictæ, & breues, teſte Gellio, ſine manicis, & citra humerum diffluentes: hæ dictæ, *Colobia*, quaſi truncata, & mutilata ſine manicis, vt magis expedita eſſent.

Facialis. F *Facialis* linteum, quo facies ſudore tergitur. Iſid.

Fanon. *Fanon*, linteamen depictum, ex haſtili pendens. *confalone*, Onuphr.

Faſcia. *Faſcia*, genus linteoli oblongi, quo pueri, vel quid aliud, ſolent obligari.

Femoralia. *Femoralia*, *Feminalia*, ſunt feminum, ſeu femorum tegumenta, Græce, *Anaxirides.*

Fimbria. *Fimbria*, veſtium ora dicebatur, quæ inciſuras habebat ſerræ dentalis non abſimiles.

Flammeum. *Flammeum*, ſiue *Flameum*, *Flameolum*, velum lutei coloris, ſeu crocei, quo nouæ nuptæ capita vinciebant, ità dictum, quòd Flaminicæ, vxores, ſcilicet, Flaminis, eo vterentur ad matrimonij perpetuitatem innuendam.

Forenſia. *Forenſia*, veſtis, quâ vtebantur viri in foro agentes, ſicut cœnatoriâ in cœnis.

Gabanium. G *Gabanium*, habitus Græcanicus oblongis manicis, quo nunc vtuntur plerique Itali.

Gabinus cinctus. *Gabinus*, cinctus, quid ſit, vide, Toga.

Galbanum. *Galbanum*, veſtimentum delicatum à colore albo ſublucido, quòd nullos habet pilos.

Galbeum. *Galbeum*, ornamentum muliebre. Feſtus.

Galerus. *Galerus*, rotundum erat pileolum, quaſi, media ſphœra.

Albogalerus. *Albogalerus*, verò erat pileum, quo Flamines Diales vtebantur, fiebat autem ex hoſtiâ albâ Ioui cæsâ. Feſtus.

Galericulū. *Galericulum*, erat capitis integumentum, quo crines operie-

Digitized by Google

operiebantur, in vſu palæſtritis, ne capilli eorum ceromate fœdarentur Sueton.

Gallicæ, calciamenta, quibus Galli vtuntur pluuio tempore. *Gallicæ.*

Gammadia, veſtis tribus angulis conſtans, vt eſt Γ Græcum. *Gammadia.*

Gauſape, veſtis militaris, ſeu ſtragulum, quod olim ex ſtramentis confici ſoleret: quamquàm poſteà ex lanâ fieri cœpit, maioribus villis, quâ in vrbe etiam vtebantur. *Gauſape.*

Genualia, genuum indumenta. *Genualia.*

Griſeæ, veſtes precioſæ ex griſe animalculo cõfectæ. *Griſeæ.*

Guna, veſtis pellicea. *Guna.*

Gyrata, veſtis in ambitum circumducta. *Gyrata.*

H *Harpides* calciamenta, quæ item crepidae dicuntur. Rhod. *Harpides.*

Hemidiploidion, enumeratur inter muliebres veſtes, quaſi mediâ parte duplum. *Hemidiploidion.*

Hemiſphorium, genus veſtis, quaſi dimidiatae. Epiphanius. *Hemiſphorium.*

Hemitogium, media pars togae. ratio nominis nota. *Hemitogiũ.*

Heteromaſcala ſeruorum veſtis, vnius tantũ manicae. *Heteromaſcala.*

Hipiſcum, *Trimitum*, tunicarum ſpecies. Poll. *Hipiſcum.*

Holobaræ, ueſtes, quae ob aurum textũ graues ſunt. *Holobara.*

Holoberæ, ueſtes, quae totae bitri ſunt, qui ſerici, conchyliati. *Holobera.*

Holoueræ, ueſtes totae ex uero colore purpurae, quae uerus color cenſetur. *Holouera.*

Holobrizæ, totae ex pariſſimo auro, ideſt, obrizo. *Holobriza.*

Homelion, pilei genus. Feſtus. *Homelion.*

Humerale, humerorum tegumentum. *Humerale.*

Hypodeſis, calceus, ſeu calciamentum. *Hypodeſis.*

Hypodyzes, inferior ueſtis, ſubucula Pontificũ. hæc *Hypodyzes*

Hypotibos, etiam dicta *Hieronymus*.

Hypoſchiſma, calcei uiriles uulgares. *Proſchema* feſſiles. Poll. *Hypoſchiſma.*

I *Ianthina*, veſtis violacea, Martialis. *Ianthina.*

Impluuiata, veſtis coloris fuſci. *Impluuiata.*

Impluuia. *Impluuia* veſtis ſacerdotalis per imbrem, & ab imbre dicta, Græcè χλαῖνα, nunc paſſim à ſacris Scriptoribus, *Pluuiale* dictum.

Inauris. *Inauris*, ornamentum ex aure pendens.

Inducula. *Inducula*, veſtis interioris genus ab induendo dicta.

Induſium. *Induſium*, quaſi intuſium, quòd intus indueretur, & fœminarum erat; ſubucula verò virorum.

Infula. *Infulæ*, dicebantur faſciæ factæ inſtar diadematum, à quibus vtrinquè dependebant vittæ. Virg.

Inſtita. *Inſtita*, tenuis faſciola, quâ honeſtæ tantum matronæ vtebantur.

Iphicratides *Iphicratides*, Attica calciamenta.

Lacerna. L *Lacerna*, veſtimentum laxum, ſeu pallium militare, quod inijci, & reijci vtcumquè poterat, nodo ſupra humeros connexum. Hæc vel Tyria, ſeu coccinea Imperatorum, ac Regũ. Vel candida, ſeu amphitheatralis, quàm induebant ſuper togam ſpectacula viſuri. Vel pinguis, hoc eſt, panno ſuffulta, quæ erat militum; Vel muliebris, vel pauperum, ſeu trita. Hæc varij coloris, dicta, quaſi lacera, plebeia, & militaris potiſſimùm erat.

Lacæna. *Lacæna*, genus veſtis Laconum more vſurpata.

Lacidæ. *Lacidæ* veſtes, vetuſtate dilabentes. Rhod.

Læna. *Læna* militaris veſtis ſuper cæteris impoſita, dicta, χλαῖνα, huius vſus, & æſtiuo tempore, ſed præcipuè hyberno, ſi lanata, & villoſa; hinc Prouerbium, Aeſtate lænam teris: hac etiam vſi in ſacrificijs, ex Cic. in Bruto.

Lanetum. *Lanetum*, genus veſtimenti confectum ex lanâ ſuccidâ.

Latusclauus *Latus clauus*, erat tunica laticlauij Senatorum, de quo vide *Clauus*.

Ledus. *Ledus*, *Ledium*, *Ledarium*, pallium virorum, & mulierum. Poll.

Leuidenſe. *Leuidenſe*, veſtis erat, ita dicta, quod filo leui, tenui, & raro eſſet contexta.

Leuitonariũ *Leuitonarium*, colobium erat ſine manicis, vide, Colobium.

Lim-

Digitized by Google

Limbres, veſtimentum muliebre, purpuram in imo *Limbres.*
contextam habens.

Limbus, pars infima veſtis. *Limbus.*

Limus veſtis ab vmbilico, ad pedes, ad tegẽda puden *Limus.*
da, quæ in extremo ſui habet purpuram limam, ideſt
flexuoſam. hinc prouerbium, *Limis oculis intueri*, ideſt
obliquis, retortis. hæc veſtis ſeruorum propria, & po-
parum, demptâ purpurâ: hinc dicti ſerui Limocinc-
ti, & præcincti, vt expeditiores eſſent.

Lopas, veſtimenti genus. *Lopas.*

Loroſoccon, ſoccus loro aſtrictus. *Loroſocon.*

Lumbones, cingula circa lumbos. *Lumbare*, tegmen, *Lumbones*
quo pudenda teguntur. *lumbares.*

Lydus, tunicæ ſpecies Poll. *Lydus.*

M *Macrochira*, tunica manicata, quæ *Chirodota* appel- *Macrochi-*
lata, quòd longas habeat manicas, quibus, & manus *ra.*
tegere poſſent.

Mafortes, *Mauortes*; *Mafortium*, *Maphorium*, veſtis, *Mafortes.*
quæ in tergum reijcitur. ideo dictum *Ricinium*.

Mamillare, velum, ſiue faſcia, quâ mulieres mam *Mamillare*
mas tegunt.

Mandya, penulæ ſimilis. mantellum dixeris. Rhod. *Mandya.*

Manica dicuntur manuum tegumenta: hinc mani- *Manica.*
catæ veſtes, quæ olim probro datæ, & mollicici.
Virgil.

Mantelum, *Nantelium*, *Mantile*, à manu, & telâ dictũ, *Mantile,*
Mappa, à manibus tergendis. *Mantelũ,*

Mantellum, veſtis in ſcripturâ ſacrâ explicatur. *Mappa.*

Manutergium, mantile, quo manus terguntur. *Mãtellum.*

Maſtruca, veſtis Sarda. *Maſtruga*, veſtis ſcortea teter *Manuter-*
rimi odoris. *gi m.*

Melena, veſtis ita dicta à colore, uel ab Inſulâ *Maſtruga.*
Melâ. *Melena.*

Mendicula, ueſtis, à Mendice, dicta, Magiſtratu apud *Mẽdicula.*
Oſcos.

Mitra, capitis ornamentum matronarũm, quæ ui- *Mitra.*
detur fuiſſe corona, floribus, uel quopiam alio orna-
mento aut faſcijs, orarijſquè contexta, filo circumli-
gata,

gata, ex quâ faſciolæ, uel fila pendebant, quæ dicta Phylla, quòd foliorum inſtar dependerent, quales noſtri Pontifices geſtant. Vnde Mitræ nomen manauit, ἀπὸ τοῦ μίτου idest à filo, quod ſub mento adſtringebatur, ut uidere licet in pileis peregrinantium.

Redimiculū mitra. *Mitella.*

Hôc filū, Redimiculum Mitræ appellauit Virgil. ex quo *Mitella*, uſurpatur pro corollâ, ſeu coronâ. ſed Mitellæ uſus duplex, alter ſacrandis uirginibus, alter illis tegendis, & obnubēdis, illa ad ornandum caput, hæc ad uelandum, pudoris ergò, adhibita.

Mollicina.

Mollicina, ueſtis à mollicie dicta.

Mullei.

Mullei, calcei Regum Albanorum purpurei coloris, his deinde uſi patricij, ità dictis, à mullando, ſeu ſuendo.

Multitia.

Multitia indumenta minutiſſimis filis contexta dicta πολύμιτα.

Mycitus.

Mycitus, ueſtis conſerta ex maribus Armeniorum, aut nurium ſpecie uariegata. Poll.

Noegeumi

N *Noegeum*, ſeu ſtrophium, amiculi genus praetextū purpurâ candidi coloris.

Nymphides

Nymphides, calciamenta muliebria, & ſponſalia. Rhod.

Ocrea.

O *Ocrea*, militaris calciamenti genus ex ære, ad tibias obtegendas, quâ uſi tantùm primarum claſſium, milites; reliqui enim tibias caligis circumdabant.

Opiſthocrepis.

Opiſtocrepis, Dipodium calciamentum. Poll.

Orarium.

Orarium, linteum, in formam faſciae latum, ori abſtergendo deſtinatum.

Orphina.

Orphina, ueſtes nigrae. Poll.

Otho.

Otho, apud Homerum, nomen eſt candidi amiculi ex lanâ, non ex lino, ut inquit Caelius. Quidam uocant, *Rochetum* Canonicorum.

Oxobata

Oxobata, ueſtis precioſiſſima à purpurae genere, quae *Oxos* dicebatur, teſte Suidâ, quae optima putabatur apud Phœnices.

Oxypederotinæ.

Oxypederotinæ ueſtes, uerſicolores, quas uulgò, miſchias, uocant. Marce. Donatus.

Palla.

P *Palla*, dicta, quod palàm ſit, eſtque mulierū, & Tragœdo-

gœdorum indumentum oblongum ad talos uſquè demiſſum. Haec aliquando cucullata, quae *Bardocucullus* dicebatur.

Pallium, ueſtimenti genus extimum, quod tunicae ſuperindui ſolet: hoc proprium fuit Graecorum, ſicuti toga Romanorum. Pallijs etiam fœminae induta e ſuper tunicis, frigoris, aut pluuiæ, credo, arcendæ gratiâ. Vnde prouerbium, *Tunica propior pallio*. Pallio etiam uſi aliquandò Senatores in Triclinijs. *Pallium.*

Palliaſtrum, uile, & rude pallium. Apul. *Palliaſtrum*

Paludamentum, ſuccincti erat genus ueſtimenti nobilioris, & materiae, & formae, quàm chlamys, ſic dictum, quod palàm ab Imperatoribus, Procoss, ad bellum egreſſuris geſtaretur, ſicut chlamys à quolibet milite. *Paludamentum.*

Paludamenti diſcrimina erant penes colorem, purpureum, album, pullum, aureum, &c. Budaeus, putat, Paludamenta, dici inſignia, & ornamenta militaria, propriè tamen Imperatorum.

Pannus eſt, quo pauperes veſtiuntur, vnde hi pannucei dicti, & ſumitur pro quolibet vili veſtimento. *Pannus.*

Pannicularia, Vulpiano teſte, ea dicuntur, quæ in cuſtodiam receptus ſecum attulit, vt veſtem, quâ indutus fuerat ille, qui ad ſupplicum ducitur; aut nummos, quos victus ſui causâ habuerit in promptu, aut leues anulos, ideſt, omnem ſubſtantiam non excedentem aureos quinque. *Pannicularia.*

Parachlamys, veſtimentum non modò militare, vt apud Plautum in Perſâ, ſed etiam puerile, Vulpianus. *Parachlamys.*

Parada, nauigiorum integumenta, quibus ſol arcetur, Auſonius. *Parada.*

Paragaudes, *Paraganda*, teſte Alciato, veſtimenti genus virile, vt plurimùm lineum, quòd ſub aliâ veſte gereretur, vinctum, nũc vno nexu, nunc pluribus, Vopiſcus. *Paragaudes.*

Paralurges, veſtis vtrinque intextam habens purpuram, *Pechyales*, dicta. Poll. *Paralurges.*

Digitized by Google

Parapecby. Parnacides. Paryphes. Paralurges. Patagium.

Parapecby, veſtimentum album, cui ab vtrâque parte purpura intexta. Pollux.

Parancides, veſtes puellares, Varro.

Parypbes, Paralurges indumentum, attextam vtrinq; habens purpuram ex Rhod.

Patagium, aurea chlamys, quæ pretioſis tunicis ſuper indui ſolet, & qui ita induti ſunt, Patagiati dicuntur. Apul. Patagiarij qui illud conficiunt. Plaut.

Pedules. Pellicea. Pelyntia. Periculamentum.

Pedules, pedales pedum calciamanta, vulgò, *ſcarpini*.

Pellicea, veſtis ex pelle confecta, vulgò, *pellicia*.

Pelyntra, calceorum ſpecies. Poll.

Peniculamentum, pars veſtis, quæ terram verrit, aut attingit, Nonius.

Pentecleneſ. Penula.

Pentectenes tunicallæ iuxta oram purpurâ ornatæ.

Penula, veſtis erat arcendis pluuijs deſtinata, & viatoria, tam virorum, quàm mulierum, non tagæ ſuper impoſita, vt lacerna, ſed tunicæ ad pluuiam arcendã. Hæc veſtis propria Tribb. Cohortium belli, in pace verò equeſtris ordinis. Hæc vel picta Imperatorum, vel oratoria Grammaticorum, vel popularis, vt mulionea, vel funebris, vel fœminea, vel Gauſapina ex villis conſutis, vel ſcortea, ideſt, ex pellibus confecta, uel Illyriciana ex Pamelio.

Peplum.

Peplus, ſiue *Peplum* ſindon, ſeu ueſtis pertenuis mulierum propria, quemadmodum χίτων uirorum, ut Euſtachius notat, eratq; candidiſſima ſine manicis, aureis diſtincta.

Pera.

Pera, ſacculus ex alutâ à colio ad lumbos pendens. Martialis.

Peribaris. Periclycis. Perileuca. Perineſſa.

Peribaris, calceus mulierum. Poll.

Periclyſis, limbus, ſeu ora ueſtis.

Perileuca, tela è purpurâ texta, habens alium colorem intextum fimbriâ. Poll.

Perineſſa, indumenta, in quorum extremitatibus aſſuta circumcurreret purpura.

Periſcelis.

Periſcelis, ex ui nominis, eſt circa crura ornamenti genus, quo mulierum greſſus componi ſolebant.

Digitized by Google

bant, Porphyrius in Horatium.

Peripetaſmata, ſunt àulæa, ſiuè tapetia, quæ ornatus gratiâ circa parietes extenduntur, unde & nomen habent. (*Peripetaſmata.*)

Periſtroma, idem, quod peripetaſma, eſt, quaſi circumſtratum, ſeu aulæum, quo aularum parietes ornari ſolent, Plautus Pſeud. (*Periſtroma.*)

Perinoma dicitur omne, quod uelat pudēda, dictum etiam, ſuffibulum, à Varrone, à Cicerone, ſubligaculum. (*Perinoma.*)

Perinomium, palliolum præcinctum, quo nudæ uirgines infra papillas præcinguntur. (*Perinomiū.*)

Perizomata, ſuccinctoria, campeſtria, quæ uide ſuo loco. (*Perizomata*)

Perones, genus ruſtici calciamenti ex corio crudo; aut pellibus compoſitum, ad mediam tibiam alti, quò minus aratorum pedes luto, aut limo inficerentur. (*Perones.*)

Petaſus, idem cum galero, eſtq; pilei latioris genus, quo aduerſus Solis ardorem uiatores faciem tuebantur. Plautus. (*Petaſus.*)

Pexa ueſtes dicuntur, quae in ſuperficie, quamdam quaſi lanoſam extuberantiā praeſeferunt, quales ſunt *cottonatae*, uulgò dictae, & *vellutatae*. *Phaciolion* capitis geſtamen. *Cordylen* dicunt Cypri. *Crobylum*, Athenienſes. *Nidarion* Perſæ. Rhod. lib. xxv. cap. xxviii. (*Pexa.*) (*Phaſiolion.*)

Phacaſus, calcei genus ſacerdotalis, unde Phaecaſiati ſacerdotes dicti, & Dij. Seneca. (*Phacaſus.*)

Phylacterium, crux pectoralis, reliquijs referta è collo Archiepiſcoporum pendens. (*Phylacteriū*)

Pileus, ſiue *Pileum* πῖλιον, capitis tegumentum ex lanâ arctatâ, uel floccis, quaſi pilis contextus, quo Romani uſi in Saturnalibus, ſerui manumiſſi; unde, *vocare ad pileum*, eſt manumittere. Hi pilei uel clauati, ſcilicet, clauis aureis ornati, uel ſacerdotales dicti gāleri, uel Tiaræ, erantq; rotundi, ſphaerulae inſtar dimidiatae, acumen unum in capite habentes, nec totum ad comas caput obtegentes, ſed tertiam partem à fronte (*Pileus.*) (*Pileorum uaria genera.*) (*Pilei ſacerdotales.*)

inopertam relinquebant.

Pilei viatorij.

Pilei quoque uel erant uiatorij, dicti petaſi, hinc tabellarij petaſati, & Mercurius; Hyemales quoque alij, alij militares, alij ſeruiles.

Plaga.

Plaga, appellabatur linteum, lecti tegmen amplum, & candidum, quod poſteà lecticariam ſindonem, ac *Torale* dixerunt, ſiue *Toral*, ex Varrone. At ex Bayſio erat lineū tegmen, quo hodie mulieres ruſticae utuntur, vt olim Veſtales Virgines, modò noſtrae Moniales, quod dicerem, Velum ſacrū. Illius diminutiuum, *Plagula*.

Plagula.

Poderis.

Poderis, talaris tunica, quae adhaeret corpori, & ita arcta, & ſtrictis manicis, ut nulla ſit ruga in ueſte, quae & militaris dicta, & expedita. Haec eadem talaris, nunc dicitur, *Alba* ſacerdotalis, ex Cerdâ.

Podonymus

Podonymus, ueſtis ſacra aſſeruata.

Polymita.

Polymita, ueſtes uerſicoloribus licijs contextae, Plinius.

Praclauium

Praclauium, pars ueſtis erat, teſtè Nonio, quae ante clauum texitur.

Prateſta.

Pratexta, quae & dicitur toga praetexta. Vide in dictione, *Toga*.

Pratextum.

Pratextum fuit ueſtis talaris, quam ſupra tunicas honoratiſſimi quique geſtabant.

Praſina.

Praſina ueſtes dicuntur, quae ex lanâ uiridi conſtabant. Martialis.

Pſeudoalethina.

Pſeudoalethina, ueſtis dicitur, quae ex falſâ purpurâ conſtat, *Alethina* ex verâ.

Alethina.

Pulla.

Pulla veſtis, erat ſordidatorum, & lugentium atri coloris.

Quadrapola

Quadrapola, veſtes quadratae, vt octapolae à formâ dictae, hae vocatae, *Stauracina*, ex Cerdâ Aduerſ. cap. LI. erantque filicatae, corymbiatae, ex quatuor rebus intextae, argento, bombycino, ſerico, biſſino.

Quiſpiliata.

Quiſpiliata, veſtis coccina, vulgò *Scarlatto*.

Racana.

R *Racana*, veſtis vilis.

Ralla.

Ralla, veſtis à raritate dicta, teſte Nonio, Plauto.

Rebracchiatorium.

Rebracchiatorium, ſuccinctorium, ſeu redimiculum.

Redi-

Rechidina, veſtes peregrinae, quibus in gymnaſijs vtebantur, Iuuenalis Sat. 11. *Rechidina.*

Recidipnum veſtis cœnatoria. Iuuenalis. *Recidipnum*

Ricinus, Ricinum, veſtis quadratae genus, inde dictae, vt Seruio placet, quòd laciniam eius retrorſum in terga reijciebant. *Ricinus.*

Regilla, veſtis regia, quae & baſilica, & trabea dicta, quoniam reges eâ vterentur auro, & purpurâ intextâ. *Regilla.*

Recta tunica dicebatur, quae ita contexta erat, vt velut rigens ſtaret; vel quae à ſtantibus ab imo in altum texebatur: hac tyrones, & nouae nuptae induebantur: hanc parientes, liberis ſuis conficiendam curabant ominis causâ, vt Feſtus tradit. *Recta tunica.*

Redimiculum, ornamentum à mitrâ muliebri, uel ſacerdotali dependens, quod Graeci, taenias, nuncuparunt, Iuuen. *Redimiculũ*

Reſtis, ſiue **Retiolum**, inſtrumentum, ſiue faſcia quaedam, quâ comas colligebant matronae, **Redimiculum**, Cicero vocat. *Reſtis.*

Reticulum, tegmen capitis, tam virorum, quàm mulierum, quòd capillum contineret, à formâ retis dictum. *Reticulum.*

Reticulum etiam erat complicatum è funiculis, inſtar retis totum corpus ambiens. haec veſtis vaticinatoria Polluci.

Rhenones, veſtes pelliceæ ex ouium præcipue & caprarum pellibus confectæ, quibus, auctore Cæſare, Germani vtebantur. *Rhenones.*

Rica, veli genus erat, à ritu dictum, quòd eo, teſte Varrone, mulieres Romano ritu ſacrificantes, caput, velabant. *Rica* (inquit Feſtus) palliola erant ad vſum capitis facta. Idem paulò poſt, ex Granij ſententiâ, cingulum capitis interpretatur, quo procincta Flaminica ſolet redimiri. & alibi, *Rica*, eſt quadratum veſtimentum fimbriatum & purpureum, quo pro palliolo, ſeu vittâ Flaminicæ vtebantur. Alij dicunt, quod ex lanâ fiat ſuccidâ albâ, quam conficiunt Virgines patrimæ, ingenuæ, matrimæ, ciuies, quam cæruleo inficiunt colore. *Rica.* *Ricula.*

Digitized by Google

lore. Huius diminutiuum eſt, *Ricula.*

Rhiza.

Rhiza, ueſtimentum fuit Thracum.

Sabarium.

S *Sabarium*, linteum, dicebatur.

Sagum. *Sagum quotuplex.* *Sagulum.*

Sagum, ueſtis erat militaris perbreuis, & ſuccincta, nō fluens, arcū undique exprimens, quod plerūque ſuper arma inijciebatur, ***Epheſtidem*** Græci dixere hinc Sagati milites ad bella, ut Coſſ. paludati, procedebant, & ſemper pro militari ueſte ſumitur. Sagum quoque belli indiciū ſicuti pacis toga. quare ſago uſi ſemper Romani belli tēpore, exceptis uiris Conſularibus, at, quando nullo premebantur bello Romani, omnes togati incedebant. Sagum uel erat trabeatum, uti apud Gallos, uel uirgatum, uel aureum, uel purpureum, uel rubeū, ſiue tuſſeum. ſiuè fibulatorium, ſiue candidum; gregariorum militum ſagum ex panno candido conſtabat. Huius diminutiuum erat, ***Sagulum.***

Sagochlamys.

Sagochlamys erat ueſtis militum uilis gregariorum non multum ab ***Hirtis***, diſſimilis.

Sagiſma.

Sagiſma dicebatur amiculum quduis.

Samitum.

Samitum, oloſericum totum.

Sandalium.

Sandalium, calceamentum muliebre, Græcum.

Saraballum

Saraballum ueſtis erat Parthorum fluxior. Rhod.

Sarabara.

Sarabaræ braccæ Perſicum indumentum.

Sarabadena, oraria. Rhod.

Saracum.

Saracum, genus pallij, ſeu ueli.

Sarages.

Sarages Medorum amictus purpureus, & medio albo colore diſtincta tunica Poll.

Scapularis.

Scapularis, veſtis, quæ ſcapulas tegit, hæc eſt illa monachorum trita.

Sculponeæ.

S:ulponeæ, calcei ex lanâ confecti, Plautus.

Segmenta.

Segmenta, nubentium ornamenta.

Segmentata

Segmentatæ, veſtes dicūtur purpureæ, bracteolis argenteis, aureiſquè depictæ; Plautus.

Semicinctiū

Semicinctium, genus veſtis breuiſſimæ, quo velantur, & pudenda teguntur.

Semitogium

Semitogium, vocatur breuis, & dimidia toga.

Seſticula Imperatoria veſtis. Suida.

Sicyonia.

Sicyonia, calceamenta muliebria.

Digitized by Google

Sindon, amictus ex lino Ægyptiaco, inde, vt cre ditur, nomen habens quòd primum in Sidone vrbe fuerit inuentus, ob id Tyria Sindon à Martiale fuit dicta. *Sindon.*

Singuliones, genus erant veſtium barbararum, ex Egnatio. *Singuliones.*

Soccus. Græcorum erat calceamentum, quemadmodum calceus Romanorum, eo tamen etiam vtebantur Romanæ mulieres; quapropter muliebris à Tranquillo vocatur, eratquè humilior cothurno, illo vſi Comici, hoc Tragœdi; & Soccus, pro Comœdiâ, Cothurnus, pro Tragœdiâ vſurpatus: huius diminutiuum *Socculus*. *Soccus.*

Socculus.

Solea, calceamenti genus, quo ſolæ plantæ pedum obteguntur ſine obſtragulis, cæteris pedis partibus nudis relictis; supernè pedem vinciens ligulis, quas ancas vocabant, & ligulas, hac noſtri, Capucini, vtuntur. *Solea.*

Spinter, armillæ genus, teſte Feſto, quo mulieres vtebantur in ſummo brachio ſiniſtro, Plautus. *Spinter.*

Spira, in matronarum ornamentis dicuntur quidã quaſi circuli caput aliquoties ambientes. *Spira.*

Spolas, thorax è pelle confectus, circa humeros conſtrictus. Poll. *Spolas.*

Stauracinæ, veſtes quadrapolæ, octapolæ hæ erant pampinatæ, corymbiatæ, filicatæ. *Stauracinæ.*

Sticharium, tunicæ genus. *Sticharium.*

Stola, etſi quálibet veſtem ſignificet, dicta *à* στέλλω, ideſt, induo, propria tamen, mulierum, & matronarum.

Stragulum, veſtis erat, quæ figurarum, & colorum variegatorum multitudine lectos ſternebat. *Stragulum.*

Strigium, veſtis Hiſpanica, vulgaris. Plautus. *Strigium.*

Strophium, faſcia pectoralis ad deuinciendas puellarum mammas. Nonius ait, Strophium breuem eſſe faſciam, quæ virginearũ papillarum coerceret tumorem, & fluxum. *Strophium.*

Subligaculum, amiculi genus, quo femora, & partes pu- *Subligaculũ*

pudendæ teguntur.

Saria.ubl S. *Subligaria*, veſtes erant, quæ coxas ad vmbilicum vſque à genibus contegebant. His vtebantur Mimi in Theatro, & luctatores in arenâ.

Subminia. *Subminia*, veſtis genus, à ſubrubro colore (vt videtur) nomen habens.

Subarmalia *Subarmalia*, ſaga erant, & chlamydes, quibus arma ſuper induebantur.

Subacula. *Subucula* intima ueſtis, quæ ferè ex lino fit, ita dicta, quòd eâ ſubtus indueretur. Varro.

Sucula, genus veſtis intimae Plautus in Rudente.

Sucula *Sudarium.* *Sudarium*, linteum, quo ſudor faciei detergitur, & nares purgantur. Suet.

Suffibulum. *Suffibulum*, veſtimentū album erat, teſte Feſto, praetextum, quadrangulum, oblongum, quòd in capite Veſtales Virgines ſacrificantes habebant, idquè fibulâ comprehendebatur.

Suppa. *Suppa*, veſti, velut chlamys, aut pallium.

Supparus. *Supparus*, vel *Supparum*, genus togae leuis, & anguſtae, inde dictum, teſte Varrone, quòd ſupra induatur. Feſtus ait, veſtimentum eſſe puellare ex lino. Nonius ait, Supparum eſſe, linteum femorale, ad talos vſquè demiſſum, quòd ſubtus appareat.

Sutalares. *Sutalares, Subtalares*, calcei ſuperiore parte tecti, nudi inferiore,

Symballotta. *Symballotta*, veſtes coacti per ſe velleris implexu potius, quàm textu confectae, dicitur, *feltro*. Italicè.

Symmetria *Symmetria*, veſtis ad talos vſque demiſſa. Poll.

Synthesis. *Synthesis*, etſi pro quâ libet veſte in veſtiario compoſitâ, vſurpetur: ſumitur tamen pro eâ, quàm diebus feſtis honoris gratiâ induimus, & in triclinijs, ſeu epulis. illis enim diebus omnes togam exuebant, & ſynthesim induebant. dicta, *ſynthesis*, ab eo quòd conſuta, contextaquè eſſet compoſitione verſicolori. Martialis.

Syrma. *Syrma*, genus veſtis laxæ, oblongæ Tragœdorum, vel cauda, ſiue tractus veſtis fœminarum. Martialis.

Syrtus. *Syrtus*, purpureus apparatus muliebris. Poll.

Syſtra,

Syſira, tunica coriacea piloſa manicata, habitus Scythicus. Poll. *Syſira.*

T *Tabula*, veſtis erat etiam genus à re ruſticâ ſumptum, *Tabula.*

Tapetum Tapes, idem, quod aulæum, veſtis ſtragula, varijs coloribus intexta, quo aularum parietes, menſæ, lecti, nonnunquam etiam equi ſternuntur. *Tapetum.*

Theriſtrum, æſtiua veſtis, ſeu pallium muliebre, vt docet Rhod. lib. XIII. cap. VI. *Theriſtrum.*

Tarentinidium, perſpicua veſtis. Poll. *Tarentinidium.*

Toga, veſtis communis, & propria Romanorum, tam virorum, quàm fœminarum ſicut pallium Græcorum, dicta toga, à tegendo, quòd corpus tegat. Hinc Comœdia, palliata, erat Græcorum, togata, Romanorum. Materia togæ erat lana, vnde quidam putant lænam dictam; etſi alij putent lænam eſſe militarem veſtem. Formâ ſemicirculari primùm fuit, vt colligitur ex Dionyſio, Quintil. Iſidoro, quamquam alibi quadratam fuiſſe doceat Athenæus. Hæc toga superinducta tunicis, cum his vſurpari cœpit. Manutius eam non apertam, ſed à ſummo ad imium integram nullâ ſciſſurâ, nullis manicis fuiſse, & brachia, ſi emittenda forent, reiectâ in tergum imâ togâ, expedita fuiſſe probare contendit. Per annum tamen, ſumptâ virili togâ, modeſtiæ causâ, vt à me alibi indicatum, iuuenes in humerum non reijciebant. *Toga.* *Materia togæ.* *Formâ togâ*

Toga, cingebatur, idque triplici cingulo laxiori, ſtrictiori, & cinctu Gabino, ex Sigonio. Laxior cinctura erat, quæ togæ laciniâ traheretur, Manutius verò exiſtimat diſcinctam togam maiorem habuiſſe dignitatem. Arctior verò erat, quâ ſinus togæ in anteriore parte conficeretur, ne toga ad pedes peruenire poſſet, vnde, altè præcincti, pro expeditis habiti fuere. *Toga cingulum.*

Cinctus Gabinus erat Conſulum euntium ad bellũ, vel victorũ. Ex Iſidoro, cinctus Gabinus, dicebatur, cum ita imponebatur toga, reijciebatur, attrahebatur què ad pectus, vt ex vtroq; latere penderet. vel, vt Seruius, in Virgilium, ait, erat toga ſic in tergum reiecta, *Cinctus Gabinus.*

D vt

vt vna eius lacinia à tergo reuocata hominem cingeret.

Togæ longitudo, latitudo. *Togæ* longitudo erat talaris, anguſtior, & arctior pauperum, laxior diuitum, atque, vt colligitur ex Horatio, ſex vlnis longa. Et quamuis in bello ſagis vterentur, Centuriones tamen, & Equites togâ vſos in caſtrorum ocio, non autem in acie, pluribus Manutius libro II. probat.

Toga mulierum. *Mulieres*, non vulgò vſæ togâ, ſed ancillæ, mulieres impudicæ, & exules, quibus aquâ & igne erat interdictum, cum honeſtæ matronæ ſtolâ tantùm induerentur. Homines quoque, labente imperio, & mutatâ Reipub. formâ, ſpretâ togâ, penulis, lacernis pullis ſunt vſi, & Appianus teſtatur, ſolis Sacerdotibus togæ vſum remanſiſſe.

Toga, nomina varia ſortiebatur à diuerſitate colorum, & officiorum.

Toga color. *Toga*, color vulgò albus natiuus, arte tamen candidus tunc fiebat, cum magiſtratus petebātur, vnde Candidati dicti.

Toga quotuplex. *Toga* multiplex erat vel Prætexta, vel candida, vel pura, vel pulla, vel pexa, vel trita, vel ſordida, vel picta, vel palmata, vel purpurea, & huiuſmodi.

Toga Prætexta. *Toga prætexta*, ſimpliciter *Prætexta*, ea toga dicebatur, cuius ora, & circuitus purpurâ erat prætextus. Hac vtebantur pueri vſque ad annum XVII. qui annus Tyrocinij dicebatur, vnâ cum bullâ aureâ ad pectus propendente, quod intelligēdum de pueris ingenuis, patricijs, quorum patres Curulem geſſiſſent magiſtratum; cæteri verò pueri ingenui prætextam duntaxat geſtabant. Neque ſolùm pueri ingenui, verùm etiam puellæ quouſque nuberent, libertinorum filij, magiſtratus omnes, non modò Romæ, ſed etiam in Colonijs, & Municipijs: Magiſtri vicorum, & Collegiorum, Sacerdotes, Senatores, Ludorum Romanorum diebus, & mulieres, Nonis Caprotinis.

Prætexta cū bulla puerorum patriciorum.

Toga pura. *Toga pura*, fuit communis hominum priuatorum, & virilis appellata, recta, & libera, & ideo dicta

pura,

pura, quòd nullâ admixta purpurâ, vel alio colore eſſet, ſed alba: hanc virilem togam poſt annum XVII. ſumebant in Capitolio, ad Iouis ædem, vt alibi indicatum.

Toga pulla, erat atri coloris, quam induebant luctus causâ, vnde lugentes dicti pullati, atrati: & ſub Imperatoribus, cum iam exoleuiſſet vſus togæ, exoleuit etiam ſimul vſus coloris albi, & tum pullæ omnes plebeiorum erant veſtes: at contrà prætextæ, ſiue pexæ, vt docet Lipſius, dicebantur candidæ, & recentes priſco æuo vſurpatæ, quibus tritæ opponebantur. *Toga pulla.*

Toga ſordida à pullâ differebat colore, & vſu, non enim erat atri coloris, ſed albi; verumtamen erat ſordidior, & obſoleta, & longo vſu detrita, quâ nec vtebātur in luctu, ſed tantùm vulgares viri, tenuiores rei, & affines reorum, tunc dicebantur, *Mutare veſtem.* *Toga ſordida.*

Toga picta, veſtis Etruſca erat, purpurei coloris, auro diſtincta à triumphantibus geſtari ſolita, dicta picta, quòd in eâ figuræ ita fingerentur, vt ea ſpecies ad picturæ ſimilitudinem accederet. *Toga picta.*

Toga palmata, ita dicta à palmis pictis, quam fuiſſe eamdem cum trabeâ quidam aſſerunt, & palmatam dictam volunt, quod à triumphalibus viris geſtaretur, & à victoriâ, quæ palma nominatur, palmata dicitur *Toga palmata.*

Toga purpurea, differebat à pictâ, quia pura erat: à prætextâ, quia hæc erat alba cum limbo purpureo. Purpurea ergò tota ex purpurâ conſtabat. Erant & alia Togarum genera, vt muliebris, militaris, quæ chlamys à quibuſdam cenſetur, vndulata, raſa, ſericulata, Phrygiana, ſcutulata, & huiuſmodi. *Toga purpurea.*

Trabea, ſacerdotalis veſtis erat ſacra, eadem cum Augurali, quæ ex purpurà, & cocco miſta erat cum baltheo, & fibulâ. *Trabea.*

Trabea regia à Latinis ad Romanos peruenit, talis eſt habitus Ducalis.

Trabea Cōſularis, labente Imperio, fuit Magiſtratuum inſigne.

Trabea Senatoria eadem cum Conſulari. Trabea equeſtris equitum. muliebris,ſiue matronalis, matronarum.

Trichila *Trichila*, ſtragulæ veſtis prætenuis genus. Rhod. lib.XVIII.cap.XI.

Triclypha. *Trichypha* puellarum indumenta. Rhod.lib.XVIII. cap.II.

Tunica. *Tunica*,veſtis erat apud Romanos interior, & ſine manicis,cui toga ſuperinduebatur, anguſtior, & breuior, deinde manicata fuit, ac cingulo conſtricta, quæ ad medios vſque poplites perueniebat, nam infra,mulierum erat; ſupra Centurionum. thalaris verò,probro habita. Verùm primis temporibus Romani ſine tunicâ fuerunt,togâ ſolâ amicti.poſteà ſubſtrictas, & breues tunicas citra humerum deſinentes habuère,quas Græci dixere ἐξωμίδας. Color tunicæ liberorum hominum albus. Manutius in Quæſitis lib.II. cap.II.ſenſit purpureum fuiſſe, & quia popellus tunicatus incederet,& in campo Martio ſe exerceret, hinc Tunica,pro plebeio, Toga, pro Senatore, & Equite vſurpata; & licet tunicati omnes eſſent, plebs tamen arctam,& ſine clauis, Senatores autem, & Equites latam,& clauis contextam geſtabant, Hæc primis temporibus,Regibus tantũ in vſu,inde Senatoribus,quorum veſtis,ſeu tunica dicebatur, *Laticlauium*, & Equitũ, *Anguſticlauium*. item Tribunorum Mil. alij Laticlauij, alij Anguſticlauij.

Tunica color.

Laticlauiũ.

Anguſticlauium.

Tunicæ verſicolores. Tunicæ verſicolores erant Saliorum. Tunica Phœnicia,uel coccina, pugnæ ſignum erat in caſtris. Tunicæ Romanarum mulierum longè,lateque diffuſæ erãt ad ulnas,& crura extenſæ, talares,pudicitiæ causâ.

Tunica palmata. Tunica palmata triumphantium propriè erat.

Tiara. *Tiara*, ornamentum erat capitis Perſarum mulierum, inde Regum, & Sacerdotum, quam rectam geſtabant, duces autem inclinatam. Budæus Tiaram appellat ſummi Pontificis triplex diadema.

Tyriãthina *Tyrianthina*, ueſtis erat purpurea, ſumpto nomine à purpurâ Tyriâ; unde & Tyriæ ueſtes dictæ.

V *Vdo*

V *Vdo* calciamenti genus, quod nonnunquam ex lanâ, nonnunquam ex hirci pilis conficiebatur. hi Vdones Cilicij dicebantur. Martial. *Vdo.*

Venſica tegumentum, ſeu mitella erat capitis ſubtiliſſimum quo Germanorum crines contegebantur. *Venſica.*

Ventrale, ueſtimentum uentrem contegens. Plin. *Ventrale.*

Virgata ueſtis, in quâ uirgæ purpureæ, ex Polluce, textæ. *Virgata.*

Viria, ſiue Viriola, ornamentum colli à gemmis uiridibus, ut quidam uolunt. *Viria.*

Vitta faſcia capitis ad crines, aut ſerta, & flores religandos, Plinius. *Vitta.*

Vmbella, itidem indumentum erat capitis, quo radij ſolis arcebantur. *Vmbella.*

Vndulata, ueſtis ex hircorum, & caprarum pilis, non ex lanâ confecta ad ſimilitudinem vndæ. *Vndulata.*

X *Xerampelina*, veſtes, ex Probo, matronarum, ampelini coloris, qui inter coccinum, & muriceum medius eſt, vulgo, *roſa ſecca.* *Xerampelina.*

Xiſtis, ex Cælio, dicitur talaris tunica, & muliebris. alij dicunt Tragicam eſſe veſtem. *Xiſtis.*

Xiſton veſtimenti genus viris ęquè, ac fœminis commune. Marc. Don. *Xiſton.*

Z *Zanca, Zanga*, calceamenti genus. *Zanca.*

Zona, cingulum, quo cingimur, in quo numi aſſernati, de quo alibi. *Zona.*

Zoma, indumentum commodum limbos habens. Poll. vetularum erat habitus. *Zoma.*

Erant & alia ornamenta; puta regum, vt Corona, & Sceptrum; Augurum, Lituus, ſiue Baculus incuruus; item paſtorum, Pedum, vnde dictum noſtrum Paſtorale. Apex ornamentum capitis Flaminum ex pilis. Dexterocheria dexterarum manuum ornamenta. Dexteriola etiam dicta Capitolino chirothecæ manuum. Monile colli; Inaures aurium; Anuli digitorum; Bulla àurea pectoris prætextatorum; Armillæ brachiorum; Brachialia etiam dicta; Fulcralia lecti ormenta. Ceſtus Veneris cingulum ad amorem concilian- *Ornamenta varia.*

lian-

liandum; Epomis doctorum, & Canonicorum inſigne. Mantilia manuum, Mappæ menſæ; Ceruicalia, puluini, culcitræ lectorum His adderem ornamenta militaria, niſi actum agerem. De quibus conſulendi Bayfius, Budæus, Lazius, Roſinus, Manutius, Sigonius, Lipſius, & alij. Me nudum alienâ texi veſte, coloreſquè varios vndiquè huic paginæ induxi, Choragi eſt, ex Budæo, præeſſe ludis, ſuppeditarequè inſtrumenta; expenſaſquè. Tu Choragus hiſce eruditionum gazis præpoſitus de tuo refertiſſimo penore, tuis ſauiſſis me imperti; quì ſumptus faciam, vel Iupiter alter hanc Danaem perplue, quæ fœcundata, Perſea pariet fatalem, Meduſeo Inuidiæ capiti recidendo. Hoc ἀβυδηνῶν ἐπιφόρημα, *Abydenum auctarium*, conſe de meo, cum mihi Abydena loquacitas, vel ad faſtidium, & nauſeam vſque amicorum, quibſcum libentiſſimè fabulor,

Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo

Te tamen Heroa magnanimum,

Antiſtitem Sacroſanctum,

B. R. N.

Bono Reipublicæ natum

ſuſpiciam, venerabor.

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE LVSTRATIONIBVS ANTIQVORVM.

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.
MARCVM ANTONIVM
BRAGADENVM
Epiſcopum Cremen.

CIƆ IƆ C XXX.
*De licentia Superiorum,
& Priuilegio.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Illuſtriſſimo . ac . Reuerendiſs.

MARCO . ANTONIO
B R A G A D E N O.
EPISCOPO. CREMEN.

Iamdiu . Euax . Iamdiu.
Fama . Aſſurgit . Gloria . Genibus . Aduoluitur .
Immortalitas . Aeternitatis . Diadema . Dilargitur.
Quem.
Patria . Sereniſſima . Ob . Sceptra . Tradita.
Auus . Fortiſſimus . Ob . Facinora . Heroica.
Priua . Virtus . Ob . Merita . Singularia.
Illuſtriſſimum . Generoſiſſimum. Glorioſiſſimum.
Orbi . Reddit . Vniuerſo.
Suſpiciendum . Admirandum . Aemulandum.
Patria . Tanto . Ciue . Exultabunda . Triumphat.
Auus . Tanto . Nepote . Iactabundus . Exultat.
Qui . Patriæ . Splendori . Poſteris . Honori.
Vniuerſis . Aemulationi.
Vixit . viuetquè . Aeternùm.
Viuida . Enim . Virtus . Illa . In . Hoc . Adhuc . Spirat.
MARCI . ANTONII. BRAGADENI.
Proregis . Cypri.
Qui . Trabeâ . Sceptroquè . Inſignis.
Tanquam . Hercules . Non . Leonis . Spolio . Monſtris . Horrori.
Sed . Sui . Ipſius . Exuuio . Ciuibus . Amori.
Hoſtibus . Terrori.

Digitized by Google

Fortitudinis . Clauâ . Armatus . Inceſſit.
Non . Cleopatræ . Impudicæ . Sed . Patriæ . Virginis.
Ardens . Amore.
Non . Hoſtis . Sed . Pater . Paſſim . Acclamatus.
Commilitones . Quaſi . Pelicanus . Filios.
Sanguine. Nutriuit . Proprio . E . Venis . Affluenter . Effuſo.
Vt. Lac. E. Patriæ . Mammis. Parcè. Sorbillatum.
In . Sanguinem . Verſum.
Pro . Patriâ . Profunderet.
Qui . Vt . Alter. Nilus. Totam. Cyprum . Inundauit.
Orbemquè . Vniuerſum . Fœcundauit.
Vt . Poſteri . Patriaquè.
Gloriæ . Meſſem . Referrent . Feraciſſimam.
Atque . Candidæ . Roſæ.
In . Familiæ . Viridario . Amœniſſimo . Germinantes.
Sanguine . Prodigè . Prodigioſèquè . Effuſo.
Dibaphâ . Tinctæ . Purpuraſcerent . Adriaco—Palatinâ.
Meritò . Igitur . Tibi.
MARCO . ANTONIO.
Vni . Vnicoquè . Nepoti . Meritiſſimo.
MARCI . ANTONII.
Muſæ . Charites . Naiades.
Calathis . Plenis . Vndante . Sinu.
Ob. Candidos . Probitatis . Mores . Purpuriſſantesquè.
Virtutis . Honores.
Lilia . Roſas . Bragadeno . Sanguine . Irroratas.
Solo . Patrio. Tralaticioquè . Progerminatas.
Flora . Profundit . Gloria . Nectit . Corollas.
Immortalitas . Rore . Ambroſio . Aeternat.
Ad . Cuius . Famæ . Renaſcentis . Aram.
Hæc . Vota . Fundebat.
Ex . Animo . Supplicabundus.
Ioſephus . Laurentius . Lucenſis.

D. D. D.

CIↃ IↃ C XXX.

SYNOPSIS DE LVSTRATIONIBVS, EXPIATIONIBVS, & alij huiuſmodi.

O Ego luſtralibus ſacris expiandus; ni mores inficetiſſimos hominũ quorundam Vatiniano deteſter ſtomacho. Oculi, frons, lingua, mirumq́, quantùm mentiuntur? vt exclamare liceat, barbas video, non autem philoſophos, quoſdam cùm rideo barbitio hircino, philoſophos, ex Apuleio, mentientes. Atqui ego non mentũ, ſed mentem metior; non illud, ſed hanc canam candidam ſuſpicio, namque

Si promiſſa facit prudentem barba; quid obſtat,
Barbatus poſſit quin caper eſſe Plato.

Barbam rei, lugentes promittant licet, vel μόναχοι religionis ergò; mihi non tanti cæteri pſeudophiloſophi barbatuli, quanti putridus barbulus, in quibus nil ſerium, ſi ſeriam, & ſeram reſpicias ætatem. Tua verò ætas in flore fructus præſefert maturos, arborũ inſtar ἀεικάρπων, παγκάρπων, cui mens pellucidior vitro, chriſtallo purior, cana, candida, feneſtratum pectus, vbi Minerua cum Apolline, tanquam in regiâ ſellâ ſe-

Digitized by Google

dentes iura dicunt, Charitibus, hinc inde famulantibus, & quia nonniſi expiatis ad Muſas aditus patet, quædam, de ſacris expiatorijs, & Luſtrationibus delibo.

Luſtratio quid. Luſtratio aliquandò vſurpata pro circumitione, & peragratione, Grecè περινόστησις. aliquandò pro ſacrificio expiatorio, Grecè, καθαρισμὸς, de quâ nunc pauca, pro lectione, quæ mihi paucis permiſsá horis, ſine libris, ſine Lare certo; cum, decennio reuoluto, Vlyſſes Ithacam meditatur, vaſis conclamatis.

Luſtratio exercitus. Luſtrationum olim plura genera apud priſcos Romanos. *Armiluſtriũ* primò cum luſtrabant exercitum; dicebant, *Armiluſtrium*; ſub dio autem fiebat, vt notat Plutarchus in Bruto, Liuius lib. I. & II. ſue, oue, ac tauro mactatis. *Græcorum armiluſtriũ.* Dionyſius, hircum, pro ſue ſupponit. Greci verò, mactato cane, exercitum luſtrabant, ex Liuio lib. III. Herodoto lib. VII. Vide Alex. ab Alex. lib. III. cap. XII.

Macidonũ armiluſtriũ. Macedonibus inter diuiſam hoſtiam, priorem ad dextram, poſteriorem ad leuam viæ, aut diſciſſæ canis viſcera, armatas copias, & exercitum traducere, inſtructo, paratoque milite praecedere, & ſimulacrum pugnae edere, cumque cohorte regiâ, & omni belli apparatu arma ab vltimâ regione regum proferre, & ſacrum piaculare facere, Luſtrandi exercitus mos fuit, *Armiluſtriũ Xerſis.* Alex. ab Alex. lib. V. capit. XXVII. Sab. lib. VII. En. V. Xerſes autem, milite detrectante militiam, in duas partes diſſecto, exercitum traduxit, & hac victimâ execrabili, milites luſtrauit.

Donaria in armiluſtrio. Manſit autem conſuetudo apud Romanos, vt, cum exercitus, & caſtra luſtrabantur, triticũ militibus pro cuiuſque contubernio daretur, & ſingulis drachmae, muneraque, & vota in proximum luſtrum exoluenda duces promitterent. *Armiluſtriũ vbi factum.* In Campo Martio id factum ab armatis peditibus, & equitibus, auro coronatis, actis hoſtijs ter circum inſtructas acies, praecedente pompâ, & greſſu compoſito Marti immolandis.

Claſſis Luſtratio. Claſſem quoque luſtrabant victimis cęſis, crudis extis caeſae victimae in mare proiectis, teſte Liuio libro XXIX. vbi de luſtratione claſſis à Scipione factâ. Haec

luſtra-

luſtratio ita peracta, vt colligitur ex v. Aen. Virgilij illis carminibus,

Dij quibus imperium pelagi, &c.

Diſpoſitâ claſſe in littore, aram, quæ mari abluebatur, conſtruebant, & caeſam victimam, atque extra per claſſem in littore diſpoſitam nauiculis circumferebant, cum ſolemni carmine, & precatione, ducibuſque vnâ inſidentibus in ſcaphis, diuiſaeque hoſtiae partem in mare cum viſceribus proijcientes, partem verò flammis adolentes, à claſſe calamitates deprecabantur ex Alex. ab Alex. lib. v. cap. xxvII. Eodemque fermè modo facta luſtratio Rogi, armis in ignem iniectis, cum luctu, & lamentis ab inſtructis circa rogum militibus, cum tripudijs, hoſtijſque ad rogum immolatis, extis in ignem proiectis. *Rogi luſtratio.*

Nauibus olim, tedâ lucidâ ouo, & ſulphure luſtratis ad purificationes, preces ſolemnes praefati, nomen indebant Ethnici ſacerdotes, nec in totum exoleuiſſe antiquum ritum Maſſiliæ cõſpeximus. Brod. II. epigr. *Luſtratio alia claſſis.*

Vrbis luſtrationem Athenienſium ita factam lego. Vrbe Athenienſium peſte laborante, reſponſum à Pythiâ acceptum, vrbem expiandam eſſe. Niciam Nicerati filium naui miſerunt, qui Epimenidem ex Cretâ aduocaret. Ille profectus olymp. xxvII. luſtrauit vrbem hoc modo. Oues ſumpſit nigro, & candido vellere, duxitque in Areopagum, atque inde, quo vellent abire, permiſit, comitibus mandans, vbicumque illae accubuiſſent, ſingulas mactarent peculiari cuipiam Deo. Sic quieuit lues. Hinc factum, vt per Athenienſium pagos paſſim arae ſine nomine inueniantur. Laertius. Qui fortè, Ignotus ille Deus, cuius occaſione D. Paulus Athenienſibus Chriſtum praedicare coepit. Pauſanias certè in Atticis ararum etiam ſuo tempore, Ignotis Dijs, extructarũ, meminit. Alex. ab Alex. lib. v. cap. xxvII. Galli verò ita luſtrabant vrbem. Hominem purioribus cibis anno ſaginabant, ac feſto die vrbe totâ circumductum extra pomœriũ educebant, eumque mox lapidibus obruebant. *Luſtratio urbis Athen.* *Ara ignoti Dei qua.* *Luſtratio vrbis Gallorũ.*

Digitized by Google

Athenarũ vrbis luſtratio.

Athenienſes Vrbis luſtrandae cauſâ viros duos im molabant, vnum pro viris, alterum pro fœminis, & hi φαρμακοὶ dicebantur. Item καθάρματα. Alij virum, & fœminam tradunt, ſingulos ſcilicet, pro ſuo ſexu, & alebantur hi quidem de publico, ob eam rem. Ritus luſtrationis vniuerſus hic erat. Immolandis è collo caricae ſuſpendebantur, nigrae illi, qui pro viris, albæ, qui pro fœminis eſſet. Praetereâ in manus dabant caſeum, mazam, & caricas. Deinde cæſus colaphis, ſcillis, ficubuſq; agreſtibus, & aliis huiuſmodi ſeptus igne cremabatur, ex lignis infelicibus extructo, cineresque in mare ſpargebantur. Deinde veſte ornatiore induti erant, ac deducebantur ad tibiae cantum, ex Meurſio lib. IV. cap. XXII.

Luſtratio equitum.

Luſtrationem equitum Romæ factam ſingulis annis bis, Lupercalium die à trabeatis equitibus, & Idibus Iulii, refert Valer. Max. lib. II. capit. primo.

Luſtratio curiarum.

Curias verò, populumque purgari hoc pacto, refert Alex. ab Alex. lib. V. cap. XXVII. vt excerptum vitulum ex fordæ bouis immolatæ vtero (ſicut in Fordicidiis mos eſt) per Veſtalem natu grandiorem igne comburerent, exque illius cinere, & equi ſanguine, aduſtiſque fabarum ſtipulis, ſuffimen fieret, quo populus, & Curiæ Palilibus purgantur, quod quidem in templo Veſtæ, precipuâ curâ ad dubios caſus, ſeruabatur. hoc modo ab infortuniis populum vniuerſum expiari putabant.

Luſtratio Athen. concionis.

Apud Athenienſes more receptum legimus, mactare porculum, & ſubſellia concionis ſanguine illius imbuere, in honorem Cereris, quia fruges eius lædit, inquit Comment. Acharnen. vnde Aeſchines dixit, *Poſteaquàm piaculum circumlatum erit, & praco patria vota fecerit, tum iubet lex ad populum agi.* Immolatus verò ad expianda loca porculus, κάταρμα, dicebatur. Aeſchines cõtra Timarchum καθάρσιον, vocat. Qui expiabat, καταρτὴς, Cælio, Periſtiarchus. Lex autem, vt inquit Dinarchus apud Demoſthenem contra Timocratem, præconem cum bonâ ominatione precari iubebat, vt

Catarma quid.

Catarſis quis

Periſtiarchus.

populo

Digitized by Google

populo de rebus à Diis conſilium traderetur. Cum vo tis quoque execratio coniuncta fuit, vt ex oratione Demoſthenis colligitur, De ementitâ legatione. Execrationis hæc vis, vt qui contra remp. ſenſiſſet, dixiſſetuè, ipſe cum gente, domoque ſuâ à Diis euerteretur. Sigonius lib. I. de Rep. Athen. Cælius lib. XXVII. cap. XVII. *Execratio Athen.*

Ouium luſtrandarum ratio hæc recenſetur ab Alex. lib. V. capit. XXVII. Paſtor ſummo diluculo aquâ illas aſpergebat, & ſulphure, herbâque Sabinâ, & lauro, igne ſuccenſis, circum ouilia ſuffumigabat: cumque ſacro carmine milio, & libo, cum lacte, & ſapâ, Pali ſacra faciebat, quo ſuffitu pecora expiari, morbos depelli, ac diras tabes exterminari putarunt, Ouidius Faſtorum IV. optimè haec deſcribit, *Luſtratio ouium.* *Palilia ſacra.*

Paſtor oues ſaturas ad prima crepuſcula luſtret,
Vnda prius ſpargat, virgaque vertat humum.
Frondibus & fixis decorentur ouilia ramis,
Et tegat ornatas longa corona fores.
Cerulei fiant puro de ſulphure fumi;
Tectaque fumanti ſulphure balet ouis.
Vre maris rores, tædaſque, herbaſque Sabinas,
Et crepet in mediis Laurus aduſta focis.
Libaque de milio milij fiſcella ſequatur,
Ruſtica precipuè eſt hac Dea læta cibo.
Adde dapes, mulctramque ſuas, dapibuſque refectus
Syluicolam tepido lacte precare Palem.

Inſulæ expiandæ ritus talis fertur. Anno VI. Peloponneſiaci belli Delus inſula ab Athenieñſibus expiata, hoc pacto. Cadauera ex totâ inſulâ refoſſa in Rhemiam fuere aſportata; inſtitutumque, vt iam inde nemo ibi naſceretur, morereturuè; ſed vt, quæ nixu laborare cœpiſſent, ac quoquomodo perituri, in eam Inſulam deportarentur. Eſt Rhemia adeò Delo propinqua, vt Polycrates Samiorum Tyrannus vtramque alteri catenâ aliquandò iunxerit. Manſit in Delo luſtrale ſacrum, quod Athenienſes cum circumiectis inſulanis, quinto quoque anno deinceps celebrarunt. Sab. lib. VI. En. III. *Luſtratio inſulæ.*

Luſtrabantur arua ſacris Ambarualibus, porcâ fœcunda, *Luſtratio aruorum.*

Digitized by Google

cunctâ, & grauidâ, ter circum arua, maturis frugibus, ductâ, omneſque poſt eam clamantes ſequebantur, ex quibus vnus quernâ coronatus fronde, cum ſolemni ſaltatu compoſito carmine, Cereri decantabat laudes; ac poſtquam lacte, vino, & mellis fauo libaſſent, antequam fruges meterent, porcam Cereri immolabant, quæ, Præcidanea, dicta. Alex. lib. III. capit. XII. Apud Romanos agna coronata, meſſis, ager, fundus, terra, grex, vel pecus ter circumluſtrabatur: proſequente agreſtium turbâ cum fiſtulâ, ſolemnique ſaltu, & clamoribus, Deum, Deamque, cui ſacra fiebant, inuocante, vti morbos, calamitates, & omnem intemperiem prohiberent, fructum agrorum, paſtores, pecoraque ſeruarent. Item, ſi ager luſtrandus foret, Iunoni, & Iano vino libabant prius: mox Martem patrem, vt ſciens, volenſque propitius adeſſet, inuocabant. Alex. ab Alex. lib. v. cap. XXVII.

Ambaruale ſacrum.

Præcidanea porca quæ.

Luſtratio alia agri.

Ambarualia ſacra peragebant Athenienſes circum campos, Iouem inuocantes, in magnâ ſiccitate, acclamantes, *plue, plue, ô Iupiter, in aridos Athenienſium campos*. Loenſis lib. IX. cap. X.

Amburbiale ſacrum Athen. ad pluuiam petendam.

Amburbialis victima erat, cum propter dira prodigia (vt ſi bubo, vel lupus, cellam Iouis, vel Capitolium intraſſet) tædæ, aut victimæ ſulphuris, & aquæ luſtratione Vrbs, aut Capitolium purgabatur. Sacrum verò Ambaruale tutandis Imperij finibus factum, ſingulo quoque quinquennio per Cēſores, Suouetaurilibus, ſcilicet, ſue, oue, ac tauro, qui circumducebantur, mēſe Februario, quo tempore Februo in primis litatum, ſacrumquè peractum. Mox Cenſor in magnâ ordinū frequentiâ Deos Imperij præſides ſolemni precatione inuocabat, vt rem Romanam, Vrbem, templa fines conſeruarent incolumes, & proſperos ſucceſſus darēt, malaquè auerruncarent, votaquè in ſequens luſtrum promitterent. Alex. ab Alex. lib. v. cap. XXVII.

Amburbialis victima quæ.

Suouetaurilia

Februo litatum Februario menſe.

Vota pro Popul Rom. per Cenſores.

Canarium in antiquis libris, dicitur augurium, cui agendo conſtituerunt dies, priuſquam frumenta vaginis exirent, & antequam in vaginas peruenirent, à ca-

Canarium augurium.

ne

ne ducto vocabulo; ſiquidem rutilæ canes, ideſt, non procul à rubro colore, immolabantur, vt ait Atteius Capito, Canario ſacrificio pro frugibus deprecandæ ſæuitiæ cauſâ ſideris caniculæ. Legimus in Græcorũ monumentis; exurente quandoque Cycladas inſulas cane, atque inde ſterilitate multâ, ac ſiccitate conſecutâ, qui in eſt habitabant, ex oraculo Ariſtæum Apollinis, & Cyrenes filium accerſiuere. Aduenit, vt ex Arcadiâ, ſecum quibuſdam ductis, templum erexerit Ioui, quem vocauit Iemæum, quaſi pluuium. Canem quoque rebus diuinis operatus placauit, Ceisque legem inſtituit, ſingulis annis, eiuſdem ſeruarent exortum, & eidem rem diuinam obirent. Cœlius lib. XVII. cap. XXVII.

Canarium augurium. *Canarium ſacrificium* *Luſtratio cõtra ſiccitatẽ* *Iemæũ templum.*

Cum in Azameâ Phrygiæ ſumma fames ob agrorũ ſterilitatem orta eſſet, paſtoresque rem diuinam fruſtrà facerent, Euphorbus quidam noui ſacrificij genus excogitauit: vulpem, & echinum immolauit. Quâ beſtiâ placatis Dijs, agros feraces eſſe cœpiſſe, ſcribit Hermogenes, citante Stephano.

Luſtratio cõtra famem.

Luſtrabant etiam tubas ſacrorum, menſe Martio, in atrio Saturio: hæc dicta, Tubiluſtria.

Tubiluſtria.

Somnia quoque meticuloſa, & curas, fluminis ablutione, purgabant. Faſcinationes ſaliuâ ieiunorum. Luſtrabant pariter domos, ſulphure eas ſuffientes, ex Dioſcoride, Plinio, Homero. Inſuper luſtrabant lectum ſulphure, & ouo, ex Ouid. II. de arte.

Luſtratio ſomniorum. *Faſcinationẽ expiatio.*

Luſtrati pueri die Luſtrico à Romanis, igne aquâ, ſulphure; igne, & ſulphure ſuffitibus excitatis; aquâ verò aſperſi, adhibitis carminibus. quo die infanti nomen imponitur; ſiuè quinto ex Platone; ſiuè decimo maſculis ex Macrobio; ſiuè ſeptimo ex Ariſtotele.

Luſtratio puerorum. *Luſtricus dies.*

Purificatio apud antiquos, vt notat Seruius, triplex in ſacris vetuſtæ religiones, aut tedâ, ſulphure, & igne, aut aquâ, aut aere; hinc oſcilla illa ſuſpenſa apud Virg.

Purificatio triplex.

Aqua potiſſimùm, aut viua, aut marina luſtrationibus idonea. Sulphuri addebant laurum, verbenam, aliquandò myrtum, oleum, bitumen aquâ marinâ inſper-

Aqua marina luſtralis.

Dur.Caſell.lib.I.cap.III. Monſtroſi quoque partus flammis dati, quod innuit Lucanus, Pharſ.x. *Monſtroſi partus uſti.*

Monſtra iubet primùm, quos nullo ſemine diſcors
Protulerit natura, rapi, ſteriliqne nefandos
Ex vtero fœtus infandis vrere flammis.

Veſtalium purificatio, ſuam pudicitiam per ſummum ſacrilegium proſtituentium, ſub terrâ, vnà cum lucernâ, pane, aquâ, lacte, oleoque, an expiatorium erat ſacrum, de ſacris tam nefariè pollutis? *Purificatio Veſtalium.*

Grandinis auertendæ expiatorium ſacrum recenſet Palladius, Panno ruſſeo molam cooperiri iubēs, cruentas ſecures contra cœlum minaciter leuari, tum omne horti ſpatium albâ vite præcingi. *Expiatio grandinis.*

Nocturnas aues, mali ominis auertendi gratiâ priſcos cruci conſueſſe afigere, idem refert Columella, Apuleius verò ait, poſtibus affixas. *Nocturna aues ſuffiſſe.*

Rubigo ſanguine lactentis vituli olim placata ex M. Varronis, & Sex. Pomp. libris. Tagetis opinio longè ineptior. Nudatum cute tenus caput aſini in ruris limite, auertendæ vel rubiginis, vel tempeſtatis gratiâ, collocatum. Ad nubes tempeſtate grauidas auertendas, homines ad penulas diſcurrebant (vt habet Seneca nat. Quæſt. IIII.) aut ad ſtoreas; imò pro ſe quiſque album agnum immolabat, alius pullum. Contra Africi flatum viri duo, vt habet Pauſanias in Corinth. gallum gallinaceum albis alarum pennis in contrarias partes diſtractum lacerant; ac deinde dimidiam vterque partem galli præferens cum curſu vites ambiunt, mox in eum ipſum locum, vnde currere cœperūt, rurſum congreſſi, aues defodiunt. *Rubiginis expiatio.* *Aſini caput piaculare.* *Nubium expiatio.* *Africi venti expiatio.*

Erucas auertebant hoc ritu, ex Columellâ; ſi mulier, quæ in menſtruis eſt, ſolutis crinibus, & nudo pede, vnamquamque aream ter circumeat; poſt hæc omnes vermiculos enecatos cadere ferunt. Lege Caſellium lib. II. cap. x. Plinium lib. xxx. cap. II. & III. *Erucarum expiatio.*

Athenęus auctoritate Ariſtotelis refert, columbos excluſos pullis, ouis inſpuere, ſaliuâq; eos luſtrare ad abigendam faſcini vim, Iunius Animadu. lib. v. cap. v. *Columbarū expiatio.*

Digitized by Google

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE COLORIBVS:

Ioſephi Laurentij Lucenſis,

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.

MATTHÆVM
SANVTVM

Concordiæ Epiſcopum.

CIↃ IↃ C XXX.

De licentia Superiorum,
& Priuilegio.

Digitized by Google

Digitized by Google

Illuſtriſſimo . ac . Reuerendiſs.

MATTHÆO . SANVTO,

EPISCOPO . CONCORDIÆ.

Opibus . Nobilitatem . Nobilitati . Virtutem.
Virtuti . Felicitatem.
Felicitati . Gloriam.
Maximè , Cumulanti.
Vt . Nobilitate . Sit . Admirandus . Opibus . Adamandus.
Virtute . Adorandus . Felicitate . Suſpiciendus.
Gloriâ . Æmulandus.
Cui . Vel . In . Cunis . Vagienti .
Genius . Aethereus . Rectè . Sentiendi.
Pitho . Diſertè . Eloquendi . Phœbus . Sapienter. Scribendi.
Lumen . Afflarunt . Numenquè.
Litatiſquè . Gratijs . Muſis . Et . Gloriâ . Concordi. Fœdere.
Fama . Hoc . Statuit . Trophœum.
Vt . Paſſim . Acclamaretur,

MATTHÆVS . SANVTVS.

Muſarum . Decimus . Charitum . Quartus . Cato . Tertius.

Digitized by Google

Ingeniorum . Primus . Alter . Socrates.
Suadæ . Medulla . In . Dicendo . Themidis . Ocellus . In . Iudicando.
Pietatis . Corculum . In . Cœleſtibus . Indagandis.
Lucipetis . Phoſphorus . Lucifugis . Heſperus.
Cœlipetis . Sol . Meridians.
Beneficiis . Officijs . Omnes . Vincens . Vinciens.
A . quopiam . Vinci . Vincirivè . Dedignans.
Tanti . Herois . Gloria . Triumphatrix.
Nunquam . Caneſcet . Seculis . Innumerabilibus.
Meritò . Igitur.
Sacro . Antiſtiti . Tanto . Tantis . Virtutibus . Aucto.
Tanquam . Oceano . Suo . Parenti.
Riuulus . Licet . Guttulam . Aquæ.
Xeniolum . Hocce . Bracteatum.
Translaticium . Sanè . Et . Longè . Infra . Meritum.
Debitum . Tamen . Ex . Animo.
Ioſephus . Laurentius . Lucenſis.
D. D. D.
CIↃ IↃ C XXX.

Digitized by Google

BIBLIOTECA N. ROMA VITTORIO EMANUELE

SYNOPSIS DE COLORIBVS.

TOrpedinis vis tanta, vt piſcatoris manũ ſtupore corripiat, quæ quaſi obiecto Meduſeo capite lapideſcit; vis quoq; Philautiæ adoleſcẽtis animum adeò inficit, infatuat, vt niſi quiſpiam ſedulus agricola falcem bonæ diſciplinæ immittat, ſilueſcat totus, & in ſpinas luxuriet. O Aquilones Hyperborei, Catones, inſurgite tenebricoſam tot errorum diſpellite caliginem. Vos Zephyri bonarum inſtitutionum hunc hortum perflate; lilia vt germinent, ac floſculi vernantes. Delabere, ò ſalutare collyrium, & iuuentutis oculos peruinge ſacro illo oraculo Delphico, NOSCE TE IPSVM; Lyncei totidem fient, hac vnâ lucernâ præfulgente, Cymmerias non palpabunt tenebras; neque præcipites ad Stygias vndas perferentur. Tu tertius Cato, bonis moribus, Aquilo, auctoritate, Zephyrus lenitate, has nubes diſpelle, horum mentem ſerena, velut alter Phœbus, inſcitiam ab illorum mẽtibus excute, vel noctem illunem, velut altera Phœbe, illuſtra, vt ſaltem virtutum colores diſtinguere aliquo pacto poſſint. qui quia ſub oculos vix cadere poſſunt, en mei qualeſcunquè tibi delineati leui penicillo in lucem prodeunt.

A Veſti-

Digitized by Google

Veſtimentorum ſyntagma iure poſtulat colorum, quibus veſtes inficiuntur: non vt philoſophus, ſed vt philologus paucis complectar ex Thyleſio, Bayſio; & primùm in genere diſſero de illis; deinde ſingulos duntaxat delibo.

Color varius. Color varius, ſiue veſtis varia, & diſcolor, diuerſis è coloribus diſtinguitur. Hinc equus varius, non totus candidus, vel niger; ſed his, alijſue coloribus diſtinctus; ſic Cœlum varium, cuius partes ſerenæ interlucent, partes nonnullæ triſtantur. Sæpè etiam, quia inter colores affinitas eſt, alius pro alio ſumitur; ſic Mineruæ oculi dicuntur à Virgilio, flaui, pro, glaucis; &, album, pro pallido; cœruleum, pro ſubuiridi poeticè dicitur.

Diſcolor. Decolor: Diſcolor aliquandò ſumitur non tantùm pro vario, ſed pro, radianti. Virgil.

Diſcolor vnde auri per ramos aura refulſit,

at, decolor, is dicitur, ex cuius ore color defluxit, & exanguis relictus eſt, idcircò ſumitur pro, deformi, & nigro, vt, decolor Indus; at concolor eiuſdem eſſe coloris fertur. *Colores incerti.* Sunt etiam è coloribus aliqui incerti, qui intuentium oculos fallunt, vt eſt Cœli nitor, illuſtrati radijs Solaribus, Cyaneum colorem, vel non illuſtrati, ſuboſcurum referentis; ità & mare ipſum præter cæruleum, modò atrum horret, modò vireſcit; interdum etiam flauum, rauumque ſe oſtendit, aut ſpecie quadam purpuraſcit violaceâ.

Colores ſuaues Colorum quidam ſuaues recenſentur, vt flauus, purpureus, candidus, imprimis roſeus. *Colores triſtes.* Quidam triſtes & lugubres, vt ater, pullus, ferrugineus, impluuiatus, quibus rei ſe deturpabant ad miſericordiã captandã.

Colores primi. Colorum duo potiſſimũ genera apud philoſophos recenſentur, albi, & nigri; cæteri verò ex horum commixtione naſcuntur. Albus diſgregat viſum ex philoſophis, niger verò congregat.

Colores à locis dicti. Colorum quidam nominati ſunt à locis, vt *Puniceus, Tyrius, idemque Sarranus*. Purpurei ſunt hi. *Indicus, Sino-*

pis,

pis, Melinus, Hiſpanus, Beticus, Mutinenſis. Coloſſinus. Alij dicti ſunt à metallis, vt, *plumbeus, ferrugineus, argenteus, aureus.* Alij à plantis, vt *Buxeus, Roſeus, hyacinthinus, hyſginus, coccinus, ſandycinus, violaceus*, qui & *Hyanthinus*, ex quo, *Tyrianthinus*, è purpurâ factus, & violâ. *Croceus*, vndè veſtis crocotula; à Caltâ, *Caltula*; à Byſſo, *Byſſina*; à Citro, *Citroſa*; à Papauere, *Papauerata*; à Galbano *Galbana*; à maluæ floſculo, *Molochina*: à Puniceo flore *Balauſtina*. A folijs porri virentis, *Praſina*.

Colores à metallis dicti.

Colores dicti à plantis.

Alij colores ab animalibus vocati, vt *Ceruinus, Mulinus. Muſtellinus, Ictericus*, ab aue Ictero, qui & dicitur color luteus. *Cygneus*, ſiue olorinus, candidus. *Coracinus* à coruo niger. *Oſtrinus, Conchyliatus, Muriceus*, purpureus. A rebus deniquè diuerſis alij colores, vt *igneus, flammeus*, ab igne, & flammâ; A cęlo, *cæruleus*; A mari, *marinus*, ac, *thalaſſinus*; Ab vndâ *Cymatilis*, ſeu *Cymatius*: Ab arcu pluuio, *Arquatus. Hyalinus*, qui & vitreus coloris vitri; item, *niueus, marmoreus, lacteus, eburneus, amethyſtinus*, ex quo Tyriamethyſtinus, *Sandaracinus, impluuiatus, ſanguineus, herbidus, cereus, piceus, cinereus.* A ſpumis quoquè, & maculis, color, *ſpumeus*, & *maculoſus*, vt equorum. A guttis, *guttatus*, vt canum. A muſcarum ſimilitudine, *muſcatus*: A ſcutulis, *ſcutulatus*: Ab exiguorum pomulorũ ſpecie, *pomulatus*. Si orbes ſunt ilatinſculi dicitur, *rotatus.* *Albus* color puriſſimus, qui & candidus dicitur, & olorinus, licet album ſit naturâ, & candidum arte, ſumitur pro ſinceritatis argumento; vnde animus candidus, ideſt ſincerus; & candidati dicebantur Romani, magiſtratum ambientes. Candens verò ſumitur pro ignito; eiuſdem generis eſt canus, qui refertur ad barbam, & capillos ſenum. Sumitur aliquando albus pro pallido, vndè timor albus; hinc Romanæ mulieres quondam funera ſequebantur in veſte albâ. *Melinum*, eſt coloris candidi ſpecies. Hi colores albi, & ſimplices.

Colores ab animalibus dicti.

Colores à rebus diuerſis dicti.

Colores à mari, & aqueis.

Color albus, Candidus, Olorinus.

Candidum in quo differt ab albo.

Candens quid.

Canus color.

Melinus color.

Ex albo, & fuſco miſtus color dicebatur, *Leucophæus*, nam λευκὸν album, φαιὸν fuſcum, ideſt, ſubnigrum,

Color miſtus ex albo.

Digitized by Google

ſperſum. Quare Alex. loco ſuprà citato refert rarum expiandi genus, cum Deos quiſquam vbi maximè infenſos cernebat, linteatus lucernam, & laurum manu tenebat, genibuſquè obrepere debebat, & vocibus acclamare, numinaquè ſibi irata palàm profiteri.

Sacrum piaculare ad placanda numina.

Laurum verò in ignem inijcientes, ſi ſonitum ederet, numina propitia; ſi ſine murmure arderet, irata portendebat.

Laurus crepans boni ominis.

Laurus ſilēs infauſti ominis.

Portenta, hoc eſt, ſi bos, aut aliud animal fuiſſet locutum, expiabantur, habendo Senatum ſub dio. Terremotus ſupplicationibus per triduum, Duumuiris præeuntibus; nonnunquam ex vnâ familia omnes coronati ſupplicabant, vel Ferias Prætor Vrbanus, ægris leuandis mentibus, indicebat, concione aduocatâ. Nomen verò Dei, cui ſacrum fiebat, ſupprimebatur, vtque iurgijs, & litibus temperarent, admonebat. Cur verò nomen Dei tacerēt, lege Alex. ſuprâ loco citato. De Luſtrico die Cenſorinum, Marcellum, Donatum, & alios.

Portenterū expiatio quæ. *Terremotus expiatio.* *Nomen Dei in ſacro celatum.*

Poſtulio, ſacrum erat ad auerruncandam Deorum iram, facto prodigio aliquo, quod expiandum, procurandumvè foret; ita dictum à, Poſtulando, quoniam turbata ſacra cuiuſpiam, aut ludorū ratione, vbi quid parum exploratè, curioſèue obijſſent, aut in re diuinâ quid omiſſum, ex ritu, foret, per oſtenta, quæ paulò poſt ſequerentur, videbatur numen honoris reſtaurationem poſtulare. Vnde Feſtus, *fulgura* (inquit) *trium generum, poſtularia, peſtifera, peremptoria.* Poſtularia, votorum, aut ſacrificiorum ſpretam religionem deſiderāt. Peſtifera mortem, aut exilium: Peremptoria ſuperiorum fulgurum, portentorumque ſignificationem perimunt. Rhod. lib. x. cap. xix. Scelera nefanda olim mari expiata, et luſtrata. Catullus auerſas, incæſtaſque Gellij Veneres carmine mordaci perſtringens, ait, eius libidines Oceanum ipſum eluere non poſſe. Subſcribūt, Cic. pro Roſcio Amerino, Seneca Trag. Hippol. vnde Androgyni in mare deportati, quod nullis, niſi æquoris vndis, eiuſmodi portentum lauari, & expiari poſſit,

Poſtulio ſacrum quod. *Poſtularia fulmina.* *Peſtifera fulmina.* *Peremptoria fulmina.* *Luſtratio generū nefandorum.* *Androgyni in mare proiecti.*

Dur.

Dur. Caſell. lib. 1. cap. 111. Monſtroſi quoque partus flammis dati, quod innuit Lucanus, Pharſ. x. *Monſtroſi partus uſti.*

Monſtra iubet primùm, quos nullo ſemine diſcors
Protulerit natura, rapi, ſterilique nefandos
Ex vtero fœtus infandis vrere flammis.

Veſtalium purificatio, ſuam pudicitiam per ſummum ſacrilegium proſtituentium, ſub terrâ, vnà cum lucernâ, pane, aquâ, lacte, oleoque, an expiatorium erat ſacrum, de ſacris tam nefariè pollutis? *Purificatio Veſtalium.*

Grandinis auertendæ expiatorium ſacrum recenſet Palladius, Panno ruſſeo molam cooperiri iubēs, cruentas ſecures contra cœlum minaciter leuari, tum omne horti ſpatium albâ vite præcingi. *Expiatio grandinis.*

Nocturnas aues, mali ominis auertendi gratiâ priſcos cruci conſueſſe afigere, idem refert Columella, Apuleius verò ait, poſtibus affixas. *Nocturnæ aues ſuffiſſæ.*

Rubigo ſanguine lactentis vituli olim placata ex M. Varronis, & Sex. Pomp. libris. Tagetis opinio longè ineptior. Nudatum cute tenus caput aſini in ruris limite, auertendæ vel rubiginis, vel tempeſtatis gratiâ, collocatum. Ad nubes tempeſtate grauidas auertendas, homines ad penulas diſcurrebant (vt habet Seneca nat. Quæſt. 1111.) aut ad ſtoreas; imò pro ſe quiſque album agnum immolabat, alius pullum. Contra Africi flatum viri duo, vt habet Pauſanias in Corinth. gallum gallinaceum albis alarum pennis in contrarias partes diſtractum lacerant; ac deinde dimidiam vterque partem galli præferens cum curſu vites ambiunt, mox in eum ipſum locum, vnde currere cœperūt, rurſum congreſſi, aues defodiunt. *Rubiginis expiatio.* *Aſini caput piaculare.* *Nubium expiatio.* *Africi venti expiatio.*

Erucas auertebant hoc ritu, ex Columellâ; ſi mulier, quæ in menſtruis eſt, ſolutis crinibus, & nudo pede, vnamquamque aream ter circumeat; poſt hæc omnes vermiculos enecatos cadere ferunt. Lege Caſellium lib. 11. cap. x. Plinium lib. xxx. cap. 11. & 111. *Erucarum expiatio.*

Atheneus auctoritate Ariſtotelis refert, columbos excluſos pullis, ouis inſpuere, ſaliuâq; eos luſtrare ad abigendam faſcini vim, Iunius Animadu. lib. v. cap. v. *Columborum expiatio.*

Eireſione luſtratio.

Nicteteria ſupplicatio.

Ramalia feſta.

Luſtratio *Eireſione* Athenienſium è Suidâ, & Plut. in Teſeo, ita fertur, & Ariſtophone. Athenienſium pueri feſto quodam die, quem ipſi; *Pyanepſia*, vocant, *Eireſionem* ferebant, hoceſt, ramum oleæ lanâ coronatum, circum pendentibus vndique omnis generis pomis & fructibus, tanquam primitijs, in ſignum ſupplicationis, quam, *Hicteteriam*, vocant, quaſi dicas, propitiatorium numinis. Id autem per urbem in ſignum depulſæ olim à ſe ſterilitatis, cum cantu, quem pueri patrimi, matrimi canebant. Loenſis cap. x. lib. IV. Hæc feſta vocata *Ramalia*; Ramus ille lanâ coronatus εἰρίον, quaſi, lana; dictus; Addita & hæc, *Fert ficus, & panes pingues, Eireſione, Mella quoque in cotilâ, & oleum, quo te perfricare poſſis, & calicem vini boni meri, vti ebria dormias.*

Nouendiale ſacrum

Oſtentorum luſtratio.

Græcorum precatio.

Si lapidibus pluiſſet, Nouendiali ſacro, id expiatum. Vbi è cœlo oſtenta apparuiſſent, vti, ſi duo Soles viſi, crinitus Cometes, Tiberis miſto ſanguine fluxiſſet, & huiuſmodi, piacularia ſacrificia facta ad numinū iras placandas. vel Feriæ indicebantur, aut Lectiſternia, ſupplicationesuè ad delubra, & puluinaria. Græci ſi quando territi malis, ſupplicabant, vetuſtum carmen inter vota, preceſque cani iubebant, hoc ſenſu, *Beatorum antiquiſſima ſanitas in omni tempore tecum ſum.* Noto tamen in ſcriptoribus claſſicis, nulla potuiſſe veteres adire ſacra, ſine luſtratione factâ, aquâ purâ, in quâ titionem tingebant ex arâ ſacrificij ſumptum. Hunc morem me docet Ariſtides, qui laudans Imperatoris Antonini humanitatem, ait, faciles ad illum fuiſſe aditus, quaſi iam luſtrati eſſent, qui illum adirent. Hanc luſtrationem debere fieri multis partibus corpotis, ſatis indicat Plutarchus, oratione poſteriori, De eſu carnium, dicens, *Quamquam nos fortaſſe peccamus, qui libros iſtos attingimus, non luſtratis manibus, oculis, pedibus, auribus.* Hinc luſtralis aqua in aditu noſtrorum templorum. Cum aquâ ſalem, & lentem miſcebant, vt colligitur ex Clemente Alex. Strom. VII. Terra quoque vſurpata in luſtrationibus, vnde religio illa veterum, animas defunctorum terrâ purgatas in cœlum demigrare cre-

Luſtratione [ne]ceſſaria in omnibus ſacris

Luſtratio facta in multis corporis partibus.

Terra in luſtrationibus

recre-

re credentium, vt colligitur ex M. Tullio de Somno Scipionis. Nunquid illa cinerum aſperſio ſuper capillos, huc reſpexiſſe videtur? *Cineris luſtratis.*

Luſtrabantur prætereà polluti exequijs. Virg. vi. Aen. *Luſtrauitque vir[illegible]s*, & Iuno apud Ouid. iv. Metam. luſtratur ab Iride, priuſquàm cœlum repetat, *Luſtratio exequiarum*

Læta redit [illegible]uno, quam cœlum intrare parantem
Roratis luſtrauit aquis Thaum[illegible]tias Iris.

Demum ſulphur luſtrationibus maximè aptum, ad expiandas potiſſimum domos ſuffitu, cæterarumque rerum ſanitatem. Aqua deinde ſparſa rore leui ramo oliuæ, lauriuè, cum carminibus, in corporum luſtratione. Ignis quoque vim luſtrandi maximam habet, quæ omnia tum vi naturæ, tum religionis inſtituto fuiſſe vſurpata, neminem latet. de his vide Columellam, Macrobium, Roſinum, Marcellum Donatum, & alios. *Sulphur luſtrationibus idoneum.* *Luſtralia qua.*

Pauca luſtraui, alienis facibus illuſtratus lucidiſſimis; non tamen luſtratus hiſce luſtrationibus modum impono. Luſtrum potius illuſtrem, quàm tales Ethnicorum tenebras luctificas, luſtrificas. Tu lux clariſſima in Honoris, Virtutiſque curſu mihi, obſecro, præi, ò vir veteris Genij, Probitatiſque vnicus aſſertor, qui ſine vllo proxenetâ mereris ab alijs amorem, honoremque quàm maximum. Nec te latet, vt amoris, ita obſequij in te mei debitum non tam facilè perſoluendum; neque hæc in theatro miſſilia tantùm in vulgus à me ſparſa, ſed ad orcheſtram quoque, vbi purpurati, & lati clauij reſident; ad vos dumtaxat, litteratos principes, namque

Principibus placuiſſe viris non vltima laus eſt.

Vitis ſine pedamine, cadit, proſternitur, vel magna ingenia, ne dicam, vulgaria, tale meum, ſine magnis Patronis, exoleſcunt, quem mihi te diuinitus datum precor propitium, æternumque. ita me Deus amet, teque felici beet diplomate fortunatiſſimum.

Digitized by Google

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE COLORIBVS:

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.

MATTHÆVM
S A N V T V M

Concordiæ Epiſcopum.

CIↃ IↃ C XXX.

De licentia Superiorum,
& Priuilegio.

[illegible] by Goog[illegible]

Illuſtriſſimo . ac . Reuerendiſs.

MATTHÆO : SANVTO,

EPISCOPO . CONCORDIÆ.

Opibus . Nobilitatem . Nobilitati . Virtutem.

Virtuti : Felicitatem.

Felicitati . Gloriam.

Maximè , Cùmulanti.

Vt . Nobilitate . Sit . Admirandus . Opibus : Adamandus.

Virtute . Adorandus . Felicitate . Suſpiciendus.

Gloriâ . Æmulandus.

Cui . Vel . In . Cunis . Vagienti .

Genius . Aethereus . Rectè . Sentiendi .

Pitho . Diſertè . Eloquendi . Phœbus . Sapienter . Scribendi,

Lumen . Afflarunt . Numenquè.

Litatiſquè . Gratijs . Muſis . Et . Gloriâ . Concordi . Fœdere.

Fama . Hoc . Statuit . Trophœum.

Vt . Paſſim . Acclamaretur,

MATTHÆVS . SANVTVS.

Muſarum . Decimus . Charitum . Quartus . Cato . Tertius.

Digitized by Google

Ingeniorum . Primus . Alter . Socrates.
Suadæ . Medulla . In . Dicendo . Themidis . Ocellus . In . Iudicando.
Pietatis . Corculum . In . Cœleſtibus . Indagandis.
Lucipetis . Phoſphorus . Lucifugis . Heſperus.
Cœlipetis . Sol , Meridians .
Beneficiis . Officijs . Omnes . Vincens . Vinciens.
A . quopiam . Vinci . Vincirivè . Dedignans.
Tanti . Herois . Gloria . Triumphatrix.
Nunquam . Caneſcet . Seculis . Innumerabilibus.
Meritò . Igitur.
Sacro . Antiſtiti . Tanto . Tantis . Virtutibus . Aucto.
Tanquam . Oceano . Suo . Parenti.
Riuulus . Licet . Guttulam . Aquæ.
Xeniolum . Hocce . Bracteatum.
Translaticium . Sanè . Et . Longè . Infra . Meritum.
Debitum . Tamen . Ex . Animo.
Ioſephus . Laurentius . Lucenſis.

D. D. D.

CIↃ IↃ C XXX.

SYNOPSIS DE COLORIBVS.

TOrpedinis vis tanta, vt piſcatoris manũ ſtupore corripiat, quæ quaſi obiecto Meduſeo capite lapideſcit; vis quoq; Philautiæ adoleſcẽtis animum adeò inficit, infatuat, vt niſi quiſpiam ſedulus agricola falcem bonæ diſciplinæ immittat, ſilueſcat totus, & in ſpinas luxuriet. O Aquilones Hyperborei, Catones, inſurgite tenebricoſam tot errorum diſpellite caliginem. Vos Zephyri bonarum inſtitutionum hunc hortum perflate; lilia, vt germinent, ac floſculi vernantes. Delabere, ò ſalutare collyrium, & iuuentutis oculos perunge ſacro illo oraculo Delphico, NOSCE TE IPSVM; Lyncei totidem fient, hac vnâ lucernâ præfulgente, Cymmerias non palpabunt tenebras; neque præcipites ad Stygias vndas perferentur. Tu tertius Cato, bonis moribus, Aquilo, auctoritate, Zephyrus lenitate, has nubes diſpelle, horum mentem ſerena, velut alter Phœbus, inſcitiam ab illorum mẽtibus excute, vel noctem illunem, velut altera Phœbe, illuſtra, vt ſaltem virtutum colores diſtinguere aliquo pacto poſſint. qui quia ſub oculos vix cadere poſſunt, en mei qualeſcunquè tibi delineati leui penicillo in lucem prodeunt.

Veſtimentorum ſyntagma iure poſtulat colorum, quibus veſtes inficiuntur: non vt philoſophus, ſed vt philologus paucis complectar ex Thyleſio, Bayſio; & primùm in genere diſſero de illis; deinde ſingulos duntaxat delibo.

Color varius.

Color varius, ſiue veſtis varia, & diſcolor, diuerſis è coloribus diſtinguitur. Hinc equus varius, non totus candidus, vel niger; ſed his, alijſuè coloribus diſtinctus; ſic Cœlum varium; cuius partes ſerenæ interlucent, partes nonnullæ triſtantur. Sæpè etiam, quia inter colores affinitas eſt, alius pro alio ſumitur; ſic Mineruæ oculi dicuntur à Virgilio, flaui, pro, glaucis; &, album, pro pallido; cœruleum, pro ſubuiridi poeticè dicitur.

Diſcolor. Decolor.

Diſcolor aliquandò ſumitur non tantùm pro vario, ſed pro, radianti. Virgil.

Diſcolor vnde auri per ramos aura refulſit.

at, decolor, is dicitur, ex cuius ore color defluxit, & exanguis relictus eſt, idcircò ſumitur pro, deformi, & nigro, vt, decolor Indus; at concolor eiuſdem eſſe coloris fertur. Sunt etiam è coloribus aliqui

Colores incerti.

incerti, qui intuentium oculos fallunt, vt eſt Cœli nitor, illuſtrati radijs Solaribus, Cyaneum colorem, vel non illuſtrati, ſuboſcurum referentis; ità & mare ipſum præter ceruleum, modò atrum horret, modò vireſcit; interdum etiam flauum, rauumquè ſe oſtendit, aut ſpecie quadam purpuraſcit violaceâ.

Colores ſuaues

Colorum quidam ſuaues recēſentur, vt flauus, purpureus, candidus, imprimis roſeus. Quidam triſtes &

Colores triſtes.

lugubres, vt ater, pullus, ferrugineus, impluuiatus, quibus rei ſe deturpabant ad miſericordiā captandā.

Colores primi.

Colorum duo potiſſimū genera apud philoſophos recenſentur, albi, & nigri; cæteri verò ex horum commixtione naſcuntur. Albus diſgregat viſum ex philoſophis, niger verò congregat.

Colores à locis dicti.

Colorum quidam nominati ſunt à locis, vt *Puniceus, Tyrius, idemque Sarranus*. Purpurei ſunt hi. *Indicus, Sino-*

pis,

pis, *Melinus*, *Hiſpanus*, *Bęticus*, *Mutinenſis*. *Coloſſinus*. Alij dicti ſunt à metallis, vt, *plumbeus*, *ferrugineus*, *argenteus*, *aureus*. Alij à plantis, vt *Buxeus*, *Roſeus*, *hyacinthinus*, *hyſginus*, *coccinus*, *ſandycinus*, *violaceus*, qui & *Hyanthinus*, ex quo, *Tyrianthinus*, è purpurâ factus, & violâ. *Croceus*, vndè veſtis crocotula; à Caltâ, *Caltula*; à Byſſo, *Byſſina*; à Citro, *Citroſa*; à Papauere, *Papauerata*; à Galbano *Galbana*; à maluæ floſculo, *Molochina*: à Puniceo flore *Balauſtina*. A folijs porri virentis, *Praſina*.

Colores à metallis dicti.

Colores dicti a plantis.

Alij colores ab animalibus vocati, vt *Ceruinus*, *Mulinus*, *Muſtellinus*, *Ictericus*, ab aue Ictero, qui & dicitur color luteus, *Cygneus*, ſiue olorinus, candidus. *Coracinus* à coruo niger. *Oſtrinus*, *Conchyliatus*, *Muriceus*, purpureus. A rebus deniquè diuerſis alij colores, vt *igneus*, *flammeus*, ab igne, & flammâ; A cęlo, *cæruleus*; A mari, *marinus*, ac, *thalaſſinus*; Ab vndâ *Cymatilis*, ſeu *Cymatius*: Ab arcu pluuio, *Arquatus*. *Hyalinus*, qui & vitreus coloris vitri; item, *niueus*, *marmoreus*, *lacteus*, *eburneus*, *amethyſtinus*, ex quo Tyriamethyſtinus, *Sandaracinus*, *impluuiatus*, *ſanguineus*, *herbidus*, *cereus*, *piceus*, *cinereus*. A ſpumis quoquè, & maculis, color, *ſpumeus*, & *maculoſus*, vt equorum. A guttis, *guttatus*, vt canum. A muſcarum ſimilitudine, *muſcatus*: A ſcutulis, *ſcutulatus*: Ab exiguorum pomulorũ ſpecie, *pomulatus*. Si orbes ſunt ilatinſculi dicitur, *rotatus*.

Colores ab animalibus dicti.

Colores a rebus diuerſis dicti.

Colores a mari, & aqueis.

Albus color puriſſimus, qui & candidus dicitur, & olorinus, licet album ſit naturâ, & candidum arte, ſumitur pro ſinceritatis argumento; vnde animus candidus, ideſt ſincerus; & candidati dicebantur Romani, magiſtratum ambientes. Candens verò ſumitur pro ignito; eiuſdem generis eſt canus, qui refertur ad barbam, & capillos ſenum. Sumitur aliquando albus pro pallido, vndè timor albus; hinc Romanæ mulieres quondam funera ſequebantur in veſte albâ. *Melinum*, eſt coloris candidi ſpecies. Hi colores albi, & ſimplices.

Color albus, Candidus, Olorinus.

Candidum in quo differt ab albo.

Candens quid.

Canus color.

Melinus color.

Ex albo, & fuſco miſtus color dicebatur, *Leucophæus*, nam λευκὸν album, φαιὸν fuſcum, ideſt, ſubnigrum,

Color miſtus ex albo.

Græci dicunt. Bicolor dici poteſt cinericius, talis color eſt lanæ, quem nos dicimus *griſo*, at *Leucoparyphus* dicitur candidis veſtibus indutus, nulloquè precioſo ſucco inebriatis.

Bicolor. Leucophaus Leucoparyphus. Color niger. Ater, Anthracinus.

Ater color, qui & dicitur, *Anthracinus*, niger, à carbone dictus, quod carboni ſit ſimilis, ſiuè, quòd eiuſmodi color fiat ex tritis in mortario carbonibus, hinc Terent. ait, *Tam atram reddam, quàm eſt carbo.* Sanguis prætereà effuſus, ac frigefactus, amiſſo rubore, tanquam in carbonem mutatus; ater ab omnibus vocatur; dicti etiam atri dies, quòd carbone notarentur, ideſt infauſti, vnde atrati lugentes; at candidi cretâ notati, & fauſti.

Ater in quo differt a nigro.

Differt, *ater* color, à *nigro*, nam non omnis niger eſt ater, nec dici ſolet nigra veſtis, ſed atra, & pulla potius, hinc atrati, pullati, & ater color eſt triſtis, viſu iniucundus, lugentibus accommodatus; niger verò lepidus, ac venuſtus; hinc nigri oculi, nigri capilli decori. *Ater* ergo color ab antiquis dicebatur, anthracinus, furuus, liuidus à liuore, fuſcus; qui ſi modum excedit, & nigreſcit, *Preſſus*, dicitur.

Preſſus. Aquilus.

Aquilus etiam eſt color ſubniger, fuſcus, à colore aquæ vocatus, cuius incertus eſt color, albuſnè, an niger.

Coracinus. Pullus. Bæticus.

Coracinus eſt color etiam niger, qualis eſt coruorū.

Pullus, color eſt fuſcus in nigrum vergens, cuiuſmodi eſt color terræ, qui & *Bæticus*, dicitur, ſiue, *Hiſpanus*, hinc, pullati, dicuntur lugentes, quod pullis veſtibus terræ ſimilibus eſſent amicti. Huic non abſimilis color erat, *impluuiatus*, teſte Nonio, quaſi fumato ſtillicidio implutus; Item *Suaſus, Inſuaſus*, teſte Feſto, color appellatur, qui fit ex ſtillicidio fumoſo in veſtimento albo. Quidam volunt pullum colorem dici à puro per diminutionem, vt lana pulla, quaſi pura, nullo alio colore infecta.

Impluuiatus Suaſus Inſuaſus. Pullus color vnde dictus.

Colores medij ſiue miſti. Furuus. Fuſcus.

Furuus, & fumeus, qui fumo aſſimilatur.

Fuſcus nigro propinquior eſt. Ad colores medios progredior, nec multùm recedo ab atro.

Ferrugineus

Ferrugineus color, qui colorem ferruginis refert, *Im-*

pluuia-

pluuiatum, dixerunt antiqui, hic dictus eſt etiam *Thalaſſicus*; non quòd maris colorem, referat, ſed quòd nautæ eiuſmodi colore ſoleant vti in mari; iſte color à veteribus dictus, *Bæticus*, ſiue, *Hiſpanus*, & viliſſimus habitus, vndè ferrugineæ veſtes piſcatoribus, nautis tribuuntur: imitatur color ferrugineus rubiginem ferri. Tunica etiam nuclei pinei *ferruginea* eſt, color iſte erat quoque lugẽtium, quare erat color funeſtus. vnde, hyacinthi, à Virgilio dicuntur, ferruginei, quaſi lugubres, &, Cœlum, ferrugineum, ideſt, nubilum, triſteque, & ferruginea cymba Charontis, quòd eâ, veluti ſandapilâ, veſpillo Charon mortuos trãſuectet. *Impluuiatus Thalaſſicus. Ferrugineus color funeſtus.*

Caſtaneus, ideſt, ad ſimilitudinem coloris caſtaneæ corticis exertæ, & paululum aſſeruatæ, vulgò dicitur, *taneo*. ſiue cinereus, ex Rhodigino. *Caſtaneus.*

Cinericius, ſiue *cineraceus*, ſiue *cinereus*, qui colorem cineris refert, qui vulgò dicitur, *berettino*. *Cinericius.*

Thapſinus color lugubris funereus, alij putãt *flauum*, à Thapſo, vnde inficiuntur lanæ. *Thapſinus.*

Corneus color, qui ſimilitudinẽ coloris corni refert, æquiparatur coracino, & nigro. *Corneus.*

Cæruleus, quaſi cœluleus, refert cœli colorem puri, ſereni. Græcè dicitur, κυάνεος. *Cyaneus*, color, vnde mare, cæli colorem referens, dicitur cæruleum, nos dicimus, *verde mare*, *verdone*. *Cæruleus. Cyaneus.*

Cymatilis, hic etiam dicitur, eo quòd, κύματα, Græcè, vndæ dicuntur. Alij volunt, cymatilem, eſſe vndulatum, quòd vndis quibuſdam ſit variegatus, crediderim eſſe, *ciambellotto verde à onde*. *Cymatilis.*

Rauus, medius inter flauum, & cæſium. *Rauus.*

Cæſius color oculorum eſt proprius, quem &, felineum, à felium oculis nonnulli appellauerunt, qui color eſt ſubuiridis, igneo quodam ſplendore intermicans; qualem in leonis oculis conſpicimus, & Mineruæ; Neptuni verò cœruleum; vndè dictus color, *Cæſius*, à cæde, quam huiuſmodi oculi minari videntur: color hic à Græcis dicitur, *Glaucus*, & latinè etiam, glaudis *Cæſius. Oculi Mineruæ cæſii oculi Neptuni cærulei. Glaucus.*

Charopus. *Rauus.*

ca, dicitur, ſilua paluſtris, & ſalix; vocatur etiam, *Charopus*, color, ſiuè *rauus*, medius inter flauum, & cæſium; vndeHercules cognomẽto dictus fuit, Charops, quaſi iracundè intuens, *χαρὰ*, enim, iram, ſignificat, hinc dicta, Charybdis, & Charon.

Amethyſtinus.

Amethyſtinus color, ſimilis gemmæ amethyſti, quæ habet colorem violæ, dilutum fulgore purpuræ, non prorſus igneo, ſed in vini colorem deſinente, vulgò, dicitur, *auinato*, à Græco *μεθύσκω*, inebrior, & particulâ priuatiua, *ἀ*, quòd ebrietati lapis hic reſiſtat; ſin verò colori amethyſtino addatur Tyrius, fiet color miſtus, qui dicitur, *Tyriamethyſtinus*.

Tyriamethyſtinus. *Ianthinus.* *Violaceus.*

Ianthinus, vulgo, dictus, *violaceus*, à Græco, *ἴον*, ideſt, *violâ*, &, *ἄνθος*, ideſt, *flos*, vndè, veſtis, Ianthina, à colore illius violæ, quæ ſponte naſcitur in collibus, menſe Martio, quem colorem dicimus, *paonazzo*.

Molochinus

Molochinus, dictus, à Græco *μαλαχὴ*, ideſt, malua, qui in purpureum inclinat; & florem maluæ refert.

Viridis. *Appianum.* *Praſinus.*

Viridis color eſt propriè herbarum, & ſmaragdi.

Appianum, viridis coloris genus.

Praſinus color eſt viridis, ad ſimilitudinem porri, nam, *πράσον*, latinè, porrum, dicitur; hinc veſtes à viridi lanâ, Praſinæ, dicuntur. Et Praſina erat factio contraria Venetæ, in ludis Circenſibus, à coloribus ità dictæ; *Venetus* enim color eſt cœruleus, marinis fluctibus ſimilis; dictus etiam, *Thalaſſinus, verdemare*.

Venetus color *Thalaſſius.* *Hyalus.*

Hyalus, color vitreus ſubuiridis; hinc, *hyalinus*.

Factiones aurigantiũ quatuor in ludis

Factiones aurigantium, qui ludis Circenſibus palmã quærebant, fuerunt quatuor, quæ à coloribus, *viridis, cærulei, coccini, albique* panni, quo donabantur, aut veſtiebantur, nomina acceperunt, *Praſina, Venetæ, Ruſſata, Albatæ*, de quibus ità Tertullianus: *Ab initio duo ſoli fuerunt colores, albus, & ruſſus; albus hyemi, ob niues candidas: ruſeus æſtati, ob ſolis ruborem, nctierant. Sed poſteà tam voluptate, quàm ſuperſtitione prouectâ, ruſeum alij Marti, alij album Zephyris conſecrauerunt; Praſinum verò Terræ, Marti, vel Verno: Venetum Cœlo, & Mari, vel Autumno.*

Cro-

Luteus, color, rufus, ſed dilutior, à luteâ herbâ, dictus, tingendo maximè idonea. quo colore nuptialia vela, quæ, *flammea*, vocabant, olim tingebantur. hinc luteolus: & oui vitellus dicitur, luteus, viola, geniſta lutea, quæ croceo lucidior, *giallo alla paglia*. *Luteus.*

Ochra, color luteus, qui fit ex vſtâ rubricâ in ollis nouis luto circumlitis. *Ochra.*

Flauus color ex viridi rufo, & albo concretus: hic eſt fuluo clarior; qualis eſt color auri, mellis, & ariſtarum, cùm iam maturæ ſunt; crines dicuntur etiam flaui, ideſt, *biondi, giallo dorato*. *Flauus.*

Fuluus ex rufo, & viridi mixtus, qui color dicitur, *leonato*, vndè fuluus leo, fuluus galerus. *Fuluus.*

Giluus color, ſiue, *Melinus* inter album, & fuſcum, qualis eſt mellis. *Giluus. Melinus.*

Rufus, ſiuè rutilus, color differt à rubro, quia ſanguis dicitur ruber, non rufus: at barba, & capillus rufus, non ruber, vndè vini quoddam genus eſt inter rubrum, & album, qui color dicitur, *Rubellus*; quod quia ceraſi duracini colorem refert, *ceraſolum*, vocant Itali. *Rufus. Rubellus.*

Heluus inter rufum, & album. *Heluus.*

Cirrhus color rufus, *Hypocirrhus* ſubrufus. *Cirrhus.*

Ruber, ſiuè *rubens*, color eſt ſanguinis animantium, dictus *roſſo*; vulgò. Gellius lib. 11. cap. xxvi. hæc habet. *Non enim hæc ſunt ſola vocabula rufum colorem demõſtrantia quæ tu modò dixiſti, rufus, & ruber: ſed alia quoque habemus plura, quàm quæ dicta abs te Græca ſunt. Fuluus enim, & flauus, & rubidus, & Phæniceus, & rutilus, & luteus, & ſpadix, appellationes ſunt rufi coloris*. Hactenus Gellius. Aduertendum tamen ex eodem, quod *Phæniceus, rutilus, & ſpadix*, ſunt συνώνυμα, & ſignificant exuberantiam ſplendoremquè ruboris, quales referunt fructus palmae arboris non admodum Sole incocti; vndè *Ruber.*

ſpadi.

ſpadicis, & *phœnicei* nomen. *Rubidus* autem, & *rufus* atrore, & nigrore multò mixtus. Luteus quoquè rufus eſt, ſed dilucidior.

Balauſtinus color.

Balauſtinus, color floris mali Punici, Balauſtium enim hunc florem ſignificat, ſed ſylueſtres; ſubtilius enim flos dicitur, Cytinus.

Roſeus.

Roſeus, à roſâ dictus color, corpori humano quàm ſimillimus, nos dicimus, *incarnatino*, mixtus enim eſt candore, & rubore. intelligo hìc roſam, non Mileſiam, quae nimis purpurea, ardere quodam modò videtur, nec albam, ſed quae vtrumque colorem participat.

Purpura quid, & quo tuplex.

Purpura, etſi conchæ ſit genus, & color, ſiue ſuccus, vnde color conficitur: vſurpatur tamen pro Magiſtratu, vel veſtimento purpureo, hinc prætexta purpurea, purpurati Magiſtratus. Haec diſtinguitur colore, ex prouincijs, vndè deſumitur, & ex munere Magiſtratuum.

Purpureus. Blatteus. Porphyriacus.

Purpureus color, qui *Blatteus*, & dicitur, & *Porphyriacus*, in veſtimentis laudatiſſimus antiquis fuit, & ideò color purpureus ſaepè vſurpatur pro iucundiſſimo, vndè flores dicuntur purpurei, & olores purpurei; at propriè *purpureus* eſt color, qui purpurae ſucco exprimitur, vulgò dicimus, *porpora*, ò *cremeſino*. De purpurâ videndus Plinius lib. IX. cap. XXVI. XXXVII. XXXVIII. XXXIX. ſub hoc nomine, Purpurae, ex Plinio conſtat. *Buccinum* (quae eſt minor conca) & Conchylium, & Muricem inter purpurae genera numerati. Quin etiam fuit Romae purpura violacea, cuius librā denarijs centum veniſſe, Cornelius Nepos affirmat. Fuit & alia inſignis purpura, quae à Tyro inſulâ, *Tyria* appellata, & eſt omnium longè praeſtantiſſima; vndè, *Tyriæ veſtes* ab Ouidio dictae, quae eædem à Iuuenale, *Sarrana*, appellatae ſunt. Tyrus enim prius, Sarra, appellata. Tyriam autem veſtem, vel purpureā, vel etiam Megalenſem purpuram, intelligo, trabeam ſuiſſe, vel togam pictam.

Purpura ſpecies. Buccinum, murex. Tyria. Purpura inſignis. Sarrana veſtes.

Anic.

Amethyſtinus eſt purpureus,referens amethyſtum lapillum precioſum; hinc mulier amethyſtinata. *Amethyſti-nus color.*

Amethyſtina, purpura à colore Amethyſti lapidis, qui violaceus ſplendens eſt. cauſam nominis affert Plin. loco citato, quod vini ad vſque colorem accedens, priuſquàm eum deguſtet, in violam deſinit; fulgor quidam in illâ purpurâ, non ex toto igneus, ſed in colorem vini deficiens: eſt enim, à particulâ priuatiuâ, ἀ, & μέθη, ideſt, ſine ebrietate, nominata, tanquā amethyſtinus color ſit ſobrius, & colore vini minimè inebriatus. quae, ſi inebriatur Tyrio, dicitur, *Tyriamethyſtina*, vt dictum. *Amethyſtina.*

Cærulea purpura ex leuiſſimâ, & Aphricanâ fiebat, violacea, quae ad caeruleum colorē accedit: dat hæc etiam nomen mari, quod à Virg. vocatur purpureū. *Cærulea.*

Clariſſima electior, ac ſplēdidior erat in coccineo, aut Amethyſtino genere, quæ ad Solis radios ignem repræſentabat. *Clariſſima.*

Obſcura, ex violaceo fuſci coloris, viliſſima cenſetur, dicta etiam vulgaris. *Obſcura.*

Picta, quæ & regia, aureis floſculis exornata. *Picta.*

Præſidialis erat Magiſtratuum, & Prouinciæ Præfectorum. *Præſidialis.*

Patricia Patriciorum. *Militaris*, quâ milites donati ob virtutem. *Patricia. Militaris.*

Horum generum meminerunt paſſim auctores.

Quòd ſi lana bis purpura Tyriâ inficiatur, dicitur, *Dibapha*, ideſt, bis tincta. *Dibapha.*

Coccineus color à cocco, dictus, grano, ſcilicet ex arbuſculâ rubenti, *Chermes*, naſcenti, Græcè hoc dicitur, κόκκος βαφικὴ, hoc eſt, granum tinctorium; hinc Coccina, ſiue Coccinea veſtis, vulgò dicitur *grana*, ſiue, *cremeſino in grana, ſcarlatto*. *Coccineus.*

Oſtrinus color, qui ex oſtro factus; oſtrum enim propriè eſt ſanies illa, & liquor, qui ex murice, ſeu conchylio eximitur; ad precioſarum lanarum infecturā: vndè pro ipſo colore muriceo ponitur; *Conchylium*, *Oſtrinus. Oſtrū quid.*

B enim,

Digitized by Google

Conchyliũ. Murex. oſtrum. Oſtrinus color.

enim, *murex*, & *oſtrum*, in eâdem ſignificatione ſumuntur: Oſtri color varius pro loci varietate, vnde legitur; Oſtri appellationẽ accepit (vndè, *Oſtrinus* color) à Græcis, qui τῶν ὀςρέων nomine, etiam murices, ſeu conchylia comprehendunt. Plinius tamen ſupra citato loco, videtur diſtinguere, muricem, à purpurâ, & conchylio. At Nonius diſtinguit, & oſtrinum colorem facit ſubrubeum, ſiue ſubminium, *vermiglio; muriceum*, verò, purpureum.

Xerampelinus.

Xerampelinus, color medius eſt (ex Probo) inter coccinũ, & muriccũ, à nomine Græco ξηρὸν, ideſt, aridum ἄμπελος, ideſt, vitis, a ſiccis vitium folijs, quæ eius ferè ſunt coloris, color hic dicitur, *color di roſe ſecche*. vt quidam volunt. ſed ego crediderim, *foglia marcia*.

Spadiceus. Badius.

Spadiceus, Badiuſuè, demum eſt color Puniceus, à colore dactylorum, quos φοινοῖκας vocant, *baio*, qui proprius eſt equorum, & color eſt ruber cum exuberantiâ quâdam ſplendoris, Pollux ait, Veſtis purpurea dicitur, ἁλυργίς, πορφυρὶς, φοινικὶς. vt conueniant hi colores, Alurgus, Purpureus, Phœnicius. Tu cenſe.

Sandarachinus. Flammeus.

Sandarachinus, qui colorem ſandarachæ, refert, ideſt, flammæ. hic poteſt dici color flammeus à flammâ, quàm refert.

Colores equorum.

Equorum colores, ex Rhodigno lib. XXI. cap. XXXI. hi recenſentur, badius, aureus, albineus, ruſſeus, mureus, ceruinus, giluus, ſcutulatus, albus, guttatus, candidus, preſsè niger. Hi colores maximè apud ſcriptores nominati. Noſtrâ verò tempeſtate, luxu creſcente, induſtriâ ſuffragante, quamplurimi reperiuntur colores priſcis ignoti, è lapidibus, ex herbis, è metallis, vi ignis, & artis educti, & in vſum aſportati è longinquis vſque regionibus, nomina diuerſa ſortiri, pro materiâ, loco, diuerſo. Videndus Thyleſius, & Bayſius, de Re veſtiariâ, cap. 11. Plinius, & alij.

Tractant melius fabrilia fabri: ò ego ſtolidus, qui meo penicillo, è nullo pigmentario vaſe, colores in lucem producere tento coram Apelle; Tu horum arti-

artifex, vt qui es omnis coloris; ego verò nullius; tequè tuis pingerem coloribus, ſi Zeuxis aliquis de ſuo mihi ſuppeditaret, manumq́ue meam informaret. Poſtremam hanc lineam ſufficiat produxiſſe. Te, virum veteris Genij, Philium in amore, Apollinem in Muſarum choro, Numam in religione venerantur, quicumq́ue de Probitate non malè ſentiunt, ac de Virtute. Tui patrocinij clypeo me tege: tutus per hoſtium agmen incedam. eodem ego te cum meis commilitonibus extollam ſublimem, meumque Imperatorem acclamabo generoſiſſimum.

Præcinens

Iò viue. Iò vige. Iò triumpha.

SYNOPSIS
DE SPONSALIBVS
Et Nuptijs antiquorum.

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.

VBERTINVM
PAPIFAVIVM

Adrienſem Epiſcopum.

CIↃ IↃ C XXX.

De licentia Superiorum,
& Priuilegio.

Digitized by Google

Digitized by Google

Illuſtriſſimo . ac . Reuerendiſſ.

VBERTINO . PAPIFAVIO.

ADRIENSI . EPISCOPO.

Mellifluo . Adriaci . Sinus . Corculo.
Sacrorum . Sacræ . Veneris . Amorum . Delicio.
Charitum . Aſylo . Muſarum . Delubro.
Ordinis . Dignitate . Dignitatis . Maieſtate.
Suſpiciendo . Venerando.
In . Cuius . Pectore . Candida . Lilia . Vernantia.
Religionis . Candidati . Candidiſſimos.
Præ . Se . Ferunt . Mores.
In . Cuius . Vultu . Purpuraſcens . Modeſtia.
Purpuræ . Præſagia . Prænunciat . Futuræ.
In . Animo . Sacrorum . Arcanorum . Oracula . Voluntantur.
In . Linguâ . Fatorum . Arcana . Eloquenter. Enodantur.
Cui.
Diuinitus . Antiſtiti . Inaugurato.
Ad . Cuſtodiam . Ad . Exemplum . Ad . Felicitatem.

Digitized by Google

Vultu . Sermone . Moribus . Graui . Charo . Integro.
Antiquæ . Probitatis . Romanæ . Pietatis.
Venetæ . Maieſtatis.
Salutem . Gloriam . Incrementum.
Suſcipienti . Suſpicienti.
Ad . Coronidem . Vſque . Feliciter . Perficienti.
Summâ . Cum . Prudentiâ .
Summa . Cum . Liberalitate.
Prævidenti . Prouidenti.
Inopum . Egeſtati . Pupillorum . Viduitati.
Animo . Aequè . Magno . Atque . Virtutibus . Maximo.
Magneti . Et . Cæciæ . Bonorum . Bona . Omnia . Ad . Se . Trahenti.
Theamedi . Et . Apotropæo . Mala . Omnia . Auerruncanti.
Magno . Virtutis . Lumini . Probitatis . Numini.
Hoc . Qualecunquè . Suæ . Deuotionis . Anathema.
Tholis . Appenſum . Æternitatis.
Ioſephus . Laurentius . Lucenſis.

D. D. D.

CIƆ IƆ C XXX.

Digitized by Google

SYNOPSIS

DE SPONSALIBVS, ET NVPTIIS ANTIQVORVM.

AMuſſis alba diſcrimen facit nullum in albo pariete, ſed nigra; ità mea ludicra aliorum ſeria melius diſtinguent: quæ ludo, vt animum remittam, non vt ſoluam; ſtylũquè in cerâ qualemcumquè meum ducere dum ſtudeo, ceruſſam, purpuriſſumquè fugio. Ideò verborum lenocinia à me exeſte; & potiſſimum in hac eruditionis priſcæ areâ, vel potius pelago, vbi quamplurima ingenia diductis, expanſiſquè velis decurrunt. Horum veſtigia preſſo ſectabor pede, non vt faſcem ex agro, ſed ex horto pancarpiam tibi nectã coronam nuptialem. Tu de tuo imbre irrora; vel in mediâ brumâ roſas Elyſias, & odorata lilia effundam; cum tibi familiæ ſplendor clariſſimus, Genij vigor ingenitus, ingenuus, opum calor ardentiſſimus, quibus ad maturitatem Gloriæ tuæ fructus quàm citiſſimè perduxiſtis ad gentilium tuorum honorem, ad patriæ decorẽ, quam tui parentes quia maximè amarunt, ciuicã ſunt meriti coronam: & quia Virtutem in poſtremis non

habuere, lauream ſibi adornarunt, ſtẽmataq; fumoſis imaginibus referta adeo excreuerunt in atrijs, vt ea vix capiant: in te verò Virtutes, tanquam in ſuo theatro, ſe ſe oſtentant, cui vtinam Parcæ longum, candidumque perneant filum, *Feliciter*. Verùm cornicum oculos configere videor, ea repetens, quæ doctiſſimi uiri pereruditè, *De antiquorum nuptijs* pertractarunt. Carptim quædam ex alieno penu prælibaui. Induſtriam, ſcio, ſi non ingenium, laudabis. Sed priuſquàm tabellæ ſignentur nuptiales, Bona verba, quæſo. Faueatur linguis; acclametur, Feliciter, cum libellus Veneteus datur.

Nuptialis dies albo vel lere ſignatus

Antiqui, Parcas, exiſtimabant, nuptiarum dies, albo vellere condere; hinc Sidonius Apollinaris in Epithalamio Polemij, & Araneolæ,

Proſper connubio dies coruſcat,
Quem Clotho niueis benigna menſis,
Albus quem picei lapillus Indi,
Quem pacis ſimul arbor, & iuuentæ
Aeternùmque virens oliua ſignat.

Nuptialis dies lapillo albo notatus
Oliuâ coronata nupta.

Albo igitur lapillo dies ſignandus. Filaq; ſiue ſtamina nubẽtium à ſororibus Parcis coniungi credidit antiquitas. Deinde oliuâ coronabantur nubentes. Arbor hæc enim pacis, & iuuentæ ſignum. Hinc illud ipſius Sidonij in fine epithalamij

— Tum Diua comas viridantis oliuæ
Pace ligat, nectit dextras, ac fœdera iungit.

Dextræ iunctæ in nuptijs

Solebant enim dextræ iungi, quod erat Concordiæ ſymbolum. Patruus enim, vel qui ſanguinè propior, erat, iungebat, & ſponſorum manus tenebat, vt colligit Caſellius, ex Trebellio Pollione, in Galieno; vnde & mos noſter irrepſit iungẽdi dextras ſponſo, ſponſæquè per Parochum, anulum maritalem imponentem, Nuptijſquè benè ominantem. Sed rem altius attingam.

Nuptiæ vnde dictæ.

Nuptiæ dictæ à nubendo, quòd noua nupta, dum viro tradebatur, Flammeo, præ pudore, caput obuelabat, Has antecedebant ſponſalia, à ſpondendo dicta;

nam

Digitized by Google

nam ſtipulabatur ſponſa, & ſponſus. Hæc ſtipulatio inita, in tabulis, anulis ſignatorijs obſignata eorum, qui intererant. Sponſæ intereà à ſponſo arrhæ dabantur, in argumentum contractorum ſponſalium. Quin & anulus ſponſæ pignoris loco mittebatur, quem, *Pronubum*, Tertullianus vocat. Iſidorus, Etym. lib. XIX. *Fœminæ*, ait, *non vſæ ſunt anulis, niſi quos Virgini ſponſus miſerat; nec amplius, quàm binos aureos in digitis habere ſolebant, & potiſſimùm in IV. qui minimo vicinus.* Iuuen. Sat. VI.

Flāmeo ſponſa velata. *Sponſalia à ſpondendo.* *Arrha data à ſponſo ſponſæ.* *Anulus Pronubus.*

> *Conuentum tamen, & pactum ſponſalia noſtrâ*
> *Tempeſtate parat; iamque à tonſore magiſtro*
> *Pecteris, & digito pignus fortaſſe dediſti.*

Anulum ferreum ſine gemmâ, ſuâ ætate fuiſſe Plinius lib. XXXIII. cap. I. fatetur. Plutarchus item, in Præceptis Connub. cap. XXXVI. & probl. VII. refert, nullum munus accipere potuiſſe à ſponſo ſponſam, præter anulum ferreum, ſine gemmâ, dictum, *Pronubum.*

Anulus ferreus ſponſorum.

Ætas ſponſalium legibus haud definita, ſed naturâ; cum ſcilicet rationis vſum ſuppeditat. Apud Amazones non priùs ſponſalibus ſe vinciebant, quàm hoſtium aliquem interemiſſent, vt habet Herodotus, in Melpomene. Apud Romanos non niſi inter Romanos, vel ciuitate donatos nuptiæ contrahebantur legitimæ. Imò in ipsâ vrbe patricij non immiſti plebeijs, ex lege XII. tabularum, quæ lex quinto anno poſt, contrariâ rogatione, abrogata, Canuleio Trib. pl. Pro Romanis habiti etiam Latij iure donati, ex Sigonio. Ingenui cum libertinis non ſe immiſcuere. A. V. C. CCCIX. Tribb. pl. contendentibus, iura connubiorum communicata à patricijs cum plebeijs.

Aetas ſponſalium. *Amazones quando nubebant.* *Romana cũ Romanis nupta.* *Connubia cõmunicata à Patricijs plebeijs.*

Sponſalium tempus nocturnum, vt notat Alex. ab Alex. lib. II. cap. V. nonnunquam luce primâ; in quo id in primis cautum, ne motus cœli, aut terræ fieret; neuè turbatiore cœlo, & die inquieto. Cornix verò erat auſpicatiſſimum ſignum, maximæquè fidei. ea enim cornicum ſocietas eſt, vt ex duabus ſocijs, alterâ extinctâ, vidua altera perpetuò maneat. In hac ſponſione propria nomina ſponſi, ſponſæquè nefas expro-

Sponſalium tempus. *Sponſalium auſpicia.* *Cornix boni ominis.*

Digitized by Google

Caius & Caia in nuptijs. *Horæ ſponſaliũ quæ.* mere; ſed vir, *Caius*, virgo, *Caia*, dicebatur, in memoriam caſtiſſimæ Cæciliæ Tanaquilis, Caiæ dictæ, vxoris Tarquinij Priſci. Idquè ſacrificio peracto, & conſulto Deorũ numine, factũ primo diluculo, & matutino tempore. Siquidẽ prima, & ſecunda hora diei ſponſalibus idonea. *Sponſalium ritus externi* Apud Græcos, & Macedones panem gladio diuiſum, ſponſalia cũ ineuntur, ſponſi guſtant. Apud Galatas ex eodem poculo bibunt. Coi in ſponſalibus muliebri veſte induuntur. Apud Latinos iugum pariter ſubibant, vnde coniugium dictum. Apud Hetruſcos viri nobiles porcam immolant; quaſi Dijs teſtibus illud benè ceſſurum, & futurum inuiolabile. Neque omne anni tempus celebrandarum nuptiarũ *Tempus infauſtum nuptiarum.* idoneum. Delectus enim habitus. Menſe Maio (habebat parœmia) malè nubũt. Hic mos adhuc viget apud Vicentinos; quo menſe olim Remulia celebrata placandis Remi occiſi Manibus. Inauſpicatæ etiam erãt, ex Macrobio, Kal. Nonæ, Idus, qui dies erant feriati, & ferijs vim fieri cuiquè, piaculare; ideò tunc vetabantur nuptiæ Virginum, non ita viduarum. Verrius *Viduarũ nuptiæ ferijs permiſſæ.* Flaccus ita refert. *Ferijs tergere veteres foſſas licet, nouas facere non item; ideo magis idoneæ feriæ viduis, quàm virginibus.* Dies prætereà atri, & dum feralia, aut parentalia peragebantur, vel Ancylia nondum erant recondita in Martis templo, vel erant dies feſti, & menſis Iunii, *Perſæ verno tempore tantum ſponſalia contrabunt.* niſi poſt Idus, infauſtas reddebant nuptias. Perſis verò permiſſa matrimonia duntaxat initio verni æquinoctij.

Pleniluniũ tempus nuptiarum. Tempus aptũ nuptijs celebrandis plenilunium tantũm, non deſinens luna, aut incipiens, ſiue cũ in damno erat, & incremento, putabatur: quo tempore & Græci ſuas nũdinas celebrabant, quòd inde boni omnis nonnihil ex lunæ facie auſpicarentur: ſiuè vt frequenti iam, & aduenis refertâ ciuitate, in conſpectu amplæ multitudinis poſitâ, celebriores, nobilioreſquè haberentur nuptiæ. vt colligitur ex Pindaro in Iſthmijs, & Euripide in Iphigeniâ, in Aulide, vbi Agamemnon rogatus ab vxore Clitemneſtrâ, quãdo filiæ

ſuæ

Digitized by Google

ſuæ vellet celebrari nuptias reſpondit, *Quando luna fortunatæ venerit circulus.*

Indictâ die nuptijs, auſpices noctu, & ſub auroram auguriis operam dabāt, vnde inauſpicatæ nuptiæ, quæ ſine auſpice, & auſpicijs. Deinde ſacra ſponſalia fiebant Virg. III. Aen.

Auſpices nuptiarum ſub auroram.

Connubijs, aruiſque nouis operata iuuentus.

Seruius, ait, perfecit ſacrificia propter connubia, & nouas ſegetes, quia apud veteres, neque vxor duci, neque ager arari, ſine ſacrificijs, poterat. Acclamationes inde, fiebant εὐτυχῶς, *Feliciter, Proſperè*: Denique hæc ſponſalia, epulo egregiè inſtructo, finiebātur, cui amici quiquè, familiares, ipſique principes intererant, vt Auguſti, & Caligulæ exemplo patet. Hæc proprio nomine dicta, *Repotia*. Pecunia aliquandò vxoris, & mariti effigie ſignata, conuiuis nuptialibus dari ſolita, vt colligitur ex Symmachi lib. IV. ep. IV. & lib. IX. ep. XCVI. *Non eâdem tamen facilitate purgabis, quod filij noſtri Mineruū nuptias aliorum potius relatu, quàm litteris tuis comperi? an veritus es, ne à te numiſma cuſum deſiderarem? potui iacturam ſportulæ facere.*

Sacrificia nuptialia.
Acclamatio in ſpōſalibus
Epulū ſponſalium.
Repotia quæ.
Pecunia cuſa in nuptijs

In ſecundis nuptijs hunc ritum notat Canterus Nouar. lect. lib. III. cap. IV. vt quâ domus parte ſomnus erat capiendus, eius cubiculi lectus alio loco, ſublatus poneretur, ominis vitandi cauſâ, ne, videlicet, è quo cadauer prioris cōiugis elatum fuerat, in eumdem noua nupta, malis auibus, deduceretur. Et quoniam lecti locus mutandus erat, vſu non rarò veniebat, vt eâdem operâ transferenda eſſet in aliam cubiculi partem ianua. ſic igitur fiebat, vt planè renouatum domiciliū, felicibus ominibus, nouos coniuges reciperet. Propertius extremo libro Corneliam hæc facit ad liberos poſt funus loquentem.

Secundæ nuptiæ quo ritu celebratæ.
Lecti mutatio in ſecundis nuptijs.
Ianua mutatio in ſecūdis nuptijs.

Seu tamen aduerſum mutarit ianua lectum,
Sederit & noſtro cauta nouerca toro.

Mutabantur etiam reliqua cum mutatione tori: neq; aliter Cynthia parat reditum in gratiam cum Propertio, quaſi nouum auſpicaretur coniugium poſt ſuffimenta.

Impe-

Imperat & totas iterum mutare lacernas.
Subijcitur. *Atque, ita mutatò per ſingula pallia lecto,*
Reſpondi, & toto ſoluimus arma viro.

Dos dicta, & quanta. Dos dicebatur deinde, quæ, vt ex varijs colligit auctoribus Dempſterus, erat, decies centena ſeſtertiùm millia: dictâ dote, ſignabantur pacta dotalia, ſiuè tabulæ, tunc exclamabatur, *Feliciter*, ita Iuuen. Sat. 11. *Signata tabulæ; dictũ, Feliciter.* εὐτυχῶς. *Proſperè.* Hæc ſolẽnitas Sponſaliũ finiebatur epulo, egregiè inſtructo, vocatis amicis, & familiaribus, Hæc dicta, *Repotia*. Pecunia aliquandò data vultibus nubentiũ ſignata, vt dictũ.

Repotia qua Pecunia notata vultib. nubentium data.

Vxorum duo genera. Vxorum duo genera apud antiquos ex Cic. in Topicis. Alterum, quod propriè vxor dicebatur. Alterum, Materfamilias.

Vxor fiebat, Vſu, & Confarreatione: Materfamilias, Coemptione.

Vſu matrimonium. Vſu fiebat vxor, cùm, tutoribus auctoribus, mulier in matrimonium conueniebat, & cum viro ita cõſueſcebat, vt cum iuſto marito; adeout, ſi vſus ille non interrumperetur (interrumpebatur autem per tres nõctes, ſi vxor à marito aberat) per annum pro vſu captâ, habebatur, è tutorum poteſtate egreſſa. hic mos antiquus à raptu vſque Sabinarum.

Confarreatio. Confarreatione vxor fiebat, cum conuenitur (ex Vulpiano) in manum certis verbis, & præſentibus decem teſtibus cum farre, ſolẽni ſacrificio facto; in quo panis farreus adhibetur, hæc, *Ferraria*, dicta. Cõfarreatio ſolis Pontificibus permiſſa, ex Boetio; quod quidã ſic interpretantur, vt cõfarreatio per ſolos Põtifices perageretur. Tacitus 111. Ann. ait, confarreandi conſuetudinem, aut omiſſam eſſe, aut interpaucos retentam.

Farraria ſacra nuptiarum.

Coemptio in matrim. Coemptio, quæ Matrem familias conſtituebat, erat ſolemnis, & vſitatus ritus matrimonij contrahendi, in quo ſeſe inuicem vxores interrogabant; vir, an ſibi mulier mater familias eſſe vellet? Ita mulier; an vir pater familias? Fiebatque imaginaria quædam venditio, & adoptio, in quâ nummi aliquot (dicis causâ) interueniebant, vnde mulier in manu, mancipioquè mari-

mariti erat, illique hæres facta, & in eius familiam translata: vir autem nõ in manu vxoris erat, ſed, quòd coemptus erat, ideo ſui hæredis ius tribuebat. Addita & ſortitio nuptialis, Plautus Caſin. *Sortiuntur, vtrius ſit futura vxor.* Apul. lib. IX. *peſſimam ſortitus coniugem.* Nonius Marcellus, ex Varrone, refert, his verbis, coemptionem priſcam, *Veteri Romanorum lege, nubentes mulieres aſſes tres ad virum venientes adferebant, atque vnum quidem, quem in manu tenebant, tanquam emendi causâ, marito adferebant; alterum, quem in pede habebant, in focum Larium familiarium inijciebant: tertium in ſacciperione cum condidiſſent, compito vicinali donabant,* Palmerius Spicilegio. Lipſius lib. III. antiq. Lect. cap. XXII. Græci vxores emebant, vt refert Ariſtoteles II. Polit. capit. VI. & apud Homerum odyſſ. VIII. Vulcanus, deprehenſo adulterio Veneris, queritur apud Deos de Venere, & Marte, neque ſe illos ſoluturum, inquit, ex vinculis, donec Iupiter ſibi pretium reſtituat. Thraces quoque vxores emebant, & Aſſyrij, ex Aeliano. Tacitus in libro de Germanorum moribus, ait, munera miſſa ſponſæ à ſponſo, dotemque datam à marito vxori. Herodotus in Clio, ſimilem refert morem de Babylonijs.

Sortitio nuptialis.

Aſſes tres nuptiales.

Græci emebant vxores.

Thraces quoque emebant vxores.

Ritus variarum gẽtium in dãda vxori dote.

Stipulatione ergò factâ, & ſponſione ſequutâ, ignẽ, & aquam in limine appoſitam vterque tangere iubebatur, hac enim noua nupta aſpergebatur, quaſi eo fœdere, inexplicabili vinculo, & mutuo nexu eſſent copulati, hæc enim duo elementa maximè neceſſaria victui humano, quibus ij interdicti, qui exilio mulctabantur. In aquâ intinctus erat titio è foco deſumptus felicis arboris, vt notat Turnebus.

Ignis, & aqua in ſponſalibus.

Titio aquâ intinctus.

Flammeo noua nupta velabatur, ne à quoquam prius ea videretur, quàm à marito, quaſi pudicitia pollueretur. Dicitur alio nomine *Rica*, quæ erat lutea. Ornabantur crines nouæ nuptæ ſenis crinibus, ſiuè quòd is ornatus erat vetuſtiſſimus, ſiuè quòd eo Virgines Veſtales vterentur, quarum caſtitatem hoc nubentes viris ſuis teſtabantur. Celibari præterea haſtâ, quæ in corpore gladiatoris occiſi ſtetiſſet, nubentis caput

Flãmeo velata ſponſa.

Senis crinibus ornata ſponſa.

Celibaris haſta in nuptijs

put comebatur: vt quemadmodum illa fuerat coniuncta corpori gladiatoris, ſic ipſa cum viro eſſet: vel quia matrona in Iunonis Curitis tutelâ eſſet. Alias cauſas ſubnectit Plutarchus in Romulo, & in Quæſt. Rom. Quæſt. LXXXVII.

Corona ta noua nupta.

Coronâ inde redimiri ſolebat, ex verbenis à ſe lectis, vt habet Catullus in carmine de nuptijs Iulij, & Manlij *Cinge tempora floribus ſuaue olentis amaraci.*

Socci lutei nuptarum

Faces in nuptijs.

Sextus Pompeius ait, coronam ex verbenis à ſe lectis compoſitam, ſub amiculo latam à ſponſâ, quæ ſoccos luteos geſtabat, ex Catullo. E gremio igitur matris, aut proximæ neceſſariæ noua nupta extrahebatur, deducebaturque veſpere à prætextatis pueris patrimis tribus, quorum vnus facem præferebat e ſpinâ albâ; reliqui duo tenebant ducentem. Plutarchus in Quæſt. Rom. II. ſcribit, tantùm quinque faces, ſiue cereos in nuptijs adhibitos. lege cauſas ibidem. Apud Græcos mater ipſa ſponſæ faces præferebat. Materia facium erat pinus, vt colligitur ex Ouid. II. Faſt.

Facium materia.

Colus cũ fuſo in nuptijs.

Exoptat puros pinea tæda Deos.

E ſpinâ albâ, innuit Statius, illis verbis, *Pineam quatẽ tædam.* hinc faces hæ ſæpè à poetis dictæ, *tæda, tæda geniales*, &, *feſtæ, faces legitimæ.*

Cumera in nuptijs.

Nubentem ſequebatur colus compta cum fuſo, & ſtamine. Hunc morem, cauſamquè notat Plinius lib. VIII. cap. XLVIII. Plutarchus in Quæſt. Rom. XXXI. Ad hæc puer impubes, Camillus, cumeram ferebat, id eſt, vas opertum, in quo nubentis vtenſilia, ſiue mundus muliebris. Notat Feſtus, rapi ſolitam facem, quâ prælucẽte, noua nupta deducta eſt ab vtriuſq; amicis, ne aut vxor eã ſub lecto viri eâ nocte ponat, aut vir in ſepulcro cõburẽdã curet; quo vtroq; mors propinqua alterius vtrius captari putatur. Ita ſpõſa comitata mariti ad ædes accedebat, floribus, ac frondibus ornatas.

Fax nuptialis rapta.

Poſtes floribus, lana, vnguentis ornati.

Pro foribus autem interrogata, quænam eſſet, ſe Caiam eſſe reſpondebat. Poſtes ianuæ à ſponsâ ornati lanâ, ſeu laneis vittis, & oleo inſperſi, aut adipe ſuillo, lupinoue ad mala auerruncanda, & ideo, Vxores, di-

ctæ,

ctę, quaſi, vxores: ornati ẽt peſtes florib. vti & thalami.

Vxores vnde dictæ.

Peractâ vnctione, noua nupta tranſportata à Pronubis, limen ſublimis tranſilibat, quia limen Penatibus ſacrum, & Veſtæ Virgini. vide Plutarchi Quæſt. Rom. xxix. & xxx. Ingredienti nuptæ claues datæ ad curam domeſticarum rerum innuẽdam. Statuebatur quoq; in pelle lanatâ ad lanificij officium innuendum, vel quod antiqui pellibus erant induti; vt innuit Feſtus. Aqua, & ignis ſpõſæ oblatus, eâ verò purâ illa aſperſa.

Sublimis limen tranſilibat noua nupta.
Claues datæ nouæ nuptæ.

Cœna inde apparata à nouo marito, dictæ, Epulæ Geniales, cui Tibia interueniebat. Thalaſſionem Romani, non ſecus atque Græci, Hymenæum, inclamare conſueuerũt. cauſam pete ex Plut. Quæſt. Rom. xxxi. Nouam verò nuptam ita laudabant veteres, accinentes, ***Nulla te hodie pulchrior***; quod obſeruauit Caſellius in Hymenæo Manlij, ***Non tibi, Aruncaleia, periculum eſt, nequa fæmina pulcrior clarum ab Oceano diem viderit venientem***. Quòd autem nimias laudes à Nemeſi vindicari, & faſcino obnoxias credebant, Feſcenninos ſtatim adijciebant, ***Præfiſcini***, hoc eſt, ad arcendum faſcinum. Feſcennini verò verſus dicti, cum deducebatur ad maritum. Interim ſacra fiebant Mutino, ſeu Priapo à velatâ fœminâ; hinc nuptiæ, dictæ, verbaquè nupta, & prætextata, ideſt, libera, & obſcœna, vt notat Gulielmus. Veriſim. lib. 1. cap. xxiii.

Cœna nuptialis
Thalaſſio.
Hymen.
Laus nouæ nuptæ.
Feſcennini verſus in nuptijs.
Prætextata verbaque.

Nuces deinde ſparſæ à nouo marito pueris. Cauſam vide apud Plinium, Plutarchum, & alios. Pontanus hanc affert: in auſpicium fauſti, proſperiquè aduentus ſponſæ; nuces enim, poma, pira, & huiuſmodi ſparſa in lętitiâ publicâ pueris, quod factitatum à Gręcis non modò in nuptijs, ſed & in alijs rebus lętis, aut cum res aliqua noua empta domum ferebatur.

Nuces ſparſa in nuptijs cur.

Græcorum mos inualuit, vt, cum ſponſa viri domum traducitur, puer ſpinis, & glande quernâ obſitus, caniſtrum panibus onuſtum deferat, ſponſæquè præcedens paſſim clamitet, *ἔφυγον κάκον, εὗρον ἄμεινον*, *effugi malum, inueni bonum*. Athenis verò mos alius, vt ſponſi caput caricis, & palmarum fructibus, legumi-

Græcorum mos.
Athenienſium mos.

ne.& colybijs inſpergant, & quod ſeruis nouitijs, cum primùm dominorum ædes introijſſent, fieri vſurpatū.

Lectus Genialis.

Lectus deinde Genialis, ſiuè nuptialis, apparatus togâ ſtragula ſtratus, vbi maritorū Genius īuocatus: hic sēper ſeruatus ī aulâ boni ominis gratiâ, & veluti ſacer.

Deorū Dearūquè ſimulacra in nuptijs.

Simulacra Deorum præſidum in cubiculum iuſerebantur, vt, Subiugi, Premæ, Virginenſis, Priapi, & huiuſmodi; ſuperquè ingens faſcinum ad hoc exornatum noua nupta aſſidebat, quod quaſi prius pudicitiā eſſet delibaturum. Proinde collocabatur in lecto à Pronubis mulieribus noua nupta pudiciſſimis, ad perpetui matrimonij, pudiciquè auſpicium captandum.

Zona ſoluta nuptæ.

Cingulum ſoluebant viri vxoribus, ſeu zonam, nodo Herculano vinctam, bonæ ſœuæ in liberis ſuſcipiendis cauſâ, quod Hercules LXX. filios habuerit. hic dictus Veneris ceſtus, quo reſoluto ex ſponsâ vxor fiebat, vndè Cinxia culta in nuptijs, & Solui zonia dicta.

Ceſtus Veneris.

Cœna poſtridie nuptiarū.

Poſtridie nuptiarum apud nouum maritum rurſus cœnabatur, & quaſi inſtauraretur, & renouaretur potatio, dicta, *Repotia*, etſi à quibuſdā, & à Cic. pro Cluentio, ab Apul. dicta *Repotia*, quæ ante nuptias fiebant; data mulieri à viro. Poſtridie item nuptiarum, noua nupta libertatem anſpicans vxotiam, in domo viri rem ſacram faciebat. Macrob. lib. I. Satur. cap. XV.

Libertatis auſpicium a noua nupta.

Zona nuptialia quæ.
Proaulia.
Apaulia.
Epaulia.
Protelia.
Progamia.

Nouæ autē munera nuptę à cognatis, & propinquis mittebātur, quæ dicta nuptialia, hæc varia, vt notat Pollux. προαύλια *Proaulia* erāt munera, quæ pridie dabātur nouæ nuptæ. Ἀπαύλια, munera, quæ nouæ nuptæ, dabantur. Ἐπαύλια munera poſtridie nuptiarum. προτέλεια *Protelia*, præparatio, quo die nuptam virginē in arcem ducūt ad Deā, & victimam ob coniugium immolant. προγάμια, ſacrificum, conuiuium, & donationes ante nuptias.

Quondam vxores, vt refert Alex. ab Alex. lib. IV. cap. VIII. viris, & matres filijs tunicas, togaſquè facere eiſq̀uè aeu, licio, intexere telis conſueuerunt: ſummiquè Imperatores, ac duces, à neceſſarijs ſæpè veſtes contextas induère. Quare Alexander Macedo, Auguſtus

guſtus domeſticis tunicis ab vxore, matre, & ſorore, aut nepte cōfectis vſi sūt, quas veteri more in atrio domus Romani ſeruabāt. Greci verò in Oeco, & Proeco.

Veſtes maritales textæ ab vxoribus, & matribus.

Paganâ lege erat ſancitum, ne mulieres in viâ torquerent fuſos, aut illos detectos ferrent, quoniam frugum prouentibus aduerſari putabatur. Si quid iurgii leuis inter vxores oriebatur, mariti leuioribus pœnis coercebant, ſi quid verò grauius peccatum, de eo viri non in iudicio, & foro, ſed cum propinquis, tanquam iudicibus domeſticis, cognoſcebant, in ſacello Deæ Viriplacæ; quod à me alibi explicatum.

Fuſū torquere in publico vetitum cur.

Delicta vxoria cognita a maritis.

Morem quemdam Athenienſium refert Rhodiginus lib. xxvii. cap. vi. qui ait, Sponſi caput primùm, domum ſponſæ ingredientis, propè focū perfundebāt, & per illius caput palmaceos fructus, collybos, ideſt, nūmos, legumina, caricas, nuces, & id genus plura, quæ à domeſticis ſic effuſa rapiebātur, & ideò dicebantur, *Catachiſmata*, quoniam, Catachiſis eſt profuſio. Erat hoc illis εὐετηρίας σημεῖον, hoc eſt, annuæ vbertatis indicium. hunc eumdem morem ſeruatum aſſero, in ſeruis nouitijs, primùm Domini domum intrantibus, & à cōſeruis effuſa rapiebātur, vt dixi, ex Pōtano.

Viriplaca Dea.

Catachiſmata.

Ex eodem Rhodigino, lib. eodem cap. xix. elicio, initiari ſolitas, conſecrarivè Virgines Dianæ, priuſquā tempus nuptiarum appeteret. Decreto nanque id ſancitum Athenienſium. Quod menſe Ianuario fieri conſueſſe, indicat Libanius, in Oratione de Laudibus Dianæ. Induebantur autem veſte, quam, *Crocotam* appellabant, nec, x. ætatis anno grandiores, nec, v. inferiores: Iis autem placari Dianam credebant, indignatam ob vrſam cicurem, Dianæ ſacram, à puellâ interfectā. Naucratitarum nuptialibus cœnis cauebatur, ne quis ouum intuliſſe vellet, aut mellita. Rhod. lib. xxvii. cap. xvii.

Virgines ante nuptias Dianæ ſacrata.

Oua in nuptijs inauſpicata.

Parochus erat auſpex nuptiarū, ſeu Paranymphus à Græco, παραχεῖν. eò quòd in curru nuptiali vnâ cū ſponſo, & ſponsâ ſederet nam, vt refert Pauſanias, in curru nuptiali vnâ cum ſpōſo, ſponsä mediâ, πάροχος, vehe-

Parochus auſpex Paranymphus.

Prot[elij]. Mellonymphi. Chamæpus. Proaulia. Promneſtria. Sportulæ nuptiales. Dij nuptiales

vehebatur, vel qui amicitiâ, vel qui ſanguine eſſet coniunctiſſimus, vel cui ob dignitatem plurimùm deferretur. *Protelij* dicti qui vxorem duxere; *Mellonymphi*, qui nondum duxere, ſic, *Mellonympha*, puella nondum nupta. *Chamæpus*, ſponſa dicta, quæ non curru ſubuecta, ſed pedes mariti domum petebat. qui anteit dies nuptias, *Proaulia*; qui ſubſequitur, *Epaulia*; item ſponſæ dona data, *Apaulia*, vt dictum. *Promneſtria* à Græcis earum conciliatrix dicta. In nuptijs ſportulæ datæ, vt habet Apul. in Magiâ, γαμηλία Demoſthenes vocat.

Nuptiarũ peculiares Dij recenſentur à Plut. Quæſt. Rom. 11. Iupiter Perfectus, ſiue adultus. Iuno perfecta, ſiue adulta, Venus, Suada, Diana, ſeu Lucina, quæ præeſt parturientibus. Iugatinus, qui coniuges iungit. Domiducus, qui domum ducebat. Domitius, vt eſſet in domo nupta. Manturna, vt nupta cum marito maneret; Virginenſis, cum Virgini zona reſoluitur, Cinxia eadem. Mutina, ſeu Priapus, ſuper cuius grande faſcinum ſedebat. Subiugus, vt à viro ſubigeretur. Prema, ne moueretur cum à marito premebatur, Viriplaca, quæ viros placabat, & huiuſmodi.

Hæc non verba ad ſummam caueam ſpectantia, ſed ad orcheſtram, ſeu buleuticum, vbi vos Sanatores; & optimatibus proſcenium ſuum, & pulpitum. ordini equeſtri ſui gradus alibi aſſignandi, ne Lectius nos exturbet. Hic locus ingenij, Virtutis hic prœmium; namq; artes qui alit, eaſdẽ intelligit. Vos veri Mecœnates Marones ſuos fouentes. Singularis veſtra benignitas ſæpè cogit, vel nolentẽ fiduciam noſtram ad aliquid petendũ; nil verò magis mihi à te ambiendũ, quã tuum patrociniũ, quo magis gloriabor, quàm Peleus machærâ. Hanc meam parciſſimam nuptialem ſportulam æqui, boniquè conſule, rectam mihi cœnam aliquandò daturus, vel ſaltem mulſo excipiendo, dum Triũphans aſcenderis in Capitolium, quod tibi quàm ciſſimè, & quàm feliciſſimè auguror, certus enim promittit Apollo.

SYNOPSIS
DE FVNERIBVS
ANTIQVORVM.

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.
MARCVM ANTONIVM
CORNELIVM
Primicerium D. Marci.

CIϽ IϽC XXX.

De licentia Superiorum,
& Priuilegio.

Digitized by Google

Illuſtriſſimo . ac . Reuerendiſs.

MARCO . ANTONIO
CORNELIO
D. MARCI . PROTOMYSTÆ
INCLYTO.

Stirpis . Regiæ . Palmiti . Regio.
Purpuras . Inter . Et . Sceptra Innutrito.
Pietatis . Venetæ . Coryphæo . Vigilantiſſimo.
Famæ . Adriacæ . Præconi . Vocaliſſimo.
Corneliæ . Gloriæ . Faci . Lucidiſſimæ.
Prudentem . Ob . Sapientiam . Sapientem . Ob . Pietatem.
Inter . Errorum . Cimmerias . Tenebras.
Encyclopædiæ . Iubare.
Omnibus . Clariſſimè . Præfulgenti.
Cui . In . Lucem . Prodeunti.
Illuſtriſſimorum . Parentum . Cunabula.
Stemmata . Clariſſima.
Sereniſſimæ . Patriæ . Solum.
Sceptra . Diademata . Nobiliſſima.

Digitized by Google

Lucidiſſimi : Cœlorum : Orbes.

Animos . Generoſiſsimos.

Ad . Incrementum . Venetiarum . Ad . Ornamentum,

Non . Inſtillarunt . Sed . Pleno . Sinu . Profuderunt:

Vt . In . Tyrianthinâ . Ageret.

Probitatis . Miraculum , Pietatis . Oraculum.

Quâ . Docendo . Maximè . Proba . Suadâ . Melliſluâ.

Quâ . Dicendo . Maximè . Pia . Sophiâ . Flexanimâ.

Quâ . Ducendo . Ad . Superos . Manu . Munificâ.

Cui.

Primæ ; Ceræ . Primicerio . Candidiſſimo : Lucidiſſimo;

Cerâ : Et . Ære . Clariſſimo.

Ima . Licet . Cera . Infimiquè . Subſellij.

Primus . Tamen . In . Aere . Corneliorum . Spontè . Addictus;

Obſequij . Et . Obſeruantiæ . Perpetuæ.

Cerarium . Hocce . Cereumquè,

Donariolum.

Ioſephus . Laurentius . Lucenſis.

Dicens . Dicabat.

Se : quoque . Totum . Suaquè.

Aeternùm.

CIↃ IↃ C XXX.

Digitized by Google

SYNOPSIS

DE FVNERIBVS ANTIQVORVM.

Ritus funebres antiqui ante rogum, in rogo, & poſt rogum, explicantur, illuſtrantur.

QVi intra dodrantem legat, ex Iuriſconſultorum præſcripto, delibat; qui vltra; onerat; qui omnia, exhaurit hæreditatem. Ita, qui Polylogus multa promittit, multum; qui pauca, parũ fallere poteſt; nihil, πολύπιστος. Minimum quadrantem de meo aſſe tibi delegare decreui ex promiſſo, ne meæ ſchedæs te tanquam Aegyptium onerent. Cum mea in codice non digerenda, ſed in aduerſarijs ſolùm conſtipanda. Quare hæc prius delibanda propono in parte æsalienum ſoluẽs. Quod niſi hoc tibi ſatis; tuo vtere iure ſi quidem debitore non ſoluente, neque aliter creditori ſatisfaciente, pignus diſtrahi poteſt ſed nõ mea; tua diſtrahes. Iam diu ego in tuo ære, mancipioque; & quia neque vi, neque clam, neque precariò, ſed iure me poſſides, Aduenticio hoc peculio, & dominico me non vindico, ſed in anteceſſum de tuo ſero, ne pignora diſtrahas, vel ad metalla nexus damner: Animum cenſe promptum, nimis feſtinantem qualemcunque æris

A ſolu-

ſolutionem;nam, qui tardius ſoluit, ſoluere minus, videtur. Tibi magno litteratorum Protomyſtæ ſacratum, ſiue libatum, ſolemni ritu, venio hoc,quicquid eſt; & precor, vt mactus hoc ſies propitiuſque mihi æternùm faueas.

Antiquos funebres ritus in pompam produco ab alijs concinnatos, prominente cupreſſino ramo, ne funeſtentur Pontifices. Idque à me factum, vt iuſta perſoluam Virtuti iam penè funeratæ, litatò, & auſpicatò,quæ tandem rediuiuus Phœnix, oro, reuiuiſcat æternùm,te vno ſole prælucente,calefaciente,viuido, viuifico, ò Deus faxit.

Totius tractatus ſumma in tres partes diuiſa.

Funebres ritus Romanos præcipuè,mihi votum per tranſennam intuendi;alijs innuendi·quid nempe ante ſepulturam, ſeu rogum (alij enim ſepulti, alij combuſti ex priſco ritu)quid ſepulturæ tempore, ſeu in ipſo rogo: quid demum à ſepulturâ, ideſt poſt rogum,vſitatum,religionis ergò:idque ſtrictim,& preſſe, pro meo more; fuſius enim alij, longèque doctius: quos; qui volet, adeat eruditione redundantes.

De funere antiquo Romanorum.

Ab ouo rem ordior.

Ante rogũ, ſeu ſepulturam, quid olim peractum.

Teſtamenti condendi formula.

Antequam ægrotus animum efflaret, teſtamentũ legitimum condebat, cuius tabulas teſtator tenens ita dicebat, *Hæc, vti in his tabulis, cereiſue ſcipta ſunt, ita do,ita lego, ita teſtor, itaque vos Quirites teſtimonium prebetote*. Interim,vbi animam ægrotus exhalaſſet proximi ſanguine,cognationiſque vinculo iuncti,& potiſſimum fœminæ,vt matres,ſorores vxores, filiæ (filijs enim hoc interdictum ex lege Mæuiâ)exhalantis ſpiritum oſculo excipiebant, animumque euolantem exhauriebant, mox decedentis oculos, & ora claudebant; nefas enim exiſtimabant à viuentibus decedentium oculos ſpectari: ideò Cicer. VII. Verrinâ ait, *Matreſque miſeræ pernoctabant ad oſtium carceris, ab extremo complexu liberûm excluſæ, quæ nihil orabant niſi, vt filiorum extremum ſpiritum excipere ſibi liceret*. Virg. Aen. IV.

Expirantis animæ ore lecta propinquorum.

Oculi,& ora clauſa expirantis.

Et extremum,ſiquis ſuper halitus errat ore legam,&c.

Hunc morem claudendorum oculorum Plinius

Lib.

Digitized by Google

lib. XI. cap. XXXVII. innuit dicens, *Morientibus oculos aperire, rurſuſque in rogo patefacere, Quiritium magno ritu, ſacratum eſt; ita more condito, vt neque ab homine ſupremum eos ſpectari fas ſit, & Cælo non oſtendi nefas.* Poſt hæc per interualla conclamabant. vnde illud in Eunncho Terētij *Deſine, iam conclamatum eſt.* Rationem huius reddit Plinius, *Quod ſolet plerumque vitalis ſpiritus excluſus putari, & omnes fallere* Ideo præter, *Conclamatum*, ſeu, *Vale*, ter dictum, propinquiores, & magis affines calidâ aquâ abluebant cadauer, & vnguentis precioſiſſimis vngebant, candidoque amictu induebant; diebus ſeptem ſeruabant arâ conſtitutâ, vbi odores incendebātur. Conclamatos eos quidam putant à Libitinarijs. Libitinarij erant illi, quorum cura, & occupatio in procurandis funeribus verſabatur, à Libitinâ Deâ funerum, in cuius æde poſtabant, quæ humandis ſiue efferendis corporibus eſſet vſui. Horum ſerui erant Pollinctores, ſeu veſpillones, qui cadauera ad ſepulturam exportabant. Veſtis illa funerea alba, ſed ex lino intexebatur, ex Aegyptiorum religione, apud quos laneæ veſtes, neque cum cadauere ſepeliuntur, neque in ædes Deorum importantur. Romanis hæc veſtis erant toga; magiſtratibus prætexta, Cenſoribus purpura; Imperatoribus paludamentum: Græcis verò pallium. Demum corpus exanimatum coronis, & floribus ornabant, & in veſtibulo ædium ad ianuā collocabant, vt faciem, & pedes habere extentos ad viam, & in publicum obuerſos, ſi cadauer vegetum, & coloratum. Sin, vt in peregrè functis, putidum, aut nullum, eius loco effigies cerea efferebatur. Canebantur interim Epicedia, Pæanes, ex Hygino per tibicines. Cupreſſus, & piceæ rami ante fores ipſas poſiti, ne quis Pontificium eò præteriret, & funeſtaretur. At in diuitum funeribus, per præconem, die VIII. funus indicebatur: quando videlicet vrebantur cadauera, & ita per prēconē clamabatur, *Ollus Letho datus eſt.* tum noctu efferebatur ad buſtum à filijs, aut hæredibus præcinctē præcone, his verbis, *Ad Exe-*

Oculi cur clauſi morientium.

Conclamatio in funere. Vale.

Cadauer ablutum aquâ calidâ & vnguentis vnctum.

Cādido amictu indutum cadauer.

Libitinarij qui.

Pollinctores ſerui libitinarij.

Veſtis alba cadauerum non ex lanâ, & cur.

Veſtis mortuorum quæ.

Cadauer in veſtibulo ædium pedib. in viam obuerſis.

Effigies cerea pro cadauere quādo.

Cupreſſi, & piceæ rami ante fores defunctorū.

Funus quando indictum. Quid acclamatū in funere. Funera noctu a quibus. Præconis formula in efferendo cadauere. Tibicen præcedebat funus. Tuba virorum tibia iuniorum in funere. Siticines qui. Faces, cerei, lumina in funeribus. Viri atrati, mulieres albata in funeribus. Serui pileati in funere.

quias N. N. quibus eſt commodum ire, iam tempus eſt, ollus ex ædibus effertur. Deinde tibicine præcedente, qui Næniam funebrem cantillabat, funeris pompam præcedebat. interdum ad tubam, maioris ætatis; minoris verò ad tibiam, elaſa cadauera, vnde ſtatius,

Tibiâ enim teneros ſolitum deducere manes.

Hi dicti Siticines, quaſi, apud ſitos, ideſt, ſepultos canerent, qui non plures, quàm decem ex lege XII. tabularum; & quia funus factum noctu, ideo faces adhibitæ. Proſequebantur funus viri atrâ, ſeu pullâ veſte, fœminæ albâ. in hâc pompâ ſerui conſpiciebantur pileati, ſi quos vitâ functus libertate donaſſet. Inſignia honorum portabantur, quæ geſſiſſet, dona militaria, coronæ, vexilla, hoſtium ſpolia, cereæ imagines antiquorum, dicta ſtemmata in oblongis perticis; deinde liberi, propinqui, affines, amici, lugentium habitu, capite, capilloque demiſſo, ac filij quidem velatis, filiæ nudis capitibus, paſſiſque crinibus; cuius cauſam lege in Plut. Quæſtionibus Rom. XIV. & XXVI. Adhibitæ etiām Præficæ mulieres ad lamentandum conductæ. Si defunctus illuſtris fuiſſet, per forum deducebatur, vbi oratio funebris habebatur. De hoc ritu legendus Polybij locus pulcherrimus. Primus apud Romanos, funebri oratione, collegam ſuum Iunium laudauit P. Val. Publicola Conſuli anno primo poſt reges exactos, qui honos deinde habitus viris Illuſtribus. Hæc ante rogum. Qui funus proſequebantur, cereos manibus geſtabant, & faces, Lipſius.

Habitus lugentium. Præfica in funere cur. Per forum quū funera. Funebris oratio à quo prima. Cerei geſtati a ſequentib. funus.

In rogo, Seruius mihi præit, qui ad illum Virgilij locum Aeneidos VI.

Sedibus hunc refer ante ſuis, & conde ſepulcro.

Notat, moris fuiſſe apud maiores, vt qui mortuus eſſet, domum ſuam referretur, & ibi ſepeliretur, poſteà verò lege duodecim tabularum, cautum, ne hominem mortuum, in vrbe ſepelirent, neuè vrerent, niſi quis tamen ſolutus eſſet legibus, vt triumphales viri, & Virgines Veſtales, Imperatores, & huiuſmodi

viri,

viri, reliqui autem priuatim in agris ſuis condebantur extra vrbem, diſtantibus duobus millibus paſſuum, ex Dione: aut in vijs extra portas tumulos habebant. Vbi verò cognitum eſt, cadauera à maleficis, aut prædonibus effodi, illa comburi coepta. Pauperum, verò ſepulturæ, & puticuli erāt extra portam Exquiliam, vt à me dictum alibi. Pyra, ſiue rogus, vbi cadauer erat cremandum, fiebat pro dignitate perſonæ, ſiue celſior, ſiue humilior, in modum aræ, ex larice, piceâ, taxo, arboribus. Circa eam conſtituebant cupreſſos, propter grauem vſtrinæ odorem. Hanc pyram reſpergebant vino, vnguentis, myrrhâ, & alijs odoribus. Superinijciebantur aurum, veſtes, arma, animalia, & alia precioſa. Cadauer antequam imponeretur in rogum, vino, lacte, melle, interdum etiam ſanguine, ex victimis Inferis mactatis, effuſo imbuebatur. Poſtquam cadauer rogo erat impoſitum, oculi, vt cœlo oſtenderentur, aperiebantur. dein de maximè propinquus pyram accendebat auerſus adeo, vt neceſſitatis, non voluntatis videretur officium tum ſanguis humanus, vel gladiatorùm, vel captiuorum effundebatur, Inferiarum loco: Item arma hoſtilia, ſpolia, pecudes mactatæ, canes, equi, &c. Mulieres quoque genas laniabant adeo, vt ſanguinem effunderent. Præfica intereâ, id eſt, mulier plancti conducta, præibat carmine lugubri, cuius fletum ſequebatur atratorum corona tamdiù, dum conſumpto cadauere colligerentur cineres. Hæc in rogo.

In rogo, & ſepultura quid peractum.
Sepulti olim domi ſuæ.
Sepulti nulli olim in vrbe.
Sepulti in vrbe qui.
Cadauera cur vſta.
Pyra quæ, qualis, ex quibus lignis, & cur.
In rogū precioſa iniecta.
Oculi apertū cadaueri ſuper rogum & cur.
Faces quando ſuppoſita rogo.
Præfica quæ in funere.

Poſt rogum, quod dicitur buſtum, cineres condebantur in vrnam, & oſſa in oſſarium, plerumque è marmore, dictum Sarcophagum. Solebāt interdum, ſed antiquiſſimis temporibus, cum cinere, & oſſibus, condi theſauri (vt dictum) ad inanem oſtentationem. Deinde populus circumſtans lauri ramo ter aquâ luſtrabatur. Poſt Auguſtum verò ramo oliuę. Demum dicebat pręfica, ſeu Preco illud nouiſſimum verbum, *Ilicet*; quo ſignificabat, ire licet: tum verò omnes precabantur, vt ei terra eſſet leuis; ter *vale, vale, vale,* clama-

Poſt rogum, ſeu ſepulturā quid olim peractum.
Cineres conditi vbi, quomodo, cum quibus.
Luſtratio facta ad cineres.

Ilicet in funere.
Vale ter dictum, & conclamatum.
Lustrati abeuntes à funere, & suffiti.
Mulſum datum in funere.
Os, ſeu digitus, è rogo ad ſepulrũ.
Sandapila.
Epitaphium ſepulcris.

clamabant, &, ad poſtremum, *Vale, Conclamatum,* dicebant, addentes *Nos te ordine, quo natura permiſerit, ſequemur.* Tum aſperſi aquâ luſtrali, & ad plenam ſuffitionem per ignem tranſeuntes, domum cum ſilentio diſcedebant. Interdum dabatur mulſum ad portam ijs, qui funus eſſent proſecuti. Poſt quæ, efferebatur os, ſiue digitus vnus de mortui corpore deciſus, in locum ſepulcro deſtinatum, vt erat ara conſtituta, in quam ſacrificio facto, ipſique aquâ aſperſi, os illud acceptum cum ſulphure, & tedis imponebant, Dijſque Manibus ſacrabant, cum cęteris condentes in Oſſario, quod ſertis, floribus maximè purpureis ornatum cum epigrammate, ſeu epitaphio. *Dijs Manibus.* Loculus, ſeu pheretrum ignobilium, & damnatorum ſandapila nominabatur. Demum alia peragebantur, potiſſimum ludi, epulæ, exequiæ, inferiæ, & huiuſmodi, de quibus à me paulo inferius ſigillatim. De tempore lugendi mortuos legitimo à me alibi, & ab alijs eruditiſſimis viris, Plutarcho, Ouidio in Faſtis, Feſto, & cęteris. Hoc inſuper addo.

Externorũ ritus lugendi mortuos.
Quomodo oſſa lecta.

Cũ ſuos defunctos cremabant, ſic eos in pyra collocabant, vt cineres, oſſaque ſeparata manerent, neque aut ligni cineribus, aut animalium, quæ ſæpiſſimè comburebantur ſimul, oſſibus commiſcerẽtur, hinc oſſa legebant, eaque nondum planè diſſoluta, & in puluerem redacta in vrnam condebant. Hunc morem condendi Q. Smyrnæus in deſcriptione funeris Achillei oſtendit: & hoc puto verius, quàm, quod comminiſcuntur alij de linteo ἀσβέστῳ. hinc oſſilegium, oſſarium. Cineres verò, & oſſa diſperſa poſt obitum, quos viuos vehementer odiſſent. legimus in Suetonio, Ouidio, & Valerio Maximo, dicente de Sullâ, *Quinque millia Praneſtinorum interficienda, protinuſque per agros diſpergenda curauit.*

Cineres, & oſſa quorum diſperſa.

Aegyptij & Aſſyrij, ſquallore, & ſordibus obſiti, cœno obliti capillum ſummittentes, & barbâ detonſâ lugebant. Perſæ, coniugibus, & liberis detonſis lugebant mortuos. In funere autem clarorũ virorũ

ſe

ſe ipſos, equos, & iumenta tondebant. Apud Græcos viri capillum, barbamque ſummittebant: mulieres tonſis crinibus erant. lege Alex. ab Alex. lib. III. cap. VIII. In grauiſſimo luctu, ingentique calamitate caput etiam cinere conſpergebant, ſeu puluere deturpabant, ex Homero, Euripide, & alijs. Minuebatur populo luctus Ædis Dedicatione, Luſtro à Cenſoribus condito, voto publicè ſuſcepto, vel ſacris Cereris inſtantibus. Priuatis autem, cùm liberi naſcerentur; cùm honos in familiam veniret; cùm pater, aut frater ab hoſte captus domum rediret; cùm puella deſponderetur; cùm propiore quis cognatione, quàm is, qui lugebatur, naſceretur. Quòd verò in funeribus præter tibias, & tubas, vterentur etiam luminibus, cereiſque, ex Suetonij Auguſto, Tiberio, alijſque colligitur, & à me dictum alibi. Romani glebam inijcere ſolebant vitâ functis, vel tritum, & minutum puluerem, ne preſſu dolorem eis aliquem afferrent; quo reſpexit Horatianum illud de Architâ Tarentino, ode XXVIII. lib. I. *Quamquam feſtinas, non eſt mora longa; licebit, iniecto ter puluere, curras.* Vnde illa precatio prætereuntium, S. T. T. L. hoc eſt, *Sit Tibi Terra Leuis.* Inſcriptio etiam. D. M. S. hoc eſt, Dijs Manibus Sacrum. Tumulos floribus, frondibus ornatos, & vnguentis delibutos, à me alibi dictũ.

Caput cinere cõſperſum in graui luctu.

Luctus publicus quib. ex cauſis minutus.

Luctus priuatus quibus ex cauſis diminutus.

Tibia, tuba, lumina, arcẽ in funerib.

Tumuli floribus ornati.

An omnes cremati apud Romanos? vix auſim aſſerere: pompa enim illa ad rogũ funebris nimis ſumptuoſa. Legiſſe tamen memini, vt paucis repetã de ſepulcris (apoſtrofe ſeculis illis vetuſtis) intra vrbem, & domeſticos intra parietes humatos fuiſſe mortuos, vnde Lariũ, & Penatium tanta religio. Poſtea XII. Tabularum lege, extra vrbem tumulari cæptum. Plato agros ſteriles ſuis legibus deſtinauit ſepulturis. Ideò ſecus vias publicas, Flaminiam, Latinam, Salariam extra vrbem Romani vulgò ſepeliebant. Athenienſes in Ceramico, vt fœdâ, & peſtilenti aſpiratione Cœlum vrbanum liberaretur. Quapropter ſepulcra, vel communia, vel priuata. Locupletes, in ſuis agris pri-

Dubium.

An omnes olim cremati.

Humati aliquãdo domi.

Agri ſteriles ſepulcris deſtinati.

Sepultura vbi Athenienſiũ ſepultura.

nata,

In agris priuatorum ſepulcra. *Pauperum ſepulcra vbi.*

uata, & propria ſepulcra habebat ſibi, familiæ, & hæredibus: plebs agris deſtituta commune ſepulcrum habebat in vijs publicis (de quo à me alibi) Horatius Sat.VIII. lib.I.

Hoc miſeræ plebi ſtabat commune ſepulcrum.

Secus vias ſepulcra. *Cineres amicorum vino unguentis et lacrymis imbuti.* *Oſſilegij modus.*

Secus vias autem monumenta ſepulcrorum, ideo, vt prætereuntes memoriam refricarent ſuæ mortalitatis. Cineres amicorum vino, vnguento, & lacrymis ſparſos fuiſſe ex multis colligi poteſt, & ex Horatij Ode VI. lib. II. *Ibi tu calentem debitâ ſparges lacrimâ fauillam vatis amici.* Poſt triduum à rogo cinis in vrnam miſſus, vt mandaretur tumulo.

Vrna nomina varia. *Vrna materia.* *Oſſa qui legerent.* *Oſſarium, Cinerarium* *Oſſilegij tempus.*

Oſſilegium autem ita factum. Parabatur vrna feralis, dicta cadus, teſta, buſtum, amphora, arca, hydria, dolium. Materia harum æneâ, lapidea; aliquando aurea, Præcedebat extinctio rogi vino reſperſo facta, & lacte. Legebant oſſa & reliquias patres, amici, hæredes. oſſa Imperatorum Coss. vel maiores ordines, ex Herodiano, Suetonio, diſcincti, nudis pedibus, lotis manibus: lacrymis oſſa rigantes: ac ſinu fouebant: tollebant in altum; demum condebant in vrnâ vnguentis, & odoribus perfusâ, vnâ cum lacrymis. Vrna tegebatur: coronabatur; tangebatur ab amicis præ pietate. His peractis vrna dicebatur oſſarium, ſeu cinerarium. Tempus oſſilegij nocturnum.

Superſtitio Græcorum. *Obolus, & offa in ore mortuorum.*

Superſtitioſum deliramentum Græcorum dicis cauſâ ſubnecto, qui in os mortui nummũ inſerebãt, quem traiecturus Acherontem pro Naulo Charõtis ſolueret, Inſerebant & placentam, ſeu offam obijciendam Cerbero latranti, limina Ditis cuſtodienti.

Circa ſepulcra quid. *Lucernæ in cryptis ſepulcralibus.*

Ad tumulum monodia, elegiæ, epitaphia cantata, inſcripta cippis: pyramides, columellæ additæ ad memoriam mortuorum æternandam. Addebant moles è ſaxo quadrato magnificas, Hermas, menſas, labellas, & ſtatuas. Criptæ etiam ſepulcrales lucernas perpetuas accenſas habebant, de quibus à me alibi. Circa ſepulcra plerunque luci, & nemora, quæ violare nefas, quod & à me notatum.

In

Sedebant parentantes.

In parentali, ſeu funebri ſolemnitate operantes ſacris, ſediſſe lego in Atticis bellarijs. contra ſtetiſſe in adoratione Deorum, vt à me alibi indicatum, Curtius libro x. *Aſſidebat ei vna ex nepotibus, nuper amiſſum Ephestionem cui nupſerat, lugens.* Martialis libro II. Epigr. XLI. *Te mæſtæ decet aſſidere matri.* Tibullus II. Eleg. VII. *Illius ad tumulum fugiam, ſupplexquè ſedebo.* Ab hac conſuetudine dimanauit, vt ſedem pro ſepulcro, ſeu tumulo vſurpemus. Virgilius VII. Æneid. *Sedibus oßa quierunt*, & alibi. Vetus marmor. *Hanc ſedem ſibi viui poſuerunt.* Hæc ſedes à Sidonio vocata perpetua, è quâ ſcilicet, oſſa transferri, inconſulto ſacrorum Rege, aut Pontifice, nefas: ex Lipſio, & Atticis bellarijs. Non Augures ſolùm, ſed Pontifices quoque, & (opinor) omnes Sacerdotes arcebantur à funeſtis. Apparet ex facto Auguſti, & Tiberij, qui velo interpoſito, mortuos laudarunt. Item ex Plutarcho in Sulla qui ſcribit, Metellam eius vxorem obijſſe, additque. Cum Pontifices non ſinerent eam viſere, neque domum eius funere pollui: Sullam ſcripſiſſe libellum diuortij, eamque adhuc viuã iuſſiſſe in aliam domum transferri. Notabilis ritus. Sulla autem inter Sacerdotes, neque ſcio, an, & Augures, certè lituus comparet in quibuſdam eius nummis. Tacitus Annal. I. *Neque Imperatorem Auguratu, & vetuſtiſſimis cæremonijs præditum attrectare per alia debuiße.* Obſeruo in Tacito III. Annal. loquente de funere Germanici, alibi defunctis, & vſtis, ſtatutas aras in patriâ, & rogos accenſos. legatur locus, & Senecæ ad Martiam cap. III. ex Lipſio in Tacitum. Principes, ex eruditiſſimo Meurſio, aut in montibus, aut ad montium radices ſepulti. Iſidorus lib. XV. Etymol. cap. XI. *Apud maiores enim, potentes, aut ſub montibus, aut in montibus ſepeliebantur. inde tractum eſt vt ſuper cadauera, aut pyramides fierent, aut ingentes columnæ collocarentur.* Lucanus libro VIII.

Sedes pro ſepulcro.

Sacerdotes à funeſtis remoti.

Aræ & rogi defunctis peregrè.

Principes ſepulti in montibus.

Pyramides ſepulcrales cur.

Et Regum cineres extructo monte quieſcunt.

Digitized by Google

Hinc emanauit conſuetudo, pyramides, & columnas ſuper ſepulcris conſtituendi, vbi tituli & inſcriptiones funebres ſculptæ ad perpetuam illorum memoriam. D. M. S. Dijs Manibus Sacrum.

Hoc poſtremùm innuo; Nefas puerum (vt à me dictum alibi) minorem ſeptennio, priuſquàm omnes geniti dentes forent; aut fulmine ictos, qui vitâ functi eſſent, rogis imponi, ſeu hominem vitâ ſublatum ferijs publicis offerri. Qui plura velit, de varijs antiquorum ritibus in funeribus, tum Græcorum, tum Romanorum, Aegyptiorum, aliorumquè externorum legat Alex. ab Alex. lib. III. cap. VII. qui eruditiſſimè de his, & alijs, diſſerit, à me etiam alibi ex Herodoto, & alijs. Adde, ſi vis, Gyraldum, Roſinum, Bencium, Cuiacium, alioſquè claſſicos, de funeribus tractantes.

Cippus erat ipſa ſepulcri Columella, cui Epitaphiũ inſcribebatur, &, quantum ipſe terræ ſepulcro aſſignatæ modus continebat, religioſum tenebatur, intra quem religioſa omnia erant; foris nequaquam. Vide Loenſem lib. VI. cap. V.

Altera nunc reſtat pars de varijs ludis à funere factis in defunctorũ laudẽ, & de alijs ad iuſta peragenda, & parentalia ſpectãtibus, quãdò hæc à me vndiq; carptim decerpta, de funeribus, in gratiam Polymathæ iuuentutis, & illorum, quibus non otium tot, tantoſque auctores volutandi, ſed ſtudium, vnico quaſi oculi nictu, hæc perluſtrandi. At in alium diem à me dilata, ne eamdem diù incudem tundens, caput tibi obtundam, ingenijquè aciem mei ſatis hebetem retundam, ac piſtillo reddam obtuſiorem. Rupinas, & ſenticeta non nemo iam clamitabit, & viam valde ſcrupoſam. Digito tu Hermes in hoc triuio mihi tutiſſimam indicato, quæ ſalebras orbitarum, impedimenta ſaxorum, conflugem imbrium fugiens, in publicam viam compendi um monſtret. In his tenebris Andabatarum more arma ventulo aliena, Heus.

tu.

tu Prodrome in hac ſemitâ, lubricâ, tenebricoſâ mihi faculam quate tuæ induſtriæ, manu benignâ ; & reluctanti adhuc Lychno plenam flammam de tuo igne immitte. Sermo tuus clariſſimus crepe-ram, malignamquè hanc lucem mero Meridie clariorem faciet, ô inter nobiliſſimos optime, inter vtroſquè doctiſſime.

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE TORMENTIS.

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.

MARCVM
ANT. FRANCIOTTVM
Clericum Apoſtolicum.

CIϽ IϽ C XXX.
*De licentia Superiorum,
& Priuilegio.*

Digitized by Google

Illuſtriſſimo. ac . Reuerendiſs.

MARCO . ANTONIO

FRANCIOTTO

CLERICO . APOSTOLICO.

Calamus . Gratulabundus . Caput . Exerit.
Admirabundus . Plumas . Surrigit.
Supplicabundus . Pronus . Accidit.
Dignitatem . Virtutem . Pietatem.
Gratulans . Admirans . Venerans.
Dignitatem . Poſſidentis . Magnam.
Maiori . Tamen . Faſtigio . Dignam.
Virtutem . Tenentis . Supra . Faſtigium.
Humanitatem . Infra . Faſtidium.
Quod. Ad. Res. Magnas. Capeſſendas . A. Genio. Vocatus.
A. Virtute. Inuitatus . Ab. Exemplis . Domeſticis . Incitatus
A. Gloriâ. Prouocatus. A. Nemeſi. Reuocatus.
Vt. Simul, Natus. Sit . Nactus. Genium. Virtutis.
Ingenium . Fortunæ . Honoris . Ideam.

Digitized by Google

Virtute . Extrà . Omnem . Naturæ . Ordinem.

Collatis . In . Vnum . Signis.

Coniurante . Cum . Fortunâ . Cum . Honore . Conſpirante.

Virtutem . Tamen . Meritis . Fortunam . Dignitate.

Dignitatem . Splendore . Splendorem . Humanitate.

Honorem . Famâ . Obruens.

Religionem . E' . Tenebris . In . Lucem . Eruens.

Virtutem . Vindicans.

Æquum . Bonùmquè . Aſſerens.

Cui . Certatim . Vniverſi.

Faſces . Submittunt . Diadema . Præferunt.

Acclamantes . Apprecantur.

Vt . Diuùm . Menſis . Accumbat . Purpureo . Bibens . Ore . Nectar.

Diuquè . Viuat . Vigeat . Triumphet.

Dignitatis . Incremento . Probitatis . Ornamento.

Pietatis . Munimento.

Purpuratus . In . Aeternitatis . Capitolio.

Famâ . Triumphante . Gloriâ . Exultante . Honore . Applaudente.

Hoc . Ritu . Priſco . Deuoti . Affectus . Perenne . Monumentum.

Ioſephus . Laurentius . Lucenſis.

Aeternitati . Simulacrum . Aeternum . Sui . Obſequij . Perpetui.

P. Se . Suaquè.

D. D. D.

CIↃ IↃ C XXX.

Digitized by Google

SYNOPSIS DE TORMENTIS AC SVPPLICIIS ANTIQVORVM.

FAces, Lychniquè, quia fæculenti, nõ ſine aliquo fumo ardent, lucẽtquè: ita animi terrenâ fæce infecti non ſine fuco, atquè caligine pectus habent: tuus verò animus igne Veſtali purior, chryſtallo pellucidior, noſtræ mortalitatis contagia deſpuens, ſublimia tantum appetit, cœleſtiaquè ſuſpicit Capitolia, ad quæ vel puer, teſte communi noſtrâ patriâ, præeũte Modeſtiâ, comite Probitate, Pietate manuducente grallatorio ſcandebas gradu. Tibi decus ſemper in votis, ſed è virtute promanans; & benè facere, quàm benè audire priùs fuit. Quid mirum, ſi, velut vmbra corpus gloriç ſplẽdore illuſtratum, ego, vmbra licet, ſequar, cum comes eſſe nequeam? è gloriæ repagulis naſcentis fręna vix exſoluiſti, mirum, quàm magnum ſtadij curſum Pegaſeo volatu percurriſti: quòd ſi gentile, genethliacumquè ſidus tuũ purpureum (ò Deus ſaxit) meridians nobis affulgebit,

ſub tuâ lauru feliciſſimâ, ſub aſtro tam benigno, in auge, & apogæo conſiſtente nobis meridiari licebit. Sed quia ſacrorum arcanorum meditationibus tibi adyta pietatis reſeraſti, ad quæ ſacri Martyres cruciatibus, tormentiſquè anhelarunt, & in Cœlum ſanguine irrupère, De illorum carnificinâ, aliorumquè miſerorum crudeliſſimè excruciatorum, quædam delibabo ex Baronio, Rhodiginio, Gallonio, & alijs, tibiquè ſacrabo, ſacrorum Antiſtiti deſignato, Probitatis, Pietatiſquè Protomyſtæ inaugurato.

Tormẽtum quid. *Supplicium quid.* *Pœna triplex*

Tormentum eſt cruciatus, qui infligitur alicui ad pernoſcẽdam veritatem; Supplicium verò eſt pœna pro delicto inflicta; hæc (ex Paulo Iuriſconſulto) vel ſumma eſt, vel mediocris, vel minima: ſumma, quæ & dicitur vltimum ſupplicium, mortem inferẽs, vt crux, crematio, decollatio, &c. Mediocris, metallum, deportatio, &c. Minima, relegatio, opus publicum, vincula, & huiuſmodi; de quibus ſigillatim ordine alphabetico, paucis, & ſuccinctè.

Acus tormẽtum.

Acus ſub vnguibus infigebantur ad veritatem extorquendam à noxijs. Hi vel ferrei, vel calami præacuti.

Ad beſtias dãnati qui.

Ad beſtias, damnabantur nequiſſimi ſerui, aut hoſtes infeſtiſſimi, plerſiquè homines pernicioſi, & immanes, qui ob multiplicia crimina, defectioneſq;, indigni veniâ fuere, quibus in theatro, vt cum immaniſſimis belluis depugnarent, negotium datum eſt, vt ab ijs dilaniarentur, puta, vrſis, apris, leonibus, & huiuſmodi ferè animalibus: hinc dicti beſtiarij, qui his beſtijs damnati ſubijciebantur.

Beſtiarij. *Ad beſtias dati.*

Ad beſtias autem dari dicebantur, qui extra damnationem cum beſtijs depugnandi cauſſâ in arenam intrudebantur, ad populi, principumquè delectationem.

Ad aquariã

Ad aquarium, paraſitos damnauit Alexander, vt notat Lãpridius in eius vitâ, vt eius vertigine circũuoluerentur, tanquam Ixiones.

Ad antliam *Ad ferrum damnati.*

Ad antliam, damnabantur, ſeu ad aquas exhauriendas, & aquæductus exſiccandos, vt modò ad triremes.

Ad ferrum, damnati dicuntur, qui cum gladiatoribus,

Digitized by Google

bus,vt pugnent,damnantur: itaquè Suetonius de munere gladiatoris loquens in Nerone,inquit. Exhibuit ad ferrum etiam quadringentos Senatores. Dicitur hæc pœna, & ad gladium, quæ abrogata à Conſtantino Magno.

Ad gladiũ.

Ad metallum, Ad aurifodinas,& lapidicinas condemnabantur,qui vincti perpetuò opus faciebãt,hinc metallici,ſeu metallarij dicti,qui in latomijs,& ad eruendas metallorum venas damnabantur. Inter eos autẽ, qui in metallum, & eos, qui in opus metalli damnabantur, differentia tantùm in vinculis eſt, quòd,qui in metallum damnantur, grauioribus vinculis premuntur, quàm qui,in opus metalli: quodquè refugæ ex opere metalli in metallum dãtur; refugæ verò metalli grauius, ac durius exercentur. Idem penè genus erat ad calcariam,arenariam, ſulphurariã, ad ſalinas, & huiuſmodi.

Ad metalli m damnati. *Metallarij qui.* *Ad metallũ & ad opus damnati quo modo differunt.* *Ad calcariã ſulphurariã damnati.*

Aenea tormenta erant, Scorpiones, quibus Sancti lacerabantur.

Aenea tormenta.

Alapis, ideſt,manibus dilatatis, ſeu palmis; pugnis, colaphis,ſeu manibus in vultus compreſſis; calcibus corpora,facies Martyrum; ac demum lapidibus contuſa nemo neſcit, qui Martyrologium lectitarit, aut ſæuitiam non itantiquorum tyrannorum.

Alapa qua.

Anchora (ex Plutarcho) ferrea ceruicibus eorum inflicta,quos crudelius caſtigare volebant, & ad totũ diem ludibrio ſtare cogebantur.

Anchora tormentum.

Anconiſci,inſtrumenta tortoria erant.

Anconiſci.

Anguilla eſt,quâ coercentur pueri in ſcholis,vulgò, ſcutica, dicitur.

Anguilla ſcutica.

Aqua,& igne, interdicti apud Romanos illi, quibus commercium, ſocietaſq; hominum interdicebatur, & ne quis eos vrbe, menſâ, tecto, aut lare reciperet, vetebatur: quòd genus pœnæ, hodie,*excõmunicationem*, vocant.

Aqua,et igni interdicti.

Arboribus quondam immaniter corpora dilaniabant,quod ſupplicium vocabant,Diaſphendona;cum incuruatis violenter duarum erectarum arborũ acuminibus,

Arboribus laniati.

Digitized by Google

minibus, alligatũ corpus, miſſis arboribus, ſcinditur, atquè in diuerſa diſtrahitur, ab Aurelianno Imperatore hoc mortis genus vſurpatum, aduerſus militem violãtem thorum hoſpitis: author eſt Flauius Vopiſcus in Aureliano.

Balnei ſupplicium. *Balnei calore*, in Laconico, videlicet, noxij vitâ priuabantur; namquè in eo opprimebantur, vapore magnâ bonorum ſtrue ſuggeſtâ.

Barba vſta. *Barbâ*, aliquando pice illitâ, deinde combuſtâ, vexati noxij. Martyresvè.

Beſtijs obiecti cruci fixi. *Beſtijs obiecti* dum ſtarent, cruci, & ſtipitibus affixi, vt notat Lipſius.

Boia vincula. *Boia*, vincula lignea, vel ferrea, ſeu torques damnatorum, quòd ijs eſſent, quaſi iugum in bobus.

Bos aeneus. *Bos aeneus*, candens, Perilli inuentum ſatis decantatum hiſtoricis, in quo ipſe Perillus à Phalaride tyranno cruciatus; cui boui lentus ignis ſubijciebatur, vt incluſus lentam ſentiret mortem, & mugitum ederet horrendum.

Calamis acutis torti. *Calamis acutis* parricidas Aegyptij, vt eos per ſingula membra torquerent, impetebant, mox minutiſſimis ictibus conſauciatos ſuper ſpinarum aceruos comburebant. Sub vnguibus etiam calami infixi, ſiuè acus acutiſſimè ad magis torquendum, vt dictum.

Caliba. *Calibæ* ſiue *Calybæ*, manicæ ex ferro aſtrictiores.

Camelo inſidebant rei. *Camelo* inſidere, cogebatur ignominiæ ergò, ac per vrbem circumducebatur omnibus viſendus Byzantij proditor conuictus ſub Iuſtiniano, vt refert Rhodiginus.

Camus. *Camus vinculi* genus: hunc Plaut. in Caſ. poſuit pro fune, quo damnati furcæ alligantur.

Capillis ſuſpenſi. *Capillis*, mulieres Chriſtianæ aliquandò ſuſpenſæ, vel priuatæ, & circumductæ ignominiæ causâ.

Capite plectendi quo. *Capite* plectendi (vt colligitur ex Martyrum hiſtoriâ) genua flectebant, virgis prius cæſi, oculiſquè ſudario velatis, ſecuri deinde cædebantur.

Carcer. *Carcer*, ità dictus à coercendo, quòd vincti in eo cuſtoditi prohibentur exire noxij, ideò carcer alius eſt

ad

ad cuſtodiam, alius ad pœnam; de quo à me alibi.

Huius varia nomina, & ſpecies, nempè: Coruus apud Athenienſes: Lethes apud Perſas: Latomiæ Syracuſios: Theſaurus apud Meſſenios: Barathrũ apud Romanos: Decas apud Spartanos: Ceadas apud Lacedæmonios; Tullianum, Scalæque Gemoniæ apud Romanos: Ancon apud Carthaginenſes: Ceraunum apud Cyprios; Heliotrapeza apud Aethiopes. Sed de his, & alijs à me alibi. *Carcerum nomina.*

Catabulum, id eſt, ſtabulum iumentorum, quod publicæ vtilitati ad vehenda onera deſeruiebat. Catabulum opponitur viuario: illud domeſticorum, hoc ſilueſtrium animalium ſtabulum; hinc damnati ad Catabulum. *Catabulum quod.* *Viuarium quod.* *Catabulo damnati.*

Catacumbe, ſiuè *Cattumbe*, κατὰ τύμβας, locus ad fores cœmeterij, κατακύμβη. locus cauus, & profundus, vt ſolebant eſſe cœmeteria in arenarijs profundis, & cryptis excauata, in quibus S.S. Martyres latebant, ad Tyrannorum crudelitatem deuitandam. *Catacumbe.*

Catapulta, nonnunquam ſumitur pro machinâ bellicâ, ad iaciendas ſagittas fabricata, ſicut baliſtæ ad iaciendos lapides. hic autem ſumitur pro inſtrumento torquendi: hinc Suidas ait, catapultam eſſe tormenti genus pedum, vt vincula manuum. Plautus, ait, te nervo torquebo itidem, vt catapultâ ſolent. *Catapulta.*

Cataſta, erat publicus ſuggeſtus lignis compactus, quem vulgò, tabulatum, dicimus. non vno tantùm, ſed multis diſtinctus gradibus, & ſublimi aſcẽſu, ſuper quem cruciandi exponebantur. Cataſta interdùm ſumitur pro compedibus magnis, quâ ſerui detenti venales exponebantur. Cataſta præterea erat inſtrumentum tortorium, diuerſum tamen ab Eculeo. Hanc eſſe crediderim, cratem ferream, ad comburendum paratam, de quâ Prudentius Periſteph. in Laurentio, hymno II. ità canit, *Cataſta quid & quotuplex.*

Poſtquam vapor diutius
Decoxit exuſtum latus.
Vltro è cataſtâ Iudicem

Com-

Compellat affatu breui;
Conuerte partem corporis,
Satis crematus iugiter.

Cenſio haſtaria. *Cenſio haſtaria*, pœna erat militaris, cùm militi mulctæ nomine ob delictum indicitur haſta reddenda.

Catomo cædi. *Catomo* cædebantur, ad humeros alicuius appenſi, capite deorſum aliquando natibus denudatis, & ſeuerisſimè flagellatis, vt ſolet hodiè fieri à ludimagiſtris contra pueros refractarios. hinc Catomidiare.

Cochlea torti. *Cochleâ*, ſeu torculari rei aliquãdo premebantur, eo modo, quo vua, & oliuæ prælo.

Collare vinculum. *Collare*, vinculi genus, quo collũ aſtringitur, Lucil.

Columbar. *Columbar*, vinculi colli genus, Plaut. Rud.

Columnis. *Columnis*, arboribus, truncis arborum funiculis alligatos, clauis confixos Martyres legimus.

Colus torm. *Colus*, tormenti genus, quod fit ex corio, Feſtus.

Cratis ſupplic. *Cratis*, ſupplicium apud Carthag. cùm quis deiectus in aquam, crate ſupernè iniectâ, ſaxiſque congeſtis mergebatur.

Crux varia ſignificat. *Crux*, nomen, pro omni angore, tormento, & morte. Aliquando ſtrictius pro morte in ligno. Crux infelix arbor, lignum, ſtipes, infamis dicta. Crucifigere, configere, cruciare. Cruciarius dictus is, qui in cruce, vel qui eâ dignus.

Crux duplex. Affixio quæ. Infixio quæ. Crux compacta. *Crux*, duplex, ſimplex, & compacta. Simplex, cum in vno, ſimplicique ligno fit affixio. Affixio erat, cum ad arborem, ſiuè ſtipitem ſeu crucem alligabant, figebantuè hominem. Infixio verò, cum nudum hominem erecto, acutoque ſtipiti infigebant per obſcœna, quæ dicta ſudifixio Σκόλοψ hoc dicunt, *Impalare*. Compacta crux, quæ manu facta, idq; è duplici ligno. Hæc crux, ſiuè patibulum triplex. I. decuſſata II. commiſſa. III. immiſſa.

Crux decuſſata. I. Decuſſata, in quâ duo ligna directa, & æqualia interſe obliquantur; decuſſare enim eſt per medium ſecare, veluti duæ regulæ concurrunt ad ſpeciem litteræ X. quæ figura eſt crucis D. Andreæ.

Crux commiſſa. II. Commiſſa eſt, cum ligno erecto breuius alte-

rum

Digitized by Google

rum ſuperne, & in ipſo capite comitatur, ſic, vt nihil exiet. T. hæc Tau dicta.

III. Immiſſa crux, cum ligno erecto tranſuerſum alterum iniungitur, atquè immittitur, ſed ſic, vt ipſum ſecet. ✠. In hac poſtremâ Chriſtus Dominus pependit, quia quadrangula, vt videtur in antiquis lapidibus, & ritus vniuerſæ habet Eccleſiæ Catholicæ.

crux immiſſa.
crux Chriſti qualis.

Crucis vſus Syris, Iudæis, Aegyptijs, Perſis, Afris, Græcis, & Romanis ſtatim ſub primis regib. vſurpata.

crucis vſus apud quos.

Seruorum hoc erat ſupplicium, vtpote viliſſimum, aut plebeiorum; hinc dictum ſeruile ſupplicium; gladius at ſecuris liberorum.

crux ſeruorum pœna et viliſſimorū.
Gladius pœna liberorū.

Omnium ſuppliciorum crux teterrimum, crudeliſſimumque antiquis habitum, atque infame, Duplex figeni modus, vulgaris, & rarus. Vulgaris, qui receptiſſimus, & quo vulgò vtebantur. Rarus, qui magis ſepoſitus, nec in tam aſſiduo vſu. In vulgari, ſeu ordinario tria ſpectanda, quæ ante fixionem, quæ in ipſâ, & quæ poſt ipſam. Duo adhibita, flagellatio, & deductio, ante fixionem; Virgæ honeſtiores; ideò flagra propria cruciarijs, quæ inſitis talis, & oſſiculis exaſperabantur. Flagellabantur ante deductionem, aut domi, aut in Prætorio, aut in ipsâ deductione per viam; ſi domi, ligabantur interdum ad columnam, vt factum Chriſto Domino.

Figendi cruci modus duplex.
Vulgaris modus cruci affigendi.
Rarus modus crucifigendi.
Ante fixionem quid.
Virga honeſtiores
Flagra cruciariorum.
Flagellati vbi.

In deductione duo, ludibrium, & tormentum, ludibrium, quòd ipſi coacti crucem ſuam ferre, aut certè eius partem. Tormentum etiam erat trahi, diuexari, & ſtimulis agi, per viam impelli, & huiuſmodi tolerare.

In deductione duo.

In ipsâ fixione tria, ſuſpenſio, aſtrictio, inſcriptio.

In fixione quid.

Ante ſuſpenſionem, nudatio: deindè in crucem dati aliquando iacentem, aliquando erectam. Adſtrictio in eâ aliquando facta clauis, aliquando funibus.

Nudati ſuſpendendi.
Adſtrictio clauis aut funib facta

Claui, & funes in manibus, pedibuſque. Claui tres, aut quatuor, pront libitum Manus priùs fixæ, indè pedes, initium à dexterâ.

Claui vbi, et quot fixi.

Inſcriptio, ſeu titulus præfixus; crimen, ſeu cauſſa

ſup-

Digitized by Google

ſupplicij: qui titulus damnatis præſeferebatur: loco eius ſæpè vox præconis addita.

Inſcriptio quæ.

Poſt fixionẽ quæ.

Poſt fixionem tria, mors, corruptio, cuſtodia.

Mors in cruce quæ.

Lanceis cur transfixi cruci affixi.

Mors lenta moleſta, vel ſtillãte paulatim ſanguine, & fame; vel auium, ferarumquè laniatu. Interdum & lanceis transfoſſi, vel ad accelerandum fatum, vel ad explorandum.

Crurifragiũ quid.

Crurifragium factum, à cruce vt erãt depoſiti. Iudæis vſurpatum, ne fraus legi fieret iubenti ante Solis occaſum ſuſpendioſos deponi; at deponi non niſi mortui debebant: diutius autem plerique viuebant.

Cuſtodia crucifixorum.

Cuſtodia, & miles ad crucem, ne quis noxios detraheret: in Natali autem Imperatoris, aut ſimili die feſto, quidam etiam crucibus deponebantur.

Crucifixi in ſepulti apud gentiles.

Inter Gentiles, & Iudæos hoc intererat poſt crucifixionem, quòd illi mortua corpora abſque ſepulturâ, putredine abſumenda relinquerent, Hebræi verò eâdem die ſepelirent. Cerda in Aduerſarijs.

Rara crucifixio.

Hactenus de vulgari crucifigendi modo, nunc ad rarum.

Furca duplex.

Furcà ignominioſa.

Furca Romanis vſitata duplex, ignominioſa, & pœnalis. Ignominioſa, quâ collo impoſitâ ſerui circumduci ſolent ob culpam aliquam irriſui, & oſtentui; hinc furciferi ignominiæ magis, quàm ſupplicij cauſſâ ob leuia delicta. Furca pœnalis, quâ item collo impoſitâ circumducti; ſed cũ verberibus, & pœnæ cauſſâ, atquè ideò plerumquè mors ſequebatur, ſiue ſub ipsâ furcâ ad necem reis cæſis, ſiuè cum eâ in crucem latis, vel ad eam fixis, & in crucem ſublatis.

Furca pœnalis.

Patibulum à cruce quomodo differat.

Videtur patibulum, & crux idẽ: diſtinguitur tamen aliquando, nam patens, & tranſuerſa pars, vbi brachia diſtendunt, patibulum dicitur; interior, defixuſquè ſtipes, Crux; hinc dicitur quis patibulo crucis affixus. Iſid. lib. I. ita ſcribit, Patibulum, vulgò, furca appellatur, ſed patibuli minor pœna, quàm crucis, nàm patibulum appenſos ſtatim exanimat, crux autem affixos diù excruciat.

Furca

Furca noua inſtrumentum è ligno triplici, formâ iugi veteris, cui appenſos homines ſtrangulant. Hæc ſimilis noſtræ, à veteribus Romanis in publico non vſurpata, frangebant enim laqueo gulam in carcere damnatis. hæc ſubſtituta in locum crucis à Conſtantino lege ſublatæ in honorem Seruatoris cruci affixi. *Furca moderna diſtincta ab antiqua.* *Suſpenſi olim in carcere.*

Alio, atquè alio ſchemate, ſeu habitu cruci affigebãtur, puta inuerſo capite, vt D. Petrus; obliquè etiã, capite inuerſo, diſtractis, & diuaricatis cruribus, manibus confixis ſimul. *Crucifixorũ habitus varius.* *Crucifixorũ finis diuerſus.*

Deinde alij flammâ, fumoquè necati, beſtijs obiecti. Aliquando mortui in eâ appenſi ad infamiam, notamque ſceleris nefandi. *Mortui appenſi cruci cur.*

Aegyptij, Perſæque excoriabant. Imagines etiam damnatorum aliquando in crucem ſublatæ.

Materia crucis ex obuio quolibet ligno. Noſtri Seruatoris è quercu, vt ex reliquijs apparet, quia lignum obuium, & in Iudæâ duriſſimum. *Materia crucis.*

Locus crucis paſſim; ſed potiſſimum in conſpectu iuxta vias, vbi loca erant deſtinata, ſæpè in monte. *Crucis locus*

Crucis ſignum poſt Conſtãtinũ non ſolum in Labaro, & ſignis Imperatorum, ſed in militum armis. Hæc ex Lipſio de cruce. Lege etiam Gretſerum. *Crucis ſignum.*

Crurifragium, ſupplicium diſtinctum à crucifixione ità deſcribitur à S. Adriano, Incus parabatur, vnâ cum vecte, ac malleo ferreo. iubebantur miſeri ponere tibias ſuper incudem, quas ferus carnifex vecte, vel malleo, validis ictibus, confringebat. Hoc ſupplicium irrogatum vilioribus perſonis ob aliquod immane ſcelus, quod factum latronibus cum Chriſto crucifixis. *Crurifragium quo factum.*

Culleus, ſiuè culleum, ſiue Culeus ſaccus erat è lino, vel canabi, vel corio factus, ab occulendo, vel claudendo dictus, ſumitur aliquando pro vtre coriaceo, in quo parricidæ cum ſimiâ, & gallo, & ſerpente incluſi in mare præcipitabantur, vt in rivâ inſenſorum animalium, & fædâ laceratione corporis, ob tanti ſceleris immanitatem, diro cruciatus vulnere interimerentur, vtquè ab omni elemento repudiatum cadauer, irre- *Culeus quid* *Parricidarum pœna.*

quieto labore, & perpetuis fluctibus agitaretur. Sed antequàm pararetur Culleus, os parricidæ inuoluebatur quodam tegmento ex lupina pelle confecto, vt hoc modo velato capite in carcerem coniectus duceretur; moxque culleo comparato inſueretur. Hæc pœna parricidarum apud Romanos.

Parricidarũ pœna apud Aegyptios.

Apud Aegyptios, parricidarum membra ſingula acutis calamis impetebantur, mox minutiſſimis ictibus conſauciati ſuper ſpinarum aceruos comburebantur.

Parricidarũ pœna apud Luſitanos.

Apud Luſitanos è finibus eiecti ſaxis obruebantur. Solon, & Romulus nullam parricidis pœnam ſtatuerunt, quòd nullum tam nefandum ſacrilegum reperiri poſſe fuerint opinati, qui auſurus ſit manus inferre violentas in parentem vitæ auctorem.

Cyphon.

Cyphon, ex Rhodigino, κύφων, genus ſupplicij, Catastæ ſimile, eratque ſtipes ligneus, in quo vinciuntur nocentes, vulgo, *berlinam*, vocant, Cyphoniſmus pro ſupplicio ponitur. Dicitur cyphon ἀπὸ τοῦ κύφειν, idest à capitis proclinatione, nam & incuruati dicuntur Cyphalei.

Cyphalei.

Decimatio.

Decimatio, pœna militum tumultuantium, cùm decimum quemque pœnâ afficiebant mortis.

Decollatio.

Decollatio, capitis de collo amputatio. Suet. in Calig. Miles decollandi artifex, quibuſcumque è cuſtodiâ caput amputabat.

Deportatio quæ.

Deportatio, ſpecies erat exilij atrociſſima, cùm ſcilicet quis ita ciuitatem amittebat, vt neruo, aut compedibus vinctus in aliquam nauim imponeretur, & ſeruis publicis, vt eum in inſulam certam transferrent, traderetur, & quia ius omne ciuitatis, & agnationis adimebat, ideò ſummum putabatur ſupplicium. Differebant à relegatis deportati; tum quia deportati capite minuebantur; itaque ciuitatem, & bona omnia amittebāt. Relegati verò ſæpè ad tempus: Tum quia deportati (vt verbi vis notat) ſeruis publicis tradebantur vincti deportandi, vt eos in nauim impoſitos in ſolas terras transferrent; ſeu deportarent. Relegati verò exire

Deportatio in quo differat à relegatione.

jube-

Digitized by Google

iubebantur, his verbis, *Illum prouinciâ illâ, inſuliſquè eis relego, excedereq́ non debebit intra illum diem*, Hotom.

Aliter verò relegabantur ſerui, ac liberi: ſerui enim in agros, liberi in prouincias relegabantur. *Serui relegati in agros.*

Diaſphendon, tormentum, cùm arbor duobus ramis incuruatis, & acceptum in medio corpus humanum abrumpit, ramis in diuerſa trahentibus. Vide, *Arbor*. *Diaſphendon.*

Eculeus, ſiuè equuleus, ob ſimilitudinem parui equi, tormēti genus immaniſſimum. Qualis fuerit, nullus, quòd ſciam, clarè indicat, & ego, qui id facere potero? referam quid legerim. Equuleum dictum fuiſſe ob ſimilitudinem parui equi, & ipſum nomen indicat, & authores aſſerunt, Fr. Hotomanus lib. v. antiquitatum ſub litera E. *Equuleus, vel Eculeus ſtipes cenſetur fuiſſe in equi formam inciſus, cui imponebantur rei, vt neruis vtrâquè parte diſtentis cruciarentur.* Idem Turnebus lib. xv. Aduerſ. cap. iii. innuit, quem vide. *Eculeus quid.* *Equlei etymon.*

Aliqui putarunt eſſe laminam candentem, quâ homines torquebantur. *Sentētia prima de equuleo.*

Alij materiam quamdam in equi formam, in quam conijciebantur rei. Alij tormentum in modum Crucis diſpoſitum. *Sententia ſecunda.*

At Magius fidiculas, & equuleum idem fuiſſe cenſet. De fidiculis Laurentius Valla lib. i. Elegant. cap. v. Fidicula, ideſt, parua cithara, vel chordula. In plurali numero tortorium (vt dixi) inſtrumentum ex duobus (vt reor) obliquatis lignis compactum, vel ab extorquendâ fide, ac veritate, vel à neruis, fidibus, vinculiſquè, quibus ad illum modum homines torquendi alligabantur. Raphael Regius Volaterranus lib. xxx. Comm. Vrbin. putauit, equuleum idem fuiſſe, ac funem, vulgare noſtris temporis tormentum, nititurque loco illo Senecæ in epiſt. LXVII. dicentis. aut podagrâ diſtortus, aut equuleo longior factus. Opinio tamen hæc à Magio, & alijs improbatur. Iunius in Nomēclatore, Fidiculas idē eſſe, ac funem, aſſeuerat. Itaq; de equuleo lis adhuc ſub Iudice, eius deſcriptionem ex Magio habe. Equuleum exiſtimamus fuiſſe *Sententia tertia.* *Magij opinio de equuleo.*

Digitized by Google

lignenm ſcamnum, aut ligneam arcam, pedibus quatuor conſiſtentem, fundoquè carētem, quæ vtrinquè capiebat tympana, & funes, quibus manus, pedeſque fontium, & torquendorum obligarentur, & protraherentur, non ſine magno, vt coniecturæ locus eſt, dolore totius corporis.

Scamnum Hyppocratis. *Celſi deſcriptio equulei.*

Similem equuleum organo, ſeu ſcamno Hippocratis, dicit Magius, quod Hippocrates ξύλον. Paulus μεγὰ ξύλον, recentiores βάθρον vocarunt. Huius ſcamni inuētor fuiſſe fertur Paſicrates, cuius meminit Corn. Celſus lib. VIII. cap. XX. Etiamnum valentiùs intenditur membrum ſuper ſcamnum, cui ab vtrâquè parte axes ſunt, ad quos habenæ illæ deligantur, qui, vt in torcularibus conuerſi, rumpere quoquè ſi quis perſeuerauerit, non ſolùm extendere neruos, & muſculos poſſunt; collocandus autem homo ſuper id ſcamnum eſt, aut pronus, aut ſupinus, aut in latus: ſic vt ea ſemper pars ſuperior ſit, in quam os prolapſum eſt: ea etiam inferior, à quâ receſſit.

Plenus ambagibus magis libellus, tricisquè inextricabilibus, &, cum author Turcarum ſeruituti obnoxius, libris careret, nullis ſuffultus authorum locis rem potuit enucleare.

Sigonij opinio de æquuleo.

Sigonius vir eruditus, & antiquatius admirandus lib. III. de Iudicijs. cap. XVIII. ità diſſerit. Eculeus catasta fuit lignea cochleata, ad intendendum, & remittendum apta: atquè ad torquendum homines, vt facti veritas eliceretur, inſtituta. Tormenti verò genus erat huiuſmodi. Vbi cataſtæ huic brachia, pedeſquè eius, qui torquendus erat, neruis quibuſdam, quæ fidiculæ dicebantur, alligauerant, tum cataſtâ intentâ, atquè in altum erectâ, vt ex eâ quaſi ex cruce quâdam miſer ille penderet, primùm compagem ipſam oſſium illius diuellebant; deinde candentibus eiuſdem corpori laminis admotis, atquè biſulcis, vngulis ferreis lateribus laniatis doloris acerbitatem augebant: quam deſcriptionem elicit ex Prudentio, Sozomeno, Nonio Marcello. ex quo infert, eumdem eſſe eculeum, cum cataſtâ,

Digitized by Google

ſtà, fidiculis, & compedibus quibuſdam, quibus pedes torquebantur ad IV. vel V. foramen.

Verùm Baronius in Martyrologio ad XXII. Ian. Sigonium redarguit, hæc confundentem. nam poſt verbera, rei in compedibus ligneis poſiti erãt, & pedes alter ab altero ad quartum foramen diſtenti, diſtrictiquè adeo, vt neceſſariò ſupini iacerẽt, nec poſſent propter plagarum vulnera recens toto corpore inflicta, ſe vllo modo commouere. At in equuleo totum corpus diſtendebatur ad ſosſionem vngularum manibus à tergo religatis, Prudentius,

Sigonius reprehenſus de eculeo

Eculeus quid ex Baronio.

Vinctum retortis brachijs
Surſum, ac deorſum extendite,
Compage donec oſſium
Diuulſa membratim crepet.

Idem in Romano Martyre, hymno. X.

Miſerum putatis, quòd retortis pendeo
Extentus vlnis, quod reuelluntur pedes,
Compage neruis quod ſonat crepitantibus.

Sunt hæc Romani Martyris verba, pẽdentis in Eculeo; quare Sigonius putat idem, torqueri fidiculis, ac eculeo; quod diuerſum oſtendam. Eculeus à tergo deſcribi poterit, Eculeus eſt ſtipes erectus validus, & cochleatus, qui tranſuerſum habeat lignum, quod intendatur, ac remittatur, ad quod ligata membra diſtendantur, tortoris arbitrio. Ammianus Marcellinus lib. XVI. ait, Incuruos ſub Eculeo torqueri: ex quo deducere poſſumus vocis Etymon, vt dicatur, Eculeus, ab eculeo, ſeu equulo, quòd homo ad eum alligatus, atquè diſtẽtus, rurſuſquè quodammodò equi formam præſeferat, ità tamen, vt cœlum verſus faciem conuertat, liberũquè ei ſit, ſurſum oculos tollere, & cœlum aſpicere.

Eculei deſcriptio vera.

Eculei etymon.

Gallonius hanc equulei deſcriptionem aſſignat. Equuleus, apud veteres, machina fuit lignea, ad veri equi ſimilitudinem fabricata, cum duabus ſtriatis rotulis, in extremis, excauatiſquè eius partibus inditis, quæ, cum erat aliquis in eâ torquendus, per axiculos ducto-

Gallonij deſcriptio.

ductorijs funiculis traiectis, verſabantur. quo circa fiebat, vt illis alligatus variè excruciaretur, atquè diſtenderetur. hæc omnia Galionius probare ex varijs authorum locis contendit.

Equulei conſtructio. Modus torquendi in equuleo.

Equulei conſtructio huiuſmodi erat ex eodem Gallonio. Præparabant initio operis faciundi ſtipitem rectum longitudinis, latitudiniſuè conuenientis; in cuius extremis partibus, ipſorum induſtriâ aliquãtulum excauatis, duas ſtriatas rotulas, quæ per axiculos verti poſſent, indebant; tum deinde, vt ex omni parte eleuatus remaneret è terrâ, deſumebant quatuor ligna eo paulò arctiora, atquè minora, quæ deinceps clauis ferreis non longè ab vltimis ſtipitis partibus affigentes, fabricabant machinam, quatuor quaſi pedibus, veri equi inſtar, inſiſtentem, vulgò, *cavalletto*. Quo peracto, ſi quis ibi equuleo torquendus aderat, in ipſum, cruribus diuaricatis, conijciebatur. Poſt hæc tortores funiculos aliquos ſumentes, illorũ altero cruciandi pedes, altero manus poſt tergum reiectas, atquè diſtortas vinciebant. Tunc rotulis, ſiue orbiculis funiculos prædictos immittentes, & ad machinulam aliquam equulei pedibus affixam, ſucculæ (vt nobis probatur) ſimilem, eoſdem referentes, efficiebant, brachiorum ductu machinulam verſantes, vt funiculi circa eam ſe inuoluentes, extenderentur: & deinceps vt illis alligatus, dorſo ſuper equuleum, & facie ad Coelum verſâ, pariter extenderetur. Verùm, cum iterum, ac ſæpius in machinulâ vertendâ defatigari non deſiſterent, & ex hoc ſingula iam vincti membra, cunctis compagibus reſolutis, eſſent diſtracta, longo temporis ſpatio, vel ſic eum permanere ſinebant, vel Iudice annuente, funiculos relaxantes, incuruum, ac pendulum ſub equuleo cadere, non ſine maximo dolore permittebant. Quamobrem arbitratus tunc Iudex amplam condemnandi, aut abſoluendi reum ſe nactum eſſe occaſionem de actis eius acerrimè inquirere, & cognoſcere proſequebatur. Quòd ſi rei conſtantia ſpem ipſius feſelliſſet, atq; ſuperaſſet, iubebat cõtinuò

igneas

Digitized by Google

igneas laminas, lampades, aut tædas ardentes afferri, vel etiam vngulas, vncos, & conſimilia: & his, vel horum ſaltē altero eius latera, cæteraſquè corporis partes aduri, atquè excarnificari, vt ſic noui doloris acerbitas veritatem extorqueret.

At quæ hæc de Equulei formâ, & vſu. Tute cenſe. Ego in tuam ibo ſententiam.

Eunuchi. *Eunuchi* multi facti ob Chriſti fidem, vt notat Euſebius: hinc eunuchare. Eunuchi facti adulteri Athenis in pœnam adulterij.

Exilium triplex. *Exilium*, quaſi extra ſolum miſſio, ſeu habitatio. Exilium, erat pœna capitalis, & exilio mulctatus capite damnatus dicebatur. Quoties autem ciuitas retinetur, relegatio propriè, non exilium dicitur. Triplex autem enumeratur exilij genus, nam aut certorum locorum interdictio eſt, aut lata fuga, cū certi loci exitu quis prohibitus eſt, hoc eſt ab omnibus locis fugatus, præterquàm ab vno; hæc dici poteſt relegatio; & relegatum ſe fatetur Ouidius, non exulem. Aut demum relegatio in Inſulam vocatur exilium. Paulus Manutius de Legibus ita differit. Exilij duo ſunt genera, voluntarium, & legitimū: & voluntarii rurſus duo ſunt genera, vnum, cum reus ante latas à iudicibus ſententias in exilium abibat, vel vt legis pœnam vitaret, vel quia, cum ſe damnatum iri perſpicuè videret, ſponte vellet eam ſubire.

Lata fuga qua.

Exilium duplex.

Exilium voluntariū duplex.

Exiliū poſt latā ſnīam.

Alterum genus exilii voluntarii fuit, cum reus poſt damnationem, quia mulctam à iudicibus dictam ſoluere non poſſet, ex vrbe diſcedebat. Hinc exilium dictum Ciceroni perfugium, non pœna. Legitimum autem exilium erat, cum reus, non ille quidem verbo, re tamen ipsâ in exilium mittebatur, nullâque exilii facta mētione, tecto, aquâ, & igne interdicebatur, quaſi elementis neceſſariis deſtitutus, ex quo exulare ciues Romani dicebantur, quibus aquâ, & igne interdicebatur.

Exilium ante latam ſententiam.

Exilium legitimum.

Oſtraciſmū in quo differat ab exilio Oſtraciſmum, erat exiliū decennale Athenis, quod differebat ab exilio Romano, tum quia exules bonis mul

mulctabantur, nec tempore, aut loco circumſcribebantur: qui verò oſtraciſmo erant damnati bona retinebant ſua, & certo loco, & tempore, definiebantur: tum quia exilium flagitii pœna fuit, oſtraciſmus verò quædam nimiæ potentiæ diminutio. Syracuſii pro teſtulis vſi oleæ foliis, ad quinquennale exiliũ ſtatuendum pro oſtraciſmo, de quo à me alibi.

Syracuſanorum exiliũ.

Extenſio. *Extenſio* Martyrum erat, cum proni inclinabantur ad verbera ſuſtinenda.

Fame mori. *Fame*, atque *ſiti* enecari nullum potentius tormentũ coniectis in vincula. Vt verò miſeriùs morerentur, cibi aliquantulum apponebatur, vel panis ſalſus, vt ſic aliquo modo expiarentur, & magis ſitirent, quod innuit Sophocles in Antigone, Arentibus ſiti, ſitula, vel aquâ, vel vino plena oſtenditur; liquor ipſe de vaſe in vas transfunditur, ſic vt internam cupiditatem, viſus, & auditus exterior magis accendant.

Ferro damnati. *Ferro*, vel *gladio* damnati ij dicebantur, qui intra annum, ludis gladiatorijs, erant conſumendi, vel in quos gladio erat animaduertendum, capite, ſcilicet, plectendos. Hæc, Decollatio, dicebatur, quæ mitior ſi gladio, immitior ſi ſecuri.

Decollatio.

Fidiculæ quæ. *Fidiculas* à fidibus quidam deriuatas putarunt, nihilquè aliud eſſe, quã vincula neruea, quibus ad Eculeum, manus, pedeſquè hominis ligarentur, atque torquere fidiculis reum nihil aliud eſſe, quàm in eculeo torquere, oſſiumquè commiſſuras cum immenſo dolore diſtrahere, ſentit Sigonius, Valla. Iſidorus tamen lib. 11. Originum quid fidiculæ eſſent, monſtrauit, cũ dixit, Fidiculæ vngulæ dictæ, quod effodiant: quaſi findiculæ: vel ita dictæ fidiculæ, quòd iis rei in eculeo torquentur, vt fides inueniatur. Ex quibus colligimus.

Fidiculæ vngua. Fidiculas idem eſſe cum ferreis vngulis, quod reorum latera finderent, quaſi Findiculas. Prudentius ſubſcribit Hymno x. Hæc fidiculæ inueniuntur ſæpe cũ eculeo coniunctæ, eâ de cauſsâ, quòd, extento corpore in eculeo, fidiculis, vel ſingulis à tortoribus membra ſulcarentur, quibus aliquando ſuccederet ignis tormen-

tum,

ſum, vndè Cyprianus de Lapſis, *Nunc eculeus extenderet, nunc vngula effoderet, nunc flamma torreret.* Tiberij ſubnecto cruciamentum notatum à Suetonio, *Excogitauerat,* (inquit) *inter genera cruciatus etiam, vt largâ meri potione per fallaciam oneratos, repente veretris deligatis, fidicularum ſimul, vrinaquè tormento diſtenderet.* *Vrina tormentum.*

Flagellum, ſiue, flagrum propriè erat ſeruorũ, quod aliquando taxillatum, ideſt, talis, & oſſiculis refertum. Flagellorum nomine continentur, lora, flagra, fuſtes, virgæ, ſcorpiones, nerui, atquè plumbatæ. *Flagellum taxillatum.*

Flagra erant fuſtibus tenuiora, ac ſubtiliora, virgiſquè craſſiora, quibus viliores perſonæ verberatæ; & quædam tamdiu, donec expirarent.

Forcipes ferreæ deſtinatæ ſupplicijs: harum aliæ ad incidendum, aliæ ad comprimendum, & contorquendum compoſitæ, de quibus Syneſius Epiſcopus epiſt. LVIII. Aliæ apprehendendis auribus, & labijs obtorquendis. Demum, aliæ forcipes erant dentatæ, quæ quidem tribus ferreis aculeis cutem Martyrum perforabant, cum ſtringerentur, quæ crudeliter nimis membra carpentes, vellebant. Huic ſimilis erat palus dentatus ex Victore, De perſecutione Vandalicâ dicente, ſic, *Illicò palis minoribus dentatis iactis in capite, crinibuſquè eiuſdem colligatis, ac vehementius ſtringentes, ſimul cum capillis pelliculam capitis auferebant.* *Forcipes ferreæ.* *Forcipes variæ.* *Palus dentatus.*

Fragmentis ſuper *teſtaceis* nudi martyres volutati, ſiuè vitreis fractis. Fragmentis his etiam teſtaceis carnes martyrum diſcerpebant Tyranni, vti vngulis laniabant. *Fragmenta.*

Fumo, etiam excruciati, & enecti. hinc illud Domitiani, Fumo pereat, qui fumos vendidit. *Fumi pœna.*

Furcis ferreis vſi in carnificinâ ſartaginis, & cratis ferreæ. *Furcæ ferreæ*

Fuſtes, vnde fuſtuarium, & fuſtuarium mereri, vulgò dicimus, *meritar delle baſtonate*, erat pœna militum deſerentium caſtra, aut ſigna: quod ſupplicium ex Polybio ita inflictum. Accepto fuſte, Tribunus vix tantùm attingit damnatum: quod vbi factum, omnes, *Fuſtes Fuſtuarium.* *Fuſtuarij modus.*

qui in caſtris ſunt, cædentes fuſtibus, lapidibuſquè pleroſquè in ipſis caſtris cōficiunt, ac ſi qui euaſerint, nec ſic quidem ſeruari poſſunt. etenim quonā pacto? quibus neque in patriam redire licet, nequè aliqui ex neceſſarijs domi excipere auderēt. Fuſte cæditur quoque, qui furto quippiā ex caſtris ſuſtulerit, quiquè falſum teſtimonium dixerit, & ſi quis ætatis flore abutatur. Marcellus ſentire videtur, liberum cæſum fuſtibus, flagellis ſeruum. Hæc flagella dicta. virgæ, vndè Virgatores, lorarij, carnifices, qui virgis cædunt. Apud Romanos morti addictus virgis cædebatur, deindè necabatur; interim, cum facinus non erat graue, ſatis habebant virgis cædere. Tum etiam, qui creditoribus addicebantur, multa turpia, & miſeranda patiebantur nexi apud creditores, multaſquè, ſeruili more, in tergo plagas. Huic modo ſubuenēre leges Portia, & Sempronia, quæ liberum corpus Romani ciuis, virgis, aut alijs verberibus, aut ſecuri cædi vetant, vnde illa exclamatio D. Pauli ad Virgatorem, *Ciuis Romanus ſum.* Sed bonorum, & exilij pœnâ mulctabatur (excepto parricidio) cū antea ceruix furcæ inſereretur, virgiſquè cæſus ſecuri feriretur. In Deutoronomio minus quadraginta plagis cædi permiſſum, ideò D. Paulus gloriatur, ſe vnâ minus XL. accepiſſe à Iudæis. Olim milites externi delinquentes, fuſte, & virgis cæſi, at Romani ciues vite, vt delicti pœnam honorarent, vt alibi dictum à me.

Fuſte qui cæſi.

Fuſtis liberorum flagellū ſeruorum.

Virgis qui cæſi.

Virgis non cæſi liberi.

Virgis cæſi milites externi.

Galea ignea, capitibus Martyrum aliquādo impoſita.

Gemoniæ ſcalæ, diritate ſupplicij iam diù infames; dictæ Gemoniæ, quòd locus eſſet gemitus, & calamitatum: quoniā illuc per Hamotrahones raptarentur vnco damnatorum cadauera, Tacitus ait, *Tunc confoſſum, collaceratumq́, & abſciſſo capite truncū corpus Sabini in Gemonias trahunt.* Gradus, vel ſcalæ dicebantur, vt refert Rhodig. quantum coniecturâ aſſequor, quòd ſurrectus foret locus, ac gradibus quibuſdam conſcenderetur. Hic locus Romæ erat in Auentino, iuxta templum Iunonis Reginæ, quod, Veijs captis, Camillus dica-

Gemoniæ ſcalæ.

dicauit. Sed de carceribus alibi.

Gladio damnati dicebantur ſerui fugitiui, & reperti, hoc eſt, ludo addicti gladiatorio, vbi à gladiatoribus gladio confodiebantur; hinc gladij pœna ſumitur, cum quis gladio, aut enſe occiditur, vel cùm quis gladiatoribus obijciendus damnatur. Gladij ius habere ille dicitur, qui vitæ, neciſque habet poteſtatem. differebat à capitis punitione, quæ ſecuri fiebat, de quâ infrà. Gladijs, & lanceis aliquandò corpora transfigebantur.

Gladio damnati.

Gladij ius quis habeat.

Graphijs. & minutiſſimis ictibus quidam torti, & confoſſi ex Suetonio, Dione, &c.

Graphijs icti.

Habena, erat lorum, quo ſerui impuberes pro quæſtione cædebantur. Horatius epiſtolâ ad Iulium. *In ſcalis* (inquit) *latuit metuens pendentis habena*.

Habena, Lorum.

Hyperboli, dicti lapides, quibus ad ceruicem religatis, conſcelerati in profundum demergebantur, vt colligit Rhodigi. lib. xvi. cap. xxi. ex Ariſtophane.

Hyperboli lapides.

Hyſtrichis, erant inſtrumenta, quibus diſcutiebantur nocentes; quod videtur ex ſetis ſuillis flagellum fuiſſe (ex Rhodigino) vnde & conflatum nomen, quaſi ex ὑείων τριχῶν.

Hyſtrichis quid.

Igne, & fumo ex aggeſtis lignis concitato ad pedes cruci affixos Martyres, alioſquè cruciatos, notat Lipſius III. de Cruce. vnde Chriſtiani olim in ludibrium Semaxij dicti à ſtipite, cui aſtringebantur, & Sarmentar j à ſarmentis, quibus vrebantur. Genus ſupplicij Auidius Caſſius Imperator excogitaſſe fertur (ex Lãpridio) vt ſtipitem prælongum poneret pedum clxxx. & à ſummo vſquè ad imum damnatos ligaret, & ab imo focum apponeret, incenſiſque alijs, alios fumi cruciatu, timore etiam necaret. Et in Nerone refert Tranquillus, ad ſcalas Gemonias tractos multos, vel in arenam inſerto gutturi vnco protractos, vbi poſteà pendentium crura frangebantur, & igne micto ardebant, quin truculentiſſimus Nero Chriſtianis in vſum luminis ardentibus eſt vſus in vicis Romæ: Domitianus etiam faces per obſcæna immitti iubebat.

Igne, & fumo cruciſixi cruciati.

Semaxij Sarmentar Chriſtiani.

Stipitis pœna crudelis.

Neronis, & Domitiani ſæuitia in Chriſtianos ardentes.

Tunica moleſta.

Ignita quoquè tunica, quæ & *moleſta* dicta, ignis alimentis illita, & contexta, mox ſuccenſa cruciabiliter obuolutos nocentes amburebat. Pedes quoquè Martyrum inuolutos lino, in oleum intincto, ac deindè incenſos, refert Martyrologium.

Inſcriptio damnatorũ.

Inſcriptione damnabantur olim ignominiæ cauſsâ, cum hominum facies liberorum notis atris perpetuò permanſuris, profundiſquè characteribus inurebãtur. Meminit huius ſupplicij Seneca lib. III. de Irâ cap. III. cum ait, *Varia vinculorum genera, varia pœnarum, lacerationes membrorum, inſcriptiones frontis.* Hæ pœnæ ſeruos decebant. Suet. in Caio. cap. XXVII. Multos honeſti ordinis deformatos priùs ſtigmatum notis ad metalla, & munitiones viarum, aut ad beſtias condemnauit. Huiuſmodi ſerui dicebantur Stigmatici, στιγματίαι, ſerui videlicet ob crimina in facie notati: nam veteres (vt à me quoquè alibi notatum) ſeruorum ſuorum faciẽ, ſi quid grauius deliquiſſent, pœnæ nomine, aut literis, aut alijs quibuſdam notis per ignominiam inurebãt.

Stigmatici ſerui.

In ſtagno rigere.

In ſtagno iuſſos rigere, tempore hyemali, ſupplicij loco Sanctos viros, notat Baronius in Martyrologio, ex S. Baſilio, & S. Gaudentio. Plut. in Lucullo, inter genera tormentorum recenſet Stationem ſub dio, ardente Sole, & frigoris tempore in luto, & glacie.

Statio ſub dio.

Iugulatio.

Iugulationis pœna leniſſima, quod mors, iugulo effracto, ſtatim conſequeretur.

Laceratio.

Lacerationis membrorum factæ à barbaris illis exemplum præbuit Marius Iunior frater Marij maioris, de quo Iulius Firmicus libro I. cap. I.

Prætorio (inquit) *viro, minori ſcilicet Mario Syllanâ iuſſione eliduut crura prius; deindè deiecta de ſtatu corporis brachia, humerum tenus diſſoluta reciderunt; tertiò amputata lingua, vocem reliquit in faucibus: ad poſtremum ſui parte corporis mutilatâ, oculi, qui fuerant ſpectatores, & ſuperſtites, eruuntur; & vix anima tantis vulneribus eſt erogata; cum hinc indè membris fluentibus minutatim ſpiritus carperetur.* De hoc vide Lucanum lib. primo.

Laconium.

Laconicum, ideſt, calidarium in balneis nimis calidis

Digitized by Google

dis enecabat incluſos, ſupplicij ergò, de quo alibi.

Lamina ferrea.

Laminæ ferreæ candentes admotæ corporibus noxiorum, ex Prudentio,

Nec ſic inuſta laminis ardet cutis,
Vt febris atro felle venas exedit.

Cicero. Ver. IV. *Quid? cum ignes, candenteſquè laminæ, cæteriquè cruciatus admouerentur.* Lamina ergo erat metalli cuiuſuis fruſtum, bracteâ craſſius, quod igne caleſactum noxiorum corporibus imponebatur, vt eâ torrerentur.

Lampades ardentes.

Lampades ardentes admotæ interdum noxijs. hæ erãt vaſa, vel terrea, vel ferrea, lata palmo circiter, quæ pyramidis inſtar contrahebantur, & haſtulis quibuſdam quadratis colligata igne flammam emittente replebantur.

Lapidatio. *Lapidatio apud varios.*

Lapidationis nocentium ſacra hiſtoria paſſim meminit, & Lege Moſaicâ in adulteros, & blaſphemos. Lapidatio vſurpata; in proditores, eorumquè cognatos apud Macedones. Apud Luſitanos neci deſtinati, lapidibus obruti, & parricidæ. In Perſide veneficos vi eò compellebant, vt in amplo lapide caput impingerent; rurſuſquè alio ſuper inducto illud effringerent. Alex. ab Alex. lib. III. cap. V.

Lapidibus cæſa facies.

Lapidibus cæſas facies militum peccantium, refert Polybius lib. VI. dum recenſet ſupplicia militaria, & non tantùm illos cædi fuſtibus, ſed etiam contundi lapidibus ſolitos narrat; quod factum apparet in S. S. Quadraginta Martyres ſub Licinio Imperatore. Lapidibus ingentibus aliquando contundebant corpora, aut diſtrahebant ad pedes ſuſpendentes. Lapidibus aliquando obruebant.

Lapidicina Latomia.

Lapidicinis, ſeu *Latomijs* damnatos olim ſeruos, lapidibus ſcilicet cædendis, alibi à me indicatum. Res palàm eſt.

Laquei viliſſima pœna

Laquei pœna omnium viliſſima, fœdiſſima, & ignominioſiſſima; & id genus mortis paſſim apud ſcriptores infame vocatur. Plin. lib. II. cap. XXV. hanc pœnam ſcitè præpoſteram vocat, quâ ſcilicet includitur ſpiri-

tus,

Virgo non ſtrangulata niſi prius vitiata. *Strangulati inſepulti.*

tus, cui debet quæri exitus. Apud Romanos, more tradito, nefas virginem ſtrangulari (vt à me alibi notatum) niſi prius à carnifice fuiſſet vitiata. In libris Pontificalibus (vt ait Seruius) cautum erat, vt qui laqueo vitam finiſſet, inſepultus abijceretur, quod non ita intelligendum, vt ſuſpenſis fune fauces conſtringerentur, fieretquè ſuffocatio; ſed intelligendum eſt eorum, quorum brachia, & crura funibus cruci alligari ſolita.

Lebetes ferventes.

Lebetes feruentes oleo, pice, & huiuſmodi admotos Martyribus nemo ignorat.

Lectus ferreus.

Lectus ferreus, diuerſus à craticulâ, erat enim veri ſtrati inſtar longus, paulùſper eleuatus, vt ignis poſſet ſupponi, cum ferri fruſtis in obliquum ductis, tabularum loco, paulum inter ſe diſtantibus.

Lingua exciſa.

Lingua quibuſdam exciſa, linguatio, hinc, Linguarium dare.

Lora vincula.

Lora, vincula, quibus rei vinciebantur, hinc, lorarij ſerui loris deſtinati. hæ corrigiæ erant ex corio factæ, quibus non ſolùm vincti, ſed & verberati, & diſcerpti, crudeliter.

Mala manſio.

Mala manſio, genus videtur fuiſſe tormenti. Vlp. in L. VII. ff. depoſ. *Si hominem apud ſe depoſitum, vt quæſtio de eo haberetur, ac propterea vinctum, vel ad malam manſionem extenſum, ſequeſter ſoluerit.* Idem in L. XV. §. III. ff. de iniur. *Quæſtionis verbo etiam ea, quàm malam manſionē dicunt, continebitur.* Quidam eculeum hac periphraſi ſignificari volunt. Alij tamen metaphoricòs intelligi arcas volunt, in quas conijciebantur ſerui, & alij maleſici, de quibus erat Quæſtio habenda: quarum meminit Cic. in Miloniana, *ſubito,* (inquit) *arrepti in quæſtionem, tamen ſeparantur à cæteris, & in arcas conijciuntur ne quis cum his colloqui poſſit.* Robur, has videtur Feſtus, & Valerius appellaſſe, quoniam erãt in robore. *Robur,* inquit, *hic in carcere dicitur locus is, in quo præcipitatur maleſi. orum genus, quod ante robuſteis arcis includebatur.* ſed ſuo loco, de Robore.

Manuũ pedeſq; præciſi. *Manicæ.* *Metalli ſupplicium.*

Manibus, pedibuſquè milites deſertores præciſos fuiſſe

ſe Auidij Caſſij Tyranni inuento, Volcatius narrat in eius vitâ.

Manica, manuũ vincula, vt pedicæ, & cõpedes pedũ.

Metallum, vt dictum, genus pœnæ mediocris cũ nocẽtes ad erundas metallorũ uenas dãnabantur. Huius pœnæ inuentor (ex Eutropio) Tarquinius Superbus, quãquam legatur Semiramidem ante ad metalla captiuos exercuiſſe. Diſcrimen quoquè addidi, de his, qui in metallum damnati, & qui in opus metalli: illi enim grauioribus, hi leuioribus vinculis premebantur, qui omnes dicti metallarij.

Metallo ad dicti.
Metallini qui.

Murices, ſunt tribuli, ſeu machinulæ ferreæ, tetragonâ formâ, in quamcunque partem cadentes, aculeos protendunt: hi ſparſi non ſolùm contra equites hoſtes, ſed ſub nudatis Martyribus vnâ cum teſtis fractis, & vitris, ſuppoſiti.

Murices.
Muſcarum aculeis expoſiti.

Muſcarum aculeis, noxios expoſitos olim in pœnam ex varijs colligo, & Apul. libro VIII. vbi hæc habet, *Arreptum ſeruulum eius, qui cauſsã tanti ſceleris luxuria ſua praſtiterat, nudum, ac totum melle perlitum firmiter alligauit arbori ficulneæ, cuius in ipſo carioſo ſtipite inhabitantium formicarum nidificia bulliebant, & vltrò, citroquè commeabant multiuagâ ſcaturigine, quæ ſimul, ac dulcem, mellitumquè corporis nidorem perſentiſcunt, paruis quidem, ſed numeroſis, & continuis morſiunculis penitus inhærentes, per longi temporis cruciatum, ità carnibus, atquè ipſis viſceribus adeſis, homine conſumpto, membra nudarunt, vt oſſa tantùm viduata pulpis, nitore nimio candentia funeſta cohærerent robori.* Hæc ille.

Huic non abſimile Cyphoniſmum, de quo etiam ſupra, à Cyphone, quod erat vinculũ ligneum, ſiue ferreum, quo quis ad ignominiam ligatus, detinebatur melle delibutus, expoſituſquè muſcis. Dicitur cyphõ ἀπὸ τοῦ κυφίζειν, ideſt, caput proclinare. Vnde etiam Cyphon, eſt collare, ſeu vinculum ligneum, quo nocentes vinciuntur. Apud quoſdam ità cautum animaduerto, vt quiſquis per audaciam, legum placita riſui habuiſſet, diebus viginti in Archiuio vinctus Cyphone perſeueraret nudus, melle, & lacte delibutus,

Cyphoniſmus quid.
Cyphon collare.
Muſcis expoſiti delibuti lacte, et melle.
Scaphiſmũ quid.
Corio bouis incluſi.
Cyphoniſmum.
Cyphon.

vt apibus, muſciſquè eſſet pabulum; dilapſis verò his, muliebri indutus veſte, deturbaretur in præceps. Hæc Coel. Rhodig. antiq. lect. lib. x. cap. v. in fine.

Scaphiſmũ quid. Delibuti etiam lacte, & melle exponebãtur muſcis, qui patiebantur Scaphiſmum, ſic dictum id genus cruciamenti, quòd damnatus ad ſcaphiſmum, inter duas ſcaphas incluſus, prominẽtibus capite, manibus, ac pedibus tantùm, ad volatilium aculeos ſic perunctis, ad Solis radios exponeretur: cumquè in eodem vaſe corporis fæces exonerare cogeretur, vermibus ex putredine exortis intus infelix depaſcebatur. Agit Eunapius Sardianus de Scaphiſmo pluribus in vitâ Philoſ. pag. cxII. At quoniam eiuſmodi genus tormenti nõ ſemper ſcaphiis exhibitum repetitur; ſed corio bouis arido; quo miſer ſic conſumendus inſuebatur, dictũ puto ſcaphiſmum, non à ſcaphis, ſed à ſcaphio; quod eſt vas ſtercorarium; vt eſt in L. xxix. §. penult. ff. de auro, & argẽ. legat. *Scaphiſmũ vnde dictũ.* Habemus de Chryſanto Martyre, hũc obuolutum corio, expoſitumquè Soli, ſcaphiſmi ſupplicium paſſum eſſe; itidem alios nonnullos Martyres. *Viui ſepulti intra mortu animaliũ Aſino incluſi ſuppliciũ.* Huic ſimile erat illud cruciamenti genus, cum quis non ſcaphis, vel corio claudebatur, ſed intra mortuũ animal, ſolo capite prominente, inſuebatur, quale genus ſupplicii Maximinum in miſeros ſontes exercuiſſe, auctor eſt Iulius Capitolinus in vitâ ipſius, de quo etiam Valer. Max. lib. IX. cap. II. de crudel. exter. his verbis, *mactatarum pecudum inteſtinis, & viſceribus egeſtis, homines inſuere, ità vt capitibus tantum modò emineant, atquè, vt diutius pœnæ ſuffitiant, cibo, & potione infelicem ſpiritum prorogare, donec intus putrefacti laniati ſint animalibus, quæ tabidis corporibus innaſci ſolent.* Hæc ille.

Mezentij ſupplicium. Corpora viua mortuis conſociata. Huic ſimile eſt ſuppliorum illud, quod Apuleius libro de Aſin. aur. in fine narrat in hunc modum, *Hinc aſinum iugulare craſtino placbat, totoquè euacuato præcordijs per mediam aluum nudam virginem inſuere, vt ſola facie prominente, cæterum corpus puellæ nexu firmo coerceat: tunc ſuper aliquod ſaxum ſcrupoſum, inſititium, & fartilem aſinum exponere, et Solis ardentis vaporibus tradere, &c. ſic enim patebat*

inclu-

incluſa volucrum, & canum morſibus, ac ſcatentibus vermibus. Id ferè generis erat portentoſum illud à Mezentio excogitatum ſupplicium, cum viuorum corpora cadaueribus aduerſa, aduerſis alligaret, atquè coniungeret, ità vt ſingulæ membrorum partes ſingulis eſſent accommodatæ, ſimulquè tabeſcerent, Valerius Max. Virg. Aen. VIII. *Mezentij ſupplicium. Corpora viua mortuis conſociata.*

Mortua quin etiam iungebat corpora viuis,
Componens manibuſquè manus, atquè oribus ora:
Tormenti genus, & ſanie, taboquè fluentes
Complexu in miſero ſic longâ morte necabat.

Sed, vt ad Scaphiſmum redeamus. Speciem quamdam Scaphiſmi præſeferebat cruciamentum illud à Caio Caligulæ excogitatũ, dequo Suet. ſcribit in Caio. cap. XXVII. quò miſerius homines perbreui cauſsâ coercebat, vti ſuarum egeſtionum putredine conſumerentur. Quod autem hic habetur de Chriſtianis vinctis ad radios Solis expoſitis; Simile cruciamẽtum refert Gellius lib. VI. cap. IV. dum agit de Attilio Regulo, quem à Carthaginẽſibus apertis oculis ſurſum, ac deorſum diductis, cõſutis palpebris, ad Solis radios fuiſſe expoſitum tradit. Porrò ſupplicium Reguli hoc amplius habuit, quòd erat arcâ clauſus, vndiquè extrinſecus clauis confixâ, vt teſtatur poſt alios, Tertullianus lib. ad Martyres. *Caligulæ ſupplicium inuentum. Attilij Reguli ſupplicium.*

Nauibus fractis ſine velo, atq; remigibus quoſdã impoſitos legimus, & ſic vaſtiſſimo mari ad certiſſimũ naufragium commiſſos. *Nauibus fractis impoſiti.*

Nerui appellãtur ferrea vincula, quibus impediuntur pedes, aut ceruices. Plautus quoquè ceruices vinciri ait; Hinc apud Gellium Catonis feſtiuum adagium, *Priuati fures in neruo, & compedibus ætatem agunt, publici in auro, & purpurâ viſuntur.* Quandoquè verò neruus erat flagelli genus, quo noxij verberabantur. *Nerui qui.*

Numellæ genus vinculorum ligneorũ ad diſcruciandos noxios, paratum, quo & collum, & pedes immittuntur χοῖρον. Plaut. in Aſin. *Qui aduerſum ſtimulos, laminas, cruces, compedes, neruos, catenas, carceres, numellas, pedicas,* *Numella.*

dicas, boias. Feſtus, Numellam vinculi genus aſſerit, quo canes ſolent alligari. Varro de re Ruſticâ lib. 11. *Conſuefaciunt canes, vt alligari primùm poſſint leuibus numellis.* Numella aliquando vinculum, quo quadrupedes alligantur. aliquandò varia vinculorum genera.

Obeliſci ferrei. *Obeliſcis ferreis* accenſis ſub alis, vel lateribus, aut ſuris, Martyres aliquando torti.

Oleum ebulliens *Oleo* etiam ebullienti perfuſi martyres. vt D. Io.

Oculi effoſſi. *Oculi* aliquando effoſſi in contumeliam. vt D. Luciç.

Olla ænea que. *Ollam æneam* Ioſephus de Machabæis in eorum martyrio ita deſcribit.

Hæc loquēs, iuſſu Regis raptus, carnificum manibus ollæ æneæ imponitur (hoc pœnali ſupplicio nomen eſt) *proelo gyrato, ſanctum caput ad genua pellitur, ſicq́; corpore deorſum redacto, pugil in eâ, quam diximus, ollâ miſerrimè delituit.* hanc Martyrologium vocat ollam feruentem.

Olla feruens. *Pali præacuti.* *Palis acutâ cuſpide* per viſcera transfixis torquebant aliquādo noxios, aliquādo per obſcçna more Turcarū.

Paratilmus. Expilatio podicis. *Paratilmos*, ſupplicij genus erat, quod pauperioribus in adulterio deprehenſis irrogabatur; ſiquidem ditiores pecuniâ ſe redimebāt. Inopi expilabatur podex, vndè & nomen, nam παρατιλλεῖν euelli ſignificat. Erat eorumdem Aporaphanidoſis quoque, cum in anum intruderentur raphani, aut quid eiuſmodi, vt eſt apud Catullum.

Raphaniſmum. *Pectines ferrei* *Pectinibus ferreis* carnes dilaniabant, ſimilibus ijs, quibus lana pecti ſolet.

Pedica. *Pedicæ* (ex Iſidoro) laquei, quibus captiuorum, aut reorum pedes illaqueabantur, ſic dictæ à pedibus capiendis, vt manuum vincula manicæ dictæ.

Penteſyringon. *Penteſyringon*, ex Rhodig. lib. xvII. cap. vIII. Pollux, ait, fuiſſe lignū, & item Sphalon, ſicut tympanum, inter carnificis inſtrumenta.

Plumbata. *Plumbata*, erant flagelli genus ex funiculis, aut loris factum, quorum ſummitatibus glandes plumbeæ alligabantur, quo poſteà terga, ac collum damnati hominis verberabantur. hęc pœna tantū viliorum perſonarū, & debitorū, quos exemit Conſtantinus Magnus.

Plumbo

Digitized by Google

Plumbo quoq; vtebãtur ad excruciandũ, vel liquente per totũ corpus perfuſo, vel appẽſo brachijs reuolutis ſublime, & pedibus, quæ dicta pondera plumbea. hæc erant aliquando ferrea, aliquando lapidea. Supradicta plumbata flagella licet non eſſent ad inferendam mortem (nam ex legum præſcripto citra mortem verbera permiſſa) complures tamen inter ictus plumbatarum expiraſſe legimus: verberabatur tergum, & ceruix plumbatorum ictibus.

Pondere plumbea.

Verberati plumblatis.

Pollicibus aliquando digitorũ Martyres ſuſpenſi pro tormento ſummo feruntur.

Pollicibus ſuſpenſi.

Pondera lapidum tormentum erat, cum nimirum parabantur ingentis ponderis lapides rotundi, vel oblongi ferreum anulum ſaxo impactum habentes, quo immittatur funiculus ad alligandum, ac ſuſpendendum ad pedes, vel manus in ſublime. Ioſephus de Machabæis ità, *Inhumanâ crudelitate aliquid maius excogitat: orbiculare in medium afferri iubet: huic cum pedes, vnà cum manibus deorſum colligati fuiſſent: ſanctum quoquè cordâ orbiculari ventrem circumcingit, in altum vſquè contrahit. Nec morà ſeparatur à ſede ſuâ dorſi iunctura, crura cum brachijs extrahuntur, eijciuntur humeri, ſicquè, ſingulis neruis diſtrictis, ſoluitur Martyr inuictus*. Diuerſa ab his erant illa pondera, quæ lege XII. tabularum exhibebantur debitoribus; erant enim compedes, de quibus Gellius lib. xx. capit. v. vbi hæc habet. *Vincito autem neruis, aut compedibus XV. pondo non minore, aut ſi volet, maiore vincito, &c.* Vetuit Conſtantinus admoueri pondera debitoribus.

Pondera lapidum.

Orbiculare quid.

Prælum eſt preſſorium inſtrumentum, quo Martyres preſſi, atque plicati in ollam feruentem proijciebantur.

Prælum tormentum.

Punctis creberrimis vtebantur non ad cruciandum tantummodo, ſed & ad ingerendam necem cuiuſmodi ſupplicium excogitatum eſt à C. Caligulâ ſeueriſſimo Principe, de quo hæc Suetonius cap. III. *Non temerè in quemquam, niſi crebris, & minutis ictibus animaduerti paſſus eſt, perpetuo, notoquè præcepto ita fieri, vt ſe mori ſentiant.* & in Galbâ, cap. XVII. minutiſſimis ictibus ipſum

Punctis cruciati.

Galbam fuiſſe excarnificatum teſtatur. Porrò diuerſum erat hoc ſupplicium ab illo, quod ad excruciandum tantùm, non autem ad occidendum inferri ſolitum erat, quod Stimuleum dictum, furibus ſeruis admoueri ſolitum, de quo Plautus, *Nequè niſi ſupplicium ſtimuleum de te datur, &c.* Prudentius. *Illaquè infeſtis perfodiunt ſtimulis.*

Stimuleum.

Puteo demergi conſueuiſſe, qui cruciabiliter punirentur, ex Plauto, & alijs licet cognoſcere.

Puteo demerſi.

Radijs Solis obiecti Martyres, aliquando ſimpliciter palis ligati, aliquando ſportis ex iunco confectis ſublati in altum, poſtremò humi poſiti, manibus poſt terga ligatis.

Radijs ſolis expoſiti.

Raſura capitis ignominiæ, & ſupplicij cauſſa fuit olim, vt colligitur ex Apuleio, quæ dicebatur, Decaluatio, quam vſurparunt etiam tyranni in ſanctas Virgines Chriſtianas, vt habet Martyrologium ex Baronio. hinc Moniales noſtræ raſuram capitis admittunt, vt quæ opinione hominum viderentur contemptibilia, ſi verâ religione fierent, honeſta, ac ſancta haberentur, vel (à me alibi vt dictum) vt ſe victimas Deo dicatas oſtenderent, nequè amplius in profanos vſus vſurpandas.

Raſura. Decaluatio.

Rotæ ſupplicium fuiſſe antiquiſſimum, oſtendit Ariſtophanis interpres in Pluto, *Rota (inquit) torqueri te illic neceſſe eſt, vt exculpatur, quod operum feciſti.* Inibì interpretes adnotarunt ſeruile id ſupplicium fuiſſe. Alioqui Rotæ inſeruntur noxij, & membratim rotarum conuulſi radijs lentitudine mortis, maximo cruciatu perimuntur. In Niciâ, Plutarchus ſcribit, tonſorem rotæ alligatū amplius torqueri cœpiſſe. Ioſephus de Machabæis ità ſcribit, *Decretum dat, vt ſi quis eorum in patriâ conſiſtens, ad ſacrificia migrare noluiſſet, diſtrictus rotæ impetu diſrumperetur.* & inferius, *Illi igitur mole pedibus appenſâ, atquè innecti rotæ iubet Machabæus, ita etiam in gyrū circuli porrectus, vt ſolutis hinc inde viſceribus, venisquè diſtentis dolores ipſius, & pœnæ creſcerent.* Et infra, *vt erat affixus rotæ, ignis in cataſtâ obijcitur, atquè ità tendentibus cor-*

Rota ſupplicium.

Rota ſeruile ſupplicium.

pus

Digitized by Google

pus radijs, & contrahentibus flammis, coſtis deindè patentibus laterum vitalia rumpuntur. Ex quibus infertur, rotæ tormentum non ad incidendum corpus, ſed ad extendendum, & diſſoluendum eſſe compoſitum. Rotis quatuor in diuerſum actis, vt manus, & pedes à corpore diſcerperentur cum brachijs, & cruribus, aliud rotæ ſupplicium teterrimum fuiſſe lego, ſed idem cũ quadrigis, quibus Mætius Suffetius fuit dilaceratus, quare crediderim rotæ ſupplicium diuerſum valdè.

Rota quadriga.

Rota quid.

Rota (ex Suidâ) erat inſtrumentum tortorium, & extendens corpora, eaquè conuellens; & ſerui in rotâ ligati flagellabantur. Rota Ixionis iam ſatis eſt decantata Apul. lib. III. *nec morâ, cum ritu Græcienſi ignis, & rota; tum omne flagitiorum genus inferuntur.* Virg. VI. Aen. *Radijſquè rotarum diſtricti pendent.* Rota ergo in loco alto locata primùm. Deinde cruciandi in eâ illigabantur radijs ipſius, vt colligitur ex Virg. Plut. Ioſepho de Machabæo, & alijs. Hæc alligatio fiebat ad axem in radijs, vt eſſet axi proxima. Tertul. Apol. *licet nunc ſarmentitios* (ita vocabantur Chriſtiani, vt à me alibi) *& ſemaxios appelletis, quia ad ſtipitem dimidij axis reuincti, tormentorum ambitu exurimur.* Indè neceſſariò magis flectendum corpus, quod non ſine ſummo cruciatu. Semaxij dicti, quia ad medium axem eſſent ligati. Hæc illigatio funibus facta, in quâ tria inerant ad cruciatum. Primùm, ità nocens illigabatur, vt innecteretur radijs. Hic cruciatus ſummus: cum, miſerum corpus vt aptaretur, deberet neceſſariò frangi, exoſſari, exuertebrari. Alterùm, corpus in hac illigatione tendebatur quantum poterat, vt loca ſupra citata, & alia probant. Tertium, non corpus tantùm, ideſt truncus ipſe ligabatur, ſed etiam manus, & pedes. Præter illigationem, corpus miſero ſpectaculo pendebat. Deinde in gyrum rotabatur velociſſimè, & rota (vt innuit Pindarus) ita erat artificio compacta, vt iam in vnã partem verſaretur, iam conuerſim in aliam mutato motu. In hac conuerſione, viſcera, ac membra omnia, miſerum in modũ, diuellebantur. Sequebãtur pœnæ, comites huius carnificinæ.

Semaxij Chriſtiani.

Alligatio in rotis quomodo facta.

nificinæ.

Dolores rotæ pœna. nificinæ. Primo pedibus illigati hominis appendebatur ſaxum, quo corpus mole illâ magis premeretur. Deinde iſta carnificina non fiebat ſine igne. Rationẽ affert Ioſephus *vt tendentibus corpus radijs, & contrahentibus flammis, coſtis deindè patentibus, laterum vitalia rumperentur.* Tertiò com:tabatur flagellatio. Quartò mutilatio membrorum, Vide Cerdam ad. VI. Virg.

Rota varia genera. *Rota lata.* Rotarum præterea duo erant genera, aliud latum, & magnum, aliud arctum. Rota lata adinuenta, vt in montem aliquem excelſum allata ibi conuexo eius reus vinciretur, & deinde ex eiuſdemmet montis cacumine ſimul cum damnato per præcipitem, lubricamquè viam vi deorſum ad ſingula alligati membra comminuenda demitteretur. Aliæ rotæ latæ habebãt in conuexo gladios, clauoſquè acutos, quibus in aere pendentibus funiculis martyres vincti, quos deinceps ſimul cum ipſiſmet rotis ſupra ferrea acuta quædam terræ affixa cum impetu iterum, atquè iterum voluebantur, vt exterius corpus dilaniaretur: ita B. Catharina dilaniata fertur. Addebantur præterea virgæ, & fuſtes, dum rotabantur corpora in ſublime, & ignis *Rota arcta.* ſupponebatur ad corpora torrenda. Aliud arctum, in quo ſingulis rotarum interſtitijs prædictis adhuc arctioribus ſic membra noxiorum primùm vectibus ferreis confracta immittere, atquè inſerere tentabant, vt quaſi intexti radij viderentur. Deinde rotas in erectorum ſtipitum terræ fixorum eminentiori parte collocantes, diu hoc prorſus modo, eos viuere ſinebant. Rotas præterea, quibus martyres torti, fuiſſe aliquando vel trochleas, vel equuleum negare non auſim. De Rotæ tormento vide Iunium libro III. capit. XII.

Sagittis conficere. *Sagitti*s confecti Martyres, quod in vno Sebaſtiano ſatis liquet.

Sarmentitium tormentum. *Sarmentitij Chriſtiani cur.* *Semaxij Chriſtiani cur.* *Sarmentitium*, ſupplicium aduerſus Chriſtianos vſurpatum teſtatur Rhodiginus lib. X. capit. IX. vndè dicti Chriſtiani Sarmentitij, & Semaxij probroſè, quod ad ſtipitem dimidij axis reuincti ſarmentis circumiectis amburerentur, vt ſuprà dictum eſt.

Sar-

Sartagine olei feruenis tortos fuiſſe Martyres Martyrologium innuit. *Sartago feruens.*

Scaphiſmi ſupplicium apud Perſas Derbices tale eſt, quod σκαφισμὸν vocant. Scaphas duas inter ſe congruentes accipiunt. In alteram ſupinum eum, qui pœnæ eſt deſtinatus, locant: indè inducunt alteram, & coaptant ita, vt caput, manus, & pedes exerantur, reliquum ſit incluſum corpus, tum cibum homini præbent, quem ſi reijciant, compellunt, oculos fodicantes, eum ſumere. A cibo, mel, & lac confuſum, ad potum infundunt, tum ad Solem obuertunt aſſiduè oculos eius, vt incubantium examine muſcarum tota integatur facies, Cum autem intus faciat, quæ homines, qui edunt, & bibũt, neceſſe habent: tineæ, & lumbrici ex tabe, & putredine excrementorũ proueniunt, à quibus corpus in viſcera penetrantibus cõſumitur. Poſtquàm conſtat expiraſſe hominem, ablatâ ſuperiore ſcaphâ, carnem cernunt corroſam, & eiuſmodi vermium examina mordicus affixorum viſceribus, atquè adedentium. Ad hunc modum Mithridates, qui Cyrum Regis fratrem in prœlio vulnerauerat, & huius facti gloriam ſibi, non Regi vendicabat, ſeptendecim dies tabeſcens, tandem interijt. Plutarchus in Artoxerſe, ait, hoc ſupplicium datum etiam inſutis in vtre, aut corio Soli expoſitis. *Scaphiſmus*

Schœniſmus, torturę genus, quod fit per funes. Schœnos, enim latinè, funis, dicitur; hinc, ſchœnobatæ, funambuli. *Schœniſmus.*

Secabantur debitores membrorum extremitatibus. *Secti debitores.*

Scorpio, aliquando eſt machina bellica, de quâ, & alijs, conſule Lipſium meum, de Machinis erudit iſſimum, hic verò interpretamur, pro flagello. Iſidorus præit mihi his verbis. *Virga ſunt ſummitates frondium, arborumquè dictæ, quod virides ſunt, vel quod vim habeant arguendi, quæ ſi lenis fuerit, virga eſt, ſi certè nodoſa, vel aculeata Scorpio, rectiſſimo nomine vocatur, quia arcuato vulnere in corpus infligitur*. His ſimiles erant virgæ palmeæ aculeos habentes, qui inhærerent cæſorum lateribus. *Scorpio ſupplicium.*

Secuti

Digitized by Google

Securis. *Securi* ceruices reis fractas, tam notũ, quàm quod maximè; et Legibus Romanis ea prelata, vitæ, neciſvè imperium innuebat: quare libertate vindicatâ, ſecuris faſcibus ſublata, vt lenitatem Coss. præſeferrent.

Sedes ferrea. *Sedes ferrea,* ſeu *ſella* Agathoclis tyranni ad necãdos homines, ex hiſtorijs ſatis eſt nota, vt etiam galeæ, tunicæ, crates ignitæ, de quibus alibi.

Seduculum. *Seduculum,* flagellum fuit, quòd ſudare faciebat vapulantes, ſic dictum.

Serra. *Serris ferreis ſectos* Martyres legimus in hiſtoriâ ſacrâ.

Solarium. *Solarium* expoſitionis erat locus, vbi rei exponebantur, inſpiciendi per cancellos ab Imperatoribus.

Solis radij. *Solis radijs* pluribus modis expoſiti, vt excæcarentur, & torquerentur ſimul.

Soricibus expoſiti. *Soricibus* rodendi Martyres aliquandò traditi in caueis, locisquè ſubterraneis.

Suſpẽdij pœna vilis. *Spoliarium* ſpoliorum ſignificat receptaculum, aliquandò tamen ſumitur pro loco vbi excarnificantur nocentes Rhod. lib. XVII.

Stimulorum ſupplicium. *Stimulis* agebãtur, & vexabantur patibulati, vt cum Plauto loquar, dicente,

> *O carnificinum cribrum? quod credo fore,*
> *Ita te forabunt patibulatum per vias*
> *Stimulis, ſi noſter huc reuenerit ſenex.*

Patibulati qui. Stimuli oblongi facti, ſiue è ſudibus præacutis, ſiue ferro præfixis. ſumptum id à bobus, qui ſic extimulantur.

Stipitis tormentum. *Stipitis* tormentum, quale fuerit, dictum ſupra. Ad ſtipites quoquè nudati clauis ferreis affixi, vel ſagittis confixi; aut vngulis, vncis, pectinibus excarnificati, morſibus ferarum obiecti.

Strebla. *Strebla* inſtrumentum erat ad luxandos artus accõmodatum: ſicut etiam Arthrembolæ: deinde vectibus eos detruncabant.

Subulis torti. *Subulis,* ideſt, inſtrumentis ſutorijs ad calceos, & corium perforandum, vel quibus linum pectitur, tortos fuiſſe, lego in Ioſepho, de Machabæis, ità dicente,

Subu-

Digitized by Google

Subulis etiam ferire pendentis latera ad viſcera vſque iubet, vt per eas, quæ his ducta erant in longum tramitem, rimas, ad intimas fibras flamma perueniret, atquè vt dolor ſimul ipſe maior increſceret, tactu vulnerum, ac ſub uſtione membrorum cruor ſcaturiens ardore in ſpumas decoctus, miro modo ad caput eius deſcendit.

Suſpendij pœna notiſſima ad arborem infelicem, capite obnupto, ex veteris carminis lege. Infelicem arborem exiſtimabant damnatam religione, quæ nequè ſeritur, neque fructum facit. Tarquinius verò Priſcus in Oſtentario Arborario ſic ait, Arbores, quæ inferùm Deorum, auertentiumquè in tutelâ ſunt, eas infelices nominant, vt quæ baccam nigram, nigroſquè fructus ferunt. *Suſpēdij pœna vilis. Arbor infelix quæ.*

Suſpendebantur aliquando noxij alterò pede, aliquando capillis, aliquando oneribus collo, & pedibus ligatis, aliquando vnco, aliquando altero brachio, aliquando vtroquè, aliquando ſuſpenſi virgis cæſi, vel diris alijs modis excarnificati. *Suſpēdij modi varij.*

Taliſragium pœna ſeruorū, quibus talifracti ex Plauto, vt crurifragium. *Taliſragiū*

Tarpeia rupes erat ſaxum Capitolij, è quo deturbati ſontes. Id notum omnibus. *Tarpeia rupes*

Taurea, eſt ſcutica ex taurino corio facta, Græcis ταυρέη dicta. Iuuen. *Taurea punit continuò flexi crimen, facinuſquè capilli.* Tarquinij Superbi inuentum, ex Eutropio, vnâ cum vinculis, fuſtibus, compedibus, latumijs, & metallis. *Taurea ſcutica.*

Tedis aduſti Martyres, & tedis cōfixi, Terebris excruciati; Terrâ obruti, Teſtis conciſi. *Teſtis aduſti. Terebris cōfeſſi. Teſtis conciſi*

Torculari compreſſi olim per ſummam ſęuitiam miſeri nocentes. *Torculari compreſſi.*

Tauro obiecti martyres dilaniandi vel in caueis, vel in arenâ, ſeu Amphitheatro. *Tauro obiecti.*

Trochlea eſt tota illa machina, quæ continet rotulam, & axiculum per rotulam traiectum, circa quem rotula verſatur. Aliquandò ſumitur pro inſtrumento tortoris, per quod funis tortorius immiſſus ligatū *Trochlea tormentum.*

brachijs reuinctum reum ſurſum trahit, vel demiſſum deorſum relaxat. extenſio verò ad trochleas erat diuerſa, nam in terrâ extenſus ad trochleas virgis, ac fuſtibus cædebatur. Ex Gregorio Turon. Trochlea (teſte Vitruuio) eſt tractorij generis machina cum æreo, aut ligneo orbiculo, ſiue rotulâ, quæ per axiculum verſatur, traiecto fune ductario. Hoc inſtrumento omni torquebantur ita. Defigebantur primum humi tot ſtipites, quot erant hoc ſupplicio afficiendi. deindè à conſtitutis miniſtris rei manibus quandoquè, quandoquè pedibus, hinc funibus trochlearum, hinc ſtipitibus alligabantur: quo facto tractis iuſſu iudicum funiculis miſerè ipſorum corpora extendebantur. Interim fuſtibus cędebantur; aut facibus adurebantur; aut deniquè ſulphure, reſinâ, oleoquè feruentibus perfundebantur. Poſtremò ſublimes iidem eleuabantur, eo modo, quo nunc rei mortis, reuinctis poſt terga manibus, extorquendæ cauſâ veritatis, fune eleuari ſolent; aliquando ita eleuati ictu celeri ſuper ſilices pondere corporis demiſſi, & lapidibus acutiſſimis animam efflabant. Trochleis plerumquè torti malefici, impijquè homines, & homicidæ.

Trochlea. *Trochlea modus.*

Tunica molesta. *Tunica molesta*, erat veſtis ignis alimentis illita, & intexta, ac mox ſuccenſa obuolutos noxios incẽdio abſumebat. de hac Sen. epiſt. xiv. alijquè. Aliquando etiam in vſum nocturni luminis deſtinata fuere noxiorum corpora. Tacitus An. lib. xv. *Et pereuntibus* (Chriſtianis) *addita ludibria, vt ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi; atquè vbi defeciſſet dies, in vſum nocturni luminis vrerentur.*

In vſum nocturni luminis Chriſtiani.

Tympanum flagellum. *Tympanum* in Ariſtophanis Pluto, ex Rhodigino, lignum erat, quo cędebatur reus. In tympano apud Gręcos homines tortos refert Turnebus. vnde, Tympanotribam hominem nequã vocat Plautus in Trucul. quodnam verò, & quale fuerit, nullus, quod ſciam, innuit. Cerda verò in Aduerſarijs annuit eſſe tormentũ quo validè diſtendebantur, & pulſabantur uti pelles diſten-

diſtentæ in tympano. tale ſupplicium Anaxarchi.

Veneni, ſeu *cicutæ* extremum ſupplicium tam notum eſt, quàm quod notiſſimum.

Veſtis iniectu enecti olim aliquando, vt Tiberio contigit, ex Tacito Annal. vi.

Vinculorum genera hæc recenſentur, boiæ, camus, catenæ, collare ferreum, manicæ, nerui, numellæ, pedicæ, & alia ſupra narrata.

Virga (de quibus etiam ſupra) licet ignominioſum eſſet genus ſupplicij, leuius tamen cæteris fuit.

Erant virgæ vlmeæ propriæ ſemorum, vt colligitur multis ex locis Plauti.

Virgas Magiſtratuum ex betullâ, ſeu (vt Plinio placet) ex ſalice, factas à me indicatum.

Virgæ etiam erant ſanguineæ, quibus parricidæ, antequam culeo inſuerentur, verberabantur; arbores verò, ex quibus dictæ virgæ ſumebantur, ab illis dicebantur infelices, vt quæ eſſent infrugiferæ, & non ſatæ. Virgarum ergò vniuerſarum materia ex betullâ, ex fraxino, ex ſalice, ex quercu, ex ſanguino, ex vlmo, ex vite, ex ferro, ex plumbo, ex ſpinis.

Vncini ferrei, fiue vnci ad torquendum, & excarnificandum parati. Erat & vncus inſtrumētum ad trahendum reum ad pœnas. Iuuen. Sat. *Impacto Seianus ducitur vnco.* Cadauera quoquè vncis tracta. Vncus ergo eſt haſtula oblonga ab altero latere habens ferramentum incuruum, quo damnati tracti ad ſcalas Gemonias.

Vngula ferrea biſulcæ inſtrumenta erant tortoria ita dicta, quod ferarum imitarentur veſtigia, quarum meminit Tertul. vti & aſciæ, & runcinæ. Ioſephus de Machabæis, his verbis, *Exhibentur itaquè rotæ, vngulæ, rutabula, catapultæ, lebetes, cataſtæ, frixoria, digitalia, pugillaria, manus ferreæ, ſubulæ, ſuccenſoria, ollæ æneæ, ſartago.*

Hæc de ſupplicijs, tormentiſquè reorum, & innocentum tyrannicè excarnificatorum.

Præter tormēta pœnalia, erant & militaria, ſcilicet, Aries, Catapulta, Balliſta, & ſcorpiones, &c. de quibus abundè ſatis, & eruditè, præ cæteris, Lipſius, alijq; non

infimę

Venenum, cicuta.

Vinculorum genera.

Veſtis iniecta.

Virga.

Virga ex quâ arbore.

Virgis cadi ignominioſum.

Vncini ferrei.

Vncus ferreus.

Vngula ferrea.

Digitized by Google

infimæ claſſis auctores. Lipſianum compendium nuper typis mandatum palmam mihi præripuit multorum, quæ maginabar ab obitu illius clariſſimi viri, quem vti Louanii docentem audiui, ita morientem epicediis, lacrymiſquè condecoraui: cuius fama ſuperſtes æternùm florebit, vigebit, in meiquè pectoris adytis tanti viri memoria tamdiù virebit, quamdiù Phœbeia lampas in Cœlo lucebit.

Hæc tormenta varia excogitata, tum à Cacodæmone, ad piorum, & Martyrum conſtantiam probādam, tum à barbaris, ac tyrannis, ad verum extorquēdum, atquè in aliena per vim irruendum, quibus perferendis Hercule opus fuit, nec ſine Theſeo. Hæc tamen in poſtremis habenda viro forti, quia *Contempſit omnia illa, qui mortem prius*. tandem cum non capiat terra Herculem, ſuperis redditur; ita adamantinus, & Semiramidis fortium murus leui machinâ non quatitur, ſed veluti firma rupes inter fluctus conſiſtit immota. talis tibi animus, pectuſquè ære triplici munitum fortunæ tela retundens, et, ſi totus illabetur orbis, impauidum ferient ruinæ, cœleſtia tantum intuentem. Præfloraui, fateor è veridario Gallonij, & Baronij, ſed tumultuario volatu, vt fauulum tibi conſtiparem, tuiſquè arís dicarem. Si tibi gratus hic arriſerit, Gratias mihi arriſiſſe putabo. Alij, quibus largiores, fœcundiores ingenii campi, Hynettum, Hyblamquè dicabunt; ego cum hocce munuſculo me tibi totum trado, dedoquè mancipium addictiſſimum.

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE TRIVMPHO

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.

HIERONYMVM
BONVISIVM

Clericum Apoſtolicum.

CIↃ IↃ C XXX.

De licentia Superiorum,
& Priuilegio.

Digitized by Google

Illuſtriſſimo . ac . Reuerendiſs.

HIERONYMO . BONVISIO.

CLERICO . APOSTOLICO.

Sacri . Nominis . Ominis . Fauſti.
Sideris . Gentilitij . Fauſtiſſimi.

Cui . Exorienti.

Genethliacum . Gentilequè . Auſtrum . Purpuraſcens.
Purpureum . Afflat . Iubar . Et . Splendorem.

Cui . Meridianti.

Illuſtriſſimum . Portendit . Lumen . Et . Honorem.

Cui . Nunquam . Caſuro.

Nominis . Immortalitatem . Prædicit . Aeternam.

QuippeQui.

Clarus . Naſcens . Clarior . Adoleſcens . Viuit . Clariſſimus.
Charus . Familiæ . Charior . Patriæ . Chariſſimus . Orbi.
Vrbem . Colit . Suis . Meritis . Condecorandam.
Et . Quò . Charior . Eò . Clarior.
Chariſſimus . Modeſtiâ . Clariſſimus . Probitate.

Digitized by Google

Vnde . Merito . Quidem . Optimè.

Suptemos . Honorum . Apices.

Oſcines . Portendunt . Aues . Impetrito. Pollicentur, Augurio.

Ita . Vouent . Cenſent.

Centuriæ . Omnes . Philomuſorum.

Summi . Infimiquè . Subſellij . Ordines . Omnes.

Ita . Apprecantur.

Amicornm . Philio . Ingenuitatis . Muſagetæ. Virtutis. Myſtæ

O . Utinam . O . Vtinam.

Votis . Omniũm . Faueat . Fama . Faxit . Bonus. Euentus.

Benè . Eueniat . Feliciter . Cadat.

Tibi . Nexu . Mancipioquè . Addictiſſimus.

Ioſephus . Laurentius . Lucenſis.

Voto . Voce . Manu.

Vouens . Precatur . Plauſurus.

Aeternum.

D. D. D.

CIↃ IↃ C XXX.

Digitized by Google

SYNOPSIS

DE TRIVMPHO.

Triumphales ritus Romani, & Ouales priſci enodantur, explanantur. Externi quoqne. De ornamentis, & coronis militaribus.

OPtimè Lyrico. Satyricus ille *Nempè inamareſcnut epulæ ſine fine petitæ;* mala copia vel bonum ſollicitat ſtomachum; & meorum ſchediaſmatum turba obtundit potius, & obruit benè purgatas aures, ne dicam, aſſuetas cygnos audire canoros. Ideò mihi Modeſtiæ, vel Harpocrati ſupplicandum, vt vel muto, mutiloque ſilentio ſtudens cultu potius obſequioſus, Pythagoricæ taciturnitatis ſipario obducto, premã, vel breuitati Laconicæ, acu tantum tangendo, quàm multijugis paginis infantiæ meæ garrulam linguã verboſius tubâ canendo, commemorem. Sed quì tantũ Solem in Meridie triumphantem ſilentij nubeculâ tegam? Epinicia non recinam? Victoria tanta tuis virtutibus parta ſuũ triumphum ſibi poſcit glorioſiſſimum. Quare te iure δρόσῳ, καὶ ἀμβροσίᾳ τρεφόμενον, natalibus, & virtutibus proprijs ad ſuperas gloriç arces aſcendentem. Intimo animi affectu ſaltem proſequar, frõtem ſumens, quã tua ſerena, exporrecta mihi præbet: animus enim meus non modò promptus, ſed præceps ad lætitiæ vo-

Nectare, & ambroſia alendum.

A ta

ta concipienda elatus pro tuâ Clericatus Apoſtolici inauguratione feliciſſimâ, auſpicatiſſimâ, in quâ boni præſidium, docti delicium, vtriquè exemplum ponunt: ac triumphantem ad Capitolia alta ſcandentē lætis vocibus, & acclamationibus affectabor, ritu priſco triumphantium, Iò triumphe, Iò triumphe, repetitum ab alijs fortaſſe ardentius, vehementius; non tamen amantius, recantabo, alienis licèt veſtigijs inhærens, tuis tamen auſpicijs fauſtiſſimis peropportunè.

Triũphus vnde dictus.

Triumphi originem etymologicam indagare ſi volumus, videbimus, deductum hoc nomen à Græco, θρίαμβος ἀπὸ τοῦ θροεῖν, ideſt accinere, & ἰαμβίζειν, maledicere, maledictis enim inceſſebantur triumphantes anapæſtis, vt dicitur. Vel ab honore triumphantium triplici, decreto iudicio trium, ſcilicet exercitus, Senatus, & Populi. Terentius, Varro, de linguâ Latinâ, ait, triumphus dictus à θρίαμβῳ. Liberi patris cognomine, vnde triumphantibus ſæpè acclamatum, Iò triumphe, Iò triumphe, quod primus Bacchus triũpharit de Indis, triumphandique leges præſcripſerit, quas primi omnium gentium Græci mutuati, ab his Romani. Auctorē claſſicum habeo Vitruuium in præfatione lib. IX. *Nobilibus (ait) athletis, qui Olympia, Pythia, Iſthmia, Nemæa vicissent, Græcorum maiores ità magnos honores conſtituerunt, vti non modò in conuentu ſtantes cum palmâ, & coronâ ferant laudes, ſed etiam, cum reuertantur in ſuas ciuitates cum victoriâ triumphantes quadrigis in mænia, & in patrias inuehantur.*

Trophæum quid.

Trophæum Romæ, quaſi præludiũ primum triũphi, ſtatutum, dictum à Græco τροπαῖον, ideſt verto, quod ibi ſiſteretur agmen Romanum, vbi hoſtes retro in fugam vertiſſet.

Trophæum quo factum.

Hoc ita factum. Arboris, ſeu quercus, quæ in victoriæ loco eſſet, ramis paululum ſupra ſtipitem ſuccisis, ſcuta, galeas, thoraces, loricas, & alia, quæ fugiens reliquiſſet hoſtis, arma, appendebant, eratquè id paucorum dierum victi dedecoris, & victoris gloriæ monumentum. Romani deinde hæc,

mar-

marmorea, & aerea conſtruxerunt. Primus Romanorum trophæum ſtatuit Romulus, cæſo Acrone Cęninenſium Rege ſuâ manu, Iouiquè arma eius ex voto dicauit, quercumquè, quam in caſtris vidit, recidit, & inſtar trophæi adornauit, Acroniſquè armis aptè ex eâ ſuſpenſis, veſte incinctâ, fluete comâ coronatus laureâ, ſtipitem illum dextro humero baiulans vrbem ingreſſus, carmen victoriale præcinens, cum exercitu victorem ſe ſe ciuibus oſtendit. Deinde Tarquinius Priſcus, Romulum imitatus, currum addidit. addita demum alia multa ad maieſtatem, magnificētiamquè, (de quibus infrà) ad Veſpaſianũ vſque: qui triumphi fuere numero ſupra cccxx. De Samnitibus Solis xxxiv. Plures de Gallis, quàm de reliquo terrarum Orbe.

Romulus primus triũphator de Acrone Rege.

Triumphorũ numerus.

Primi triumphi, vt cętera mortalium, non itâ ad libellam, ad amuſſim; ſed quaſi rudi Mineruâ, Martequè inculto inſtituti, de hoſtibus fugatis, aut deditis; de vrbibus non vi captis; de hoſte non cæſo. Verùm finibus Imperij prolatis, cum Imperio meieſtas aucta, militariſquè diſciplina, cum gloriâ, ſuum fecit incrementum. Vnde ſuis quaſi cancellis triumphales ritus concluſi; ne exlex eſſet tam legitimus honos, & ad libitum vagaretur.

Primò, legibus cautũ, ne quis triumpharet, qui minus, quàm quinque hoſtium millia vno cõgreſſu fudiſſet, bello, iuſto, ideſt, indicto. quod apud Queſtores vrbanos, edito Sacramento Imperatores teſtificari cogebantur.

Leges de triũphis latæ

Lex I. Hoſtes quot cæſi pro triũpho.

II. Nemini, niſi, qui Dictator aut Conſul, aut Prætor rem geſſiſſet, triumphus permiſſus, à quâ lege tamen diſceſſum. L. Corn. Lentulo, & Cn. Pompeio equiti triumpho conceſſo.

Lex II. Quib. dignitatib triumphus datus.

III. Triumphum petituri litteras Romam mittebant laureatas, ſeu lauro inuolutas ad Senatum: extra vrbem ſubſiſtentes, triumphum petebant, ibiquè Senatuſconſultum expectantes, penes quem hæc auctoritas: quo facto Senatuſcõſulto, ad populũ ferebatur,

Lex III. Laureata litera miſſa à victorib. Romam.

& rogabatur, vt eo die, quo Triumphus duceretur, Imperium triumphanti Populus (cuius vnius hæc poteſtas Imperium tradendi) concederet.

Petebatur triũphus extra vrbem.

Imperium penes triũphantem Romæ.

Lex IIII. Triũphus datus de bello peracto in ſua prouincia, et quomodo.

IV. Nullus triumphabat, niſi ductu, & auſpicio ſuo, aut in ſuâ prouinciâ, non alienâ, hoſtes cæcidiſſet, bellumquè totum profligaſſet, & ſine multo ſanguine ſuorum militum, ne maior eſſet dolor lętitiâ.

Lex v. Triũphator ſolus in Magiſtratu ſuperiori.

V. Qui Magiſtratu ſuperiore præditus, ſolus triũphabat; non ergo Conſul cum Dictatore, aut Prætore, ne minor poteſtas maiorem æquare videretur, nevè auſpicia maiorum Magiſtratuum cum minoribur confunderentur.

Lex VI. Triũphus datus tantum rẽ Romanã augẽtibus.

Triũphus de quibus nõ datus.

VI. Illis tantum triũphus datus, qui rem Romanam militiâ auxiſſent, non qui vel collapſam reſtauraſſent, ideò non triumphatum de ſeruis, de piratis, de fugitiuis, & huiuſmodi. Item nec de bello ciuili debellato; de quo nullus Imperatoris nomen aſſecutus, nec triumphum, nec ouationem; nullæ ſupplicationes, aræ, ſignavè Dijs ſtatuta, niſi ob victorias externas. Ideò nec ciuis, pernicioſiſſimus licet Ciuitati Romanæ, vi ctus duci poterat in triumphum.

Lex VII Triumphans cũ ſuo exercitu.

VII. Triumphum petens Romam prius victorẽ exercitum ducere tenebatur, Prouinciâ perdomitâ, ſucceſſori tra dit I, expedit I, & pacat I.

Lex viij. Triũphaturo datus Senatus in æde Bellonæ.

VIII. In æde Bellonæ extra vrbẽ Senatu s vniuerſus cogebatur, vt patres de rebus vniuerſis illius belli, & triumphi perdocti triumphum illi decernere poſſent, cum illi vrbem ingredi interdictum, qui ad triumphum aſpirabat.

Lex ix. Laureati faſces, & victores triũphantium.

Impedientia triumphum.

IX. Tamdiu faſces, & lictores laureatos habebant triumphum petituri, quamdiu non triumphaſſent. Decreto verò à Senatu triũpho, lex ferebatur ad plebem, vt, quo die vrbem iniſſet, Imperium haberet, quoad ingreſſus in vrbem in Capitolium aſcendiſſet, ac ſacrificio facto, conuiuioquè celebrato, veſperi, poſitis inſignibus Imperij, domum omnino priuatus ſe referret.

Hæc ad triumphum ducebant. Ab hoc arcebant:

Tribb.

Tribb.pl. parum amici Imperatori triumphũ poſtulanti, atquè ideò rogationem recuſantes. Vel ijs rogationem ferentibus, ſi eam populus ſuffragijs improbaret. Deinde, ſi ferente rogationem Tribuno, vnus, aut plures de collegis intercederent. Demum, ſi Tribuno Imperatori ob rem bello ſecus geſtam diem diceret. A legibus, ad pompam triumphalem gradum facio, quæ huiuſmodi ferè fuit.

Imperator triumphum ducturus triumphali, purpureâ, ſeu palmatâ auro pretextâ ſe conſpicuum reddebat, populo, & militibus; donatis verò ob virtutem militibus, Tribunis, Præfectis, Centurionibus; factoquè ſacrificio Imperator in currum aſcendebat in hęc verba precatus. *Dij nutu, & imperio quorum, nata, & aucta eſt res Romana, eamdem placati, propitiatique Seruate.* Currus erat inauratus, gemmis diſtinctus ſimilis rotundæ turris, duabus rotis ſuſtentatus, Deorum imaginibus mirè decoratus. Sub eo, quâ parte ſedebat triumphator, ſuſpenſum idolum Faſcini. In hoc curru auriga ſolus triumphator, vnâ miniſter publicus, qui ponè auream coronam lapillis coruſcantem ſuſtinẽs, Imperatorẽ admoneret, vti reſpiceret, ideſt, reliquum vitæ ſpatium prouideret, ne ſuperbiâ intumeſceret. Hanc coronam, triumpho perfecto in gremio Iouis Capitolini reponi, aut dicari templis, mos iubebat, in argumentum confeſſionis, hanc Deo acceptam referri. Præterea appendi ſolitum in curru tintinabulum, & flagellum, quæ in vltimis ſupplicijs adhiberi ſolita, vt moneretur triumphator, aleam fortunæ eſſe incertam, ad eumquè poſſe triumphantem exitum perduci, vt capitali pœnâ plecteretur, cuius ſymbolum flagellum, & tintinabulum. Cum triumphante in curru liberi triumphantis, ſi qui ſupereſsẽt, puelli, puellæquè, vel nepotuli: ſi grandiores, equis currui ſubiunctis impoſiti. Currum trahebant equi candidi quatuor. Pompeius adiunxit elephantos: alij canes: alij tygres: alij ceruos. In tali curru ſedens Imperator per portam Triumphalem ad Capitoliũ aſcẽdebat.

Triumphalis pompa.

Precatio ante triumphũ

Currus triũphalis qualis.

Corona triũphantiũ vbi locata poſt triumphum.

Quæ in curru triũphantis.

Triumphãtis habitus, vultus.

debat. Ipſe triumphator veſte purpureâ, auro intertextá fulgebat; quam, extra hanc pompam, nemini fas vti. caput reuinctum coronâ aureâ, vel bracteis aureis contextâ præferebat; alterá ſceptrum eburneum tenens alterâ manu ramum laureum; & quo fieret cõſpectior, faciem minio illinebat, Aſſyriorum, Medorumquè exemplo.

Ante triumphantemqua præcedebant

Imagines ante triumphũ.

Spolia hoſtilia ante triumphum.

Varia portatæ ante triũphum.

Præcedebant, veluti in fronte aciei triumphantem leuis armaturæ, ac rorarij milites longo ordine, montium, fluminum, oppidorum, atquè vrbium, belli iure, acquiſitarum ſimulacra. Succedebant hoſtilibus ſpolijs, & armis onerata plauſtra, cum ſignis militaribus, non erectis, ſed iacentibus Deinde varia tormenta bellica, & muralia, clypei, lecticæ, ſigna, vaſa aurea, argentea, ænea, cum omni auro, argentoquè ſignato, & rudi, capto ex hoſtibus. Portata et animalia, plantæ, inuiſa, inaudita, ſi qua primùm fortè reperta. Secundum eos tibicines coronati modos canebant; ſequebantur, boues albi cornibus inauratis, vittis, ac ſertis redimiti ad ſacrificium Ioui. Dextrâ, læuaquè po pæ ſuccincti, aureas, argẽteaſquè pateras præferentes. Deinde gradiebantur Tribb. mi.. Centurio, Præfecti, equites, ac pedites inſigniores de victore exercitu, qui nimirum donis militaribus ob egregia facinora cohoneſtati fuerant, lauro coronati, quæ dona palã conſpicua geſtabantur. Sequebantur hos Reges, dynaſtæ, nobilioreſquè bello capti, manibus poſt terga reuincti ſeminudi, vel eorum ſimulacra, ſi mors eos præoccupauiſſet. Qui captiui, ſimul atquè per forum tranſierant, in carcerem conijciebantur trucidandi. Aureæ tum coronæ geſtabantur in ferculis, quibus vrbes ſociæ, populiquè fœderati Imperatorem donauerant, à miniſtris oleaginis ſertis coronatis. Herculis ſignum vehi ſolitum ante triumphantem, narrat Aſconius. Sequebantur citharædi, tibicines, cum coronis, in quorum medio quiſpiam talariveſte opertus geſticulationibus, & dicterijs riſum concitabat Currũ ſtipabant Senatores albati omnes.

Milites coronati laureati ãte triumphum.

Captiui ante triumphum.

Fercula ante triumphum.

Herculis ſignum in triumpho.

Fron-

Poſt triumphantem quæ pompa ſequebatur.

Frontem triumphi expediuimus, ipſumquè triumphantem præmiſimus. Sequitur poſterior acies, & locus triariorum. Ponè ſubibant currum captiui ſeruitute liberati, libertate donati capitibus raſis. Tum victrices legiones, idquè per turmas cum ſeritis laureis Imperatori Iò, Triumphe, Iò, acclamātes, eiuſque virtutes ad muſicos modos, & alternis prædicantes: nec minus cum iocorùm laſciuâ ſcommata in eum iactantes, & dicteria, quibus Imperatoris virtus celebrabatur, & vitia perſtringebātur, quod ab eo leniter, & patienter toleratum.

Acclamatio militaris. Iò triumphe Iò triumphe

Martialis lib. primo epigr. V.

Conſueuere iocos veſtri quoque ferre triumphi:
Materiam dictis nec pudet eſſe ducem.

Via triūphalis qua, & qualis. Delubra aperta in triumphis.

Via triumphalis tota aulçis ad parietes ſuſpenſis ornabatur, ſpargebatur floribus, & odoribus vndiquè. tabulata etiam erecta, & ſedilia, & quo eſſet via expeditior miniſtri baculos inauratos ferentes turbam è medio ſubmouebat. Delubra viæ imminentia patebant ſertis ornata, & ſuffitionibus benè olentia. Ibi vota et preces concipiebantur, hoſtiæ immolabantur, Dijs gratiæ agebantur.

In Capitolio triumphator quid faciebat. Precatio triumphātis in Capitolio.

Poſtquam triumphator aduectus eſset in Capitolium, Gratiarum actionem his verbis effari ſolebat. *Gratias tibi Iupiter Opt. Max. tibiquè Iunoni Reginæ, & cæteris huius cuſtodibus, habitatoribuſquè arcis Dijs, lubens, lætuſquè ago, re Romanâ in hanc diem, & horam per manus, quod voluiſtis, meas ſeruatâ, benè geſtâquè, eamdem & facitis, fouete, protegite propitiati; ſupplex oro.* Tū victimæ cæſæ, & corona aurea (cuius ā te meminimus) precioſis manubijs, & ſpolijs opimis, Iouis in gremiū, proijciebātur, dicabanturquè. Poſt fiebat epulum publicè ſumptuoſiſſimum. Ad quod Coſs. inuitati, ſtatim rogabantur, ne venirent, nempè, ne quis eo die honoratior, aut maior triumphante in illis epulis conſpiceretur. Ne verò ſortis humanę in tanto faſtu obliuiſceretur, ſeruulus iuxtà aſſidebat, qui ſubinde hæc ſabularetur. *Magis ſeruo tuo pareo, quàm tibi.* Quo conuitio ille mo-

Epulum triumphātium.

nitus

Peracto, triumpho honores qui facti in vita triumphantis.

nitus, ſe metiri diſceret. Ne verò hęc triumphi memoria cum tempore obliteraretur, columnæ, ſtatuæ, arcus, trophæa erigebãtur. Aditus ædium triumphantum ſpolijs hoſtilibus exornabantur, quæ nunquam detrahi poterant, & ſi domus alienaretur.

Pæan cantatus ante pugnam & poſt victoriam.

Intexo hìc de Pæane rhythmo, quì cani ſolitus in triumpho. Pæan duplex primus ſacer Marti, alter Apollini; ille ante congreſſum, hic adeptâ victoriâ cani ſolebat Primnm dicebant ἐμβατήριον παιᾶνα Pæanem congreſſiuum. Alterum ἐπινίκιον παιᾶνα. Pæanem victorialem. etſi non me lateat quodcumq; carmen Dijs, hominibusque cantatum, ſolitum dici Pæana.

Honor habitus, illi, qui triumphauis

In publiciscõſeſſibus triũphator ſẽper nõ ſolũ honeſtiſſimum locum obtinebat, ſed etiam in ſpectaculis lauro redimitus in ſellâ curuli aſſidebat. Hi maximi ſtimuli ad gloriæ apicem plurimos excitarunt, vnde multi Imperatores, ijquè celeberrimi leguntur paſſim in hiſtoriâ Romanâ, & cum tanta eſſet pompa, quid admirabilius Româ triumphãte? Minor triumphus dictus ouatio, de quâ hæc.

Ouatio quæ, & vnde dicta.

Ouatio dicta ab oue, quam ſacrificabant ouantes; triumphantes enim, vt dictum, taurum mactabant. Cum ergo, quæ in legibus præſcripſimus; deſiderabãtur vel vniuerſa, vel quædam, victores ouantes vrbem ingrediebantur, non triumphantes. Cauſæ ouationis

Ouationis cauſa.

hæ præcipuè: Cũ bella non ritè indicta, neque cum iuſto hoſte acta: aut ſi hoſtes deſpicabiles, vt ſerui; mancipia: ſi ob deditionem, ſine puluere victoria comparata fuiſſet uidelicet.

Cum verbis, & comitate res cum hoſtibus trãſacta.

Cum non penitus debellati hoſtes, ſed tantum fugati, timore perculſi.

Cum non in propriâ, ſed alienâ prouincia res confecta.

Cum reliquiæ belli ſupereſſent, nec adhuc pacata prouincia.

Cum ex prouinciâ exercitus non deportatus, ne ſucceſori traditus.

Co-

Corona ouantium myrtea fuit, quod nō Martius, ſed Venereus ſit huiuſmodi triumphus. *Corona ouātiū myrtea.*

Ouans primus P. Poſthumius, Tubertus Coſs. A. V. C. ccl. *Ouans quis primus.*

Pompa oualis hæc habetur. Senatus, atquè ordines vniuerſi ouanti obuiam prodibant. oppida bello capta, ſigna militaria, ſpolia, arma, munera, quæ acceperat, vt in triumpho, præferebantur, Milites etiam donati, ſua dona oſtentabant præcedentes. Dux ipſe myrteâ inſignis coronâ, ſceptrum ferens manu, equo inſidebat purpurâ veſtitus. Subſequebatur Senatus, plebs, & equites præcedebant. Principiò ſine exercitu, & pedites vrbem intrabant. Agebantur autē non Tauri, vt in triumpho, ſed oues coronatæ ante Ducē, quæ, exactā pompā, immolabantur. Tubarum vſus in triumpho; Tibiarum in ouatione. Hæc quia ab alijs benè ſcripta, à me quoquè exſcripta; vt in bonum publicum cedant. Quotuſquiſque eſt, qui noua promat, & non vetera recoquat? tritam quiſquè viam per ſe callet, eius compendia perlibenter ab alio percipit. *Pompa ouantis quæ.* *Victima ouationis quæ.* *Tuba in triumpho.* *Tibia in ouatione.*

Mantiſſam de meo addo, ſi hoc ad rem, non tamē ab re, De ijs, qui triumphi honorem recuſaſſent, ex Valerio Max lib. 11. cap. 11. aſſerente de Gn. Fuluio, fuiſſe hunc nempè exilio mulctatum, quòd Senatus Conſulto decretum triumphum repudiaſſet. Cauſa huius hæc habetur, quòd iudicarunt inſolentiā, quæ gradus publicos ſuperbè contemneret, tendere ad virtutis perniciem, dum ſcilicet, quæ multos ad ſtudium eius accendere ſoleat, ita proijceretur. *Contemnentis triumphū quæ pæna.*

Græcorum morem ſubnecto de diſcrimine triumphi, & trophæi. Apud illos Imperator; qui hoſtem fugaſſet trophæo donabatur; qui hoſtem occidiſſet, aut penitus euertiſſet, triumpho, vel encomio, vel peplo. Peplum autem erat velum, in quo res præclarè, & fortiter geſtæ, affictæ, immortali memoriæ palàm exponebantur, templiſque affixæ dedicabātur. Apud Lacedæm. dux, qui fortiter dimicaſſet, ex crueto Mar- *Trophæum quibus conceſſum.* *Triumphus etiam apud Græcos* *Populū quid apud Græcos*

te, magnâquè hoſtium clade viciſſet, trophæi loco Gallum Dijs immolabat: qui verò deditione, & pacto, nec nimium cruentâ victor à potitus belli mala vitaſſet, bouem; vt ſignarent, magis decere Imperatorem conſilio, & aſtu, quàm ſanguine fuſo vincere. Vide, quàm diuerſus mos hic à Romanorum inſtituto, quibus pluris ſanguis, cædes interneçio, quàm pacta, induciæ, & deditiones. Virtutis gloriam in arduis, & difficillimis conſtituebant Romani. Triumphum, triumphaliaquè ornamenta aſſequutus Romanus perpetuò illa vſurpabat, dum vitam agebat. & non niſi cum eo commoriebantur.

Gallus ſacrificatus, & bos à Lacedam quãdo.

Ornamenta autem hæc triumphalia, Corona aurea, patera aurea, ſella curulis, ſcipio eburneus, toga picta, tunica palmata, ſtatuæ laureatæ, & nomina triumphalia.

Ornamenta triumphalia quæ.

Lauri vſum in triumphis triſariam lego: in ramulo, quem dextrâ triumphantes geſtabant; in coronâ, quâ redimit, triumphantes: ipſâ ante domum triumphatoris fixa Triumphales domos hoc amplius habuiſſe, refert Alex. ab Alex. vt fores de viâ Græco more apirentur, nõ intus, ſicut, de Poplicolæ familiâ proditum eſt. In atrijs verò, liminibus, & foribus hoſtiũ deuictorum ſpolia, & arma ſuſpenſa quæ quanto vetuſtiora, eò nobiliora putabantur. Vt verò ſtimulis quibuſdam milites equè foris, ſeu bellij; ac domi ſeu in pace ad militarem gloriam excitarentur, dabãtur munera ad oſtẽtationem vtrobique; nam quot quiſquè ſtipendia feciſſet, quot coronas, & quales meruiſſet, quot armillas, criſtaſquè, quot torques, quales phaleras haſtas puras, pila, balthea (hæc enim militaria dona) tot ſupra clypeum, & galeam appoſita, in bellicis expeditionibus, & triumphis geſtari ſolita. Domum verò quiquè regreſſi, appendere ea ſoliti in poſtibus, quæ, & inſignia dicta, de quibus Virg. VII. Aeneid.

Lauri vſus in triumphis

Domus triumphales de via aperta.

Dona militaria quæ, et quis vſus eorum.

Multaquè præterea ſacris in poſtibus arma;
Captiui pendent currus, curuæquè ſecures,
Et criſtæ capitum, & portarum ingentia clauſtra,

Spi-

Spiculaquè, clypeiquè, ereptaquè roſtra carinis.

Corollarium addo de coronis, ſi placeo; hæ tanquā actori (vt olim) mihi reponendæ, ex pulegio ſaltem. De his noto, Prærogatiua coronas donandi penes vnum Imperatorem, Senatumvè Rom. At haſtas armillas, torques, balthea, penes etiam Præſides, & Præfectos Prætorio, Claudianus in laude Serenæ.

Corona à quibus donata

Sæpè duces meritis bello tribuere coronas,
Hunc cingit muralis honos, hunc ciuica quercus
Nexuit, hunc domitis ambit roſtrata carinis:

Coronarum aliæ ex auro, argentovè, aliæ ex plantâ. Miſſis aureis, dico, Diadema, triumphalis, ciuica, ex lauro conſtabant; deinde ex auro; obſidionalis ex gramine; cæteræ ex hederâ, cupreſſo, lentiſco, myrto, apio, atquè pulegio. Coronas conuiuales conuiuijs reſeruo.

Coronarum diuiſio, et materia.
Corona aurea, laurea quæ.

Priſcis temporibus militaria dona à ducibus donata, erant heminae farris, vnde Adorea, laus bellica dicta, & bina iugera campi; poſt quæ aucta, alia merces exhibita coronalis, virtutis premia glorioſiſſima.

Adorea, laus bellica.

Coronæ præcipuè militares hæ recenſentur; obſidionalis, ciuica, muralis, caſtrenſis, naualis.

Corona præcipuè militares.

Obſidionalis erat graminea donata liberatori obſidionis.

Obſidionalis quæ.

Ciuica erat quernea, nexa ei, ciuem qui ſeruauerit, quæ dignitate cæteris alijs anteibat, eratquè ius proprium ciuicæ, vt illâ donatus perpetuâ eam geſtare poſſet, vt ludos ineunti, à populo, & Senatu vniuerſo aſſurgeretur. Ius ſpectandi inter Senatores, vacatio munerum illi, patriquè, & auo paterno permitteretur.

Ciuica quæ.

Obſidionalis verò ciuicæ non multum cedere videtur, quæ compacta ex gramine oppidi obſidione liberati, hæc in militiâ primum locum ſibi vindicat, quam vnus exercitus obſidione liberatus largiri poterat.

Obſidionalis quæ.

Muralis eſt corona, quâ donatus ab Imperatore, qui primùm murum ſubijt, inquè oppidum per vim aſcendit,

Muralis quæ.

aſcendit, iccircoquè muri pinnis decorata eſt.

Caſtrenſis quæ.

Caſtrenſis eſt corona, quâ donat eum Imperator, qui primus hoſtium caſtra pugnans introiuit. Ea corona inſigne valli habet, vnde vallaris dicitur.

Naualis quæ.

Naualis eſt, quâ donari ſolet, maritimo prçlio, qui primus In hoſtium nauem vi armatus tranſiliuit. Ea quaſi nauium roſtris eſt inſignita.

Mitto aureas coronas triũphales, conuiuiales, quæ plerũquè ex floribus, ex apis; funebres; luſtrales, Hieronicas, Olympicas, Sacerdotales, & ſeruiles in ſeruis vendundis. De his abundè ſatis, & eruditè Carolus Paſchaſius, Vvolphangus, & alij.

Aureliani ſiliginea corona.

Nonne hoc corollarium? aureas fortaſſe expectabas? en marcidas, & proiectas à me refers corollas. Quod Populus Romanus ab Aureliano, id tu à me; qui (ſi qua fides hiſtoriæ) ad Orientis expeditionem proficiſcẽs, bilibres coronas populo pollicitus, ſi victor redijſſet, & cum aureas populus ſperaſſet, ſiligineas ſpe fruſtratus accepit. Qualeſcũquè ex meo hortulo intexere mihi licuit, ad tuos pedes more priſco ſpargo ſupplicabundus, tequè magnum Virum genu flexo veneror. Tuam triumphalem in Magni Iouis Cãpitolini gremio iam collocaſti, à quo in te, tuoſquè, non niſi diuina manabit felicitas. Ego interim de litteratorum calonibus triumphũ affectantibus, epinicia ab alijs maiori tubâ cantata, rudi meâ fiſtulâ reccinam, ex animo, ex corde, acclamans,

De noſtris annis tibi Iuppiter augeat annos,
Te quoquè victorem Tarpeias ſcandere in arces
Læta coronatis Roma videbit equis.

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE CONVIVIIS
ANTIQVORVM

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.

TEGRIMVM
TEGRIMIVM

A Cubiculis Pontificijs.

CIↃ IↃ C XXX.

De licentia Superiorum,
& Priuilegio.

Digitized by Google

Digitized by Google

Illuſtriſſimo. atque Reuerendiſs.

TEGRIMO·TEGRIMIO·
A·CVBICVLIS·
PONTIFICIIS.

Quem.

Naſcentem. Maiorum. Inclyta. Gloria. Excepit.

Creſcentem. Propria. Virtus. Educauit.

Matureſcentem. Prudens. Sapientia. Præiuit.

Vt. Maioribus. Inuidiæ. Poſteris. Exemplo.

Gentilibus. Aemulationi. Exteris. Admirationi.

Iure. Siet.

Ob. Oris. Maieſtatē. Orationis. Suauitatem. Morū. Integritatem.

Cui.

Ad. Magna. Nato. Ad. Maiora. Diuinitus. Deſtinato.

Suâ. Probitate. Vti. Veneris. Geſtu. Charitum. Illicio.

Pellicienti. Vniuerſos. Obiectanti.

Herculi. Tanquam. Gallicō.

Catenis. Aureis. Vincienti. Trahenti.

Aureo. Purpureoque. De. Vellere. Stamina. Fata. Trahunt.

Nunquam. Recidenda.

Cuius. Pietatis. Candidati. Candidiſſimam. Probitatem. Suſpiciens.

Digitized by Google

VRBANVS VIII. P. M.

Vix . Inauguratus.

Benigniſſimis . Excepit . Vlnis.

Sinuque . Fouet . Munificentiſſimo.

Sibique . A . Cubiculis . Statuit . Honorarium.

Vt . Quem . Purpuratus . *Maſſæus* . Dilexerat . Familiarem.

Triplici . Tiarâ . Redimitus . *Vrbanus* . Cerneret . Lararium.

Ne . Menti . Magis . Quàm . Oculis . Crederet.

Nève . Facultas . Abeſſet . Benè . Faciendi.

Cui . Voluntas . Nunquam . Deſuit . Benè . Volendi.

Quæ . Libent . Quæ . Licent . Bona . Volenti . Cuncta . Potenti.

Laribus . Iuſſit . Præſidem . Familiaribus . Stationarium.

Cui . Peruigili . Protomyſtæ .

Stanti . Pro . Foribus . Palatinis . Et . Excubanti.

Summam . Apprecans . Fauſtitatem.

Ioſephus . Laurentius . Lucenſis .

Tabellam . Hancce . Honorariam . Votiuam . Affigens.

D. D. D.

CIƆ IƆC XXX.

SYNOPSIS
DE CONVIVIIS
ANTIQVORVM.

Conuiuales ritus antiqui in ſuas partes diſtributi, deſcripti, enucleati. De Conuiuis etiam multa. De Miniſtris, menſis, poculis, & cœnaculis. De ſternutamentis. De pane, vino, & alijs ad Conuiuia ſpectantibus.

DE heliotropio mira referunt, ſed ſupra mentis, non oculorum captum, Solem ſcilicet Orientem, Meridiantem, Occidentem ſemper hunc florem proſpectare, vel inter nubes, & quaſi venerabundum ſidus illud aſſectari; tantus illi cum eo conſenſus, & cultus, ita meus in te ardor tãtus, & obſequium; vt, ſiue abſens, ſiue præſens, abſentem, præſentem, intuear, ſuſpiciam, à quo in|me vis omnis, vigor, calor, & ſplendor. Me igitur ad te, prono capite, genu flexo, conuerto, meum Solem, cui lumen natalium, virtutũ numen ingenitum, Probitatis Genius innatus, longè, latèque ſeſe effundit adeò, vt in tui admirationem, cultumque pellicias, rapias quoſcumque humanitatis ſenſu non captos. Vrbanus VIII. Pont. Max. virtutum tuarũ ſpectator ſagaciſſimus à cubiculo te ſibi aſciuit,

Google

vt viola aliquando in roſam, ianthinūq; ſyrma, in Tyrium commutetur; quod vti voueo, ità iunimis à Deo precibus contendo, vt ſuo numine propitio Mœcenatem tantum mihi naſcenti Lucæ, fatis deſtinatum, ad ſummos gloriæ apices in Vrbe Orbis dominâ euehat feliciſſimè. Hæc mea vota in hac tabellâ varijs diſtinctâ coloribus cōuiualibus antiquis, ad tuas aras appendo, quos quàm maximè opiparos, polluctos, Pontificales ad viuum toties repræſentaſti in Vurnlano tuo rure, ac Segrominiano, altero in Apolline, qnibus vel Lucullus inuidiſſet. Mirum in modū generoſa pectora nil non magnificū, non excelſum moliuntur: ex animo ſuo magno, non ex vulgari normâ, omnia metiuntur. Quæſtiones tunc intermixtæ conuiuales, more priſco; & quæſitum de ritu antiquo conuiuali, & alijs ad menſas ſpectantibus, quæ in alium diem dilata, vt ſicciores diſſertaremus. contra quoſdam aſſerentes cœnam tantum, non prandium priſcis in vſu. Credat Iudæus Apella, non ego. Vel dicet conſultus Apollo, vt à me alibi cantatum, gracili meâ fiſtulâ.

Quoties in die edexat priſci Refectio quatruplex.

Quater in die priſcos eſitaſſe; non ſingulos tamē, lego. cui rei præuortor, ne culpam præſtare cogar, Dione in Vitellio præcurrente his verbis, *Epulas trifariam ſemper quadrifariam diſpertiebat, in ientacula, prandia, cœnas, comeſſationes*. Athenæus libro 1. ex auctoritate Philemonis refert, veteres vſos eſſe ientaculo, prandio, merendâ, cœnâ. Articulatim, anatomicè rem diſſeco.

Ientaculum quid, & quorum.

Ientaculum eſt cibi deguſtatio matutina: puerilis hæc refectio? fateor, Martialis lib. XIII. vlt. Epig.

Surgite iam pueri; vendit ientacula piſtor,
Criſtataq; ſonant vndique lucis aues.

Ientaculi cibus.

Deſcribitur ab Apuleio 1. Metam. *En, inquam, paratū ſibi adeſt ientaculum; & cum dicto, manticam meam humero exuo, caſeum cum pane propere ei porrigo.* En cibus conſuetus vulgaris ientaculi. Feſtus ait, Ientaculum idē fuiſſe cum prandio. Silatum alibi appellat, eo quod tunc

Silatum quid.

ieiuni vinum Sil herba conditum abſumebant; cum

ientare ſit ieiunium ſoluere: prandium præcedebat, & hoc moderatum etiam: (vt alibi fuſius à me,) nam Cicero v. Tuſcul. negat ſibi placere bis in die ſaturum fieri.

Prãdij tempus Meridies. Suet. in Claudio cap. xxxiv *Prandij tempus.*
Meridie dimiſſo ad prandium populo.

Merenda poſt prandium ſumpta, ideſt poſt meri- *Merenda.*
diem, hac merendâ, credo, priſcos vſos pro prandio, vt nomen innuit.

Cena dicta κοινὴ, ideſt commune, cibus erat veſper- *Cœna vnde dicta.*
tinus, hinc dicta veſperna, vel quia publicè peragebatur, vel quia communiter omnibus vſui: ientaculum enim, & merenda puerorum, valdèque laborantium: prandium infirmiorum, ad publica negotia ſtrenuè peragenda. Hora cœnæ æſtate ix. hyeme x. quæ indicabatur tintinabulo.

Cœnæ olim variæ pro temporis varietate; nam aliæ *Hora cœnæ.*
Põtificiæ, aliæ Augurales, ſiue Adiiciales, Dapſiles, ſiue
Dapales, Saliares, Cereales, Capitolinæ, Populares, Triũ- *Cœnæ variæ.*
phales, Natalitiæ, Ferales, hæ publicæ. Priuatæ, vel
puræ, ideſt ſine ſanguine. Apuleius. *Hoc optantes conuer-* *Cœna priuata quæ.*
timus nos ad puram, & ſine animalibus cœnam; quæ dictæ
Cereris cœnæ. Vel cœnæ priuatæ erant ebriæ, ſeu opi- *Cœna pura quæ.*
paræ, illis aduerſæ, de quibus leges multæ latæ ad luxum cohibendum.

Cœnam ſequebatur comeſſatio, quæ vtpotè in- *Comeſſatio quæ, & quorum.*
tempeſtiua, & poſt cœnam, ſemper intemperãtium. Liuius lib. ix. *Temulento agmine comeſſabundus inceſſit.* Vti & ientaculum, cum merendâ puerorum; prandium leuius, & ſecretum; cœna largior, in propatulo, cum amicis. Cœnæ tantùm lecti apparati, & ſtrati. De Lotione factâ in balneis ante cœnam à me alibi.

Poſtquàm ergo loti in balneis, vel loti, vel pedibus *Loti vncti ante cœnam.*
tantùm, calceis, ac togis exuti, ſoleis, & cœnatoriâ veſte induti, in lectis ordine ſe ſe diſponebant, inde manus lauabant, corollas, & vnguenta ſumebant. De lectis, ac triclinijs prius pauca delibo.

Lectiſterniatorem, cuius eſt lectos ſternere, eum

Lectiſterniator quis, & eius officiũ.

voco, qui per mediaſtinum curabat, vt ſcopis triclinium, priuſquam ſterneretur, purgaretur. Idem lectiſterniator aulæa, ſeu vela ſternebat ſuper triclinium, ne puluere dapes conſpurcarentur, dicta hæc triclinaria, ille Architriclinus. Triclinium dictum conclaue, ſeu cœnaculum, à tribus lectis, quos in eo ſternebant, poſitos circa menſam, in quibus, vel ſinguli, vel bini, vel terni, vel quaterni diſcumbebant, hinc illud.

Triclinium vnde dictũ.

Sæpe tribus lectis, videas cœnare quaternos.

Tricliniorũ nomina. In Apolline cœnare. Lecti cubiculares.

Triclinia pro numero conuiuarum varia: plerumque tamen tribus lectis ſtrata. His triclinijs à dynaſtis nomina Deorum impoſita. Hinc illud Lucullianum. In Apolline cœnare, in Hermæo, Mammeâ, &c. Lecti vel cubiculares, vel triclinares, de his alibi. Miſſo cubiculo in Triclinium me confero.

Humi veteres comedebant.

Priſco æuo in ipſâ terrâ fuſos diſcubuiſſe lego. Virgilius 1. Aen.

Tum victu reuocant vires, fuſique per herbam.

Tibullus 11. el. v.

At ſibi quiſque dapes, & feſtas extruet altè
Ceſpitibus menſas, ceſpitibuſque torum.

Pelles lectis ſtrata.

Apud Homerum Heroas ſuper virgulta lego comediſſe pellibus ſtrata. Deinde lecti herbis ſuffulti loco tomenti, & dicti tori. Virgilius 11. Aen.

Inde toro pater Æneas ſic orſus ab alto.

Stragula in lectis. Lectorum materia. Tororum gradus. Longitudo & latitudo lector.

Superadditæ poſtea, luxus gratiâ, culcitræ molliſſimæ cum ſtragulis. Qui lecti adfabrè facti è ligno precioſiſſimo, cedrino, & huiuſmodi, auro, argentoque ornati: & facti aliquando ex argento, & auro ſolido, vt habemus ex Macrobio, Plinio, & alijs: ad quos gradibus aſcendebatur; humiles enim lecti vulgares, & minus honeſti: Vnde Æneas conſtitutus in alto toro. Lecti triclinares ex vno tantum latere menſæ ſtrati longitudine pedum vi. circiter, latitudine iii. Menſarum longitudo par lectis, altitudine trium cubitorum. Lecti paulò eminentiores menſis. In lectis erant anaclinteria, ſiue accubita, in quibus reclinati

con-

conuiuæ diſcumbebant, dicti puluini. Modum priſcum diſcumbendi vſitatum Græcis, Iudæis, & Romani leui penicillo delineo.

Anaclinteria.

Modus diſcumbendi antiquorum.

Loti igitur, milites cœnaturi cingula, baltea deponebant; reliqui calceos, & veſtes, cœnatoriâ induti, tum in lectos aſcendebant, culcitris, & ſtragulis ornatos, pro cuiuſque gradu altiores. Spartanos lego in robore diſcubuiſſe, ideſt, in nudo ligno. Tum aqua manibus lauandis miniſtrata, vnguenta, & coronæ diſpertitæ, ſeu faſciæ, quibus frontem vincirent, ad ebrietatem cohibendam, vt ex marmoribus, & nummis licet coniectare: hoc modo corpore diſpoſiti diſcumbebant; ſuperiore corporis parte modicè inflexâ, initio cœnæ, capite leuiter erecto, ſuppoſitis puluinis ventri, & pectori, quò vtrâquè manu liberius vterentur, vel aliquantulum capite, tergoque erecto, reliquâ parte corporis in lectos reclinatâ, & iacente in cubito altero nitebantur; atque vtramque manum quidem ad epularum, & poculorum vſum adhibebãt, ſed maximè dexteram. Eruditiſſimus Lipſius lib. III. antiq. lect. ita differit. Accumbebant, reclinatâ ſuperâ parte corporis in cubitum ſiniſtrum, inferâ in longum porrectâ, & iacente: leuiter capite erecto, dorſo à puluillis modicè ſuffulto, adeò vt eius, qui ſummus accumberet, pedes ponè ſecundum porrigerentur, & ſecundi ponè tertium, & ità deinceps. Ruſus eius, qui ſecundus accumberet, occiput, ad vmbilicum, aut pectus primi obuerſum eſſet, & ſic deinceps cæteri accumbebant, in menſâ potiſſimum rotundâ, aut ſemicirculari. Vbi verò cibum ſumpſerant, dorſi ſpinam ſupini reponebant, & caput in ceruical reclinabant. nonnunquam etiam ſedentium inſtar ſe ſe erigebãt. Inter lectos, & triclinij parietem tantum ſpatij relictum, quantum ſatis erat miniſtrantibus ad pedes; hinc miniſtri dicti à pedibus.

Spartani in robore.

Aqua manibus data, corona, & c.

Accumbentium habitus.

Reſupini olim poſt cœnam.

Hic è re natum griphum in tempore propoſitum diſſoluo: An priſci ſedentes, an iacentes comederent, & cœnarentùe, cũ vtriuſque paſſim ritus exempla quam

plu-

Dubium an ſtantes, an iacentes, an ſedentes cænarent.

Sedentes epulabantur Heroës.

Macedonũ ritus accumbendi.

plurima extent. Stantes etiam aliquando comediſſe lego. Audi obſecro. Athenæus lib. 1. Heroas ſediſſe teſtatur, vt à me alibi indicatum. Hegeſander apud eumdem, ait, neque in Macedoniâ moris fuiſſe quemquam in conuiuio diſcumbere, niſi extra retia aprum interemiſſet. Itaque Caſſander cum xxxv. vitæ ſuæ annum attigiſſet, tunc etiam comedebat ſedens apud patrem, cum certamen illud non potuiſſet perficere. Quin etiam apud Romanos, vti virilis toga inſigne erat virorum (ex Ariſt. lib. vii. Polit.) ſic apud Græcos in publicis conuiuiis accubitus. Catullus quoq; Deos ſedentes facit in carmine Pelei, & Thetidis.

Qui poſtquam niueis flexerunt ſedibus artus.

Quare apud Homerum mentio crebra in conuiuijs de ſubſellio, biſellio, ſellâ, throno, ſcamno, ſcabello, & hemicyclo. Ouid. vi. faſt.

Ante focos olim ſcamnis conſidere longis
Mos erat, & menſa credere adeſſe Deos.

Diſcumbebant viri ſedentes.

Sedebant mulieres edentes.

Iſidorus refert ex Varrone apud priſcos non fuiſſe vſum diſcumbendi: at nouo inuento viros diſcubuiſſe, mulieres aſſediſſe; quod turpe viſum, mulierem cum viro publicè accumbere. Hunc morem alibi innuo cum Valerio Max. lib. 11. cap. 1. Virgilio, & aliis. In luctu etiam ſediſſe viros comedentes, refert Plutarchus in Catone, qui à pugnâ Pharſalicâ infeliciter à Pompeianis depugnata, ſedens accumbere voluit luctus gratiâ. Ita legimus de Annibale. Nec ſolum diuerſo in triclinio diſcumbebant viri, & ſedebant mulieres, verùm etiam in eodem, vt apertè Apuleius innuit. lib. 1. dicens, *Intuli me, eumque accubantem exiguo admodum grabatulo, & commodùm cænare incipientem inuenio; aſſidebat penes vxor, & menſa vacua poſita.* Seſſio vilis habita, ſeruilis, & Cynica. Plautus. *Vno potius in ſubſellio accipiemur, quàm in lectis.* Stantes nonnunquam epulatos, ſed prandentes tantùm, lego, & hoc dictũ prandium Statarium, ex Terentio Varrone. Ambulantes negotioſi non nunquam comedebant, ita Maſſiniſſa

Seſſio luctus tempore.

Prandium Statarium.

in

Ientaculum ambulatorium.

in meridie ante tabernaculum. Sic Apuleius ientaculum Ambulatorium vocat, quod ſenſim ambulando equus carpebat in prato. De alijs ad primam, & ſecundam menſam ritibus, cibis, potionibus, & ad epulas ſpectantibus, à me alibi, longiore ſubſellio, & ab alijs eruditius, & longè melius. Leuiter, & per tranſennam triclinium inſpexi.

Conuiuium Græcorum triplex.

Conuiuium triplex Lacedæm.

Sortitio ante conuiuia.

De potu refrigerato niuibus, vel aere nocturno à me alibi, & Athenæus lib. III. cap. XXI. pluribus ex Calliſtrato Commiſtorum lib. VII. Euſtathius in primum Odyſſeæ, tres conuiuiorum ſpecies apud Græcos facit, εἰλαπίνην, quod ad ſplendorem, & magnificentiam ſit apparatum; γάμον, quod ſumptuoſius eſt; ἔρανον, ad quod plurimi cooueniunt, ſed ſuo quiſque cibo, ſumptuque. Apud Lacedæmonios etiam triplex genus: κοπὶς, quod certis ciborum generibus inſtruebatur: αἴκλον, aliquanto ſplendidius: frugaliſſimum omnium φιδίτια. Ante conuiuia ſortes conuiuales, ita Ariſtophanes deſcribit. Sortitiones quò confers? In foro deponam ſortitrice, iuxta Harmodium conſtitutâ. Sortes omnium iaciam; donec is, cui ſors obuenerit, lętus abeat, ſciens, in quâ litterâ ſit cænandum. Proclamabit præco: Quibus, B, venerit, ſequantur in porticu regiâ cænaturi. Quibus O, in eâ quæ eſt illi proxima capite cenſorum. Quibus K, in porticu farinariâ, vt ſe inflectant: imò errauj, vt ibi cœnent. Quorum verò littera prolata non fuerit, in quâ cœnent, hos cæteri expellant omnes. Sed apud nos non ita fit. Omnibus enim abundè omnia ſuppeditabimus, vt vnuſquiſque ebrius, cum ipſâ coronâ, face acceptâ, abeat. Suidas in voce κληρωτήρια, aſſerit antiquitus è cibis ſuam cuique portionem diſtributam. Athenæus lib. VIII. ait, cœnam è ſportulâ fuiſſe, cū quis ſibi paraſſet cęnā, eamq; in ſportulâ compoſitam detuliſſet apud amicum cęnaturus. Laudatiſſimum morem refero Perſarum ex Alex. ab Alex. qui ante cibum de modeſtiâ diſputabant, vt ante ſacrificium de iuſtitiâ, ante bellum de fortitudine. De

Litteræ conuiuales.

Portiones cuiq; diuiſa.

Cæna è ſportula quæ.

Perſarum mos ante cænas.

con-

conuiuarum numero à me alibi, qui ſemper diuerſus, vt à diuerſis memoriæ proditum.

Ordo conuiuantium.

Ordo conuiuarum hic fuit. Super Flaminem Dialem in conuiuio nullus niſi Rex Sacrificulus accumbit; qui auctoritate deinde, prudentiâ, ætate præibat honoratiorem locum ſortiebatur. Locus honoratior ex Alex. ab Ale. lib. v. cap. III. ſummus fuit. Alij medium dicunt. Apud Græcos non ſolum locus nobilior nobiliori dabatur, ſed etiã pocula maiora, & caro opimior. Veſtis erat cenatoria, de quâ alibi, candida, non pulla. Illatio ferculorum olim in caniſtris, vnde prouerb. *Vnâ cum caniſtro*. Partiti etiam cibi ex æquo ſingulis, hinc veterum conuiuia, dicta, δαῖται, à diuiſione, & prouerb. μοῖρις ὁ πνὶξ, ideſt, ſortitio, non præfocatio, quæ accidebat, cum in commune comederent ex eâdem patina. Manus lotas per ſingula fercula à me alibi indicatum. Theamata, Acroamata adhibita inter conuiuandum neminem latet.

Locus honoratior conuiuij.

Illatio ferculorum in caniſtris.

Partitio ciborum.

Inter compotandũ theamata, acroamata.

Voces conuiuantium.

Philoteſius crater.

In Græcorum ſympoſijs, talis ſortiebantur arbitrum bibendi, quem dicebant Sympoſiarcham, Modiperatorem, Architriclinum. Inter potandum hæ voces vſurpatæ, *Bibe ter, aut quinquies non quater. Par pari refer*, ideſt, æqualibus cyatis, ἶσον ἴσῳ, æquale æquali. videndus de his Adagiographus. Philoteſius crater ad amicitiam ferruminandam, item boni Dęmonis. Apomagdalia adhibita, ideſt, molles panes ad abſtergendos digitos, qui dati canibus, vt à me alibi indicatum. Item menſa nunquam vacua relicta, in eâque ſemper aliquid reſeruatum, vel vt innuerent temperantiam, vel vt ſeruis conſulerent, aut quia mẽſa res ſacra, quam vacuam relinquere nefas. Griphi denum, ſeu ænigmata propoſita, animi gratiâ ſoluenda. Quoties in die ſumerent cibum, & Athenienſes in epulo publico Syſſitia, Spartanos Phiditia celebraſſe, Cretenſes Andria, ſatis ſuperque alibi à me explicatum. Feſtus refert, Dagnades aues fuiſſe, quas Aegyptij coronis, inter potandum deuinciebant, quæ vellicando, & canturiendo non patiebantur dormire po-

Menſa cur nunquam vacua licta.

Dagnades in coronis, cur.

Digitized by Google

Libri iuxta canecula.

potantes, δακνάδες Heſichio. Verùm quia in conuiuijs aliquid ſemper legere, aut recitare clientes, famulique conſueuerant, hinc libri multi adeo ſuperfluo apparatu in triclinijs erant, vt bibliothecæ potius, quã cęnacula viderentur. Seneca de Tranquil. cap. IX. *Sicut pleriſque ignaris etiam ſeruilium litterarum libri, non ſtudiorum inſtrumenta, ſed cænationum ornamenta ſunt.*

Odorari ſagacius odoramenta diſcupio. darem vnguenta, ni mea Hecales cęna, ſed quì fundam (ex Horatiano præſcripto) capacibus vnguenta de conchis? non enim mihi longa ſupellex. neque omnes poſſunt olere vnguenta exotica, aut opobalſama; vernacula dabo ex meis trapetibus expreſſa.

Vnguentorum vſus in menſis. *Vnguentorũ inuentores.* *Quæ partes vncta in mẽſâ:*

Vnguenti, & odorum vſus plurimus menſis antiquorum, luxus, & ſalutis gratiã: hinc dicti antiqui φιλέμοιροι, amatores vnguentorum. Iones vngentorum, & coronarum inuentores fuiſſe, ac menſarum ſecundarum, Valerius Maxim. lib. II. teſtatur. Vinctum potiſſimum caput lego, & coronatum ad vini vapores coercendos: pedes etiam potiſſimum apud Hebræos, vt legimus in Euangelio de D. Magdalenâ, caput, & pedes Saluatoris noſtri perungente, quod ſibi proprium, & debitum Chriſtus repoſcere viſus, cum à Phariſæo mulier obiurgaretur. Nec ſolum has partes proprio vnguine delibutas legimus, ſed & alias.

Vnguenta propria cuique mẽbro.

Ideo vnguenta pedibus, & cruribus Aegyptia; maxillis, & vberibus Phenicina: brachijs Syſmbrina: ſupercilijs, & comis Amaracina: ceruici, & genibus Serpullina: Nardina propriè capiti, & pedibus fuere deſtinata.

Coronæ quæ conuiuales.

Coronæ quoque vſurpatæ vnguento madidæ: roſeæ, ſi vere: ſi hyeme ex ramentis, & bracteis auri, & argenti.

Coronatum non tantum caput, ſed & pectus, pocula, menſæ, hæ & floribus ſparſæ, croco, balſamo, & cæteris odoramentis. Sparſi & epulantes floribus per pueros, qui & vncti, & coronati miniſtrabant. Athe-

Digitized by Google

næus l. b. xv. ab hoc ritu diſſentire mihi viſus, dicens, vnguenta, & coronas adhibitas in ſecundâ menſa, ità apud Romanos, & Græcos erat inſigne ebriorum, corona, Plautus Amphitr. *Capiam coronam mihi in caput, aſſimulabo meeſſe ebrium*. De coronis vide Paſchalium. Sed quia ſalem, & menſam præterire nefas: Hanc repeto; ſed ἐν παρέργῳ.

Corona ebriorum inſigne.

Menſæ vel monopodiæ, in quibus exculenta, & poculenta inferebantur. Menſa, poculorum dicta, Abacus Delphica, Vrnaria, vbi pocula aquæ: hæc in culinâ plerumque. Menſæ non opertæ linteis apud Græcos, ſed poſt cęnam ſpongijs terſæ per tres ſeruos. Hinc nomen ſerui, apud Comicos, Peniculus. Apud Romanos interdum opertæ mappis, ſiuè mantilibus, quæ aliquandò data à conuiuatoribus conuiuis, aliquando de ſuo conuiuæ afferebant, quę mutari ſolita in ſingulis miſſibus. In quibus miſſæ partes abſentibus inuitatis dictæ, μερίδες, item miniſtris. Menſæ plerumque dictæ illæ, quibus ſerui vaſa eſcaria, & pocula in menſam deferebant.

Menſa varia.

Menſæ an operta.

Partes miſſæ abſentibus.

Coenabāt, vt plurimum, ferculis, ſiue miſſibus ternis. Seruius, ait, Binas totidemque menſas denuò inferebant, quot miſſus; In ſuis menſis enim hi portati. Nobiliores conuiuæ lautioribus epulis excepti, capacioribus poculis, altioribus lectis, ſtragulis precioſioribus decorati.

Fercula, & miſſus quot. Menſa tot, quot miſſus.

A triclinio, bono omnine, recedere cuperem; nam priſcâ religione obſeruatum, dum fercula remouebantur, ſi quis fortè ſternuiſſet, inter dira habitum: atque ad exitium, quod portenderetur, auertendum menſam iterum afferri iubebant, atque epularum aliquid reguſtabant, ne conuiuium tam diro omine deſitum videretur. Socrati aliquid acturo, ſi ſternutamentum obueniſſet, ſe in propoſito obfirmabat; ſi agenti, deſiſtebat: ſi meditanti aliquid dextrorſum quiſpiam ſternuiſſet, lætabatur Socrates; ſi ſiniſtrorſum triſtabatur, tanquam omine triſti. At quia mihi Amores iam ſternutaue-

Sternutamētum in conuiuio mali ominis.

Sternutamēti omen.

Digitized by Google

tauerunt,amicè enim ego auditus, ne videar tantùm amicus menſæ,menſam deſero. Eruditiſſimus Strada, De ſternutamento optime proluſit, vt de reliquis.

Cœnæ tempus Athenis, vbi iã veſperauerat,ex Gellio cap.vIII.lib.xvII.Romæ verò antequam adueſpe raſceret,non æſtate tantùm,ſed etiam hyeme, vt colligitur clarè ex Vitruuio cap.vII.lib.vI.iubente hyberna triclinia recedentem Solem ſpectare debere. Quinã verò cibi maximè Romanis in precio clarè Plin.libro vI.Clemens Alexandrinus II. Pœdag. Gellius, Macrobius,ex Martiale,Horatio, & alijs innuunt, maioremque curam maiorum fuiſſe in piſcibus, tum auibus,quàm in quadrupedib. Lege Marſilij Cognati varias obſer.lib.I.cap.xvIII.Panis apud Græcos primũ fuit maza ex hordeo nõ panes. deinde panis ex tritico, poſtremò ex hordeo. A Latinis verò ex farre primùm pultem, deinde panem ex farre, tum reliqua frumenti genera inuecta lego. Idem cap. xxvIII. lib.I. *Cœna tempus.* *Panis qualis*

Vina ab antiquis fuiſſe condita, vt diutius ſeruarentur, & ſanitatis gratiã, pice reſinâ, & huiuſmodi, vt habet Plinius,Columella, & alij. fumo demum inueterari ſolita in vtribus;aut vaſis, & percolari, docent ijdem ex eodem Marſilio.lib.II.cap.I. *Vina qualia.* *Vina fumo inueterata.*

De vnguentis verò adhibitis in Conniuijs, vide eũdem pluribus differentem cap.vIII,lib.I.

De vini mixtione à me alibi: ab eodem libro tertio cap.xIII.

In Conuiuijs poſt cœnam lyra circumferri ſolita, ad quam fidibus canebatur.Lyra illa obliquo & ſinuoſo circuitu in menſâ ambulans pectinatim quodãmodo & nod ſeriatim, & per ordinem accubitus cõuiuis tradita,atque inde,carmina illa, quæ ad lyrã canebantur,Scolirum appellationem meruere. Qui canebant, myrtum.vel laurum manu tenebant, vt docet Plutarchus lib.I.Sympoſ.Ariſtophanis interpres Dicæarchus lib.de Muſicis certaminibus. Quâ in re illud ſeruatũ *Lyra in conuiuijs pulſata.* *Scolia conuiualia quæ.*

 diſcri-

diſcrimē lego, vt qui verſus Aeſchyli caneret, myrteū ramulum manu teneret, qui verò Homericos, laureū termitem. His Scolijs, carminibus, aut illuſtrium virorum, & fortium laudes canebantur, aut præclaras ſententias continebāt, aut mixtim vtrumque. Scolij inuentionem Plutarchus lib. de muſicâ Terpandro attribuit. Quod Scolium erat carmen obliquum, poſtea tranſijt in ænigma. Orthion erat oppoſitum, rectum: ſcilicet concitatius, & ſonorâ voce prolatum. Plinius lib. 11. cap. 7 1.

Scoliorū argumenta.

Scolij inuentor.

Orthion.

Tribus de cauſis antiquos veſci publicè ſolitos refert Marcellus Donatus. Prima fuit, cum epulum dabatur, ſeu potius viſceratio, in funere alicuius Principis, aut viri inſignis. Altera, cum publicè ſacrificabant. Tertia, cum ob publicam lætitiam dabatur epulum populo.

Publicè cœnabant tribus de cauſis.

Appēdicem annecto de loco, vbi cœnabant, quem dixere, Diætam, Zetam, Græcè, ideſt, à conuiuijs peragendis, vel alacrius conuiuendo. Latini dixere, Cœnaculum. Terentius Varro de linguâ Latinâ. *Vbi cubabant, cubiculum, vbi cœnabant cœnaculum vocitabant.* & paulò infrà, *Poſtaquam ſuperiori parte cœnitare coeperūt, ſuperioris domus pars vniuerſa coenacula dicta.* Feſtus ſubdit, *Coenacula dicuntur, ad quæ ſcalis aſcenditur.* Apuleius. *Meque per ſcalas complicitis pedibus in ſuperius coenaculum attractio.* Quare, vt illud aſcendendi incommodum euitaretur, in atrijs, & inferiore parte ædium cœnare inſtituerunt, relictis ſuperioribus inquilinis, & pauperibus. Iuuenalis. *Rarus venit in coenacula miles.* rarò, inquit, iugulatores mitti ad iugulandos pauperes, habitantes in coenaculis. Hæc coenacula inde dicta triclinia, à tribus lectis in atrijs, quæ ſpolijs hoſtium, exornata, ſtemmatibus, & libris. Petronius. *Et quod præcipuè miratus ſum, in poſtibus triclinij faces erant cum ſecuribus fixi, &c.*

Locus cœnæ Diata Zeta.

Cœnaculum quid vbi.

Spolia, bibliotheca in cœnaculis.

Antiquum morem de vino, & alij delicijs, tāquam laciniam capiti huic ſubnecto, quæ non niſi Deorum cauſâ adhibita. Hinc, θυῖα, apud Athenæum, Seleucus,

Frugalitas antiqua.

cus, ait, dicta, quod fas eſſet, διὰ τοὺς θεοὺς οἰνοῦσθαι δεῖν ob Deorum ſacra vino indulgere. Homerus, μέθας, vocat cõuiuia, quod μετὰ τὸ θύειν αὐτῷ χρῆσθαι peractis ſaceris vino indulgerent. Demum vinum potatum etiam in priuatis menſis, ad ebrietatem vſque; & delicíæ à Deorum menſis ad hominum diuerterunt. Hinc natæ cœnæ Pontificum, Augurales, Saliares, quæ excandeſaciebant annonam macelli: Adijdiales, quod noui aliqui cibi ſemper adijcerentur, quæ tricíes frugaliſſimis viris conſtiterunt. Sed nanquid hæ epulæ tantum priſci æui? profuſiſſimas noſtræ quis non admiretur? Plautinum, illud exclamo, *Quo quidem vitam me, ſtatuerat, mihi diuida, & ſenio eſt*, talia agitari conuiuia contra ſumptuarias leges, & Cenſoriæ notas ex Apicij præſcripto. Sed dicis cauſa, hæc mea haud cœna. neque ad extra quemquam adduco, ne cœnam, videar in Idolio, ideſt, cum profanis. Saltem mihi fas ſubnectere, quæ habet Plutarchus in Lycurgo; Lacedæmonijs hunc fuiſſe morem, aſſeuerans, vt ſi quem amicum, aut hoſpitem in domum reciperent, oſtenſis foribus, dicerent, ταύτης οὐκ ἐξέρχεται λόγος id-eſt hac non egreditur ſermo. Refert idem ibidem veteri inſtituto, qui natu maximus erat, ſtabat ad oſtium, & ad conuiuium ingredientibus dicebat, oſtenſis foribus, διὰ τούτων ἔξω λόγος οὐκ ἐκπορεύεται., *Per baſ{ces} nullus ſermo egrediatur foras.* Horatus hunc morem in epiſt. innuit ad Torquatum.

Vinum non niſi ſacrorũ cauſâ menſis adhibitũ.

Cœnarum frugaliũ ſũptus.

Conuiuis extra tricliniũ ſilentium indictum.

Ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet

Quas ergò conuiualis hæc pagina refert ineptias, ne quis, obſecro, ad profanos effutiat, dicta tantùm his putet, qui non aſymboli coenant amiciſſimi. Pium inſtitutum coronidem imponit huic diſſertationi ex Atticis bellarijs, decerptam, Veteres peractis ſacris conuiuatos, ſeque inuitatos alacrius, vt & μεθύειν factum, putat Ariſtoteles, quòd μετὰ τὸ θύειν, hoc eſt, poſtquam ſacrificaſſent, ſe hilaritati conuiuali tradidiſſe. O pium inſtitutum? Et quia in fine conuiuio

Poſt ſacra vinum

Salutabant ſe mutuo in fine conuiuiorum.

rum

rum ſe mutuò ſalutabunt, illo verbo ξησεια, profit ex Dione in Commodo, ita ego tibi ſalutem ap precor propitiam.

Hæc à me ad te grauioribus diſtentum, leuiora plumâ, non perlegenda, Pontificalibus menſis aſſuetum; ſed tantum vnico intuitu benignâ fronte, tanquam meæ ſeruitutis auctoramentum reſpicienda, vt quem nunquam exauctoratum Lucæ voluiſti tuis ex fratre nepotibus, Politioribus, & Politicis litteris à me informandis deſtinatum, perpetuo nexu velis addictum. Numen interim ſupremum votis fatigabo, vt purpureos honores tibi decernat, æternumq; beet, æternitate iam diu maxime dignum.

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE LVDIS,
ET LEGIBVS
Funebribus.

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.

ALBERTVM
BADVARIVM
Abbatem Digniſſimum.

CIƆ IƆ C XXX.
De licentia Superiorum,
& Priuilegio.

Digitized by Google

Digitized by Google

Illuſtriſſimo . aç . Reuerendiſs.

ALBERTO · BADVARIO.

ABBATI . DIGNISSIMO.

Cælitum . Delicio . Muſarum . Ocello . Charitum . Pupulæ.
Apollinis . Corculo.
Probitatis . Antiſtiti . Pietatis . Protomyſtæ.
Quem . Magnum . Parua . Præſagiere . Crepundia.
Quæ . Circum . Charites . Amoreſque . Choreas . Duxere.
Quem . Maximum . Fata . Prædixere . Futurum.
Sed . Maiorem . Inuenere . Dignitatibus . Addixere.
Quibus . Maximis . Fore . Maiorem . Sortes . Cecinere.

Hinc . Libens . Volens,

Virtus . Lactauit . Probitas . Inſtituit . Nutriuit.
Decus . Afflauit . Honorem.
Cuius . Peruigil . Cuſtos . Perdius . Pernox . Pro . Foribus . Excubans.
Latij . Atticique . Leporis . Amore . Mirè . Captus.
Audis . Paſſim . *Grande , Sophos* . Ab . Omnibus.
Iam . Tibi . Fauſta . Satis . Præluxere . Felicitatis . Cunabula.

Digitized by Google

Tiaram. Tyriam. Auream. Portendentis.

Prælufit. Fama. Buccinatrix. Meritum. Præfulſit,

Præluxit . Gloria . Honor . Affulſit.

Qui. Volentem. Non. Aduolat. Auolat. Volente.

Non. Manens. Imo. Solo. Sed. Manans. Alto. Polo.

Vix. Auere. Ambire. Poteras. Cum. Habere, Meruiſti,

Supremos. Honorum. Apices. Fortunatiſſimus.

En. Tibi. Violæ. Purpureæ. Roſæ. Fragrantiſſimæ. Seruntur,

In . Famæ . Campo . Feraciſſimo.

Adoreæ. Plauſus. Tibi. Nectuntur. Concinnantur. Palatini,

In . Honoris . Theatro . Glorioſiſſimo .

Immortalitatis. Pignora. Certiſſima.

Hæc. Tibi. Propria. Perpetua. Vt. Sient. Dij. Faxint,

O, Vtinam. Votis. Omnium. Annuant. Feliciter.

Tui: Honoris. Primis. Crepuſculis. Primiſquè. Auſpicijs,

Hanc. Sui. Primam. Obſequij. Arrham,

Obſequioſus . Venerabundus.

Ioſephus . Laurentius . Lucenſis.

Dicens . Dicat. Sequè. Et. Sua . Dedicat.

CIↃ IↃ C XXX.

SYNOPSIS
DE LVDIS.
ET LEGIBVS
FVNEBRIBVS.

POtus modicus æſtuantium ſitim ardentiſſimam fouet, non leuat: & ſcripta tua expectatiſſima me magis auidum reddidere, inhiantemque luſere. Terra Syrio ſidere vſta guttulis magis aret, ignis magis ardet. Tu tanquam Archimagirus ſcitus, vafer, fercula, miſſuſque varios, neſcio, an dolo malo? vix apponis in primum guſtum delibandos, adeo vt ſoleas raſo ventre repoſcam, & abeam. Comeſtiones, ex medicorum preſcripto ſua interualla, & allocutiones, ex amoris lege, habent. qui decumanas expoſcit ſuo quodam iure. Tibi ſatis auſpicatò dexteram iunxi, teſſeram addidi, bonâ fide, ſine fuco, & fallacijs, more maiorum. Data mutuò, acceptaque fides, quæ foenenda mutuis alloquijs, irriganda hoc imbre viuifico; tu maiori nimbo, è Muſarum penu promus promens, omnium deliciarum inunda; ego rore meo minutulo, ſolum hoc litterarium ſolùm humectabo, excolam, vt potero, quâ runcinando, vbi ſentes ſuccreuerint, quâ ſupplantando, vbi mortuas plantas viderim, aut euulſas. Aſt ludo operam, & verba. In hoc ludo, Canem, deprecor, Venerem voueo, cum de ludis funebribus ludum ludo

do

do inſolentem, tetricum. funebria hæc atratæ plebeculæ, non tanquam Deſignator, ſed Rex ſacrorum indico: in hiſce faſtis, haud nefaſtis, candidatus potius, quàm pullatus: neque mihi præfigendus cupreſſi ramus, ne Pontifex tantus funeſtetur, ſed lauri folia ſpargenda ſupplicaturo.

Dijs inferis placandis feralia.

Ferales, ſeu ſepulcrales ritus (cũ videlicet exequias, iuſta, parentalia, vitâ functis gratæ memoriæ ergo peragimus) paucis complector, pluribus enim de his Gyraldus, Sardus, & alij.

Dij Inferi placabantur, Pluto, Libitina, Proſerpina, Venus, Epitymbia, quibus litandis antiqui epulas ferales, parentalia, ſepulcralia, faciebant, quòd in ipsâ ſepulturâ epulum fieret (mos enim antiquorum ſuper ſepulcra epulas imponendi, vt docet Plutarchus in Craſſo) aut poſt ſepulcrum. Ideo à Romanis lens, ac ſal πένθιμα credita, ideſt, lugubria, ac proinde mortuis apponi conſueta.

Epulæ ſuper ſepulcra.
Lens, ac ſal mortuis appoſitus
Feralia vnde dicta.

Feralia ideo dicta à ferendis epulis ad tumulum.

Hanc, quia iuſta ferunt, dixere feralia, lucem;
Vltima placandis Manibus illa fuit.

Inferiæ vnde dictæ.
Quæ inferrentur ſepulcris.
Comæ tãtũ mortuis præſentibus illatæ.
Flores in funeribus non combuſti.
Cœna feralis. ex quib. conſtaret.

Vnde dictæ Inferiæ, quòd mortuorum ſepulcris hæc inferrentur, ſcilicet lac, mel, aqua, vinum, ſanguis, comæ, oliua; comæ tantùm mortuo præſenti illatæ, reliqua etiam abſenti. Flores non numerabantur inter inferias, quia non comburebantur, vt cætera, illis tantùm ſepulcra ornabantur. Cœnam feralem in honorem mortuorum factam paſſim legimus.

Ponitur exiguâ feralis cœna patellâ.

Apuleius Floridorum I V. *Exclamauit viuere hominem; procul ignes amolirentur, rogum demolirentur, cœnam feralem à tumulo ad menſam referrent.*

Inferiæ ſemper deteſtabiles ab hoſtibus, ideo Niſus vult in Aenid. ſuas fieri ab amico.

Parentalia vnde dicta.

Parentalia ea dicta, quæ in parentum, aut propinquorum morte fiebant; vel à parendo, quòd ita parerent mortuis, qui viuentes ita iuſſerant facere, vel quòd filij parentibus hoc præſtarent.

A Iuſta

Iuſta quoque vocabantur, quò à iure fierent ijs, qui de nobis viuentes benemeriti fuerant, de quibus Virgilius VI.

Quippe ſui memores, alios fecere merendo.

Silicerniũ (ex Donato) cœna eſt, quæ infertur Dijs Manibus, quòd eam ſilentes vmbræ cernant, ideſt, poſſideant, vel quòd qui inferunt cernant, ſed non deguſtent; nam Inferis quæ libantur, quiſquis guſtaſſet, funeſtabatur. Alij aliter.

Funeralis cœna dicebatur etiam Pollinctura, quo nomine etiam tota funeris curatio intelligitur. Pollinctor, antequã efferebatur cadauer, illud vngebat odoriferis aromatis, & vnguentis: vel à linendo dictus, vel à polluendo, quaſi pollutor, vel quòd in funeribus cœnas opiparas celebrabat, pollucibiliter, & panes, ex polline comparabat. In pollinctu, & cœnâ funebri, apium, lentem, atque ſalem lugubria fuiſſe, ex Plutarcho, Sardus teſtatur.

Vt cœnaturi prius potabant mulſum, ita ij, qui funus efferebant, prius id in funeſtâ domo bibebant. Romani igitur, (vt ex auctoribus colligitur) libationes, & epulas, tum in ipsâ ſepulturâ, tum poſt illam vſurpabant. Liuius lib. IX. Dec. IV. id aſtuit, *Publij Licinij funeris causâ viſcerationem datam, & gladiatores CXX. pugnaſſe, ludoſque funebres per triduum facti s, poſt ludos epulum, in quo, cum toto foro ſtrata triclinia eſſent, tempeſtas cum magnis procellis orta, coegit pleroſque tabernacula ſtatuere in foro.*

Nouendiale ſacrum præterea mortuorũ nono die poſt obitum peractum. Apuleius lib. IX. *Iamque nono die ritè completis apud tumulum ſolemnibus erat.* Ideo ludi tunc celebrati nouendiales dicti. Rhodiginus ait, lib. XVII. dictum Nouẽdiale, quòd nouem diebus mortuos flerent. Ratio in promptu. Vt enim nonus dies naſcentium, qui & Luſtricus dictus, fuit celebris, ita & nonum diem mortuorum celebrandum voluerunt. Non ergo ante nonum diem parentabant mortuis, tunc autem, Iuſta, Epulæ, Inſcriptio, & finis funeris,

Iuſta vnde dicta.

Silicerniũ quid.

Inferis libata guſtare funeſtum.

Pollinctura quid

Pollinctor quis. eius officium.

Apium lẽs, & ſal quando funeſta.

Mulſum qui & quando, & vbi libarent.

In funere libationes, epulæ, viſcerationes, & ludi gladiatorij.

Nouendiale ſacrum.

Nouendiales ludi cur ſic dicti.

Nonus dies naſcẽtium, & morientiũ celebris.

Digitized by Google

Parentalia nono die facta.
Cœna feralis quando.
Nouendiale ſacrũ dupliciter actũ, & quomodo, et cur, & quibus indictum.
Nouendialis ſacri formula

ex Donato in Phormione. Facta tunc demum cœna funebris, quæ dicta feralis Apuleio, & Iuuenali. Gyraldus eruditiſſimus de hoc ait ſyntag. XVII. Nouendiale ſacrum inſtitutum fuit, quod dupliciter actum apud Romanos obſeruauimus: vno modo cum defunctis parentabant, ſeque luſtrabant, (vt in ſepulcralibus docui) altero cum prodigium aliquod accidiſſet, quod Nouẽdiali ſacro expiare ſolebant, vt frequenter, cum apud alios, tum maximè apud Liuium eſt obſeruatũ. Ita verò perficiebatur, vt video doctis placere; Nouem dies aſſiduè Deis ſacrum faciebant, quod ſacrum indici ſolebat, vel à Pont. Max. vel à Prætore Vrbano, ex Senatus decreto.

Februa quid Sabina lingua.
Februa quã diu celebrata & quomodo.

Februa dicta piamina defunctorum, quòd Sabinâ linguâ Februum purgamentum ſignificaret, vnde Februarius menſis à februando, ideſt, purgando, nam per dies duodecim februa celebrabantur pro defunctorum Manibus, piacularibus ſacrificijs, circa ſepulcra accenſis facibus, cereiſque,

Denicales feriæ

Denicales feriæ, ferales dictæ, quòd poſt nonum diem, quo cineres tumulo condebantur decimo peragerentur.

Lemuria, ſeu Lemuralia ſacra.

Lemuria, ſeu Lemuralia ſacra ad placandos Manes Remi. de his vide Gyraldum Syntag. XVII.

Exuerræ quid, quomodo, & cur vſurpatæ.
Euerriator quis.

Exuerræ erãt purgationes domus, ex quâ mortuus ad ſepulturam ferendus erat, quæ fiebant per Euerriatorem (is fuit teſte Pompeio, qui acceptâ hæreditate, iuſta facere defuncto debebat) certo genere ſcoparum adhibito, ab extrauerrendo dictas volunt. Haſce libationes, & ſacra ideo antiqui vſurpabant, vt animæ ex Stygijs paludibus ad Campos Elyſios, in requiem deducerentur.

Epulum anniuerſariũ ad ſepulcra.
In funebribus epulis albæ veſtes.

Præter hæc iuſta, legatum quoque aliquando teſtamento epulum anniuerſarium, quotannis ad ſepulcrum, floribus, atque odoribus reſperſum pro hæreditate exhibebatur. In his funebribus epulis albæ veſtes vſitatæ, tum Argiuis, tum Græcis omnibus. lege Plutarchum in problem. Cur fœminæ in luctu, & cadauera

dauera albam veſtem geſtarent. Herodotus lib. IV. Thracum Perſarum epulas funebres monſtruoſas exponit. Alios externos omitto, ne actum agere videar. Legendi auctores ſupra citati, alijque de hoc agentes.

Dies funebres.

Dies verò memoriæ defunctorum deſtinati, Græcorum, dicebantur, Necyſia, Ennata, Enagiſmata, Cteriſmata, Enchriſmata, Tarchymata, Triacontades. Latinorum, Iuſta, Exequiæ, Inferiæ, Parentationes, Nouendialia, Denicalia, Februa, Feralia, & alia huiuſmodi. His ritibus multi nō abſimiles noſtris, vt patet apertiſſimè.

Nomina dierū funebriū Græcorū, & Latinorum.

Decurſiones præterea celeberrimæ in funeribus, quę repetebantur ab hominibus armatis, ab equitibus cum vlulatu, quibus miſti interdum pedites.

Decurſiones funebres.

Tria Ludorū genera Inferis Dijs, Taurilia, Compitalia, Tarentina. Taurilia, à Tauris Scythię populis denominata, vbi Tauricæ Dianæ (quæ apud inferos eſt Proſerpina) & pro victimis homines immolabantur. quod factum etiam Romæ vſque a Tarquinij temporibus, qui hos ludos inſtituit. Cōpitales ex vicis compitorum celebrati Laribus, ac Maniæ. Tarentini dicti à Tarento loco in Campo Martis, quod ibi ad aram Ditis patris occultè in terrā ſacrum fieret Manibus. In hiſce funeribus facem quatio, & vnâ lumen tuum vindico, fumum diſpellens, antiquitatis prolatis tabulis, de iure antiquo funebri, in quib. verba à Sphynge contorta negotium Oedipo faceſſerent. Verborum ſyrmata ab hac atrâ veſte abeſſe, ſit ſis, & vndas ab hoc fuſco riuo. De his optimus ſermo, qui breuiſſimus.

Ludorū tria genera inferorum.

Taurilia quæ.

Compitalia quæ.

Tarentina quæ.

Seruorum cadauera in uncta.

Leges funebres.

A Numâ religionis Romę primo aſſertore hæc lex lata circa funera. *Vino rogum ne aſpergito.* Plinius ita interpretatur lib. XIV. cap. XII. Romulum lacte non vino libaſſe, indicio ſunt ſacra abeo inſtituta. Numæ Regis poſthuma lex eſt; nemo dubitat. In eādem lege: *Ex imputatâ vitæ libari vina Dijs nefas.* Statuit, vt putare cogerentur agricolæ. Aliter Lipſius III. antiq. lect. adi.

Sumptus nimius funerū interdictus.

Corona quæ cadaueribus permiſſa.

Duo-

Lex xij tab. de funeribus
In vrbe nulla ſepultura.

Duodecim tabulæ circa funera hæc ſanxère:

Neminem mortuum in vrbe ne ſepelito, nevè vrito. Pontificum Collegio cautum, ne locus publicus priuatâ religione obligaretur; virtutis tamen excellentis cauſâ, quidā in vrbe ſepulti itē Imperatores, Virgines Veſtales, vel nocētes viuæ, licèt in Cāpo ſcelerato obrutæ.

Superſtitioſa pompa funebris vetita.

Rogum aſciâ ne polito, hoc plus ne facito. hæc lex remouet inutiles, & ſuperuacuos ſumptus à funeribus, ne nimio faſtu celebrentur.

Sanguine nō litandi manibus.

Mulieres malas ne radunto, nevè leſſum funeris ergò, habento. Moris enim priſci, & inhumani; vt ante rogos ſanguis humanus effunderetur, vel captiuorum, vel gladiatorum, quorum ſi forte copia non fuiſſet, fœminæ laniantes genas, ſuum effundebant cruorem, quod hac lege vetitum; nevè leſſum facerent, ideſt, eiulatum, & lamenta plangentes mulieres.

Oſſa & mēbra non abſcindenda cadaueribus.

Homini mortuo ne oſſa legito, quò poſt funus fiat, extra quàm, ſi militiæ, vel peregrè mortuus ſit. Ne videlicet luctus duplicarentur, iterum oſſa legendo; & denuò, inferius faciendo, Vel, ne cadaueri oſſa aliquot, aut membra adimerentur, abſcinderentùrvè: niſi corpus apud peregrinos iaceret.

Seruorū cadauera inuncta.

Vt ſeruilis vnctura, omniſquè circumpotatio tollatur. Hæc lex de ſeruis intelligenda, non de liberis, ex lege Solonis depromptâ, liberorum enim cadauera lota, vncta vt ſupra à me dictum.

Vti ne ſumptuoſi reſperſio fieret, nevè murrhata potio mortuo ne inderetur: nevè longæ coronæ: nevè acerræ adhiberentur. Cadauera pretioſiſſimis liquoribus non eſſe perfundenda, nimioſquè circa id ſumptus non eſſe faciendos, hæc lex innuit: longæ etiam coronæ triumphalibus tantum curribus per miſſæ. Acerræque, ideſt, aræ, vbi odores adolentur, vetantur hac lege.

Sumptus nimius funerū interdictus.

Corona quæ cadaueribus permiſſa.

Qui coronam parit ipſe, pecuniavè eius, virtutis ergò arduitor, ipſique mortuo, parentibuſque eius, dum intus poſitus erit, foriſque feretur, ſine fraude impoſita eſto. Hæc lex, quaſi exceptio præcedentis, licet enim in funeribus eas coronas ferre, quas quis, vel ipſe, vel per ſeruos, equoſquè

què

què ſuos, virtutis ergò, in publicis ludis, certaminibuſquè ſibi peperiſſet. *Arduitor*, ideſt, adducito, ſeu, addito.

Vti plura funera ne vni fierent nevè lecti plures inferrētur. Ad minuendos ſumptus hæc lex data, tenuis fortunę homines capulis Pheretris, Loculis, Sandapilâ: at potentiores lectis elati. Sulla ſex millia lectorum in funere habuit.

Lectis elati potentiores.

Nevè aurum addito: aſt quoi auro dentes vincti erunt, im. cū illo ſepelire, & vrere, ſe fraude eſto. Vetat lex, aurum ne ſepulcris inijciatur: in rogum enim, & ſepulcra pretioſiſſima quæq; luxus gratiâ olim iniecta. Excipit lex, ſi cui dentes excidiſſent, eoſquè incruſtaſſent auro, licere eos cremari, vel ſepeliri, *Im*, ideſt. eum, *ſe*, ideſt, ſine, vtrumque antique.

Aura quod licitum in rogos inijcere.

Rogum buſtum vè nouum ne propius ædes alienas LX pedes, inuito domino, adijcito, nevè forum ſepulcri, buſtumvè vſucapito. Lex cauet, ne forum ſepulcri, buſtumvè vſucapi liceat. Forum, enim eſt veſtibulum, Iura ſepulcrorum ſancta, quæ tamen ob vſtrinæ, a ut cadauerum tetrum odorem procul ab ædibus ſtatuenda.

Sepulcra, & rogi quàm procul ab ædibus.

Lineæ inſtitit, imò, Labyrintho ſatis diu inerraui, à quo, te volente Dædalo, me expedio. cæcos receſſus luſtraui face alienâ mihi prælucente. Pugnaciſſimus quiſque Romanorum, cum res poſtulat pede fixo. veſtigio inhęret, vel cum morte certiſſimâ. Ego, vt olim Demoſthenes, hinc excedo, vt iterum pugnem, Martis aleæ incertiſſimæ periculo exterritus. Hoc tamen meum in te officium debitum, non translaticiū, aut perfunctorium, ſed bonâ fide factum, imò optimâ, optimi conſulas oro. vt qui ſemper in omnes optimâ mente in omnibus, conſilio optimo. Si qua verò inculcata, inſipida à me in his, deſpue; ſuccidaneā præbe de tuo, ſi mea hoſtia non litat.

Digitized by Google

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE SEPVLCRALIBVS
Externis Antiquorum.

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.

VICTOREM
GRIMANVM
VINCENTII F.
Abbatem Meritiſſimum.

CIↃ IↃ C XXX.
De licentia Superiorum,
& Priuilegio.

Digitized by Google

Digitized by Google

Illuſtriſſime . ac . Reuerendiſs.

VICTOR . GRIMANE

VINCENTII F.

ABBAS . MERITISSIME.

Iò . Viue . Iò . Vige . Iò . Triumpha .

Cui . In . Lucem . Prodeunti .

Parcæ . Stamina . De . Niueo . Aureoquè . Vellere . Neuere.

Felicitas . Faſtis . Æternis . Gloria . Recenſuit.

Luſtrico . Die . Fauſtiſſimo.

Fata . Nomen . Indidere . Fortunatiſſimum.

Quem . Circum . Semper.

Fauſtis . Volitabit . Victoria . Pennis.

Euge . Victrici . Victor . Cinge . Tua . Tempora . Lauru,

Quam . Tibi.

In . Famæ . Campo . Glorioſiſſimo.

Magni . Seuere . Parentes.

VINCENTII.

Auſpicatiſſimum . Nomen . Terris . Fauſtitatem

MARINAE.

Viraginis . Vndis . Tranquillitatem.

Præſagit . Portendit.

Achilles . Alter . Alter . Hippolytus.

Digitized by Google

Tethyos . Theſeiquè . Germen . Glorioſum.
Pectoris . Ardorem . Animi . Candorem.
Prateſerres.
In . Primo . Iuuentæ . Crepuſculo.
Futuri . Meridiem . Splendoris . Purpurei.
Aruſpices . Sunt . Vaticinati.
Aues : Iam . Palatinæ : Nobis : Adduxere.
Erigere . Igitur . Erigere.
Spes . Altera . GRIMANÆ . Gloriæ : Gentis.
Poſtes . Ecce . Tui . Superbis . Exundant . Stemmatibus;
Atria . Iactant . Auguſtiſſima.
Paludamenta . Cum . Togis. Gladios : Cum : Laureis.
Sceptra . Cum . Palmatis . Tiaras . Cum . Lituis.
Ad . Inuidiam . Ad : Aemulationem.
Cuius.
Honori . Immortali . Exorienti.
E. Nidulo . Veluti . Auicula . Erumpens, Cantillans.
Admirabundus . Apprecatur.
Exorere . O . Sol . Nobis.
Magnisquè . Tuis . Virtutibus . Orbem . Imple.
Ioſephus . Laurentius . Lucenſis.
D. D. D.
CIↃ IↃ C XXX.

SYNOPSIS
DE SEPVLCRALIBVS
EXTERNIS RITIBVS
EX HERODOTO, ET ALIIS.

OEdictum, cui aſcribi nõ poteſt, *Bonum factum*, Tu mella das, ſed tantùm in prægustum. A me poſcis, repoſcis, pro tuo iure in me, Calabri hoſpitis Xenia, vel ad nauſeam vſque. At, quia tu mihi Hercules, aut Dictator aliquis, tuis faſcibus meum clypeũ ſuppono. Ne verò in hoc biuio conſtitutus toto Cœlo aberrem, te Herme mihi digito viam oſtendente, premam veſtigia, non inueniam; & quæ alij Atticè, ego Laconicè referam. Libentius, breuius, compendio, quàm periodo itur. Arræ loco ad humanitatis tuæ aram hoc ſtatuo amoris, & officij plauſtro biiugo aduectum, imò ad aream criſeos, vt lectionis tuæ tubulo id triturcs, & excutias, iudicij tui vanno vẽtiles, & purges; plus enim paleæ, ſcio, reperies, quàm frumenti in hiſce meis manipulis paſſim, temerè lectis. Sed ad lineam, quàm mihi ducit lectio varia de variis ritibus ſepulcralibus. Miſcellanea hac ſunto, rudis, indigeſtaq; moles, ſuâ grauitate informi laborãs. Sequa melior mens tuã imploro, dirimat hanc litẽ, eximatq; aceruo, ligans diſſociata locis, pace concordi, nouus quaſi orbis ſuâ luce illuſtratus hic ſermo in lucem prodibit;

 Apud

Sepulcrales ritus Perſarum.

Cadauera non humata, niſi a cane, aut alite prius lacerata.

Apud Perſas Sepulcralem ritum non vulgarem lego, his verbis in Herodoto lib. I. *Quòd videlicet defunctorum Perſarum cadauera non prius humentur, quàm aut ab alite, aut cane trahantur; Magos tamen, ſat ſcio, factitare, quandoquidem apertè faciunt, mortuumquè cerâ inuoluentes in terram condunt, &c.*

Sepulcra Babyloniorum in melle.

Apud Babylonios Sepulcra in melle erant. idem in eodem libr. *Sepulcra eiſdem in melle ſunt luctus funebris illi Aegyptiorum perſimilis &c.*

Sepeliēdi modus honorificus apud Aegyptios.

Odoris illa it, et lucerna accenſa ſepulcris.

Sale cōdita cadauera.

Honorificè ſepeliendi modum apud Aegyptios in eodem lib. lego, his verbis (loquitur de Rege Mycerino) *Quâ clade ſupra modum dum doleret, velletq; filiam excellentiori aliquo genere ſepelire, quàm cæteri, feciſſe ligneam bouem vacuam, quam cum inauraſſet, in eâ filiam ſepeliſſe defunctam, neque humo bos condita;* & paulò poſt, *Cui ſingulis diebus omnifarij odores inferuntur, noctibus autem perpetuò incenſa lucerna aſtat &c.* ſale condita cadauera, Idem narrat. *Per eos nihil admodum calamitatis expertus, defunctusquè, & ſale conditus eſt, & in ſepulcris, quæ ipſe ædificauerat, ſitus intra templum, &c.*

Sepulcra vitrea apud quos.

Cadauera arefacta gypſo, & picturâ exornata &c.

Cadauera in cippo quō aſſeruata.

Apud Aethyopes Macrobios huiuſmodi fuere: ipſo id eodem libro referente. *Poſt hanc ad extremum inſpexere eorum ſepulcra, quæ dicuntur ex vitro eſſe constructa hunc in modum. Poſteaquam mortuum, ſiue Aegyptiorum, ſiue aliorum more arefecerunt, totum gypſo inducunt, picturâquè exornantes repræſentant quoad poteſt, effigiem eius. Deinde cippum ei è vitro, quod apud illos multum eſt, & facilè effoditur, circumdant: in cuius medio mortuus interlucet nihil æquè odoris ingrati, neque fœditatis vllius exhibens, ſed omnia illi ipſi mortuo ſimilia habens. Hunc cippum maximè propinqui intra ædes annum tenent, offerentes ei omnium rerum primitias hoſtiaſquè: Anno exacto efferunt, circaquè vrbem ſtatuunt, &c.*

Mortuis primitia, & hoſtia.

Apud Iſſedones hæc fiunt, vt ipſe libro IV. refert. *Quoties pater alicui deceſſit, omnes ei propinqui pecora adducunt, quæ vbi mactauerunt, conciderruntquè, concidunt, & mortuum patrem illius, à quo in conuiuium accipiuntur, commixtiſquè omnibus carnibus, conuiuium exhibent; caput tum*

defuncti

Digitized by Google

deſuncti denudatum, purgatumquè inaurant, eoquè pro ſimulacro vtuntur, agentes illi quotannis maiores hoſtias, ceræmoniaſquè, &c.

Apud Hyperboreos hoc refertur parentationis genus ab eodem lib. IV. *Cæterum his virginibus Hyperboreis vitâ functis in Delo, parentant puellæ Deliæ, ac pueri tonſis vtrinquè crinibus, quos puellæ quidem fuſo inuolutos ſuprà monumentum aliarum deponunt, pueri autem ad quandam herbã applicantes, & ipſi ſepulcro imponunt. Eſt autem monumentum Artemiſiam ad ſiniſtram intrantibus, oleâ illic ſuper enata, &c.*

Parentationis genus, apud Hyperboreos.

Puellæ, & pueri detondent crines in parẽtatione, quos illæ fuſo inuoluũt.

Apud Scythas hæc. *Alios autem Scythas, cum deceſſerunt, proximi quiquè in plauſtris collocatos ad amicos circumferunt eos ſinguli amicorum excipientes epulum cadauer comitantibus præbent, tam propinquis, quàm cæteris ad hunc modũ. quadraginta diebus priuati homines circumaguntur; dehinc humantur, tali tamen ratione prius purgati. Vbi caput exinaniuerunt, abluerunt què, circa corpus ita agunt. Tria ligna ſtatuunt mutuò inclinata, circa hæc prætendunt lanea pilea, quàm maximè poſſunt conſtipantes, & in ſcaphem. in medio lignorum, pileorumquè poſitam, lapides conijciunt ex igne perſpicu's.*

Sepulcrales mores Scytharum.

Cadauera purgata.

Apud Thraces hoc ſepulturæ genus idem libro v. refert. *Optimatibus eorum tales ſunt ſepulturæ. Prolato triduum cadauere, mactatiſquè omnifarijs hoſtijs, conuiuantur, illudquè defletum prius, deinde combuſtum ſepeliunt, aut aliter humo contegunt, aggeſtoquè deſuper tumulo, cùm alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipuè certâ cum ratione monomachiam, ideſt, ſingulare certamen. Et ſepulturæ quidem Thracum huiuſmodi ſunt, &c.*

Sepulcrales Thracum ritus.

Monomachia, & alij ludi in funeribus.

Lauabant etiam, & obuoluebãt cadauera magnorum virorum Perſæ: idem lib. VI. *Eâ re audirâ Darius, obiurgatis, qui id fecerant, quod hominem viuum in conſpectum ſuum non attuliſſent, iuſſit Hiſtiæi caput, eos, elotum atquè obuolutum ſepelire, tanquam de ſe ipſo viri, ac de Perſis benemeriti.*

Cadauera lota & obuoluta.

Apud Lacedæmonios Regum ſepeliendorum ritum ex eodem libro percipio his verbis. *Equites per*

Sepulcrales ritus Laced.

Digitized by Google

Sepulcrales ritus Lacedæm.

Mors regis enũtiata per totam regni dictionem apud quos. Fœminæ ollas pulſantes in morte Regis.

vniuerſam Laconicam obitũ regis enuntiant, fœmina per vrbem circumeunt & ollas pulſitant. Cumq; hoc fit, neceſſe eſt ex ſingulis domibus duos ingenuos, marem, ac fœminam luctu fœdari magnis pœnis, niſi hoc faxint, impoſitis. Eadem circa funus Regum conſuetudo Lacedæmonijs, quæ barbaris Aſianis; nam plerique Barbarorum eodem ritu in morte regum vtuntur. Siquidem, poſtea quam mortem obijt Lacedæmoniorum Rex, oportet eius exequijs adeſſe ex omni Lacedæmonis regione neceſſarios quoque Spartiatarum, qui ſunt numero vicinorum, quorum & item ſeruorum, atque ipſorum Spartiatarum, poſtea quam multa millia in vnum coacta ſunt, promiſcuè cum mulieribus frontes ſuas intrepidè pungunt, & vlulatu immenſo vtuntur, vltimumque quemque Regum dicentes ſemper fuiſſe optimum. Qui verò Regum in bello perijt, eius ſimulacrum, cum expreſſerunt, in toro benè ſtrato efferunt, cuius tumulatione decem dies Iuſtitium eſt, nullusque magiſtratuum conſeſſus, ſed luctus continuus. In hoc quoque cum Perſis iſti conueniunt, quod defuncto rege, alter, qui ſuccedit, liberat aere alieno, quicunque Spartiata aliquid, aut Regi, aut Reipublicæ debebat. Apud Perſas, qui Rex creatus eſt, omnibus ciuitatibus tributum, quod debebant, remittit, &c.

Mortuorũ in bello regũ funus quõ celebratum apud Lacedæm.

Iuſtitiũ per decem dies in regis morte.

Reges mortuo ſuccedentes liberabãt aere alieno eos qui Reip. deberent.

Apud Perſas lib. VII. idem refert, Magnificè funeratũ Achœmenidem à Xerxe, his verbis, *Xerxes magno damno ducens maximum hominum fato functum apparatiſſimè eum funerauit, exbibito etiam epulo, eiuſque tumulum omnis exercitus extruxit, cui tanquam Heroi ex oraculo Acanthij ſacrificant nomine eum nuncupantes &c.*

Epulum in funeribus ducum. Heroibus facientes eos nomine vocabant.

Apud Græcos ex Plutarchi Lycurgo factitata hæc lego circa ſepulcrales ritus. *Deinde nihil cum mortuo ſepelire permittebãt, ſed condentes corpus puniceo amictu, & oliuæ fronde circumdant. Neq; licebat mortui nomen inſcribere, niſi aut viri, aut fœminæ, qui piè in bello, præclareque perijſſent. Lugendi verò tẽpus breui præfiniunt. dies vndecim: duodecimo aũt poſt celebratũ Cereri ſacrificiũ ſoluere luctũ oportebat. etc.*

Cadauera puniceo amictu, & oliuà ornabant.

Apud Megarenſes, & Athenienſe ritum mortuos ſepeliendi lego ex eiuſdem Plutarchi Solone, his verbis. *In ſepeliendo enim Megarenſes mortuos ad orientem conuertunt. Athenienſes autem verſus occidentem. Inſtat contra Hieras Megarenſis, aitque, Megarenſes etiam mortuorum cor*

pora

pora ad occidentem verſa humi mandare; illudque præterea magis adiungit, Athenienſium ſingulos ſingula ſepulcra habere, Megarenſes tres, & quatuor vno ſepeliri, &c.

Nomen defuncti in ſepulcro nō inſcriptum, niſi in bello deceſſiſſet.

Alex. ab Alex. lib. I. cap. XXVI. hæc refert, Tauricis apud Scythas cum regibus præcipuè gratos, & qui magno in honore fuiſſent, ex amicis ſepelire in vſu fuit, cui Rex tanquam pignus amoris aures abſcindere ſolebat. Apud Græcos vſurpatum, vt, cum aliqui inexplicabili nexu copulantur, vno pallio inuicem ſe operiant, & morte obitâ eodem tumulentur; quo ſignificabant, duo ſimul corpora concordibus animis, & mente teneri, &c. Ex quibus duos etiam vno tumulatos fuiſſe ſepulcro patet.

Luctus quā diu apud Græcos in funeribus.

Mortui ad orientē conuerſi à quib.

Mortui ad occidentē cōuerſi a quib.

Sepulcra ſingula ſingulis.

Aegyptij nec cremabant, nec tumulabant mortuorum cadauera. Quod refert Pomponius Mela. lib. I. cap. IX. *Mortuos* (inquit) *nec cremare, nec fodere fas putant, verùm arte medicatos intra penetralia collocant*, & Plinius lib. II. cap. XXXVII. & Stobæus ſermone CXXII. Silius Ital. lib. XIII.

Aegyptia tellus.
Claudit odorato poſt funus ſtantia ſaxo
Corpora, & à menſis exanguem haud ſeparat vmbram.

Cauſam verò, cur corpora nō cōburerēt, vide in Stoboeo, loco citato. Cadauera verò in loculis aſſeruanda medicabātur myrrhâ, aloe, cedro, melle, ſale, cerâ, bitumine, & reſinâ, odoribus, & vnguentis delibuta.

Cadauera quibus delibuta.

Plinius lib. XXXV. cap. XII. refert Pythagoreos non vnguentis, ſed folijs myrti, populi, oleæ, ſtipatos mortuos humi mandaſſe, quo etiam modo M. Cato voluit. Albani, vt refert Strabo lib. II. cum mortuis pecuniam in loculis ſepeliebant. Hircanis verò pro ſepulcro canes fuere, à quibus lacerabantur, eos quiſque ſibi nutriebat in vitā, à quibus mortuus lacerandus eſſet · qui canes, (vt refert Strabo lib. II) dicti ſepulcrales. Huius moris teſtis eſt Silius Ital. lib. XIII. qui tamen videtur innuere circa tantùm regia cadauera hoc factitatum, illis verbis.

Cad uera folijs ſtipata ſepulta à quibus.

Sepulta pecunia a quibus ſimul cum mortuis.

Sepulcra Hircanorū canes, & à quibus.

Sepulcrales canes qui.

Regia cum lucem poſuerunt membra, probatum eſt,

Hyrca-

Hyrcanos adhibere canes &c.

Sepultura Hyrcania.

Ideo Diogenes ille dicebat, ſi canes ſuum cadauer laniarent, Hyrcaniam ſepulturam fore.

Sepulti armati milites.

Apud Cares milites etiam ſepeliebantur armati, quod Thucydides teſtatur in præfatione de bello Pelopon. Siquidem, inquit, cum expiaretur ab Athenienſibus hoc bello Delos, deſtructis ſepulcris eorũ quicumque in eâ inſulâ deceſſiſſent, ſuper dimidium Cares agniti genere armorum, cum quibus ſepulti erãt. Veſtes etiam cum cadauere crematas, docet Plutarchus in Cat. Min. ſumptuoſo illo funere, quod filio mortuo parauerat ipſe Cato, vbi inquit, *verùm etiam ſumptu funeris odorum magnificentiâ, & veſtibus pretioſis cum cadauere crematis &c.*

Veſtes cum cadauere cremata.

Sepultus nullus intra muros apud quos.

Apud Sicyonios nefas aliquem intra Vrbis moenia ſepelire quòd refert Plutarchus in Arato. *Ad hunc modum cum fato functus Aegij in XVII. Præturâ eſſet, contenderentque Achæi, illic, vt iuſta ei, & monumenta, ex vitæ dignitate fierent: calamitoſum duxerunt Sicyonij, niſi conditum corpus apud ipſos foret flexeruntque Achæos, vt id permitterent. Quia verò vetus lex humari quemquam intra Vrbis mœnia vetabat, & grauis adiuncta legi erat religio. Delphos miſerunt ad conſultandũ ſuper eã re vatem, quæ haſce ſortes dedit.*

Conſultas Sicyon tellus, natalis Arati
De iuſtis ſemper feſtis quoque concelebrandis
Defuncti Herois, verùm, illum, ſi qua grauant, ſunt,
Et maris. & Cæli, terræque piacula craſſa.

Sepulcralis pompa.

Allato hoc oraculo, Achæi cuncti gauiſi ſunt, Sicyonij præcipuè, qui conuerſo in feſtum luctu, protinus corpus ex Aegio coronati, & candidis amicti veſtibus, carminibus, & tripudijs in vrbem ſuam deduxère, locoquè delecto conſpicuo, & conditorem, & ſeruatorem Vrbis ibi funerauerunt. Appellatur vſque ad hanc memoriam locus, Aratìon. Sacra ei faciunt ſemel, quo die Ciuitatem à Tyrannide vindicauit, quinto Menſis Deſij, quem Athenienſes Antheſteriona nominant. Hoc feſtum appellat Soteria: iterum quo menſe memorant natum. Priora Iouis ſeruatoris ſacerdos facere fuit ſolitus, ſecunda Arati, qui faſciam non ex toto albo candidam, ſed intextam purpurâ gerebat. Carmina ad cithara canebantur à ſymphoniacis.

Soteria feſtum.

Pom-

Pompam ducebat gymnaſiarches puerorum, & adoleſcentium. Inde Senatus coronatus ſequebatur, & reliqui Ciues quibus libebat, quorum obſcura adhuc veſtigia diebus illis defunctoriè retinent.

Othonis funus.

In Othonis funere hæc lego Romæ facta, apud Plutarchum in eodem. *Nec quiſquam reliquit eum, ſaluti ſua, propinquis iam hoſtibus, proſpiciens, ſed excultum corpus rogo parato tulerunt armati, exultaueruntque, qui occupauerunt, ſubire, & geſtare lectum. Cęteri partim vulnus exanimi in genua procumbentes exoſculati ſunt; partim manus attigerunt; alij procul adorauerunt, alij ſubditis rogo facibus ſe ipſi confodere, &c.* Melle condita cadauera, & cerâ, etiam docet Æmilius Probus in Ageſilao, his verbis. *Ibi eum amici, quò ſpartam facilius perferre poſſent, quod mel non habebant, cerâ circumfuderunt, atque ita domum retulerunt.*

Melle & cera condita cadauera.

Inſignia depoſita a morientibus.

Funus pro patria cadentum Athenis.

Morituri prius inſignia, & ornamenta ſua deponebant, ne cum his, & in his morerentur, Aeſchylus. In ſepeliendis, qui pro patriâ occubuerunt, Athenienſes ita conſueuerunt. Primùm oſſa mortuorum triduo ante, facto tabernaculo, proponuntur, & quiſque cadaueri ſui propinqui addit, quod vult. Cumquè funus effertur, tunc plauſtris euehunt arcas ex cupreſſo factas, pro quâlibet tribu vnam. In his condita ſunt oſſa, inter colligendum, quæ agnoſci potuerunt. Comitantur pompam funeris quicumque volunt ex ciuibus, & hoſpitibus. Adſunt etiam mulieres cognatæ, mortuos lugentes. Deinde ponunt in publico monumento Ceramico dicto ſuburbano, vbi ſemper ſepulti occiſi in bello, quibus & oratio funebris à viro præſtanti habebatur. Quod ſi vir præſtantiſſimus occubuiſſet in eo ipſo loco, vbi ceciderat ſepelitur; Thucidides. lib. II. Varios hos ritus, paucis complector. Ignoſce oro ſi quid bis repetitum; tumultuaria enim hæc ſchediaſmata. Boni conſule.

Græcorum cadauera.

Meſſeniorũ

Spartanorũ

Græci veſte albâ, cadauer, coroniſque ornant, & Pæana canentes ſepulcro inferunt. Meſſenij optimates coronatos & candidâ veſte velatos efferunt, Pauſanias in Meſſen. Spartæ cadauera veſte contegebantur puniceâ; oleæ præterea folijs adiectis ex Cęlio lib. XVII.

XVII. Cares morte ſublatos milites non exuunt, ſed vnâ cum armis militantibus honorificè ſepeliunt. Apud Athenienſe ſtatutum erat vt ſingule tribus ſingulas areas haberent, in quibus cadauera, & reliquias eorum, qui bello ceciderant, conquiſitas, vehiculis ferrent; & ſingulos ſingulis ſepulcris condi, quod à Romanis quoque vſurpatum. Pythagorei non vnguentis, ſed folijs populi, myrti, & aloes ſtipati humi mandabantur. Lycurgi legibus funerare in vrbe extinctos non interdictum, quod & aſſueſcere vellet iuuentutem, ne horreret mortem. Athenis intra vrbem Ceramicus erat, vbi bello perempti ſepulti, & funebres orationes habitę, at reliquorũ cadauera ſepulta in tumulis extra vrbem, in quibus columnę extabant, cum nominibus defunctorum per ſingulas tribus. Corinthiorum hic quoque mos. Pſę (vt refert Agathius lib. II. nudant carnibus oſſa, & per campos diſpergunt, quod in arcam vrnamuè mortuos condere, vel terrâ obruere, haud fas putant; neque ignem Deum ſuum mortuis inquinari volunt. Si non ſtatim aduolaſſent aues hominem fuiſſe inquinatis moribus autumant. Hircani canibus, Brachmanes, Iberi, vulturibus cadauera exponunt Pæones piſcibus, Parthi auibus, & canibus: oſſa verò ſepeliũt, ex Herodoto, Alex. & alijs.

Carum cadauera. *Athen. ritus* *Pythagoreorum ritus.* *Ceramicus Athenis.* *Perſarum ritus.* *Varij ritus gentium.*

Ne extra ſepta infauſtum funeſtumque ducam calamum, intra cancellos hunc coereo. Imi Mercurij homines cum ſtrepitu peculium teruncijs ſtipant, at ſplendidiores nummorum compendium, atque aurũ viceſimarium ſine radio metiuntur. Tu melioris Muſæ cenſu inſtructus meliora ſapis, ipſa ſapientia. Eiuſdem commatis omnia tua. At meæ hæ nugæ, nebulæ in pariete. Aliorum fax clariſſima; ego vix ex ignorantiæ tenebris pedem promoui, & verborum quædam funalia accendi, igne ab alijs mutuato; tuâ face clariſſima, vel obſcuriſſima quæque meridiante ſole illuſtriora reddente. Finio, veterique plauſu exclamo, Exorere nobis, ò ſol, & vertigine perpetuâ vniuerſa Lycea Apollo alter luſtra, & illuſtra.

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE NVPTIALIBVS
LEGIBVS ROM.
& externis.

Ioſephi Laurentij Lucenſis.

AD ILLVSTRISSIMVM,
& Reuerendiſſimum D.
IO. BAPTISTAM
SPADAM.

CIↃ IↃ C XXX.

De licentia Superiorum,
& Priuilegio.

Digitized by Google

Illuſtriſſimo . ac . Reuerendiſs.

IO. BAPTISTÆ

SPADÆ.

Priſci . Candoris . Aulici . Veterano . Strenuiſſimo.

Antiquæ . Romanæ . Virtutis . Propugnatori . Acerrimo.

Linguæ . Gladio . Diras . Rixantium . Furias . Contrucidanti

Pectoris. Igne. Suppullulantes. Errorum. Hydras. Contundenti.

Inter. Aulas, Tamen. Aulicorum. Auras. Minimè. Captanti.

Sed . Tanquam . Pro . Aris . Et . Focis . Ad . Integritati

Fores . Excubanti .

In . Auidas . Harpyias . Aquiloni . Cœlitus . Irruenti.

Forenſium . Cauſarum . Fluctibus . Concitatis.

Tyndaridæ . Lucidiſſimo.

Inter. Argonautas. Ad. Aureum. Probitatis. Vellus. Contendentes.

Architalaſſo , Celeuma . Incinenti .

Ad. Auri . Nomen . Non . Pallenti . Pectus . Aureum . Habenti.

A . Vitiorum . Cœno . Quoſquè . Repellenti.

Digitized by Google

Ad . Virtutis . Numen . Cœlumquè . Compellanti .

Aſtreæ . Inclinanti . Adamantina . Supponenti . Stylobata .

Conſtantis . Aequitatis . Probitatis . Præſtantis .

Cuius .

Radiantis . Virtutis . Faci . Faſces . Iamdiu .

Submittit . Inuidia .

Curules . Parant . Sellas . Palladiæ . Athenæ .

Tyrianthina . Texuit . Syrmata . Palatinus . Apollo .

Quam .

Fama . Infra . Meritum . Ferre . Dum . Conatur .

Infra . Terras . Vltra . Meritum . Vulneratam . Efferre . Putatur .

Inquè . Gloriæ . Sinu . Glorioſiſſimè . Contumulatam .

Flora . Aeuiterna . Lilijs . Violis . Et . Roſis . Conſperget .

Perpetuò . Candentibus . Vernantibus . Purpuraſcentibus .

Æternitas . Diuinis . Afflabit . Honoribus .

Vt . Rediuiuus . Phœnix . Satis . Felix . Renaſcatur .

Sibi . Patriæ . Vrbi . Et . Orbi .

Cui .

Suo . Patrono . Cum . Paucis . Comparando .

Ioſephus . Laurentius . Lucenſis .

Se . Suaquè .

D. D.

CIƆ IƆ C XXX.

SYNOPSIS DE NVPTIALIBVS LEGIBVS ROMANIS ET EXTERNIS.

De Diuortijs, Nudipedalibus, & alijs huiuſmodi,

DEecumana tua ſapientia, Genius tuus niue candidior, mihi ſemper admirationi, Muſis amori; quibus litatis Virtuti ſemper & Honori es operatus. hinc omnibus tu carus, Phoebi, Muſarumquè alumnis perhonorificus, quorum vota de te concepta in ipſo ætatis tuæ flore cortina nõ fefellit Apollinea. Quem Palladi potiùs, quàm Iunoni, Phœbo, quàm Mercurio deſtinaſti; quare iam iam tibi ex oleâ nectuntur corollæ, & ex lauru paciferâ, triumphales; alter enim Mercurius litibus finem imponis, eloquentis tuæ ſapientiæ caduceo; rixanteſque colubros componis: atque, vitiorum caterui s debellatis, triumphali curru euectus, laureâ redimitus ad alta ſcandis Capitolia immortalitatis. Vt igitur more militum, *Iò triumphè*, acclamantium tibi plaudam, agmenquè ſaltem claudam, quædam Connubialia priſca, quâ, Romanorum, quâ externorum, concin-

nani, admiranda quædam, quædam ridenda. Si tibi grata (vt gratia tua mihi ſpondet) Gratias mihi arriſiſſe. Ionemquè lac, & mel extis effudiſſe cenſebo. adytaquè, Deo volente; fauente; penitiora, cum mihi ociũ, Polymathiæ ſtudioſis perſcrutabor, quorum patrocinium iamdiu tibi arrogaſti.

De Connubijs.

Connubiorum ratio quàm maximè Romæ habita, vti & nationis, & conditionis, & gentis, & ſanguinis reſpectus haberetur, ad prolis ingenuitatem, & educationem promouendam. ex quâ boni ciues, ex bonis ciuibus politia felix naſcitur. Nationis ratio habita, ne Romanus niſi Romanam duceret: per Romanos, intelligebantur, omnes Itali, niſi id iuris illis eſſet ademptum. Poſtremò, Municipes etiam ciues Romani habiti: Qui verò ex mulieribus ſuſcepti eſſent, cum quibus connubium non eſſet, eos ne liberos quidem, nedum ciues fuiſſe ſatis conſtat.

Nationis ratio habita.

Conditionis ratio.

Conditionis ratio ea dicta, ne ingenuus libertinam, aut libertinus ingenuam duceret.

Gentis ratio

Gentis ratio, ex Decemuirorum tabulis, ne patricijs cum plebeijs connubium eſſet, quae lex quinto poſt anno abrogata.

Sanguinis ratio.

Sanguinis ratio in vxore ducenda habita, vt habent I. Conss. patrui filia, per mores, & leges duci poterat, vt docet Sigonius, ex quo haec ego mutuatus.

Connubiorũ cura maxima Romæ.
Cælibatus poena
Sponſalium ætas.
Leges nuptiales Rom.

Romanis connubiorum, ſoboliſquè ſemper magna cura. Ideo Cenſoria illa ſolemnis Quaeſtio, *Ex animi tui ſententiâ tu vxorem habes?* Ideo Ciceroni ficta lex, *Caelibes eſſe probibento*, Nec ignominiae ſolùm caelibatus, ſed pœnae erat, vt paulò poſt dicam. Sponſalibus lex data, vt notat Lipſius, Excurſu ad Tacitum; Decennis, & non ante, deſponderi poterat, ad nuptias verò duodecennis. Ne mulier L. annis minor ſexagenario nuberet, ne vir minor L x. quinquagenariam duceret.

Nubentium præmia.

Prœmia maritorum haec recenſentur ab eodem Lipſio. I. vt in petitione magiſtratus praeferrentur, quibus liberi plures. II. vt praeferrentur Proletarij in ſorte prouinciarũ, & eaſdem diutius obtinerent. III.

præi-

præirent, eminerentuè in omni magiſtratu. IV. in honoribus petendis, verbi gratiâ, ſi minores XXV. annis ad honores non admitterentur, beneficio prolis id conſequerentur. V. qui plures liberos haberet, in vrbe tres, In Italiâ quatuor, In prouincijs quinque, à curâ, tutelâ, cæteriſque muneribus perſonalibus immunis eſſet. VI. damnatorum liberi plures aſſem acciperent, mitioreſque pœnæ illis reis irrogarentur. Ex his ortum Ius illud celebre, trium liberorum, quod orbis ex Principis munificentiâ aliquando permiſſum. Vnde cælibes ex teſtamentis nihil recipiebant, niſi ex bonis proximè iunctorum, orbi nonniſi dimidium. *Ius trium liberorum.* *Cælibes exhæredes.*

Viduæ Romæ aliquandò coactæ ad nuptias denuò; ni id ſponte facerent, ob prolis neceſſitatem, vt notat Plutarchus in Camillo. *Vidua coacta iterum nubere.*

Vt verò perpetuum hoc fœdus coniugale, & ſine diſſidio foret, Vxori virum relinquere, & cum alio copulari nequaquam licebat: viro autem, niſi vxor in adulterio aut veneficio, ſiue clauium adulteratione, deprehenſa ſit; aut ſi vinum biberit, leges à Romulo latæ diuertere nulli ſinebant, qui aliter diſſidium feciſſent, bona virorum ad vxorem deuolui voluerunt. *Vxori nefas virum relinquere* *Cauſa diuortij.*

De diuortijs autem ad hanc rem pauca enucleo. Connubiorum tria genera, vt dictum, triplici nodo copulata, triplici modo quoque diſſoluta. Mulier ergo vſu copulata, vſurpatione liberabatur. Vſurpatio enim apud I.Conſs. vſucapionis interruptionem ſignificat: & huic contraria. Quare ſi mulier à marito trinoctium aberat, nondum vſucapta, ante annum vſurpabatur, hoc eſt, à parentibus, aut tutoribus, ſolemni quâdam ratione apprehendebatur, & à viri poteſtate vindicabatur. *De diuortijs* *Mulier vſu capta quomodo liberata.* *Vſurpatio in Matrimonio quæ.*

Confarreatum Matrimonium dirimebatur, diffarreatione, quod libo farreo fiebat. *Conferreatũ matrimoniũ quo ſolutum.* *Differeatio quæ.*

Coemptio mulieris emancipatione diſſoluta, cum, cui in manum erat tradita, & emancipata, ab eodem repetebatur emancipanda. Loenſis lib. VII. capit. XI. probat omne matrimonium factum per coemptionẽ *Coemptæ mulier quomodo ſoluta.*

Digitized by Google

fuiſſe etiam per confarreationem. lege auctorem.

Diuortium quid.

Hæc ſeparatio coniugum dicebatur, Diuortium, de quo lex Romuli ſupra allata: lege etiam XII. tabularũ permiſſum, potiſſimùm ob moroſitatem, aut ſterilitatem vxoris, non modò conſummatis nuptijs, ſed etiã in ſponſalibus.

Conditiones diuortij faciendi.

Tenebantur autem iuſiurandum præſtare Cenſoribus, legitimas fuiſſe diuortij cauſas, quas obtendebant. Deinde, vt nuptiæ tabulis firmatæ, ita tabulis diſſolutæ. Ex lege Iuliâ, Diuortia facta ſeptem ciuibus Romanis puberibus teſtibus adhibitis, præter libertum eius, qui diuortium facit: quod in tabulis dotalibus ſignandis quoque ſeruatum. Vxor verò ſi præſens, ex ædibus exturbabatur: ſi abſens, libellus mittebatur, vel per aliquem è libertis, vel per procuratorem, in quo legitimæ cauſæ erant ſcriptæ. Formula Diuortij hæc, *Res tuas tibi habeto*, vel, *Res tuas tibi agito*. Repudij formula. *Conditione tuâ non vtor.*

Diuortia coram teſtibus facta.

Formula diuortij.

Repudij formula.

Repudiũ in quo differt à diuortio.

Repudium ſponſæ remittebatur, Diuortium verò coniugibus: Exeunti vxori reddebatur quicquid ſecũ attulerat. Plaut. Amphitr. *Paleas, tibi habeas res tuas; redde meas.* Claues quoque illi ademptæ, traditæ in nuptialibus. Si diuortium citra culpam mulieris obtigiſſet, integra repetebatur dos, ſi vero mulieris vitio, dotis parte, pro liberorum numero. Apud Græcos, mulier diuertere volens, ipſa, non per alios, diuortij monumenta apud Archontem deponere tenebatur. lege Plutarchum in Alcibiade.

Claues ademptæ in diuortio.

Pœna iniuſti diuortij.

Diuortium Græcorum.

Viriplacæ ædes.

Refert Valerius Max. quoties inter virum & vxorẽ aliquid iurgij interceſſerat, in ſacellum Deæ Viriplacæ, quod erat in Palatio, veniebant, & ibi inuicem locuti, contentione animorum depoſitâ, concordes reuertebantur. Et licet Diuortium lege fuerit permiſſum, non tamen admiſſum, niſi ſerò à Seruilio Spurio ob vxoris ſterilitatem.

Diuortium primum.

Viduæ quando iterum nuptæ.

Viduæ iterum nubere lege cogebantur; non tamen ante exactos à morte mariti menſes decem. vt docet Plutarchus in M. Antonio. Apud quoſdam Barbaros,

vt

Digitized by Google

vt docet Pauſanias in Corinth. fœmina viro viduata, iterum non nubebat. Dialis, ex eodem Plutarcho, coniuge defunctâ, Flaminio abire cogebatur, quia ſine coniuge eſſe, aut iterum coniugio copulari non decebat: namque bis matrimonio copulati, ſiue bigami, ſacerdotio pelluntur, ex Trogo lib. XII. Gellio libro X. cap. XV. Hoc ab Ægyptijs quoque ſeruatum, vt ſacerdoti ſemel tantùm ducere vxorem ſit fas. Quòd ſi mulier vidua intra decem viduitatis menſes iterum nupſerit, ex Numæ lege, vaccam prægnantem immolare tenebatur.

Dialis vxore viduatus Flaminio abibat.

Bigami ſacerdotio pulſi.

Vacca pragnãs immolata à vidua nubente ante tempus.

Connubiales ritus externi.

Connubiales ritus Romanorum proximè ſequuntur externorum, qui mihi tantùm delibandi. Plutarchus in vitâ Lycurgi, Lacedæmoniorum ritus plurib⁹ refert, innuens, eas nubere raptu. his verbis, *Nubebant autem raptu*: & quæ ſequuntur. Item paulò inferius, *Licebat enim ſeniori*, &c.

Ritus connubiales externi.

Adulterium nullum apud Spartanos fuiſſe ob mulierum, virorumque pudicitiam, modeſtiamque, refert Plutarchus, de virtutibus Romanis, item apud Cianos D CC. annorum ſpatio.

Adulterium nullũ apud Spartanos, & Cianos.

Romanorum ritus connubialis refertur à Plutarcho, in comparatione Numæ, & Lycurgi, his verbis, *ſed Romanus quidem vir, cum ſatis ſibi filij educati eſſent, alterius ſuaſionibus, qui filijs indigeret, cuius dedendæ, recipiendaque ius habebat, cedebat. at Lacon quæ domi apud ſe eſſet, manente etiam coniugio in antiquo iure, vxorem ei impertiebat, qui ad ſobolem ſuſcipiendam ſuaſiſſet*. Apud Romanos Plutarchus aſſerit, plus verecundiæ plus modeſtiæ in fœminis, quàm apud Græcos.

Vxores alijs permiſſæ liberorũ cauſa.

Romanæ fœminæ Græcis modeſtiores.

Moribus, & legibus Græcorum receptum, vt matrimonia cum peregrinis, atque hoſpitibus inceſta, atque illegittima habeantur, à quibus nati μιξέλληνες, Latinè, Hybridæ dicti.

Matrimonia cũ peregrinis illicita.

Vxorem ducturi olim domum ædificabant, vt habetur ex Theocrito, apud quem, mulier vxor futura, interrogat virum, domumnè ſibi ſit ædificaturus? ex Homero quoque, & Valerio Flacco lib. VI. Catullo,

Vxorem ducturi domũ ædificabant.

vt à me alibi indicatum.

Panis geſtatus in nuptijs cum corona querna.

Athenis mos, in nuptijs puerum aliquem puberem patrimum, matrimum, ſpinis, & glandibus quernis coronatum circumferre vannum panibus repletum, ac dicere identidem, *Effugi malum, inueni bonum*, vt innuerent, repertis frugibus, miſſas fuiſſe glandes.

Lydæ ſtupro dotem comparabant.

Athenienſium mulierum licentia infamis.

Apud Lydios (proh nefas, ex Herodoto in Clio) *omnes filiæ meretricabantur, at hoc nimirum quæſtu, tantiſper dotem colligunt, dum nubiles ipſas ſe elocent*. Solonis lege permiſſum Athenienſibus fœminis, mariti propinquos ad ſe rei Venereæ gratiâ arceſſere, niſi ad hoc idoneum haberent virum. Apud Aegyptios vxor marito in rebus priuatis dominabatur, & in ſponſalibus hic profitebatur, parendum eſſe vxoris mandatis. Lege Plutarchum, de virtutibus mulierum.

Gradus in nuptijs contrahendis.

Fratribus apud Athenienſes ducere ſorores vxores permiſſum. Romani vſque ad neptes progrediebantur, ſuperior neceſſitudo inhibita.

Aſpharagonia ſponſa coronata.

In Bœotiâ ſponſam aſpharagoniâ obtegebant, nam vt ea ſuauem è ſpinâ aſperrimâ fundit fructũ, ſic noua nupta primam aſperitatem ſuam, non reclamanti, neque indignanti marito vrbanam, iucundamque vitæ ſocietatem præſtabit. Iunoni nuptiali ſiue τῆ γαμηλία ἥρᾳ, olim ſacrum faciebant nubentes, fel è victimâ eximebant, poſt aram abijcientes, quâ re innuebant, bilem prorſus, iramque à coniugali ablegandam iucunditate.

Sacrum Iunoni ſine felle.

Porcus immolatus in nuptijs.

Græci, vt multi referunt, Iunoni, quam, *Teliam*, vocabant, in nuptijs porcum immolabant. Varro de re ruſticâ lib. II. cap. IV. Apud Babylonios, vt refert Herodotus in Clio, illo loco, *Vna ijſdem Babylonijs* lex, &c. mulieres indigenæ ſemel in vitâ ad Veneris templum deſidentes, cum externis viris conſuetudinem habent proſtitutæ, pretium recipiunt nodis, corolliſque ornatæ, ab illiſque pecuniam recipiunt cum hac formulâ, *Tanti ego tibi Deam Mylitam*, hoceſt, Venerẽ; & ſeorſum à fano cum illis rem habent, neque licet pecuniam recuſare, conuertendam in vſum ſacrum. Feſſanarum mulierũ impudicitiam refert Leo Afri-

Babyloniarũ mulierũ proſtitutio.

Feſſana impudica.

canus

canus lib. III. cap. XXXIV. abſtineo, ne tui animi candorem labefactem.

Virgines egenæ dotabantur apud Athen.

Virgines egenas apud Athenienſes adeo, vt propter dotis defectum maritari non poſſent, vocatas θηττας, genere proximus elocare tenebatur, ac dotem dare, ex lege præſcriptâ V. Minarum, ideſt, D. denariorum, Mina, quippe C. denarios continebat denarius autem VI. obolos. Quòd ſi quis recuſaret, ipſe ducere cogebatur, ex Terentio in Hecyrâ, *Lex eſt, vt orbæ qui ſunt genere proximi, eis nubant, & illos ducere eadem hæc lex iubet.* Quòd ſi plures eodem gradu cognatam contingerent, pro ratâ quiſquè contribuebat; ſi plures cognatæ, is qui proximus vnam tantùm elocare tenebatur, & ſi quiſpiam recuſaret, eum cuilibet deferre licebat ad Archontem, qui legi ſatisfacere cogeret. Ille verò ſi muneri deeſſet, drachmis cIɔ; ideſt, Minis X. Iunoni ſacris, mulctabatur; ita Meurſius libro V. capite primo.

Lutrophori Athen.

Puer ſitulã tenens in ſepulcro celitum.

Athenis itidem moris fuit, vt nuptiarum die ſponſo per puerum genere proximum dictum, λυτρόφορον, balneum è fonte, qui nunc Eneacrunos, olim, Callirhoè, dicebatur, afferendũ curaret In eorum etiam ſepulcris, qui celibes deceſſiſſent, puer ſitulam tenẽs, collocabatur. Suidas in dictione, λυτροφορος.

Fœcunditas mulierum à Lunâ.

Veneris & Mercurij idem ſacellũ cur.

Malum cydonium voratũ à ſponſâ.

Plutarchus in libello, de facie in orbe Lunae; fœcunditatem mulierum à Lunâ prouenire autumat, cui maximè mulier obnoxia. Idem, in praeceptis connubialibus, veteres olim in eodem ſacello Venerem, & Mercurium collocaſſe teſtatur, quòd voluptas genialis potiſſimùm ſermonem poſtulat, Suadamque, & Gratias, vt impetrent blandimentis mutuò à ſeſe, quae cupiunt, Solonemque praecepiſſe, vt ſponſae vorato malo cydonio ſponſum adirent, quâ re non obſcurè innuebatur, gratiam oris, & vocis, in ſponſis, comem, ſuauemque eſſe debere.

Harmoſyni Conciliari vxores per magiſtratus.

Apud Spartanos, Harmoſyni, erat magiſtratus, mulierum petulantiam, immodeſtiamque comprimens. Athenis quoque magiſtratûs ad id erat deſtinatus.

Cœli-

Digitized by Google

Cœlibatus olim infamis

Cœlibatus olim infamis; hinc legibus Lycurgus cãuit, vt à ludis hi abſtinerent, & per hyemem forũ nudi circũire cogebantur. Spartæ tam cœlibi, quàm malo marito legibus pœna indita, quæ iudicia dicta, *Cacogamia*, &, *Opſogamia*. Platonis legibus cautum, vt qui ad xxxv. annum cœlebs mãſiſſet, nullo dignus honore haberetur; & omnium poſtremus haberetur. Hinc à Romanis non ſolùm cœlibes pœnis mulctati, ſed mariti honoribus, & præmiis aucti, vt à me indicatum alibi. Subnecto quædam non prorſus ad rem, neque ab re.

Nudipedalia cœlibum.

Nudipedalia erant feſta Iudæorum, apud quos, qui nuptias recuſabant, nudis pedibus incedere cogebantur, vt carentia (puto) prolis plecteretur. Erant, & Nudipedalia inſtituta, vt colligo ex Tertulliano, Apol. cap. xi. vt aquarum cœleſtium defluxum, terrâ areſcente, impetrare poſſent, quod proprium erat Iudaici populi, ad iram Numinis placandam. Quinimò in ſacris quibuſdam pedem vnum diſcalceatum lego in Cerdâ eruditiſſimo (vt ſunt plerique illi Patres) ad illa Virgilij verba, *vnum exuta pedem*, infertquè illum pedem ſiniſtrum fuiſſe, quòd multis confirmat auctoritatibus. Hinc Reges Perſæ pedẽ oſculandum præbent. vt hodie, Summus Pontifex Romanus, Crucis ſigno inſignitum. A pedibus non procul habeo, vt calcẽ capiti faciam, ne ritus hic in meis ſchedijs iaceat, ludibrium ſcoparum, aut venti.

Nudipedalia ad pluuiam.

Pes ſiniſter in ſacris exutus.

Pes oſculatus

Pedibus nudis Deus adoratus.

Apud Hebræos, & Aegyptios, referente Gyraldo Dial. x. cum ex morbo, vel aliâ quapiam neceſſitate vrgente impliciti, Deo pro liberatione vota facerent, antequam hoſtias ambularent, vino abſtinebant, capilloſquè tondebant, tum nudis pedibus rem diuinã faciebant, vt colligitur ex Ioſepho de bello Iudaico lib. II. Hinc Pythagoræ ſymbolum. *Nudis pedibus rem ſacrã facito, & adorato*, qui mos ab Hebræis emanauit, credo, præcipientibus, ne quis ſacra loca ingrediatur, niſi nudis pedibus, Lacedæmonij quoque, iuxta hoc Pythagoræ inſtitutum, nudis pedibus adorabant, remquè diuinam

Pedibus nudis Deus adorandus.

Digitized by Google

nam faciebant: hi enim Hebræos habuere ſocios, à quibus multa mutuati, de rebus ſacris; & nos Chriſticolæ in Crucis adoratione, & Paraſceue, nudis pedibus procedimus. Vide eumdem Gyraldum.

Calamo fibulam nimis, & amori laxaui, quorum vterque in te ruit, ſed ſine ruinâ. Hæc nuptialia è diuerſis, pronubus, aut auſpex (ò vtinã felix) adornaui, ad voluptatem, ad felicitatem. Illã lectio potius, quàm lectus, Pallas, quàm Venus animo tuo, caſtis Muſis innutrito, hanc virtus cum gloriâ tibi partâ, & paratâ, ſatis, ſuperquè, ſuppeditabit. Pulchrum ſemper duxi Muſis operari Iunonio faſtu procul ablegato, pulcrius Sophiæ; ſtylumquè ſimul cum mente percolere, quarum te iamdiù Protomyſtam inauguratũ oẽs ſuſpiciunt. Prudentiæ, ad hæc, numen tibi propitiũ quotidie facis, maturans in negocijs, cum lentè feſtinas, Delphinumquè ancoræ alligas. Cæſarem

prætefers in aggreſſu, in egreſſu Fabium:

& ita cunctando rem reſtituis

conclamatam, vt meritò,

Pater Patriæ,

litterariæ paſſim accla-

meris.

Digitized by Google

SYNOPSIS
IO. BAPTISTÆ CONTARENO

Philoſopho Excellentiſſimo.

De temporis vſu Chronologico.

De annis, menſibus, & diebus.

PRius cauum à conuexo diſiunxeris, quàm hircoſam inſcitiam ab improbitate. Hæc diſsenſio poſt homines natos inter virtutem, & ignorãtiam innatam, vt non æquè Arcticus Antarctico opponatur, atque doctus indocto; ille ad rationis normam, hic ad opinionis temeritatem omnia perpẽdit, ille quàm pauciſſimos habet aſſeclas, hic quàm plurimos, vnde cornua tollit, totquè turbellas in dies excitat, vt ſi efferatur ex Troiâ præda. Homine imperito, verè ille, nihil vidi iniquius. Muſæ iam paſſim victæ iacẽt, proculcatæquè. Quare in tantæ calamitatis Iuſtitio latum clauum, anuloſquè aureos deponamus atrati. Hoc vnum ſolamen, quod Moloſſici iſti canes adlatrare,

ſed

Digitized by Google

ſed non admordere virtutem poſſunt. Hæc rerũ mortalium conditio, vt omne tempus Clodios plurimos, perpaucos ferat Catones, & virtutis inſtitores, nõ antiſtites. Ignoſce, vbi quis dolet, ibi & manus. Tu æqui, boniquè vindex Socraticis madens ſermonibus, qui

Vim Laertiadæ, breuitatem vincis Atridæ,
Inclyta Nectorei cedit tibi gratia mellis.

Virtutis reſume patrocinium, cuius dicta, factaquè non ſecus boni Genij viri excipiunt, atque olim Romani de Cœlo delapſa ancylia, Saliari carmine concelebranda. Temporum calamitatem deplorans, corũ vſum chronologicum pango paucis.

Tempora annorum, anni mẽſium, menſes dierum dimẽſionibus terminati. Annos Hebræi ab Orbe condito aliquandò enumerarunt, ab inundatione eiuſdẽ aliquando, Diluuio, dicto; quod incidit anno eiuſdem conditi. M DC. Ab exitu etiã Iſraelitarum ex Aegypto; aut à primâ templi Salomonij ædificatione. *Hebræorũ anni.*

Aegyptij, & Perſæ certam ἐποχὴν, ſeu radicem temporum non habuere, ſed Regum ætatibus tempora definiuere. *Aegyptiorũ anni.*

Græci, vel à Troiæ excidio, quod accidit A. O. C. M M. D.CC.LXXXIV. vel ab Heraclidarum reditu in Peloponneſum, quando Pelopidas expulerunt A. O.C. M M D CCC LXIV. *Græcorum anni.*

Poſtremò ab Olympiadibus MMM. C.LXXXVII. Olympias erat ſpatium IV. annorũ cuius. I. II. III. IV. annus numerabatur, quo Olympiæ conueniebant, ad ludos in honorem Iouis Olympici, & dies intercalaris inſerebatur. Incipiebat autem Olympias à meridie primi diei primi mẽſis Græcorum, qui ferè primâ die menſis Iulij congruit; vel à Plenilunio, quod Solſtitio æſtiuo eſt proximum. Cælius lib. XIII. cap. XVII. *Olympias quid.*

Attici annos à Dionyſijs enumerabant, iterabantq; ea, tertio quoquè anno, Trieterica, dicta. *Atticorum anni.*

Cretenſes lætos dies albo calculo, triſtes verò nigro notabant. *Cretenſium anni.*

Romani à condita vrbe, A. V. C. quod factum à con *Romanorũ anni.*

dito orbe. A.O.C.M.M M.CC.XV. poſt Ilium captū cdxxxii. Annos primùm numerarunt per luſtra, quæ quinto quoque anno claudebantur. Deinde ſingulis annis, per Conſules, & per clauos, qui idcircò annales vocati, in pariete Iouis Aedis affixi, quâ erat Mineruæ templum, numerorum inuentricis. Prætorquè maximus Id. Septemb. hoc munere fungebatur. Inde Coſs. Demum Dictatores.

Volſiniorum anni.

Volſini quoque clauo fixo in templo Deę Nortiæ annos recenſebant.

Chriſtianorum anni.

Chriſtiani demùm ſerò admodum à Chriſto nato, ſeu orbe redempto DC. à partu Virginis epochim, sūt exorſi, qui partus ĩcidit A.O.C.MMM.C.M.LXV.

Annus quid

Annus eſt integra Solis reuolutio, motu proprio, in Zodiaci circulo; qui annus ab Aſtronomis conſideratus dicitur Aſtronomicus, Naturalis, & Vertens: & conſideratus à Politicis, vt olim à A Iudæis, rabibus, Græcis, & Romanis, dr̄ Politicus, ciuilis, & mūdanus.

Annus Solaris.

Annus Solaris, (o miſſo anno magno, cum videlicet omnia inerrantia ſidera ſuam curſus peragunt periodum, quod longiſſimo fit temporis interuallo) peragitur, cum Sol ad idem punctū Zodiaci, vnde receſſerat, redit, quod fit ſpatio ccclxv. dierum cum quadrante, quæ pars quater ducta, cogit, vnum interponi diē, dictum biſextum, quòd videlicet, menſe Februario intercalari, bis. ſexto Kal. Martij dicatur, atque ille annus conſtat diebus ccclxvi. quod à Cæſare Dictatore inſtitutum, ad noſtra vſque tēpora permanſit; Gregorianâ tamen correctione emendatum, ob defectū minutorum, quæ hoc temporis curriculo à I. Cæſare ad Gregorium vſque x. diebus verum Solis motum, præoccuparunt: hinc dempti illi x. dies; idque neceſſariò faciendum iterum, poſt huiuſmodi temporis lapſum.

Cæſar annus.

Romuli annus.

Ante I. Cæſarem Romulus primus Vrbis parens annum ex trecentis, & quatuor diebus conſtituit. ſed cum ea dierum ratio neq; Lunæ, neque Solis curſui conueniret, Numa Pōpilius ſex, & quinquaginta dies addidit.

Verum

Digitized by Google

Verùm, quia ad Solis curſum conficiēdum aliquot adhuc dies deerant, Græcorum more, menſem intercalarem adhibuerunt, ex Macrobio Satur. cap. XIV. Liuio lib. I. & XXXVII. ſed quia intercalandi munus ad Pontifices ſpectabat, hi Publicanis morem gerentes, pro arbitrio illorum, intercalabant, annumquè perturbabant, adeo, vt Feriæ meſſim non æſtate, Vindemiæ non autumno inciderent: Cæſar Dictator Faſtos correxit, vt ſuprà dictum. neque amplius Menſis additus intercalaris, XX. quoque anno, vt olim, ſed dies, quarto quoquè anno. Hæc conſuetudo intercalandi etiam vſu recepta apud Siculos, & Græcos, qui dies ſuos congruere cum Solis, & Lunæ ratione volentes. eximunt vnum aliquem diem, ad ſummum duos, quos illi, exhęreſimos vocant, ita aliquem menſem vno die, aut ad ſummum biduo longiorem faciunt. *Intercalādi ratio à quo inſtituta.* *I. Cæſar anni corrector.* *Exhæriſmi dies qui.*

Annus igitur Aſtronòmicus conſtat XII. Lunationibus, qui communis dictus, quarum ſingulæ continent dies XXIX. horas XII. min. XLIV. quare hic conſtat ex diebus CCCLIV. horis VIII. min. XLVIII. *Annus communis.*

Alter, dicitùr Emboliſmicus, ideſt, inſititius, quod ei lunatio vna extraordinaria inſeritùr, & ideo conſtat XIII. Lunationibus, diebus ſcilicet CCCLXXXIII. horis XXI. min. XXXII. Annus ciuilis non conſiderat horas, atque minuta, vti Aſtronomicus, ex Blancamo. Cum igitur ſingulis menſibus ſingulæ ſint Lunationes, alternis dierum XXIX. & XXX. vt videre eſt in Kalendario, conſtetquè hic annus lunaris diebus CCCLIV qui annus minor eſt ſolari XI. diebus, vt ſupra dictū eſt, & ſic nouilunia ſequentis anni XI. diebus prius cōtingant, quæ dicuntur Epactæ. donec iterum annis XIX. eodem die contingant nouilunia, hinc Cyclus ille ſolaris inuentus, Aureuſque Numerus, quia aureis numeris in foro erat notatus, complectens annos XIX. dictus quibuſdā annus Metonis, ſeu Metonicus, à Metone Athenienſi primo inuentore. Annus igitur Lunaris triplex vnus continet ſpatium temporis, quo luna motu proprio totum Zodiacum percurrit, quod ſit ſpatio dierum *Annus emboliſmicus.* *Annus ciuilis.* *Annus lunaris.* *Epacta quid* *Cyclus ſolaris.* *Aureus numerus.* *Annus Metonis.* *Annus Lunaris quadruplex.*

Digitized by Google

xxvii. horis iii. min. liv. Alter à ſolis cum Lunâ coitu ad coitum denuò factus, ſpatio dierum xxix. horis xii. min. xliv. & hæc eſt vulgaris Lunæ periodus, vnde vulgò dicta Nouilunia, Plenilunia. Tertius complectitur lunationes xii. quod factum diebus cccliv. vt ſupra dictum, vndecim diebus minor ſolari, qui dies dicti, Epactæ, vt dictum. Additur quartus conſtans xiii. Lunationibus dictus ἐμβόλισμος. qui apud Hebræos ab initio menſis Paſchalis incipit, ibidemque finitur.

Anni initiũ diuerſum. Apud Romanos anni initium ab incipiente Lunâ mẽſis Ianuarij, ibique terminatur: at apud varias gentes variũ; Apud Hebræos, æquinoctio verno; Apud Græcos ſolſtitio; Apud Aegyptios autumno; apud Romanus non ſemper eodem tempore: à Romulo vero inſtitutum anni principium, Calendis Ian. brumâ vigente, & ſolſtitio hyemali. Quò ad verò Comitia, ineundoſque magiſtratus, variatum, nam Q. Ebuſio. Q. *Romanorũ anni initiũ.* Seruilio Coss. Calendis ſextilibus princi piũ anni agebatur, magiſtratuſq; tunc inibantur. Decemuiris regnantibus, Idibus Maijs. Tribb. militum, Conſulari poteſtate præditis, Idibus Decembris. Secundo bello Punico, Idibus Martij. Donec, Auguſto regnante, rurſus ad Cal. Ian. magiſtratus principia redierunt. Menſis verò Martij Calendis, perpetuò in aris à Veſtalibus *Calendæ Martiæ celebres.* nouus ignis accenſus, laureæ virides in conſularibus faſcibus, in ædibus Regis ſacrorum, Flaminum, Veſtalium, atque Curiæ additæ, merces ſoluta magiſtris, vectigalia locata, ſeruis à Matronis cœnæ exhibitæ, Matronalibus, vt ab heris Saturnalibus Dec.

Menſis à menſurando dictus à Græcis μῆνα, ſiuè, Luna, cuius curſus menſtruo peragitur ſpatio. Menſis *Mẽſis quid.* vel Phyſicus, vel Politicus. Phyſicus, quo Sol, aut Luna *Menſis Phyſicus.* ſigniferum percurrit, qui vel ſolaris dictus, vel Lunaris. *Menſis ſolaris.* Solaris, quo ſol vnumquodq; Zodiaci ſignum percurrit, duodecimâ nempe anni parte. Tales menſes *Menſis Lunaris.* habuère Aegyptij, triginta diebus æquè conſtantes. *Periodicus motus.* Lunaris, quo luna vnumquodq; ſignum percurrit, idque biſariam, vel cum Luna ſigniferum perambular,

bulat, rediens ad idem punctum Zodiaci, à quò incœperat; hic dicitur motus Periodicus. At Synodicus, quo Luna ad Solem redit, & cum illo velùti congreditur, de quo dictum, cum ſuprà, de anno. Politicus menſis ille dicitur, quem vnaquæquè gens, ad negocia ſua, tam ſacra, quàm profana accomodatum obſeruat. Vnde Aegyptij, Perſæ, Arabes, Græci, Romani à coniunctione Lunæ menſem auſpicati: hi verò in Calendas, Nonas, & Idus diſpertiuere. Menſium diuerſorum diuerſa quoq; apud diuerſos fuere nomina, numinaq; cuiq. addicta. quippe Ianuarius Iunoni ſacer, Neptuno Februarius, Mineruæ Martius, Veneri Aprilis, Apollini Maius, Mercurio Iunius, Ioui Iulius, Cereri Auguſtus, Vulcano Septēber, Marti October, Nouēber Dianæ, Veſtæ Decēber. Cæſares menſib. nomina à ſe indidere, de quib. vide Alex. ab Alex. lib. III. c. XXIV. & alios.

Synodicus motus. *Politicus menſis.* *Numinā cuique mēſi.*

Dies eſt ſpacium temporis conſtans horis XXIV. vno cœli circuitu terminatum; hic vocatur ciuilis. Dies naturalis eſt tempus, ab exoriente ſole ad eiuſdem occaſum. Diem, ciuilem, ex Cenſorino, de die natali, capit. X. Babylonij à ſolis exortu ad exortum, Vmbri à meridie ad meridiem, Athenienſes, vti nos Itali, ab occaſu in occaſum, Romani à mediâ in mediam noctem ſtatuerunt. Diei partes primū duæ apud Romanos, ante meridiem, & poſt meridiem, ſiuè quatuor. Prima, Tertia, Sexta, ſiuè meridies, Nona, & Veſper, ſiuè duodecima, cum quilibet dies naturalis tam æſtate, quàm hyeme, XII. horis conſtaret. ſed pro temporis varietate, inæqualibus, vt dictum alibi. Nox quoque diuiſa in XII. horas, aut quatuor vigilias, quarū ſingulæ ternis horis conſtabant. Diem prætereà naturalem diuidebant in Mane, ad Meridiem, Meridiem, De meridie, ſiuè tempus occiduum, Solis occaſum, ſiuè ſupremam tempeſtatem. Noctis verò partes hæ recenſentur, Veſper, Prima fax, Concubium, Nox intepeſta, Ad mediam noctem, Media nox, De mediâ nocte, ſiuè noctis inclinatio, Gallicinium, Conticinium, Diluculum demùm. Dierum prætereà apud Romanos, alij

Dies quid. *Dies ciuilis.* *Dies naturalis.* *Diei initiū varium.* *Diei partes.* *Noctis partes.* *Diei alia diuiſio.* *Noctis alia diuiſio.*

Feſti,

Feſti, alij Profeſti, alij Interciſi, alij Præliares. Feſti dicebantur, qui Dijs ſacri erant. Profeſti, qui negocijs gerendis. Interciſi, partim Deorum, partim hominũ. Profeſti diuiſi in Faſtos, quibus Prætori fari licet tria illa verba, Do, Dico, Addico; Comitiales, quibus cum pop. agi licebat; Comperendinos, quibus vadimonium licet dicere, Statos, qui iudicij cauſâ cũ peregrino inſtituuntur. Præliares erant, quibus, vel fas eſt repetere res ab hoſtibus, vel eos laceſſere. Dies ſacri nefaſti omnes, quibus inſunt Sacrificia, Epulæ, Ludi, Feriæ, vel publicæ, vel priuatæ. dicti etiam Feſti dies. Dies negocioſi, qui hominum cauſâ inſtituti negocijs peragendis; aut Faſti erant, diuiſi in Comitiales, Comperendinos, Nundinas, Statos: aut Nefaſti, vt ſupra dictum. De quibus à me alibi, & ab eruditiſſimo Cenſorino, & Roſino lib. IV. cap. III. & alijs.

Dierum diuiſio apud Romanos.

Dies feſti. Dies non feſti.

Hæc tantum præfloraui, tibique delibaui, quia à te iuſſus, non vt docerem, ſed vt dicerem, & diſcerem. Dixi pauca quidem, tibi multa ſcienti, quia me tibi addixi,

Cui neque ego detrahere auſim
Hærentem capiti multâ cum laude coronam.

Tu de tuo mero, pleniore poculo potandum præbeto: alij de meo tantum ſorbillabunt villo, ne omninò ſicci à meâ menſâ recedant. à te verò benè madidi, & vncti, Cui Deus omnium bonorum Gargara fuit dilargitus. Dictũ à me oportuit, quia non aliter poteram (vt cum Plautino loquar) ita inſtabas, vrgebas quaſi pro noxio, obnoxius enim tibi ære, librâq; viuere decreui, ad annos Sibyllinos.

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE TESSERIS
CLAVDIO TEGRIMIO ARCHIDIACONO LVCEN.

Teſſera; quæ; quotuplices; quis earum inuentor, & alia. De ſcitale. De ſortitionibus, calculis, & huiuſmodi.

VT confringi vas Samium citò ſolet, ni cuſtòditur, diligenter adſeruetur; ita amicitiæ teſſera, ni quotannis alloquijs mutuis ſtudioſè innouetur aut, ſi quâ fortè vetuſtate collapſa, interpoletur. Hanc igitur interpolo, mèque in hoc litterario ludo includo, nunquam rude donandum in hac arenâ, in hoc Circo percurrendo humaniorum litterarum. Homo ſum, fateor, humani nil à me alienum puto, humanitatem in amicos non exuturus, quamdiu humanitatem profeſſurus litterarum Phœbi ſacris initiatus.

Haud ego, cui craſſus circum præcordia ſanguis.

Et quamuis picturatum Themiſtoclis velum mea non admittant, qui abſque oleo, ſine Venere pingo

attamen, vt amico morem geram, Genioque meo; libeat mihi, quod licet. Cynthius enim aures vellit, & admonuit. Audendum, ſcribendum. Non vertam tamen meæ loquacitatis cadum; tantum inclinabo, ne tuas purgatiſſimas aures ſcholicâ iſtâ dape farciam, animumque obtundam his nugis canoris, cui olim animum meum ſacroſancto amoris fœdere conteſſeratum dicaui. Teſſeram verò hoc anno nouo innouaturo, in auſpicium anni feliciter tibi inaugurati, teſſeræ originem ſcrutari mihi in votis; Certè mea in his ſententia manipularis, vt pretium teſſeræ omnibus conſtet conteſſeratis; quòd nec ſine amoris teſſerâ vita iucunda, nec ſine alloquijs amor longus eſſe pòſſit, ſiue iucundus.

Teſſera quid. *Teſſerarum inuentor.* *Teſſeræ pretium.* *Teſſerarum templum.*

Teſſera ſemper ſymbolum pacis, bellique: Symbolum pacis inter amicos, inter hoſpites, inter pauperes, & diuites. Teſſerarum primus inuentor ex Polydoro, Palamedes habetur. Hæ in tanto pretio habitæ, vt templum illis fuerit dicatum, referente Pauſaniâ in Corinth. Amicitias immortales eſſe oportet, ideo ambroſiâ alendas allocutionum, ſi propè; ſi procul, nectare litterario; ne verum illud eſſe cenſeatur. *Non ſunt amici, amici, qui degunt procul*; hinc datæ teſſeræ conſeruandis amicis, & comparandis, Ne cuiuis dextram temerè inijcias, Ne nulli ſis amicus.

Teſſera hoſpitalitatis. *Iupiter Xenius.* *Dextra primum auſpicium hoſpitalitatis.* *Salutatio hoſpitalis.* *Cydonis hoſpitalitas.*

Vnde prima, & potiſſima teſſera hoſpitalitatis, ad hoſpites ſibi conciliandos, Philoteſio cratere, & amoris philtro, hoſpitalitatis enim ius ſemper ſacroſanctum omnibus gentibus: & Iupiter Xenius dici voluit, hoſpitum vindex. Hanc ξενίαν, dextræ apprehenſione, primò contrahebant. Cic. pro Deiotaro, *Per dextram te iſtam oro, quam Regi Deiotaro hoſpes hoſpiti dediſti.* Huic iniectioni dextræ addebant χαῖρε, *Salue.* quod inde vſurpatum in primâ epiſtolarum fronte. Cydonis Corinthij hoſpitalitas maximè celebris locum dedit prouerbio, *Semper aliquis in domo Cydonis.*

Hoc primum hoſpitalitatis præludium. Manu iniectâ dexterâ, domum ducti: inde loti, vncti, lauto, opiparoquè

paroquè conuiuio excipiebantur, dicto hoſpitali, & aduentorio. Conciliabantur hoſpites Xenijs, ſeu Proxenijs. hæc quaſi leuis armaturæ prima velitatio. Apuleius. *Commodum meridie acceſſerat, & mittit mihi Xeniola, porcum opimum, & quinquè gallinulas, & vini cadum iam ætate pretioſi.* Parœciorum, ſeu Xenoparochorum id munus, παρά τὸ τοῖς ξένοις τὰ ἐπιτήδεια παρέχειν, quod hoſpitibus, neceſſaria ſuppeditàrent. Hi legatis, Romam miſſis, cæteriſque alicuius dignitatis hoſpitibus ſalem, lignaque præbebant; vnde & nomen accepere; Primum enim hoſpitalitatis ſymbolum ſal cum menſâ appoſitum. Munera verò tradita, dicta Lautia, per Quæſtores legatis exterarum gentium. Liuius VIII. belli Punici. *Locus inde, lautiaquè legatis præberi iuſſa.* Locus de publico apparatus, dictum, Xenodochiū, quod Hieroſolymis primum extructum ab Hyrcano, & Hegeſippo. Hæc fermè iura hoſpitalitatis publicæ.

Xenia, proxenia quæ.

Xenoparochi.

Lautia munera legatorum.

Xenodochia

In Italiâ, & prouincijs, cæteriſque nationibus externis, ciues Romani neceſſitudinem hoſpitij contrahere cum aliquo peregrino ſolebant, aut priuatim, quæ ἰδιοξενία dicta, aut publicè, quæ dicta προξενία.

Hoſpitia publica, & priuata

Hoſpitalitatis ſymbolæ contrahendæ, hic modus habebatur, niſi me authorum loca fallunt. Cum quis peregrè proficiſcebatur; è ſeruis aliquot ad eam vrbem præmittebat, vbi erat diuerſaturus, inquirentes, an domini hoſpites eſſent paterni, ſeu auiti; ſi nulli; publicum diuerſorium inquirebant; ſi hoc nullum magiſtratum adibant, hoſpitalitatem poſtulantes: ſi excipiebantur, ius hoſpitij contrahebant, Xenia accipiebant, Apophoreta remittebāt, cum legati, vel dynaſtæ excipiebantur; Cum verò vulgariter amicitiæ ius inibatur, hoſpitio mutuo ſe ſe recipientibus, per teſſeram peragebatur. De quo more ſic ſcribit Euripidis Scholiaſtes in Hippolyto. Qui hoſpitio excipiebantur, teſſeram incidentes, mediam eius partem relinquebant ijs, à quibus erant excepti, vt, ſi opus eſſet, vel ipſos, vel ipſorum poſteros, & amicos, eo-

Hoſpitij contrahendi modus.

Teſſeræ hoſpitalitatis faciēdæ modus.

dem rurſus vti hoſpitio, dimidiatâ illâ prolatâ teſſerâ, hoſpitij ius, atque neceſſitudo renouaretur: nam, quemadmodum apud Græcos mutua quædam munera vltrò, citròque data, & accepta hoſpitalis fœderis, cum paterni, & auiti, tum recens contracti erant notæ, atque pignora, vti ex illo Diomedis, & Glauci exemplo ſatis apparet: ita quoque Romani teſſeram ſolebant, dare hoſpitibus dimidiatam, quam quicumquè tuliſſet ad hominem, continuò agnoſci poſſet, & hoſpitio accipi, tanquam amicus, & vetus hoſpes. Teſſeræ fiebant ex ligno longiuſculo, & vtrimque exæquato, & complanato. Plautus in Pœn. *Ego ſum ipſus, quem tu quæris, iam teſſeram confer, ſi vis hoſpitalem.* Et quia hoſpites in tutelâ Iouis, ideo Religioſiſſimè hanc teſſeram conſeruabant in Iouis hoſpitalis cultum, & ſymbolum: Idem ibidem, *Deum hoſpitalem, ac teſſeram mecum fero.* quòd ſi in contrahendâ amicitiâ teſſeræ datæ, & in dirimendâ, teſſeræ renunciatæ, & plerumque fractæ, cum videlicet hoſpitij ius violabatur, & renunciabatur amicitia: quod ſcelus nullâ expiandum victima putabatur; ſi potiſſimùm inimicitiæ indicebantur, vel litterarum teſtimonio, quod erat teſtari inimicitias.

Teſſera ex quo facta.

Teſſera hoſpitalis ſymbolum.

Teſſeram frangere, & amicitiam dirimere.

Teſtari inimicitias.

Has teſſeras imitatæ ſunt teſſeræ collybiſticæ, quas vulgus, *litteras canbij*, vocat, eum in vſum excogitatæ; vt pecuniæ argentarijs traditæ, vel in locis remotiſſimis, citra vllum vecturæ periculum, recipi poſſint. Plautus aliud teſſeræ genus innuere mihi videtur, quam nos, *Taleam*, vocamus, ſeu, vulgo, Teſſeram, dicens, *Suam vterque teſſeram habet; ratio conſtat*, in hac teſſerâ numeri incidebantur rerum contrahendarum.

Teſſera collybiſtica.

Teſſera vulgo taglia.

Teſſeræ item erant frumentariæ, quibus exhibitis, frumentum pro portione accipiebatur à Præfecto annonæ, ſicut ex more noſtro vſitatum videmus; nam teſſeris exhibitis, iam ante receptis, ſigillatim certa menſura farinæ, panis, vinique datur. Suetonius in Auguſto. *Ac ne plebs frumentationum cauſâ frequentius*

Teſſera frumentaria.

a ne-

Digitized by Google

à negocijs auocaretur, ter in annum quaternorum menſium teſſeras dare deſtinauit. Iuuenalis ſat. VII.

Summula ne pateat, quà vilis teſſera venit
Frumenti.

De Teſſera belli.

Teſſera pacis bellique ſymbolum.

Belli tempore, cum de totius Imperij ſummâ agitur, maximus teſſerarum vſus. Teſſera igitur non ſolum communis inter milites, verùm etiam belli, paciſque ſymbola fuit, Pomponius, *Quintus Mucius ad Chartaginenſes legatus, cum eſſent duæ teſſeræ poſitæ, vna pacis, altera belli, arbitrio ſibi dato vtram vellet deferre; vtramquè ſuſtulit, & ait, Chartaginenſes petere debere vtram vellent.* Teſſera militaris propriè ex Polybio erat tabella, quam ab Imperatore acceptam Tribuni militum ad Centuriones perferebant; Centuriones autem ad Decuriones; & ij denuò ad vnumquè ſuæ decuriæ militem, à quibus rurſus, anteaquàm adueſperaſceret, ad Imperatorem ridebat, de quâ Virg. VII. Aen.

Teſſera militaris.

It bello teßera ſignum.

Teſſerarij qui.

Teſſera duplex.

Teſſera muta qua.

Vndè teſſerarij dicti, qui teſſeras ferebant, vel nunciabant per contubernia militum. Sed numquid alia teſſera in militia? Opinor. Teſſera enim ſignum; Et ſignum duplex, mutum, & vocale; ita de teſſerâ. Muta teſſera dabatur in tabellâ vnde nomen teſſeræ manauit; nam teſſera taleola eſt quadrata, vt dictum; hæc muta; facta ſub Imperatoribus, vocalis; muta erat tantum lignum cum voce aliquâ boni ominis, verbi gratiâ *Seruator, Iupiter, Imperator victor*, & huiuſmodi Hæ voces demum omiſſæ in teſſerâ, & datæ tantum oretenus, vt etiam hodiè obſeruatur, quæ dicta etiam teſſera vocalis. Hæc data militibus, cum in acie eſſent diſtinctâ ordinibus, ac prope iam in conflictu, cùm hoſtis proximus; vel cum hoſtis inſidiæ timerentur. Teſſera plerumque vſurpata pro militaribus mandatis. Liuius. lib. XXVIII. *Scipio teſſeram veſperi per caſtra dedit, vt ante lucem viri, equiquè curati, & pranſi eßent, armatus eques frænatos teneret equos.* Hæc vocata teſſera expeditionalis ad iter, & quò copiæ eſſent dirigendæ; de quâ teſſerâ in[illegible] ille

Teſſera vocalis quæ.

Teſſera quando militibus data.

Teſſera expeditionalis.

locus

Digitized by Google

locus Virgilianus VII. Aen. *It bello teſſera ſignum*, Vt notat Eruditiſſimus Cerda, à quo hanc facem ego mutuatus, vti, & alibi, alias.

Teſſera ſignum externum.

Teſſera prætereà erat ſignum aliquod externum, quo ſe milites adornabant, vt ab hoſtibus dignoſcerentur. hæc dicta, *liurea, ò contraſegno*. Ità apud Herodotum lib. VIII. *Tellias Phocenſis gypſo ſuos notauit milites, ne in conflictu trucidarentur inter cæteros internicioni deſtinatos.*

Teſſera ludus in quo differat a talo.

Teſſera aliquando vſurpata pro talis, quibus ludimus, differt autem teſſera, à talo; quòd teſſera ſit figurâ omni ex parte quadratâ, conſtans ſex lateribus æqualibus, Talus autem tantùm quatuor, ad ſimilitudinem eorum oſſiculorum, quæ in articulis animalium biſulcorum pedum reperiuntur, vnde, talaris veſtis, ad talos vſque demiſſa. De talis, & teſſeris vide Hadrianum Iunium Animadu. lib. II. cap. IV.

Scytale Spartana Zifra.

Ab his teſſeris non multum aberat (Inde abeo) Scytale illa tam celebrijs Lacedæmonijs. Hæc referente Gellio lib. XVII. cap. IX. ita deſcribitur. Scytale erat genus ſecretioris epiſtolæ, noſtris Principibus paſſim vſurpatum, quo ad res magis arcanas Lacedæmonij vtebantur; vnde & Scytale Laconica dicta, Id autem erat huiuſmodi. Imperatori ad bellum proficiſcenti Lacedæmonij ſurculum dabant teretem, alterumque omnino ſimilem penes ſe retinebant, illudque minutim conciſum ad Imperatorem mittebant, qui loro illo per ſurculum ſuum circumplicato, litteriſque coeuntibus, commodè quod ſcriptum erat, perlegebat. Lege Gellium, Rhodiginum, Nicolaum Loenſem, lib. IV. cap. XIV. & alios.

Occultè ſcribendi Caſaris ratio.

Cæſaris ritum ſcribendi occultè Dion lib. XXXX. ita deſcribit, *Conſueuerat Cæſar ſi quid ſecreti per litteras ſignificaret, quartum ſemper elementum in ſcribendo, pro eo, quod. ſcribi debeat, ſumere, ne obuia litterarum lectio cuiuis eſſet* Idem libro XXI. *Cæſar. Aug. cum aliquid arcani ſcriberet proximè ſequentem ſemper litteram pro eâ, quæ exarari debebat, ponebat.*

Teſ-

Teſſeris fiebant ſortitiones,omnis ſortitio Mercu rio fuit dicata,cui ſuum ἑρμαῖον, ſeu Hermeum dona bant, ſecundum Suidam,oleæ folium in vrnam con-ijciebant,primumque educe bant,in honorem huius Dei. In ligno ſortem ſuam, teſſeramvè incidebant. *Sortitiones quæ. cui dicata. Hermea quid.*

Sortiendi rationem præli bo ex Hadriano Iunio animad.lib.II.cap.V.Primùm igitur oĩum in eo ſtatu *Sortiendi modi.*
Relp. qui penes populum eſt, δημοκρατίαν nominant, I.
magiſtratus ſorte eligebãtur.Deinde iudices conſcri II.
bi principio de curiâ ſenatoriâ . Deinceps ſortito in
vrnã mitti, vt è pluribus neceſſarius numerus cõfici
poſſet cõſueuiſſe auctor eſt Pedianus,ita vt primò de
lecti mox ſortirentur. Seruius in VI. Aen.negat cau- III.
ſas auditas,niſi per ſortem o rdinatas.In ſuper ducen- IV.
dis legatis vrna,& ſors poſita,ne ambitioni,aut inimi
citijs locus foret,ex Cic.epiſt.Fam.Brabeutæ ſorte du V.
cebant eos,qui curriculo certamina obituri erant,ex
Tacito. Luctaturi quoque in Circo ſortiebantur, VI.
& ſorte ductâ manus conſerebant. vnde binæ litteræ
pares eductæ pares athletas committebant. Apud Ho VII.
merum Heroes obſignatis ſignaculo cuiuſque ſorti- VIII.
bus,& in galeam demiſſis, ſortiuntur, quis cum He- IX.
ctore ſit congreſſurus. Apud eumdem in III. ſor- X.
tiũtur remos. Miles quoque ſortitò excubabat. Alex. XI.
ab Alex.notat Syracuſanis in vſu fuiſſe, vt per littera- XII.
rum elementa ſorte legerent,qui in concione ſenten
tiam ſuam exponeret. Tacitus XIII.refert,Præfectos
penes quos publicarum tabularum cura ſorte duci
ſolere è Prætorũ numero Ariſtophanes refert. Ae- XIII.
gyptios ſortitò partitos,quos quiſque agros coleret. XIV.

Sortitio in conuiuijs,in Sympoſiarcha eligẽdo;no-tiſſima eſt, qui conuiuales leges præfigeret. Tenira erat Dea ſortiendi à tenendo dicta. Sortes capitales oliis ſcriptas alibi doceo.teſtulis verò in oſtraciſmo, quæ ſi ſexmillium numerum explebant, reus verte-re ſolum cogebatur,tanquam reipub.grauis,&nimia virtute odioſus. *Sortitio cõuiualis. Dea ſortiendi.*

Calculi iudiciarij erant conchulæ marinæ, ex Pol-luce *Calculi iudiciarÿ quales*

luce lib. vɪɪ ɪ. Poſtea fabricatæ fuerunt æreæ ad illarum formulam, ex Ariſtophanis interprete.

Iudicũ calculi quot.

Cadiſcus quid.

Iudicum calculi duo, vt ex Vlpiani annotat. in Demoſth. conſtat; quidam pertuſi, perforatiue, & nigri. qui condemnabant; qui abſoluebant albi, & integri. Cadiſcus erat ſitella, in quam conijciebantur ſortes, ſeu calculi. Hæc duplex, prior mortis, poſterior Miſericordię nũcupata. ex Ariſtoph. Scholiaſte ĩ Veſpis. Vide Iunium lib. ɪɪɪ. cap. v. Veris. &c.

Verùm è teſſerulis teſſellatum opus dum molior; Penelopes telam texo, ab alijs retexendam; vel actum ab alijs ad amuſſim, ad Poylceti normam, ago. Maiori volũtate, quàm facultate id ego aggreſsus: omnibus tamen in rebus honeſtis conatus in laude, effectus in caſu conſiſtit.

Teſſeram renouauì, quod mihi in votis, vt hac tanquam teſſerâ publicæ ſecuritatis, & fide publicâ, tutò inter maledicentium, & liuidorum anfractus iter habere poſſim. Tu ſiquidem iam diù meritus ius epulandi publicè in Pritaneo Palatino, cum tibi datę illæ teſſeræ frumentarię σιτήσεις, ſolùm benè de Rep. Chriſtianâ meritis deſtinatæ, vt tanquam æqui, boniquè arbiter, & eruditionis promocondus, in omnes pleno alueo bonorum omnium Oceanum effunderes affluenter;

Teſſera frumẽtaria data benemeritis Athenis.

Conueniens animo genus eſt tibi, nobile, namquę
Pectus, & Herculeæ ſimplicitatis habes.

Digitized by Google

SYNOPSIS DE GYMNASTICA, ET GYMNASIIS ANTIQVORVM.

ANTONIO CIVRANO SENATORI VENETO.

De locis Gymnaſiorum. Quot, & quæ Gymnaſia. Exercitationis genera varia. De luctâ. De pugilatu. De diſco. De curſu. De ſaltu. De haſtâ. De pilâ. De folle, &c. De Ludis ſcenicis, & Circenſibus. De Ludis Græcis. De gladiatoribus, & huiuſmodi

SVauior è vaſe potio, quod ars, aut pretium extollit; ita oratio è venuſtâ prodiens facie, quæ plerumque rationis rectæ animique candidi indicium; gratior (vt ille ait) veniens è pulcro corpore virtus. Quidni igitur Pithecium illud riſerim, monſtrum hominis, pro quo cicuta non interduim? Nil fruſtrà à Deo, & natura? eſto. At in Oceano ſcopulos; in agris cicutam inſeuit cuiſtãdam, vt portus, herbaſque ſalubres peteremus. Corpora noſtra, vt vaſa, ſi benè efficta, in vſum, & cõmodum cedunt; ſi malè, manca, mutila, carbonequè notata, in luſum, & damnum. Verùm quandoquè in naturæ contumeliam volent is, nolentis (quod aliquan-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

do accidit) opobalſama in teſtaceo vaſe ineſſe omnium Arbiter voluit.

Mihi tamen cautio, ne me hi corui incomitient, & cũ Plautino loquar, inforent huiuſmodi naturæ propudia, ſtigmatiæ notis compuncti, ne mihi os ſublinant amplius. A vobis autẽ Muſarum delicijs, corculis Apollineis, Gratijs Veneribus condecoratis, in oculis ferri, in ore verſari diſcupio, nectar, & ambroſiam paſſim ſpirantibus. Pulcrum, ex Philoſopho, & bonũ ad inuicem ſe mutuo complexu cõglutinant. Pulcrorum etiam pulcher Autumnus: ſtirpiũ ex naturâ fructus arbores quàm ſimillimos edunt, nec progenerãt aquilæ columbas. Ne tamen Polylogus, ἀγύμναστος videar, hæc, de Gymnaſijs antiquorum notaui.

Gymnaſij etymon.

Gymnaſia dicta ἀπὸ τοῦ γυμνάζεσθαι, ideſt, ab exercendo corpore, cui primùm ea inſtituta; poſt etiã animorum exercitio deſtinata: quandoquidem eò confluebant iuuenes, Sophiſtæ potiſſimum, mox etiam Philoſophi (vt docet Plato) ideò Cleanthes Athenas profectus pugil, in Philoſophum euaſit, in gymnaſio ſub Cratete, & Zenone; vndè prouerbium, *Diſcum, quàm Philoſophum audire volunt*. & Laertius ait, Ariſtotelem cum diſcipulis philoſophari ſolitum ante vngendi tempus.

Gymnaſium animo, et corpori deſtinatum exercendo.

Gymnaſiorũ loca.

Gymnaſium animi.

Gymnaſiorum loca varia: alia exercitijs animi, alia corporis deſtinata. Animi loca primùm tecta contra aeris iniurias; porticus variæ, in quibus exedræ erant, Philoſophis, & Rhetoribus datæ, vbi ſedere licebat, & ambulare. Loca aperta tempore ſereno, tum æſtate, tum hyeme, in quibus deambulabant, puta, in vijs inter porticus, in xyſtis, vel areis nudis, ſeu platanis, alijſuè arboribus conſitis.

Gymnaſia tria Athenis.

Athenis tria gymnaſia lego extra vrbem: duo liberorum, Academiam, ſcilicet, & Lyceum: Tertium ſpuriorum, Gynoſargen, de quibus alibi.

Gymnaſium corporis.

Præparationis gymnaſti ca loca.

Corporis verò exercitijs, tum præparandis, tàm obeundis loca in gymnaſijs deſtinata fuere. Præparationi primùm ea, in quibus conueniebant, & delibera-

bant,

bant, quid acturi & quid exercitaturi, hoc dictũ, Ephebeum. Tum ea, in quibus accingebant ſe ad corporis exercitium, vel cultum, non vnius generis. Etenim locum, vbi veſtes ponebant, vngebant, ἀποδυτήριον, vbi nudabant, γυμναστήριον, vbi vngebant ἀλειπτήριον dicebãt. Indè puluere aſpergebãtur in altero loco, quem vocabant κονιστήριον. Poſt exercitationes defricabantur, & iterum vngebantur: poſt balnea itidem vngebantur. Et hæc loca præparationi inſeruiebant.

Ephebeum

Loca varia gymnaſiorũ

Exercitationi apta loca erant, vel communia omnibus, vel propria athletis. Communia omnibus, qui exerceri vellent, ſanitatis, vel voluptatis cauſsâ, erant vbi exercebãtur in *Luctâ, pugilatu, diſco curſu, ſaltu*, Item reliquis, vt haſtâ, iaculo, pilâ, folle, & huiuſmodi. Pancratium ex luctâ, & pugilatu componitur, quòd peculiarem requirebat locum, Palæſtram, ſcilicet, Palæſtra ergò erat locus peculiaris athletis. Pila repoſcebat Sphæriſterium, cum diſco, & folle. vt Curſus, & ſaltus in vijs, vel xyſtis, ſeu apricis, ſeu arboribus cõſitis exercebantur. Athletæ prœmij cauſsâ decertantes ſub dio in ſtadio, ſiuè arenâ decertabant.

Exercitationis loca Gymnaſiorum.

Exercitia corporis v.

Pancratium

Palæſtra locus peculiaris luctæ.

Pila in ſphæriſterio.

Athletæ ſub dio.

Xyſti fuere longæ porticus amplâ latitudine, & gymnaſia, vbi ambulationes eſſent, & arbores plerumquè digeſtæ, in quibus Athletæ hybernis ſæpè temporibus luctabantur.

Xiſti qui.

Sphæriſterium locus erat circularis, plures capiens circulos, & ſpatia varijs luſibus diſtincta, à ſphæricâ figurâ dictum, deambulationi, quieti, & alijs exercitatationibus accommodatum, vel intra ædes, vel in thermis.

Sphæriſterũ quod.

Trigon locus erat triquetro ſimilis, vbi pilâ exercebantur, & ludis.

Trigõ quid.

Primò, *Lucta* dicta, πάλη, vndè palæſtra, quaſi πηλὸς ideſt, argilla, quod puluerem, & ceroma requireret. vel dicta à Græco παλαίειν, ideſt, aſtutiâ, & dolo ſternere, nam nudi ſe mutuo amplexu ab ilijs, & humeris, in tergum conſertis brachijs manu apprehẽſis, ſe proſternebant, impulſu tantùm, & tractu, & preſſione. &

1. Lucta, quid, vnde dicta.

ſupplantatione, vt non cæderetur concertator, ſed proſterneretur.

II. Pugiles qui.

II. *Pugiles*, vice verſâ, pugnis ſe feriebant, vndè pugil dictus, quaſi πυκτὴς, id eſt pugno plagas impingēs, & ſolo perculſu aduerſarium proſternens, quod factum primò manibus nudis, deindè addita lora pugnis ad munimentum, propterea quòd, nonnulli cum ferirent, ſæpè plus damni acciperent, quàm facerent: ea lora Græco vocabulo, dicti, *Cæſtus*, qui breues, initio, mox, ne excuſſa exuerētur in ictibus, tùm cubito, tùm humero alligata. Poſtremò ferrum, plumbumquè aſſutum ſæuiſſimo ſpectaculo; cerebrum enim, ac guttur facillimè elidebant; idcircò aurium munimenta induebant ἀμφότιδας.

Cæſtus qui.

Amphotides aurium munimenta.

Tota ars, ictum vitare, non fugâ, ſed corporis inflexionibus. Luctaturi ceromate inungebantur, oleo, & cerâ mixtis; miniſtri, Ceromatiſtæ appellati; mox puluere aſpergebantur, quem ἁφὴν appellabant, vt corpora ceromate, & ſudore lubrica, oleo corroborata, mutuas luctantium prehenſiones admitterent, & eluderent.

Luctaturi vncti.
Corona quid
Ceromatiſta

Pancratium quid.

Pancratium conſtabat ex luctâ, & pugilatu, ità dictum, quaſi quis totius corporis conatu pugnis, calcibus, genibus, manibus, omniquè virium contentione inſurgeret in pugnam.

III. Diſcus quid.
Diſcoboli.

III. *Diſcus* erat lapis grauis, quem, ſe ſe exercentes, proijciebant Diſcoboli, &, cum ferreus erat, maſſam vocabant, trium, vel quatuor digitorum craſſitie, longior paulò plus pede, lenti legumini ſimilis, quem in aerem proijciebant, ſed modo, à iaculorum miſſione diuerſo, ſiquidem in mittendis iaculis brachia pendebant, mox prorſum impellebant: contrà in diſco, manu ad pectus adductâ, atquè extrorſum redductâ, rotationis inſtar illum in aerem eiaculabantur.

Diſci luſus quō differret a iaculi luſu

IV. Curſus quis.
Stadiodromi.
Diaulodromi.

IV. *Curſus*, δρόμους, veteres dixere, vias, vbi currēdo ſe ſe exercebant curſores. Curſorum alij Stadiodromi, qui ſtadium percurrebant, & quieſcebant in limine. Alij Diaulodromi, qui peractâ metâ, eò demum reuertebantur,

tebantur, vndè curſum inierant. Dolichodromi ſexies ſtadium curriculo obibant, & perpetuo impetu. XII. ſtadia decurrebant. Hemerodromi, qui totum diem à mane vſquè ad veſperam, citrà reſpirationem, recurrebant. olim pueri curſu certantes clamare ſolebant, *Occupet extremum ſcabies*, adhortantes hac voce ſingulos ad curſum, ac malè precantes ei, qui eſſet omniū poſtremus; vnde illud Prouerbium natum.

Dolichodromi.
Hemerodromi.
Formula puerorum in curſu.

Promethea erant ludi, in quibus currentes in palæſtrâ tædam ardentem geſtabant; eamquè defatigatus proximo, iſquè poſteà defeſſus alteri, & deinceps alius alij tradebat; donec metam pertingerent. hinc Prouerb. *Lampada curſu tradere*, ideſt, partes ſuas ſucceſſione alteri tradere.

Promethea ludi.
Lampada curſu tradere prou.

Pentaplum erat poculi genus, quo donabatur victor in publicis ludis ephebor um Athenis currentiū, & geſtantium viteum ramum onuſtum fructu, qui dicebatur ὄχος. Initium curſus erat à templo Bacchi, vſquè ad templum Palladis. Nomen inditum calici, Pentaplum, quòd in eo quinquè rerum ſpecies eſſent mixtæ, vinum, mel, caſeus, farina, & parum olei. Athenæus lib. XI. cap. XV. Stadia, in quibus currendi certamina peragebantur, oleis per ſeriem poſitis vtrinq; ſepiebantur, quas præterire non licebat; proindè qui præterijſſet, extrà ſtadium currere videbatur. Hinc prouerbium, *Extra oleas ferri*. Lineæ ductæ duæ in curſu, altera pro carceribus, vnde curſus erat initium; altera in calce, in quâ præmium; hinc prouerbiū, *Lineis excidere*, ideſt, de ſemitâ. *A carceribus ad calcem*, ideſt à principio ad finem vſque.

Pentaplum.
Stadia curſus qualia.
Extra oleas ferri prou.
A lineis excidere prou.

V. *Saltatio*, ſiuè ὄρχησις, nil aliud erat, quàm motus, ac geſtus corporis artificio quodam, & numero, rationequè factus ad imitandos hominum mores, affectus, & actiones. Species huius plurimæ fuere, eæquè nominatæ, vel à regionibus, vt Laconica, Ionica, Cretenſis, Gaditana, &c. vel ab inuentore, vt Pyrrhicha, à Pyrrhicho Lacone, ſeu Pyrrho Achillis filio; hanc nos, *Moreſcam*, iure dicere poſſumus. Saltatio inſtituta ad thea-

V. Saltatio qua.
Saltationū ſpecies.
Pyrrhica ſaltatio.

tra,

Sal⸗tationis finis.

tra, & ludos cohoneſtandos, & ſpectatores delectandos, nec non ob religionem quandam, ad ſacrificia; demùm ad corporis fortitudinem, militaremquè artem exercendam.

Saltus qualis & quantus.

Partem, vnde proſiliebant, βατῆρα vocabant. Saltandi menſura vocabatur, Canon: terminus autem, Scamma, ſeu foſſa; vndè prouerbium, *De ſcammate egredi*, ideſt, ſaltu ſulcum tranſmittere.

Canon quid.
Scāma quid.

Conſualia quæ.

Conſualia in honorem Neptuni, quem Conſum vocabant, celebrata, in quibus Quirites ſe ſe cernui iactitabant. Fuit & ille peruetus, quum per vtres vncti ſaliebant. Scaliger. lib. I. Poetices cap. XXII.

Pancratiaſta.

Pancratiū ex Budæo ἀπὸ τῶν πάντων κρατῶν, hoc eſt, ab omnibus viribus, quas adhibebant) complectebatur pugilatum, & luctam, nam calcibus, & cubitis, non modò pugnis vtebantur, vndè Pancratiaſtæ dicti.

Pentathli, Quinquertiones.

Pentathli, ſiue Quinquertiones, qui quinquè certandi generibus ſuprà recenſitis dimicabant, ſcilicet, luctâ, pugilatu, diſco, curſu, ſaltu.

Periodo vincere quid.

Periodo autem vincunt, qui Iſthmijs, Nemęis, Pythijs, & Olympijs vincunt, qui tanquàm triumphantes quadrigis per ruinas murorū in patriam redibant, & de publico alebantur. Hi ludi proprij Græcorum, alij Romanorū, ſanitatis, religioniſq; causâ inſtituti.

Circenſes ludi qui.

Creſcentibus opibus, in curſu admiſere equos, demùm, currus, quadrigas; hinc aurigarum certamina. hi Circenſes ludi dicti, quaſi circum enſes, quia in Elide iuxtà fluminis ripam anguſto tramite, altero latere vrgente flumine, altero poſitis gladijs, vt vtrinquè præſens auxilium eſſet, & ità intra præſcriptum coercebantur. Vndè Circenſes ludi à circuitu equorum dicti, vel quòd in Circo fierēt, & circùm metas equi currerent, & à carceribus inciperent, deſinerent ad calcem, ſeu metam.

Colores aurigantium.
Praſinus color, Venetus color.

Aurigæ duobus coloribus vſi Praſino, & Veneto. Praſinus erat color terræ, Venetus Cœli, & maris.

Deſultores qui.

Deſultores erant, qui ex equo in equum deſilibant, vel ex curru in currum, vt citiùs metam pertingerent, vel corporis agilitatem oſtentarent.

In

Digitized by Google

In Græciâ ad cultum Deorum, & exercitium corporis quatuor certaminum genera inſtituta, Olympia quinto quoquè anno in honorẽ Iouis Olympici: Pythia in honorem Apollinis; Nemæa in honorem Herculis; Iſthmia in honorem Neptuni. Vide Natalem Comitem lib.v.

Certamina 4 Græcia. Olympia Pythia, Nemea. Iſthmia.

Erant, & alij ludi, vt Troiæ, ideſt, equeſtres pugnæ. Ludi Scenici; quod in ſcenâ, hoc eſt, in vmbrâ agerentur; & hi ingeniorum acumine, atque actionis agilitate, ſeu arte conſtabant, atquè in theatro peracti; at Circenſes in Circo. Scenici fuere Tragœdia, Comœdia, Satyra, & Mimus; In Circenſibus I. pugnis, cœſtibus, luctâ, gladijs, fuſtibus, haſtis, pilis dimicabant. II. curſu. III. ſaltatione. IV. iaculatione diſcorum, ſagittarum, iaculorum, &c. V. decurſu equeſtri. VI. aurigatione. VII. naumachiâ, de quibus ſingulis, vide Mercurialis Gymnaſticam, Vvolfgangum, Rhodiginum, Alex. ab Alex. Roſinum, & alios. Erant, & alij ludi in honorem Deorum inſtituti, vt funebres, ſeu gladiatorij: Gladiatores, vel erant Retiarij, vel Secutores, vel Mirmillones, vel Hoplomachi, vel Thraces; horum magiſtri vocati Laniſtæ. Munerarij erant ſpectaculorum exhibitores, qui ludos gladiatorios populo exhibebant, Græcis Agonothetæ dicti, de quibus à me alibi fuſius, & ab alijs quoquè meliùs.

Troia ludus. Ludi Scenici qui. Ludi Circenſes. Ludi gladiatorij funebres. Munerarij qui.

Hic rotam ſufflamino, ne in præceps excurrat; habenas tamen relaxo amori, & obſeruantiæ in te meæ, vel ſi in infinitum, per ſpatia illa imaginaria excurrerent, qui Protei inſtar, & Camaleontis, deſultoriâ quâdam poteſtate ſeſe in quiduis ſubinde tibi transformabunt.

Vt deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas.
Hac ego contentos auguror eſſe Deos.

Demeſſui alibi, quas oculis potui libare, delicias, nõ quas volui, in meum calathiſcum, quem tibi Alcinoo, libens, volens dono; qui ſi inter odoratas delicias tuarum virtutum aliquantiſper immorabitur, fragrantiſſimum ſemper ſpirabit odorem.

Digitized by Google

SYNOPSIS
DE AQVILA
ET SIGNIS
MILITARIBVS.

COM. FRANCISCO CALYDONIO
I. C. Equiti.

Dubia IV. *propoſita* I, *De Aquilæ vſu militaris.* II. *De ſuffragijs Romanorum* III. *De iure Patriciorum.* IV. *De Galliâ Narbonenſi in Prouinciam redacta. Primùm enucleatur, De Aquilæ militaris vſu. A quo primùm inuenta, & inuecta Romam in caſtra, & vnde. Eius vſus in legionibus, locus in caſtris. Quantus eius cultus. Loci varij ad hoc probandum prolati. De vexillis, & cæteris ſignis militaribus. De illorum diſcrimine, & alijs ad militaria ſpectantibus.*

PAce tuæ modeſtiæ, excellentiſſime, atq; generoſiſſime Calydoni, togâ, ſagoquè celebèrrime, præfari mihi liceat.

Semper honos, nomenquè tuum, laudeſq; manebunt.

Siquidem monumentum aere perennius tuæ famæ ob litterarum, militiæquè præſtantiam

tiam in omnium pectoribus ſtatuiſti; in meo autem, & humanitatis, amorisquè ſingularis, cum toties Senis Peruſiæquè agens amiciſſimis litteris, & monitis, veluti ſtimulis acutiſſimis, ad virtutem excitaſti, impuliſti, vt qui de eâ optimè meritus. Nunc denuò, veluti ſopitos longo temporis, & locorum interuallo, ignes, cinerequè diuturni ſilentij obrutos, litteris antiquæ eruditionis doctrinâ refertis, me Vicentiã meditantem, à veſtris ciuibus viatico, & ſtipendio ſatis honorifico vocatum, excitare contendis. In arenam rurſus à te laceſſor, præludium, ac velitationem proponis, primus haſtam iaciens, ut primus de me periculum facias. Periclitandumnè igitur? tria Theramenis cauenda, monebat antiquitas, mihi verò quatuor vitanda; totidem enim ictus à te mihi excipiendi, & diluendi. Illud mihi dictum putarem, λάθε βιώσας; in tanto offenſionis metu, ac periculo, ſi per te mihi liceret, ne ego corticeus, Oreſtis inſaniam inſanire viderer. Quia tamen à te iure mecum agitur, quòd ius omne tibi in me; & glebâ coniectâ à te vocor, tuum, vt ius in re præſenti vendices, nec iudicium eiero; neque alium proco; neque vadimonium in perendinũ concipio, dum mecum non ex ſyngraphâ, ſed ex æquo, & bono agatur. Kalendis exactis, venère, inquis, Idus: litteraria vſura ſoluenda. Verum. Ah, oro, aliquid de tuo iure remittas, partem ſoluam, de ſummâ non periclitaberis, cum per alios creditores licebit, omnino perſoluam. In quadriuio à te conſtituor, dum quatuor mihi nodos Gordios diſſoluendos proponis. Sed tuum in his gladium (Alexander) imploro, qui enim indiſſolubilem diſſoluerem?

Late victurus.

Hic Deus interſit, quia dignus vindice nodus

Aliàs me noſti Dauum, nunquàm Oedipum, eumdemquè me fateor. *Dubia IV. propoſita.*

Primus nodus, *Quando, & à quibus primus Aquilæ vſus, Romanis in inſignibus militaribus.* 1. *Dubium.*

Alter, *Singulinè viritim ciues Romani in Comitijs ſuffragium ferrent?* II. *Dubium*

III Dubiũ. Tertius, *Quomodo, quavè de cauſâ ciues Romani à Senatorio in plebeium tranſmigrarent ordinem?*

IV. Dubiũ. Quartus, *Quo tempore Gallia Narbonenſis à Romanis deuicta, atque in prouinciæ formam redacta?*

Hæc ſingula, vt par eſſet, ſi perſequi vellem, arcâ, nõ cartâ mihi opus. Ex hoc quadriuio non ſine Herme me expediam. Explorandæ viæ gratiâ, vni metātũm commendo, quod in procinctu iam ſpero ſatis. In meum iſthuc aduentum totius rei ſummam reſeruo; vt ex vtriuſque colliſione veritatis ignis excitetur. In his tamen vti, & in alijs (mi Calydoni)

Ne te quæſiueris extra.

Quædam tamen mihi abiturienti è medio ſcriptorum, quicunque mihi præ manibus, ſublata in mediũ propono. Atqui (ſcio) ſine cortice nato. Hæc ſanè fortaſſe non præter rem, etſi non ad rem, veluti iacula plurima, ad ſcopũ ſingula collimantia, pauca verò eũdem attingentia: quam palmam, alijs longè me peritioribus libentiſſimè cedo.

Dubij primi enodatio de Aquilâ. Calydoniorum ſtẽma quam antiquum.

Primò dubitandi anſam, nunquid nobiliſſima, antiquiſſimaquè tua ſtemmata, Aquila nempè illa rubra, hoſtium cruore infecta, Calderico veſtro Calydonio fortiſſimo militum duci, ob reportatam ex hoſte victoriam honorificẽtiſſimè, donata à Federico primo Imperatore, tibi præbent? Felix, fauſtumquè in hoc primo congreſſu omen, nec renuo. Ego quoque (fas mihi) Aquilifer in meis inſignibus.

Andabatarum more in tam alto ſcriptorum ſilentio, atq; auctoritatum caligine, prœlium committo: quid mirum, ſi riſum moueo liuidulis; delicatulis verò ſtomachum? Dantes Aligherius (ſi qua fides, in his, recẽtioribus, & vatibus) in VI. ſui Paradiſi, facem præferre nititur, ſed à nullo mutuatam, vel gratis ſibi vſurpatam, cum aſſerit, Aquilæ vſum per Aeneam à Troianis in Italiam translatum, quâ, & vſi deinceps poſteri Reges, Conſules, inde ad Imperatores vſque. ſed audio Lyricum obmurmurantem,

De Aquilæ prima inſtitutione Dantis ſentẽtia prima. Aquilæ vſus ab Eneâ.

Pictoribus, atque Poetis

Quodli-

Quodlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Attamen, nunquid, fabularum inuolucris veritatis arcana vates occludentes vaticinabantur? Quid igitur mirum, ſi Alexander ab Alex. cap. 11. lib. IV. Genialium dierum circa medium, diſſentire ab hoc poetâ noluerit, cum inquit; *Hoc inſigne Iouem aduerſus Titanas.* (de Aquilâ loquitur) *vſum ferunt; inde ad Cretẽſes, à Cretenſibus ad Troianos, demum in Latium ab Aeneâ traſlatum defluxiſſe, quo poſtea Romani veluti præcipuo vexillo in bellis vſi ſunt. Propius verò eſt, quòd Ioue dimicante contra Saturnum, Aquila augurio tanquam felici, & fortunato regni victor euaſit. Quo exemplo Romani Aquilam, veluti auſpicatiſſimum ſignum habuere.*

Alexandri ab Alexan. 2. ſententia.

Aquila uſui a Ioue bello Gigantum.

Aquila augurium Ioui fauſtum.

Verùm enim verò, quia (vt dixi) ſine vlla ſcriptorum auctoritate, gratis, & hic aſſumere videtur; Dialecticorum more, aſſumptũ liberrimè negabo. Nam ſi in hoc vllus coniecturæ locus; mihi liceat coniectare; illis enim totis ſuffragijs refragari mihi videtur (pace tantorum virorum) vir pereruditus, & antiquiſſimus Dictys Cretenſis, qui lib. V. de bello Troiano tertiam refert ſententiam, cum inquit, *Quo quidem ſpectaculo* (loquitur de quodam portento Troianis viſo in ipſo ſacro) *perculſis, atque attonitis omnibus, ſubitò Aquila ſtridore magno immittit ſe ſe, atque extorum partem eripit, moxque ſuperuolans ad naues Græcorum pergit. tali auſpicio motus omnium animis prænunciat, Græcos dominos fore eorum, quæ apud Troiam eſſent.*

Dictys Cretenſis 3. ſententia.

Aquila rapit extra Troianum.

Numquid igitur aues ſiniſtras, pro ſuis ſignis Troiani conſtituerunt?

Non obtuſa adeo geſtabant pectora Teucri.

Deinde in mutatione illâ clypeorum, factâ noctu, quam refert Virgilius in 11. Aeneidos, interpres tantùm meminit Palladis, & Neptuni; quæ Troianorum, & Græcorum inſignia fuiſſe, ex alij colligo.

Mihi tamen vero ſimilius, atque ad veritatem propius accedere viderer, ſi (ſaluo tamen certiori calculo) non aquilam, ſed ſuem, ſeu ſcrofam Aeneæ in inſignibus extitiſſe, Meſſalæ Coruini, de progenie Au-

Meſſalæ Coruini 4. ſententia.

Sus Aeneæ in inſignib.

guſti auctoritate niſus, rationique innixus, dicere au derem; *Quod inſigne* (inquit) *vexillis Antenori, & Aeneæ fuiſſet, ſine quâdam rei memoriâ haud prætereundum arbitror,* & quæ ſequuntur: & paulo poſt, hæc ſubnectit nō aliena, *Armaque fixit, hoc eſt, in templis arma, & inſigne armorum ſuſpendit.* & quæ deinceps ſubdit; *Ideo arma fixit Troia, Troia fuit inter arma templis affixa, armorum inſigne, quod nonnulli aſſerunt. Troia namque vulgò, Italicè, latinèque, ſcrofa, vel ſus dicitur.* Ex quibus rebus infero non prorſus à vero aberraſſe Alexandrum ab Alexandro lib. IV. capit. II. Pliniumque cap. IV. lib. X. affirmantes, Romanos ſuem potiùs, quàm aquilam accepiſſe à Troianis. quandoquidem idem Meſſala Coruinus paucis interiectis hæc habet. *Eūdem Aeneam Lauinium oppidū ſtruxiſſe aiunt, ſimul, & hinc ſcrofæ ſignum Troianis ortum quidam tradidere, ſeu ob iniecti fundamenti regiæ ſedis memoriam, ſeu quia quietis genti ſcrofa ſignum dederat, ſeu ob æternum inſigne nominis Troiæ, quæ huic vocabulo animalis, vulgò, Italicè, includitur, vt ſupra memini. Præterea, & nōnulli referunt hiſtorici, Aeneā more nauigantium inter cætera animalia ad vſum veſcendi, vt fit, ſuem viuam ſecum detuliſſe, ac ex oraculo reſponſum habuiſſe, cum teneret Italiam, dimitteret eam, inde, quo reperta foret, ſedi eius conderet vrbem, quam in Campaniæ oris apud Auernum lacum, Baiarumque fines dimiſſam volunt, mox ſupra Tibridis ripam, quare elatum ſcrofæ vexillum: quo circa Helenus ab Aeneâ in III. Virgilij Aen.*

Plinij, & Alex. ab Alex. v. ſententia.

Romani ſuē mutuati in inſignibus à Troianis.

Meſſalæ Coruini locus de ſue Aeneæ.

Vade, age, & ingentem factis fer ad æthera Troiam.

Ideſt, inſigne Troianum. Ideo idemmet Virg. eodem Heleni nomine,

Virgilij locus de ſue Troianâ.

Signa tibi dicam: tu condita mente teneto.
Cum tibi ſollicito, ſecreti ad fluminis vndam
Littoreis ingens inuenta ſub ilicibus ſus,
Triginta capitum fœtus enixa iacebit:
Alba ſolo recubans; albi circum vbera nati.
Is locus Vrbis erit; requies ea certa laborum.

Ad hoc confirmandum ſubnecto, quæ Dionyſius Halic. in primo ſuarum antiquitatum refert, qui maximè in hoc cum eodem Meſſalâ Coruino conſentire videtur, dum ait. Tro-

Digitized by Google

Troianos igitur in præſentiâ ſedibus iſtis vſuros dicebat. Sed poſt totidem annos, quot porcellos ſus peperiſſet, alteram vrbem fortunatam, & amplam ab eius poſteris conditum iri. Aeneam verò, cum hoc intellexiſſet, eamque diuinam vocem eſſe indicaſſet, Dei imperata feciſſe ferunt. Alij verò dicunt huic viro vehementer ſollicito, & præ dolore corpus languidum habenti, & neque in caſtra diſcedenti, nec cibos vllos ſumenti, ſed illic, ita vt forte erat, noctem illam cubanti, magnum quoddam, atque admirandum ſpectrum, formâ cuiuſdam Dei patrij aſſumptâ, in ſomnis aſtitiſſe, & de rebus paulò ante memoratis eum monuiſſe; ſed vtrum ad veritatem propius accedat, Deus nouit. Poſtridie verò ſus, triginta porcellos peperiſſe fertur, & poſt totidem annos à Troianis alijs vrbem eſſe côditam, Aeneas verò fœtum ſuis vnâ cum matre Dijs penatibus immolauit, in eo ſpatio, vbi nunc eſt quoddam ſacellum, quod Lauinienſes ſacrum exiſtimantes ab eius aditu arcent cæteros. Quæ omnia certo certius, & luce clarius innuunt, ſuem potius, quàm Aquilam Aeneæ fuiſſe ſacram, vt quæ tam boni, & fauſti ominis, tantique imperij auſpicium fortunatiſſimum. At, ne quis putet viros eruditiſſimos opinantes à Troianis in Romanos Aquilæ vſum deriuatum, tanquam Senatores abſque prouocatione decreuiſſe, tanquam legatos ſine mandatis hæc litteris mandaſſe, quia mihi meus Achilles, & illi ſuum Hectora implorabunt, Dionyſium dumtaxat, ita pro illis diſſertantem, *Dum autem vrbs Lauinium conderetur, hæc prodigia Troianis oblata tradunt, cum ignis in nemore ſuâ ſponte accenſus, aiunt, lupum ore materiam aridam tuliſſe, & in ignem conieciſſe. Aquilam verò aduolaſſe, & alarum agitatione flammam excitaſſe; ſed vulpem conatibus horum magno ſtudio ſe oppoſuiſſe, & caudâ in flumen intinctâ operam dediſſe, vt ignê, qui ab alijs accendebatur extingueret, & modò eos, qui ignem accendebant victores fuiſſe: modò etiam eam, quæ flammam extinguere volebat. tandem verò duas illas viciſſe. bene verò, cum contra illas nihil amplius moliri potuiſſet, irrito conatu diſceſſiſſe. Aeneam verò, hac re animaduerſâ, dixiſſe ferunt, Coloniam iſtam fore illam quidem illuſtrem, & admirabilem, nomenque celeberrimum adepturam, ſed eius incrementa populis*

Dionyſii Helicarn. 6 ſententia

Dionyſii *Helic. locus.*

Sus potius, quàm Aquila ſignum Aeneæ.

Aquilæ vſus à Troianis in Romanos Dionyſij *locus de Aquila.*

finiti-

finitimis inuidioſa, & moleſta fore; tamen eius aduerſarios ab ipſâ ſuperatum iri, quod fortuna beneficio numinis diuini, fauorem humanis inimicitijs, ac inuidiâ longè potentiorem eßet habitura. Hæc igitur tam manifeſta prodigia Troianis oblata dicuntur, quæ futuram vrbis fortunam indicarunt, atque eorum monumenta in Lauinienſium foro extant. horũ animalium æreæ ſtatuæ, quæ ibi longiſſimo tempore aßeruantur.

In tantâ itaque ſcriptorum primarum partium diſſenſione, cui aqua non hæreret? res hæc omnis longè nimis petita, & antiqua, fortaſſe antiquanda, aquilas ab Aeneâ vſque petitas. At coniectore opus, vbi locus coniecturæ, & opinioni, Ideo liceat de me fari.

Ite pedes quocumque ferent, quocumque per vndas.

Lipſij ſententia vltima.

Clariſſimus vir mihi ſemper cariſſimus Iuſtus Lipſius, mirùm, quàm benè rem coniectare, ac penè aſſequi, vel diuinare videtur, cum in IV. de militiâ Romanâ dial. V. hæc habeat. *Signum legionis Aquila, vt ſupra tetigi, nec niſi vnius vna, immò nec ſociorum quidem, & quia hæc præcipui & imperij ſignum, ſubiungi ſub eam ſocios voluerunt, & auxilia non ſeorſum habere. Huius origo variè petitur. A Ioue alij, qui hanc inſigne militiæ habuerunt. quidam à Troianis. Ego fortaße nihil errem, ſi aut ipſos à ſe Romanos reperiße dixerim, aut vicinorum exemplo*, Hæc ille. Ne tamen videar,

Romanis aquilæ vſus a ſe, vel a vicinis Etruſcis.

Vnius addictus iuraſſe in verba magiſtri:
Quo me cumque rapit tempeſtas, deferor hoſpes.

Romuli tempore nullus aquilæ vſus Rom.

Temporibus Romuli, aquilæ vſum non fuiſſe ex Plutarcho in illius vitâ colligo, qui nuſquam aquilæ meminit; hæc enim de Romulo habet verba; *Ipſe etiã ſecum* (loquitur de Romulo) *agebat magnam armatorum manum in centurias inſtructam, quarum ſingulas ducebat vir qui iam herbarum faſciculum haſtâ alligatum præferens, qui poſteà manipuli nuncupati ſunt, ex hocquè lapsâ conſuetudine, vſque ad noſtram ætatem manipularijs in caſtris id nomen manſit.* Manipuli deinde in aquilam mutati, vt docet Ouid, Faſtorum. III.

Manipuli a Romuli tempore ſigna Rom.

Illa quidem fœno, ſed erat reuerentia fœno,
Quantam nunc aquilas cernis habere tuas.

Et

Et mihi quoque (ſi qua fides, ſi benè memini) nullus occurrit auctor, ſiue hiſtoricus, ſiuè antiquitatis indagator fidelis, quippiam tale proponens, de aquilâ à Romulo in Tarquinium vſque Priſcum; quod ſubinnuere videtur Alexander ab Alex. lib. & capite ſuprà citatis, cum ait. *Signa militaria, quæ exercitum præire conſueuerunt, cum acies educendæ, & manus cum hoſtibus conſerendæ forent, à principio ferre, manipulos fuiſſe accepimus, quos haſtis alligatos ſignifero deferri, & illis præeuntibus decernere ſolebant, vnde, & manipulares dicti. Aucto mox imperio, prorogatiſquè finibus quinque ſigna ærario depromi, & militum acies, ac legiones præire aſſuerunt: Hæc fuerunt aquilæ, lupi, minotauri, equi, & apri ſimulacra.*

Alia ſigna animaliũ addita manipulis.

Sed quàm tenebricoſus, ſibique contrarius hic videtur, Cimmeriaſque tenebras huic obducere, atque eas palpare (vt dicitur) cum pugnantia dicat ſequentibus? Quæ tamen in eiuſdem capitis fronte habet, hiſtoriam veroſimilius refert.

Alex. ab Alex. ſibi ipſi contrarius.

Quamobrem (etſi ego de gente Etruſcâ,) pro eâdem tamen in meâ tribu ſuffragium ferre mihi liceat: nec mihi refragante auctore grauiſſimo, Dionyſio videlicet. Ille ſiquidem lib. primo innuere videtur, regnante Tarquinio Priſco, quincto Romanorum rege, Romanos ab Etruſcis omnia imperij inſignia fuiſſe mutuatos, cum enim fœdera pacis Tarquinius, cum Etrùſcis ſancire vellet, poſt inita multa certamina (ita referente eodem Dionyſio.) *His reſponſis acceptis, legati abierunt, & paucis poſt diebus redierunt, ei non ſola verba offerentes, ſed etiam imperij inſignia, quibus ipſi ſuos reges ornare ſolebant, portantes, & coronã aureã & ſellam eburneã, ſceptrũq; in ſummitate AQVILAM habens & tunicam purpuream auroq; diſtinctam, & togam purpuream, & pictam, &c.* Et paulò inferius. *Tarquinius tamen his honoribus acceptis, non ſtatim eſt vſus, vt maxima pars Romanorum ſcriptorum ſcribit; ſed cum ad Senatum, populumque Romanum eius rei cognitionem retuliſſet, an honores oblati recipiendi eſſent; poſtquam omnes id velle cognouit, tum demum eos accepit.* & paulo poſt. *Idem ornatus manſit in ipſius ſucceſſoribus, & poſt pulſos reges*

Aquila cum cæteris ornamentis ab Etruſcis Romam.

annuis

Digitized by Google

annuis conſulibus exceptâ coronâ, togâque pictâ, nam hæc ſolâ his ademptа ſunt, quia inuidioſa videbantur, libertatique contraria, ſeu grauia. Sed altius rem indagemus, ſi fas. In Xenophonte de Cyri expeditione lib. primo hæc lego. *Hic autem regale ſignum agnitum, auream aquilam in peltâ ad ſummam haſtam alligata.* & in Pædiâ. *Erat autem ei ſignum aurea aquila in longâ haſtâ ſuſpenſa, & nunc etiam id inſigne Perſarum regibus manet.* Quare à Perſis vſque Aquilæ vſus emanauit. Perſarum aquila differebat à Romanorum, quòd hæc modica ex argento ſummæ haſtæ inſiſtens alis expanſis, pede fulmen aureum tenens, adeò vt baltei latebris à ſignifero potuerit tegi, vt refert Florus, libro I V. at Perſarum, amplior. Cur autem Perſæ aquilâ vſi, idem Xenoph. de Pædiâ lib. I I. in principio diſſerit; quòd aquila dextra apparens, dux itineris ad Perſidas fuerit ſatis omine fauſto, & auſpicato.

Aquila inſigne Perſarũ, & cur.

Aquila Perſarũ, in quo differret ab aquilâ Romanorum.

Quid hac luce clarius? non hæc Boeotica ænigmata, neque opus Delio natatore lectori, ne præfocetur, ſiquidem Dionyſ. grauiſſimus hiſtoricus ab Etruſcis in Tarquinium Priſcum, à Tarquinio Priſco in Coss. vſque hæc imperij ſigna emanaſſe palàm fatetur.

Vnus hic igitur face hiſtoricâ in tãtis tenebris præire mihi videtur, atque ad Coss. vſque, quaſi manu ducere; Sed quàm longiſſimis interuallis tentabundus lento paſſu vix ꝓgredior. A Tarquinio Priſco ad Coss. mirũ quàm rara mentio huius aquilæ? aliqua tamen, neque obſcura in L. Floro, & eodem Liuio. Florus in ſuâ hiſtoriâ de I I. bello Punico, in Traſimenâ clade hæc habet, de Flaminio Coſ. loquens. *Imminentem temerario duci cladem prædixerant inſidentia ſignis agmina, & AQVILAE prodire nolentes.* Annon aquilæ vſus hoc tempore Romanis? Etſi T. Liuius in I I. Dec. I I I. cum de eodem loqueretur bello, eâdemque cæde, ſignum, non aquilam vocet, dum inquit, *Inſuper nuntiatur, ſignũ, omni vi moliente ſignifero, conuelli nequire.* Dion. lib. X L. ait, *Aquila exigua quædam eſt ſacelli effigies, inque eâ eſt aquila aurea collocata; conſtituitur autem in omnibus legionibus Romanis, neque prius hybernaculis effertur, quàm vniuerſus exercitus egre-*

Auctores de aquila mentionẽ facientes ſub coſſ.

egrediatur. Eam aquilam haſtæ impoſitam vnus quidam vir portat, cuius haſtæ pars infima præacuta eſt, vt in ſolum figi queat. Idem tamen Liuius eiuſdem Dec. lib. IV. de inquiſitione a Scipione factâ, qui primi in Carthaginis Nouæ mœnia irrupiſſent, ita refert. *Stare hinc legionarios milites, hinc claſſicos, per omnes Deos paratos iurare, magis, quæ velint, quàm quæ ſciant, vera eſſe, & obſtringere periurio, non ſe ſolùm, ſimulque caput, ſed ſigna militaria, & AQVILAS; ſacramentique religionem.* Quod tempus quinctò tantùm anno poſt Thraſimenam cladem fuiſſe reperio, nam, niſi me fallit calculus, illa fuit ab vrbe conditâ anno DXXXV. Nouæ autẽ Carthaginis expugnatio anno DXL. A. V. C. Plutarchus in Fabio Max. *His dictis imperat, aquilas attollant, & ſe omnes ſequantur.* Vegetius etiam huius meminit lib. II. cap. XIII. & Val. Max. Aquilam ſcilicet, primum totius legionis eſſe ſignum, cuius Aquilifer cuſtos. Dionyſius Halic. lib. X. *Rurſus cum in prælio accidiſſet, vt Præfectus noſtræ legionis caderet, & Aquila in hoſtium poteſtatem veniret, eodem modo pro totâ legione dimicãs, & Aquilam recepi, & præfectum ſeruaui, qui mihi pro auxilio tunc ſibi lato gratiam referens, ſuo primipili munere cedere, & Aquilam tradere volebat.* &c. Hæc Dionyſius habet in lib. X. Saluſtius Coniurat. Catil. in fine, *ipſe cum liberis, & colonis propter aquilam aſſiſtit, quam bello Cymbrico Marius in exercitu habuiſſe dicebatur.* Cæſar Com. de bello Gall. lib. IV. *qui decimæ legionis aquilam ferebat, conteſtatus Deos, vt ea res legioni feliciter eueniret, Deſilite* (inquit) *commilitones, niſi vultis aquilam hoſtibus prodire, etc.* Seneca Trag. Thebais, actu II. *Aquilâque pugnam ſignifer notâ vocat.* Vbi videtur innuere Græcis quoque in vſu fuiſſe aquilas, ſed videndus Aelianus, Leo, Vegetius, Modeſtus, Valtrinus, Cyllenius, Ferettus; An vt Romanis, ita et Græcis aquilæ vſus? Apud Perſas aquilæ vſus legitur quoque, vt dixi, in Q. Curtio lib. III. *Inter hæc aquilam auream pinnas extendenti ſimilem ſacrauerant.* &c. Ab hoc tempore deinceps Romanis in inſignibus aquilam elatam, eamque in legionibus cultam, quis niſi talpâ cæcior non videat? Subſcribit huic Plinius capit. IV. lib. X. dicens. *Romanis eam legionibus Caius Marius in ſepti-*

Aquila cultus.

Carthaginis expugnatio quando.

Aquila Græcis etiam ſignum militare.

Aquila vſus apud Perſas. Aquila ſola in caſtris.

mo conſulatu ſuo propriè dicauit, et antea prima cum quatuor alijs, lupi, Minotauri, equi, aprique, ſingulos ordines anteibant. Paucis ante annis ſola ante aciem portari cœpta erat, reliqua in caſtris relinquebantur. Marius in totum ea abdicauit. ex eo notatum, non ferè legionis vnquam hybernaſſe caſtra, vbi aquilarum non ſit iugum. Idemque ſupra citatus Florus lib. IV. de bello Germanico, dum Vari infamem internecionem recenſet, *Signa* (inquit) *& aquilas duas barbari poſſident, tertiam ſignifer priuſquam in manus hoſtium veniret, euulſit, merſamque intra balthei ſui latebras gerens in cruentâ palude ſic latuit.* Quarum aquilarum alteram Stertinius Germanici ductu recuperauit, vt Tacitus refert in primo ſuorum Annalium, *Bruteros ſua vrentes expeditâ cum manu L. Stertinius miſſu Germanici fudit, interque cædem, & prædam reperit vndeuigeſima legionis aquilam cum Varo amiſſam.* Quibus locis, alijſque quamplurimis, tam Cæſaris, quàm aliorum primæ claſſis ſcriptorum apertiſſimè conſtat, Aquilæ vſum in bellis non alienum à Romanis, illamq; religioſiſſimè cultam: ac, ſi mihi ociū, à Tarquinio Priſco ad Thraſimenam cladem vſque (quod interuallum, puto, circiter quingētorum annorum) aliquot auctoritates in medium proponerem. Ad hæc; à me ſtare videntur Roſinus in ſuis de antiquitatibus Romanis libris, alijque eruditiſſimi noſtræ ætatis ſcriptores, de tempore ſcilicet Tarquinij Priſci. In his præ cæteris conſulenda antiqua numiſmata, in quibus inſcriptiones, imagines, ſeu εἰκόνες plurimæ, quæ non mihi præ manibus, ad hanc antiquitatem eruendam.

Aquila ſola in caſtris.

De ſignis militaribus.

Locus Plinij de Signis, Lupi, Minotauri, Equi & Apri, aurem mihi vellicat, vt Laconicè de Signis, vexillis, & Aquilis, ex probatiſſimis auctoribus multa in pauca conferã. Diſcrepāt ſigna à vexillis, & Aquilis.

Signum, & vexillum in quo diſcrepent.

Signa illas imagines ſupra narratas ex Plinio præſeferebant, & Imperatorum etiam, & Ducum, quæ nouem in legione fuiſſe, quot cohortes, lego, apud quæ, tanquam ad aſylum pecunia militaris, captiui, &c. tenebantur: præferebantur Proconſulibus, & Præſidibus.

Signa totidē quot legiones.

Signa aſylū omnium.

Vexil-

Vexillũ erat inſigne, in quo imagines paſſim Deorum, Imperatorum, Ducumquè militarium erant depictæ, in formam ſacrarum ædium vexillorum, quæ nos cum Cruce veneramur. Vexillum pedeſtre triplex Romanis, centuriarum, prætoriarum, & auxiliarium. Centuriarũ tribus conſtabat ex vexillis, vnumquodq; CLXXXVI. homines complectebatur. Primum vexillum triarios ducebat, veteranum militem ſpectatæ virtutis; Secundum rorarios; Tertium accenſos. hi dicti vexillarij. Prætoriarum cohortes Prætorianas continebat paſſim, in proris nauis, limitibuſquè Romanis, vbi Prætores, & Præſides agebant; Vexillũ auxiliarium pedeſtres cohortes ſociorum, & auxiliarium gentium præcedebat; Hoc vexillum, ſi totius exercitus, auro, gemmiſquè interſtinctum, dictus, Labarus. erant, & alia, quibus ſuperſedeo.

Vexillũ quid

Vexilli pedeſtre triplex.

Cẽturiarum vexillum triplex.

Prætoriarũ vexillum.

Auxiliariũ vexillum.

Labarus quid.

Aquila erat vnica in legione, cum plura, & ſigna, & vexilla extarent, huius figuram ita ex Dione Caſſio, latinè, *ferculum eſt paruum, in quo Aquila aurea collocatur, et in omni iuſto exercitu ab Aquilifero haſta longa prefixa defertur, quò facilius humi defigi poſſit, in acutam cuſpidem deſinit.* Ante Aquilam incedebant Præfecti caſtrorum, Tribuni, ac Centurionum præcipui, & apud hanc ſontes religione ſe tutabantur; ſi plura aues de his, Conſule Vuolſangum Laxium Comment. Reipub. Romanæ, de Draconibus, & inſignibus multa eruditè diſſerentem. Eruditiſſimus Lipſius in ſuis de militiâ lib. IV. refert, cuique manipulo ſua fuiſſe ſigna, legioni communem Aquilam, & ſigna præiuiſſe in fronte exercitus, ſed anteſignanos præceſſiſſe, tanquam ſignorum propugnatores, qui aliquandò ſumuntur pro haſtatis. Subſignani pro Principibus, Poſtſignani pro triarijs. Imperatores, & Tribb. circa ſigna. Imperator inter Principes, & triarios ante Aquilas ſtabat: iuxta hunc legati, & Tribb. niſi tamẽ certæ alicui legioni, aut cornu præeſſent, vbi loco Imperatoris agebant.

Aquila vna in Legione.

Aquilæ deſcriptio.

Aquilã qui præcedebant

Cuique manipulo ſuum ſignum.

Qui circa ſigna.

Manipulorum ſignum olim ſtraminis manipulus, haſtæ ſuſpenſus, inde manus, vel tranſuerſum ligneolum in formam crucis, vel imaginis Deorum, aut Im-

Manipulorũ ſignũ quod.

peratorum. Repeto paucioribus. Vexilla erãt ſignæ equitum purpurea, auro miſta, in iis nomẽ Principis, aut imago Imperatoris quadrata, dicta poſtea, Labarus. Aquila ſignum totius legionis, aut alia animalia rapacia, de quibus ſupra. Aquila ſæpè vnguibus fulmẽ tenebat, quam hybernantes in ædiculâ, ſeu ſacello reponebant: figebatur in terrâ in ipsâ pugnâ, & in caſtris: per ipſas aquilas numerabantur legiones, & alia multa, quæ quiſque apud doctiſſimũ Lipſium videat, & alios quamplurimos.

Aquila cum fulmine.
Aquila locus

Sed tricas conduplicaſſe Tellenias quibuſdam videor. fateor: quia nodus adhuc ineſt mihi magis indiſſolubilis: iure pretium ob ſtultitiam fero, bouẽ tollere qui tentaui, cum vitulum nequeam.

Ad quatuor me paraueram, vix vni ſufficio, immò deficio. Nam ex parietinis, & fragmentis antiquitatis colligo, & ex obliteratis ſcriptorũ veſtigijs hariolor. Tuum tamen prudẽtiſſimum opperior iudicium, coram Vicentiæ audiendum; vti, & de reliquis dubitationibus, quas in ſequentem Synopſim leuiter à me delibandas differo. Excuſa, quia neque libri ad manus, neque (dum longum iter meditor) munere ſuo mens ritè fungi poteſt. Si libet, lege. Scopũ, (ſcio) quæ iacio, non attingunt; etſi ad illũ intendunt; quia pleraque coniecturæ neruo aguntur. De alijs, quid futurum, videbimus. Hoc vnum non me latet; Atlantes, & Hercules veſtros huic oneri ſuſtinendo pares; me nanum, pumilionemquè omnino imparem. Varronis dicto hoc alloquium conſigno. *Neque in bonâ ſegete nullum ſpicum reperias nequam, neque in malâ non aliquod bonum.* Ita in his. *Sunt quædam bona; ſunt medicria, ſunt mala multa.* Quæ bona, benè habeto, quæ mala, malè perdito; neque oleum, & operam perdidiſſe opinor, qui imperanti parui, ac tam benè de me merenti, quas poſſum, refero grates.

SYNOPSIS
DE SVFFRAGIIS
COMITIIS.

De Adoptione. De Prouinciæ iure Romanorum.

COM. FRANCISCO CALYDONIO
I. C. Equiti.

Nodi tres reliqui diſſoluti. Primus: *An ſinguli ciues Romani in Comitijs ſuffragium ferrent. Comitia quot, quando inſtituta, Curiata, Centuriata, Tributa. Iudicium de his. De magnitudine Romanâ.* Alter, *quis primus nobilium in plebeios aſcitus, & cur. Quædam de adoptione, tam Romanâ, quàm externâ.* Tertius, *Gallia Narbonenſis quando, & à quo in Prouinciam redacta. Quid Prouincia; quotuplex. Quid in Prouinciæ formam reducere. Quæ Prouinciæ vectigales, quæ immunes, & alia ad hoc ſpectantia. Ritus Athenienſium, de peregrinatione filiorum circa finitimas regiones.*

EN altera me habet arena. ò quàm libenter alicui prodromo lampada traderem? niſi munus libello ſuperiori, ſcilicet alloquio, pronunciaſſem. Triplici ictu repetor. Excidere, aut latus tegere conor; quia in priori læſus, & penè confoſſus: populum exoro: nam in hac conuerſum

ſum planè timeo pollicem; ideo pillearium, vel rudiarium me voueo. Tu ſaltem (mi Calydoni) preme pollicem, quia non mihi ſatis validæ vires, non robur, idquè non multum in hac palæſtrâ exercitatum, quòd tam rarò rudibus batuere cum laniſtâ, per negocia, mihi licuerit. Negas? præludium tantùm dabo, quia iuſſus, quia pollicitus; ne te ludere videar; ne populi ludus fiam, atquè ludibrium ſpectantis amicè.

Dubium primum, an ſinguli ciues Rom. ſuffragium ferrẽt.

Sciſcitabaris deinde, nunquid ſinguli ciues Romani ſuffragium viritim in Comitijs ferrent? & quì hoc in tantâ vrbe fieri poterat?

Periculoſæ (ſcio) plenum opus aleæ tracto, & incedo per ignes ſuppoſitos cineri doloſo, quia hic maximè fortunæ luſus. Opera Sibyllæ indigerent, ſi, quæ ad hanc rem me legiſſe memini apud hiſtoricos, alioſquè non improbandos ſcriptores, de his exactiſſimè differentes, in certum numerum digerere vellẽ, nam

Hæc turbata volant rapidis ludibria ventis.

Paucis tamen me ex his turbis expediam, quia ſapienti pauca; nec me præterit Cenſoriâ te virgâ mecum non acturum, ſed bonâ fide: nam alioqui bonam copiam ciecarem, nec tantùm foro, verùm etiam totis bibliothecis cederem. En tamen meum de ſuffragijs, ſuffragium, mihi omnibus ſcriptoribus omninò ſuffragantibus, non tamen omnem mihi de hoc ſcrupulum tollentibus, quem iure obijcies: & ego, nec omnino reijcio, nec abdico. Dico tamen omnibus addicentibus.

Sententia au-ctoris.

Singuli ciues ſuffragiũ ferebant.

Singulos ciues Romanos, tam in vrbe natos, quàm extra (dum in numero ciuium eſſent aſcripti) vt primùm per ætatem illis licebat, neque aliquâ infamiæ notâ inuſti, aut ſuffragij iure priuati, in Comitijs, Curiatis, Centuriatis, & Tributis viritim ſuffragium tuliſſe. Sed prius, oro, mihi liceat, proloqui quædam, de triplici Comitiorum genere, dequè eorum inſtitutione, in quibus ſuffragij lationem ſingulis ciuibus Romanis permiſſam, ex grauiſſimis auctoribus colligam.

Pri-

A quò primùm inſtituta Comitia.

Primum à Romulo Romæ inſtituta Comitia ferun tur,qui totam ciuitatem in triginta curias diuiſit, qua rum ſuffragijs decernebatur, quicquid ad bonum publicum ſpectabat; hinc dicta Curiata. Ita Pomponius lege 11. de origine iuris, *Poſtea auctâ aliquo in modum ciuitate, ipſum Romulum, traditur, populum in triginta partes diuiſiße, quas partes Curias appellauit, propterea quod tunc rei publicæ curam per ſententiam partium earum expediebat, & ita leges quaſdam, & ipſe Curiatas ad populum tulit.* Quibus in Comitijs Curiatis ſingulos ciues ſuffragium tuliſſe, Halicarnaſſæus lib. 11. apertiſſimis his verbis demonſtrat, *Plebi autem tria hæc commiſit, magiſtratus creare, leges ſancire, de bello, (Rege referente) decernere, ita tamen, vt Senatus quoque in his accedat auctoritas, ferebat autem ſuffragiũ non vniuerſus populus, ſed per Curias, & quicquid viſum fuiſſet pluribus Curijs, id ad Senatum referebat, qui mos noſtrâ ætate mutatus eſt.*

Dionyſij auctoritas de Comitijs.

Idem Dionyſius de Tullo loquens libro IV. inquit. *Hæc dicentem, & de tribunali deſcendere parantem, clamor vndique ingens excipit, mixtæque lachrymis preces; maneret, rerumque habenas retineret, timore poſito; deinde ſubornati quidam paſſim turbæ inſerti vociferabantur, creandum eum Regem poſtulantes, vocari ad ſuffragium Curias, à quibus initio facto, mox plebs vniuerſa in eam inclinauit ſententiam. Id animaduertens Tullus occaſionem oblatam cupidè arripuit, ſe verò illis maximas habere gratias profeſſus, quòd beneficiorum eſſent memores maiora inſuper pollicendo, ſi Rex ab eis declararetur, ſimulque diem indicit Comitijs, quibus agreſtium quoque multitudinem vniuerſam intereſſe voluit. Fiunt Curiata Comitia, & diſtribuuntur calculi. Itaque omnium curiarum conſenſu, dignus regno iudicatus.* Liuius quoque lib. v. dec. 1. ita, Fabium Maximum loquentẽ ad populũ facit. *Quid alia, quæ auſpicatò agimus, omnia ferè intra pomerium, cui obliuioni, aut negligentiæ damus? Comitia Curiata, quæ rem militarem continent, Comitia Centuriata, quibus Coſs. Tribuniq; militares creati, vbi auſpicatò, niſi vbi adſolent, fieri poſſunt? Veiosnè hæc transferemus? an Comitiorum cauſâ populus tanto incommodo in deſertam hanc ab Dijs, hominibuſquè vrbem conueniet?* Vide

Digitized by Google

de quæſo, quàm Dionyſij, & Liuij verba apertiſſimè fatentur, ſingulos ciues in Curijs ſuffragium tuliſſe, multitudinemquè illam, non ad ſpectandum, ſed ad ſuffragandum conuocatam conueniſſe. At à Curiatis ad Centuriata gradum facio.

Centuriata Comitia a quo inſtituta.

Centuriata Comitia à Seruio Tullo inſtituta, vt Liuius primo Decad. primæ palàm facit dicens: *Aggreditur inde pacis longè maximum opus, & quemadmodum Numa diuini auctor iuris, fuit, ita Seruium conditorem omnis in Ciuitate diſcriminis, ordinumque, quibus inter gradus dignitatis, fortunæque aliquid interlucet, poſteri famâ ferrent. Cenſum enim inſtituit rem ſaluberrimam tanto futuro imperio, ex quo belli, paciſquè munia non viritim, vt ante, ſed pro habitu pecuniarum fierent. Tum claſſes, centuriaſque, & hunc ordinem ex cenſu deſcripſit, vel paci decorum, vel bello, qui mos vſque ad Coriolani iudicium anno vrbis conditæ* CCLXIII. *perdurauit.* In quibus Comitijs viritim ſuffragia à populo lata. Id Liuius lib. primo Dec. primæ quoque confirmat, *ſed gradus* (inquit) *facit, vt neque excluſus quiſque ſuffragio videretur*, & quæ ſequuntur. *Nemo* (inquit) *excluſus*? quiſque igitur viritim ferebat. Subſcribit Dionyſius his verbis lib. IV. *omnes enim putabant ſe æquari, dum viritim ſuffragia ferunt in ſuâ quiſque Centuriâ.* Idemmet Liuius lib. VI. dec. III. loquens de Scipione Procoſ. deſtinato in Hiſpaniam; *Iuſſi deinde inire ſuffragium ad vnum omnes, non centuriæ modò, ſed etiam homines, P. Scipioni imperium eſſe in Hiſpaniam iuſſerunt.* & lib. VIII. eiuſdem Dec. *Comitia deinde creandis coss. P. Scipionem dixerunt.* Et infra, *Cæterum Comitia maiore, quàm vlla per id bellum, celebrata, frequentiâ, proditum memoriæ eſt; conuenerant vndique, non ſuffragandi modò, ſed etiam ſpectandi causâ P. Scipionis.* Quæ omnia loca luce meridianâ melius, & clarius indicant, vel in Comitijs Centuriatis cuilibet ciui ius ſuffragium ferēdi permiſſum. Nunc ad Tributa.

Comitia Tributa quæ.

Tributa Comitia ſic dicta, à Tribunis, vel à Tribubus inſtituta anno A. V. C. CCLXIII. Coriolani occaſione, ita refert Dionyſ. lib. IV. his verbis. *Cæterū Tribb. accepto S. Conſ. progreſſi in Comitium, concionem aduocarunt,*

&

& valdè laudato Senatu, lectoquè eius decreto, diem Martio dixerunt, ad quem iuſſerunt omnes ciues adeſſe, cogniturros de rebus maximis. & infrà. *Vbi verò affuerunt tertio nundinæ die, agreſtium turba, quanta in vrbe nunquam antea confluxerat, ſummo mane forum occupat; Tribb. multitudine conuocatâ, loca fori funiculis diſtincta, cuique aſſignauerunt Tribũ. Primùmque tunc Romanus Populus Tributis Comitijs viritim tulit ſuffragia, multis reclamantibus patricijs, & Centuriata ex more fieri poſtulantibus.* & infra. (Nota tamen. dicit, *viritim*) proſequitur idem de eodem enucleatè.

Itemque Martij factiones poſcebant Cẽturiata Comitia, ſperantes, fore vt, à primâ claſſe, aut certè à ſecundâ, tertiâque abſolueretur; Tribb. verò idem ſuſpicantes, Tributa maluerũt agere, quibus committeretur iudicium; ne, vel diuitibus pauperes cederent; proletarij claſſicis; nèue extrema plebs excluderetur à ſuffragijs. Sed æquum ius calculorum eſſet omnibus tribulibus pariter, videbaturque æquum poſtulare, quòd populi iudicium penes plebem potius debeat eſſe, quàm penes factionem optimatum, & læſæ Reipublicæ crimen ad omnium cognitionem pertineret. Liuius quoque de his comitijs loquens librò V. Dec. III. *Si me* (inquit.) *Quirites omnes Aedilem facere volunt, ſatis annorum habeo. Tanto inde fauore ad ſuffragium ferendum in Tribus diſcurſum*, &c. Idem quoque lib. VIII. dec. I. *ea multitudo, veſte mutatâ, & ſpecie reorum, Tribus circumiuit, genibus ſe omnium aduoluens. &c.* & paulò infra. *Tribus omnes, præter Poliam antiquarunt legem* &c. Claudit agmen Dionis teſtimonium de Romanâ hiſtoriâ. lib. XXXVIII. *Q. autem Furius Calenus Prætor cum cerneret in certaminibus forenſibus promiſcuè ab omnibus ſuffragia ferri, & deinde quẽuis meliora ſuo ordini adſcribere, abſurdiora alijs impingere, legem tulit, quà ſingulos ſeorſim.* (ſingulos, inquit, ſeorſim) *ſua ſuffragia ferre iuſſit.* A. V. C. DCXCIV. Ex quibus, alijſque quamplurimis locis infero, colligẽs, viritim ſingulos ciues Romanos tam in vrbe, quã extra degentibus, quibus ius ſuffragij permiſſum, in Comitijs, id tuliſſe. Mihi in hoc nullo pacto refragantibus grauiſſimis auctoribus, de hoc exactiſſimè, eruditiſſimèque ſcribentibus, Manutio, Sigonio, Roſi-

Liuij locus de Tributis *ſuffragijs.*

Dionis locus de tributis ſuffragijs.

no, alijſque, qui tam benè de hoc diſſeruerunt, vt, ſi plura adderem, aquæ guttam mari addere, & ſoli lumen, ſplendoremque mutuò dare viderer. Corollarium addo. Tributa nõ vera fuiſſe Comitia, ſed plebis concilium, quod ad eam non vniuerſus populus vocaretur, ſed plebs tantum, patricijs exceptis. Gradum repono in Comitijs de ſuffragiorum iure. Priuſquam ad id probandum, gradum faciam, dico, iuratos Romanos ſententiam tuliſſe. Dionyſ. lib. VII. his verbis. *Vtquè omnes poſt legitimum iuſiurandum, iuratam, quemadmodum in iudicijs fieri ſolet, ſententiam ſuam dicerent.* &c. & paulò poſt. *Sed quamuis hoc probè ſciremus, non dubitauimus tamen ad vos accedere, iure freti, & iureiurando fidentes, quo iurati ſententias feretis.* & paulò poſt. *In quo totus Populus per tribus diuiſus, factâ rogantibus dicendi poteſtate, iuratus ſuffragia feret. &c.*

Tributa comitia tãtum ex plebe conſtabant.

Romani iurati ſententiã ferebãt.

Mihi tamen (clariſſime vir) ſuffragij iure, vt opinor, non deſtituto, in his comitijs, & in meâ tribu, liceat, obſecro, meam tabellam, in quâ ſcriptum illud. N. L. in ciſtulam conijcere; cum nondum diſceſſio facta, nec ſententia diuiſa, vt diſertiſſimos hac de re oratores audiam; neque me fugit pedarios quoſdam ſenatores in meam ſententiam ituros, ſed etiam rationes mihi ſuffragaturas, vt iure exclamem, *Non Liquet,* (quæ mea ingenij imbecillitas) quì ſinguli ciues viritim ferrent ſuffragium. Liuius Dec. 1. lib. II. hæc habet. *Occupant Tribb. templum. poſtero die Coss. nobilitaſque ad impediendam legem in concione conſiſtunt, ſummoueri Laetorius iubet, præterquàm qui ſuffragium ineant.* nunquid igitur quidam in Comitium deſcenderant, quibus nullum ius ſuffragij? ſcirem libenter. Eos, dicent, omnes ſummotos, qui in Cæritum tabulas à Cenſoribus relati, infamiâque notati, ciuitatis iure priuabantur. ita Roſinus lib. primo cap. X. Panuinus primo, de comitijs centuriatis, Sigonius, de antiquo iure Romanorum cap. XVII. lib. primo apertiſſimis verbis id palâm facit, cum inquit, (ne te pigeat tam eruditè differentem audire) *Profectò qui tribum non habuit, is ſuffragio caruit, ex hoc autem*

Vix credibile ſingulos ciues ſuffragiũ tuliſſe, & cur.

Quinam iure ſuffragij priuati.

Cærites iure ſuffragij priuati.

tem

tem numero pueros, & ſenes ſexagenarios, & ærarios excipio; pueros, quia conſentaneum non videtur, qui ante XVII. *annum in legione non meruerint, eos in tribu ſuffragium pertuliſſe; ſexagenarios autem, quia de his ita proditum eſt à Varrone, de vitâ pop. Romani (teſte Nonio) cum in quintum gradum peruenerant, atque habebant* LX. *annos, tum denique erant à publicis negotijs liberi, atque expediti, & ocioſi, ideo in prouerbium quidam putant veniſſe, ſaxagenarios de ponte deijci oportere, ideſt, quòd ſuffragium non ferant, quod per pontem ferebant;* Ouidius in ſuis Faſtis. v. lib.

Pars putat, vt ferrent iuuenes ſuffragia ſoli,
Pontibus infirmos præcipitaſſe ſenes.

Aerarios autem voco, qui à Cenſoribus, notâ cauſâ, in ærariorum numerum erant relati, quibus, vt ait Aſconius, nullum munus erat relictum, niſi, vt eſſent in albo centuriæ ſuæ tantummodò, vt tributi nomine æra penderent. *Aerarij qui nam.*

At, eſto. rationi tamen aliquid tribuendum, immò plurimùm, & hæc auctoritate nititur optimorum ſcriptorum, ideo vix adducor, vt credam, ſingulos ciues potuiſſe illas tabellas per pontes in ciſtulam deijcere, ac ſuum quemlibet ſuffragium ferre; Si vera refert, fide hiſtoricâ, (vt credo) Dionyſ. Halic. lib. IV. de Româ, mira, dictu incredibilia, refert. *Hic* (inquit) *regum vltimus Vrbis pomeria protulit, duobus ad quinque colles additis, auſpicatò, & re diuinâ ritè peractâ, vt mos fuit. Vlterius non proceſſit eius ambitus, religionibus (vt fertur) non permittentibus, ſuburbia, quam latè patent, immunita ſunt, & hoſtium incurſionibus obnoxia, quæ adeo vrbi coniuncta ſunt, vt magnitudinem eorum conſiderantes fallantur, nec certò diſcernere queant, vbi nam ea vel incipiant, vel deſinant. Ita vrbanis ædificia ſuburbana perpetuo nexu cohærent, in infinitam longitudinem porrectæ vrbis exiſtimationem ſpectantibus præbentia.* Liuius quoque lib. IV. Dec. IV. præter alia multa loca, de cenſu (inquit) *Claudius Marcellus Cenſor ſorte ſuperato T. Quinctio, luſtrum condidit: cenſa ciuium capita* CCLVIII. *milla, &* CCCVII. Ex quibus collige illius populi numerum immenſum, illiuſquè vrbis magnitudinem. Quibus rebus, vix mei ingenij tenue iudicium cogitatione

Tabellæ per pontem in ciſtulas datæ.

Locus Dionyſ. de magnitudine Romæ.

Difficultas, an ſinguli ciues Romani viritim ſuffragia tulerint.

complectitur; quì tantus populus in hunc locum coire (nullâ intereà habitá à me ratione eorum, qui vrbe donati, in eam, Comitiorum gratiâ, confluebant) atque ibi, quæ agerentur percipere, eaque perficere, ſinguli, ſigillatim per tabellas ante ſolis occaſum poſſent, Hallucinor ob mei ingenij aciem, maximè hebetem. Dio antiquitatū promocondus, tanquā Hermes me manu ducit, de modo ſuffragiorū diuerſo, qui non ab re, cū cōpendij opus eſſet, his verbis lib. XLI. *Cum ſententiæ eſſent ferendæ, eæ non à ſingulis pronunciatæ ſunt (metuebant enim, ne quis verecundiâ timoreuè compulſus, ſecus, quā ſentiret, diceret) ſed in diuerſas curiæ partes diſceſſum eſt; ibi, qui Pompeium ab armis diſcedere iuberet, repertus eſt nemo.* per diſceſſionem hic modus dictus. Hic ſubnecto, quæ meus erudititiſſimus Iuſtus Lipſius habet, lib. III. de magnitudine Rom. capit. III. qui pluribus auctoritatibus adductus, apertiſſimè fatetur, *quatuor milliones Romæ fuiſſe*, neque ab hoc diſſentit ille, qui Tacitum illuſtrauit dicens, *tempore Auguſti Romæ quatuor miliones, & LXIII. millia ciuium fuiße*. Quod ſi Marij, Syllæque infames proſcriptiones, neces ciuium Cæſ. Pompeij, Bruti, Caſsijque. atque Triumuiratus M. Antonij, Lepidi, & Auguſti innumera pene ciuium capita internecione non deleuiſſent, ad quotam hic numerus excreuiſſet? Quare iterum iure exclamo, N. L. refragante licet mihi prærogatiuâ omnium benè, & eruditè ſentientium de Comitij, in quorum ſententiam ego quoquè totis pedibus diſcedere cogor, cuius tantū omen, tanta quoque vis, vt, quicquid illa decerneret, ratum cæteræ haberent. Sed quia (vt dixi) prærogatiua ita cenſet, ego quoque cenſeo; atque palâm prædico. *Qui hæc ſentitis, in hanc partem; qui alia omnia, in illam ite. Numquid hæc pars maior videtur? Nihil vos moramur. In veſtra tecta* (inquam) *diſcedite.* Atque ita in tanto ſuffragiorū concurſu Iuſtitium mihi indico. Tuque, mi Calydoni, cui prærogatiua ceſſit, ſi quid addere velis, *Hoc amplius cenſe*, cuius cenſura Catoniana, cuius ſuffragium omnium inſtar.

Sententia lata per diſceſſionem.

Quatuor milliones Romæ ciuiū.

Prærogatiuæ centuriæ omen.

Formula ſententiæ ferendæ.

Altera dubitatio.

Dubitationes me laciniâ cōpellant duæ poſtremæ

Ad

Digitized by Google

Dubiū III. Quis primus nobilium in plebeios aſcitus, & cur.

Ad alteram itaque dubitationem; mutatâ velificatione, contendam, ſed curſorijs oculis perluſtrandam, & per tranſennam, vt dicunt, quia vix mihi licuit quaſdam ſchedulas inſpicere, non tamen (vt par erat) ſedulâ diſquiſitione indagare, quod tertio loco mihi â te propoſitum, De nobilibus in plebeiū ordinem tranſlatis, & quis primus. Liuius lib. vi. dec. primæ mihi obuiam procedit, manumquè mihi titubanti ſupponit, cum inquit. *Conſenſu opprimi popularem virum* (loquitur de P. Manilio) *quod primus à patribus ad plebem defeciſſet.*

Manilius primus a patribus ad plebē deſciuit, & cur.

De ritu verò, & fine huius defectionis, ne, *Gry*, quidem, quod tu potiſſimum percontaris: De adoptionibus hæc pauca præmitto, à propoſito nō aliena. Adoptio eſt legitimus actus naturam imitās, quo liberos nobis quærimus.

Adoptio quid.

Adoptio in duas diuiditur ſpecies, quarū altera adoptio dicta; adrogatio altera. Adoptio eorū eſt, qui in alienâ ſunt poteſtate, & à patris naturalis in adoptiui familiam transferuntur: eaque apud Prætorem, vel Prouincialē, vel quemlibet aliū magiſtratū, apud quē legis actio eſſet, parente naturali filiū emancipante, fiebat.

Adoptio quotuplex.

Adrogatio quæ.

Adrogatio autem eſt, cùm aliquis patrem non habens in poteſtatem ſe adoptiui patris tradebat, quod ille, qui adoptabat, rogaretur, vtrum illum, quem adoptaturus erat, iuſtum filium ſibi eſſe vellet: & ille qui adoptabatur rogabatur, vtrum id fieri pateretur. In adrogatione Augures aderant, &, captatis augurijs, Deorum voluntas exquirebatur. Deinde à Pontificibus quæſitum, quæ ratio generum, quæ ſacrorum. Adoptionem enim hæreditas nominis, pecuniæ, ſacrorum ſequebatur.

In adrogatione quæ intercederent.

Duobus modis fiebat adoptio, aut lege Curiatâ apud Pontifices, quæ ad Principis auctoritatem translata, lege Regiâ: aut Magiſtratus imperio. Fuit & alterum adoptionis genus, quæ teſtamento fiebat, ſed lege Curiatâ confirmabatur. Priuatorum itaque adoptiones ſemper factæ lege Curiatâ apud Pontifices. Sub Imperatoribus verò ab iiſdem in Senatu, vel in caſtris. Rem, vt fieri poteſt, apertius innuo. Pop. Rom. vniuerſus ingenuus à Romulo diſtributus

Adoptio quot modis.

Adoptio per teſtam.

Adoptiones vbi factæ.

Diſtributio pop. Rom.

Digitized by Google

butus in Patricios, & plebeios, quorum ſingulorum ſingula gens diuerſa, ſacra diuerſa. cuique enim genti ſua priua ſacra. Quare qui ex duobus ingenuis ortus erat, ſiue patricius ex patricio, ſiuè plebeius ex plebeio, gentem habebat. Gens minuebatur enuptione, ſi patritia plebeio enubebat; ita patricius adoptatus à plebeio, è patricijs exibat, gentemque amittebat. de quibus hic ſermo. Varias adoptionũ ſpecies colligit Pōtanus in Atticis Bellarijs ex Pithæi aduerſariis. Bellicoſæ, inquit, gentes per arma ſibi filios aſciſcebant, armorũ traditione videlicet. Fiebat itē adoptio per comã, ſiue per capillos, quos præcidebant adoptandis, qui adoptabant, ex Paullo Diacono lib. VI. cap. LIII. Cuius moris hodie adhuc vmbra reliqua eſt, in conferendâ primâ Tonſurâ clericali ſacris initiandis. Barbæ etiam tactu Alaricum Clodonæo regi filium factum Aimonius ſcribit lib. primo cap. XX. Meminit quoque, Theodorum Balſamonem alicubi notare, per ſacras preces, ſiue per Baptiſmum adoptionem fieri, quod apud nos iampridem in vſu eſt. Antiquiſſimum Celticæ gentis morem fuiſſe Aimonius ſcribit lib. I. vt, cuius barbã comiter tangerent, eum haberēt parentis loco, adoptionis propè imagine. Cuius moris ignarus M. Papirius ſenator, Româ à Gallis captâ, ſcipionem eburneũ in caput victoris incuſſit. Inde cædis initium à Gallis factum, patribus miſerè trucidatis, ac Senatu penitus extincto. Forcatulus ex Liuio.

Adoptio per arma.

Adoptio per comam.

Prima tonſura.

Adoptio per barba tactũ.

Adoptio per Baptiſmum.

Barbã mulcere alterũ adoptionis genus.

Nonnulli à Patriciis in liberorum locum aſſumpti in patricios per adoptionem tranſiere, & tunc in adoptantium familiis (vt habet Georgius Vauchopius tractatu de P. R.) eſſe cœpere, adſumptis patrum adoptantium nominibus, familiæ Patriciatum, dignitatis videlicet iura, & priuilegia aſſecutis, cum adoptatus adoptantis cōditionem ſequatur; M. Brutus plebeius à Q. Cœpione patricio adoptatus, Q. Cœpio Brutus dictus, nam adoptatus retento ſuo gentilitio nomine adoptantis nomina ſumebat; etſi reuerâ patricius dici non poterat, quippe patricii omnes Gentiles, quod hi ſoli

Plebeij adoptati à patricijs.

Soli Gentem haberent. Gentiles verò dicuntur, qui inter ſe eodem ſunt nomine, & ab ingenuis oriundi. Ita Patricij à plebeijs adoptati deſinebāt eſſe Patricij, etſi reuerâ erant Patricij ſanguine, cuius iura dirimi non poſſunt. Amittebant igitur hi Patriciatum, ideſt, ius, honores, ac Magiſtratus adipiſcendi, curiam adeundi, quòd priuilegiis ſanguinis à Romulo inſtitutis, ac reliquis deinceps à Regibus cōfirmatis, à populo receptis, renunciabant, vt factum à Clodio, qui ſe M. Fonteio plebeio adoptandum tradidit, vt Trib. pl. factus plebis tutelam ſuſciperet plebeius Ciceronemquè exagitaret. Patricii dicti fuere, qui primis patribus, & adſcriptis geniti fuere. nam Romulus C. patres, ſeu Senatores legit Reipublicæ adminiſtrādæ, qui maiorum gētium. Totidem addidit Tarquinius Priſcus, qui minorum gentium, & C. Brutus, liberatâ Rep. qui patres conſcripti dicti fuere. hi omnes gentem, & familiam Patriciam conſtituebant ex his oriundi Patricii dicti, reliqui omnes Plebeij. Illi Curiam Senatum, ſoli conſtituebant, Magiſtratus obibant: hi pacis, belliquè arbitri, leges ſanciebant, Magiſtratus eligebant, penes quos omne Comitiorum ius erat.

Gētiles qui. Plebeij facti Patricij quæ iura amittebant.

Patricij qui, & quæ auctoritas.

Plebeij, & quæ auctoritas.

Audi obſecro, ſi lubet, ſi vacat, de adoptione, quid doctiſſimus Sigonius cap. VII. lib. I. de antiquo iure Romanorum eloquatur. Hoc autem factum eſſe exiſtimo, (ait) vel patriciorum iura repudiando, vel ſe in diuerſam gentem adoptando, quo pacto effectum eſt, vt aut plebeius in patricii familiam trāſiret, vt Liuius, in Mamerci Lepidi, & Brutus in A. Albini: aut patricius in plebeii, vt P. Clodius in M. Fontei, P. Dolabella in Lucii transmigrarint, quâ vnâ ratione Patricii ad Tribunatum plebis aſpirarunt, ideſt, ſi patriciorum iure ante ſe abdicaſſent, ac iura plebis ſumpſiſſent. Cicero noſter totus fermè de hoc in oratione pro domo ſuâ.

In medium prodeat Alexander ab Alex. non incurioſus rerum antiquarū indagator VI. lib. Genial. dierum cap. XXIV. *Tribunatum verò*, ait, *plebis longo tempore*

Alexan ab Alexa. locus de hoc.

nihil

nihil cum patribus conſociatum habuiſſe comperimus, niſi cum finito decēuirali Imperio nouos Tribb. pl. cooptari oportet Sp. Tarpeium, & A. Annium patritios, & conſulares in collegium Tribb. aſciuerunt, & mox Minutius magiſter Equitum, qui de Sp. Melio ſumpſit pœnas, & poſtea Appius Pulcher, vt Ptolomæo bellum indiceret, & deinde P. Clodius, vt Tribb. pl. fieret à patribus ad plebem tranſiuere, donec poſt Syllæ tempora tribunatus pl. à Patricijs, & ſummis honoribus functis appeti cœpit, &c. ex Liu. dec. 1. lib. 3. Et idem lib. IV. cap. XI. *Senatoribus ad plebem tranſire, & iura patrum amittere, & plebeia ſubire licuiſſe, quod præter M. Manilium qui primus à patribus ad plebem defecit, alijs pluribus datum, & permiſſum fuit.* Ex quibus nil colligo de ritu, & modo huius adrogationis, neque ex alio excalpere potui, an fieret per modum adoptionis, de quo Scriptores muſſitant. Hæc potius vos I. C. è veſtris legalibus formulis, vel è legum penetralibus aliquid eruetis, cuius fieri particeps exopto.

Dubit. IV.

Quarta, & poſtrema velitatio me habet. De Galliâ Narbonenſi Prouinciâ. fugâ ſalutem peterem, niſi pudor vetaret: nã turpiſſimum, in extremo fabulæ actu, ac toto deuorato boue (*vt dicitur*) in caudâ deficere. quàm breuiſſimè tamen me maximè impeditum expediam, motus enim in fine velocior. Ex obliteratâ fermè lectione colligo tantùm analecta. *Prouincia quid.* Prouincia eſt regio, hoc loco, quam, aut armis deuictã, aut quo cumquè modo in poteſtatem adductam, ipſe P. R. Magiſtratui ſuo adminiſtrandam ſubiecit. *Prouinciæ ius deterius Italiæ.* Ius Prouinciæ deterius, quàm Latij, atque Italiæ: nam Italia vectigalis facta quidem, ſed tamen in vniuerſum libertate donata. *Prouinciæ vectigales.* Prouinciæ verò non ſolùm vectigalibus, ſed etiã ſeruitute mulctatæ, quippe quæ legibus ſuis, ac Magiſtratibus, ius dicentibus ſpoliatæ ſunt: ideo ſemper Prouincia Romanum Prætorem, ac Quæſtorem habuit, Harum quædam vectigales, quibus vectigal impoſitũ. *Prouinciæ immunes.* Aliæ immunes, quibus nullum. *Vectigal certum.* Idem dicendum de ciuitatibus, quarum etiam aliæ ſeruitute affectæ, quas Magiſtratui Romano parere voluerunt. Aliæ liberæ

à Ma-

Digitized by Google

à Magiſtratuum iuriſdictione. Vectigales, aut certum, aut incertum vectigal ſoluebant; certum vectigal erat tributum, ſeu ſtipendium impoſitum. Incertum quod portubus, rebus venalibus, paſcuis, & agris conſtabat. Portorium ergo ex importatione, & exportatione rerum venalium capiebatur.

Portorium quid

Scriptura quid

Scriptura ex paſtione, & paſcuis publicis. Decuma ex agris. Frumentum ex prouinciâ extractum, aut Decumanum, aut emptum, aut æſtimatum Decumanum ex Decumâ aratorum exigebatur. Emptum, quod emebant ab aratoribus neceſſariò ad alendos peupe-res Romæ. Aeſtimatum, quod æſtimabat Magiſtratus in vſum illius familiæ; cum interdum pro frumento pecuniam acciperet.

Decumana quid.

Frumētum quid.

Seruitus tota ciuitatum in eo poſita, vt legibus, & Magiſtratibus Romanis obtemperarent. Itaque Prouinciæ formam ex regiones ſubibāt, quæ adēptis, aut immutatis legibus, eas omnino magiſtratui Romano. quotannis ab vrbe mittendo ſubiecit, ac vectigalia, cōuentusquè cōſtituit, exceptis ciuitatibus ijs, quæ propter ſua merita, aut immunitate, aut libertate donatæ, neque in amicorum formulas redactæ. Ad rem.

Seruitus ciuitatum quæ.

Prouinciæ formā accipere quid.

Galliam Narbonenſem, quæ modo Prouincia dicitur, in prouinciam redactam à Q. Fabio Maximo Allobrogico cenſeo. ita Florus lib. III. cap. 2. de bello Allobrogico ſcribit, *Prima* (ait) *trans alpes arma noſtra ſenſêre Salij cum de incurſionibus eorum, fidiſſima, atque amiciſſima ciuitas Maſſilia quereretur, Allobroges deinde, & Arueni, cum aduerſus eos, ſimiles Heduorum querelæ opem. et auxilium noſtrum flagitarent.*

Gallia Narbonēſis quādo in prouinciā redacta, & a quo.

Idem in Epitome ad Liuium LXI. *Allobroges in deditionem accepti Q. Fabius Maximus Cos. Pauli nepos aduerſus Allobroges & Bituitum Aruernorum regem pugnauit, &c.* quæ loca etſi non apertis tibijs innuunt redactam eſſe in prouinciam: ex his tamen, quæ habet idem Sigonius, & Iul. Cæſ. deduci hoc poteſt. Ita enim Sigonius lib. I. de antiquo iure Prouinciarum. *Q. Fabius, qui Allobrogibus, & Aruernis ad Iſaram ſuperatis, & gente in dedi-*

tionem acceptâ ſibi cognomen Allobrogici peperit, atque omnes in Prouinciam retulit, &c.

Cæſar quoque de bello Gallico lib. I. *Bello ſuperatos eſſe Aruernos, & Rutenos à Q. Fabio Maximo, quibus populus Romanus ignouiſſet, neque in prouinciam redegiſſet, neque ſtipendium impoſuiſſet.*

De reliquis autem Galliæ Narbonenſis locis ità ediſſerit. *Quod ſi ea, quæ in longinquis nationibus gerantur, ignoratis, reſpicite finitimam Galliam, quæ in prouinciam redacta, iure, & legibus commutatis, feris ſecuribus ſubiecta perpetuâ premitur ſeruitute.*

Prouincia unde dicta. Neq; ab hoc Manutius diſcrepat in lib. de legibus, quod factum anno A. V. C. DCXXIII. Prouinciæ appellatæ, ex Feſto, quod Populus Romanus eas prouicit. Sumitur hoc nomen aliquando pro regione, quã, aut armis deuictam, aut quocunque modo in poteſtatem adductã populus Romanus magiſtratui ſuo adminiſtrandam ſubiecit, vel pro quâcunque regione, in quâ bellum Romanus Imperator adminiſtraret; priorem acceptionem hic intelligimus, quâ prouincia regio fuit, quæ tum vectigalia populo Romano pepẽdit, cum magiſtratui populi Romani ex fœderis lege obtemperauit, exceptis ciuitatibus ijs, quæ propter merita ſua, aut immunitate, aut libertate donatæ, quo factum, vt aliæ ciuitates vectigales, aliæ immunes relictæ, aliæ ſeruitute, aliæ libertate affectæ.

In prouinciam redigere quid. In Prouinciæ igitur formam redigere, eſt adimere, aut immutare leges omnino, eaſquè ſubiicere Imperio Romano, & ad eam gubernandam mittere Præfectum quotannis, ad vectigalia, conuentusquè peragendos. *Prouincia prima Sicilia.* Sicilia prima omnium prouincia eſt appellata, vt docet Cicero Verrinâ IV.

Prouincia Conſulares, aut Prætoria. Prouinciarum aliæ Conſulares, aliæ Prætoriæ: Conſulares ſeptem: Prætoriæ octo, de quibus videndus Manutius, Sigonius, & alij.

Prouincia aut Pop aut Caſ. Prouinciarum diuiſio, vt optimè Lipſius in Excurſu a Cæſare Auguſto duplex facta. Aliæ pop. datæ, aliæ Cæſari. In eas, quæ pop. propriè dicti Procoss. mittebantur.

bantur: In Cæſaris, Legati, aut Propr. Diſcrimen inter Proceſs.& Legatos. I. quòd ij in populi prouincias miſſi, quæ ferè inermes: hi in Cæſaris, quæ copijs inſtructæ. II. quod illorum annua tantùm adminiſtratio, horū longior, contractiorue, vt Cæſari viſum, III. Proceſs. ſorte miſſi, at legati Cæſaris delectu. IV. Proceſs. ſtatim ab vrbe Imperij inſignia ſumūt, puta, lictores, faſces, nec deponunt, niſi ingreſſi iterum vrbem; at legati non antequam prouinciam attigerint, & in ipſâ prouinciâ deponunt. V. Proceſs. pacato habitu, & gladio non accincti fuerunt: Legati paludamentum geſtarunt, & gladiū, vt quibus ius eſſet in milites animaduertendi. VI. Proceſs. VI. lictoribus, faſcibuſque vſi: Legati, qui Conſulatum nondū geſſiſſent v. dumtaxat. VII. Proceſs. tres legati fuere. Legato vnus.

Diſcrimen Prouinciæ Cæſaris & Pop.

Proceſs. qui.

Legati qui.

Mutato Reipub. Romanæ ſtatu, legeque Regiâ, omni Senatus populiq; iure translato ad Imperatores, Triūuiratu deleto, mitiore vocabulo dicti ſunt Imperatores, Auguſti, Tribb. pl. vt refert Tacitus, in quorum manu, Imperioque omne ius decernendi, leges ferendi, & abrogandi. ideoq; ius quintæ relationis ſibi aſciuere. namque propemodum in confeſſo eſt, quatuor diuerſis temporibus genera magiſtratuū fuiſſe, quæ ordinariè Senatum habere poterant, relationem quoque facere, & decretum poſtulare, ſiue rogare, nempe Dictatorem, Coſſ. Prætores, Tribunoſque pl. nam Inter Rex, & Præfectus Vrbis, Cōſulis locū tenebant, & Prætorum. Primum igitur ius habendi Senatum erat Dictatoris, eiuſque Magiſtri equitum: Secundū Conſulum, & ijs non exiſtentibus, Interregum; nam de Decemuiris & Tribb. mil. nulla eſt difficultas, quin locum tenuerint Coſſ. Tertia verò relatio erat Prætorum, qui & ipſi maiores magiſtratus cenſebantur. Quarta autem Tribb. pl. qui plerumque per interceſſionem Senatus decreta reſcindebant. Cum verò Imperatores omnibus prædictis magiſtratibus, quæ quatuor recenſentur, maiores eſſent, quatuor illis relationibus Imperatores quintam addebant, tanquam eminentio-

Ius quintæ relationis.

Magiſtratus qui Senatum habere poterant.

Ius referendi in Senatū penes quos.

nentioris Imperij, & dignitatis, non ſolum enim habebant ius referendi ad Senatum poſt omnes, ſed etiam diſceſſionem faciendi, ideſt, ſanciendi, ſtatuendiuè poteſtatem, & ſuâ voce comprobandi, quicquid ratum eſſe vellent. Senatus enim conſulta duplici modo decernebantur, aut ſententijs ſingulorum in vrnã collatis enumerandis, aut diſceſſione, dum omnes è loco ſuo diſcedentes pedibus in ſententiam decernentis deſcendebant, vnde diſceſſionem faciebant, qui approbabant, qui ſecus, in alia omnia ire cenſebantur. Pertinax verò, quia non exceſſit quartæ relationis ius, hoceſt, Tribunitiæ, ominoſum fuit, eius Imperium, vt refert Capitolinus in eius vitâ. Vide Loenſem lib. VIII. cap. XX.

Senatuſconſulta faciẽdi modus duplex.

Hæc paucâ alienâ fide protuli, ne quis euictionis nomine in ius me vocet. Teſtor, & prædico, atque adeo pileatus, vt ita dicam, hoc totum produco. Scio me vix digitulo attigiſſe, quæ totis manibus brachiiſquè leuari haud poſſent, ac tanquam cæcum parietes palpaſſe, quia nullum mihi lumen, niſi mutuatum à ſcriptoribus, idquè ſatis malignum. Tu hæc loca illuſtra tuâ ingenij face clariſſimâ. Pauca dixi, quia abiturio, itineri (vt dixi) accinctus: plura coram dicturus, fortaſſe melius: nam curæ ſecundæ ſemper meliores primis: & tunc iudicium, vt dicitur, peremptorium. Interim, ſi quid mihi imprudenter excidit, non oſtræi in morem meæ opinionis in ſcopulis hæreo, neque animo gladiatorio meas tueor partes; imò Talum reponam, ſi mihi malè cecidit, & cum Perſio.

Quæ dederam ſupra, repetam, ſumamquè reducam.

Fimbriam huic veſti attexo ex Poſtello de Magiſtr. Athen. cap. XVIII. occaſionem nactus tibi gratulandi auctum congiarium à Sereniſſimo Principe Veneto, vnâ cum tuis ex fratre nepotibus, pro finium tutelâ, tam vigilanter, & prudenter adminiſtrarâ. Et cui melius hæc prouincia poterat demandari, quàm tibi Polytropo? quod olim de Vlyſſe iactitatum, qui multorum hominum mores, & vrbes vidiſti. Ad hanc rem

Athe-

Athenienſes facem mihi præferunt, quorum filii, vt ex ephebis exceſſerant, ὀπισκόπι τῆς χώρας dicebantur, ſpeculatores, ſcilicet, regionis: nam priuſquam ipſi, *Athenienſium ritus.* τῶν λήξεων ὄρχον, ideſt, rei hæreditariæ, & bonorum ſuorum poſſeſſionem haberent, biennio cogebantur circumire vicinas regiones, hoc eſt à XVIII. anno, vſque *Finium ſpeculatores.* ad XX. Ideoquè appellabantur, περίπολοι, ideſt, circumitores, ὁδοσοι, ob viam, & peregrinationem, in quâ *Peripoli qui dicti.* verſabantur: ἐπίσκοποι τῆς χώρας, regionis inſpectores, non veſtiti magiſtratus, ſed, vt, cum ingrueret neceſſitas, eſſent regionum, viarum, & locorum periti. *Epiſcopi Vrbis qui.* Inter ephebos (vt colligo ex Pollucis Onom. lib. VII. cap. IX.) cenſebantur XVIII. annos nati, duo verò ad circuitũ numerabantur. XX. autem anno in Lixiarchicum librum inſcribebãtur, & ſub dio iurabant: *Ephebi qui.* Arma non dehoneſtabo, nec aſtantem, quiſquis is fuerit, ſocium relinquam, pugnabo quoque pro focis, & aris *Iuramentũ Ephebororum* ſolus, & cum multis, patriam nec turbabo, nec prodã. nauigabo contra quamcumque deſtinatus fuerim regionem; ſolemnitates perpetuas obſeruabo; receptis conſuetudinibus parebo; & quaſcumque alias populus prudenter ſtatuerit, & ſi quis leges receptas ſuſtulerit, niſi comprobauerit, non omittam. tuebor denique, & ſolus, & cum reliquis omnibus, atque Patria ſacra colam. Hæc mantiſſa ſi tibi arriſerit, Apollinem mihi arriſiſſe putabo. Nec amplius verbum addo. obmuteſco. St.

SYNOPSIS
DE IRIDE

SCIPIONI OTTOLINIO S. T. D. Canon. Lucen.

De Iride, ſeu Arcu cæleſti. Iridis etymon, cuius filia, quod eius officium. Dei luſtrati per Iridem, fœminæ liberatæ per eam à corpore, cur Thaumantis filia. Arcus cæleſtis deſcriptio. Colores illius tres, quæ illorum cauſſæ. De radijs Solis quomodo inde varij colores efformentur. Iris an in nube efformetur, & quomodo diſpoſitâ. Cur ſemicircularis. Præterea proponitur, & expenditur doctiſſimi Vitellionis doctrina non triuialis; De Iridis cauſâ, coloribus, materiâ, & formâ; Item Io. Archiepiſcopi Cantuarenſis; Ioſephi Blancani, Mathematicorum inſignium de Iride. Signa prognoſtica; Poetarum de Iride vaticinia.

AMicitiæ fundamenta, niſi litterario glutino ferruminata ad faſtigium vſquè extollantur, operam ludunt, qui iaciunt. Illa nos, albis auibus, iamdiu Lucæ, communi in patriâ, iecimus, ferruminemus, vel abſentes. Materiā ſatis vberem ſuppeditat tua feraciſſimi ingenij ſeges, hinc frugum copiam nobis, tanquam de pleno horreo dilargiris. Adhuc memoriâ teneo, quid tibi ego pollici-

pollicitus longiore ſubſellio, de Iride acturus, etſi non ego Irenarches, cum ruri agentes, ſuſpeximus, differtauimus de illius cauſis, & effectis. Ex fide magis, quã ex voto, en meum de hoc ſuffragium: ſi quid tamen tibi melioris, & certioris, nõ modo pedibus, ſed et manibus, totoquè corpore in tuam abibo ſententiam; de r ide. de quâ hæc ego ad te.

Mercurius pacis arbiter

Mercurius ſuperis Deorum gratus, & imis, internuncius, pacis arbiter, & effector antiquis nũcupatus, Iouis potiſſimùm Imperio. Iris verò contentionis, & litium, dicta ob ἔριν, id eſt, contentionem, & litem; alii mitius interpretantur ob ἐρεῖν, id eſt loqui, quia ipſa Iunonis ἄγγελος. Vt ille, Iouis. hinc Poeta canit Apollon. in Argon.

Iris Iunonis nuncia.

Iri veni dilecta mihi, mea iuſſa, per auras,
Si optatis vnquam fauiſti ſedula noſtris,
Ad Tethydem defer.

Cui prætereà iniunctum munus, vt Iunonis lectum ſternat. Theocritus Idill. xxvii.

Iris Iunonis lectũ ſternit

Vnumquè torum ſternit Ioui, & Iunoni, vt indormiant,
Iris adhuc virgo manibus vnguento nitentibus.

Illius cura, luſtrare Deos, Deaſquè, ſi quandò inferorum contactu polluti. Ouid. lib. iv. Met.

Luſtrati Dij per Iridem.

Læta redit Iuno, quam Cœlum intrare parantem,
Roratis luſtrauit aquis Thaumantias Iris.

Quod ſi mortis, ſeu fati vltimi inſtaret momẽtum, Mercurius mares corporeis nexibus, Iris verò fœminas liberare dicebatur. Virg. lib. iv. Aen.

Mercurius mares. Iris fœminas corpore liberat.

Ergo Iris roſeis per Cœlum roſcida pennis
Mille trahit varios aduerſo ſole colores,
Deuolat, & ſupra caput aſtitit: hunc ego Diti
Sacrum iuſſa fero, tequè iſto corpore ſoluo.

Ab Ioue tamen aliquandò hæc nuncia mittitur. Homerus, Il. *Iris & auratis alis tunc nuncia miſſa.*

Illius parentes (vide quàm bene poetæ philoſophentur) Electra, ac Thaumas; illa ſolem, cœlumquè ſignificat. ἥλιος, ſol, αἴθρος, ſerenus, cœleſtis: Iris enim non ſine ſudo, ſerenoquè Cœlo fit; nequè ſine Iunone, & Ioue

Parentes Iridis.

Digitized by Google

Ioue, nempè ſine aere, & Cœlo. Pater Thaumas, admiratio videlicet: nam θαυμάζειν, admirari ſignificat: quid enim hoc arcu admirabilius? At dum huius rimari cauſam conor, pedem referre præpudore cogor; qui enim meũ calculum diſſentientibus philoſophorum tribubus, penes quos in his prærogatiua, addam? in quo vix ſtare videbor, cum omnium puncta tulero. Princeps centuriæ philoſophantiũ Peripateticus hæc, loco ſententiæ, de Iride prolatum, ἶρις ἐστὶν ἔμφασις, &c. latinè refero. *Iris, ſeu arcus cœleſtis, eſt ſpecies ſegmenti ſolaris, vel lunaris, edita in nube humidâ, & cauâ, & perpetuâ, quam veluti in ſpeculo intuemur, imagine relatâ in ſpecies circularis habitus.*

Iridis deſcriptio ex Ariſt.

Qualis ab imbre ſolet percuſſus ſolibus arcus
Inficere ingenti longum curuamine cœlum,
In quo diuerſi niteant cum mille colores,
Tranſitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit.

Cauſa Iridis, & triplicis coloris. *Colores apparentes vnde in nube.* *Albedo, & nigredo vnde.*

Deſcribitur igitur arcus τρίχρως tricolor, apparens in nube roridâ, ſoli ex aduerſo oppoſitâ, proueniens ex triplici radiorum reflexione. Colores, ἐμφατικοί qui dicuntur apparentes, ex permixtione luminis cum opaco fieri, ὀπτικοί, aſſerunt; vbi lumen maius, maior albedo: vbi plus corporis opaci, ibi maior obſcuritas: medij colores ex vtriuſquè permixtione, perſpicui, ſcilicet, & opaci prodeunt, qui noſtro viſui conſpicui apparent ex reflexione huius ad Solem.

Tres colores in Iride. *Color Iridis vnde puniceus.* *Viridis color vnde.* *Purpureus color vnde.* *Flauus color vnde.*

In Iride tres tantũ colores qui oriuntur ex fulgido, nigro nubis roridæ pmixto. Quare primò in primo extimo ambitu, ſeu arcus peripheriâ, quæ minus nigra fit, puniceus color, minus niger aliis. In ſecundâ viridis, qui nigrior. In tertiâ purpureus, qui adhuc nigrior. Verum præter hos tres aſpectus ex reflexione ad noſtrum viſum, alter nõ datur, quo in roridæ nubis conſiſtentiâ poſſit fieri coloris apparentia. Quartus, qui eſt color flauus, ſeu xanthus, apparet hac ratione. puniceus propè nigrum habet apparentiam albi. viridis niger apparet. Hinc ex his iuxta poſitis naſcitur apparentia flaui, qui eſt nigrior puniceo, & magis albus viridi,

di, quaſi medius. Quocirca quartus hic color non exiſtit, vt alij, ex reflexione noſtri viſus ad Solem, atquè ideò non dicitur proprius Iridis color, ita vt cum aliis numeretur. Quòd autem ex iuxtà poſitis colorem referat apparentem, apertiſſimè cernitur in texturis, & collo columbarum. Hæc ex Ariſtotelis penu. Alii aliter, nec pedarii ſcriptores; ideò quidni tergiuerſer, nequè ad decretorium ſtylum me conuertam? Carceres aperio; equos alios ad hanc palmam emitto. *Alia ſententia de Iride.*

A Sole radij in nubem oppoſitam gemini; directus alter ad perpendiculum è Solis centro rectà ad Iridis centrum protenditur. Alter obliquus ad illius latera infirmior, qui ob triplicem ab axe receſſum, permixtionemquè luminis cum opaco, triplicem in Iride efficit colorem, puniceum, viridem, purpureū, ſeu violaceum. Directus, ſeu rectus radius, vt qui fortiſſimus, nubem penetrat, nequè reflectitur; hinc in medio Iridis nullus color; obliqui verò, qui reflectuntur, colorem tantùm referunt lucidi, cum, ob exiguitatem materiæ, figuram non poſſint. Puniceus color ſupremus (grani punici maturi ſimilis) quia maximè à perpendiculari radio recedit, maximè reflectitur, colorēquè lucidum maximè refert ſimilem Solis. In infimâ verò nube, quia radij propiores recto fortiores ſunt, magis nubem penetrant, minuſquè reflectuntur, ac propterea videntis aſpectum minus mouentes, minorem repræſentant colorem; violaceū, alurgum, phœniceū, puniceum, ſiue purpureum, ex Gellio (perfectiſſima enim reflexio perfectiſſimè rem refert) Medius viridis, cum medium inter vtrumque teneat locum, vtriuſquè coloris quodammodò particeps fit. Sed hic hærebo, & qui vadum hoc transferat, opperiar. *Radij ſolis duplices. Perpendicularis radius. Obliquus radius. Rectus radius fortiſſimus. Puniceus color ſupremus. Purpureus color infimus. Viridis color medius.*

Corollarij vice addo, Iris nō niſi in nube oppoſitâ fit, ventis non exagitatâ; roridâ, & in minutulū rorē concretâ cadente, oculo interpoſito; quæ licet diſcretæ ſint; quia tamen ex ſenſus iudicio indiuiduæ, & continuæ, nō Solis figuram, ſed colorem tāquam continuū referunt. Semicircularis tantùm apparet, quia centrū *Iris in nube rorida, oppoſita. Semicircularis Iris cur.*

Digitized by Google

Iridis magnitudo. ſolis, Iridis, & horizontis conueniunt ad amuſſim in eodem, ſi Sol in lineâ horizontis: & quanto magis Sol attollitur dum non vltra XLII. gradus, tantò nobis minor Iridis arcus apparet.

Cæruleus, et igneus color cur in Iride. Strabus in hoc ſanè minimè Strabo, quia oculatiſſimus, & lynceus, duos potiſſimū in Iride animaduertit colores, coeruleum videlicet, & igneum, qui duo nobis diuina indigetant iudicia. *Cæruleus color quid notet.* Cæruleus aquæ, quod iam illâ primæuâ terrarum eluuione præterijt, dictum κατακλυσμος, ex quo hoc ſignum, aliàs naturale, voluntarium, diuinitus effectum, fœderis ſymbolum, & pacis. *Igneus color quid notet.* Igneus futuram conflagrationem, hoc terrarum orbe corruente poſtremùm, qui dicitur ἐκπύρωσις, incendium.

De Iride varia ſententia. De Iride, eiuſquè colorum formatione, varia à varijs, eaquè inter ſe valdè diſcrepantia ex variis, diuerſiſquè optices principiis. Vt veritatis ſtudioſis compendio ſatisfaciam, paucis multa volui complecti, & quaſi ſuccum ex diuerſis herbis expromere auctorum, de Iride, tractantium.

Vitellionis ſententia de Iride. Primo vitellum addo ex Vitellione, qui ita differit, de Iridis coloribus erudititiſſimè, & acutiſſimè, vt cętera. Sed prius de radio, ex quo Iris, quædam præmitto. *Radius quid.* Radius eſt ſplendor à lucido emicans. *Radius quotuplex.* Radius, rectus, ab vno puncto rei viſibilis progreſſus, qui ob corpora, per quæ, vel ad quæ incidit triplicia, triplex eſt. *Radius rectus quid.* Directus, quando abſquè angulo in perſpicuum fertur. *Radius reflexus quid.* Reflexus, quando per diaphanum corpus in opacum impactus, in idem diaphanum reuertitur. *Radius refractus quid.* Refractus, quādo ab vno perſpicuo in aliud diuerſae naturae prouehitur, & in hoc caſu, poſt punctum incidētiae, linea recta radioſa progreſſa angulum facit cum priore ad punctum incidentiae, quod appellatur punctum refractionis, quia in eo primus radius incidentiae eſt diuulſus à directo ſuo itinere, & quodammodo fractus. *Luminis copia unde naſcatur.* Iris fit (ex Vitellione) ob multitudinem luminis, cuius copia, & vigor naſcitur ex radiorum aggregatione, quae aggregatio cum non niſi per reflexionem, aut refractionem

ctionem fieri poſſit; patet Iridem fieri per alterutram illarum. Clarum autem eſt, fieri per vtramquè; nam, cum Iris nil aliud ſit, quàm ſolaris radius; manifeſtum eſt, hunc ad viſum à Sole auerſum, ad Iridem verò cōuerſum, non aliter poſſe peruenire, quàm per reflexionem. Rurſus cum Iris fiat per radios in diaphanū aere denſiorem, nempe in nubem immiſſos, cumque corpora diaphana medio diaphano denſiora, non ſolùm radios reflectant, ſed etiam ad perpendicularem refrangant, vti videre eſt in lymphis tranquillis, quæ radium Solis, ad fundum vſquè admittunt, & ſimul aliò reuerberant, neceſſe eſt, radium in nube frangi ad perpendicularem. Fit igitur Iris per reflexionem, & refractionem; quib. radius aggregatur, & inualeſcit. Ex hoc patet, materiam Iridis eſſe in profundo irradiatam, cuius rei ſignum eſſe poteſt, quod natura Iridis talis ſit, vt fugienti, inſequenti, & quocumquè ſe conferenti oculo, ſemper aliqua Iris appareat, hoc enim accidit propter diuerſas reflexiones luminis, à diuerſis partibus, & ſuperficiebus materiae Iridis ad viſus diuerſos in diuerſis conſtitutos punctis, ad quæ reflexi radij concurrunt, & propter diuerſarū pyramidum axes, diuerſos à centro Solis per puncta diuerſa ſuæ ſuperficiei exeuntes. Iridem verò neceſſariò in vapore rorido generari palàm eſt, nam cum fiat in aeris regione, cumquè ibi nullum ex planis ſolidis eſſe poſſit, non generabitur, nequè in aquâ continuâ, hæc enim, vt grauis, ad centrum mundi ruens Iridis imaginem diu permanere non ſineret, ſed aliqua ndiù durat. Præterea ex ipsâ totum lumen integrum reflecteretur propter ſui ipſius continuitatem, quod falſum apparet; neque naſcitur in aere craſſo, hic enim nullos colores efformaret, ſed certam quamdam albedinem proderet, vt apparet in crepuſculis matutinis; neque tandem fiet in vapore continuo, huius enim ſuperficies, vtcumquè diſpoſita, nunquam radios reflectere ad oculum poſſet, neque propter continuitatem permitteret ipſum in profundum vaporis penetrare. Ergo fit in vapore

Iris fit per reflexionem, & refractionem radiorum.

Iris ex reflexione & refractione.

Materia Iridis eſt in profundo irradiata.

Iris cur fugientem ſectetur, & ſectantem fugiat.

Iris in vapore rorido cur

rorido, in illo nempe, quem frigus incipit condenſare, & in formam propriam, ſcilicet, aquæ reducere; tũc enim denſantur vaporis raræ partes, quæ diſtare inter ſe quidem incipiunt, nondum tamen propter agentis debilitatem ad propriam formam redactæ deorſum tendunt; tunc autem illæ vaporis particulæ ſunt, quaſi quædam parua ſpecula ſphœrica, radios ſolis reflectentia, & refrangentia. Videtur porrò Iris circularis, concaua; quia cum ſecundùm angulos æquales incidant, & reffectantur radii, non poteſt in omnibus corpuſculis prædicti vaporis, talis ſeruari cōditio, & idcirco interiores, & exteriores radij ad punctum vnum in axe radialis pyramidis, nempè ad viſum concurrere, & ab illo percipi nequeunt; qui autem radij talem conditionem ſubeunt, in circulo diſpoſiti ſunt, id quod apud Mathematicos demonſtratione non indiget. Quòd verò tricolor appareat omnis Iris, nēpe in exteriori limbo color puniceus, in medio viridis, in intimo alurgus hæc poteſt cauſa aſſignari. Lumē induit colorē rerũ, à quib. reflectitur, vel à quibus aliquo modo recipitur. Lumen ergo naturâ ſuâ fulgidum, dum ſe in ſuam ſuperficiem vaporis roridi, naturâ ſuâ nigri, immittit, colorem puniceum, quaſi rubeum quemdam componit; ac tali imbutus colore ad oculum reflectitur, & puniceum repræſentat. Quoniam verò lumen penetrat vaporem, & à diuerſis interioribus ſuperficiebus, inuicem tamen, & exteriori quoque, ex quâ fit primâ reflexio, parallelis ad viſum reflectitur; accidit, vt radij reflexi ab interioribus ſuperficiebus (tum quia ex medio vapore, qui, vt remotior à Sole, denſior, eſt nigrior, & magis aqueus, multum nigri recipiunt; tum quia interius vapores ingredientes à remotiori videntur; quæ autem à remotiori videntur, debiliores videntur) accidit, inquam, vt tales radij obſcuriores appareant. His accedunt aliæ cauſæ, nam radij ab intimis vaporis ſuperficiebus ſub maiori angulo ad viſum reflectuntur, vnde, vt minus lumini vniti, ſunt debiliores. Præterea ſub minori angulo à viſu percipiuntur,

Iris circularis, concaua, cur.

Iris cur tricolor.

Quo tres colores ex reflexione, & refractione radiorum naſcantur.

Lumen induit colorem rerum per quas tranſit.

Cur è tribus coloribus alius alio clarior, aut obſcurior.

& ideò

&ideò minus videntur; lumen enim per angulũ mi-
norem comprehenſum aliquantulum ſuæ lucis amit-
tit, id quod candelam, ſtellas, & cætera, contractis, ſeu
ſemiclauſis palpebris intuenti, parere poteſt. Clarum
autem eſt, tales radios ab interioribus ſuperficiebus va-
poris reflexos efformare limbos Iridis interiores & ar-
cus viridem, & alurgum pingere. Quare, quò magis ra-
dij nubem penetrant, eò nigriores euadunt, & limbos
arcus Iridis interiores (ex Polluce hi colores coinci-
dũt, ἀλουργὶς, πορφυρὶς, φοινικὶς) repræſentant; & inde fit, vt
medius illius color ſit viridis, nempe puniceo obſcu-
rior, & intimus alurgus purpureus, nẽpe viridi nigrior;
qui tamen tres colores non ſunt præciſè diſtincti, ſed
in extremis terminis alter cum altero ſenſibiliter im-
miſcetur; ex quâ mixtione alij inter tres dictos medij
colores reſultant. Verùm huius colorum phœnome-
ni totalis cauſa videtur eſſe immixtio vmbrarnm cum
fulgore luminis; cum enim vapor roridus ſit materia
Iridis, à cuius corpuſculis fit reflexio luminis ad viſũ;
cumquè omnia corpora denſa, in partem Soli aduer-
ſam, vmbras proijciant, hinc accidit, vt radij à remotio
rum corpuſculorum ſuperficiebus reflexi vmbras an-
teriorum incurrant, & illis ſe immiſceant, quò autem
à profundiori vaporis parte radij reflectuntur, eò ma-
ior vmbrarum multitudo illis occurrit; & ſecundum
quod plus, vel minus vmbrarum nigredine permiſcen-
tur. Secundum hoc diuerſificant actum ſuæ (vt ita di-
cam) luminoſitatis in varios colores. Quòd autem vm-
bræ, & luminis mixtio ſit colorum Iridis cauſa, hæc ſi-
gna habe. Primùm ad radios Solis oculos obuerte, in-
dè palpebras contrahe, illicò videbis radios Solis pilo-
rũ palpebrarũ vmbris immixtos, colores Iridis effor-
mare; & ſi tales oculi, vel lacrymis, vel aquâ ſint ma-
defacti, certiorem habebis cauſam. Alterum ſignum
erit nigredo maris tranquilli, quæ accidit propter mul
tiplicationem, & mixtionem vmbrarum cum lumine
penetrante, & vmbras efficiente, cum è contra mari
perturbato, & procelloſo, cuius aquas lumen non pe-
netrat,

Mixtio vmbræ, cum fulgore colores varios gignit.

Signa inuẽtia colores Iridis oriri à mixtione luminis cum opaco.

Signũ primũ

Signũ ſecundum.

netrat, nec vmbras ideò efficit; non nigredo, ſed viriditas quædam inſit.

Signum tertium.

Tertium collo anatum, pauonum, & columbarum inſpice, in quibus diuerſi ſemper colores apparent; hoc enim euenit, quòd ex motu colli, plumulæ illius modò criſpentur, modò eleuentur, & vmbras hinc inde proijciant, modo in nitidam planitiem deprimantur, idcirco modo vmbris mixtum, modò purum reflectunt, & varios colores ſpectantium oculis obijciunt.

Signũ quartum.

Tandem aſpice vel Solem, vel corpus aliquod fulgidum, poſtea fortiter claude oculos, quod prius fulgidum vidiſti, puniceum videbis, deinde praſinum, poſtea purpureum, tandem in nigrum colorem forma lucis deſinens exterminatur.

Iris meridionalis cur à ſeptentr. non videatur.

Quòd verò Iris meridionalis ab oculis ſeptentrionalibus conſpici non poſſit hoc ex prædictis ſatis patere poteſt,

Oculus medius inter ſolem, & Iridem.

cũ enim debeat eſſe oculus conſtitutus, ad hoc, vt Iridem (de quâ principaliter hic eſt ſermo) videat, inter nubem roridam, & ſolem, palam eſt; ſi nubes meridionalis Soli opponatur, radios reflexos non poſſe ad oculos noſtros, qui ſeptentrionales ſumus, peruenire, cũ ſemper Sol ſit inter nubem, & oculum; Siue dicas, id potius euenire, quia Sol nubi proximus illam reſoluit, vel in pluuiam, vel in aerem lucidum, qui Iridem cauſare non valet. Dixi autem (de quâ principaliter hic eſt ſermo) nam aliæ impreſſiones Iridis colores ſimulantes inueniri poſſunt, quæ per alios modos efficiuntur, quandoquè enim ex fortibus radijs Solis reflexis à nube aquosâ, integrâ ad locum, in quo eſt vapor roridus à latere aliquo Solis, poſſunt colores Iridis generari incompletis circulis, vel circulorum portionibus, & ſic per duplicem reflexionem videtur in rorido vapore colores Iridis.

Iris à Luna quoque.

Non autem à Sole tantùm, ſed à Lunâ quoque Irides poſſe generari manifeſtum eſt; à Sole quidem propter efficaciam radiorũ, idquod omnibus conſtat; à Lunâ verò propter vicinitatẽ; id quod ſæpe apud Septentrionales contingit, ſemel, & bis in anno;

Iris à ſtellis cur non fiat.

cętera verò aſtra, tum propter radiorum debilitatem reſpectu Solis; tum propter nimiam diſtan-

tiam

tiam reſpectu Lunæ, nullam Iridem efformare valent. Sed Solares & Lunares Irides in hoc differunt, quod illæ obſcuriores, hæ verò quodam modo albiores videntur, quod euenit in illis propter tum diei, tum nubis maiorem circumſtantem claritatem, in his verò propter & noctis, & nubis maiorem circumfuſam obſcuritatem; intenſior enim fit omnis color medius inter extremos poſitus.

Iridis ſolaris, & Lunaris differentia.

Ex Ioannis Archiepiſcopi Cantuarienſis Proſpectiuâ communi, hæc perſpicuo. In generatione Iridis certum eſt, radiationes trium generum concurrere, nempè rectas, reflexas, & refractas. De radio recto patet, quia Iris generatur ex oppoſito Solis. De reflexis, quoniam ſtillæ ſphærulæ quædam ſunt ſpeculares, leuis ſuperficiei, in modum aquæ radios reflectentes. De fractis quoniam lumen ſolare intrans in profundum aquæ ſimul refrangitur, & reflectitur. Cauſam autem rotunditatis Iridis ita demonſtrat. Quando nubes regulariter ſuſpenſa, eſt terræ æquidiſtans, certum eſt, quòd roratio regulariter deſcendit, & hoc ad circularitatem ſufficit, aquæ enim nebuloſæ ſuſpenſæ, & irregulares non habent in ſe impreſſionem regularē. Alij ponunt cauſam ex parte radiorum, afferentes, lumen radiorum penetrans nubem roridam, inde vltra illam concurrere, in puncto vno; poſt concurſum autem, ipſum lumen iterum dilatari in pyramidem cuius medietas cadat in nubem, & faciat per conſequens impreſſionem ſemicircularem, aliâ medietate in terram cadente. Sed experiētia obſtat, nam radius ſolaris per foramen rotundum cadens, rotundus eſt; opponatur & lapis hexagonus generans colores Iridis, certū eſt, quod generat Iridem, ſed nō in figuram radij quæ eſt orbicularis, ſed in figuram lapidis, quæ eſt colūnaris. Præterea Iris generatur è Sole ſine aliquo interpoſito, in nubem roridam radiāte, vt patet ſenſui. Alij ponunt rotunditatem in radio ex ſe ipſo, dicunt enim quod radij pyramidaliter egrediuntur à Sole, vt medietas eius cadat in nubem, & faciat dictam figuram.

Io. Cāt.aur. ſententia de Iride quæ.

Radij 3. ad Iridis generationem Rectas. Reflexus. Refractus.

Iridis rotunditas vnde ex parte nubis. Ex parte radiorum. Confutatur hæc ſentētia.

Sed

Sed hoc nihil eſt: quoniam ſi de toto lumine ſolari; ergò quilibet punctus Solis implet totum hemiſphærium lumine ſuo, ſi de particulari aliquâ pyramide; igitur pyramides non ſunt à ſe diſtinctæ, & ab inuicē diuiſæ; ſed vnum eſt corpus continuum lucis in ſe potentialiter infinitas pyramides continens, quarū quædam habent conum in luminoſo, & quædam in ſubiecto, vel medio. Sed hæc alijs diſcutienda relinquo.

Diuerſitas colorū in Iride ex nubis, & luminis varietate.

Diuerſitatem verò colorum Iridis, tam ex nubis, quàm luminis variatione prouenire, hinc patet. Siquidem nubis variatio ex hoc accidit, quod roratio deſcendit ad centrum, & angulum. Eſt igitur per conſequens inferior ſtrictior, & ſuperior latior. Certum enim eſt, quòd omnia grauia deſcēdunt ad angulum, & ita non poteſt eſſe pyramis rotunda, quæ habeat conum ſurſum, & latitudinem deorſum. Superius igitur eſt lata, & paulatim deſcendendo denſior; tum propter pyramidis coanguſtationem, deſcenſu ad angulū prouenientem; tum propter hoc, quòd craſſiores partes citius deſcendunt, aptius eſt ſuperius ad colores nobiliores, & luci conformiores, & inferius minus. Poteſt etiam eſſe diuerſitas à parte luminis directà in nubem cadentis, & magis facti in ſingulis partibus nubis.

Blācani ſententia de Iride qua.

Tria ad Iridem neceſſaria.

Ex Ioſephi Blancani locis Mathematicis Ariſtotelis hæc noto de Iride, dicentis, tria ad iridis viſionē eſſe neceſſaria, Solem, oculum, & nubem tenuem, ac roſcidam, quæ ſcilicet minutis guttulis iam ſcateat; hac enim ratione guttulæ illæ innumerâ erunt veluti parua ſpecula, quæ lumen Solis ob paruitatem, imperfecto quodam modo repræſentare poſſunt; ex tali enim repræſentatione Iris apparet. Quæ tria debent eſſe ita diſpoſita, vt Sol, oculus, & centrum Iridis, ſint in eâdē rectâ lineâ conſtituta, oculuſquè medium locum inter Solem, & Iridis centrum obtineat. Quòd autem neceſſaria ſit nubes roſcida, pulcherrimâ hac experientia comprobatur.

Diſpoſitio Solis, oculi, & nubis, qua.

Si enim in Sole poſitiore aquā efflantes leui aſpergine

Digitized by Google

gine aerem Soli, nobiſquè aduerſum irroremus, actutum Iridis arcum, guttulis illis, quamuis volitantibus inhærentem, ſummâ voluptate ſpectabimus. Hæc de Iride, ex probatis ſcriptoribus. Ex hoc labyrintho ſolus Dedalus effugeret, tot tantiſquè ambagibus, vijſq; cæcis impedito. tuâ iudicij lance æquiſſimâ perpende, & in tuam rem vindica, quæcumquè tuo ingenij acumini perſpicaciſſimo arrident. multos flores legi, vt ex his vnicum ſertum tibi conſeras, Matheſeos ſtudioſiſſimo, quam ſcientiam certiſſimam, nobiliſſimā, quia vix à primo limine per negocia grauiora ſalutare potui, tētabundo paſſū, & Andabatarum more hæc loca pereptaui. ſicubi ego lapſus, veniâ dignus. & manu tuâ auxiliatrice, quam imploro. Addo.

Iris quo à nobis efformetur.

Prognoſticum Iridis ſignum, plerumquè, pluuia alicubi iam cadens, & iam iam imminens. Poetarū vaticinia paſſim decantata de hoc, *Pluuius Arcus* ab Horatio nuncupatur. Virg. I. Georg.

Prognoſtica ſigna Iridis.

Poetarum vaticinia de Iride.

Bibit ingens arcus.

Plautus. *Ecce autem bibit arcus, pluet, credo, herclè hodiè.*

Propertius lib. III.

Cæruleus pluuius cur bibit arcus aquas.

Tibullus lib. I.

Quamuis prætexens pictâ ferrugine Cœlum,
Venturam admittit imbrifer arcus aquam.

Lucanus lib. IV. Phar.

Hinc imperfecto complectitur aera gyro
Arcus, vix vllâ variatus luce colorem,
Oceanumq; bibit, raptosq; ad nubila fluctus
Pertulit, & Cœlo diffuſum reddidit æquor.

Seneca in Oed.

Imbrifera qualis implicat varios ſibi
Iris colores parte, quæ magna poli
Curuata picto nunciat nimbos ſinu.

Ammiani, de hoc, mirum Elogium. *Iris indicium eſt permutationis auræ à ſudo aere nubium concitans globos, aut contrà, ex concreto immutans in ſerenam lætitiam Cœlum.* Ideò legimus paſſim Irim miſſam de Cœlo, cum præ-

Iris mutationis aeris ſignum.

F ſentium

ſentium ſtatus fit mutatio. Serenitatem innuit apud Flaccum.

Emicuit reſerata dies, Cœlumq́, reſoluit
Arcus, & in ſummos redierunt nubila montes.

Sed in his, mihi Pyrrhonia hæſitatio, & potiſſimum de coloribus, quare ego cum Academicis inter ἀπορητικοὺς, ideſt, hæſitantes, meum nomen profiteor, greſſuquè titubante in hac tantâ caligine repto, niſi facem mihi præferas, ſcipionem mihi porrigas (mi Scipio eruditiſſime) manumquè ſupponas lapſanti. Facies, quæ tua benignitas, ſi qui στινιῶται ἰαμβίζειν, Stinio ſè calumniari, audebunt, te Irenarcham appellabo. Si quid extra circinum, & regulam Philoſophantium à me dictum (etſi illis ad libellam non ſum ſoluendo) ſtylum conuerto; ne iſthæc turpiter atrum deſinat in piſcē, & aliquis obtrudat κάπρος ἐδίκει, Larus parturit. Hæc ad te verecundè quidem, ſed tamen libēter, quia tu humaniſſimus, & amiciſſimus: nequè mordicus teneo, quod vix primoribus labris libaui. Talum, ſi opus, reponam: vereor enim, ne quod olim cancro à vulpe, mihi obijciatur, Maritimus cum ſis, ne velis fieri terreſtris. Humaniores profiteor, Philoſophum, Mathematicum agere dedecet. ego ſutor tantùm de crepidâ; tu Apelles de totâ tabulâ, ò vir, inter litteratorum proceres, non poſtremò recenſende.

Digitized by Google

SYNOPSIS

DE REBVS PVBLICIS, ET POLITIIS.

Lælio Altogradio I. C.

De Rerumpublicarum formis varijs. Diſſenſio inter Platonem, & Ariſtotelem circa hoc. concordati hi inter ſe. Triplex Reipublicæ bonæ forma. Triplex corrupta. Monarchia, Ariſtocratia, Democratia quid. Reipublicæ forma, quæ peſſima. Belli, pacis tempore quo duce regenda. Laus Monarchiæ, & Ariſtocratiæ. Tyrannidis vituperatio. De origine, progreſſu, fine Rerumpublicarum. De Rebus publicis mixtis. Laus Venetæ Reipublicæ perfectiſſimæ. Regni, & Monarchiæ exempla. Rerum publicarum formæ variæ. De formâ Reipublicæ Iudæorum. De formâ Rerumpublisarum Atbenienſium, Spartanorum, & Cretenſium. De illarum legislatoribus. Poſtremò de Reipublicæ Romanæ varijs formis, & mutationibus. Ac, De Republicâ domeſticâ, & internâ.

COngredior mecum aliquandò, & de tergo in pectus manticã reuoco. comperio, quia οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πᾶν εἰδέναι, nil dulcius, quàm omnia ſcire, tãdiu me deficere, quamdiu in litteris nihil proficio. In Politicis hoc ego reipſâ expertus; tu de hoc teſtis locupletiſſimus. Ad illa tamen

men animum meum, tam malè feriatum pellexiſti, ac reuocaſti, quæ vix olim extremâ laciniâ, & in tranſcurſu tetigi; nudiustertius mecum tam acutè, tam promptè, de rerum publicarum formis differens, Altumquè figens gradum (mi Altogradi πολῖτα πολιτικώτατε) vt mihi hæſitanti, nutanti manus porreveris, Mercurialium cuſtos virorum. Extra curriculum (fateor) me diuertiſſe, deliraſſe, tunc mihi viſus, ideo mihi meritò innisus, quòd cum Peripatetico ſentire, à Platone diſſentire de rerum publicarum diſtinctione ego auſus. quæ diſſenſiones, (re penſitatius diſcuſsâ, & examinatâ) verbis tantùm deinde à me exiſtimatæ, reverâ autem conſenſiones habendæ.

Diſcrimen inter Ariſt. & Plato de Rebus publicis.

Platonis ratio de rerum publicarū diſtinctione.

Ariſtotelis ratio de rerū publicarum formis.

Plato externas, notiones, & magis populares. Ariſt. internas magiſquè genuinas rationes ſequutus. vterque metam aſſequutus triplicis Reipublicæ rectæ, & ſimplicis, (cum miſtis non me miſceo) A numero imperantium, ſic Plato ratiocinatur. multi, vel vnus dominatur; ſi vnus bonus, Monarchia: ſi malus Tyrannis; ſi pauci boni, Ariſtocratia; ſi mali, Oligarchia; ſi plures boni, populi adminiſtratio; ſi mali, perturbatio popularis conſtituitur. Ariſtoteles autē III. Polit. non à numero, ſed à conditione, & fine venatur. Siquidem numerus ex euentu potius longè petitus, & fortuitò exiſtimandus; Finis autem, & quæ ad finē faciunt, publicæ rei naturam rimantur, & perſcrutantur. Eſſe plures, aut pauciores, prorſus ab re, nec ad rē. E re autem, & ad rem publicam multum conducunt virtutes; nobilitas, diuitiæ, Si pauperes, ignobiles, qui ad Reipublicæ clauum aſſident, etſi pauciores, popularem conſtituunt adminiſtrationem. Si nobiles, diuites ſtudioſi, etſi plures, paucorum, ſeu optimatum (paucis enim plerumquè diuitiæ, nobilitas, virtus contingunt) hinc fortaſſe Platonis petitæ rationes; Ariſtotelis inde.

Triplex Reipub bona ferma, & mala

Triplex igitur (vt vt res ſe habeat) Reipublicæ adminiſtratio bona, quæ bono publico conſulit, & mala triplex, malè conſulens populo, quæ defectio, ſeu Reipublicæ.

Digitized by Google

publicæ labes nuncupatur. Itaquè ſi vnus omnium optimus vni omnium ſaluti proſpiciat, Monarchiam, ſi peſſimus, ſuæ tantùm ſaluti, Tyrannidem conſtituit. Deinde ſi pauci nobilitate, virtuteque inſignes, Ariſtocratiam. Si verò pauci vitibus ſuperiores, inferiores autem virtute, Oligarchiam efficiūt. Demum, cum multi legibus freti communem inquirunt vtilitatem; Democratiam, ſeu communi nomine, Rempublicam: ſin autem ex leges, licentiam vſurpant; Timocratiam, Anarchiam, ſeu Ochlocratiam, labefactatam ſcilicet Rempublicam, intrudunt.

Monarchia quæ.
Tyrannis quæ.
Oligarchia quæ.
Democratia quæ.
Timocratia quæ.

Tacitus lib. IV. Annal. hanc triplicem adminiſtrationem tacitus non præteriȷt. *Nam cunctas (inquit) nationes, & vrbes populus, aut primores, aut ſinguli regunt.* Tyrānis itaquè regno opponitur; Paucorum potentia procerum Imperio; Populi furor, iuſtæ multitudinis poteſtati. In his, Magiſtratus boni, mali in illis. In his commune bonum, proprium in illis inquiritur. In his ciuium libertas, ſeruitus in illis. Prudentia, Clementia, Iuſtitia, cœterequè virtutes in his; In illis temeritas, ſæuitia, iniuſtitia graſſantur. Hæc attende, & aequâ iudicij, lance perpende.

Bona adminiſtratio à malâ in quo diſcrepat.

βασιλεία,	ἀριστοκρατία,	δημοκρατία.	ἀναρχία
Τυράννις	ὀλιγαρχία,	τιμοκρατία,	ὀχλοκρατία

Dicta, βασιλεία quaſi baſis, & fundamentum, λαοὶ populi.

Baſilia unde dicta.

Αριστοκρατία, quaſi ἐκ τῶν ἀρίστων ἐκλελεγμένων κράτος, ex optimis electum Imperium. Δημοκρατία, ἀπὸ τοῦ δήμου, ſcilicet populi, ὡς δεδεμένου, communi quaſi libertatis, uinculo colligati. Τυράννις, honeſtum olim apud Priſcos vocabulum, & ἀδιάφορον, indifferens apud Philoſophos: at Romanis maximè odioſū; à verbo τρύω, ſcilicet, vexo, exagito, vt dicatur quaſi τρύανος, vel à Tyrrhenis, latrociniorum infamiâ maximè laborātibus, quod nō admitto. Ολιγαρχία, ἀπὸ τῶν ὀλίγων. ſ. paucorū, in quâ optimates, pauci, mali, diuites tātū imperât, cuius nullo pacto pauperes, etſi boni participes fiunt.

Ariſtocratia unde dicta.
Democratia unde dicta.
Tyrāns unde dicta.
Oligarchia unde dicta.

Digitized by Google

Timocratia vnde dicta. ſiunt. τιμοκρατία ἀπό τοῦ τιμήμα, ſcilicet, cenſu, in quo à cenſu, ideſt, diuitijs, magiſtratus creantur, nec virtutis ratio publicè habetur, contra optimates; ſuiſq; tantum locupletandis cenſibus ſtudent. *Anarchia vnde dicta.* Alijs fortaſſe melius dicta, ἀναρχία, ideſt populus ſine magiſtratu, ciuitas ſine Imperio, vel ὀχλοκρατία ἀπὸ τοῦ ὄχλου, quod turbam, tumultuumque populi innuit.

Monarchia laus. Optima omnium vulgò cenſetur regia, ſeu Monarchia vt quæ valde ſimilis diuinis actionibus, humaniſque maximè conſentanea. hinc dictus Rex viua Dei imago, animati imago Dei Rex. Homerus ſubſcribit, Claudianus, & alij. *Non bonum eſt multorum imperium Sit dominus vnus. Fallitur, egregio quiſquis ſub principe credit Seruitium; nuſquam libertas gratior extat, Quàm ſub rege pio.*

Quapropter antiquis ſæpe in ore, ἐκ Διὸς βασιλῆες, quibus, quia optimis, imperium iure debetur. Ex Democrito *Naturâ imperare proprium præſtantiori.* Eloquentiſſimus, & ſapientiſſimus Iſocrates non refragatur. *Non immeritò Monarchiam tanto faciliorem eſſe iudicauerimus, quantò facilius eſt animum ſuum vnius viri inſtituto accomodare, quàm multis, varijſque opinionibus placere conari.* *Tyrãnis omniũ peſſima.* At optimi corruptio, quia peſſima, & regni labes tyrannis, quæ optimæ adminiſtrationi ex aduerſo opponitur. vbi nequiſſimus, funeſtiſſimus, ex libidine, imperij habenas rapit, tenet per fraudem, & ſæuitiam ſibi, diuina, & humana iura perturbat; virtutes conculcans, ſeruitutis iugo preſſos conficit. *oderint, dum metuant*, clamat, τυραννὶς ἀδικίας μητήρ, tyrannis mater iniuſtitiæ. Demoſtenis diuinũ de hac elogium, τύραννος ἁπᾶς ἐχθρὸς ἐλευτερίας, καὶ νόμοις ἐνάντιον, omnis tyrannis hoſtis libertatis, ac legibus aduerſatur. Illorum exitus attende, qui nunquam ſeneſcunt.

Tyrãnorum uita eſt mors infeliciſſima.

Seneca. *Qui ſceptra duro ſæuus imperio regit,*
Timet timentes, metus in auctorem redit.

Claudianus. *Qui terret plus iſte timet. Sors iſta Tyrannis*
Conuenit, inuideant claris, forteſque trucident,
Muniti gladijs viuant, ſeptique venenis,
Ancipites habeant acies, trepidique minentur.

Opti-

Digitized by Google

Optimatum adminiſtratio, vt quæ bonorum, optima iure putanda, ob virtutum cumulum, Senatus magnificentiam, conſiliorum vim plurimam, qui ad imperia, ad ſceptra nati, ex Ariſtotele, propter ὑπεροχὴν & virtutis excellentiam videntur. ita ille. *Qui in vniuerſum vitæ degendæ ſcientiam eſt aſſecutus, quid aliud eum eſſe oportet, niſi rectorem, & dominum? namque difficillimum, vnũ tantùm omnium omnes virtutes nanciſci*. Ideo ille optimus conſultor monet, προστάτης, & cætera. latinè refero apud latinos. *Et vnus Princeps vrbi periculoſus; adiungi verò & alium, non malum ciuitati*. At ſiniſtra auis Tacitus lib. IV. An. occinit. *Dilecta ex his, & conſtituta Reipublicæ forma facilius laudari, quàm euenire; aut ſi euenerit haud diuturna eſſe poteſt*, quã, vel illo reclamante. Sereniſſimus, atque fortunatiſſimus Senatus Venetus, & Luca mea dulciſſima patria iactat; illa ad Italiæ; hæc ad Etruriæ inuidiam; quæ quia rara ideo præclara.

Optimatum adminiſtratio quã bona.

Multitudinis legitimum imperium humanæ naturæ legibus non multum videtur diſſentire, cui, virtutibus nempe exornatæ, liberè viuere naturæ iura permittunt ab ipſis incunabulis, ad quod naturæ impetu fertur. Plautus ait, *omnes profectò liberi libentius ſumus, quã ſeruimus*. Illud enim veriſſimum. *Quid optimum hominibus*, ille interrogatus, *Libertas*, reſpondit. Senecam audi. *Inæſtimabile bonum ſuum fieri.*

Reipublicæ forma quam humana natura conformis.

Sed poſt vindemiam racematio, poſt ſegetem ſpicilegium ſupereſt. En ſpicæ, en racemi. Marte furente, tumultuantibus populis, vnus imperij habenas moderetur. bellabit: debellabit; fortior vnita virtus vehementius vno ex capite erumpit. Pallade in vrbe furente, optimates Rempublicam adminiſtrẽt, vt virtus perturbata in integrum reſtituatur, feliciſſimâque pace ciues perfruantur; ita ſago, togâque, domi, & foris rectâ æquitatis lance res peragentur.

Belli tempore vnius imperiũ optimũ Pacis tempore optimates optimi.

Sed, altius rem totam publicam indagemus, originem, progreſſum, & finem rerum publicarum excutiamus. Laertius in Platone quinque magiſtratuum genera adducit; Legitimum; naturale; æquum, ſeu rectum;

Origo rerum pub.

Magiſtratuum quinq; genera.

Legitimum Imperium. Naturale Imperium. Rectum Imperium. Succeſſionis Imperium. Violentum Imperium. Imperio nati, & qui ſeruituti. Oeconomia, & Politia ordo.

ctum; per ſucceſſionem generis; violentum, ſeu tyrannicum. Per primum imperant, quos ciues initis ſuffragijs creant. Per alterũ mares fœminis in omnibus animantibus. Per tertium Rectores Academicis, & Præceptores diſcipulis. Per quartum Lacedæmoniorum Reges, & Macedonum, & quotquot hæreditariâ ſucceſſione ad magiſtratum perueniunt. Per poſtremũ, qui inuitis, coactiſque ciuibus imperant. Hinc à naturâ ex Ariſtotele iure imperare, & obedire ortum ducit; alij enim nati imperio, quibus ingenium liberale, & excellens; alij ſeruituti, quibus ingenium ſeruile, & ſtolidum. Quare in domo vxores, mariti, parentes, filij heri, & ſerui, ab orto vſque humano genere reperti. Vxor ſiquidem marito, filius patri, ſeruus hero; familia denique patriſamilias naturali impulſione obſequium præſtat. Ex familijs compluribus vicus; ex vicis pluribus pagus; ex pagis pluribus Ciuitas conſtat, Ciuitas magiſtratu regitur; ſi bona, ab optimo; optimus enim naturâ imperare debet.

Homines creati cũ metallis ex Platone. Aurum, argentum, ferrum quibus hominibus contigit. Magiſtratus electio triplex. Magiſtratus diuiſio triplex.

Socrates apud Platonem III. de Rep. homines à Deo ita creatos aſſerit, vt, qui eſſent ad imperia futuri idonei, ijs aurum; qui eorum curæ participes futuri, ijs argentum; Agricolis autem, & opificibus futuris, æs, ferrum admiſcuerit. Magiſtratus, cui imperium traditur, vel ſucceſſione, vel ſorte, vel ſuffragio eligitur. Vel ſunt plures, vel vnus (de bonis loquor) ſi plures, aut omnes, aut multi. omnes conſtituunt politiam, in quâ viget iuris æquabilitas, quæ *ἰσονομία* dicitur. hinc leges conduntur; magiſtratus creantur; in medium conſulitur; atque vt incommodorum, ſic viciſſim commodorum, omnes participes; ſi multi imperent, Ariſtocratia vocatur, ideſt, optimatum, cum optimi præſunt cæteris, qui veluti oculi plures plus vident, prudentius conſultant. (de his à me paulò ſuperius) ſi vnus imperat, Monarchia, cuius præſtantiam nobis aſtruunt, cœli, elementa, animalia, quæcumque in orbe latent, ad vnum, tamquam ad caput referuntur. Finis horũ oĩum eſt benè, beateq; viuere inter ſe ciues, felicitateq; frui politicâ.

Monarchiæ præſtantia.

Tres

Tres igitur tantùm ſpecies rectæ Reip. à quâ deflectentes totidem non rectæ; Recta, quæ dirigitur ad bonum commune, aut per vnum, & ſic eſt Monarchia, talis olim apud Perſas. aut per paucos, eoſdemque bonos, & ſic eſt Ariſtocratia, talis apud Spartanos; aut per multos, & ſic eſt Democratia, talis apud Athenienſes. Non recta, quæ detorquetur ad bonũ priuatũ, aut per vnum, vnde tyrannis; aut per paucos, vnde Oligarchia; aut per multos, vnde Anarchia naſcetur. *Finis Reip. omnis.* *Reip. rectæ ſpecies tres.*

Ex tribus rectis coaleſcit alia, quæ mixta Reſpublica appellatur, (qualis nunc Veneta) Hæc omnium bonarum adminiſtrationem in ſe continet. nam Regiam maieſtatẽ in Ducis vnius capitis ciuili ordine tuetur; Ariſtocraticam ſapientiam in optimatũ adminiſtratione; Vniuerſum populi conſenſum in magno illo Senatu, conſilioque, vbi æquè ſorte, atque electione omnia cenſentur, ſuſpicit, & veneratur, & ſuos habet Tribb. pl. pop. quos vocant, *Auogadores*. Hæc Reip. mixtio videtur feliciſſima, in quâ Regia dignitas; optimorum prudentia; vis reipublicæ ita fulgent, vt ſint tãquam multi Reges in vno Duce iuncti, multi duces in vno Rege, quibus cõſpirantibus in finem honeſtũ, Regia dignitas in tyrannidem labi non poteſt. De hâc formâ Plato in lib. de Regno differit, vocatq; ſeptimæ ſpeciem, eamque omnium optimam cunctis numeris abſolutam, diuinitus inſtitutam, mixtam ex omnibus trib. adminiſtrationibus, Regiæ, ob munus Principis, Ariſtocratiæ, ob munus maiorum Senatorum, potiſſimorumque Magiſtratuum, quibus tantùm ſeniores, & prudentiores præſunt. Demum Reipublicæ ob munus pene innumerorũ nobilium publico conſilio pro publico bono conſpirantium. Cæteras Reip. mixtiones vide in Franciſci Piccolominei ſcientiâ de moribus, Gradu. x. ex Ariſtotele in Politicis, & alijs. *Reip. non rectæ ſpecies tres.* *Reſp. mixta optima* *Reip. Venetæ mixtio optima commendata.*

Monarchiarum, & Regnorum paſſim exempla apud Aſſyrios, Perſas, Aegyptios, Macedonas, deinde Romanorum Imperatorum, aliorumque Regum habemus. Rerumpublicarum verò præcipuarum, Anti- *Monarchiæ variæ.* *Reſp antiqua celebres,*

Digitized by Google

quarum, Iudæorum, Athenienſium, Spartanorum, Cretenſium; ac demum Romanorum.

Hebræorum Reſp. quæ.
Ariſtocratia Iudæorum.
Monarchia Hebræorum
Reſpub. Hebræorum triplex.
Magiſtratus vniuerſi pop.
Magiſtratus Tribuum
Magiſtratus vrbium Iudæ.

Apud Hebræos primũ penes optimates poſita fuit adminiſtratio, quæ dicta Ariſtocratia, ſub Moſè, Ioſue, ſenioribus, qui, viris bonis, ſapientibus lectis in conſilium ex diuinæ legis præſcripto, vniuerſam gentem illam gubernarunt ſapientiſſimè. Sub regibus verò Monarchiam, ſeu Regnum obtinuerunt. Omnis Reſpublica Hebræorum triplex, nimirum vniuerſi populi; ſingularum tribuum; & ſingularum vrbium; propterea magiſtratus in varia diſtributi genera fuerunt: Magiſtratus vniuerſi populi primùm fuere Iudices; deinde Reges; tum Principes; denique iterum Reges. In ſingulis autem Tribubus, Philarchi, & Patriarchæ. In ſingulis Vrbibus Principes Ciuitatum, ſiue Iudicum, nempe Tribuni, Centuriones, Quinquageſimarij, & Decani: de quibus Sigonius, alijque conſulendi.

Reſp. Athenienſiũ quæ.
Reges XVII. Athenienſiũ
Anarchia Athenis.
Draco legiſlator ſæuerus.
Solon legiſlator Athen. optimus.
Democratia Athen.
Senatus, Magiſtratus Athen.
Areopagitæ qui, & quot.
Archontes, qui quot.
Theſmothetæ.

Athenienſium Reſpublica regnum prius habuit, vt notat Iuſtinus lib. II. ante Deucalionis tempora, fueruntque non ex populi colluuie, vt alia regna, aliunde aſciti, ſed incolæ, & Indigenæ à Cecrope primo Rege ad Codrum vſque XVII. poſt quem nemo Athenis regnauit. Subſecuta eſt Anarchia, ſeu Ochlocratia, mixta cum Oligarchiâ; quam corrigere conatus eſt Draco ſæueriſſimus legiſlator; deinde Solon omnium optimè leges ſanctiſſimas inſtituit, veramque ſtatuit bonæ Reip. Democraticæ formam; ideo non immeritò Romani, ex tanti viri legibus ſuas decem tabulis exaratas Athenis Romam per Decem viros exportarunt. Athenis ergò ſortiebantur, qui Senatores, aut magiſtratus fieri cupiebant: populus eligebat per ſuffragia eos. Quare alij ſorte, alij ſuffragio, alij delectu creabantur: Sorte, vt Iudices; ſuffragio, vt Imperatores; delectu, vt Aediles. Areopagitæ, ſiue ſenatores quingenti capitalia dumtaxat iudicabant. Archontes, ſummus magiſtratus Athenis, ſicut Suffes apud Cartaginenſes; Romæ Dictator. Fuerũt, (teſte Suidâ) Archontes nouem, quorum ſex Theſmothetæ, hoc eſt, legiſlatores dicebantur;

Digitized by Google

bantur; vnus Rex, ideſt ſacrificulus; ſeu Rex ſacrorũ; vnus Polemarchus militiæ; & præter hos vnus, qui per excellentiam Archon dicebatur, à quo anni numerabantur. de quo à me alibi. Prytanes, potiſſima Reip. ſuſtentacula, erant quinquageni, decimam partem Senatus facientes, qui eius munera omnia per ſucceſſionem ſortitò obibant, in loco dicto, *Prytaneo*, vbi publicè alebantur; (qui honos maximus Athenis) & de Republicâ benè meriti. Sortiebantur, qui Senatores, qui Magiſtratus fieri cupiebant; quæ ſortitio, ex Ariſtotele, eſt popularis; dum omnes pares volunt eſſe. Ante magiſtratum, in vitam eorum, inquirebant, & poſt etiam in eorum geſta; quibus probè perfuncti in Senatum Areopagitarum lecti; ſin malè, repulſi.

Polemarchus. *Anni numerati per Archontem.* *Prytanes qui.* *Prytaneum vbi, & quid.* *Sortitio magiſtratuum Athenis.*

Quoniã ſortitionis Athenienſiũ mẽtio facta, de hac cum Rhodig lib. XXII. cap. XVIII. quædam recenſenda. Athenis plura erant Dicaſteria, ſeu loca iudicialia, & ſtationes iudicum. In alijs expendebantur, quæ, φονικὰ Græci vocant, vbi agebatur de vitâ: In alijs ciuiles tractabantur lites, hoc eſt, περὶ δημοτικῶν. Vnicuique ſtationi de elementorũ ſerie appellatio indebatur: erat enim quæ diceretur Alpha, quæ Beta, quæ Gãma, & ita deinceps, vſque ad litteram, K, quippe decem fuere ſtationes. Ianuæ porrò vniuſcuiuſque coloris rubri ſuperpictum erat elemẽtum, ex quo loco nomen foret. Quotquot erant Athenis, qui iuridiciali munere fungerentur, pro ſtationum ratione pugillare habebant ſinguli, in quibus exaratum ſeruabatur, tum ipſorum, tum ſtationis nomen: habebant & virgulam inſcriptam pariter. Vbi igitur iudicandi appeteret tempus, in forum commeabant omnes iudices, coniectiſque in vas ſortibus, qui ſortitus mox foret eam, quæ præferret, Alpha, in ſtationem pergebat eius litteræ cognominem, atq; deinceps ſerie eâdem. Quòd ſi quis ad iudicandũ nullâ ſortitionis habitâ curâ perrexiſſet, grauis irrogabatur mulcta. Quum verò forẽt Athenis X. tribus, ex omnibus ſeligi iudices, mos irroborarat. Ex vnaquâque ergò quinque ſecernebantur illuſtriſſimi; ex quibus

Sortitio iudicium Democratiæ, cur. *Sortitio Athen. per litteras.* *Dicaſteriũ quid.* *Stationes x. Athenis.* *Tribus x. Athenis.*

Digitized by Google

Sortitio pancraſtarũ.

vnus modo iudicaret, quem ſors ſelegiſſet. Celebratur quoque à Luciano conſimilis inter athletas, & pancracratiaſtas ſortitio. In argenteam (inquit) Calpin, ideſt, vrnam, conijciebantur minutulæ ſortes, fabâ non ampliores. Eo ſemper ordine ſeruato, vt binis eadem inſcriberetur nota elemẽti, pro athletarum numero, ſortibus item auctioribus. Quum impenderet certandi tempus, prodibant ex athletis ſinguli ſortem educturi, nec inſpectandi productum ius erat, quandò id prohiberet aſſiſtens Maſtigophorus. Peracto autem orbe, ambiens Alytarches, inſpectbat ſortes, atque ita diſpenſabat, vt qui Alpha eſſet ſortitus, cum eo componeretur, qui eamdem eſſet ſortitus litteram, atque ita deinceps, homogrammi certaturi prodibant. Quòd ſi quinque, ſeu impares eſſent, conijciebatur in vrnam ſolitaria littera, quæ antigraphon, ſeu antigramma non haberet. Qui verò eã eduxiſſet reſidebat expectans, quamdiu certarent alij, congreſſurus mox cum fatigatis, vigens ipſe, atque integer viribus, quod erat fauſti ominis, hic dicebatur Ephedrus.

Ephedrus quis.
Sortitio Syracaſanorũ.

Sortitionis aliud genus peractum Syracuſis, eorũ, qui in concionem erant prodituri, ſuis litterarum notis deſignati. hæ ducebantur ſorte, ac vbi quis litteram ſuam foret indeptus, alloquendi populum poteſtatem nanciſcebatur. Vide eumdem Rhod. eodem libro capite XVII.

Lycurgus Lacedæmoniorum legiſlator.
Lacedæmoniorũ Reſp.
Spartanorũ Democratia
Scopus Spartanæ diſciplinæ.
Imperator Spartanorũ quis.

Lycurgus Græcorum ſapientiſſimus, inſtitutis optimis, Reipublicæ formam Lacedæmone poſuit, & ex peſſimâ optimam reddidit: vnde quamdiu leges illius viguerunt, per D. amplius, annos, tamdiu viguit Spartanorũ Reſp. quam in Democratiæ formam, ſeu Reipublicæ redigere tentauit legibus optimis. Quare totus ad militarem diſciplinam collimauit, hinc ſeuera puerorum inſtitutio; quare ad bellum gerẽdum, quia optimè ab vno adminiſtratur, Regem eligi voluit, ſeu Imperatorem perpetuum ex familiâ Heraclidarum; qui, & legum cuſtos, & iuſtitiæ vindex perpetuus, legibus tamen populi obnoxius; Populus leges ſanciebat,

bat, magiſtratus creabat; ex quo populo illi lecti, & potiſſimùm Senatores XLVIII. Senatum conſtituentes, ex lectiſſimis, & ſapientiſſimis ſenioribus. Hic ſenatus medius, & quaſi arbiter, nimirum populi licentiam coercebat, Regumque potentiam temperabat, penes quos iudicia omnia. Quæ Reipubl. forma, ſine perturbatione flòruit; donec populi cupiditas effrænata ſuos Tribunos plebis legit, Ephoros, ad quos prouocatio ab omni Magiſtratu dabatur. Hinc variæ perturbationes. Nam reges domi ſub Ephororum imperio, quaſi priuati Ciues agebant, at foris αὐτοκράτορες, ideſt, neque legibus, neque Ephororum obnoxij cenſuræ. Ad firmius hanc Democratiæ formam corroborandam, bonorum æqualitatem, puerorum inſtitutionem communem, Syſſitia, ſeu commeſſationes publicas inſtituit, vt ciues inter ſe mutuo, arctoque vinculo ſocietatis adſtringerentur. Mechanica, & ruſtica opera tantùm ab Hilotis, ſeu ſeruis publicis, bello captis peracta: cæteri ciues magiſtratibus, & militiæ dediti. Hanc Reipublicæ formam maximè exagitat Ariſtoteles II. Polit. & tanquam infirmam refellit; quòd foris tantùm, rebuſquè militaribus operam nauaret, in poſtremis habitis ciuilibus, quæ cum bellicis ciuilem felicitatem conſtituunt.

Ex pop. Spartano omnes magiſtratus

Ephori Lacedam.

Aequalitas bonorũ Sparta

Syſſitia quæ Spartæ.

Hilotæ qui.

Spartanæ Reipublicæ parens Cretenſis cenſetur. Lycurgus enim, antequam Spartæ Rempubl. ordinaret, in Cretam ſe contulit, vt à Lyctijs olim Laconum colonis edoceretur, quibus à Minoe leges datæ. Hinc, & Cretenſis Reſpublica Regem habuit, Senatũ, βουλὴν, dictum, Ephoros ſuos, dictos Coſmos, decem ex certis tantũ familijs. Conuiuia etiam publica dicta, Andria; ſeruos publicos dictos, Perioecos, ideſt circumuicinos, & vectigales.

Cretenſis Reſp. parens Spartanæ.

Lycurgus doctus à Lyctijs.

Minos Cretenſium Legiſlator.

Cretenſis Reip forma.

Coſmi Cretenſium qui.

Andria Cretenſium quæ.

Perioeci ſerui Cretenſiũ.

Romana reſpublica varia eſt ſortita regimina, ſub Romulo Monarchiam, ſeu regnum. Deinde mixta eſt forma Reip. Sequentes Reges ſolâ patrum auctoritate lecti, & confirmati. Numa etiam populi requiſiuit aſſenſum; vt & tempore poſteriorum factum eſt regum.

Romanæ Reip formæ.

ta, & in Monarchiam conuerſa. Tyrannicum dominatum paſſa Romana Reſp. ſub Tarquinijs, Syllis, Marijs, Cæſaribus.

Senatus Romanis quando imminuta.

Tyranni Romæ, qui quando.

Oligarchiam, ſub Decemuiris à recto rationis tramite recedentibus; ſub Tribb. pl. Tribunis reip. conſtituendæ, vel potius deſtruendæ debacchantibus.

Oligarchia Romæ quando.

Cæterùm Democratia, & popularis Reip. forma Romæ viguit priſcis, & primis temporibus quam ſartam, tectam diu conſeruarunt aduerſum patricios per Tribb. pl. Nec tamen hæc Reip. forma penitus intercidit, niſi, cum à bello ad pacem conuerſa, ſuis viribus ruit. quæ enim bello innutriuntur, pace pereunt; & quæ militaribus deſtinantur, otio marceſcunt, & peſſum eunt. Seditiones ſubinde ortæ ob nimiam potentiam quorundam. Adminiſtrandi normam non omnibus numeris abſolutam patefaciunt illius bella ciuilia, ſeditiones inteſtinæ: vnde Romæ Anarchia, ſeu Ochlocratia, labes teterrima, & vltimus interitus.

Democratia Romæ quando.

Seditiones Romæ vnde ortæ.

Anarchia Romæ.

A rebus publicis ad res priuatas digredior; & Rempublicam priuatam, ſeu domeſticam tantùm innuo, ne garrulus audiam.

Reſpublica Domeſtica quæ.

Domi, noſtriſquè in ædibus Monarchia, patris ad liberos. Tyrãnis heri ad ſeruos. Ariſtocratia, viri, & vxoris ſimul in totam familiam. Democratia, æquo iure domeſticorum ſine domino agentium; aut contubernalium. Ochlocratia, immoderatâ libertate fratrum debacchantium.

Domeſticæ Reip. formæ.

In nobis ipſis deſpoticum tenet imperium animus in corpus; ille tanquam Dominus, hoc ſeruus. Ariſtocratia eſt in mente, & appetitu, qui tanquam maritus, & vxor ſe motuò amoris vinculo obſtringunt. Regiũ imperium exercet, vt pater in filios, potentiæ in habitus, quos progignunt. Tyrannicum verò vſurpat appetitus in rationem. Democratia relucet in ſingulis animæ partibus, & potentijs. Ochlocratia, cùm partes inferiores appetitus ſenſitiui debacchantur in ſuperiores raionis participes.

Reſpublica interna.

Hæc à me ad te paucis obiter. Parui, quia imperaſti, volui,

volui,quia debui. Turpe putaui vinci eruditione,turpiſſimum humanitate,à te,in vtrâque primas ferente. Neque minutula mihi labecula inſpergitur.cum vtrâque vincor. En, αἴρω δάκτυλον tollo digitum, manum exero. alioqui (noſti meum genium) non ego audiens illorum.

Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter.

Hoc vnum ſcio,quia in hac ſalebrâ hæſi,nullo exitu inuento, mihi faceſſenda terriculamenta à quibuſdã cute perditis,atque (vt ille ait) lumbos fractis,qui mihi tanti,quanti fulgor ex pelui. Neque tamẽ ego Prometheus ille, nec ventura per dioptram proſpicio. Ideò hic quieſcam, tuoquè prudentiſſimo calculo acquieſcam,cuius patrociniũ imploro,quem ſcio, fronte ſimul, & occipitio (vt fert humana conditio) oculatum non penitus latere,

Quæ ſint,quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Interim meis conatibus faue; &,ſi quid à recto tramite aberraui, me illuc reuoca, in gradum me repone. Salue, Muſarum decus, Charitum deliciæ; & quem, Altum Gradum,tua nobilitas, & virtus promeruit, Altiſſimum, factis, quod facis, & æternitatis faſtis conſtitue, atque confirma.

SYNOPSIS
DE MANE, ET MATVTINIS.

Friderico Lucchesinio.

De Mane, vnde dictum. Veſpertina ſtudia laudata. Manus bonus. Manica. Matutinus animus vegetior. Matutinæ preces, ſacra. Hora ante meridiem ſacra. Grauiſſima quæque mane, leuiſſima veſpere peracta. Lex Romana de horis matutinis. Primitiæ omnes Deo debitæ. Luſtrationes matutinæ. Memoria matutina.

NVnc, cum tam vacui ſumus, quàm ipſa Vacuna; vacamus enim à noſtris negotijs; tu Senatus, ego publicæ lectionis, ob anni tempus Geniale, nam liber nō eſt, qui non aliquandò nihil agit, & nihil agere interdum expedit, vt cætera rectè agantur: tu in illis viridarijs Alcinoi (nec tamen Alcinoi apologū me credas narraturum) ego in his mœnibus; ea quæſo ſine morâ, de more noſtro, tabulis diſcutiamus abſentes, quæ ſermonibus præſentes; nam tibi ingenita ingenij ſolertia, ingenuâ ſtirpe nato, atque ad ſolam

De mane. virtutem. Iam manus, *De Mane*, conſeramus (mane obſecro). Hæc Monomachia legibus permiſſa probabit, me Cærite cerâ haud dignum, etſi videar quibuſdam Cēſoribus, ſeu ſomniculoſis, qui ſepulti ſomno, ſomnia narrant; poſtremam nnigaentes, diei partem longè præſtantiorem, atque aptiorem ſtudijs, inde lucubrationes tam celebres proclamant: eaquè ſcripta benè olere, quæ tantùm olent lucernam. Ad hæc addita in eos, qui primo, ſummoq; mane, è lectulo proripiunt, Muſis operaturi, epica quædam, melius dixerim, opica, ſcripta.

Veſpertina ſtudia laudantur.

Quiſquis hit Anticyras melius ſorbere meracas.

Eò nauiget ad caput purgandum, nam ei nulla ratio, qui rationibus non mouetur. En meas qualeſcunque: ſi de tuo quid addideris, mantiſſa eſto; obſonium ſcio vincet: nec tamē turpe, à te vinci, ſed glorioſum.

Mane vnde dictum. *Manus bonus.* In ipſo limine, in nomine ſcilicet, Bonum, ac Fauſtum omen. Nam ex Varrone, & Feſto, *Manum*, bonum dicitur. Feſtus. *Manes: Aurelius ait, ſignificare bonos: vnde Dij* Manes *pro bonis dicuntur*. Alibi. *Manes Dij ab auguribus vocabantur, quòd per eos omnia manare credebant.*

Cerus manus quis. Vnde dictus, Cerus, Manus, in Saliari carmine, ideſt, Creator bonus: nam à creo, interpoſitâ vocali. Cereo, dicitur: à *Cereo, Cerus*, vt & Cererem non ineptè deriuent, frugum creatricem. Vnde, Dij Manes, Dij boni dicti. μανικά à mane, Phrygio adagio, ingenita, egregiaquè facta dicebantur. Nominis hæc ratio: vnde, Mane, melior pars diei dicitur à Virgilio 1x. Aen.

Nunc adeo, melior quoniam pars acta diei,
Quod ſupereſt lætis bene geſtis corpora rebus,

Epigram Græcum.

Sex hora tantum rebus tribuantur agendis.
Viuere poſt illas littera Zetha monet.

Mane animus, quam alacrior, corpus, quā vegetius. Paulus Iuriſconſultus lib. 1. ſubſcribit, (*uiuſquè*, inquit, *diei maior pars, eſt horarum ſeptem, primarum, diei non ſupremarum.*

Si quidem, poſtquam ſomnus domitor curarum demulſit pectora, mane ſub galli cantum, quàm animus

Digitized by Google

mus integrior, corpus validius, nullo labore defatiga-tum, ingenium vegetius, nullis curis exagitatum? Hinc illa frons grauis, prudens, ſeuera, matutina, Mart. lib. XIII. Epigr. II.

Et matutinâ ſi mihi fronte venis.

Matutina frons.

& lib. IV. Epigr. VIII.

Greſſu timet ire licenti.

Ad matutinum noſtra Thalia Iouem.

Mane, Plautinus ille in Perſâ, *quod tu occeperis negociũ agere, id totum procedit diem*. Itaque horæ ante meridiẽ ſacræ antiquis habitæ, vti & nobis, & ἱερὸν ἦμαρ, Sacer dies dicitur à Plutarco ὁ πρὸ &c. *ideò tunc Dijs cœlitibus ſacrificabant, à meridie inferis*. Virgil. VII. Aen. id innuit,

Hora ante meridiem ſacrae.

Lex Romana de horis matutinis.

Surge, age, nate Deâ, primiſquè cadentibus aſtris,

Iunoni fer ritè preces, &c.

cui loco facem præbet interpres Apollon. ita, *Mortuis circa Occaſum Solis parentamus, cœleſtibus autem auroræ tempore, ſub exortum ſolis ſacrificamus*. Superis enim ſacrificandum diluculo: ideò Orientem ſpectabant orãtes: ſubdit Virgil.

Spectat orientia Solis lumina.

Hinc templa antiquorum ex Vitruuij lib. VI. cap. V. ad orientem verſa, vt adorantes orientem ſpectarent, ita Iudæorum, & Chriſtianorum ædes ſacræ. vt à me in Synopſi de Templis, & alibi indicatum. Romæ cautum lege hac. *In Comitio, aut in foro ante meridiem cauſam conijcito: poſt meridiem fœdus ne facito, ne auſpicator, ne magiſtratus fœdus pactum vè conuentum facito poſt meridiem*. Plutarchus Quæſt. Rom. CLXXXIV. *Meridies multis finis eſt tractandi, quæ publica ſunt, & ſeria; nihil verò grauius Regni adminiſtratione*. Ideò apud Sidonium; Theodoricus Rex, manè adminiſtrandi Regni curam ſibi deputat. Seneca de Tranquil. cap. XV. *Quidam medio die interiunxerunt, & in pomeridianas horas aliquid leuioris operæ diſtulerũt*. Quare, & meliores anni dicuntur; & melior ætas Iuuenilis, deteriores Seniles. Sic fructuum omnium primitiæ Deo antiquitus dicabantur; cur non, & primitiæ cogitationum, & operum? Hinc manna olim,

Grauiſſima quæque manè, leuiſſima veſperi adminiſtrãda.

Meliores anni qui.

Melior ætas quæ.

Primitiæ fructuum Deo dicatae.

Digitized by Google

Mãna lecta ante ſolis ortum. precationis matutinæ ſymbolũ, ante ſolis ortum legi debuit, quia ad contactum Solis radio euaneſcebat.

Qui mane ſumptis nequiter
Non erubeſcit poculis
Cum ſit libido temperans,
Caſtumque nugator ſapit.
Nunc, nunc ſeuerùm viuitur,
Nunc nemo tentat ludicrum,
Inepta nùnc omnes ſua
Vultu colorant ſerio.
Hac hora cunctis vtilis,
Quâ quiſque, quod ſtudet, gerat.

Militia matutinæ ratio. Militiæ quoque matutinarum horarum ratio habita, vt ritè omnia fierent.

Ortu luciferi, quo ſigna duces, & caſtra mouentur.

Luſtrationes Matutina. Luſtrationibus quoque hoc tempus deſtinatum. Audi Perſium Sat. II.

Mane caput, bis, terque, & noctem flumine purges.

Idem de ſacris.

Et matutinis operantur feſta lucernis.

Ita vt matutinis horis omnia ritè, benèque peragantur, quæ propriè, verèque negotijs deſtinatæ. Græcum Epigramma Heſiodi latinè redditum.

Sex hora ad laborandum appoſitæ;
Aurora tertiam operis partem partitur.

Martialis lib. IV. Epig. VIII. in diei diuiſione, ſeptem primas horas rebus forenſibus, reliquas Palæſtricis, ludis, balneis, ſympoſijs præſcribit.

Sexta quies feſſis, ſeptima finis erit.
Imperat exſtructos frangere nona toros.

Meridies finis negotiorum. Quapropter Plutarchus affirmat, meridiem negocijs publicis finem facere. Hinc illud, *Is, cuius operas conduxiſti, poteſt, te inuito, meridiari, & etiam diem diffindere.*

Matutinis horis omnia ſuauiora grationa. His adderem, flores, poma, herbas, matutinis horis magis odora & quicquid ad meridianas vergit, hebetari. Geniſtam mane tantùm odoram; elementa manè ſalubriora, omnia iucundiora, cœlumque ipſum arridere, aueſque cantu auſpicari, atque ad opus prouocare.

nocare. Quid mirum, ſi aurora gratiſſima muſis? ſiquidem, ſyncerius, fortiuſque adglutinantur, quæ, proferente ſe die, percipimus; Quod ſi tenaciſſimi nos ſumus eorum, quæ rudibus annis percipimus, cur non, & eorum, quæ primis diei horis? Hinc antiquis dicta (vt refert doctiſſimus Rhodiginus lib. xx. cap. viii.) memoria matutina, firma, conſtanſque. *Memoria matutina qua.*

Aegyptiæ gentis morem matutinum nobis prælibat Rhodig. lib. xxiv. cap. xxii. huiuſmodi. Vt è lectulis ſeſe proripiebant, mox reſinâ ſuffibant corpus, vt ſic aerem expurgarent diſgregatione, & innatum corpori ſpiritum aliquo modo contabeſcentem odoris vehementiâ reſonerent. Rurſus meridio, ſideris vi ex terrâ vaporationem exhalante, myrrheo retunderẽt thymiamate: diſſipat enim, ac diſijcit caliditas aeris turbulentiam circumiecti. hinc peſtilenti affectione graſſante ignium crebritate malo occurritur. Hæc fortaſſe non ſpernenda, cum peſtilenti aere laboratur. Quod omen Deus auertat, Salutemque nobis perpetuò propitiam faciat. *Aegyptiorũ mos mane. Suffitus matutinus. Ignis ſaluberis peſti.*

Sed hæc certiora, quam, quæ ad Sagram geſta. Nec Lynceâ Ariſtarchi cenſurâ in his opus; neque formido blateronum, & ſciolorum aculeos, dum tu aliquid de ſummo addas, qđ vix ego de imo pectore ſumpſi;

Inſtar ego apis Matinæ
More, Modoque,
Grata carpentis thyma per laborem.
Plurimum,

Hoc mane volitans huc illuc circum varios flores. hæc legi carptim, quæ in aluearia tui viridarij porto; aliæ apes me ingenioſiores

Dulci diſtendent nectare cellas,

Quibus cum aſſiduè verſaris, cui ſemper curæ eruditio, cari eruditi, in quos tua humanitas redundat, quæ, vel Lycurgos, ac Timones molliret. His adderem Modeſtiam (ſi haec mihi permitteret) vt Xenocratem ſuperare videaris. Quid mirum, ſi ego conſarcinatis fabulamentis (fabulari enim tecum quandoque mihi

per

Digitized by Google

per te licet) farraginem matutinam ſarcire auſus; quam, quia rudem, indigeſtamque molem (quae tua prudentia, & ſcientia) digeres in numerum, ſuiſque locis, & momentis quæque diſpones. Ego enim poſtes traſcendi, pedemque tranſultorium inieci; vt meæ tantùm exiſtimationi conſulerem; tibiquè morem gererem, à quo tam ſplendidè, tam opiparè, vt ſoles, in regiâ tuâ villâ exceptus, quem diſertiſſimè de Philoſophicis, Politiciſquè diſſerentem ſuſpexi. Verè, tu natus Muſis, Gratijſque; quas ſemper tibi precor fauentes; Faue amanti; Amabo, & colam fauentem, quamdiu Deus nos amabit.

Digitized by Google

SYNOPSIS DE MELLE, MELLITISQVE

Bernardino Vecolio Poliatro.

De Melle. Eius deſcriptio, & definitio. Quomodo gignatur; In quo diſcrepat à Mannâ. De promulſide, & mulſo; In quo diſcrepat ab alicâ. Mel vitam ſeruat; producit; à putredine defendit. Mel olim ſacrum, & expiationibus adhibitum. Menſa Pythagoræ, & alia de mellitis, eorumque vſu, & beneficio.

MEmoriter, grati animi ergò, teneo, teneboquè, dum viuere mihi gratum, quid a te carptim, vellicatimque olim, ἐν παρέργῳ, cum me ob infirmam valetudinem inuiſens, normamq; ſalubriter viuendi præſcribens (ò meæ valetudinis vindex, & aſſertor) mellis, mellitorumque vſum mihi de meliore notâ commendares. Addidiſti, vt qui præter artem medicam, in quâ non poſtremas fers, politioris litteraturæ non imperitus, noſtri Martialis diſtichum Xeniorum, multum ſalis, & fellis habentis, & fortaſſe mellis

Hoc tibi Theſei populatrix miſit Hymetti,
Pallados à ſiluis, nobile nectar, apis.

Hæc

per te licet) farraginem matutinam ſarcire auſus; quam, quia rudem, indigeſtamque molem (quae tua prudentia, & ſcientia) digeres in numerum, ſuiſque locis, & momentis quæque diſpones. Ego enim poſtes traſcendi, pedemque tranſultorium inieci; vt meæ tantùm exiſtimationi conſulerem; tibiquè morem gererem, à quo tam ſplendidè, tam opiparè, vt ſoles, in regiâ tuâ villâ exceptus, quem diſertiſſimè de Philoſophicis, Politiciſquè diſſerentem ſuſpexi. Verè,
tu natus Muſis, Gratijſque; quas ſemper tibi precor fauentes; Faue amanti; Amabo, & colam fauentem, quamdiu Deus nos amabit.

SYNOPSIS
DE MELLE,
MELLITISQVE
Bernardino Vecolio Poliatro.

Dè Melle. Eius deſcriptio, & definitio. Quomodo gignatur; In quo diſcrepat à Mannâ. De promulſide, & mulſo; In quo diſcrepat ab aliâ. Mel vitam ſeruat; producit; à putredine defendit. Mel olim ſacrum, & expiationibus adhibitum. Menſa Pythagoræ, & alia de mellitis, eorumque vſu, & beneficio.

Memoriter, grati animi ergò, teneo, teneboquè, dum viuere mihi gratum, quid a te carptim, vellicatimque olim, ἐν παρέργῳ, cum me ob infirmam valetudinem inuiſens, normamq; ſalubriter viuendi præſcribens (ò meæ valetudinis vindex, & aſſertor) mellis, mellitorumque vſum mihi de meliore notâ commendares. Addidiſti, vt qui præter artem medicam, in quâ non poſtremas fers, politioris litteraturæ non imperitus, noſtri Martialis diſtichum Xeniorum, multum ſalis, & fellis habentis, & fortaſſe mellis

Hoc tibi Theſei populatrix miſit Hymetti,
Pallados à ſiluis, nobile nectar, opus.

Hæc

Hæc penſitatius, & indagine ſcrupuloſâ à me diſcutiendâ, repetenda.

Vt puerum ſæuo credas dictata magiſtro
Reddere, vel mimum partes tractare ſecundas.

Eius naturam, vſum, beneficia tantùm indicabo, &, ſi quam auctoritatem mihi mea ſuggeret memoria, paucis, vt ſe ſe dabunt, proponam.

De melle.

Mellis deſcriptio antiqua.

Mel eſt cœli ſudor, ſiderum ſaliua, aut purgantis ſe ſe aeris ſuccus, ex antiquorum ſententiâ. Ex recentiorum, Eſt liquor dulcis, ortus ex vapore, & admixtâ ſubtili exhalatione, Solis calore inter ſe cōcocti, abſq; notabili diminutione humoris; quòd ſi fiat, liquor ille dulcis, albus, duriuſculus, dicitur Manna, mel agreſte, vt refert Suidas, his verbis, *Mel agreſte ab arboribus collectum à multis dicitur Manna.* hinc apes dictæ Ariſtoteli nō mellificæ, ſed mellilegæ è folijs, & floribus matutino tempore. Virgilius primo Aen.

Mellis definitio vera.

Māna quid

Mel agreſte manna.

Mellilegæ apes dictæ.

Apes liquentia mella
Stipant, & dulci diſtendunt nectare cellas.

Mel vitam ſeruat, & producit.

Mel à putredine defendit.

Della cur à putredine cadauera ſeruant.

Huius κατεξοχὴν ex hoc colligo, quod vitam ſeruat, producit, Dijs, hominibuſque gratum. Siquidem, vt fertur, dulcia naturæ amica, & dulciſſimum mel, quo lita cadauera non putreſcunt, vt olim Alexandri Claudio Cæſari Hippocentaurus diu mortuus, ex Aegypto allatus. Mellis conditura in cadaueribus aſſeruandis fuit Lacedæmonijs vſurpata, ex Cornelio Nepote, & Xenophonte, quod inſtitutum manauit à Democrito Abderite, teſte Varrone, apud Nonium Marcellum, *Quare Heraclides Ponticus plus ſapit, qui pręcepit, vt comburerentur, quàm Democritus, qui, vt in melle ſeruarentur, &c.* Eruditiſſimus Pignorius in ſuis epiſtolis aureis, cauſas huius ita indagatur. An, quia, mel aereum eſt, vt inquit princeps poetarum Virgilius lib. IV. Georg.

Protinus aerij mellis cœleſtia dona.

Vnde cœli ſudor dictus. An verò, quia ceram matrem agnoſcit, vt ſcribit Athenæus lib. XIV. cera autem cadauera ſeruabat. An, quia mellis natura eſt, vt vitia coerceat, nec ſerpere ea patiatur. An poſtremò, quòd

mel

mel ſit aridæ facultatis, ex Macrobio lib. VII. cap. XII. Quid mirum, ſi vitam quoque diu ſeruat? Hinc multos mulſi intinctu ſenectam Neſtoream duxiſſe legimus. Celeberrimum Pollionis exemplum, annum ſuprà centeſimũ agentis, qui ab Auguſto interrogatus, quì hoc fieri poſſet? *Intus* (inquit,) *mel, foris oleum*. Ideo Cyrni nuncupati, πολυχρονιώτατοι, ideſt, *multa vita, ob mellis vſum*. Democritus, ne ſuâ morte iam imminente, ſacra Theſmophoria, mox per filiam celebranda, funeſtaret, mellis anaphorâ, ſeu euaporatione (alij quamuis aliter) vitam ſibi, dum hæc peragerentur ſacra, produxit. Cuius præſtantem vſum homines admirantes menſis præponebaut mulſum, nempe potionẽ ex melle factam, ob eius ſuauitatem, atque beneficiũ. Martialis lib. XIII. Epigr. CVII.

Mulſum vitã producit.

Cyrni multa vitae cur.

Vita producta Democri to mellis euaporatione.

Menſarum ppom a mulſum, & cur.

Attica nectareo turbatis mella falerno:
Miſceri decet hoc à Ganymede merum.

Mulſum igitur anteludium cœnæ habitum, quod veluti θηριακὴ, ſeu antidotum antiquis ex Plinio, aliiſque ſcriptoribus reperio in primæ menſæ auſpicijs. Horatio lib. I. Sat. IV.

Mulſum antecaenium.

Vacuis committere venis,
Nil niſi lene decet, leni præcordia mulſo
Prolueris melius.

Nec minus Seneca. *Circa lucem diſcurritur, pueri vocantur, cellarij, coqui tumultuantur. Quæro quid ſit? Dicitur mulſum, & alicam popoſciſſe*, &c. Plinius quoque de eâdem guſtatione, ſeu promulſide. *Paratæ erant lactuca ſingulæ, cochleæ, oua bina, cum mulſo, & niue.* Diſcrimen inter mulſum, & alicam colligo ex Martiale lib. XIII. Epig. VI.

Nos alicam, mulſum poterit tibi mittere diues,
Si tibi noluerit mittere diues, eme.

Diſcrimen inter mulſũ, & alicam.

Sacrum prætereà dico hunc cibum, antiquitus Qui ſacris initiarentur, aquæ loco, melle manus, & linguã detergebant, quæ præſentiſſima putabant piacula, atq; in altaria fauus mellis veniebat. Menſa Pythagoræ pane, melleque conſtabat. Quamobrem præſtantiſſima quæque à melle nuncupata, peſſima à felle; vnde

Mel olim ſacrum.

Menſa Pythagorae.

Digitized by Google

Mellita optima. poetica mella dicuntur à Lyrico. Plautus. *In melle ſunt linguæ ſitæ veſtræ, atque orationes:* Contrà *Corda in felle ſunt ſita, atque acerbo aceto.* *Blandiciae quae.* Blandiciæ quoq; hæ paſſim habitæ. *mellitum mel meum, puer mellite.* Græcus ille cœcus, *mellitus, melliſluus, mera mellis medulla.* de ſuo Neſtore hæc inquit. *Cuius ex linguâ melle dulcior fluebat oratio.* De promulſide, à me ſatis ſuprà dictum.

Hoc antecœnium mellitum iuſto copioſius; à quo (ne quid nimis) abſtineo. Summis digitis (vt aiunt) mel delibandum; nam haud me præterit Martialis illud lib. VII. Epig. XXIIII.

Nec cibus ipſe iuuat, morſu fraudatus aceti,
Nec grata eſt facies, cui gelaſinus abeſt.
Infanti melimela dato, fatuaſque mariſcas;
Nam mihi, quæ nouit pungere, Chia ſapit.

Sapiam, ſi tuis ſapientiſſimis acquieſcam conſilijs, cuius in manu tot ciuium, meique valetudo. Nec tamen *Medica menſa.* parœmia me deterret. *Qui medicè viuit, miſerè viuit.* Cui enim Medica ſemper menſa, ideſt, cui omnis cibus religioni, nullusue delectus, luxurioſè, largèque ſe cibo, potuque ingurgitando, eheu, nimis miſerè viuit. At mihi viuere in animo, medicè, ideſt, modicè, pro meo, cenſu; nam, parſimonia maximum vectigal; & anima ſicca ſapiētiſſima. O vir omni laude ſuperior, me ama, qui pro melle mellitam placentam tibi refero; quæ ſi tibi æquè grata, atque illud, Amores mihi ſternutaſſe opinabor: cui Archiatro me tantùm debere fateor, quantùm Aeſculapio Virbius, ex Hippolyto reformatus.

Digitized by Google

SYNOPSIS

DE SALE

IO· CONTIO

MEDICO

SERENISSIMI DVCIS
Parmæ, & Lectori publico.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

De ſale, ſalitiſque. Eorum commoda. Salini euerſio in menſa inauſpicata. Sal ſymbolum amoris. Sales animi. Salaria. Sal cum pane, & caſeo cibus quotidianus. Sale mortui conditi. Salinum ſacrum. Nullum ſacrum ſine ſale olim. Menſa profana non ſine ſalino. Salinum remotum ab incantationibus. Sale cur Aegyptij abſtinent. Salis modius amicitiæ experimentum.

ENcoenia in vrbe agebantur. conſtitueramus ſicci, ſymbolis collatis, in meis ædiculis, vt largius pocillationibus nos inuitaremus, diemque frangeremus ſolidum. Conuenimus; lauamur; accumbimus, poculum viciſſim porrigimus, Philio operati, amicitiæ Symbolum confirmatæ. Ecce nouum portentum, ſalinum euertitur cũ poculo rorante. Inclamo, ἐυκακῶς; Infauſtum omen, ſalini, Fauſtum, vini in menſam effu-

I 2 ſio;

Digitized by Google

ſio. ſcrupulum, ſcio, inieci de meâ religione, illum tollo. hac me exoluo.

Salini euerſi in menſâ cur inauſpicata.

Salis commoda.

Sale, ac Sole nil vtilius veteres dixere: illum vitæ; hunc amicitiæ Symbolum perpetuò duraturæ exiſtimantes; vt enim ſal cibi condimentum, ita amor vitæ lenimentum. Sale corpora ſolida, & cornea (vt inquit Plinius) piſcatorũ ſunt, eaque à putredine conſeruantur. Et amori hæc vis, ita vt meritò ſal antiquis amoris σύμβολον. De amico ἀναγκαιότερος πυρὸς, καὶ ὕδατος ὁ φίλος, idest, *magis neceſſarius amicus, quàm ignis, & aqua.* De ſale, ſalsè dictum ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν. *ſalem, & menſam non prætermittendam*, vulgò dicebant. Ex diuerſis aquis ſal Solis virtute coaleſcit, & amoris vi, *duo corpora*, ἐν μιᾷ ψυχῇ, *in vnâ animâ*. Salis beneficia, vel in pecudes, & armenta propagãtur, nam ſale maximè ad paſtum ſollicitantur; largioreque lacte, gratioreque caſeo abundant. Hinc Columellæ præceptum. *Totumque eorum palatum ſale defricato.* Apopletici ſale defricantur, vt ſenſus torpor excitetur. Prætereà, humana vita, vt ſine Sole tetrica, horrida; ita ſine ſale inſulſa, ingrata videtur. Quare non ſolûm ad corporis voluptates conciliandas in cibis ſale neceſſariò vtimur, ſed etiam in dictis; nã ſales animi appellati lepòres, hilaritates, Veneres. ἅλες ἡδυσμένοι. Hinc fortaſsè etiam noſtra ſalaria, dicta, Principium congiaria, benè de Republicâ merentibus erogata, quæ æque profeſſoribus neceſſaria, atque ipſe ſal; aut quia per ipſa ſal ſapientiæ, & ſcientiæ in ſtudioſorum pectora tranſportatur, quo inſipida iuuenum ingenia ſaliuntur. Vnde viam illam Salariam ob ſalis copiam, inde in Sabinos deriuati, nuncupatam volunt. Addo pulmentarium ſalitum, Audi. inde (ſi libet) abi.

Sales animi.

Salaria ſtipendia.

Salaria via.

Sal cum pane, & caſeo, cibus quotidianus.

Antiqui (ſi mea non me fallit memoria) ſalem cũ pane, & caſeo eſitaſſe feruntur; cum nec dum luxus irrepſiſſet; ideo, *Salem lingere*, pro, eſitare, vſurpabant; & ſalinum pro victu quotidiano, ac modico. Quare in ſordidiſſimum, atque auariſſimum hæc iactabant,

id

οὐδ' ἄλα δοῖν, ne ſalem quidem dedit. qui hoſpitibus vulgo dabatur omnibus. Dorpallus ille in Plaut. 1.5.,

Eodem mihi pretio ſal perhibetur, quo tibi.
Niſi me hæc defendet, nunquā delinget ſa.E.

Perſius. Sat. v. *Vare reguſtatum digito terebrare ſalinum*
Contectus perages, ſi cum Ioue viuere pergis.

Horatius. lib. II. ode XVI. *Viuitur paruo benè, cui paternum*
Splendet in menſâ tenui ſalinum.

Idē Sat. III. lib. I. *Modò ſit mihi menſa tripes, &*
Concha ſalis puri.

Perſius. Sat. III. *Purum, & ſine labe ſalinum.*

Et amor animæ cibus ſuauiſſimus. Contra podagram ſal præſtantiſſimum medicamentum; tu ipſe huius teſtis locupletiſſimus, non vtēdo, ſed præſcribendo, quæ veſtra benignitas; & amor odit inertes. Ouidius de arte amandi.

Sal contra podagram.

Militia ſpecies amor eſt; diſcedite ſegnes.

Infinita præterea commoda ſal mortalibus ſuppeditat, ac potiſſimùm à putredine defendit. ideo Aegyptij mortuos ſale cōdibant, Herodoto referente: quod ſi cum oleo miſceatur, contra temulentiam, delyrium que; contra cœli etiam inclementiam prodeſt. Puerorum corpora occalleſcūt, ſi aquâ ſalitâ perluantur, eaque vegetiora, robuſtioraque redduntur. Amare, & ſapere Deo propriū, & a Deo, (hinc huius diuinam excellentium colligo) & in ſacris olim nullum ſacrificium ſine molâ ſalsâ, & in noſtris quibuſdam ſacris myſterijs ſalis vſus præcipitur. Profanā (inquit meus Lipſius) ſine ſalino menſam eſſe, veterum opinio fuit; ſed & noſtram. Arnobius, *ſacras facitis menſas ſalinorum appoſitu, & ſimulacris Deorum.* (de quo modò non diſputo) quin, & ſalinum ipſum inter vaſa ſacra. Ideo ſalinū propriè eſt patella, vt ait non ineruditus interpres, in quá Dijs primitiæ cum ſale offerebantur; Liuius addit, *vt Salinum, patellamquè Deorum causâ habeant.* Et cum de Fabritio, & Aemilio loqueretur, *vterque* (inquit) *patellam Deorum & ſalinum habuit.* Fabritius bellicoſos Impera-

Mortui ſale conditi.

Sacrum nullum ſine ſale olim

Menſa profana non ſine ſale.

Salinum ſacrum.

Salinū quid.

Salinum argenteum ſacrum.

peratores pluſquam pateram, & ſalinum ex argento habere vetabat. & veteres tametſi vas nullum argenteum poſſidebant, ſalinum tamen, ac patellam Deorũ ex argento habebant; ita explicatur Horatij ode, *Viuitur paruo benè, cui ſalinum ſplendet.* ſalinum enim ipſum inter vaſa ſacra recenſetur.

Statius, *Et exiguo placuerunt fana ſalino.*

Salinum remotum in incantationib.

Quapropter, ſal religionis gratiâ, in diuinationib. apponi ſolitus; hinc à veneficijs ſalem, quam longiſſimè ſagæ remouent. Hæc in causâ cur ab Homero iure diuinus vocatur; quod in ſacris neceſſariò ad hibeatur.

Inſperſit autem ſale ſacro, à lapidibus eleuans.

Sale Aegyptij cur abſtinent.

Platoni dictus reb. diuinis amiciſſimus, ideo Aegyptij, tanquàm à re ſacrâ in eſculentis abſtinebant (etſi alij aliter) Quia à tabe, & putredine, vt dixi, corpora defendit, animæ vice fungi exiſtimatur: hinc immundo animali anima pro ſale tantùm. Vitaliquè virtute ſal præditus; ideo gignendi vis illi genuina; ſeminalem vigorem excitat; vt inde, animalia dicantur ſalacia, Veneri proclinia, cuius genitura, è ſalo, & ſale, quã ἁλιγένην, ideſt, ſaligenam, Poetæ finxere. Marini Dij omnes maximè fœcũdi. In omnibus negocijs, veteri parœmiâ; iubebantur. τὸν ἅλα παρατίθεσθαι, ſalem, videlicet, apponere, iuſtitiam, & æquitatem: Sàlem demum pro ſapientiâ, vſurparunt. Mancipiorum precium ſal Thracibus; hinc ea dicta, πρὸς ἁλὸς ἠγορασμένα, ſale redempta. In Feſto, hæc de ſalino lego. Salinum in menſâ pro aquali ſolitum eſſe poni, ait Verrius, cum patellâ, quia nil aliud ſit ſal, quàm aqua. Salinum cum ſale in menſâ ponere figulis religioni habetur, quòd quondam in Eſquilinâ regione, figulo, cum fornax plena vaſorum coqueretur, atque ille proximè eam conuiuatus, ſuper modum potus, ſomno eſſet oppreſſus cum conuiuis ſuis; præteriens quidam petulans, oſtio patente, ex menſâ ſalinum coniecit in fornacem, atque ita incendio excitato, figulus cũ ſuis concrematus eſt. Hæc omnia applica amicitiæ, ad vnguem quadrare videbis. Coronidem impono. Salis modius amicitiæ cer-

Salis vis in generatione.
Salacia animalia quæ.
Marini Dij facũdiſſimi.
Sal in omnibus apponendus
Sal pro ſapientia.
Mancipiorũ precium ſal.
Figulis religioſum ſal apponere.

certiſſimum experimentum; numquid hic Lydius lapis? Nil igitur mirum, ſi ſalinum inuerſum in amicitiæ arâ conuiuali, illius euertendæ omen ariolor. Ariolor; & illius in integrum nullâ interpoſitâ morâ reſtituendæ maiori cum fœnore, & gaudio, ob vini profuſionē, cuius odor naribus, vti guſtui, gratiſſimus, quo Celtiberi, Thraceſque veſtes perfundebant; præclarū hoc, & beatæ vitæ genus exiſtimantes. An, quia in vino veritas? an, quia lætitiæ dator Bacchus?

Salis modus amicitiæ experimentum.

Vini effuſio in menſa cur boni ominis.

Sed non ego aruſpex, coniector. Id vel falsâ fortaſſe coniecturâ vix aſſecutus, abſtineo, aruſpicinæ omninò imperitus. Aliorum eſto iudiciū. Tu verò viue æquus arbiter æquitatis, medicinæque patronus. Non me latet, in his. Quot capita, tot ſententiæ. atque.

Velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno.

Hoc meum votum, neque abre. Populares, quibus anima data pro ſale, aut inſulſos ab his ſalinis arceo. Te arbitrum appello; vit Apollinee, cuius aureum lac toties delibaui; ſalſè dicta reguſtaui; longo vſu comperi, quàm tu rarus, & præclarus in arte medicâ, aliiſque virtutibus, ac potiſſimùm comitate, ad inuidiam vſque; & quantus ſalis vſus in veſtris medicamentis. Sed remoto ſalino, quod finitæ cœnæ argumentum, ad vinum effuſum te voco; dum per tuas curas vacat. Iam linguacem, cras auritum viciſſim me habebis. Hæc lex ſympoſij. Valere te omnes exoptant, Valetudini facientes, cui valeant, qui valent extra amicitiæ caſtra, vbi ego tibi iam emeritus, & veteranus, ad ipſos vſque cineres, amore, cultuque te proſequar ſempiterno.

OPVSCVLORVM.

FINIS.

Laus Deo B. Q. V. M.

Typographo Beneuolo.

POlymathiam, Opuſculaque Laurentiana, ſi fortè vnquam typis rediuiua futura, teq; aliquis laciniâ pertraxerit, caue, obſecro, ne id fiat, Auctore inconſulto, cuius è ſcrinijs, Autoſchedia, & Autographa temerè erepta, atque in Typographiam, tanquam in latumiam ablegata, inuitâ Mineruâ, ſine pumice, limâve. Ad hæc: parerga, paralipomena multa in aduerſarijs, Gloſſographiam ſub incude, cum alijs Philologicis habet. Errata plurima irrepſere, Cenſore, non Ariſtarcho digna. Emẽdatior igitur, & locupletior hæc denuò agetur Fabula, ſi recto prius talo ſteterit, plauſumq; dederint ſpectatores; Ædilesque propitij addixerint, dextro Mercurio: Curæ enim ſecunda primis meliores. Paucis amicè amico dictum, ne tibi indictum iure conquerare: Vale.

Digitized by Google

INDEX

Verborum, Prouerbiorum, Formularum, Ex Opuſculis.

A

ABerrarè recto tramite Sin. de Rep. 33
A carceribus ad calcem Syn. de Gym. 6
Ad coronidē perducere Elog. de Spō.
Ad libellum ſoluere Syn. de Iride. 42
Adoreæ plauſus tibi nectuntur concinnantur El. de lud. Fun.
Aes Corinthiacum Syn. de Reli. 1
Aeſculapius animorum Syn. de Reli. 2
Aeternitatis faſti Syn. de Reli. 11
Aeternitate dignus Syn. de Con, 14
Aegyptium onus Syn. de Fun. 1
Aequi boniq; vindex Syn. de Tēp. 3
Aere libraq; obnoxius Syn. de Tem. 8
Affiare aternis honoribus El. de N.
Alcimedontis opus Syn. de Reli. 19
Alexicacus, Magnanimus El. de Tem.
Alea Martis Syn. de Lud. 7
Alta ſapere Syn. de Mag. 2
Alumnus Phœbi, Muſarumque Syn. de Nup. 1
Alcinoo donare ſyn. de Gym. 7
A lineis excidere ſyn. de Gym. 6
Alium proco ſyn. de Aq. 1
Allucinor ob ingenij aciem hebetem ſyn. de Suff. 20
Aliena fide proferre ſyn. de Suff. 28
Alcinoi viridarium ſyn. de mane
Alcinoi Apologum narrare ſyn de Mane.
Amoris norma ſyn. de Reli. 19
Amicitiæ teſſera ſyn de Teſſ. 1
Amorum delicium El. de Spon.
Amuſſis alba diſcrimen non facit in pariete ſyn. de Sponſ.
Amores mihi ſternutarunt ſyn. de Melle.
Ancorā ſacrā ſoluere ſyn. de Sacri. 2
Andabatarum more pugnare ſyn. de Fun. 10. De Aq. 2. de Rep. 42
Anathema deuotionis tholis appendere El. de Spon.
Ancilia de cælo delapſa ſaliari carmine celebrata
Anathema tholis appendere El. de Sponſ.
Antiſtes Probitatis Pietatis Protomyſta El. de Lud. Fun.
Annuat votis Deus feliciter El. de Lud. Fun.
Animus malè feriatus ſyn. de Rep. 44
Anticyram ſorbere, nauigare ſyn. de Mane.
Antecæniū mellitum ſyn. de Melle.
Anima ſicca ſapientiſs. ſyn. de Melle.
Anima data pro ſale ſyn. de Sale.
In Apolline conuiuari ſyn. de Con. 2
Apogæus ſyn. de Tor. 2
Apotheoſis īmortalitatis El. de Veſt.

Apollo in Muſarum choro. Syn. de Col. 11
Apoſtrapæus. El. de ſpon.
Apollo certus promiſit. ſy. de ſpon. 12
Apices honorum ſupremus ambire, habere. el de Lud. fun.
Apertis tibijs decãtare. ſyn. de ſuf. 25
Apollo mihi arriſit. ſyn. de ſuffr. 29
Aporeticus, Academicus hæſitans. ſyn. de Irite. 42
Aquilæ non progenerant columbas ſyn. de Gyn. 2
Aqua hic mihi hæret. ſyn. de Aq 6.
Aquilonis inſtar in Harpyras. Elog. de nupt.
Areopagus Venetus. El. ſyn. de Reli.
Arcem ex cloaca facere. ibidem.
Archimagirus. ſyn. de Lud. 1.
Arcticus non æquè Antartico oppoſitus. ſyn. de temp. 2.
Artem qui nouit, artificem fouit ſyn. de ſpon. 12
Arca, non carta mihi opus. ſyn. de Aq. 2.
Arra prima obſequij. el de Lud. fun.
Arena altera me habet. ſyn. de ſuff. 1
Architalaſſus inter Argonautas ad aureū vellus contendens. el. de nup.
Aſtrum Genethliacum el. de Trium.
Aſylum religionis. el. de Mag.
Aſtreæ inclinanti ſtylobata ſupponere. el. de nupt.
Aſſertor, vindex. ſyn. de melle.
A teneris vngiculis. El. ſynop. de Sacri.
Atlantes, & Hercules huic oneri non ſufficerent. ſyn. de Aq. 12.
Aurum coronarium. ſyn. de Reli. 19
Aues oſcines. El. de Trium.
Augurium Imperitum. El. de Triūp.
Aurum viceſimatium. ſyn. de ſep. 8.
Auge. ſyn. de Tor. 2.
Aues Palatinæ nobis addixere. el. de ſepul.
Auri ad nomen pallet. el. de nup.

B

Baſilicas extruere. El. ſyn. de Reli.
Barbas video, non philoſophos. ſyn. de luſtr. primo
Blateronum ſciolorum aculeos formidare. ſyn. de mane.
B. R. N. Bono Reip. Natus. Syn. de Veſt. 30.
Bona verba. Syn. de ſpon. 2
Bœtica ænigmata. ſyn. de Aq. 8
Bouem tollit, qui vitulum nequit ſyn. de Aq. 12.
Bona fide agere. ſyn. de ſuffr. 2.
Boue toto deuorato in cauda deficere. ſyn. de ſuffr. 24.
Breuitas Laconica. ſyn. de Triump. 1
Buleuticum, & orcheſtra Senatorum. ſyn. de ſpon. 12.

C

Caecias nubes trahit. ſy. de Rel. 2.
Caput demulcere. ſyn. de Tēp. 1
Candidatus. 15
Calamus infauſtus funeſtuſq; ſyn. de ſep. 8.
Calamus gratulaaundus. el. de Tor.
Capitolium æternitatis. el. de Tor.
Capitolia cœleſtia. ſyn. de Tor. 1.
Cacodæmon. ſyn. de Tor. 36
Cato tertius. el. de Col.
Caput Medureum. ſyn. de Col. 1.

Calamo fibulam laxare. Syn. de nupt. 9
Caſares in aggreſſu, Fabius in egreſſu. ſyn. de nupt 9.
Cauum à Conuexo diſiungere. Syn. de temp. 2
Carptim ex alieno penu delibare. ſyn. de ſpon. 2
Calathis plenis, vndante ſinu. Elog. de Luſtr.
Cautio mihi, ne corui me incomitient, inforent. ſyn. de Gym. 2.
Cantillans veluti auicula è nidulo. El. de ſepul.
Calendis exactis vſura ſoluenda. ſyn. de Aq. 1.
Candoris priſci veteranus. El. de nupt.
Calculo alicuius acquieſcere. Syn. de Rep.
Caritę cera dignus. ſyn. de mane.
Carptim legere. ſyn. de mane.
Carptim vellicatim. ſyn. de melle.
Charites, Amores te circum choreas duxere. el. de Lud. fun.
Cedro dignus. ſyn. de Reli. 19
Centuria Philomuſorū. El. de Triūp.
Cera fumoſa. El. de Mag.
Cera prima, infima. El. de fun.
Cera are inſignis. El. de fun.
Ceruſſam, purpuriſſumque fugere. ſyn. de ſpon. 1
Cedere in vſum, & cōmodum. ſyn. de Gyn. 1
Cenſura Catoniana. ſyn. de ſuffr. 20.
Celeuma incinere. El. de nup.
Certiora, quàm quæ ad ſagram geſta ſunt ſyn. de mane.
Chariſtes ore ſeſſitant. Syn. de ſacri 2
Charitum Illicium. El. de Con.
Choragus Muſarum. ſyn. de Veſt. 2
Choro dideſcalus Charitum. Ibidem.
Choroſtates Phœti. Ibidem.
Choragus præerat ludis. ſyn. de Veſt. 30
Circum litterarium percurrere. ſyn. de Toſſ. 1
Ciuella vipertior. ſyn. de Mag. 2
Ciuicam mereri coronam. Syn. de ſpon. 1
Clodij plurimi, perpauci Catones. ſyn. de temp. 3
Conditio Attalica ſyn. de ſacri. 18
Corbita in mari tranquillo tarda. ſyn. de Temp. 1
Conuiuia Pontificalia. Synop. de Con. 2
Conteſſerare. ſyn. de Toſſ. 2
Conferre ſigna. El. de Tor.
E Cœlo miſsus ſyn. de Mag. 2.
Corculum Pietatis. El. de Col.
Corculum melliſluum. El. de ſpon. de nupt.
Coronam de capite alicui detrahere. ſyn. de temp. 8
Cornicum oculos configere. ſyn. de ſpon. 2
Corticeus ſyn. de Aq. 1
Collimara ad ſcopum. ſynop. de Aq. 2
Coniectura neruo hæc iaciuntur. ſyn. de Aq. 2
Congredi ſecum. ſyn. de rep. 33
Conſarcinatis fabulamentis obtunde re. ſyn. de mane.

Colere ad ipſos vſq; cineres ſyn. de Sale.
Critolai libella ſyn. de Reli. 19
Crepundia parua præſagiunt magnū El. de Lud. Fun. Crepuſcula prima honoris ibidem.
Curulis ſella ſyn. de Reli. 19
Cunabula felicitatis præluxere fauſta El. de Lud. Fun.
Curſorijs oculis pluſtrare ſyn. de S. 21
Curules ſellas sibi parant Palladiæ Athenæ El. de Nupt
Curæ ſecundæ meliores primis ſyn. de Suff. 28
Cute perditus ſyn. de Rep,
Cynoſura ſyn de Sacri. 1
Cynthius aurem vellit ſyn. de Teſſ. 2
Cycni canori ſyn. de Triump. 1

D

Auum me noſti, non Oedipum ſyn. de Aq. 1
Deliciæ Campanæ ſyn. de Reli. 1
Demoſthenis fugientis dictum ſyn. de Lud. 7
Decimus Muſarū, Charitū El. de Col
Delubrum Muſarum El. de Sponſ.
Delicium Amorum. El. de Spon. Charitum El. de Lud. Fun.
Delphinum ancoræ alligare. ſyn. de Nup. 4
Deſultoriâ leuitate in quoduis transformari ſyn. de Gym. 7
De ſcammate egredi ſyn. de Gym. 6
Delio opus natatore ſyn. de Aq. 8
Decus honorē afflauit El. de Lud. Fū.
De ſummo addere de imo pectore ſyn. de Mane.
Diplomate felici Deus te beet ſyn. de Nupt. 12
Dicens dicat, ſe, ſuaq; dedicat El. de Lud. Fun.
Digerere in certum numerum ſyn. de Suff. 2
Dico omnibus addicentibus ſyn. de Suff. 2
Diſquiſitione ſedula indagare ſyn. de Suff. 21
Diſceſſionem facere ſyn. de Suff. 18
Digitulo vix attingere quod alij totis bracchijs ſyn. de Suff. 28
Digerere in numerum ſyn. de Mane.
Donariolū lemniſcatū El. ſyn de Reli.
Dodrans ſyn. de Fun. 1
Docet Suada Melliflua Dicit ſophia flexanimâ El. de Fun.

E

Ierarem bonam copiam ſyn. de Suff. 2
Eloquentia tua debacchatur in famæ campo ſyn. de Reli. 1
Eloquium Flexanimum El. ſyn. de Sacri.
Elocutio Tulliana ſyn. de Sacri. 1
Epulari in Prytaneo Palatino ſyn. de Teſſ. 8
Epinicia recinere ſyn. de Triump. 1
Epicedijs, & lacrymis condecorare ſyn. de Tor. 36
Eruditio Varroniana ſyn. de Sacri. 1
Errorum Cimmeriæ tenebræ El. de Fun.
Erigere ſpes altera gloriæ renaſcentis El. de Sepul.
Eutrapelia El. de Tem.
Eutrapeliæ promocondus. El. de Mag.

Eui-

Exactionis nomine in ius vocare ſyn.de Suff. 28
Extra cancellos exire ſyn,de Sacri. 2
Expiatis aditus ad muſas patet ſyn. de Lug. 1
Extra oleas ferri ſyn.de Gymn. 6
Excitare ignes ſupitos cinere longi ſilentij de Aq. 1
Ex ſyngraphâ agere,non ex æquo, & bono ſyn.de Aq. 1
Exorere ò ſol nobis El.de Sepul.
Ex parietinis,& frangmentis antiquitatis colligo ſyn.de Aq, 12
Ex fide magis,quàm ex voto ſyn. de Ir.de. 31
Extra circinum,& regulam ibidē. 42
Extra curriculum diuertere ſyn. de Rep. 44

F

Fatis addicentibus El. ſyn.de Sacri.
Faſces ſupponere ſyn. de ſep. 1
Faſces ſubmittere El.de Tor.
Faulum conſtipare ſyn.de Tor. 36
Fama buccinatrix El.de Veſt.
Faſce complecti ſyn.de Mag. 24
Fatorum arcana in linguâ ſyn. El. de ſpon.
Faxint Dij, hæc tibi ſint propria,perpetua El.de Lud.Fun.
F. Hi: æternis Gloriæ recenſent fata El.de ſepul.
Fabulā in extremo actu deficere ſyn. de ſuf. 24
Faſces ſubmittit inuidia tua virtutis faci El.de Nup.
Fama infra meritum El.de Nup.
Fama contumulata in gloriæ ſinu ibidem
Facem in caligine alicui præferre ſyn de Iride. 42
Faſtis æternitatis ornatus ſyn.de Rep.
Farraginem ſarcire ſyn.de Mane.
Ferri in oculis in ore verſari ſyn. de Gym. 2
Ferruminare amicitiam litterario glutino ſyn.de Iride. 36
Fiſtula gracilis ſyn.de Con. 2
Finbriam vesti attexere ſyn. de ſuff. 28
Foro cedere ſyn.de ſuff. 2
Flora roſis & lilijs conſpergit El. de Nup.
Flores lego, vt ſertum conſeram ſyn. de Iride. 41
Fronte ſimul, & occipitio oculatus ſyn.de rep.
Frangere diem ſolidum ſyn. de ſale.
Fugâ ſalutem petere ſyn.de ſuff. 24
Funem reducere ſyn.de ſuff. 28
Fulgor ex pelui ſyn. de Rep.

G

Garyophilarum El. de ſacri.
Gargara bonorum ſyn. de temp. 8
Genius Hebæ ſacer ſyn. de Temp. 11
Genius Probitatis ſyn.de Con. 1
Genius tutelaris El.de veſt.
Genius niue candidor ſyn. de Nup. 1
Geniales dies ſyn.de Mane.
Gloria Apex ſyn.de Con. 2
Gloria nunquam caneſcens El.de Col.
Glebâ coniectâ in iudicium vocari ſyn.de Aq. 1
Gladiatorio animo partes ſuas tueri ſyn. de ſuff. 78

Gra-

Gradus Grallatorius. S. de Reli. 1
Gradum figere. ſyn. de Reli. 19
Gratias muſis commiſcere. ibidem
Gratiæ arriſere. ſyn. de Tor. 36.
Grande ſophos audis El. de Lud. fun.
Guttam aquæ mari addere. Syn. de ſuffr. 18

H

Harpocrati ſupplicare. ſyn. de Triump. 1
habenas amori relaxare. ſyn. de gyn. 7
Hariolari ex obliteratis antiquorum veſtigijs. ſyn. de Aq. 12
Hærere in ſalebrâ. ſyn. de Rep.
Hecatombe tota tibi debetur. ſyn. de Reli. 2
Heliotropij natura ſyn. de Con. 1
Hercule opus in hoc non ſine Theſeo. ſyn. de Tor. 36
Herculem terra non capit. Ibidem
Heſperus Lucifregis. El. de Col.
Hermes alter manu me ducit. ſyn. de ſuffr. 20
Hircino barbitio philoſophus. ſyn. de luſtr. 1.
Hortulus penſilis, & Alcinoi
Homine imperito nil iniquus. ſyn. de temp. 2.
Honor volentem non aduolat volente El. de Lud. fun.
Hoc amplius cenſeo. ſyn. de ſuff. 20
horreo pleno dilargiri. ſy. de Iride 30
Hymettum, Hyblamque dicare. ſyn. de Tor. 36
Hydras errorum ſuppullulantes contundere. ſyn. de rup.

I

IGnis Veſtali purior, lucidior Chriſtallo. ſyn de Tor. 1
Immortalitatis as. ſyn. de Rel. 19.
Ingenuitas Muſagetæ. El. de Triump.
Iò Triũphe, Iò Triũphe. ſy. de triũp. 2
Iò viue. Iò vige Iò triũpha El. de ſep.
Ipſe dixit, diſcipuli de Pythagora dicebant 218
Ipſum oſtij limen tangere. 291
Inſtitores multi virtutis, pauci Antiſtites ſyn. de temp. 3
Inficetiſſimi hominum mores. Syn. de luſtr. 1
In arenam laceſſere. ſyn. de Aq. 1
Improcinctu. ſyn. de Aq. 2
Incedere per ignes ſuppoſitos cineri doloro. ſyn. de ſuffr. 2
In medium prodire. ibidem 23
Ingenij ſolertia ingenua ſtirpes. ſyn. de mane.
Inuitare ſeſe largis pocillationibus. ſyn. de ſale.
Irenarcha. ſyn. de Iride. 42
Iudæus Apella credat. ſyn. de Con. 2
Iuuentus Polymatha. ſyn. de Tun. 10
Iuppiter lac, & mel extis effundit. ſyn: de nupt. 2
Iunonio faſtu ablegato. ſyn. de nup. 9
Iuſtitium litterarium. ſyn. de temp. 2
Ius vendicare. ſyn. de Aq. 1
Iudicium eiurare. ibidem

L

LAtrarius. El. de Con.
Lãpas Phœbeia. ſyn. de Tor. 36
Latus clauus, anulusque deponendus. ſyn. de temp. 2
Lãpada curſu tradere. ſyn. de Gym. 6
Latij, Atticique leporis captus amore El. de Lud. fun.
Lãpada, pdromo tradere. ſy. de ſuf. 1

La-

*Lætus tegere.ſyn.de ſuffr.*1
*Laciniam me compellas.Ibid.*20
Labriatho ex hoc ſolus Dædalus effugerit.ſyn.de Iride 41
Lance iudicij æquâ perpendere ibid.
Larus parturit.prou.ibidem 42
*Laciniâ extremâ trahere. ſyn. de rep.*44
Labecula minutula inſpergitur. ibid.
Lectius non exturbat.ſyn.de ſpon. 12
*Lenocinia verborum exeſte. Synop. ſpon.*1
Lituo,ſacrâque tiarâ dignus. El ſyn. de Reli.
*Libetridum chorus.ſyn.de Temp.*11.
Lilia ſpirare. El.de Mag.
*Lilia odorata effundere.ſyn.de ſpon.*1
*Libellus Venereus datur. Synop.de ſpon.*2
Lingua gladio furias rixantium trucidare El.de nupt.
Limine à primo ſcientias ſalutare. ſyn.de Iride 41
Liber non eſt, qui aliquando nihil non agit.ſyn.de mane.
Linguax ego hactenus, mox auritus. ſyn.de ſale.
*Longiſſimis interuallis tentabundus progredior.ſyn.de Aq.*8
Loco ſententiæ dicere. ſyn. de Iride 32
*Lux crepera.ſyn.de Tun.*12
*Luſtralibus ſacris expiandus. Syn.de luſtr.*1
*Luſtratus hæc luſtro.ſyn.de Luſt.*11
Luſtrum illuſtrare. ibidem
*Lumen ſatis malignum mutuatur. ſyn.de ſuffr.*28
lumbos effractus. ſyn.de rep.
lucernam olere. ſyn.de mane.
lyceum virtutis. El.de Mag.
lyncea Ariſtarchi cenſura ſynop.de mane.
lycurgos, Timones mollire. ſyn. de mane.

M

M*Achinis oppugnare. ſynop.de Veſt.*1.
*Magnes non attrahit omne metallũ. ſyn.de Mag.*1
*Madidus, & vnctus à cœnâ recedo. ſyn.de temp.*8
Magnes & Cæcias bonorum, Elog.de ſpon.
Magis glorior, quàm Peleus in machærâ.ſyn.de ſpon. 12.
Maximis te maiorem. ſortes cecinere.El.de lud.fun.
Manet imo ſolo, manat alto polo El. de lud fun.
*Manum ſupponere titubanti.ſyn.de ſuff.*21.*Capſanti.de Iride* 42
Mantiſſa hæc ſit.ſyn.de ſuff 29
Maritimus cum ſis ne fias terreſtris. ſyn.de Iride 42
*Manticam de tergo in pectus reuocare.ſyn.de rep.*33
Mantiſſa obſonium vincens. ſyn. de mane.
*Mella roſcida tibi Muſæ ſtillarunt. ſyn.de Reli.*19
*Menſæ Pontificales ſyn.de Con.*14
Menſis diuum accumbere. Elog. de Tor.

Me-

Medulla Suadæ El.de Col.
Mel Neſtoreum ſyn.de Temp. 3
Mæcenates Marones ſuos fouent ſyn de ſpon. 12
Mentem non mentum metiri ſyn. de Luſtr. 1
Mens pellucidior vitro ſyn.de Luſt. 1
Mēs Chriſtallo purior ſyn.de Luſt. 1
Mercurialium cuſtos virorum ſyn. de Rep. 44
Mel ſummis digitis delibandum ſyn. de Melle.
Medicè qui viuit, miſerè viuit ſyn. de Melle.
Medica menſa ſyn. de Melle.
Miſſitia ſparſa in theatro ad orcheſtram ſyn.de Luſt. 11
Mæcenates Morenes ſuos fouent ſyn. de ſpon. 12
Moloſſici canes adlatrant, non mordent ſyn.de Tem. 2
Monumentum ære perennius ſyn. de Gym. 8
Mordicus tenere ſyn. de Iride. 42
Moles indigeſta ſyn.de Mane.
Munus leudenſe El. de Temp.
Muſæ melioris vir ſyn. de ſep. 8
Maginari ſyn.de Tor. 36
Murus adamantinus, & Semiramidis ſyn. de Tor. 36
Muſcam elephantus non timet ſyn. de Veſt. 1
Muſis operari pulcrum ſyn.de Nup. 9
Muſæ victæ iacent proculcatæq; ſyn. de Temp 2
Muſſo excipere ſyn.de ſpon. 12
Muſarum delicium, corculum Apolinis ſyn. de Gym. 2
Mutuare factē ab aliquo.ſyn de Aq. 2
Munus pronunciare libello ſyn. de ſuff. 1
Mutata velificatione contendo ſyn.de Rep.
Muſis operari ſyn de Mane.
Muſis Gratijſq; natus ſyn.de Mane.
Myrothecia fragrantia ſyn. de Reli. 1
Myſta primigenius El.de Temp.
Myſta virtutis El.de Triump.

N

Nauibus, atq; quadrigis feſtinare ſyn.de Reli. 1
Nectare, & Ambroſiâ ali ſyn. de Tem. 1
Nebulas palpare ſyn.de Mag. 1
Nectar, & ambroſia ſpiras ſyn. de Gym.
Ne Gry quidem ſyn.de ſuff. 21
Nil fruſtra à Deo, & natura ſyn. de Gym. 1
Nodus Herculeus El.ſyn.de ſacrifi.
Norma Polycleti ſyn.de Teſſ. 8
Noſce te ipſum ſyn de Col. 1
Nodi Gordij diſſoluendi ſyn.de Aq. 1
Nota infamiæ iniuſtus ſyn. de ſuff. 2
N. L Non Liquet, exclamo ibidē. 20
Numa in Religione ſyn.de Col. 1

O

Obliterata ex lectione colligo ſyn. de ſuff. 24
Ocellus Themidis. El.de Col.
Occupet extremum ſcabies ſyn. de Gym. 6
Ocellus Muſarum El. de Lud. Fun.
Officium tranſlatitium ſyn.de Lud. 7
Omen Genethliacum. El.de Reli.
Omen bonum quanti. ſyn.de veſt. 1

Omen fauſtum in limine. S.de mane.
Opus Dædaleum. S.de Reli.1
Opobalſama in teſtaceo vaſe. ſyn.de Gym.2.
Operam ludere.ſyn.de iride 30
Optimi corruptio peſſima.ſ.de rep.46
Opica,epica ſcribere.ſyn. de mane.
Oreſtis inſaniam inſanire. Synop. de Aq.1
Os ſublinere ſyn.de Gym.2
Oſtrai in morem opinionis ſcopulis inhærere.ſyn.de ſuffr.28

P

Pater patrum, Parens patriæ, Patronus pupillorũ } El.S.de Reli.
Pædagogia, Xenodochia, Brephotrophia excitare.ibidem
Palma non tralaticia,ſed genuina:El. de Mag.
Pancarpian nectere coronam.ſyn.de nupt.1
Parcæ filum candidum ſibi neant. ſyn.de ſpon.2
Paludamenta cum togis gladij cum laureis.El.de ſepul.
Parietes cæcũ palpare.ſyn.de ſuf.28
Parſimonia magnum vectigal. Syn. de melle.
Phœnix rediuiuus El. de nupt.
Philius amicorum. El. de Triump.
Phoſphorus lucipetis. El. de col.
Philaphtiæ vis.ſyn. de col.1
Philium in amore.ſyn.de col.11
Philio operari.ſyn.de ſale.
Phœbus alter ſoue, Phœbe,humecta amoris teneras plantas 428
Philacterium miſcere contra aconita. 432
Periſtromata Campanica. Syn.de Reli.1
Pertranſennam inſpicere. Elog. de ſacri.17
Pepone inſulſior. ſyn.de ſacri. 17
Peculium aduentitium, & dominicũ. ſyn.de Fun.1
Pectus aere triplici munitum. ſyn.de Tor.36
Pectus feneſtratum. ſyn de luſtr.1.
Periclitari de ſummâ. S de Aq.1
Peruigil cuſtos perdius pernox, pro foribus excubans El.de lud. fun.
Pectoris ardorem, animi candorem. piſteſers. El.de ſepul.
Periculoſæ plenum opus aleæ tractare.S.de ſuff.2
Pedibus totis ire in ſententiam alicuius. S.de ſuffr.20
Peremptoriũ iudicium. S.de ſuffr.28
Pedibus manibuſque in ſententiam alicuius ire. S.de iride 31
Pedem præ pudore m referre. ibid.
Penſitatius, & indagine ſcrupuloſâ examinare.S.de melle.
Pitho ſeſſitat in tuo ore. S. de Reli.2
Pitho mel in labris inſtillauit.Syn. de ſacri.2.
pingere ſine oleo, et venere.S.de Teſ.1
Piſtillo obtuſior.S.de fun.10
Pietatis protomyſta. S.de Tor.2
Pietas antiqua, Probitas Romana.El. de ſponſ.
Pithecium, monſtrum hominis. S.de Gym.1
Pillearium, & rudiarium me voueo. Syn.de ſuffr 2

Digitized by Google

Pileatus teſtor, & prædico. Syn.de ſuffr. 28.
Polylogus qui. S.de Fun.
Poſtes exandant ſtēmatib. El.de ſep
Pollicem conuerſum timere: Syn. de ſuff. 2
Pollicem preſſum voueo: S.de ſuf. 2.
Populi ludus & ludibrium fieri. S.de ſuffr. 2.
Polytropus Ilyſſes. S.de ſuffr. 2.
Poſtes tranſcendere. S.de mane.
Prytaneo dignus El. S.de Reli.
Protomyſta Myſtarum. S.de ſacri. 2
Pro aris, & facis pugnare. Syn. de Temp. 1.
Præfiſcine dicere S.de Temp. 1
protium eſſe. S.de Mag. 24
Primæ ceræ vir. El de fun.
Pronubus, & auſpex tibi fui. Syn de nupt. 9
Protomyſta inauguratus: Muſarum S.de nupt. 9
Prudentis numen ſibi propitium facere. S.de nupt. 9
Præfloraui, tibi delibaui. S.de temp 8
Preſſo pede veſtigia ſectari. S.de ſp. 1
Proſcenium, & pulpitum Senatorib. S.de ſpon. 12
Probitatis aſſertor. S.de luſtr. 11
Protei inſtar, & Camaleontis: Syn.de Gyn. 7
Prælutium, velitationemque proponere. S.de Aq. 1
Præludit fama, Præfulſit meritum.
Præluxit gloria. El.de iud.fun.
Precium ob ſtultitiā ferre. S.de Aq. 12
Prarogatiua omnium mihi refragante. S.de ſuffr. 20
Prærogatiua tibi ceſſit ibidem 20
Primorib. labris guſtare. S.de Iride 4
præludium dare. S.de ſuffr. 2
prærogatiua penes te eſt: ſ.de iride 32
Primas ferre. S.de Rep.
Prometheus alter. S.de rep.
pſeudophiloſophi barbatuli, tāti quāti putridus barbu'us. S.de luſtr. 1
Pulcrorum pulcer autumnus. Syn.de Gym. 2
Pupula, corculum Apollinis Elog.de Lud.fun.
Puncta omnium ferre. S.de Iride 32

Q

QVot capita tot ſententiæ. Syn.de ſale.

R

RAdius pietatis El. de Reli.
Rationis ianex. S. de Reli. 19
Racematio poſt vindymiam. Syn. de Rep. 47
Riſum mouere liuidulis, delicatulis ſtomachum. S.de Aq. 2
Refragari omnibus ſuffragijs. Syn.de Aq. 3
Reponere in gradum S.de Rep.
Roſas dilargiri. S.de Mag. 24
Roſas loqui. El.de Mag.
Roſæ elyſiæ in media brumâ. Syn. de ſpon. 1
Rore ambroſio immortalitatis aſperſus Elog.de luct.
Rotam ſufflamino. S.de Gyn.
Rude donare. S.de Teſſ. 1
Rudibus batuere cum laniſtâ. Syn. de ſuffr. 2
Rudis Minerua. S.de Reli. 19.

Satu-

S

Sæcula meliore metallo cuſa. S. de Temp. 1 1.
Sapientia decumana. S. de nupt 1
Saluo certiori calculo. S. de Aq. 3
Sapienti pauca. S. de ſuffr. 2
Salis, & fellis multum habet. Syn. de melle.
ſocrates alter. El. de Col.
ſophiæ operari. S. de nupt. 9
ſocraticis madens ſermonibus. Syn. de temp. 3
ſomnia narrare. S. de mane.
ſol meridians Cœlipetis, Phoſphorus Lucifugis. El. de Col.
ſidus gentilitium. El. de Trium.
ſiparium obducere. S. de Triump. 1
ſidus ſyrium. S. de Ludis fun. 1
ſidus genethliacum, purpureum. S. de Tor. 1
ſipario nudare. S. de Mag. 1
ſiccus à mensâ recedo. S. de temp. 8
ſibyllinos annos precari. S. de temp. 8
ſine proxenetâ mereris amorem. Syn. de luſtr. 1
ſibyllæ operâ hac indigerent. Syn. de ſuffr. 2
ſportulâ nuptialis. S. de ſpon. 1 2
ſportulam do, rectam cœnam ſumpturus S. de ſpon. 1 2.
ſpicum nullum nequam non reperies in bonâ ſegete. S. de Aq. 1 2
ſpicilegium poſt ſegetē. S. de Rep. 47
ſtabulum Augiæ. El. de Temp.
ſtemma clariſſimum. El. de veſt.
ſtylum ducere in cerâ. S. de ſpon.
ſtylum cum mente colere. S. de nup. 9
ſtemmata fumoſis imaginibus referta. S. de ſpon. 1.
ſtigmatiæ noti s conuenti. S. de Gym. 2.
ſtamina de niueo vellere fata neuere. E. de ſepul.
ſtiniosè calumniari. S. de Iride 42
ſtylum conuertere ibidem 42
ſuada in linguâ S. de Re i 2
ſuffragium ferre in tribu. S. de ſacr. 1
ſuccidaneam dare, ſi hoſtia non litat. S. de Lud. 7
ſuauior e vaſe potio, quod ars expoliuit. S. de Gym. 1
ſuffragium in meâ tribu fero. Syn. de Aq. 7
ſuffragium tuum mihi omnium inſtar. S. de ſufr. 20
ſubſellio longiore colliceri. Syn. de Iride 31
ſutor de crepidâ, Apelles de tectâ tabulâ. ibidem 42
ſymbola obſeruantiæ. El. de veſt.
ſymatâ exit Tyrianthina Apollo El. de nupt.
ſymboli collatis. S de ſale.

T

Tabella ex voto appendere Elog. de ſacri.
Tabela Honoraria. El. de Con.
Taciturnitas Pythagorica. Syn. de Triump. 1
Tabellæ ſignantur. S. de ſpon. 2
Tanquam pro aris & foris. El. de nup.
Tedum reponere. Syn. de ſuffr. 28. de Iride 42.
Tangere in tranſcurſu. S. de rep. 44
Tenebricoſus locus refertus Cimmerijs, tenebris. S. de Aq. 7
Telam Penelopes texere. S. de Teſſ 8.
Tempora finge lau. ru victrici. Elog. de. ſepul.

Tentabundo paſſu pereptare. Syn.de Iride 41
Terriculamenta faceſſere. S.de Rrep.
Theamedes. El.de ſpon.
Theamedes apotropæus malorum. Elog de ſpon.
Thyma carpere. S.de mane.
Toto cœlo aberrare. S.de ſep.1
Tollo digitũ, manum exero. S.de rep.
Tributum decumanum S. de Reli.2
Tractent fabrilia fabri S.de Col.10
Tria Theramenis cauenda. Syn.de Aq.1
Tricas conduplicare Telenias. S.de Aq.12
Tranſultorium pedem inferre. Syn.de mane.
Turbata volitant rapidis ludibria ventis. S.de ſuffr.2
Turpiter atrum deſinit in piſcem. S.de Iride 42

V

Vas ſamium ſi non cuſoditur. cito confungitur. ſic anicitia. S.de Teſſ.1
Vatiniano ſtomacho inſectari. Syn.de luſtr.1
Vadimonium in perendinum conſpere. S.de Aq.1.
Vbi quis dolet, ibi & manus. Syn de temp.3
Vacuus æquè, atque ipſa Vacuna. S.de Mane.
Valetudini facere. S.de ſale.
Velum Themiſtoclis picturatũ. S.de Teſſ.1
Veneres dicendi. El. de Mag.
Veneta Maieſtas. El.de ſpon.
Verba ad ſummam cauam ſpectantia. S.de ſpon.12
Velis diductis, expenſiſque decurrere. S.de ſpon.1
Verba ad ſummam caueam ſpectantia. S.de ſpon. 12
Veteris Genij uir. S.de luſtr.11
Veritatis ignis ex colliſione naſcitur. S.de Aq.2
Verbũ non amplius addo. S.de ſuf.29
Ventura per dioptram proſpicere. S.de Rep.
Velle ſuum cuique eſt. S.de ſale.
Vitis ſine pedamine cadit. S.de luſt.11
Virtus gratior è pulcro corpore. S.de Gym.1
Virtus lactauit, probitas inſtituit. El. de Lud.fun.
Virtutibus tuis orbem vniuerſum imple. El.de ſepul.
Virbius ex Hippolyto factus. Syn.de melle.
Virtutes poſtliminio recipere. Elog. de ſacr.
Vir veteris Genij. S.de col.11
Virtuti, & honori operari. S.de nup.1
Villum ſorbillare. S.de temp.8
Virtutes in ſe vt in theatro oſtentantur. S.de ſpon.1
Victoria volitat circum pennis fauſtis. El.de ſepul.
Vindicare in rem ſuam. S.de Rep.41

X

Xenia hoſpitri Calabri. ſ.de ſep.1
Xenidum bracteatum, tralatitium. El.de Col.
Xenecratem modeſtiâ ſuperare. S de mane.
Xenia Calabri hoſpitis prou. 162
Zephyrus benignus. S.de Temp.

FINIS.

INDEX RERVM,
& Rituum antiquorum.

A

ABolla quid. Syn. de Veſt. 4
Accumbentium habitus. S. de Con. 5
Acclamatio militaris quæ Syn. de Triump. 7
Accenſi qui. S. de Mag. 23
Acclamatio in ſponſalibus quæ. S. de ſpon. 5
Adoptiones apud Pontifices. S. de Reli. 18
Ad iram Deorum auertendam quid actum. S. de ſacri. 5
Adoratio poſt ſacrum quomodo peracta. S. de ſacri. 7
Adoratio Pontificis quomodo peracta. S. de ſacri. 7
Adoratio quid. S. de ſacri. 14
Adolere quid. S. de Temp. 5
Adytis Templorum ſoli ſacerdotes. S. de Temp. 5
Adorationis mutationes. ſyn. de Temp. 6
Adorationis ſitus varius. S. de Tẽp. 7
Adſtrictio clauis, aut funibus facta. S. de Tor. 7
Adaſus, ſiuè aclaſſis qui. S. de Veſt. 4
Adulterium nullum apud Spartanos, & Cianos. S. de nupt. 5
Adoptio quid. S. de ſuff. 21
Adoptio quotuplex. ibidem
Adrogatio quid. ibidem
Adrogatio quid repoſceret. ibidem
Adoptio quot modis facta, et vbi ibid.
Adoptio per teſtam. ibidem
Adoptio per arma ibidem
Adoptio per comam. ibidem
Aediles quibus ludis præerant. S. de Reli. 18
Aediculæ priuata Religioſa. ſyn. de Temp. 3
Aerarium Romanũ vbi. S. de Mag. 6
erarium ſanctius. ibidem
Aediles plebis quando inſtituti. S. de Mag. 16
Aediles plebis quot. ibidem
Aedilium officia. S. de Mag. 17
Aedilitatem petendi tempus. ſyn. de Mag. 17
Aedilium pl. ordo triplex. ibidem
Aerarium militare quomodo inſtitutum. S. de Mag. 18
Aerarij militaris cuſtodia. ibidem
Aetas ſponſalium. S. de ſpon. 3
Aerarij capite cenſi, infames priuati iure ſuffragij. S. de ſuffr. 19
Affixio quæ. S. de tor. 6
Africi venti expiatio. S. de luct. 4
Agon in Agonalibus dictum. ſyn. de ſacri. 6
Agri ſteriles ſepulchris deſtinati. S. de fun. 7
Agnaptum quid. S. de Veſt. 4
Altaria ſuperis tantum. S. de Tẽp. 4
Alapa quæ. S. de cor. 3
Alligatio in rotis quomodo facta. ſyn.

A de

de cor. 29
Albo galerus. S.de Veſt 4
Alix.ibidem.
Albagalerus.quid.S.de Veſt.12.
Aletina veſtis quæ. S.de Veſt. 30
Albedo, & nigredo in nubibus vnde proueniat.S.de iride 32
Amiculum, Amictorium quid. S.de Veſt.5.
Amorgina, Amorginos.ibidem
Amphimalla quid.S.de Veſt.5.
Amphimaſchala. ibidem.
Amethyſtinus color qui.S.de Col.6
Amethyſtinus color.S.de Col.9.
Amethyſtina purpura.ibidem
Amazones, quando nubebant. S.de ſpon.3.
Ambaruale ſacrum quod.S.de luſt.6
Amburbiale ſacrum Athen.ad pluuiam petendam. ibidem
Amburbialis victima. ibidem
Amphotides aurium munimẽta. S.de Gym.4
Androgyni in mare proiecti. ſyn. de luſtr.8
Anarchia quæ, & vnde dicta. S.de Rep.46
Anni numerati per Archontem. S.de Rep.51
Anarchia Athenienſiũ.S.de Rep.50
Anniuerſaria gentilia. S.de ſacri. 8
Anclator qui. S.de Temp.4
Anacliteria quæ. S.de Con.5
Anima expirantis ore lecta propinquorum.S.de fun.2
Ad antliam dãnati qui.S.de Cor.2
Anchora tormentum.S.de Cor.3
Anconiſci qui.S.de Cor.3
Anguilla ſcitica. ibidem
Anaboladium. S.de Veſt.5
Anadesmata quid. ibidem
Anthras quid. S.de Veſt.5
Anaxiris. ibidem
Anni numerati à Conſulibus.Syn.de Mag.10
Anthracinus color qui.S.de Col.4.
Anulus pronubus.S.de ſpon.3
Anulus ferreus ſponſorum. ibidem
Anni Atticorum Rom. Græcorum, Cretenſium, Aegyptiorum, Græcorum, Volſinorum, Chriſtianorum. S.de temp.2
Annus quid. ſyn.de tem.4
Annus ſolaris. ſyn.de tem.4
Annus lunaris. ibidem
Annus communis.ibidem
Annus emboliſmicus. ibidem Vide ſequentem pag.
Apex quorum ſacerdotum. ſyn.de Reli.17
[illegible]is.quæ.ſyn.de ſacri. 15
Apium.lens, & ſal quando funeſta. ſyn.de lut.3
Apiros quid. ſyn.de Veſt.5
Apauliſteria. ibidem
Aplegiaes.ſyn.de Veſt.5
Apparitores qui.ſyn.de Mag.22
Appeanus color. qui.ſyn.de Col.6
Apaulia quæ. ſyn.de nupt.9
Annus ciuilis. ibidem
Annus Metonis ibidem
Annus lunaris quadruplex. ibidem
Anni initium diuerſum. ibidem
Annus Cæſaris, Romuli, Numæ.ibid.
Anulus maritalis. ſiue Pronubus à quo datus. ſyn.de ſpon.2

anulus

Anulus ferreus ſponſorum. ſyn. de ſpon. 2
Andria Cretenſium conuiuia quæ. ſyn. de Rep. 53
Aquiminarium. ſyn. de ſacri. 16
Aqua manibus data, Corona. ſyn. de Con. 5
Ad aquarium damnati qui. ſyn. de Tor 2
Aqua & igni interdicti. ſyn. de Tor. 6
Aquilus color qui. ſyn. de Col. 4
Aqua & ignis ſponſæ oblati. ſyn. de ſpon. 9
Aqua marina luſtralis. ſyn. de luſt. 9
Aquilæ militaris prima inſtitutio, vſus. ſyn. de Aq. 3
Aquila rapit exta Troianorum. ibi. 3
Aquila augurium fauſtum. ibi. 4
Aquilæ vſus à Troianis ad Romanos ibidem 5
Aquila cum cæteris ornamentis militum ibidem 7
Aquila Perſarum inſigne. ibidem 8
Aquila Perſarum in quo differrent à Romanorum ibidem 8
Aquila vſus nullus Romuli tempore. ibidem 6
Aquila cultus quãtus in caſtris. ibi. 9
Aquila Græcis etiam ſignum militare. ibidem 9
Aquila vna in legione. ſy. de Aq. 11
Aquilæ deſcriptio. ibidem
Aquilæ vſus etiam apud Perſas. ibi. 9
Aquila ſola vnaque in caſtris. ibid. 9
Aquila cum fulmine ibidem 12
Aquilæ locus. ibidem
Arculae aues. ſyn. de Reli. 6
Arcarij qui. ſyn. de Reli. 18
Aræ cinctæ quibus. ſyn. de ſacri. 5
Aræ templorum quæ ſyn. de Tẽp. 4
Aræ ad Orientem verſæ. ſyn. de Temp. 4
Aræ quotæ in templis. ſyn. de Temp. 4
Arae quib. Dijs dicatae ſyn. de Tẽp 5
Aræ priuatæ. ibidem
Aræ in ſepulchris. ſyn. de Temp. 5
Aræ duæ in Comœdijs, & Tragœdijs. ibidem
Aræ Laribus dicatæ ſyn. de Tẽp. 5
Aræ, & rogi defunctis peregrè. ſyn. de Fun. 9.
Arcus tormentum. ſyn. de Tor. 2
Arboribus laniati. ſyn. de Tor. 3
Arbor infelix quæ. ſyn. de Tor. 33
Arbelæ quid. ſyn. de Veſt. 5
Arſineum. ibidem
Arrhæ datæ à ſponſo ſponſæ. ſyn. de ſpon. 3
Ara ignoti Dei quæ. ſyn. de Luct. 3
Ariſtotelis ratio de rerumpub. diſtinctione. ſyn. de rep. 44
Ariſtocratia quæ, & vnde dicta. ſyn. de rep.
Ariſtocratia Iudæorũ. ſyn. de rep. 50
Areopagus quid. ibidem
Areopagitæ qui. ibidem
Archontes qui, & quot, & quod eorum officium. ibidem
Aſperſorium quid. ſyn. de ſacri. 16
Aſino includi ſuppliciũ. ſy. de Tor. 24
Aſſes tres nuptiales dati. ſyn. de ſpon. 7
Aſini caput piaculare. ſyn. de Luſt. 9
Athen. Pontifex. ſyn. de Reli. 15
Atrium Templorum. ſyn. de Temp 4
Atria tria Romæ. ibidem

Attilij Reguli ſupplicium ſyn. de Tor.25
Ater color qui ſyn. de Col.4
Ater in quo differat à nigro. ibidem
Athletæ ſub dio ſyn. de hymn.7
Athenienſium ſenatus, & reſp. ſyn. de rep.50
Augures vnde dicti
Augures primùm Romulo } S. de Rel.
Augures quot
Augures à quibus creati. Syn. de Reli.6
Augures quo vſque durarunt. ibidem
Auguratus perpetuus. ibidem
Augurum officia. ibidem
Augurum diuiſiones. ibidem
Anguriorum genera V. ſyn. de Rel.6
Auium diuiſo ibidem
Augures templa conſtituebant, Pontifices cõſecrabant. ſyn. de Tēp.33
Aurum quod licitum in rogos iniijcere. ſyn. de Lud.7
Aulæ quid. ſyn. de veſt.5
Autapodium. ibidem
Augusti clauium quod ſyn. de Veſt.28
Auctoritas ſenatus quæ ſy. de Mag.5
Auſpices nuptiarum ſub auroram. S. de ſpon.6
Aureus numerus quid. ſyn. de temp.5
Aurum, argentum, æs quibus hominibus inditum. ſyn. de rep.48

B

Balnei ſupplicium. ſyn. de Tor.4
Barba veſta. ibidem
Baltheus. ſyn. de Veſt.3
Bata. ſyn. de veſt.5
Balteus. quid. ibidem
Bardocucullus quid. ſyn. de veſt.5
Baſara quid. ibidem
Batrachides. ſyn. de Veſt.5
Baucides. ibidem
Baxea quid. ſyn. de Veſt.6
Bæticus color qui. ſyn. de Col.4
Balauſtinus color qui. ſyn. de Col.8
Badius color qui. ſyn. de Col.10
Baſilia quæ, & vnde dicta. ſyn. de rep.45
ad Beſtias damnati qui. ſyn. de Tor.2
ad beſtias dati qui. ibidem
Beſtiarij qui. ſyn. de Tor.2
Beſtijs obiecti, Crucifixi. ſyn. de Tor.4
Bidentes hoſtia quæ ſyn. de ſacri.2
Birri, burri quid. ſyn. de Veſt.6
Bicolor qui. Syn. de Col.4
Bigami ſacerdotio pulſi. ſyn. de Napt.5
Blauſta quid. ſyn. de veſt.6
Blattens color qui. ſyn. de Col.8
Blãcani opinio de iride. ſy. de iride 32
Boiæ vincula. ſyn. de Tor.4
Bos æneus. ibidem
Bombycina. ſyn. de Veſt.6
Bona Politia & mala in quo diſcrepant. ſyn. de rep.49
Brachialia quid ſyn. de veſt.6
Brachiale quid. ibidem
Bardaicum quid. ſyn. de Veſt.6
Buccinum quid ſyn. de Col.8
Byſſina veſtis quae. ſyn. de Veſt.6

C

Carmen ſaliare. ſyn. de Reli.9
Capitis pœna quando. ſyn. de Reli.16
Cadauera principum in penetralibus. ſyn. de Temp.5
Calculi iudiciarij quales. ſyn. de Teſ.7

Calculi iudicum. ſyn. de Teſſ. 8
Cadiſcus quid. ibidem
Captiui ante triumphum. ſyn. de Triump. 6
Cadauer ablutum aquâ calidâ, & vnguentis vnctum. ſyn. de Tun. 3
Cadauer indutum amictu candido. ſy. de Tun. 3
Cadauer in veſtibulo aedium pedibus in viam obuerſis. ſyn. de Tun. 3
Cerei geſtati à ſequentibus funus. ſyn. de Tun. 4
Cadauera cur vſta. ſyn. de Tun. 5
Caput cinere conſperſum in graui luctu. ſyn. de Tun. 7.
Cadauera nō cremata, niſi à cane, aut alite lacerata. ſyn. de ſep. 2
cadauera condita ſale. ſyn. de ſep. 2
Cadauera areſacta gypſo, & pictura exornata. ſyn. de ſep. 2
Cadauera in cippo quomodo aſſeruata. ibidem
Cadauera purgata. ſyn. de ſep. 3
Cadauera lata, & obuoluta, ſyn. de ſep. 3
Cadauera puniceo amictu, & oliuâ ornata. ſyn. de ſep 4
Cadauera quibus delibuta. ſyn. de ſep. 5
Ceremonia vnde dicta. S. de Reli. 5
ceſpes aris. ſyn. de ſacri 5
Ceremoniæ denaria qua. ſyn. de ſacri. 17
Ceramicus Athenis. ſyn. de ſep. 8
Cenſio haſtaria. ſyn. de Tor. 6
Cento, Cerrus quid. ſyn. de Veſt. 8
Celeres qui. ſyn. de Mag. 3
Cenſus ſenatorius, & equeſtris qui. ſyn. de Mag. 5
Cenſores qui & quando inſtituti Cenſores quādo creati ſyn. de Mag. 10
Cenſorum inſignia. 10. Cenſorum officia. Cenſura in ſenatores. ſyn. de Mag. 11
Cenſura in equites qua. Cenſoris munus. Cenſores vbi facti. ſyn. de Mag. 11
Cadauera folijs ſtipata, ſepulta à quibus. ſyn. de ſep. 5
Cadauera condita melle, & cera. ſyn. de ſep 7
Cadauera Græcorum, Meſſeniorum. ſpartanorum. ſyn. de ſep. 7
Cadauera Carum. ſyn. de ſep 8.
Athenienſium ritus ad id. ibidem
Pythagoreorum ritus. ſyn. de ſep. 8
Perſarum ritus de cadaueres ſepulchris. ibidem
Varij ritus gentium ad id. ſyn. de ſep. 8
Cadauera ſeruorum inuncta. ſyn. de Lud 5
ad Calcariam, ſulphurariam damnati. ſyn. de Tor. 3
Calamis acutis torti. ſyn. de Tor. 4
Calyba qua. ibidem.
Camelo inſidebant rei. ſyn. de Tor. 4
Camus quid. ibidem
Capillis ſuſpenſi. ſyn. de Tor. 4
Capite plectendi quomodo. ſyn. de Tor. 4
Carcer. ibidem
Carcerum Nomina. ſyn. de Tor. 5
Catabulum quod. ibidem
Catacumbe. ſyn. de Tor. 5
Catapulta quid. ſyn. de Tor. 5

Cata-

Cataſta quid, & quotuplex. ſyn.de Tor.5
Catomo cædi.ſyn.de Tor.6
Caligulæ ſupplicium inuentum. ſyn. de Tor.25
Caliga quotuplex.ſyn.de veſt.3
Calceamenta pedum.ſyn.de veſt.3
Calcei mulierum.ſyn.de Veſt 4
Calantica quid. ſyn.de Veſt. 6
Callaſis.quid.ibidem
Calceus.ſyn.de Veſt.6
Calceolus. ibidem
Calceus lunatus. ſyn.de Veſt.6
Calceus clauatus.ſyn.de Veſt.6
Caleſtra quid, Caliendrum quid, Caliga, Calipodia, Calyptra quid, Calydis, Camelaucum quid, Campeſtre, Candys quid, Capidulum, Capitium, Capital, Capyris quid, Caracalla, Carbaſus quid, Carbatina, Carpiſculum quid — ſyn.de Veſt.7
Caſtaca.quid.ſyn.de Veſt 8
Caſtula. ibidem
cauſia.ſyn.de veſt.8
caunatis quid.ſyn.de veſt.8
calcei Patriciorum lunate.ſyn. de Mag.4
carnifex qui.ſyn.de Mag.23
candens color qui.ſyn.de col.3
canus color. ibidem
caſtaneus color qui. ſyn.de col.8
cæruleus color qui.ibidem
caſius.ſyn.de col.5
cærulea purpura quæ.ſyn.de col.9
catus,& caia in nuptijs. Synop. de ſpon.4
calendæ Martiæ celebres. ſyn. de temp.6
catachiſmata quæ.ſyn.de nupt.11
catarma quid ſyn.de luſt.4
catarſis quid. ibidem
canarium augurium.ſyn.de luſtr.6
canarium ſacrificium. ibidem 7
cantaurenſis opinio de iride. ſyn.de iride 39
ceſtus veneris quid.ſyn. de nupt.9
ceſtus quid.ſyn.de Gymn.4
ceroma quid. ibidem 4
ceromatiſta qui ibidem 4
certamina Græciæ 4 ibidem 7
cerites iure ſuffragij priuati. ſyn. de ſuffr.18
cerus manus quis. ſyn.de mane 52
chriſtiani in vſum nocturni luminis. ſyn.de Tor.34
chlamys quotuplex. ſyn.de veſt.3
chimaſtrum.ſyn.de veſt.8
chirodota. ibidem
chiromactrum.ſyn.de veſt.8
chiton. ibidem
chlamys.ſyn.de veſt.8
chlamydum variæ ſpecies. Synop.de veſt.8
chortæus quid. ibidem
charopus color qui. ſyn.de col.6
chamæpus qui.ſyn.de nupt. 12
cineres conditi, vbi, quo modo, cum quibus.ſyn.de Fun.5

cineres

cineres amicorum vino, vnguentis,& lacbrymis imbuti. ſyn. de Fun. 5
cinerarium quid. ſyn. de Fun. 8
circa ſepulchra quid. ibidem
cippus quid. ſyn. de Fun. 10
cidaris quid. ſyn. de veſt. 8
cimbaricum. ibidem
cinctus gabinus quid. ſyn. de veſt. 8
circumtextum quid. ſyn. de veſt. 9
cingulum datum ab Imperatore præfecto Prætorio. ſyn. de Mag. 18
cineritius color qui. ſyn. de col. 5
cineris luſtratio. ſyn. de luſtr. 11
ciuium Romæ quatuor milliones. ſyn.
cliuæ aues. ſyn. de Reli. 7
clazomenij Pontifices. ſyn. de Rel. 13
clypei affixi templis. ſyn. de Temp. 6
claui vbi, & quot fixi. S. de Tor. 7
clauus quid. S. de veſt 9
clauus latus. ibidem
clauus anguſtus. S. de veſt. 9
claui color. ibidem
clariſſima purpura quæ. S. de col. 9
claues ademptæ in diuerſio. Syn. de Nupt. 4
claues datæ nouæ nuptæ. S. de nup. 3
confarreatio quæ. S. de ſacri. 9
coemptio quæ. S. de ſacri. 9
conuentio in manum. S. de ſacri. 9
conſecratio duplex. S. de ſacri. 15
conſecratio honoris quæ. ibidem
conſecratio rerum. ibidem
conſecratio Idolorum quæ. ibidem
conſecratio contumeliæ. ibidem
conſecratio ad contumeliam ad quos. S. de ſacri 15.
conſecratio Hominum deuotio. S. de ſacri. 15.
cœnatio in ſacris. S. de ſacri. 19
conſecratio religioſa S. de Temp. 8
conſecratio dira. ibidem
cœna vnde dicta. S. de Con. 3
cœna variæ. ibidem
cœnae priuatae quae. S. de Con. 3
cœnae purae. quae. ibidem
ante cœnam loti, vncti. S. de Con. 3
commeßatio quae, & quorum. ibid.
cœnare in Apolline. S. de Con. 4
comedebant veteres humi. Syn. de con. 4
cœnarent an ſtantes, an iacentes, an ſedentes dubium. S. de con. 6
conuiuium Deorũ conciliabulum 434
conuiuium Græcorum triplex. Syn. de con. 7
conuiuium triplex Lacedæmonum. S. de con 7
cœnæ ſportiula quae. ibidem
ante cœnam Perſarum mos. Synop. de con. 7
conuiuia publica cur inita. 434
conuiuantium ordo. Syn. de con. 8
conuiuij locus honoratior. Syn. de con. 8
inter compotandum theamata, acroamata Syn. de con. 8
conuiuantium voces. Syn. de con. 8
coronæ conuiuales quae. Syn. de con. 9
corona ebriorum inſigne. S. de con. 10
cœnae tempus. S. de con. 11
cœnaculum quid, vbi. S. de con. 12
in cœnaculis ſpolia, Bibliothecas. S. de con. 12
conuiuis extra triclinium ſilentium indictum. S. de con. 13
conuiuium poſt ſacra. Syn. de con. 13.

corona

corona triumphantium ubi locata poſt triumphum. S. de Triump. 5
corona à quibus donata. Synop. de triump. 11
coronarum diuiſio, & materia. S. de trium. 11
corona aurea, laurea qua. Syn. de trivmp. 11
corona præcipuè militares. ibidem
corona obſidionalis. ibidem
corona ciuica qua. S. de trium. 11
corona obſidionalis quae. ibidem
corona muralis. S. de trium. 11
corona caſtrenſis quae. Synop. de trium. 11
corona Naualis quae. S. de trium. 12
corona ſiliginea Aureliani. Syn. de Trium. 12
conclamatio in funere. Vale. Syn. de Tun. 3
comae mortuis tantum præſentibus illata. S. de Lud. 2
cœna feralis, ex quibus conſtaret. S. de Lud. 2
cœna feralis quando. S. de Lud. 4
compitalia quae. S. de Lud. 5
coronae quae cadaueribus permiſtae. S. de Lud. 5
cochlea torti. S. de Tor. 6
collare vinculum. S. de Tor. 6
columbar quid. ibidem
columnis quis. S. de Tor. 6
colus tormentum. S. de Tor. 6
corio bouis incluſi. S. de Tor. 23
corpora viua mortuis conſociata. Sy. de Tor. 24
coſmetae quae. S. de Veſt. 2
co... cia quid. S. de Veſt. 4

coclis, cœnatoria veſtis, colobium — Syn. de veſt. 9
coloriae, conchyliata, cora, cotymbus, cothurnus — Syn. de veſt. 9
conſulatus inſignia. S. de Mag. 9
conſulatus cuius ordinis. ibidem
conſ. quando creati. S. de Mag. 9
conſulatum petere abſenti haud licitum. ibidem
conſulum poteſtas. S. de Mag. 9
coſſ. qui ſuffecti. ibidem
officia coſſ. quae. S. de Mag. 9
conſulum ingreſſus qui quando. ibid.
coſſ. pompa in ingreſſu. S. de Mag. 10
conſules honorarij qui. ibidem
conſulis auctoritas maxima. Syn. de Mag. 10
color varius. S. de col. 2
colores incerti. ibidem
colores ſuaues. S. de col. 2
colores triſtes. ibidem
colores primi. S. de col. 2
colores à locis dicti. ibidem
colores à metallis dicti. S. de col. 3
colores dicti à plantis ibidem
colores ab animantibus dicti. Syn. de col. 3
colores à rebus diuerſis dicti. ibidem
colores à mari, & aquis. S. de col. 3
color albus, candidus, olarinus. ibidem
color candidus in quo differat ab albo. S. de col 3
color mixtus ex alto. ibidem
color niger. S. de col. 4

cora-

coracinus color qui.S.de col.4
colores medij, ſiue miſti.ibidem
corneus color qui. S.de col.5
coracinus color qui.S.de col.9
conchylium quid.S.de col.10
colores equorum equi.ibidem
connubum quid Syn.de Nup.2
conditionis ratio. ibidem
connubiorum cura maxima Romæ. S. de Nupt.2
cœlibatus pœna. ibidem
cœlibes exhæredes. S.de Nupt.3
confarreatum matrimonium quomodo ſolutum.S.de Nupt.3
connubiales ritus externi. S.de Nup.5
cœlibatus olim infamis. S. de Nup 8
connubia communicata à Patricijs Plebeijs.S.de ſpon.3
cornix boni ominis.S.de ſpon.3
confarreatio quę.S.de ſpon.6
coemptio in matrim. ibidem
colus cum fuſo in nuptijs.S.de ſpon.8
cœna nuptialis quæ. S.de nupt. 9
columbarum expiatio.S.de Luſtr.9
conſualia quę. S.de Gymn.6
colores aurigantium qui.ibidem 6
comitia quę,quot. S.de ſuff.15
comitia à quo inſtituta ibidem
comitia centuriata quę.ibidem 16
comitia tributa quæ. ibidem 16
comitia tributa tantum ex plebe ibidem 18
colores apparentes vnde in nubibus. S.de iride 32
colores iridis vnde proueniant.ibidem
colores in iride diuerſi ex diuerſa nubis, & luminis varietate. Syn. de iride 32
colores tres in iride ex reflexione, & refractione radiorum naſcuntur. ibidem 33
colores tres in iride cur alius alio clarior ibidem 36
colores iridis nati ex mixtione luminis cum opaco & ſigna eiuſdem ibidem 37
caeruleus & igneus color in iride quid notet ibidem 34
coſmi apud cretentes ijdem qui ephori apud Lacedæm. ibidem 53
cremati olim non omnes. Synop. de Tun.7
cratis ſupplicium. S.de Tor.6
crux varia ſignificat. ibidem
crux duplex. S.de Tor.6
crux compacta. S.de Tor.6
crux decuſſata, S.de Tor.6
crux commiſſa. ibidem
crux immiſſa.S.de Tor.7
chriſti crux qualis. S.de Tor.7
crucis vſus ad quos.ibidem
crux ſeruorum pœna & viliſſimorum. S.de Tor.7
crucifigendi modus duplex. Syn. de Tor.7
cruci affigendi vulgaris modus.ibid.
crucifigendi modus rarus. ibidem
crurifragium quid. S.de Tor.8
crucifixorum cuſtodia. ibidem
crucifixi inſepulti apud gentiles. Syn. de Tor.8
crucifixio rara. ibidem
crucifixorum habitus varius. Syn. de Tor.9
crucifixorum finis diuerſus. Syn. de Tor.9

crucis materia. ibidem
crucis locus. ſyn. de Tor. 9
crucis ſignum. ibidem
crurifragium quomodo factum. ſyn. de Tor. 9
crepida quid. ſyn. de Veſt. 10
crepitulum. ibidem
crobylus
crocota
crocoton
crusta
crupezia } quid. ſyn. de veſt. 10
cretenſis Reip. forma quæ. Syn. de Rep. 53
cretenſis Reſp. parens ſpartanæ. ibid.
cretenſium legiſlator Minos. ibidem
curiones qui. ſyn. de Reli. 7
curionia ſacra. ibidem
curionium æs. ibidem
currus triumphalis, qualis. ſyn. de Trium. 5
quæ erant in curru triumphantis. S. de Triump. 5
cupreſſi, & piceæ rami ante fores defunctorum. ſyn. de Tun. 3
culcus quid. ſyn. de Tor. 9
cubitale quid. ſyn. de veſt. 10
cuculio
cuculla
cucullus
cudo
cultellata } quid. ſyn. de veſt. 10
curia cur dicta. ſyn. de Mag. 7
curatores Tribuum qui. ſynop. de Mag. 17
curatores operum qui. ſy. de Mag. 18
curatores varij ibidem
camera in nuptijs. ſyn. de ſpon. 8
curſus quis. ſyn. de Gymn. 4
cyphon. ſyn. de Tor. 10
cyphalei. ibidem
cyphoniſmus quid. ſyn. de Tor. 23
cyphon collare. ibidem
cyphoniſmum. quid. ſyn. de Tor. 23
cyclas. ſyn. de veſt. 10
cymatilis
cyma
cypaßis
cyrbaſia } quid. ſyn. de veſt. 11
cyaneus color qui. ſyn. de col. 5
cymatilis qui. ibidem
cyclus ſolaris quid. ſyn. de tem. 5
cyrni multæ vitæ ob mellis vſum. Syn. de melle 5

D

DAgnades in coronis cur. ſyn. de con. 8
Dalmatica veſtis qualis. ſynop. de Veſt. 11
Delphi Pontifices. ſyn. de reli. 13
Defixiones veneficorum genus. ſyn. de ſacri. 12
Deuotio quæ quotuplex. ſynop. de ſacri. 14
Deuotio coacta. ibidem
Deuotio voluntaria quæ. ſynop. de ſacri. 14
Delubrum quod. ſyn. de Temp. 3
Dedicationes quibus permiſſæ. ſyn. de Temp. 7
Dedicatio quæ ibidem
in Dedicatione quinque requiſita. ſyn. de Tem. 7
Dedicatio præcedit conſecrationem. ſyn. de Temp. 8

Dextr-

Dextera primum auſpicium hoſpitalitatis. ſyn.de Teſſ.2
Delubra aperta in triumphis. ſyn.de Triump.7
Defuncti nomen in ſepulchro non inſcriptum niſi in bello deceſſiſſet. ſyn.de ſep.5
Decurſiones funebres. ſyn.de Lud.5
Decimatio. ſyn.de Tor.10
Decollatio. ibidem
Deportatio quæ. ſyn.de Tor.10
Deportatio in quo differat à relegatione. ſyn de Tor.10
Decollatio quæ. ſyn.de Tor.16
Decaluatio. ſyn. de Tor.28
Decotes quid. ſyn.de veſt.11
Decem uiri qui. ſyn.de Mag.13
Decemtabulæ legum quæ. ſynop.de Mag.14
Decemuiri ſtlitibus. ſyn. de Mag. 18
Decolor qui. ſyn.de col.2
Dextra uincta in nuptijs. ſyn.de ſpon.2
Dextra iuncta in nuptijs à quo. ſyn.de ſpon.2
Deſultores qui. ſyn.de Gym. 6
Democratia Athen. ſyn.de rep.50
Democratia quid. ſyn.de rep.
Dij nulli externi admiſſi, aut religiones Romæ. ſyn.de Reli.17
Dij auocati in oppugnatione. ſyn.de ſacri.3
Digiti pectinatim iuncti in ſacris magicis. ſyn.de ſacri.12
Diſcus quid. ſyn.de ſacri.16
Dijs fortibus Dorica ædes. ſynop. de Temp.4
Dijs delicatis ædes Corinthia. ibidem
Dijs medijs Ionica ædes. ibidem
Dij verberati ab Ægyptijs. ſyn. de Temp.9
Diſcumbendi antiquorum modus. ſyn. de con.5
Diſcumbebant viri ſedentes. ſyn.de Con.6
Dies funebres. ſyn.de Lud.5
Dierum funebrium nomina Græcorum, & Latinorum. ibidem
Diaſphendon quid. ſyn.de Tor.11
Diabathra quid. ſyn.de veſt.11
Diadema, Diphtera, Diplois, Diploidion } quid. ſyn.de veſt.11
Dignitas Senatorum. ſyn. de Mag.5
inter Dignitates quanta temporis intercapedo. ſyn.de Mag.9
Dies auſpicalis qui. ſyn.de Mag.10
Dictator qui. Cauſa Dictatores legendi quæ. ſyn.de Mag.13
Dictatoris poteſtas, & Imperium. Ibidem
Diſcolor qui. ſyn.de col.2
Dibapha purpura quæ. ſyn.de col.9
De diuortijs, & eius cauſa. ſynop.de Nupt.3
Diffarreatio quæ. ſyn.de Nupt.3
Diuortium quid. ſyn.de Nupt.4
Diuortij faciendi conditiones. ibidem
Diuortia coram teſtibus facta. Syn.de Nupt.4
Diuortij formula. ibidem
Diuortij iniuſti pœna. S.de Nup.4
Diuortium Græcorum. ibidem
Diuortium primum. S. de Nupt.5
Dialis vxore viduatus Flaminio abibat. S.de Nupt.5

Dies Nuptialis albo vellere ſignatus. S.de ſpon.2
Dies nuptialis lapillo albo notatus.ibi.
Dies quid. S.de temp.7
Dies ciuilis. Dies naturalis.ibidem
Diei initium, diei partes. ibidem
Dierum diuiſio apud Rom. ibidem
Dies faſti nefaſti. &c.ibidem
Diſcus quid. diſcoboli qui.S.de gym.4
Diaulodromi qui. ibidem
Diſci luſus quomodo differat a iaculo.S.de Gymn.4
Dicaſterium quid. S. de rep. 51
Domus publica Pontificis maximi dicta Regia. ſyn.de Reli. 15
Domus Pontificis maximi laureata. Ibidem
Donarium quod.ſyn.de Temp. 6
Domus triumphales de via aperta. S. de Trium. 10
Dona militaria quæ, & quis vſus eorum. Syn.de Trium. 10
Dolores rotæ pœnæ. Syn.de tor. 50.
Dorſualia, quid. Syn.de veſt.11
Domus Tribb. pl. ſemper aperta. Syn. de Mag.16.
Dos dicta, & quando. ſyn.de ſpon.6
In dote danda ritus variarum gentiū. Syn.de ſpon.7
Dona nuptialia, quæ. Syn.de nupt.4
Dolichodromi. Syn.de Gymn.5
Domeſtica Reip. forma. S.de Rep.63
Draco legislator ſæuiſſimus Athen. Syn.de Rep.50
Duumuiri libris Sybil.de Rel.9
Duumuiri ædis locandæ. Synop.de Relig.12
Duumuiri dedicationis. S.de Templis 8

E

EAnus, quid. Syn.de veſt.11
Eculeus, quid. Syn.de torm.11
Eculei etymon.ibid.
Edebant priſci, quoties in die. Syn.de Con.2
Edentes mulieres ſedebant. Synop.de Con.6
Effari, quid. Syn.de temp.3
Effata quæ. ibid.
Effigies cerea, pro cadauere, quando. Syn.de Fun.3
Eireſione luſtratio. Syn.de Luſtr.10
Embata, quid. Syn.de veſt.11
Embades, ibid.
Encombomata quid. Syn.de veſt.11
Endromis, ibid.
Equulei deſcriptio ex Celſo. Synop.de tor.17
Equuleus quid ex Baronio. S.de tor.13
Equulei deſcriptio vera. ibid.
Equulei etymon. Syn.de tor.13
Equulei conſtructio. ſyn.de tor.14
In equuleo torquendo modus. Syn.de tor.14
Epulonum Collegium. Syn.de reli.11
Epulabantur ſedentes Heroes. Syn.de Con.6
Epulum triumphantium. Synop. de trium7
Epitaphium ſepulchris. S.de Fun.6
Epulum in funeribus datum. Syn. de Fun.4
Epulæ ſuper ſepulchra. ſyn. de Lud.2
Epulum anniuerſarium ad ſepulchra. ſyn. de Lud.4
In epulis funebribus alba veſtes. ibid.
Ephestris, quid. ſyn. de veſt.12

Epa-

Epapſis, quid. ibid.
Epitogium. ſyn. de veſt. 12
Epulum ſponſalium. ſyn. de ſpon. 5
Epacta, quid. ſyn. de tem. 3
Epaulia, quæ. ſyn. de nup. 4
Ephebeum, quod. ſyn. de gymn. 3
Epiſcopi Vrbis, qui. ſyn. de ſuffr. 29
Ephebi, qui. ibid.
Ephebor um iuramētum apud Athen. ibidem.
Ephori Lacedæmoniorum, qui. ſyn. de Rep. 53
Erucarum expiatio. ſyn. de Luſtr. 9
Exercitationis loca in Gymnaſijs. ſyn. de Gymn. 3
Exercitia corporis quinque, quæ. ſyn. de Gymn. 3
Euocationes, quæ. ſyn. de ſacri. 12
Euocati, qui. ibid.
Euerriator. ſyn. de Fun. Lud. 4
Eunuchi. S. de Tor. 15
Eumarides. S. de veſt. 12
Extiſpices qui. S. de Reli. 7
Exta fauſta quæ. S. de ſacri. 7
Exploratio diuerſa in victimis ſuperum, & Inferum. S. de ſacri. 11
Exaugurare quid. S. de Temp. 4
Exucrræ quid, quomodo, & cur vſurpata. S. de Tau. 4
Exilium triplex. S. de Tor. 15
Exilium duplex. S. de Tor. 15
Exilium voluntarium duplex. ibidem
Exilium poſt latam ſententiam. ſyn. de Tor. 15
Exilium ante latam ſententiam. ibid.
Exilium legitimum. S. de Tor. 15
Exilium Syracuſanorum. S. de tor. 16
Extenſio. ibidem
Expilatio podicis. S. de tor. 26
Exomides quid. S. de veſt. 12
Execratio Athen. S. de Luſt. 5

F

F*Anum a Fauno dictum tur. S. de Reli. 2*
Fanum quod. S. de temp. 3
Fana ſiſtere quid. S. de temp. 4 de Fun 4
Faces, Cerei, lumina in funeribus. S.
Faces quando ſuppoſitæ rogo. Syn. de Fun. 5
Fame mori. S. de tor. 16
Facialis. S. de veſt. 12
Fanon quid. ibidem
Faſcia. S. de veſt. 12
Factiones aurigantium quattuor in ludis. S. de Col. 6
Fanaria ſacra nuptiarum. S. de ſpon. 6
Faces in nuptijs. S. de ſpon. 8
Facium materia. ibidem
Fax nuptialis rapta. S. de ſpon. 8
Ferculorum illatio in caniſtris. S. de Con. 8
Fercula, & miſſus quot. S. de Con. 10
Fercula ante triumphū. S. de trium. 6
Fercula placandis dijs ſuperis. S. de Lud. 2
Feralia vnde dicta. S. de Lud. 2
Februa quid Sabina lingua. S. de lu l. 4
Februa quandiu celebrata, & quomodo. S. de Lud. 4
Feriæ denicales quæ. S. de Lud. 4
ad Ferrum damnati qui. S. de Tor. 2
Ferro damnati. S. de Tor. 16
Femoralia quæ. Synop. de Veſt. 12
Ferrugineus color qui. Syn. de Col 4
Ferrugineus color funeſtus. S. de col. 5

Feſta-

Feſſanæ impudicæ. S. de Nupt. 6
Feſcennini verſus in nuptijs cur cantati. Syn. de nupt. 9
Feburo litatum. Syn. de Luſtr. 6
ante fixionem quid Syn. de Tor. 7
in Fixione quid. S. de Tor. 7
poſt fixionem quæ. S. de Tor. 8
Fidiculæ quæ. Syn. de Tor. 16
Fidiculæ vngulæ. Syn. de tor. 16
Fimbria quæ. Syn. de Veſt. 12
Finium ſpeculatores apud Athen. S. de ſuffr. 29
Flamines qui, vnde dicti / Flamines a quo inſtituti } S. de rel. 7
Flamines diales. ſyn. de Reli. 8
Flamen Martialis / Flamen Quirinalis / Flamines Plebeij } ſyn. de Reli. 9
Flores in funeribus non combuſti. ſyn. de Lud. 2
Flagra cruciariorum. ſyn. de Tor. 7
Flâgellati vbi. ſyn. de Tor. 7
Flagellum taxillatum. ſyn. de Tor. 17
Flammeum quid. ſyn. de veſt. 12
Flauus color qui. ſyn. de Col. 7
Flammeus color qui. ſyn. de Col. 10
Flammeo ſponſæ velatae. S. de ſpon. 3
Flauus color in iride vnde naſcatur. ſyn. de iride 32
Fornacalia Numę inſtituta Seia Segeſtę. ſyn. de Reli. 2
Fœciales qui. ſyn. de Reli. 9
Fœminae ſympulatrices. S. de ſacri. 16
Formæ ſi in ſacrificijs adhibiti. ſyn. de Temp. 10
Formae vis quanta. ſyn. de Temp. 11
Fœminae ollas pulſantes in morte Regis ſyn. de ſep. 4
Forcipes ſenete. ſyn. de Tor. 17
Forcipes variæ. ibidem
Forenſia quæ. ſyn. de veſt. 12
Fœmina Romana Græcis modeſtiores. ſyn. de Nupt. 5
Fratres Aruales qui, quot. ſyn. de Reli. 5
Frugalitas antiqua. ſyn. de Con. 12
Fragmenta. ſyn. de Tor. 17
Funebres aues. ſyn. de Reli. 6
de funere antiquorum Romanorum. ſyn. de Fun. 2
Funus quando indictum. ſynop. de Fun. 4
in funere quid acclamatum. ibidem
Funera noctu à quibus. ibidem.
Funebris oratio à quo prima. ſyn. de Fun 4
in funeribus viri atrati, mulieres albata, ſerui pileati. ſyn. de Fun. 4
Funus Othonis. ſyn. de ſep. 7
Funus pro Patria cadentum Athenis. ſyn. de ſep. 7
in funere libationes, epulæ, viſcerationes, & ludi gladiatorij. ſyn. de Lud. 3
Furca duplex. ſyn. de Tor. 8
Furca ignominioſa. ſyn. de Tor. 8
Furca pœnalis. ibidem
Furca moderna diſtincta ab antiqua. ſyn. de Tor. 9
Fuga lata quæ. S. de Tor. 15
Fumi pœna. ſyn. de Tor. 17
Furca ferrea. ibidem
Fuſtes fuſtuarium. ſyn. de Tor. 17
Fuſtuarij modus. ſyn. de Tor. 17
Fuſte qui cæſi. ſyn. de Tor. 18
Fuſtis liberorũ, flagellũ ſeruorũ. Ibid.

Fu-

Furuus fuſcus color qui. Synop. de Col.4
Fuluus color qui. ſyn. de Col.7

G

G*Alli, Archigalli.ſyn.de* Reli.11
Galerus Flaminis Dialis. ſy.de Reli.17
*Gallus ſacrificatus, & bos à Laceda. quando.ſyn. de Trium.*10
*Galloniȷ deſcriptio.ſyn.de Tor.*13
*Gabanium quid. ſyn.de veſt.*12
Gabinus cinctus. ibidem
Galbanum
Galbeum
Galerus } *quid.ſyn.de veſt.*12
Galericulum
Gallicæ
Gammadia } *Syn.de veſt.*13
Gauſape
*Gamelia quæ.ſyn.de nupt.*12
*Gallia Narbonenſis quando in prouinciam redacta.ſyn.de ſuffr.*24
*Gentilia ſacra repetenda.ſy.de ſacri.*8
*Gemoniæ ſcalæ. ſyn. de Tor.*19
*Genualia quæ. ſyn.de veſt.*13
*Gentilitatis ius ſenatorum. ſyn. de Mag.*5
Gentis ratio. ſyn. de Nupt. 2
*Giluus color qui.ſyn.de Col.*7
*Gladijs damnati qui. ſyn.de Tor.*3
*Gladius pœna liberorum. S. de Tor.*7
*Gladij ius, qui habebat. Synop. de Tor.*19
*Gratulatio quæ quomodo, & cur.ſyn. de ſacri.*14
*Gradus tororam. Syn. de Con.*4
*Graphijs icti qui.ſyn. de Tor.*29
Griſcæ quæ. ſyn.de veſt. 13
*Gradus in nuptijs contrahendis. ſyn. de Nupt.*6
*Grecorum qui. ſyn.de tem.*3
*Grandinis expiatio.ſyn.de Luſtr.*9
*Guna quid.ſyn.de veſt.*13
*Gyrata veſtis, quid. Syn. de Veſt.*13.
*Gymnaſium, quid. Syn.de Gymn.*2.
*Gymnaſia animo, & corpori deſtinata. Syo.de Gymn.*2
*Gymnaſiorum loca. Syn.de Gymn.*2
*Gymnaſia tria Athenis. Synop. de Gymn.*2
*Gymnaſticæ præparationis loca. Syn. de Gymn.*2

H

H*Arnſpices qui*
Haruſpices a quibus inſtituti } *ſy.de* Reli.7
Haruſpicum officium.
Haruſpicum auctoritas } *Syn.de* Reli.13
Haruſpices, vnde
*Habena. Syn.de Tor.*19
*Harpides, quæ Syn.de Veſt.*13
Haſta celibaris in nuptijs.S.de Spon 7
*Hermea quid. Syn.de Teſſ.*7
Herculis ſignum in triumpho. Syn.de Triump 6
Heroibus facientes eos nomine vocabant.Syn.de Sep 7
Hemidiploidion
Hemiſphorium } *quid. Syn. de Veſt.* 13
Hemitogium
Heteramaſcala
*Helceus color, qui. Syn. de Col.*7
*Hebræorum anni, qui. Syn.de Tem.*7
*Hemerodromi. Syn.de Gymn.*5
*Hipiſcum, quid. Syn.de Veſt.*13
Hilotæ ſerui publici. Spartanorũ. Syn.

de

Digitized by Google

de Rep.53
Hoſtia, quid. Syn. de Sacri. 2.
Hoſtiarum differentia. Syn. de Sacr. 2
Hoſtia præcidanea. Syn. de Sacri. 2
Hoſtia ſuccidanea. ibid.
Hoſtia prodiga ibid.
Hoſtia Amburbiales. ibid.
Hoſtia Ambaruales. Syn. de Sacri. 3
Hoſtia Iniuges. Syn de Sacri. 3
Hoſtia ſuperum, & Inferum quæ, & quot. Syn. de ſacri. 3
Hoſtiæ exploratio. Syn. de ſacri. 6
Hoſtia cæſa iuſſu Pontificis. Syn. de ſacri. 6
Homines immolati Inferis. Synop. de ſacri. 11
Hoſtiæ immolatæ circa aras. Syn. de Temp. 5
Homines ſacrificati, quid. Synop. de Temp. 10
Hora cœnæ. ſyn. de Con. 3
Hoſpitalitas Cydonis. ſyn. de Teſt. 2
Hoſpitia publica, & priuata. ſyn. de Teſt. 2
Hoſpitij contrahendi modus. ibid.
Honor habitus illi, qui triumphauit. ſyn. de Trium. 8
Holobara. ſyn. de Veſt. 13
Holobera, quid
Holouera
Holobriza
Homeleon
— quid ſy. de veſt. 13
Homines creatum metallis, auro, argento, & ferro. ſyn. de Rep. 48
Hora ſponſalium. ſyn. de ſpon. 4
Hora ante meridiem ſacra. ſynop. de mane. 59
Humati aliquando domi. ſyn. de fun. 7
Humerale, quid. ſyn. de veſt. 13
Hymnorum genera tria Proſodion Hyporchema, Staſimon. ſyn. de ſacri. 17
Hyperboli lapides. ſyn. de tor. 19
Hyſtrichis, quid. ibid.
Hypodeſis
Hypodiges
Hypochiſma
— quid. ſyn. de veſt. 13
Hyllus color qui. ſyn. de Col. 6

I.

IAnthina quid. ſyn. de veſt. 13
Ianthinus color qui ſyn. de Col. 6
Ianua mutata in ſecundis nuptijs. ſyn. de ſpon. 5
Ientaculum quid, & quorum. ſyn. de Con. 2
Irentaculi cibus. ibidem
Ientaculum Ambulatorium. ſyn. de Con. 7
Ilicet, peracto ſacrificio dictum. ſyn. de ſacri. 16
Ilicet in funere. ſyn. de fun. 6
Ignis in altaribus, non aris. ſynop. de Temp. 5
Igne, & fumo crucifixi cruciati. ſyn. de Tor. 19
Ignis, & aqua in ſponſalibus. ſyn. de ſpon. 7
Ignes ſalubres peſti. ſyn. de mane. 61
Imago, aut ſimulacrum nullum ſub Numa. ſyn. de Reli. 3
Imperatiua auguria. ſyn. de Reli. 6
Impetrire quid. S. de ſacri. 12
Imagines Deorum priuatæ. Syn. de Temp. 5
Imagines Deorum, qui vendi poſſent. S. de Temp. 5

Ima-

Imagines Deorum ſanæ. S.de Tēp. 5
Imagines honorariæ. S.de Temp.6
Imprecatio in caput victimæ. Syn. de Temp. 9
Imagines ante triumphum. Synop.de Triump.6
Impluuiata.S.de veſt.13
Impluuia.S.de veſt.14
Impluuiatus color qui.S de col.4 & 5
Imperium legitimum,naturale,rectū, per ſucceſſionem, & violentum re peritur.S.de rep.48
Imperio & ſeruituti qui nati. ibidem
Inſignia fratrum Arualium.S.de Reli.5
Inebræ aues.S.de Reli.7
Inquiſitio Pontificis.S.de Reli.15
Intercalationes factæ per Pontifices. S.de Reli.16
Inauguratio quid. ibidem
Incuria Calabra calati dies feſti a Pontifice. S.de Reli.16
Interegſa, & porrecta quid. Syn. de ſacri.7
Inſpectio è feneſtris in vias interdicta.Syn.de ſacri.10
Inſtrumenta ſacrorum Magicorum. S.de ſacri.12
Inauguratio deuotio.S.de ſacri.15
Inſignia depoſita à morientibus. Syn. de ſep.7
Inferia vnde dicta. S.de Lud.2
Inferis libata guſtare funeſtum.Syn. de Lud.3
Infixio quæ.S.de Tor.6
In deductione duo fiebant.S.de Tor.7
Inſcriptio quæ. S.de Tor.8
Inſcriptio damnatorum.S.de Tor.20.
Inaures quid. S.de veſt.14
Inducula
Induſium
Infulæ
Inſtita.
Interrex,qui.Syn.de Mag.3
Inſignia puerorum patriciorum . ſyn. de Mag.5
Inſignia Senatorum.ibid.
Interpretes,qui ſyn.de Mag.23
Inſuaſus color,qui.ſyn.de Col.4
Intercalandi ratio à quo inſtituta.ſyn. de temp.5
Iphicratides.ſyn.de veſt 14
ire in alia omnia,quid.ſyn.de Mag.8
ite Miſſa eſt,quid.ſyn.de ſacrif.17
iris Iunonis nuncia ſyn.de Iride.71
Iris Iunonis lectum ſternit.ibid.
Iris Deos luſtrat ibid.
Iris fœminas corpore liberat. ibid.
iridis parentes.ibid.
iridis deſcriptio ex Ariſt.ibid.
iridis colorum cauſa triplex.ibid.32
iridis color puniceus, purpureus, flauus, vnde.ibid.
iridis cōſtituendae cauſae triplex,Sol, oculus, nubes.ibid.32
iris in nube rorida appoſita.ibid.33
iris cur ſemicircularis.ibid.33
iris cur tricolor. ibid.36
iris circularis, & concaua, cur.ibidem 36
iris meridionalis cur à Septentrionalibus non viſa.ibid.38
iris a Luna quæ, & non à ſtellis, & cur.ibid.38
iris fit per reflexionem, & refractionem radiorum.ibid.35

iridis materia eſt in profundo irradiata. ibidem 35
iris cur fugientem ſectetur, & ſectantem ſugiat ibidem 35
iris in vapore rorido cur ibidem 35
iridis magnitudo ibidem 34
iridis ſolaris, & lunaris differentia ibidem 39
iridis rotunditas vnde. ibidem 39
iris quomodo à nobis efformari poſſit. ibidem 42
iridis ſigna prognoſtica. ibidem 41
iridis vaticinia poetarum 41
iris mutationis aeris ſignum. ibid. 41
iuppiter Xenius ſyn. de tor. 2
iuſtitium per decem dies in regis morte. ſyn. de ſep. 4
iuſta vnde dicta. ſyn. de Lud. 3
iugulatio. ſyn. de tor. 20
iudicij formula. ſyn. de Mag. 12
ius trium liberorum ſyn. de Nupt. 3
iurati tantum ſententias ferebant. S. de ſuffr. 18
ius quinctgrelationis quid. ſyn. de ſuffr. 85
ius referendi in ſenatum penes quos eſſet. ſyn de ſuffr. 85

L

LAmpades ardentes. ſyn de tor. 21
Lapidatio. ibid.
Lapidatio apud varios. ſyn. de tor. 21
Lapidibus cæſa facies. ibid.
Lapidicina, Laconica ſyn. de tor. 21
Laquei viliſſima pœna. ibid.
Latus clauus quotuplex. ſyn. de veſt. 2
Lacerna, quæ. ſyn. de veſt. 3
Lacerna, quæ. ſyn. de veſt. 14
Leaena, Lacidae, Laena, Lanetum, Latus clauus quid. ſyn. de veſt. 14
Laticlauium, quid. ſyn. de veſt. 28
Labarus, quid. ſyn. de aquil. 11
Lampada curſu tradebant. ſyn. de Gymn. 5
laribus quando ſacrificatum. ſyn. de ſacri. 9
lararia quæ. ſyn. de temp. 7
lararij Magiſter. ſyn. de temp. 7
lararium fori priuatorum. ſynop. de temp. 7
lautia, munera legatorum. ſy. de teſſ. 3
lauri roſa ſimtriumpho. ſyn. de trium. 16
lanceis cur transfixi, cruci affixi. ſyn. de tor. 8
laceratio. ſyn. de tor. 20
laconicum quid. ſyn. de tor. 20
laminæ ferreæ. ſyn. de tor. 21
[illegible] ſyn. de reli. 8
lectiſternia quæ. ſyn. de temp. 6
lectiſterniator quis & eius officium. ſyn. de Con. 4
lecti cubiculares. ſyn. de Con. 4
lectorum materia. ibidem
lens, ac ſal mortuis appoſitus. ſyn. de lud. 2
lemuria, ſiue lemuralia ſacra. ſyn. de lud. 4
leges XII. tabularum de funeribus. ſyn. de lud. 6
lectis elati potentiores. Syn. de lud. 7
lebetes feruentes ſynop. de tor. 22
lectus ferreus ibidem
Lex. Syn. de veſt. 2

Le.

ledus quid. ſyn. de veſt. 14
leuidenſe. ibidem
leuitonarium. ſyn. de veſt. 14
legati duplices olim, eorum numerus, & alia. ſyn. de Mag. 21
leucophæus color qui. ſyn. de col. 4
leucoparyphus color qui. ibidem
leges Nuptiales Romanorum. ſyn. de Nupt. 2
lecti mutati in ſecundis nuptijs. ſyn. de ſpon. 5
lectus genialis quis. ſyn. de nupt. 9
libatum quicquid. ſyn. de reli. 2
lictor ante Pontificem. car. ſyn. de ſacri. 5
libamina quæ. ſyn de ſacri. 6
libatio duplex in ſacris. Synop. de ſacrif. 6
libatio vini. ſyn. de ſacri. 6
libatio ſanguinis cum quibus. ſyn. de ſacri. 6
libamina inter cæſa. ſyn. de ſacri. 7
litteræ conuiuales quæ. ſyn. de con. 7
libri iuxta cœnacula. ſyn. de con. 9
libitinarij qui. ſyn. de fun. 3
lingua exciſa. ſyn. de tor. 22
limbres, limbres. ſyn. de veſt. 15
limus. ibidem
lictores qui. ſyn. de Mag. 23
lictores quorum Magiſtratuum. ibid.
libertatis auſpicium è noua nupta. Syn. de ſpon. 10
lixiarchicus liber quis. ſyn. de ſuff. 29
loca, vbi portenta, ſacra. Synop. de temp. 3
loca capta ab hoſtibus deſinunt eſſe ſacra. ſyn. de de temp. 5
longitudo, & latitudo lecti. Synop. de Con. 4
locus coenæ dicta. Zeta. ſyn. de con. 12
lorum quid. ſyn. de tor. 19
lora vincula. ſyn. de tor. 22
lopas quid. ſyn de veſt. 15
loroſcon. ibidem
luperci qui, à quo inſtituti. ſyn. de Reli. 5
ludis qui præſidebant. ſyn. de reli. 18
ludi vbi facti. ibidem
lumina in templis. ſyn. de ſacri. 4
luſtralia quæ. ſyn. de ſacri. 7
luci qui. ſyn. de temp. 4
ludi in dedicatione templi. Synop. de temp. 7
lugentium habitus. ſyn. de fun. 4
luſtratio facta ad cineres. Synop. de fun. 5
luſtrati abeuntes à funere, & iuſtis. ſyn. de fun. 6
luctus publicus, quibus ex cauſis minutus. ſyn. de fun. 7
luctus priuatus, quibus ex cauſis diminutus. ſyn. de fun. 7
lucernæ in cryptis ſepulchralibus. ſyn. de fun. 8
luctus quandiu apud Græcos in funeribus. Syn. de ſep. 5
ludorum inferorum tria genera. S. de Lud. 5
lumbones, lumbares qui. S. de veſt. 15
luteus color qui. Syn. de col. 7
lutrophori Athen. Syn. de nupt. 7
luſtratio quid. ſyn. de luſt. 2
luſtratio claſſis, exercitus, rogi, vrbis, equorum, curiarum concionis, ouiū, inſulæ, aruorum, agri, contra ſiccitatem, contra famem, ſomniorum,

portentorum, terremotus, generum nefandorum, grandinis, nubium, erucarum, columborum oſtentorum exequiarum. ſyn. de Luſt. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9
luſtratio in omnibus ſacris neceſſaria ibidem 10
luſtratio facta in multis corporis partibus. ibidem
luſtralia quæ. ibidem 11
lucta quid, vnde dicta. S. de Gymn. 3
luctaturi vncti. Syn. de Gymn. 4
ludi Scenici Circenſes, Gladiatorij, funerei, qui Syn. de Gymn. 7
lumen induit colorem rerum per quas tranſit. ſyn. de iride 36
luſtrationes matutinæ. S. de mane. 60
lyra in conniuijs pulſata. ſyn. de con. 11
lydus qui. ſyn. de veſt. 15
lydiæ mulieres ſtupro dotem contrahebant. ſyn. de Nupt. 6
lycurgus Lacedæmoniorum legiſlator. ſynop. de rep. 53

M

Magiſter collegij augurum. Syn. de Reli. 5
Manus lotæ ante ſacra. S. de ſacri. 7
Manus lauabant precaturi. Synop. de ſacri. 8
Manum adrie. Synop. de ſacri. 9
Manus diuerſæ in precibus ſuperũ, & inferum ſyn. de ſacri. 11
Magica incantatio triplex. Synop. de ſacri. 12
Magmentarium quid. S. de ſacri. 16
Macedonum ritus accumbendi. Synop. de Con. 6
Magij opinio de equuleo. S. de Tor. 11
Mala manſio Syn. de Tor. 22
Manus, pedeſque præciſi. ibidem
Manicæ. ibidem
Macrochira quid. Syn. de veſt. 15
Mafortes, Mamillare, Mandya, Manica, Mantile, Mantelium, Mappa, Mantellum, Manutergium, Maſtruca — quid. Syn. de veſtim. 15
Magiſtratus quid. ſyn. de Mag. 2
Magiſtratus Romanorũ diuiſio. ibid.
Magiſtratus Vrbani maiores ordinarij. ſyn. de Mag. 2
Magiſtratus Vrbani maiores extra ordinem. ibid.
Magiſtratus minores ordinarij. ſyn. de Mag. 2
Maiores magiſtratus, qui. Synop. de Mag. 3
Magiſtratus ordinarij, qui. ibid.
Magiſter equitum, qui. ſynop. de Magiſt. 13
Magiſtratus alij. ſyn. de mag. 19
Magiſtratus minores varij. Synop. de mag. 21
Matrimonia cum peregrinis illicita. Syn. de Nup. 5
Malum cytonium voratum à ſponſa. Syn. de Nupt. 7
Manipuli ſigna Romuli. Synop. de Aq. 16
Manipulorum ſignum, quod. ſynop. de Aquil. 11

Mani-

Manipulo cuique ſuum ſignum. ibidem.
Manilius primus nobilium deſciuit ad plebem. Syn. de ſuf. 21
Magiſtratuum genera quinque ex Platone. ſyn de Rep. 47
Magiſtratus quis habere poterat Senatum. ſyn. de ſuf. 25
Magiſtratus electio triplex. Syn. de Rep. 48
Magiſtratus diuiſio triplex. ibid.
Magiſtratus populi vniuerſi Athen. quis. ibid. 50
Magiſtratus Tribuum Athen. quis. ibidem
Magiſtratus Vrbium Athen. quis. ibidem
Magiſtratus Spartani ex pop. ſyn. de Reg. 53
Manna quid. ſyn. de melle. 64
Manna quando lecta. ibid. 68
Mane vnde dictum. ſyn. de Mane. 52
Manus bonus. ibid.
Manus cerus. ibid.
Matutinæ preces, frons. ibid.
Matutina memoria firma. ibid. 61
Matutinæ horæ negocijs deſtinata, & ſacrificijs, pomeridianæ ludis, & leuibus. ſyn. de Mane. 54
Matutinus ſuffitus Ægyptiorum. ibidem 61
Matutinæ luſtrationes. ibid. 60
Matutinæ militiæ ratio. ibid. 60
Mellonymphi, qui. ſyn. de nup. 12
Menſtrua ſacra Dijs maximè. Syn. de ſacrif. 5
Menſa anclaris, quæ. Sy. de Temp. 4
Menſa dicatio. Syn. de Temp. 5
Merenda, quæ. Syn. de Con. 3
Menſa cur nunquam vacua relicta. Syn. de Con. 8
Menſæ variæ. ſyn. de Con. 10
Menſæ an opertæ. ſyn. de con. 10
Menſæ tot, quot miſſus. Synop. de con. 10
Ad metalla damnati. ſyn. de Tor. 3
Metallarij. ibid.
Ad metellum, & ad opus damnati, in quo differant. ſyn. de Tor. 3
Metalli ſupplicium. ſyn. de tor. 23
Metallo addicti. ibid.
Metallini qui. ſyn. de tor. 24
Melena quid ſyn. de veſt. 15
Mendicula. ibid.
Melinus color, qui. ſyn. de col. 1
Melinus color, qui. ſyn de col. 7
Menſis, quid. ſyn. de tem. 6
Menſis Phyſicus. ibid.
Menſis ſolaris. ibid.
Menſis Lunaris. ibid.
Mercurius pacis arbiter. ſynop. de Iride. 31
Mercurius mares corpore ſoluit, Iris fœminas. ibid.
Meliores anni, ætas melior quæ. ſyn. de mane. 54
Mel quid. ſyn. de melle. 64
mel agreſte manna. ibid.
mel vitam producit. ibid.
meridies publica negotia finit. Syn. de mane. 60
mel à putredine conſeruat. Sy de melle. 64
mellis euaporatione vita producta Democrito. ibid. 63
mel olim ſacrum. ibid.

menſa

menſa Pythagoræ ex pane, & melle. ibid.
mellita optima quæque vocata. ibidem 66.
medicè menſa, quæ. ibid.
medicè viuere, qui. ibid.
menſa profana non ſine ſale. Syn. de ſale. 69
melle manus & lingua in ſacris lita. ſyn. de melle. 63
mellis fauus olim in altaribus. ibid.
mel intus foris oleum dictum Pollionis. ibid.
miniſtri Pontificis nobiliores. Syn. de Reli. 19
miniſtri minus nobiles. ibid.
miniſtri ſacrorum. ſyn. de ſacri. 16
milites coronati laureati ante triumphum. ſyn. de trium. 6
mitrá, quæ. ſyn. de veſt. 10
mitra mitella. ſyn. de veſt. 16
miniſtri magiſtratuum qui. ſynop. de mag. 3
militaris purpura, quæ. ſynop. de color. 9
minos Cretenſium legiſlator. ſyn. de Reg. 53
modi tres exorandi Deos. ſyn. de ſacrif. 4
mortuos lugendi ritus externorum. Sy. de Fun. 6
mortuis data primitiæ, & hoſtia. Syn. de ſep. 2
monarchia, & alij ludi in funeribus. Syn. de ſep. 3
mors regis enuntiata per totam regionem apud quos. Syn. de ſep. 4
mortuorum in bello regum funus, quomodo celebratum apud Lacedæm. Syn. de ſep. 4
mortui ad Orientem conuerſi a quibus Syn. de ſep. 5
mortui ad Occidentem conuerſi a quibus. ibid.
mors in cruce, quæ. Syn. de tor. 8
mortui appenſi cruci. Syn. de tor. 9
mollicina, quæ. Syn. de veſt. 16
monarchia, quæ, et optima Reſp. Syn. de Rep. 45
monarchiæ laus, & commoda. Syn. de Rep. 46 & 48
monarchia belli tempore, Ariſtocratia pacis viget. Syn. de rep. 4
molochinus color. ſyn. de Col. 6
monſtroſi partus vſti. Synop. de Luſtr. 9
monarchia Hebræorum. Synop. de Repub. 50
monarchia varia. ibid. 49
mortui ſale conditi. ſyn. de ſale. 69
mortui melle conditi. ſyn. de melle.
mulcta, quando irrogata. ſyn. de Relig. 18
mulſum datum in funere. ſyn. de Funer. 6
mulſum, qui, & quando, & vbi libarent. ſyn. de lud. 3
murices. ſyn. de tor. 23
muſcarum aculeis expoſiti. Synop. de tor. 23
muſcis expoſiti delibuti, lacte, et melle. ibid.
mullei qui. ſyn. de Veſt. 16
multitia. ibid.
munus prouinciale duplex. ſynop. de mag. 20

Digitized by Google

murex color, qui. ſyn. de col. 8
mulier vſu capta, quomodo liberata. ſyn. de Nup. 3
mulier coempta, quomodo ſoluta. ibidem
mulierum Athenienſium licentia infamis. ſyn. de Nup. 6
mulierum Babyloniorum proſtitutio. ibidem
mulierum fœcunditas à Luna. ſyn. de Nup. 7
munerarij, qui. ſyn. de Gymn. 7
mulſum vitam producit. ſyn. de melle. 65
mulſum menſarum propoma. ibid.
mulſum in quo diſcrepat ab alicâ. ibidem
mycitus, qui. Syn. de Veſt. 16

N

Nauibus fractis impoſiti. Syn. de Tor. 25
Nationis ratiô habità. Syn. de Nup. 2
Narbonenſis Gallia, quando, & a quo in prouinciam redacta. Synop. de ſuff. 29
Nerui, qui. ſyn. de Tor. 28
Niceteria ſupplicatio. ſynop. de Luſtr. 10
Nomen Vrbis in ſacris occultatum. ſyn. de ſacr. 3
Nouendiale ſacrum. ſyn. de Lud. 3
Nouendiales ludi, cur ſic dicti. ibidem
Nonus dies naſcentium, & morientiũ celebris. ibid.
Nouendiale ſacrum dupliciter actũ, & quomodo, & cui, & a quibus inductum. Syn. de Lud. 4
Nouendialis ſacri formula. ibid.
Noegeumi, qui. ſyn. de Veſt. 16
Noctis partes, quæ, & quot. Synop. de Tem. 7
Noctis diuiſio. ibid.
Noua nupta in pelle lanata. Synop. de Nup. 3
Noua nuptæ laus. Syn. de Nup. 9
Nocturnae aues ſuffixæ. Synop. de Luſtr. 9
Nouendiale ſacrum. Synop. de Luſtr. 10
Nobilium primi qui plebeij facti. Syn. de ſuff. 21
Numa religioſiſſimus. ſyn. de reli. 2
Numæ inſtitutio religionis. ſyn. de Reli. 2
Numerus ſacerdotum auctus. ſyn. de Reli. 4
Numellæ. ſyn. de Tor. 25
Nubentium præmia. ſyn. de nupt. 2
Nudipedalia cœlibum. ſyn. de nupt. 8
Nudipedalia ad pluuiam. ibidem
Nuptæ oliuâ coronatæ. ſyn. de ſpon. 2
Nuptiæ vnde dictæ ibidem
Nuptiæ ſecundæ quo ritu celebratæ. ſyn. de ſpon. 5
Nuptæ nouæ coronatæ ſyn. de ſpon. 8
Numina cui vis menſi addicta. Sy. de Temp 2
Nuptialis dies albo lapillo ſignatus, albo vellere ductus. ſyn. de ſpon. 2
Nuptiæ vnde dictæ. ibidem
Nuces cur ſparſæ in nuptijs. Syn. de ſpon. 9
Nuptiales dij qui. ſyn. de ſpon. 12

Nu-

Nubium expiatio.ſyn.de luſtr.9
Nymphides quæ Syn de veſt.16

O

OBlatiua auguria.ſyn.de reli.6
Obſecratio quæ. ſyn.de ſacri.
Obſecrare, reſecrare quid. ibidem
Obolus.& offa in ore mortuorum. S.de Fun.8
Obeliſci ferrei. ſyn.de Tor.26
Obſcura purpura quæ. ſyn.de col.9
Oculi,& ora expirantis clauſa. ſyn.de Fun.2
Oculi morientium cur clauſi.ſynop.de Fun.3
Oculi aperti cadaueri ſuper rogum, & cur.ſyn. de Fun.5
Oculi effoſſi.ſyn.de Tor.16
Ocrea quotuplex.ſyn.de veſt.3.& 16
Oculi Mineruæ cæſij, oculi Neptuni cæruleі,vnde Glaucus. ſyn.de col.5
Ochra color qui.Syn.de col.7
Oculus medius inter ſolem, & nubem in iride. Syn. de iride 38
Odores illati, & lucernæ accenſa ſepulchris Syn.de Fun.2
Oeconomia, & Politia quis ordo.ſyn. de rep.48
Officium ſenatoris quod. S.de Mag.6
Oleum ebulliens.ſyn.de Tor.26
Olla ænea quæ. ſyn.de Tor.26
Olla feruens. ibidem
Olympias quid. Syn. de tem.3
Oligarchia quæ. Syn.de rep.45
Opiſtorrepis quid.Syn.de veſt.16
Optimatum adminiſtratio commendatur. ſynop.de rep.47
Oratio commendatoria. S.de ſacri.13
Oribion.Syn.de Con.12
Ornamenta triumphalia quæ. Synop. de Trium.10
Orbiculare quid. S.de Tor.26
Ornamenta mulierum quæ. Synop.de Veſt.4
Orarium quid. ſyn.de veſt.16
Orphina.ibidem
Ornamenta varia quæ.ſyn.de veſt.29
Origo rerumpub.quæ. ſyn.de rep. 47
Ouatio quæ & vnde dicta.ſynop.de Triump.8
Ouationis cauſæ. ibidem
Ouans quis primus.Sy.de Triump.9
Ouantium corona myrtea. Synop.de trium.9
Oua in nuptijs inauſpicata. Synop. de nupt.11
Oſcines aues.ſyn. de Reli.6
Os, ſeu digitus è rogo ad ſepulturam, ſyn.de Fun.6
Oſſa quomodo lecta.ſyn.de Fun.6
Oſſa, & cineres quomodo diſperſa. S. de Fun.6
Oſſilegij modus.ſyn.de Fun.8
Oſſa qui legerent.ibidem
Oſſarium quid. Syn.de Fun. 8
Oſſilegij tempus. Syn. de Fun.8
Oſſa, & membra non abſcindenda cadaueribus.Syn.de lud.6
Oſtraciſmus in quo differat ab exilio, ſyn. de Tor.15
Otho quid. ſyn.de veſt.16
Oſtrinus color qui.ſyn.de col.9
Oſtrum quod. ibid.
Oſtentorum luſtratio. ſyn.de luſt.10
Oxobata quæ. ſyn.de veſt.16
Oxypederotina. ibidem

Pater

P

PAter patratus qui. ſyn. de veli.9
Partitio ciborum. ſyn. de Con.8
Partes miſſa abſentibus. Synop. de Con.10
Panis qualis. ſyn. de Con.11
Paean cantatus ante pugnam, & poſt victoriam. ſyn. de trium 8
Parentantes ſedebant. ſyn. de Fun.9
Parentationis genus apud Hebraes. ſyn. de ſep.3
Parentalia vnde dicta. ſyn. de lud.2
Parentalia nono die facta. Synop. de Lud.4
Patibulum à cruce quomodo differat. Syn. de Tor.8
Parricidarum pœna. ſyn. de Tor.9
Parricidarum pœna apud Aegyptios. Syn. de Tor.10
Parricidarum pœna apud Luſitanos. Ibidem.
Palus dentatus. Syn. de Tor.11
Pali praacuti. Syn. de Tor.26
Paratiſmus. ibidem
Patibulati. Syn. de Tor 23
Paludamentum quotuplex. ſyn. de veſt.3
Palla quæ. ſynop. de veſt.16
Pallium ſyn. de veſt.17
Palliaſtrum. ibidem
Paludamentum
Pannus
Panniculeria
Parachlamys — quid. S. de veſt.17
Parada
Paragaudes
Paralurges
Parapechy. ſyn. de veſt.18
Parnacides. ibidem
Paryphes. ſyn. de veſt.18
Patagium. ibidem.
Patricia purpura quæ. ſyn. de col.9
Panis geſtatus in nuptijs cum coronà querna. ſyn. de nupt.6
Parochus auſpex quis Synop. de nupt. 11
Paranymphus quis. ibidem
Palilia ſacra quæ. ſyn. de iuſt.5
Paleſtra locus peculiaris ineta. ſyn. de Gymn 3
Pancratium quid. ibidem 4
Pancratiaſtæ qui ibidem 6
Patritij qui, & quæ auctoritas. ſyn. de ſuffr.23
Patricij à plebeijs adoptati quid amittebant. ibidem
Perſarum adoratio in monte. Syn. de Reli.3
Peccatum publicum, aut priuatum. ſyn de Reli.18
Periurium, & fraus quatenus punita Pontifice. ibidem
Peruigilia quæ quando. Synop. de ſacri. 4
in Peruigilijs reſponſa Deum. Syn. de ſacri.4
Perſarum opinio de Deo. ſynop. de temp 8
Pelle lectis ſtrata. ſyn. de Con 4
Pectines ferrei. ſyn. de Tor. 26
Pedicæ. ibidem
Pentingen quid. ibidem
Penula quid. ſyn. de veſt.3
Pedules quæ. Syn. de veſt. 28
Pellicea. ibidem

Pelyntra } quid. S. de veſt. 28
Peniculamentum
Pentectenes
Penula
Peplum
Pera
Peribaris
periclycis
Perileuca
Perineſſa
Periſcelis
Peripetaſmata quæ. ſyn. de veſt. 29
Periſtroma quid. ibidem
perinoma } Syn. de veſt. 29
Perinomium
Perizomata
Perones
Petaſus
Pexa
Pes ſiniſter in ſacris exutus. Syn. de Nupt. 8
Pes oſculatus. ibidem
Pedibus nudis Deus adoratus. Syn. de Nupt. 8
Pedibus nudis Deus adorandus. ibid.
Pecunia cuſa in nuptijs. ſyn. de ſpon. 5
Pecunia data vultibus nubentium notata. Syn. de ſpon. 6
Periodicus motus. ſyn. de tem. 6
Periſtiarchus quis. ſyn. de luſt. 4
Peſtifera fulmina peremptoria quæ. Synop. de luſtr. 8
pentaplum quid. ſyn. de Gymn. 5
pentathli qui. ibidem 6
pertinacis imperium cur mali ominis. ſyn. de ſuffr. 28
peripoli qui apud Athen. Synop. de ſuffr. 29
perioeci, ſerui Cretenſium. S. de rep. 53
philoteſius crater Syn. de Con. 8
phaſiolion quid. Syn. de veſt. 29
phæcaſus quid. ibid. m
phylacterium quid. Syn. de veſt. 29
piacula curata per Pontificem. ſyn. de Reli 16
piſcina ad Templum. ſyn. de temp 4
pileus quotuplex. ſyn. de veſt. 3
pileus qui. ſyn. de veſt. 29
pileorum varia genera. ibidem
pilei ſacerdotales. Synop. de veſt. 29
pilei viatorij. ſyn. de veſt. 30
picta purpura quæ. ſyn. de Col. 9
piaculare ſacrum ad numina placanda. Synop. de luct. 9
pila in ſphæriſterio. Syn de Gym. 2
plumbata quæ. Syn. de Tor. 26
plaga quæ. Syn de veſt. 30
plagula quæ. ibidem
plebeij commendati in clientelam ſenatorum. Syn. de Mag. 4
plebeij tribuum moti, & ærarij facti. Syn. de mag. 11
plenilunium tempus nuptiarum. Syn. de ſpon. 4
plebeij adoptati à patricijs. Synop. de ſuffr. 21
plebeij facti patricij qui. ibid. 23
plebeij qui, & quæ auctoritas. ibid. 23
platonis ratio de rerumpub. diſtinctione. ſynop. de rep. 44
Pontificum omnia ſacra. Synop. de Reli. 4
potitij pinarij qui. ſyn. de Reli. 5
pontificatus dignitas. Syn. de Reli 12
pontifex primus a quo inſtitutus. Syn. de Reli. 14

pon-

pontificis Etymon.ibid.
pontificis nomen commune omnibus ſacerdotibus. ibid.
pontifex Max. a Collegio cooptatus. ibidem
pontificatus apud patricios quamdiu. ibidem
pontificatus communicatus. ibid.
pontificatus dignitas. Syn.de Reli.15
pontifices in rebus deſperatis Reipublicae ſummam tractabant.ibid.
pontifex nullus,niſi curialis.ibid.
pontificis officia.ibid.
pontificis inſignia ibid.
pontifices minores, & eorum munus. ibidem.
Pōtificis cura circa lites, leges nouas ibidem
Pontificis cura,circa religionem.Syn. de Reli.16
Pontifices ſacris ſolemnibus.ibid.
Pontificale pomerianum. Synop. de Reli. 17
Pontificum militia immunitas,& priuilegia.ibid.
Pontificum iuriſdictio.ibid.
Pœna multa,quae.Syn.de Reli.18
pœna,quando irrogata.ibid.
pœna peccati quadruplex. Syn.de Relig.18
pontifices a quibus coacti. ibid.
pontificis fiſcus.ibid.
pont. num & inſign. ibidem
pontifex poſt ſacrificantem.ſynop.de ſacrif. 5
pontifex conuerſus ad Orientem in victima cedenda.ſyn.de ſacrif.6
porricere,quid.ſyn.de ſacr.7.
pollucere cui datum. Synop. de Sacrif 16
pollucere,quid.ibid.
portiones, cuiquè diuiſae. Synop.de Con.7
pompa triumphalis,quae. Synop.de triump.5
pompa ouantis.Syn.de triump.9
peplum quod apud Graecos. Synop.de triump.9
pollinctores ſerui libitinarij. Synop.de Fun.3
poſt rogum ,ſeu ſepulturam quid olim per actum.Syn.de fun.5
pollinctura,quid.Syn.de lud.3
pompa ſuperſtitioſa funeribus vetita. ſyn.de lud.6
pœna triplex.Syn.de tor.2
pondera plumbea.ſyn.de tor.26
pollicibus ſuſpenſ.ibid.
pondera lapidum ibid.
poderis, quæ.ſyn.de veſt.30
podonymus.ibid.
polymita.ſyn.de veſt.30
poteſtas regia prima dignitas. Syn.de mag.3
poteſtas,& Imperium,et quid vtrumque.ſyn.de mag.20
porphyriaceus odor,qui.Syn.de Col.8
porcus immolatus in nuptijs. Syn. de Nup.6
poſtes floribus lana, vnguentis ornati. ſyn de ſpon.8
portentorum expiatio,qua. Synop.de luſtr.8
poſtulio ſacrum quod. ibid.
poſtularia fulmina.ibid.
populi Romani diſtributio . Synop.de

ſuffr.10
palmaribus quis.ſyn.de ſuf.51
praeconis vox in ſacris.Synop.de Relig.3
praepetes aues.ſyn.de reli 6
prodigia per Pontifices procurata. Syn.de reli.16
praetor Vrbanus publicis ludis praeerat.Syn.de Reli.16
preces praeuiae,quae. Synop.de Sacrif.5
preces ad aras ante ſacrum. Synop.de ſacrif.6
proſiciae,quae.ſyn de ſacr.7
precatio in ſacris quae.ſyn.de ſacr.13
precatio depulſoria, quae. Synop.de ſacrif.13
precationes,quae.ſyn.de ſacr.13
prandij tempus.ſyn.de Con.3
prandium ſtatarium.ſyn.de Con.6
precatio ante triumphum. Synop de triump.5
precatio triumphantis in Capitolio. Syn.de triump.7
praeconis formula in efferendo cadauere ſyn.de Triump.4
praeficae in funere,cur.ſynop.de Fun.4
preciosa iniecta in rogum. Syn.de Fun.5
praeficae,quae in funere. Synop. de Fun.5
principes ſepulti in montibus. Syn.de Fun.9
praelum tormentum.ſyn.de tor.26
praetexta quotuplex.Syn.de veſt.2
praeclauium,quod. Syn.de veſt.30
praetexta
praetextum } quid.ſyn.de veſt.30
praſina
princeps Senatus,qui. Syn.de mag.6
praetores,qui quando creati, & quomodo.ſyn.de mag.11
praetores.cur creati.ibid.
prætor Vrbanus qui.ſyn.de mag.11
prætor peregrinus. ibid.
Inter Prætorem Vrbanum, & peregrinum diſcrimen. S.de Magiſt.11
praetorum inſignia.ſyn.de mag.2
praetorum officia.ſyn de mag.12
praetoris Vrbani cur.ibid.
praetoris peregrini ius.Synop.de Magiſt.12
praefecti aerarij qui.ſyn.de Mag.13
praefecti aerarij inſtituti.ibid.
praefectus praetorio a quo inſtitutus. ſyn.de mag.18
praefectus frumenti,& alij ibid.
proconſules quot modis dicti. Synop. de mag.19
prouinciae Coſs.quot.ibid.
prouinciae praetoriae quae. Synop.de mag.19
procoſs.qui prouincias adirent prima ti ibid.
procoſs.quando,& a quibus creati.ſy. de mag.20
procoſs.ornamenta,& comitatus qualis.ibid. Viaticum, Comitatus.
prouincias adituri regēdas,quid prius facerent. ſyn.de mag.20
procoſ. prouinciam ſucceſſori quomodo dabant.ibid.
procoſs triumphum petituri ritus, & reddita ratio de adminiſtrata prouincia.

uincia.ſyn.de mag.21
prouinciarum diuiſio ab Auguſto facta.ibid.
praefecti prouinciarum, qui, & eorum ius.ſyn.de mag.2
praetorum inſignia, tempus quod.ibid.
propraetores dicti qui.ſyn. de mag.21
praecones qui.ſyn.de mag 23
preſſus color, qui.ſyn de Col.4
praſinus color, qui.ſyn.de Col.6
praeſidialis purpura, quae. Synop de Col.9
praetextata verba, quae in nuptijs.ſyn. de Nup.4
praerogatiuae cenſurae omen. Syn.de ſuffr.20
prouincia quid.ſyn.de ſuf.24
prouinciae ius omnium deterrimũ. ibi.
prouinciae vectigales, quae. ibid.
prouinciae immunes, quae ibid.
prouinciae liberae, quae.ibid.
prouinciae formam quae regiones acciperent.ibid.21
primitiae fructuum Deo dicatae. Syn. de mane.59
proaulia, quae. Syn.de Nup.9
protelia, quae.ibid.
progamia, quae.ibid.
protelij qui.Syn.de Nup.11
promneſtria, quae. Syn.de Nup 2
praecidanea porca, quae. Synop.de luſtr.6
promethea ludi, qui. ſyn.de Gymn.5
praſinus color.ibid.6
prima tonſura, quid.ſyn.de ſuf.21
prouincia quid, quotuplex. ſynop.de ſuffr.25
prouinciae formam accipere, quid ib.
prouincia vnde dicta.ibid.26
prouincia prima Rom. Sicilia.ibid.26
prouinciae Cõſulares Praetoriae, quae quot.ibid.
prouinciae pop.aut Caeſaris, quae.ibid.
prytanes qui.ſyn. de Reſp.51
prytaneum vbi, & quid ibid.
pſeudoaltina, veſtis, quae. ſynop.de Veſt.30
pullariorum auguria.ſyn.de Reli 7
puellae, & pueri detondent crines in parentatione, quos illae fuſo inuolunt.ſyn.de ſep.3
puncti cruciati.ſyn.de tor.26
puteo demerſi.ſyn.de tor.28
purpura quotuplex.ſyn.de veſt.3
pulla veſtis, quae.ſyn de veſt.30
pullus color, qui. ſyn.de col.4
pullus color, vnde dictus.ibid.
purpura, quid, & quotuplex.ſynop.de col.8
purpureus color, qui.ibid.
purpurae ſpecies ſyn.de col.8
purpura inſignis.ibid.
puer ſitulam tenens in ſepulchrum celibum.ſyn.de Nup.7
purificatio triplex.ſyn.de luſtr.7
purificatio Veſtalium ibid.9
pugiles, qui.ſyn.de Gymn.4
puniceus, purpureus color in Iride vnde.ſyn.de Iride.32
puniceus color ſupremus, purpureus infimus in Iride.ibid.33
pythia, Nemea, quae. ſynop de Gymn.7
pyrrhica ſaltatio.ſyn.de Gymn.5

Qua-

Q

QVadrapulæ veſtes quæ. ſynop. de veſt.20
Quatuoruiri viarum qui. Synop. de Mag.18
Quæſtores qui. ſyn. de Mag.14
Quæſtores quot. ibidem
Quæſtores prouinciarum. ſynop. de Mag.14
Quæſtura primus Magiſtratus. Syn. de Mag. 15
Quæſtores ex quibus lecti. ibidem
Quæſtorum officia. Syn. de Mag.15
Quæſtoris Vrbani officia. ibidem
Quæſtores varij. ſyn. de Mag.15
Quæſtorum, & Propratorum dignitas, & officium. ſyn. de Mag.22
Quæſtorum miniſtri. ibidem
Quæſtorum inſignia. ſyn. de Mag.22
Quiſpiliata veſtis quæ. ſyn. de veſt.20
Quinquertiones qui. ſyn. de Gymn.6
Qui circæ ſigna militaria. ſynop. de Aquil.11

R

RAphaniſmum. ſyn. de Tor.26
Radijs ſolis expoſiti. S. de tor.28
Raſura. ibidem
Racana quæ. Syn. de veſt.20
Ralla quæ. Syn. de veſt.20
Rauus color. ſyn. de col.5
Rauus color qui. ſyn. de col.6
Ramalia feſta quæ. ſyn. de luſtr.10
Radij ſolis duplices. ſyn. de iride 33
Radius perpendicularis, obliquus ibidem.33
Radius rectus fortiſſimus ibid.33
Radius quotuplex, quid. ibidem 34
Radius rectus quid. ibidem
Radius reflexus quid. ibidem
Radius refractus quid. ibidem
Radij tres ad iridis generationem iber
Remora aues ſyn. de Reli.7
Rex ſacrorum. ſyn. de Reli.10
Regis ſacrorum inſtitutio, & cur. ibidem
Rex ſacrificulus quis. ibidem
Regis ſacrorum priuilegia. ibidem
Rex ſacrificulus primus. ibidem
Regis ſacrificuli dignitas ibidem
Rex ſacrificulus a quibus creatus. ibi.
Regis ſacrificuli vxor, dignitas, officium. ſynop. de Reli.11
Regis ſacrorum munus ibidem
Religionis priſcæ diuiſio. ſyn. de rel.12
Rex ſacrorũ, & Flamines aſcripti Collegio Pontificis. ſyn. de reli.17
Religio priſca accedentium ad ſacra Sy. de ſacri.5
Reddi exta quid. Syn. de ſacri 7
Religio Maſſagetarum ſyn de temp.8
Religio Aegyptiorum. ſyn. de temp.8
Refectio quadruplex. Syn. de Con.2
Reſupini olim poſt cœnam. S. de Con.5
Reges mortuo ſuccedentes liberabant ære alieno qui Reip. debebant. ſyn. de ſep.4
Redimiculum. Syn de veſt.16
Rebracchiatorium quod. ſynop. de veſt.30
Rechidina. Synop. de veſt. 31
Recidipnum quod. ibidem
Regilla, Recta tunica, Redimiculum, Reſtis, Reticulum } quid. S. de veſt.21

Repu-

Digitized by Google

Repudij formula, & in quo differat à diuortio. ſyn. de nupt. 4
Repotia quæ. ſyn. de ſpon. 5. 8
Rerumpublicarũ diſcrimen ex Ariſt. & Plat ſyn de rep. 44
Reip. bonæ forma triplex, item malæ. ibidem 44
Reip. forma quàm humanæ naturæ conformis. ſyn. de rep. 47
Reſp. Hebræorum quæ. ſyn. de rep 50
Reſp. Athen. quæ ibidem 50
Reſp. Hebræorum triplex ibidem 50
Reges Athenienſium 17. *ibidem*
Reip. omnis finis. Syn. de rep. 49
Reip. rectæ & non rectæ ſpecies tres. ibidem 49
Reſp. mixta optima. ibidem
Reip. Venetæ omniũ optimæ laus. ibid.
Reſp. antiquæ celebres. ibidem
Reip. Romanæ forma. ibidem 53
Reſp. domeſtica, quæ ibidem
Reſp. interna quæ ibidem
Rhenones qui. Syn. de veſt. 21
Ricinus qui. Synop. de veſt. 21
Rica, Riculæ. ibidem
Rhiza quæ. Syn de veſt. 22
Romani ſine templis quandiu. ſyn. de Temp. 2
Romulus primus triũphator de Acrone Rege. ſyn. de Triump 3
ante rogum, ſeu ſepolturam quid olim peractum. ſyn. de Fun. 2
Rogi, & ſepulchra quàm procul ab ædibus. ſyn. de lud 7
Rotæ ſupplicium. ſyn. de tor. 28
Rota ſeruile ſupplicium. ibidem
Rotæ quadrigæ. ſynop. de tor. 29
Rota quid. ibidem
Rotæ variæ genera. ſyn. de tor. 30
Rota lata. ibidem
Rota arcta. ſyn. de tor. 30
Rufus color qui. ſyn. de Col. 7
Rubellus color ibidem
Ruber color qui. Syn. de Col. 7
Rubiginis expiatio. ſyn. de inſtr. 9

S

SAturnus primus religionis ſator. Synop. de Reli. 2
Sacerdotia quæ ibidem 4
Sacerdotes ſingulorum Deorum. ibid.
Sacerdotes ſingularum rerum. ibidem
Sacerdotes ſine imperio. ibidem
Sacerdotes a quibus lecti. ibidem
Salij qui, vnde dicti. Synop. de Reli. 9
Sacerdotium regis perpetuum. Syn. de Reli. 14
Sacerdotis dignitas quanta. Syn. de Reli. 13
Sacerdotes perpetui qui. ſy de reli. 14
Sacra Bonæ Deæ domi Pontificis ſyn. de Reli. 15
Sacrificium quid. Syn. de ſacri. 2
Sacrorum diuiſio. Synop. de ſacri 3
Sacra publica quæ. Synop. de ſacri. 3
Sacra peregrina. Syn. de ſacri. 4
Sacra ſolemnia ibidem
Sacra ſtata. ibidem
Sacra Imperatiua ibidem
Sacra priuata quæ ibidem
Sacrificia ſolemnia Pontificum. ſyn. de ſacri. 4
Sacra moueri quid. ſyn. de ſacri. 4
Sacrificium quid. ſyn. de ſacri. 5
Sacra in aperto peracta. ſy de ſacri. 5
Sacri quot partes. Syn. de ſacri. 6
Sacerdotes coronati. Syn. de ſacri. 7

Sacri-

Sacrificium priuatum quod. Syn. de ſacri. 8
Sacra varia. Syn. de ſacri. 8
Sacra priuata quæ Synop. de ſacri. 8
Sacra gentilia. Syn. de ſacri. 8
Sacrum Natalitium. S. de ſacri. 8
Sacrum Nuptiale. S. de ſacri. 8
Sacrum in Nuptijs neceſſario. S. de ſacri. 9
Sacra priuata per Curiones. Synop. de ſacri 9
Sacrum pauperum quod. S. de ſacri. 9
Sacrum peregrinantium. S. de ſacri. 9
ſacrum in puerperio. S. de ſacri 9
ante ſacrum quanta præparatio. S. de ſacri 9
ſacra pura, Romæ olim, & ſine ſtrepitu. S. de ſacri. 9
ſacra in abditis locis. S. de ſacri. 10
ſacra deſpici quid. ibidem
ſacra inferorum vbi. S. de ſacri. 11
ſacrorum inferorum à ſuperis diſcrimen. S. de ſacri. 11
ſacra diurna ſuperis, nocturna inferis. Ibidem
ſacra magica quando, & à quibus facta. ibidem
ſacrificio peracto quid actum. Syn. de ſacri. 15
ante ſacrum, & poſt ſacrum quid actum. S. de de ſacri. 17
ſacella nulla priuata in ædibus. Sy. de Temp. 3
ſacrarium locus Templi. S. de temp. 6
ſacrificia Larium quæ. S. de temp. 7
ſacrificium Perſarum. S. de temp 8
ſacrificium Thebanorum. Synop. de Temp 9
poſt ſacrificium Aegyptij quid agunt. Ibidem
ſalutabant ſe mutuo in fine Conuiniorum. Syn. de Con. 13
ſalutatio hoſpitalis. ſyn. de Teſſ. 2
ſandapila. ſyn. de Fun. 6
ſacerdotes à funeſtis remoti. ſynop. de Fun. 4
ſanguine non litandū Manibus. ſyn. de Lu. 6
ſagittis configere. ſyn. de Tor. 30
ſarmentitium tormentum. ibidem
ſarmentitij, & ſemaxij Chriſtiani. cur. ſyn. de Tor. 30
ſartago feruens tormentum. ſynop. de Tor. 31
ſagum quotuplex ſyn. de veſt. 3
ſabarium quid. ſyn. de veſt. 22
ſagum quod. Ibidem
ſagum quotuplex. Ibidem
ſagulum, ſagochlamys, ſagiſma, ſamitum, ſandalium, ſaraballum, ſarabara, ſaracum, ſarages } quod. S. de veſt. 22
ſarranæ vertes quæ. ſyn. de Col. 8
ſandarachinus color qui. ſy. de Col. 10
ſanguinis ratio. ſyn. de Nupt. 2
ſacrum Iunoni ſine felle. ſyn. de nup. 6
ſacrificia nuptialia. ſyn. de ſpon. 5
ſaltatio, qua & quotuplex. ſynop. de Gymn 5
ſaltationis finis. ibidem 6
ſaltus qualis, & quando. ibidem 6

Digitized by Google

ſacrificatum ſuperis mane, inferis veſperi. ſyn. de mane. 59
ſalini euerſio in menſa omen infauſtũ. ſyn. de ſale. 68
ſalis commoda. ibidem
ſales animi. ibidem
ſalaria dicta ſtipendia profeſſorum. ibidem.
ſalaria via vnde dicta. ibidem
ſal cum pane, & caſeo cibus quotidianus. ibidem
ſal contra podagram ibidem. 69
ſale mortui conditi. ibidem
ſacrum nullum ſine ſale. ibidem
ſalinum ſacrum. ibidem
ſalinum argenteum in ſacris. ibidem
ſalinum remotum in veneficijs ibidem
ſale Aegyptij cur abſtinent. ibid. 70
ſalis vis in generatione. ibidem
ſalacia animalia qua. ibidem
ſal in omnibus apponendum. ibidem
ſale mancipia redempta. ibidem
ſal apponere olim religioſum figulis. ibidem
ſalis modius amicitiæ experimentum. ibidem 71
ſacrum factum ante ſenatum. ſynop. de mag 7
Sacra Perſarũ adoratio. Syn. de reli. 3
Scaphiphori, qui. ſyn. de ſacri. 10
Scaphia, quæ ſyn. de ſacri. 16
Sceua verba à ſacris remota. Syn. de ſacrif. 17
Scolia conuiualia, quæ. ſyn. de con. 11
ſcoliorum argumenta. ſyn. de con. 12
ſcolij inuentor. ibid.
ſcytale Spartana Zifra. Synop. de Teſſ. 6
ſcribendi occultè Caeſaris ratio. ſyn. de Teſſ. 6
ſcamnum Hippocratis. ſynop. de Tormen. 12
ſcaphiſmum, quid. ſyn. de Tor. 23
ſcaphiſmum, quid. ſyn. de tor. 24
ſcaphiſmum, quid. ſyn. de tor. 24
ſcaphiſmum vnde dictum. ibid.
ſcaphiſmus. ſyn. de tor. 31
ſchœniſmus. ibid
ſcorpio ſupplicium. ſyn. de tor. 31
ſcapularis, quid ſyn. de veſt. 22
ſculponeæ. ibid.
ſcribæ, qui. ſyn. de mag. 22
ſcamna, quid. ſyn. de Gymn. 6
Senatus aliquando decernebat de Religionibus. ſyn. de Reli. 17
ſedens Pontifex adorabat. Synop. de ſacrif. 7
ſerpens viſus mali ominis. Synop. de Temp. 3
ſerpentes culti ab Ethnicis, & à Chriſtianis Crux. ſyn. de Temp. 10
ſectio luctus tempore. ſyn. de con. 6
In ſepultura, & rogo quid peractum. ſyn. de Fun. 5
ſepulti olim domi ſuæ. ſyn. de fun. 5
ſepulti nulli olim in vrbe. ibid.
ſepulti in vrbe, qui. ibid.
ſepulchra, vbi. ſyn. de fun. 7
ſepultura Athenienſium, vbi. ibid.
ſepulchra in agris priuatorum. ſyn. de fun. 8
ſepulchra pauperum, vbi. ibid.
ſepulchra ſecus vias. ibid.
ſedes, pro ſepulchro. ſyn de fun. 9
ſepulchrales ritus Perſarum. ſynop. de ſep. 2

ſepulchra Babyloniorum in melle. ſyn. de ſep. 2.
ſepeliendi modus honorificus apud Aegyptios. ibid.
ſepulchra vitrea apud quos. ſynop. de ſep. 2
ſepulchrales mores Scytharum. ſyn. de ſep. 3
ſepulchrales Thracum mores. ibid.
ſepulchrales ritus Lacedæm. ſynop. de ſep. 3
ſepulchra ſingula ſingulis. ſynop. de ſep 5
ſepulta pecunia à quibus ſimul cum mortuis. ibid.
ſepulchra Hircanorum, & canes quibus. ibid.
ſepulchrales canes, qui. ibid.
ſepultura Hyrcana ſyn. de ſep. 6
ſepulti armati milites. ibid.
ſepultus nullus intra muros apud quos. ſyn. de fun. 6
ſepulchralis pompa. ibid.
ſepulchris, quæ inferrentur. ſynop. de Lud. 2.
ſepulturae nullae in Urbe. ſynop. de Lud. 6
ſerui relegati in agris. ſyn. de Tor. 10
ſimulacra lignea Romæ quando. ſyn. de Temp. 6
ſigna vbi locata. ſyn. de Temp. 6
ſigilla quæ ſyn. de Temp. 6.
ſimulachra quò verſa. ibidem
ſilatum quid. ſyn. de Con. 2
ſiticines qui. ſyn. de Fun. 4
ſilicernium ſyn. de Lud. 3
ſigonij opinio de equuleo. Synop. de Tor. 12.
ſigonius reprehenſus de equuleo. ſyn. de Tor. 13
ſicyonia quæ. ſyn. de veſt. 22
ſindon quid. Syn. de veſt. 23
ſinguliones qui. ibidem
ſimulacra Deorum in nuptijs. Synop. de nupt. 9
ſigna militaria quæ. Syn. de aquil. 10
ſignum & vexillum in quo differant. ſyn. de aquil. 10
ſigna aſylum omnium. ibidem
ſortes priuatæ. ſyn. de ſacri. 12
ſortes per ſitulam. ibidem
ſortes publicæ. ibidem
ſomnia captata in delubris. Synop. de Temp. 5
ſortitio ante conuiuium. Syn. de Cor. 7
ſortitiones quæ, cui dicatæ. Synop. de Teſſ. 7
ſortiendi modi quatuordecim. Snop. de Teſſ. 7
ſortitio conuiualis. ſyn. de Teſſ. 7
ſortiendi Dea. ſyn. de Teſſ. 7
ſoteria feſtum. ſyn. de ſep. 6
ſolarium. ſyn. de Tor. 32
ſolis radijs ex poſiti. ibidem
ſoricibus ex poſiti. ſyn. de Tor. 32
ſoccus, ſocculus qui. ſyn. de veſt. 23
ſolea. ibidem
ſortitio nuptialis ſyn. de ſpon. 7
ſocci lutei nuptarum ſyn. de ſpon. 8
ſortitio Magiſtratuum Athenis. ſyn. de rep. 51
ſortitio iudicum Democratiæ cur. ibid.
ſortitio Athenis per litteras. ibidem
ſolon legiſlator Athen. optimus. ibi. 50
ſortitio pancrati aſtarum. ibid. 49

ſortitio

Digitized by Google

ortitio ſyracuſanorum. ibidem 49
ſpartani in robore diſcumbebant. ſyn. de Con.5
ſpolia hoſtilia ante triumphum Syn.de Triump.6
ſpinter, ſpira Syn.de veſt. 23
ſpolas quæ. ibidem
ſpadiceus color qui ſyn. de Col.10
ſponſalium ætas quæ.Syn.de nupt. 2
ſponſa corouata aſphgaragonia.ſyn. de Nupt.6
ſponſalia à ſpondendo.ſyn.de ſpon.3
ſponſalium tempus.ibidem
ſponſalium auſpicia. Syn. de ſpon. 3
ſponſalium ritus externi. Synop. de ſpon.4
ſponſa velata flammeo.ſyn.de ſpon.7
ſponſa ornata ſenis crenibus. ibidem
ſponſa limen ſublimis tranſibat. Syn. de ſpon.9
ſportulæ nuptiales quæ. ſyn. de nup.12
ſphæriſterium quod.ſyn.de Gymn.3
ſpartanorum reſp. quæ. quis legiſlator. Synop.de rep.
ſpartanorum Democratia. Imperator, diſciplina.ibidem 52
ſtrena in ſacris. ſyn. de ſacri.13
ſtatuæ hones maximus. ſyn.de Temp.6
ſtatua dedicatio.ſyn.de Temp.6
ſtragula in lectis. Syn. de Con.4
ſternutamentum in conuiuijs mali ominis. ſyn.de Con.10
ſternutamenti omen.ibidem
ſtipitis pœna crudelis. Synop. de Tor.19
ſtatio ſub Dio. Synop. de Tor.20
in ſtagno rigere. Syn.de Tor.20
ſtrangulati inſepulti. Syn de Tor.22
ſtimuleum. ſynop. de Tor. 28
ſtimulorum ſupplicium. Synop. de Tor.32
ſtipitis tormentum. ibidem
ſtrebla. Synop. de Tor.32
ſtauracinae veſtes quae. Synop. de veſt.23
ſticharium quid. ibidem
ſtragulum
ſtrigium } quod. ſyn.de veſt.23
ſtrophium
ſtadiodromi.ſynop.de Gymn.4
ſtadia curſus qualia. ibidem 5
ſtationes decem. Athenis.Syn.de Rep.
ſuperuacaneae aues.ſyn.de Reli.7
ſupplicatio ad puluinaria quando, & cur.Synop. de ſacri 14
ſues quibus immolati. Syn.de temp.9
ſuperſtitio Carum.ibidem
ſumptus caenarum frugalium. Synop. de Con. 13
ſumma totius tractatus de funeribus in treſpartes diuiſa. ſynop.de Fun.2
ſuperſtitio Grecorum. Synop.de Fun.8
ſumptus nimius funerum interdictus. Synop.de Lud.5.
ſupplicium quid. Synop.de tor. 2
ſuſpendendi nudati. ſyn.de tor.7
ſuſpenſi olim in carcere. Synop. de Tor. 9
ſuſpendij pœna vilis.ſyn.de tor.32
ſubulis torti.ſyn.de tor.32
ſuſpendij pœna vilis. ſyn de tor.33
ſubulis torti. ſyn.de tor.32
ſuſpendij pœna vilis.ſyn.de tor.33
ſuſpendij modi varij.ibidem
ſubligaculum quod. ſyn de veſt.23
ſubligaria quae, ſyn.de veſt 24

ſubminia
ſubarmalia
ſubucula.
ſucula
ſutarium } quid. ſyn. de veſt. 24
ſuffibulum
ſuppa
ſupparus
ſutalares
ſuaſus color. qui. ſynop de col. 4
ſuouetaurilia. ſyn. de luſt. 6
ſulphur in luſtrationibus. ſyn. de luſt. 11
ſus Aeneæ ſignum. ſyn. de Aq. 5
ſuffragium ciueſne ſinguli tulerint in Comitijs. ſyn. de ſuff. 15
ſuffragium ferebant ſinguli ciues. ibid.
ſuffragij iure quinam priuati. ſynop. de ſuffr. 18
ſuffitus Aegyptiorum mane. ſynop. de mane 61
ſententia prima de equuleo. Synop. de Tor. 11
ſententia ſecunda. ibidem
ſententia tertia. ibidem
ſemaxij, ſarmentarij Chriſtiani dicti. Synop. de Tor. 19
ſemiſtigmatia. ſyn. de Tor. 20
ſemaxij Chriſtiani. ſyn. de Tor. 29
ſecti debitores. ſyn. de tor. 31
ſecuris tormentum. ſyn. de tor. 32
ſedes ferrea. ibidem
ſeduculum. ſyn. de tor. 32
ſerra. ibidem
ſegmenta quæ. ſyn. de veſt. 22
ſegmentata quæ ibidem
ſemicinctium quod. ſynop. de veſt. 22
ſemitogium quod. ibidem
ſenatus vnde dictus. ſyn. de mag. 3
ſenatores C. inſtituti à Romulo. ibidem
ſenatores Centum à Tarquinio Priſ. electi. ſyn. de mag. 4
ſenatorum Numerus Trecentorum. Ibidem
ſenatorum Numerus incertus. Syn. de mag 4
ſenatorum genera IV. Ibidem
ſenatores Patricij qui. ſyn. de mag. 4
ſenatores Conſcripti qui. Synop. de mag. 4
ſenatores Allecti. Ibidem
ſenatores Pedarij. ſyn. de mag. 4
ſenatorum ætas XLV. an. Ibidem
ſententiæ dicendæ in ſenatu ordo. Syn. de mag. 4
ſenatorum iura quattuor. Synop. de mag. 6
ſenatores à quibus lecti. ſyn. de mag. 6
ſenatores ante creati, quam in ſenatu lecti. Ibidem
ſenatoriam dignitatem Auguſtus reſtituit. Syn. de mag. 7
ſenatum habere qui poterant. ibidem
ſenatorum abſentium pœna. Synop. de mag. 8
ſenatores quando cogi non poterant venire in ſenatum. ſyn. de mag. 7
ſenaculum quod. ſyn. de mag. 7
ſenatus habendi tempus. Syn. de mag. 7
ſenatus habendi loca. ibidem
ſententiam rogati qui priores. Synop. de mag. 7
ſententias diuidere quid. ibidem
ſenatuſconſulta tribus modis condita. Syn. de mag. 8
ſenatuſconſulta tacita. ſyn. de mag. 8
ſenatus conſulta vbi aſſeruata. Ibidem

ſen-

ſententia lata per diſceſſionem. ſyn. de ſuffr. 20
ſententiae ferendae formula. Syn. de ſuffr. 20
ſenatus conſulta faciẽdi modus triplex. ſyn. de ſuffr. 28
ſenatus Romani vis quanta. ſynop. de Rep. 63
ſeditiones Romæ vnde ortae. ibidem
ſenatus Romani auctoritas ad quę non pertingeret. ibidem 63
ſymballota. ſyn. de veſt. 24
ſymmetria. ibidem
ſyntheſis, ſyrma, ſyrtus } qui. ſyn. de veſt. 24
ſyſira quae. Syn. de veſt. 25
ſynodicus motus quis. Synop. de tem. 7
ſyſſitia quae Spartae. ſyn. de rep. 53

T

Tarquinij religio, ſimulacra, et imagines Romæ ex Ethruria. Syn. de Relig.
Taurilia, quæ. Syn. de lud. 5
Tarentina, quæ. ſyn. de lud. 53
Tarpeia rupes. ſyn. de Tor. 3
Taliſragium. ibid.
Taurea ſcutica. ſyn de tor. 33
Tauro obiecti ſyn de Tor. 33
Tabulæ. ſyn. de veſt. 25
Tapetum. ibid.
Tarentinidium. ſyn. de veſt. 25
Tabellæ per pontem in ciſtulam delatæ in Comitijs. ſyn. de ſuff. 19
Templa aperta media nocte. ſynop. de ſacrif. 4
Templa quando aperta. ſynop. de ſacrif. 4
Templa perpetuò aperta, quæ. ſyn. de ſacrif. 4
In templis diluculo ante ſacrum, quid per actum ſyn. de ſacr. 5
Teneve, quid. ſyn. de ſacri. 5
Tellus inuocata in auſpicijs Nuptialibus. ſyn. de ſacr. 8
Templi ſignificatio triplex. Synop. de temp. 2
Templi definitio. ibid.
Templa nulla apud quos. ibid.
Templa quadrata ad Orientem. ſyn. de temp. 2
Templa omnia ſacra, non ſancta. ibid.
Templum ſanctum quid efficeret. ſyn. de temp. 3
Templum pollutum, quod. ſynop. de temp. 3
Templa rotunda, quæ. ſyn. de temp. 3
Templorum ædificia varia. ſynop. de temp. 4
Templorũ ornamenta interiora. ſyn. de temp. 4
Templa, & arae, quò verſæ. ſynop. de temp. 6
Templa quorum Deorum extra vrbẽ. ſyn. de temp. 7
Templa reſtaurata dicata. ſynop. de temp. 8
In templis Perſarum ſtatuæ nullæ. ſyn. de temp. 8
teſſera, quid. ſyn. de teſſ. 2
teſſerarum inuentor. ibid.
teſſeræ pretium. ſyn. de teſſ. 2
templum teſſerarum ſyn. de teſſ. 2
teſſera hoſpitalitatis. ſyn. de teſſ.

teſſeræ hoſpitalitatis faciendus modus. ſyn.de teſſ 3
teſſeræ ex quo facta. ſyn.de teſſ.4
teſſera hoſpitalitatis ſymbolum . ibid.
teſſeram frangere, & amicitiam dirimere. ſyn.de teſſ.3
teſtari inimicitias. ſyn de teſſ.4
teſſeræ collybiſticæ ibid.
teſſera, vulgo, taglia. ibid.
teſſeræ frumentariæ. ſyn.de teſſ.4
De teſſera belli. ſyn.de teſſ.5
teſſera Pacis, bellique, ſymbolum ſyn. de teſſ.5
teſſera militaris. ſyn.de teſſ.5
teſſerarij, qui. ibid.
teſſera duplex ibid.
teſſera muta, quæ. ſyn.de teſſ.5
teſſera vocalis, quæ. ſyn.de teſſ.5
teſſeræ quando militibus data. ibid.
teſſera expeditionalis. ibid.
teſſera ſignum externum. ſyn.de teſſ.6
teſſera ludus, in quo differat à talo . ſy. de teſſ.6
teſſeræ frumentariæ datæ benemeritis Athenis. ſyn.de teſſ.8
teſtamenti condendi formale. ſynop. de Fun.2
teſtis aduſti. ſyn.de tor.33
terebris confoſſi, qui. ibid.
teſtis contriti, qui. ſyn. de tor.33
tegumenta capitis. ſyn.de veſt.3
tempus infauſtum nuptiarum . ſyn. de ſpon.4
terra in luſtrationibus . ſyn.de luſtr.11
thuris iniectio in ſacris . ſyn.de ſacri 6
tholus qui. ſyn.de temp.6
theriſtrum ſyn.de veſt.25
theſſalicus color, qui. ſyn de col.5
thapſinus color, qui. ibid.
thalaſſus color, qui. ſyn.de col.6
thalaſſio, & hymen in nuptijs cantati. ſyn.de Nupt.9
theſmothetæ, qui. ſyn.de Rep.50
titulus Pontificum. ſyn.de Reli.17
tibia in ouatione. ſyn.de trium.9
tibicen præcedebat funus. ſyn.de fun.4
tibiae, tuba, lumina, cerei in funeribus ſyn de fun.7
tibiarum ornamenta. ſyn.de veſt.3
tiara quæ. ſyn. de veſt.28
titio aquâ intinctum. ſyn. de ſpon.7
timocratia, quæ. ſyn.de Rep.45
timocratia vnde dicta. ſyn. de Rep.47
tormentum quid. ſyn.de tor.2.
tormenta ænea. ſyn.de tor.3
torculari compreſſi. ſyn.de tor.33
tormenta militaria. ſyn.de tor.35
toga quotuplex. ſyn.de veſt.2
toga, quæ. ſyn.de veſt.25
togæ materia }
togæ forma } ſyn.de veſt.25
togæ cingulum }
togæ longitudo, latitudo . ſyn. de Veſtim.26
toga mulierum. ibid.
togæ color }
toga quotuplex } ſyn.de veſt.26
toga prætexta }
toga pura }
toga prætexta cum bulla puerorum patriciorum.26
toga pulla }
toga ſordida }
toga picta } ſyn.de veſt.27
toga palmata }
toga purpurea }

togarũ

togam prætextam qui ferre poßent. ſyn.de Mag.5
toga picta, & ſcipio eburneus permiſſus egregijs Senatoribus. ſynop. de Mag.5
tripudium ſoliſtimum ſyn.de Reli.7
tripudium oſcinum ibid.
tranſlationes reliquiarum apud Pontifices ſyn.de Reli.6
triumuiri Epulonum.ſyn.de Reli.19
triclinium vnde dictum. ſyn.de Con.4
tricliniorum nomina.ſyn de con.4
triumphus vnde dictus.ſyn.de triũ.2
trophæum quid.ibid.
trophæum quomodo factum .ſynop.de trium.2
triumphorum numerus.ſyn.de trium.3
De triumphis leges latæ. Vide ſyn.de trium.3
triumphus petebatur extra vrbem. ſyn.de trium.3
triumphus de quibus non datus. ibid.
triumphum impedientia, quæ. ibid.
triumphantis habitus, vultus. ſyn.de trium.6
Ante triumphum, quæ præcedebant. ibidem
Ante triumphum varia portata. ſyn. de trium 6
Poſt triumphantem, quæ pompa ſequebatur.ſyn.de trium 7
triumphator quid faciebat in Capitolio.ſyn.de trium 7
triumphator quid faciebat in Capitolio.ſyn.de trium.7
triumpho peracto honores qui facti in vita triumphantis ſyn.de trium 8
triumphum contemnentis, quæ pœna.
ſyn.de urium 9
trophæum quibus conceſſum ibid.
triumphus etiam apud Græcos. ſyn.de trium.9
Trochlea tormentum. ſyn.de tor.33
trochlea.ſyn de tor.34
trochleæ modus.ibid.
trabea quotuplex.ſyn.de veſt.3
trabea qua ſyn.de veſt.27
trichila, quæ.ſyn.de veſt.28
trichypha, quæ.ibid.
tribuni celerum, qui.ſyn.de Mag.3
tribuni militum, qui.ſyn.de Mag.14
triumuiri.qui.ibid.
triumuiratus, qui.ſyn.de Mag.14
tribb pl.qui, & cur inſtituti. ſynop.de Mag.15
tribb.pl.quot, & eorum poteſtas. ibid.
tribb.pl.Coſs.non parent.ſyn.de Magiſt.16
tribb.pl.intercedebant.ibid.
tribb.pl.inſignia.ſyn.de Mag.16
tribb.pl.ſubſcriptio.ibid.
tribb pl.habent præbenſionem ſyn.de Mag.16
triumuiri capitales, qui. ſyn.de Magiſt.17
triumuiri nocturni, & valetudinis qui. ibidem
triumuiri monetales. ſyn.de Mag.18
trigon quid.ſyn.de Gymn.3
troiae ludus, quis.ibid.
tuba in triumpho.ſyn.de trium.9
tuba virorum, tibia iuniorum in funere.ſyn de fun 4
tumuli floribus ornati.ſyn.de fun.7
tunica moleſta.ſyn.de tor.20
tunica palmata.ſyn.de veſt.11

tunica quae.ſyn.de veſt.28
tunicae color.ibid.
tunicae verſicolores.ſyn.de veſt.28
tunica palmata.ibid.
tympanum flagellum.ſyn.de tor.34
tyribantina veſtis.ſyn.de veſt.28
tyriamethyſtus color, qui.ſyn.de col.6
tyria purpura,quæ.ſyn.de col.8
tyrannis,quae.ſyn.de Rep.45
tyrannis omnium peſſima.ibid.46
tyrannus nunquam ſeneſcit.ibid.

V

Vaſa ſacrorum,quae . ſyn.de ſacrif.16
valuae templorum.ſyn de temp 3
vaccas non immolant Aegyptij. Syn. de temp.9
Vale ter dictum, & conclamatum.ſyn. de Fun.6
vacca prægnās immolata à vidua nubente ante tempus. Syn.de Nup.5
Vdo quid.Sy.de veſt.29
Veſtalium origo, numerus. Synop.de Reli.12
veſtalium priuilegia, & honor.s.ibid.
Velandi vias ritus in ſacris portandis. ſyn.de ſacri.10
Vela pretenſa varijs locis religionis ergò.Synop. de ſacri.10
Velatio profana.ſyn.de ſacri.11
ver ſacrum. ſyn.de ſacri.13
Veſtis alba cadauerum non ex lana,& cur ſynop.de Fun.3
veſtis mortuorum quæ. ibidem
Verberatio plumbatis.ſyn.de Tor.26
Venenum, cicuta.ſyn de Tor.35
Veſtes iniectæ. ſyn.de Tor.35
Veſtimentorum diuiſio.ſyn. de veſt.2
Veſtimenta ſacra quæ. ibidem
Veſtimenta muliebria. Syn. de veſt.2
Veſtiſpices.ibidem
veſtimenta caſtrenſia. Syn.de veſt.2
Veſtimenta intima. ſyn. de veſt.3
veſtimenta externa, & ornamenta. Syn.de veſt.4
Venſica. ſyn.de veſt 29
ventrale quid. Ibidem
veſtis ſenatorum quæ. ſyn.de mag.5
venetus color qui. Synop. de col.6
Veneris, & Mercurij idem ſacellum. ſynop.de Nupt.7
Verno tempore Perſæ contrahunt ſponſalia. ſynop.de ſpon.4
veſtes maritales textæ ab vxoribus, & matribus. ſyn.de ſpon.11
venetus color qui. ſyn.de Gym.6
Vexillum militare quid.ſyn.de aquil.7
Vexillum pedeſtre triplex. Synop. de aquil.7
Vexillum Prætoriarum Centuriarum, Auxiliarium.ibidem
veſpertina ſtudia laudata. Synop.de mane.52
veſperi leuiſſima quæque mane grauiſſima peracta.ſyn. de mane.59
virgines Saliæ. Syn.de Reli.19
Victima quæ.Syn.de ſacri.2
Victima maior hoſtia.Syn.de ſacri.2
victimæ coronatæ.ſyn.de ſacri.5
Victimæ ſolutæ. ſyn. de ſacri.6
Victimæ probatio quæ. ſyn.de ſacri.6
vini libatio à populo facta. Synop. de ſacri.6
Vinum ex imputatâ vite libari nefas. ſynop.

ſynop. de ſacri. 8
Vitulatio qua, quando. ſyn. de ſacri. 14
Vina qualia. ſyn. de Con. 11
vina fumo inueterata. ſyn. de Con. 11
vina non niſi ſacrorum cauſa menſis adhibita. ſyn. de Con. 13
via triumphalis qua, & qualis. ſynop. de Triump. 7
Victima ouationis quae. ſyn. de trium. 9
Viuarium quod. ſyn. de Tor. 5
virgae honeſtiores. ſyn. de Tor. 7
Virgis qui caeſi. ſyn. de Tor. 18
Virgis non caeſi liberi. ibidem
Virgis caeſi milites externi. ſynop. de Tor. 18
virgo non ſtrangulata, niſi prius vitiata. ſyn. de Tor. 22
Viui ſepulti intra mortua animalia. S. de Tor. 24
Vinculorum genera. S. de Tor. 35
Virgae. ibidem
Virgae ex quâ arbore. S. de Tor. 35
Virgis caedi ignominioſum. ibidem
Virgata quae. S. de veſt. 29
Viria quae. ibidem
vitta quae S. de veſt. 29
Viatores quorum Magiſtratuum. S. de Mag. 23
viatores qui. ibidem
Violaceus color qui. S. de col. 6
viridis. ibidem
viduae coactae iterum nubere. S. de Nupt. 3
viri placae aedes. S. de Nupt. 4
Viduae quando iterum nuptae. ibidem
virgines egenae dotabātur apud Athen. S. de Nupt. 7
viduarum nuptiae feriis miſſae. Syn. de ſpon. 4
virgines ante nuptias Dianae ſacrae. S. de ſpon. 11
viriplaca Dea quae. S. de ſpon. 11
viridis color medius in iride. Synop. de iride. 33
vitellionis ſententia de iride ibid. 34
vini effuſio in menſa cur boni ominis. S. de ſale. 71
vmbellae vſus. S. de ſacri. 10
vmbella quae. S. de veſt. 29
vnguentorum vſus in menſis. Synop. de Con. 9
vnguentorum inuentores. ibidem
vnguenta propria cuique membro. ſyn. de Con. 9
vnctae in menſa quae partes. ibidem
vncini ferrei. ſyn. de Tor. 35
vncus ferreus. ibidem
vngulae ferreae. ſyn. de Tor. 35
vndulata ueſtis quae. ſyn. de veſt. 29
volſgrae aues. ſyn. de Reli. 7
vox praeconis in ſacris. ſyn. de ſacri. 5
voluntas deorum quomodo inueſtigata. ſyn. de ſacri. 12
vota publica à quibus nuncupata. ſyn. de ſacri. 12
vota pro ſalute Principis. ſynop. de ſacri. 13
vocationem habent Coſſ. Synop. de Mag. 16
vota pro prop. Rom. per Cenſores. S. de Luſt. 6
vrnae nomina varia. Syn. de Fun. 8
vrnae materia. ibidem
vrinae tormentum. S. de Tor. 17

vſur-

vſurpatio in matrimonio quæ. Syn. de Nupt.3
vſu matrimonium. ſyn. de ſpon.6
vxori nefas virum relinquere. Syn. de Nupt.3
vxores alijs permiſſae liberorum cauſa. Syn. de Nupt.3
vxorem ducturi domum, ædificabant. Ibidem
Vxores conciliati per Magiſtratus Hermoſyni. ſyn. de Nupt.7
vxorum dua genera. ſyn. de ſpon.6
vxores emebant Græci. ſyn. de ſpon.7
vxores emebant Thraces. ibidem
vxores vnde dictæ. ſyn. de ſpon.9

X

XEnia, proxenia ſyn. de Teſſ.3
Xenoparochi. ſyn. de Teſſ.3
Xenodochia. Syn. de Teſſ.3
Xerampelinæ vestes quae. Synop. de veſt.29
Xiſtis quae. Ibidem
Xiſton quod. ſynop. de veſt.29
Xerampelinus color qui. ſyn. de Col.10
Xiſti qui. ſyn. de Gym.3

Z

ZAnca quae. Syn. de veſt.29
Zona quae. Ibidem
Zoma quae. Syn. de veſt.29
Zona ſoluta naptæ. Syn. de nup.9

FINIS.

INDEX hic geminus eruditionem tibi geminabit, germinabitquè Eulogiæ campus, ò quiſquis Polymathiæ, & Philologiæ ſtudioſus, legis: rebus enim, & verbis auctus ad eas diſciplinas callem tibi ſternès. Ritus hic antiquos, verbaq; non antiquata, Prouerbia vſurpata, in ſeriem digeſta tibi concinnauit, præter Auctoris mentem, hanc auram minimè captantis, eius tamen quàm maximè ſtudioſus, Muſarum alumnus, Apollineus Ephebus Venetæ Nobilitatis Phoſphorus lucidiſſimus, LAVRENTIVS THEVPOLVS, ad Philologiæ copiam comparandam, Rhetoricæ tyrocinium dum poneret, Auctore Prælectore, in Collegiò Nobilium Venetorum S. Cypriani, ſub Auſpicijs Pientiſſimi Io. Theupoli Patriarchæ Venetiarum. Polycleti normam in hiſce ne inquiras; à tanto iuuene qualiſcumque hæc induſtria, æqui, boniquè facienda. Benè velle, & facere vniuerſis. magnanimi certum argumentum. Æternùm ſalue.

Digitized by Google

BIBLIO. NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

BIBLIOTECA NAZIONALE ROMA

VENETIIS, M DC XXX.
Apud Euangeliſtam Deuchinum.
Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google